

BÍRÓ JÓZSEF

A SZABIR-MAGYAROK ÖSTÖRTÉNETE

második, átdolgozott kiadás

A MAGYAR KÖZÍRÓK NEMZETI KÖZÖSSÉGE KIADÁSA
BUDAPEST
2000.

© BÍRÓ JÓZSEF

A szerző minden jogot fenntart.

Nyomdai munka: OFFSET Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: Zakar Tibor

Köszönöm honfitársaim, kutatótársaim és a külföldi szakértők forrásanyagait, akik segítő szándékkal megkerestek, ezzel elősegítették kutatásaimat és a szabir-onogur származás elméletem megalapozását. Köszönöm feleségem, munkatársam, Szilágyi Mária munkáját.

A szerző

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Az új, régészeti leleteken alapuló történelmi tényváltozások tudatában indultak meg nemrégiben azok a törekvések, melyeknek a célja az emberiség őstörténelmének újraértékelése. Szakmai körökben ma már nem feltűnő, ha erre vonatkozó megállapításokat olvasunk. Így például Thomas V. Dibacco, az American University, Washington D. C. történész professzora újságcikkének ilyen címet ad: „Historians fail to light past for us.” „A történészek hibásan világítják meg nekünk a múltat”. Viszont a huszonöt nyelven beszélő Charles Berlitz az „Atlantis, the eighth continent” (A nyolcadik kontinens) c. könyvében már azt írja nemrégiben, hogy az új felfedezések alapján az őstörténelmet át kell írni. Az új kiadású „The Cambridge Encyclopedia of Archaeology” a 46. oldalon azt írja, hogy a legújabb régészeti leletek alapján (különösen Észak-Mezopotámiában) új ideákra, új teóriákra és új feltevésekre van szükség az emberiség civilizációjának kialakulását illetően.

Erről az új régészeti leleteken alapuló, szükségszerű és már folyamatban lévő tényváltozások ismertetéséről szól ez a könyv, melyben egyúttal már a mezolitikum idejében felismerhető őseinknek, a szabi-roknak – úgy a világ-, mint a magyar történelemben egyaránt –, fontos szerepük jut, az Észak-Mezopotámia-i térség i. e. 10. évezredétől kezdődően.

Az őshaza Keleten való keresésének gondolata nem újkeletű. Középkori krónikásaink „Nimródja” és „Evilathja” Közép-Kelet-i származású, Julianus barát a 13. század, míg Körösi Csoma Sándor a 19. század elején indult Keletre a magyar őshaza keresésére. Ugyancsak a múlt század első felében a lelkes történészeink, Katona István, Fejér György, Kállay Ferenc és Jerney János stb. – a történettudományos felderítések korában – a „klasszikus ókori Kelet” térségében, Elő-Ázsiában, Mezopotámiában és a Káspi-Kaukázus térségben keresték a magyarok származásának helyét.

Ezután következett az 1848-49-es szabadságharcunk, melyet a kezdeti sikereink miatt porig alázott Habsburg-osztrák birodalmi vezetés, csak orosz katonai beavatkozással tudott leveretni. Utána a szörnyű bosszúállás, majd a 18 éves katonai megszállás alatt előbb Haynau generális terroruralma végezteti ki, vagy veti börtönbe az ország legjobbjait (néhány külföldre menekült kivéve), de még ennél is nagyobb mérvű az a bosszúterv, amely a magyar nyelvet akarja megszüntetni és a magyarság származási, valamint történelmi

öntudatát végleg megsemmisíteni. Elrendelik a hivatalos kiadványok és az iskolai anyakönyvezés stb. német nyelvű bevezetését, míg az idegen származású kormány megbízottak, Reguly Antal, Hunfalvy Hunsdorfer Pál, Budenz József és társai a katonai megszállás alatt tartott országra ráerőszakolták az úgynevezett finnugorizmus új tanainak elméletét, mely a magyar népet és nyelvét alacsony rendűnek, primitív származásúnak állítja be, a magyarság eredetét az urali erdők veremlakásaiból indítja el az első évezred (Kr. u.) közepe táján, és ugyanakkor a magyar nép történelmét a külföld felé is barbár és teljesen nomád jellegűnek mutatja be. Ennek a finnugorista elméletnek tudható be, hogy a magyar nép történelmét a külföldi tankönyvekben, enciklopédiákban és szótárakban még ma is barbárnak látjuk megbélyegezve, annak ellenére, hogy az ókori történelem idegen forrásadatai, valamint az új régészeti leletek is ennek az ellenkezőjét bizonyítják.

Most önkéntelenül felmerül a kérdés, hogy helyes lehetett-e és hasznos volt-e a magyar érdek szempontjából egy olyan elmélet felállítása, melyet az elnyomó és magyargyűlölő osztrák kormány fizetett megbízottai konstruáltak a magyar nyelv kiirtására, a magyar nemzeti öntudat porbasújtására és a magyar függetlenség végleges megszüntetésére?

Erre a kérdésre is választ ad ez a könyv, és egyúttal igazolja azt a tényt is, hogy a dél-kaukázusi magyar eredetet hirdető, 1848 előtti magyar történészeink is helyes úton jártak.

De éppúgy helyes úton járt Lukácsy Kristóf is, aki örmény kútfők alapján számtalan forrással bizonyította a magyarság dél-kaukázusi eredetét „A magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei” c. munkájában, melyet 1851-ben a Magyar Tudományos Akadémia elé terjesztett, de könyvét mégis saját magának kellett kiadnia 1870-ben, mert a Magyar Tudományos Akadémia „labbancai” már csak a finnugoros nyelvi és történelmi anyag terjesztését tartották fontosnak. És ez a folyamat a kiegyezés után sem szűnt meg, sőt az első világháború után végre függetlenné vált Csonka-Magyarországon is tovább tartott, mert nem magyar származású, vagy érzelmű történészek – élükön Hóman Bálinttal és Szekfű Gyulával – írták a magyar történelmet. Akik egyúttal a mindenáron őstörténelmi bázist kereső a pángermán „tudományos” törekvések keresése közben a szabir-szittyá múltunkat ködösítették, elferdítették. Nem hallgathatjuk el viszont, hogy a magyar nemzeti eszmét és szellemet elsajátító idegen származású polgáraink közül az idők folyamán nagyon sokan lojális magyarokká váltak és csak kevesen szegődtek közülük idegen zsoldba, ahogyan az 1848-as szabadságharcban is együtt harcoltak a magyar hazáért.

A magyarság Keletről való származásának igazolására irányuló törekvések közül a XX. században kiemelkedik Varga Zsigmond sumir-magyar rokonságot bizonyító munkássága, míg az emigrációban Bobula Ida és Badiny Jós Ferenc sumirológusok tevékenysége. A magyar őstörténelemkutatók a külföldi könyvtárak százaiiban gyűjtik a bizonyítékokat, akik közül kiemelkedik Padányi Viktor történésznek a honvisszafoglaló magyarság zömének szabir eredetét bizonyító műve, a *Dentumagytaria* és Götz László az indogermán, indoeurópai és finnugor elméletek csődbejutását bemutató munkássága. Könyvem mintegy csatlakozik Padányi Viktor *Dentumagytaria* c. művéhez, mely megbízható történelmi forrásadatok alapján, szakszerűen értékeli és állítja fel – a magyarság zömének szabir származását hirdető – elméletét.

Könyvem a szabir-magyar népcsoport eredetét, fejlődését, szociális, gazdasági, művészeti és vallásszemléleti előrehaladását mutatja be, elsősorban a régészeti leletek bizonyítékaira támaszkodva.

Munkám – bármilyen gondos kutatás után és megbízható forrásadatok felhasználásával készült is – még sok pótlásra, kiegészítésre szorul, hiszen új utakon járva egy népcsoport mintegy tizenkétezer éves, összefüggő őstörténelmét igyekszik megvilágítani.

Ez a könyv nem vallási, politikai, vagy faji irányelvek előmozdításának szolgálatára íródott, hanem a valódi magyar őstörténelem bemutatásának céljából, azzal a reménnyel, hogy az indogermán, indoeurópai és finnugor történelmi és etimológiai elméletek csődbejutása után az ekként fennmaradó légüres tér betöltésére is szolgálat némi őstörténelmi adatot és kiértékelést.

Ha e könyv irányelve, felfogása, anyaga és az anyagfeldolgozás módja merészeknek tűnik, az nem annyira a szerző elképzelésének, mint inkább az ókortól kezdődő történetírás – úgy a világ, mint a magyar őstörténelemmel kapcsolatban elkövetett nagymérvű, az új régészeti leletek alapján ma már pontosan kimutatható – tévedéseinek tudható be.

Felmerülhet az a kérdés is, hogy helyénvaló-e a módszerem, miszerint a mezolitikumi és neolitikumi (szabir) őstörténelmi eseményeket a későbbi időszakok szabir történelmi fejleményeivel egybekapcsolom. Természetesen egyszerűbb és – történelmi szempontból megítélve – elfogadhatóbb lenne az a megoldás, amelyik csak a mezolitikum, vagy neolitikum eseményeit tárgyalná (régészeti leletekre alapozva). De mégis azt a megoldási módszert találok helyénvalóbbnak, amelyik a szabir őstörténelem (magyar szemszögből!) megírását úgy állítja be, hogy a legősibb periódusok eseményeit összeköti a későbbi időszakok szabir vonatkozású történelmével.

Az ókori történetírók – különösen a görögök – az ókori népek neveit vagy szándékosan, vagy hanyagságból megváltoztatták (mint például a „saka” névből így lett scythia). Nehezíti a helyzetet még az a tény is, hogy a szabirok több évezredes őstörténelmük folyamán különböző ágakra és csoportokra osztoztak és legtöbbször királyokról, fejedelmekről és a törzs vezéréiről nevezték el törzsüket, népüket, országukat. Ezek a tények teszik szükségessé a hatalmas területeket megszállva tartó és az idők rengetegébe mélyen visszanyúló gyökerekkel

rendelkező, különböző szabir-„turáni” népcsoportoknak a gyakori összekapcsolását, valamint továbbfejlődésüknek és egymáshoz való viszonyaiknak az előrevetítését a későbbi korokba, mert sokszor csak így világosodnak meg előttünk kellőképpen a korábbi periódusok eseményei. Ekképpen tudjuk meg, hogy a őszabirok és a tőlük származó népcsoportok gyakran összekötöttségben álltak egymással, amit természetesen a közös – általában „turáninak” nevezett – ősnyelv csak megkönnyített. Csak így érthető meg, hogy a szabirok, mint a Tudás Népe miért kaptak annyi megbízást rokon népektől a történelem folyamán birodalmak, országok megszervezésére, háborúk vezetésére. Ennek a hosszú ideig gyakorlatban lévő szokásnak tudható be az a tény is, hogy az utolsó honvisszafoglalásunk után is az akkor már magát magyarnak nevező kárpát-medencei szabir vezetés védelmet nyújtott az ellenségtől szorongatott rokon népcsoportoknak (besenyőknek, jászoknak, kunoknak, stb.).

A szabirok őstörténelmének megírására kínálkozott volna még egy másik megoldási forma is, mely az egyes ősrégi szabir települések, városok és régészeti lelőhelyek kronológiai sorrendben feltárt leleteire alapoz, és csak a hozzájuk tartozó szűkebb régiók keretén belül lejátszódó események leírását mutatta volna be. De ez a megoldási mód elszigeteltséget okozott volna, és az általános és összefüggő szabir őstörténelem megírását nagyon megnehezítette volna.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében alkalmazom tehát a jelenlegi módszeremet, és megjegyzem, hogy a fejezetek címe mindenkor megjelöli azt az időszakot, melynek tárgyalása elsődleges feladatam.

Szabir őseink a Közel-Keleten előbb csontra, kőre és agyagra vésett mértani motívumokkal, majd kerámiára vésett és festett vallási és kozmológiai szimbólumokkal, valamint rovásírászerű díszítésekkel üzennek nekünk, késői unokáinknak már az időszámítás előtti 10. évezredtől kezdődően. Majd agyagtáblákon ékírással (melyet 1869-ben a tudományos szakirodalom – nem a legszerencsésebben – sumirnak nevezett el) üzenik nekünk, hogy a Napot már ötezer évvel ezelőtt is Napnak mondták és írták őseink, s így a Nap fényességéhez hasonló világossággal oszlatván el azt a feltevést, miszerint őseink a sötét erdők napfénytelen mélységéből származtak volna. Az agyagtáblák bizonyítják azt is, hogy ez az ősi népcsoport az Isten és ember szót is így írta és ejtette ki már akkor.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében viszem az olvasót a Közel-Keletre, messze-messze a Zagros és Taurus hegység vadregényes lankáinak őstelepeire, ahonnan a szabir-magyar őstörténelem – az utolsó jégkorszak utáni emberiség leghosszabb, összefüggő történelme – hol reménységgel, hol keserű kétségbeeséssel, hol páratlan nagy hatalommal, hol megtépzott szétszóródottsággal, hol megbecsüléssel, hol gúnyolódásokkal telített nagy útjára indul.

I. BEVEZETÉS

A magyar őstörténelemkutatás ma fénykorát éli. A finnugor elmélet béklyójától megszabadulva, mind több és több magyar tudós, szakértő és kutató jön át abba a táborba, amelyik az őshaza területét a Kaukázus és Nyugat-Ázsia térségében kereste és meg is találta. Ennek a kutatótábornak a problémája ma már nem az, hogy valóban ebben a térségben volt-e az őshaza – ezt a tényt már az írott történelem igazolta –, hanem az, hogy innen milyen messze nyúlik az ősmagyar családfa gyökere, és milyen mélyen fúródik az őstörténelem időrengetegébe. Ma már elmondhatjuk, hogy az ősmagyar népek felbukkanása és működésének alkotó tevékenysége hatalmas területeket foglalt magába és időben is sokkal mélyebben hatol az elmúlt évezredek írott és íratlan történelmébe, mint azt egy pár évtizeddel ezelőtt még álmodni mertük volna.

Kutatók szinte naponta hozzák napvilágra az erre vonatkozó igazolásokat, bizonyítékokat, őstörténeti, régészeti, nyelvészeti, embertani és mitológiai és bármiféle szakkönyvek, még a biológia, fizika és matematika, informatika is. Ezek a munkák többnyire hozzáférhetőek szerte a világ könyvtáraiban. Ezek az adatok egyre gyűlnek és mint mozaik darabok járulnak hozzá a magyar őstörténelem családfájának felállításához. Így ma már ismertek előttünk a magyar ősi családfa népeinek nevei: subar, sumir, hurri, mittani, urartui, saka, szkita, pártus, hún, avar, besenyő, kun, szabir, onogur. Tudósaink, kutatóink közül többen belátták, hogy miután egy-egy magyar népcsoportnak nagy szerepe volt a történelemben, így ezeknek a népcsoportoknak a felmérése és részletesebb ismertetése időszzerűvé vált. A subar-szabir nép történelmi szerepének bemutatását – az ősidőktől a Kr. u. 896. évi honvisszafoglalásig – tűztem ki célomul.

Először is meg kell emlékeznem Padányi Viktor történész e téren kifejtett munkásságáról. Dentumagyarica c. könyvének 240. oldalán így ír:

„A szabirság történetével lehetetlen foglalkozni anélkül, hogy annak egy feltűnő komplexumát tárgyalás alá ne vegye az ember, és ez a komplexum a modern formában „magyar” névnek feltűnő és évezredek át állandó előfordulása a szabir földdel és szabir néppel kapcsolatban”.

Ma már egyre többen ismerik fel azt a tényt, hogy a magyar őstörténetet a legrégebbi időktől a honvisszafoglalás koráig a szabirok nélkül elképzelni nem lehet. Úgyisint a szabir kérdés csak úgy lesz

számunkra döntő fontosságú, ha tudjuk, hogy a 896-os honvisszafoglaló magyarságnak négy fő törzse – élükön a Megyer törzsszel és annak fejével, Árpáddal – szabir-magyar volt. Erre történelmi bizonyítékaink vannak. A magyar történelemmel foglalkozók körében ismeretes a bíborbanszületett görög császár és történész, Konstantinos Porphyrogenitos azon közlése a „De Administrando Imperio” c. munkájának 38. fejezetében, hogy Árpád két dédunokája – Vérbulcsu és Tormás – amikor Kr. u. 948-ban Bizáncban jártak, magukat és őseiket „Sabartoi-asphaloi”-nak nevezték. Arab történetírók szintén beszámolnak erről az elnevezésről. A „Sabartoi-asphaloi” nevet vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a sabartoi szó a szabir népnév változata. Az asfal szó arabul pedig alsót jelent, ennek görögös formája asfaloi. Ha szemügyre vesszük, hogy az Alsó-Zab – a Tigris baloldali mellékfolyójának – egykori neve Zab-el asfal volt (pl. Novotny Elemér szerint) akkor Konstantinos tudósítását így fordíthatjuk: Alsó-Zab-Ur-földi vagyis Sab-Zab, Ar-Ur, To (Ta)-föld (Zaburföldi).

Ugyancsak a Zab folyótól származtatja a szabir szó eredetét Baráth Tibor professzor két idegen forrás útján, amikor az ősegyiptomiakkal kapcsolatban írja:

„A lakosság eredete és népisége szempontjából a legfontosabb mozzanat az, hogy az észak-egyiptomi dinasztia megalapítójaként is egy ER-PAT, ER-PET: ‘Árpád’ nevű királyt tisztelnek, akinek neve mellett gyakran szerepel az őshazája, a Zab folyó vidékére utaló ZAB név, amit az egyiptológusok SAB, SEB alakban írnak át”. (Itt hivatkozás Budge E. A. Wallis: The Book of the Dead, London, 1956 c. könyvére), majd így folytatja:

„A görögös formában írt Osiris, aki Kr. e. 3400-3200 táján uralkodott, magát szintén ER-PAT SAB-UR őstől származtatta.” (hivatkozás Michael Haberlandt, Ethnology, London, 1920 c. könyvére).

A Zab folyó menti ősnépről a sumir agyagtáblákon már történelmileg bizonyított adatokat találunk. Erről a népről az agyagtáblairók mint AS vagy SA népről emlékeznek meg, és a későbbi történelem majd SU vagy SUBARIAN népnek fogja nevezni őket Sumir-Akkádban. (Cambridge Ancient History I. kötet 2. rész 609. oldal). Meggyőződésem, hogy ez az AS vagy SA nép lehetett a szabirok őse és a Zab folyó völgyében kialakuló civilizációnak – a Közel-Kelet első fontosabb civilizációjának – a megalkotója.

E térségben, Shanidar, Zarzi, Jarmo, Hassuna, Matarrah településekből hozták napvilágra a régészek ásóai az emberi kultúra fejlődésének első próbálkozásait – a sumirok megjelenésének ideje előtti évezredekben. A jelek arra engedtek következtetni a jól felkészült kutatót, hogy ezeknek a kultúráknak a népe lehetett az AS vagy SA nép, és ennek az ősnépnek a kisebb csoportjai szivárogtak le az Eufrátesz folyón délre, nagy, kátránnyal bélelt kosaraikban, és ez az ősnép létesített telepeket a folyóparton, amelyeket így fognak nevezni: Eridu, Ur, Uruk, Larsa, Isin, Adab, Kullab, Lagash, Nippur, Kis, stb. Leereszkedésüket az Eufrátesz folyón a SA nép nagy művészi érzékkel festett cserépedényeken örökölte meg, melynek töredékeit majd sok évezreddel később napvilágra hozták a régészek. A cserépedények anyaga, formája, megmunkálása, színezése és művészi értéke mutatja az utat a különböző kultúrák kiértékelésénél. A cserépedények történetéről már nagyon sok kötetet írtak a szakértők. Az első művészi próbálkozások a SA-SUBAR kézművesek kezéből kerültek ki.

De hagyott a SA-SUBAR nép ránk, és az egész emberiségre sokkal nagyobb örökséget is. Ma már minden tétozás nélkül megmondhatjuk, hogy ők rakták le a hatalmas sumir civilizáció alapjait, beleértve a kerék, az írás feltalálását – ezzel az írott történelem elindítását – az öntözőcsatorna-rendszerre alapított földművelés, állattenyésztés bevezetését, és a sokféle és magas szintű kézműves ipar megalkotását.

A Zab folyó környéki északi szabirok és az Eufrátesz folyó alsó szakaszán élő déli szabirok között állandóan fennmaradt a kapcsolat, fel és alá közlekedtek a folyón. Így nem véletlen, hogy a két területkör civilizációja együtt haladt. A sumirok megjelenése előtti periódust öt nagy részre osztja a régészet: Hassuna-Samarra, Halaf Iraqban, Al-Ubaid, úgy észak, mint Dél-Iraqban, Uruk és Jemdet Nasr Dél-Iraqban. Ez utóbbi kettő már a sumir dinasztia korába vezet át. Meg kell még említenem azokat a kisebb, de számunkra fölöttébb fontos kultúrákat, amelyek közvetlenül ezen öt periódus előtt, vagy éppen ekkor virágoztak: Jarmo, Hassuna, Matarrah, Gawra és Ninive északon, és Eridu délen. Nevüket azoktól a településektől kapták, amelyekben nagyobb mennyiségben találtak az illető helyiségre jellemző és megkülönböztethető régészeti kultúrleleteket.

De nem csak az Eufrátesz folyó térségében alakított ki kultúrát a SA-SU-SUBAR-SZABIR nép, hanem az évezredek folyamán elszaporodva, életterületet kiterjesztve elérték azt a területet, amely három különböző tengerbe ömlő folyónak a forrásvidéke. E három folyó a Kizilirmak, amely a Fekete-tengerbe, a Ceyhan, amely a Földközi-tengerbe és az Araxes, amely a Káspi-tengerbe ömlik. Az ősember első közlekedése a víziút, gyékényből, kátránnyal bélelt és vitorlás csónakokat készített. Így jutott el az őszabir nép a Kizilirmak folyón a Fekete-tengerhez, és a Dunán fel a Kárpát-medencébe, a Ceyhan folyón le a Földközi-tengerre és onnan a Níluson az ősegyiptomi térségbe, az Araxes folyón leereszkedve a Káspi-tengerre és onnan a Kara-Kum vidékére, Khorezmbe. A Perzsa-öböl vizont Indiát érte el tengeren. De eljutottak a Kerkha és Karun folyón Elamba és Irán belsejébe is. Arról, hogy az őszabirok mindezek a helyeken megfordultak, számos régészeti lelet és tömegesen fennmaradt nyelvészeti emlék tanúskodik. Munkám egyik célja, hogy beszámoljak ezekről a leletekről, és kronológiai sorrendben ismertessem a szabirok történetét.

Kr. e.		Észak-Irak	Dél-Irak
600000	Alsó-Őskőkor	Barda-Balka	
120000	Közép-Őskőkor	Hazard-Merd	
60000		Shanidar D	
35000	Felső-Őskőkor	Shanidar C	
		Zarzi	
		Palegawra	
10000	Átmeneti-Kőkor	Shanidar B	
		Karim-Shehir	
		Mlefaat	
7000	Újkőkor	Jarmo	
		Hassuna	
5000	Réz-kőkor	Matarrah	Eridu
		Hassuna-Samarra	
		Időszak	Qal' at Hajj
4500		Halaf Időszak	Muhammed
4000		Északi Ubaid	Ubaid
3500		Gawra-Kultúra	Időszak
			Jemdet Nasr
			Időszak
3000			Uruk
			Időszak

II.

A BARLANGTÓL A HASSUNA-SAMARRA IDŐSZAKIG

Amikor még Európa nagy részét jég borította, az utolsó jégkorszak vége felé, akkor már kezdte szárnyait bontogatni az első emberi civilizáció Észak-Mezopotámiában. Ismeretes, hogy az emberiség bölcsője a Tigris és Eufrátesz folyók völgye. Az utóbbi idők régészeti leletei megerősítették ezt a feltevést az „Édenkert”-ről. A legrégebb emberi jelenlét nyoma Mezopotámiában egy Barda-Balka nevű helységről (Chemchemal mellett) került elő 1949-ben, dr. Naii révén, aki ó-kőkorszakbeli kovakő szerszámokat talált. Két évvel később két amerikai régész ásója nyomán ugyanott kőbalták és kőkaparók kerültek felszínre ugyanebből a korszakból. E leletek korát százhuszezer évesre becsüli a tudomány. Időbeli sorrendben Dorothy A. E. Garrod leletei következnek, egy Hazar Merd nevű barlangban, Sulejmaniyah mellett talált kőszerszámait százezer évesre becsülik. Itt kőkaparók, hegyes kőszerszámok és állati csontmaradványok kerültek felszínre.

A Shanidar nevű barlangban, a Nagy Zab folyó völgyében (Rowanduz nevű kisváros mellett) Ralph S. Solecki, a michigani egyetem régész professzora négy települési szintet talált 1951-ben. A tudományos megállapítás szerint a D. szint hatvanezer, a C. szint harmincezer és a B. szint tízezer évvel Kr. előtti. A D., vagyis a legmélyebb szinten Solecki professzor kőből készült baltákat, kaparókat, fúrókat, hegyes szerszámokat talált, és szarvasmarha, kecske, juh csontvázakat, azon kívül egy hat hónapos gyermek és három felnőtt emberi csontvázat. Csak egy felnőtt emberi koponya maradt elég jó állapotban ahhoz, hogy behatósabb vizsgálatokat tudjanak végezni rajta. Dr. D. T. Stewart megállapítása szerint egy 35 év körüli, 162 cm magasságú ember lehetett, a koponya vonásai a neander-völgyi emberre emlékeztettek (Illustrated London News, London, 1960). Negyvenöteztől hatvanezer évre becsülik a lelet korát. Nagyon szomorú a tudományra nézve, hogy az ugyanebben a térségben csak hat-hétezer évvel ezelőtt élt és már aránylag elég magas kultúrájú népet „nem tudják” hova sorolni. Egy-két elfogulatlan idegen és magyar tudóson és szakértőn kívül még mindig – hogy Badiny Jós Ferenc professzor szavaival éljek – „Nagy Ismeretlennek” nevezik ezt a népet.

Visszatérve a Shanidar barlanghoz, a C. réteg már az ó-kőkorszak utolsó szakaszához vezet. A tűzhelyeken talált faszén C-14-es vizsgálatai alapján ezt az időszakot huszonötől-harmincezer évesnek tartja a tudomány. A C. réteg alsó szakaszában megjelennek a kőből készült éles szerszámok, bár még nagyon durva a megmunkálásuk. A C. réteg felső szakaszában már kis méretűek, és finomabban csiszoltak a gömbölyű kaparók és a zsebkésszerű éles kőpengék.

Efféle és ugyancsak e korból származó szerszámokat talált ugyanezen a területen Dorothy A. E. Garrod egy barlangban Zarzinál, Sulejmaniyah mellett. B. Howe a Palegawra barlangban, Chemchemalnál, és Braidwood professzor Rowanduz környéki barlangokban. A Nagy és Kis Zab folyó környékén lakó ősember nem élt elszigetelten. A szíriai sivatagban sok helyütt talált, nagy hasonlóságot mutató, kőből készült használati tárgyak arra engednek következtetni, hogy összeköttetésben álltak Szíria-Palesztinával. De voltak kereskedelmi kapcsolataik az anatóliai fennsíkkal és az iráni hegyvidékkel is. A Shanidar D. szinti leletek csaknem megegyeznek az iráni Bizitum barlangban és a törökországi Korain barlangban felszínre kerültekkel. Az ó-kőkorszak utolsó szakaszában vulkánikus üvegből (obsidian) készült szerszámok is előkerültek, amihez alapanyagot legközelebb csak a Van-tónál találtak. Ez a Van-tó és környéke játszik majd fontos szerepet a szabir nép múltjában. Több tudós véleménye szerint a kőszerszámok megmunkálási technikája mintegy telepről-telepre terjedve egész Európáig is eljutott. A magyar őstörténetkutatók számára fölöttébb fontos megállapítás ez, mert ha a paleolitikum kori ősember ilyen nagy távolságokra eljuthatott, akkor mennyivel könnyebb lehetett őseinknek az új-kőkorszak és a bronzkorban elérni a Duna medencéjét, vagy a Nílus és Indus völgyét.

A Shanidar barlang B. szintjén már az úgynevezett mezolitikum (úgy Kr. e. tízezerben) korszakba érkezünk. Itt már nagyon fejlett és sokoldalú a kőszerszám-megmunkálás, és nyílhegyet is találtak. Ezután már gyorsabb fejlődés mutatkozik az ősember kultúrájában és szinte észrevétlenül jutunk el az új-kőkorszakhoz (Kr. e. hétezerben), amit a még fejlettebb kőszerszámok jellemeznek. Megjelennek az állatszeliidítés nyomai és az első földművelési kísérletek. Hogy a földművelés a Közel-Keleten fejlődött ki először, annak a megfelelő klíma mellett még az is volt az oka, hogy csak e térségben volt található a vadon termő búza és árpa ebben az időben. Észak-Iraq mellett még Palesztinában hozták felszínre a régészek ásói a legrégebbi földművelő falvakat a Közel-Keleten, de az Észak-Iraqban egymáshoz közel talált négy falu mintha tisztábban mutatná az átalakulást a vadászó-gyűjtögető életformáról a földművelésre.

E négy település, Shanidar – az időszakosan lakott Zawi Chemi ősfaluval – Karim Shahr (Chemchemal mellett), M'lefaat (Kirkuk mellett) és Jarmo (szintén közel Chemchemalhoz). Közülük Jarmo a legnagyobb település.

Zawi Chemi-Shanidar

Zawi Chemi a legkorábbi nyílt területen fekvő őstelepülés eddig Észak-Iraqban, a Shanidar barlang melletti, Nagy Zab folyó menti völgyben, úgy 425 m tengerszint feletti magasságban. Körülötte 1900 m magas hegyek tornyosulnak. Az ásási terület 275x215 m méretű, a legalsó szint 1-2 m mélységű, nagy szemetes gödröket tartalmaz, melyek a természetes talajban végződnek. Ezen a szinten még csak a folyó menti kövekből durván, primitíven felrakott kör alakú falakból álló, 4 m átmérőjű kunyhókat találtak a régészek. Ez a település hosszabb időt élt meg, a falakat kétszer is átépítették, a törött használati tárgyakat – őrlőedényeket, mozsárutók maradványait – ismét beépítették a falakba. A fő foglalkozás még a vadászat ugyan (őz, juh, stb.), de a felsőbb rétegekben már megtalálták a háziasított juhot (Solecki, S. R.: Prehistory in Shanidar valley, North Iraq, In Science, 18, 1963), mely már a letelepedettség nagyon fontos alapja. Tudomásom szerint a Zawi Chemi-i juh háziasítás eddig a legkorábbi sikeres és adatolható vadállat megszelídítési kísérlet a Közel-Keleten, ahonnan az úgynevezett „neolitikus forradalom”, az emberiség utolsó eljegesedés utáni nagy agrárforradalma elindult. A régészek egyébként úgy tudták megállapítani, hogy a juhot itt már megháziasították, hogy nagyon sok kisbárány csontot találtak.

A letelepedettség és a kezdetleges földművelő tevékenység bizonyítékai, hogy a növényi táplálékot előkészítő használati tárgyak kerültek felszínre – már az i. e. 10. évezred végétől igazolhatóan – e lelőhelyről. U-alakú őrlőedények, őrlőkövek, őrlőmozsarak, csontból készült sarlónyelek még csiszolatlan élű pengékkel. Tizenegyezer évvel később még ma is találunk ilyen őrlőköveket a magyar falvakban! Élelmiszerként makkot és csigát is fogyasztottak.

Felmerül az a fontos kérdés, hogy lehet-e a Nagy Zab folyó völgyét, még pontosabban annak szűkebb térkörét, a Shanidar völgyét – eddigi ismereteink alapján – az agrárforradalom kiindulópontjának nevezni. Feleljenek erre a külföldi tudósok. Idézem a Cambridge Ancient History, Vol. I, Part 1. 255. oldaláról:

„Zawi Chemi was not yet an established agricultural village, but the preparation of vegetable food and the early appearance of domesticated sheep foreshadow the great economic revolution which was to come. A radiocarbon date of 9217 ± 300 from the lowest level of the village and another contemporary 8935 ± 300 from the contemporary B-1 level of the cave of Shanidar, 4 km away, place this culture roughly in the late tenth and early ninth millennia...” Vagyis:

„Zawi Chemi még nem egy végleg letelepedett agrárfalu volt, de a főzelékfélék elkészítése, a vadállatok, pl. a juh megháziasítása előreveti a későbbi nagy gazdasági forradalom eljövételt. E kultúra carbon vizsgálata a falu legalsó rétegét i. e. 9217 ± 300-ra, míg az egy időbeli, 4 km-re lévő Shanidar barlang B-1 rétegét i. e. 8935 ± 300-ra, a tizedik évezred végére, és a kilencedik évezred elejére teszi.”

A feltáró régész és antropológus, R. S. Solecki írja (Science Vol 139, 1963):

„...it is an inescapable fact that a food-production revolution of a sort is evidenced at Shanidar cave layer B-1 and at Zawi Chemi Shanidar. It did not evolve directly out of Shanidar B-2, but the change probably took place not very far away.” Vagyis:

„... elkerülhetetlen tény, hogy valamilyen élelemtermelő forradalom bizonyítható a Shanidar barlang B-1 rétegében és Zawi Chemi Shanidarnál. Ez nem direkt a Shanidar B-2-ből fejlődött ki, de a változás valószínűleg nem messze történt.” Majd így folytatja:

Úgy látszik, ez a nagy forradalom az egész világon a hőmérséklet-emelkedés következménye. Kétségtől elölfordult már előzőleg is ilyen klímaváltozás az emberiség történetében, de – tudomásunk szerint – hasonló következmény nélkül. Feltehetően az emberiség korábbi fejlődésének folyamatában még nem állt rendelkezésre az a megfelelő értelmi, technológiai és szociális kombináció arra, hogy kikutathassa, felhasználhassa a forradalmi új utakat életmódja megváltoztatására, vagy pedig nem élt olyan helyen, ahol a környezet a megfelelő ökológiai tényezők kombinációját nyújtotta volna. Az ember a vadászó, gyűjtögető életmódról áttért a termelő, magasabbrendű életmódra a szóbanforgó régióban, amihez a hőmérséklet emelkedése adhatta az indirekt stimulust.

Azzal fejezi be a tanulmányát, hogy a Shanidar barlangnál és a hasonló régészeti lelőhelyeken bizonyítékul megtaláljuk az első őrlődényeket és a kézzel hajtott őrlőköveket, valamint a Shanidar barlangban a kosarakat(?) és Zawi Chemi-Shanidarnál az aratószerszámokat. Azon kívül a vadkecske jelentősége – amely a Shanidar barlang lakosainál mindig ismeretes volt – jelentősen csökkent a háziasított juhval szemben. Ez a két fontos tényező a „vegyes-földművelő” gazdálkodás kialakulásának alapja. Solecki professzor e tanulmányában megemlíti a gabonafélék előfordulásának a lehetőségét is a Shanidar völgy e korai periódusában.

Ezzel kapcsolatban idézem Zecharia Sitchin, *The 12th Planet* c. könyvéből (414. o.) a következőket:

„The Sumerian texts state that Enlil first spread cereals ‘in the hill country’ – in the mountains, not in the plains – ... Later, two of Enlil’s helpers, the gods Ninazu and Ninmada, extended the cultivation of cereals to the low-lying plains so that, eventually, ‘Sumer, the land that knew not grain, came to know grain.’

Scholars, who have now established that agriculture began with the domestication of wild emmer as a source of wheat and barley, are unable to explain how the earliest grains (like those found at the Shanidar cave) were already uniform and highly specialized.” Vagyis:

„A sumir szövegek azt állítják, hogy Enlil először a ‘dombvidéken’ szórta el a gabonát – a hegyeken, nem az alföldeken – ... Később Enlil két segítője, Ninazu és Ninmada isten is kiterjesztette a gabonafélék termesztését az alacsonyan fekvő alföldekre, úgy, hogy Sumer, mely nem ismerte a gabonát, megismerte azt.”

(NIN-A-ZU = a tudás néneje, vagy istene,

NIN-MADA = az ország, haza oltalmazója)

A tudósok, akik megállapították, hogy a földművelés a vad gabonafélék, a búza és az árpa nemesítésével kezdődött, nem tudják megmagyarázni, hogy hogyan lehetséges, hogy a legkorábbi gabonafélék (mint amelyet a Shanidar Barlangban találtak), már egységesek és erősen specializáltak voltak.”

A fenti idézetek alapján tehát már látszik nagy merészségnek azt állítani, hogy a földművelés és a háziasítás vagyis a „neolitikus forradalom”-nak nevezett tevékenység innen, a Zab folyók mentéről indult, pontosabban a Shanidar-Zawi Chemi kezdetleges földművelés térszéből eredt. A neolitikus forradalom egész emberiségre kiható nagy jelentőségéről és az ő-szabirok abban kifejtett döntő fontosságú szerepéről majd a későbbiekben szívesen részletezem. Most vissza kell térnem Zawi Chemi régészeti leleteinek a további leírásához.

Zawi Chemi (és a Shanidar B-1) kőszerszámkészítése a régi és új előállítási technikák keveredésének a következménye. A gondosan hegyezett és csiszolt kovakőszerszámok a Shanidar B – az úgynevezett Zarzian – kőszerszámkészítésből fejlődtek ki. A mikrolitok (csiszolt kőszerszámok) között találtak sarló alakú vágópengéket. Nagyobb szerszámokat is feltártak, fúrókat, kaparókat, késeket, fűrészfogszerű bevágásokkal. Újításnak számít az az eljárás, ahogyan a kivájt őrlődényeket, őrlőköveket, ütőket, mozsarakat, hasítással, ütögetéssel, pattintással, csiszolással kivájták.

A szappankőbe (steatite) vésett, (egy- vagy párhuzamos) vonalas díszítések az első „agrártelepesek” legkorábbi művészi alkotásai. Csontszerszámaikra geometriai motívumokat faragtak, melyek a népcsoport leszármazottainak híres kerámiáin a későbbi évezredek folyamán is gyakran láthatók. Itt nagy mennyiségben kerültek elő csontszerszámok, árák, vésők, kések és sarlónyelek, melyekbe bitumennel erősítették a pengét.

Ebben a periódusban még nem találjuk a kerámiakészítés, és szövés-fonás nyomait, csak „fonott gyékények és fonott kosarak” maradványait. Kevés „luxuscikket” is találunk, csontból készült gyöngyöket, állati fogakból, szappankőből, zöldkőből, mészkőből, palából, tiszta-rézről függőket, véséssel díszítve.

Különös figyelmet érdemel a tiszta-réz jelenléte (luxuscikként), annál is inkább, mert a későbbi bronz és vaskohászat, és általában a fémmegmunkálás nagy szerepet játszik a szabirok őstörténetében. Így minden fémre vonatkozó megállapítás, megjegyzés a korai időszakból a legpontosabb megfigyelést, kiértékelést követeli tőlünk. A tárgyilagosság kedvéért meg kell említenem, hogy a Zawi Chemi-Shanidarban talált, és a luxuscikkek között felsorolt tisztarézt tárgyakra vonatkozó megjegyzést a híres angol régész, James Mellaart közléséből vettem, aki pedig R. S. Solecki említett tanulmányának 7. ábrájára hivatkozik. Gondosan megvizsgáltam a szakirodalmat, R. S. Solecki szerint „meg nem határozható anyagból készültek a tárgyak”.

Viszont ezt a homályt eloszlatja, hogy J. Mellaart még két helyen említi a tiszta-réz jelenlétét Zawi Chemi Shanidarban a Cambridge Ancient History-ban (Vol. I. Part I., 256). Először is, amikor arról tudósít bennünket, hogy tiszta-réz fúrókat vagy tüket(?) is találtak a régészek, amelyeket állítása szerint valószínűleg kőszerszám gyanánt használtak eredetileg. Másodszer pedig megjegyzi, hogy ezek az őslakosok a tiszta-rezet valószínűleg Ergani Madenből, Diyabakr (Anatólia) mellől hozták, ahol nemrég tártak fel Cayönü Tepesinél egy szintén kerámia korszakok előtti ősfalut, mely rézbányász-telepnek is nevezhető.

Mindezeket egybevetve tehát azt is állíthatjuk, hogy az eddigi ismereteink alapján a fémhasználat is Zawi Chemi-Shanidarban kezdődött.

Zawi Chemi települést csak a melegebb hónapokban lakták, a telet a 40 m mély, 53 m széles Shanidar barlangban töltötték. Ebben a kerámia-kor előtti periódusban még nem találhatók valláshiedelemre vonatkozó kultikus tárgyak, de a temetkezés módja már elárul némi rituális szertartásformát. Ebből következtethetünk egy kialakulófélben lévő hitszemlélet alapvonásaira. Shanidar-Zawi Chemi archeológiai ásatásakor ez időből napvilágra került temetőben 26 emberi maradvány (a legtöbb csecsemő és gyermek) temetési körülményeiből állapíthatjuk meg. Egy női csontvázat zsugorított testhelyzetben, vörös-okker festékkel leöntve, apró gyöngyökből készült nyakláncsal, őrlőkövel együtt temettek el.

A vörös okker festéket a későbbiekben évezredek át alkalmazzák a rituális temetési szertartásokon hatalmas területeken, mindenhol, ahová az őszabir nép elterjedt. Ez a sajátos temetkezési mód mindenütt a népazonosság egységét igazolja.

Egy másik halottat kovaköből készült késsel temettek el, melynek a nyelét bordacsontból faragták, és bitumennel erősítették fel. Megerősítést nyert, hogy már e korai időszakban rituális temetkezési módról beszélhetünk a Shanidar barlangban, durva kővekből boltozatos kőépítményt emeltek!, melynek hasonmását Zawi Chemiben is megtalálták a régészek. Erről a fontos tényről így ír a Cambridge Ancient History:

„These alignments are suggestive of a funeral cult.” Vagyis: „Ezek a szokások egy ősi temetkezési kultusz megnyilvánulását feltételezik.”

Köztudott, hogy a rituális temetkezési módok már ősidőktől kezdve a valláshiedelemből fakadtak.

R. S. Solecki régész, antropológus tanulmányában ír a Shanidar barlang őslakóiról. Szerinte a neander-völgyi embertípus már 2000 emberöltőn át (kb. 60000 év) lakott a barlangban, változatlan életformában. Hogy mi okozhatta a neander-völgyi ember eltűnését, vagy kipusztulását Shanidarban (vagy bárhol másutt), az vita tárgya. Talán egy természetes katasztrófa. Nincs arra vonatkozó bizonyíték, hogy a paleolitikum vége felé megjelenő homo sapiens irtotta volna ki őket. A neander-völgyi ember eltűnése után 10000 éves hiátus következett a Shanidar völgyében, majd a – főleg vadászattal foglalkozó – úgynevezett Baradostian népcsoport jelent meg a vadállatokkal megtelt régióban. Aztán úgy i. e. 26000-ben a bekövetkezett nagy hideg miatt ez a népcsoport is eltűnt, majd újból 15000 éves hiátus következett, melynek a vége egybeesett az utolsó jégkorszak befejeződésével. Ez idő tájt – úgy i. e. 10000 körül – az úgynevezett mezolitikumi települések gomba módra szaporodtak úgy a Közel-Keleten, mint Ázsia egyéb melegebb övezetében. Az így hirtelen megnövekedett népesség ellátására új gazdasági-technikai kezdeményezésre volt szükség – jelenlegi ismereteink szerint ez legelőször – a mezolitikumbeli Shanidar völgyében indult el. Azt nem tudjuk biztosan, hogy ennek a kultúrának a lakói honnan jöttek, de az mindenesetre megállapítható, hogy nem voltak a Baradostian népcsoport leszármazottai. Egyes tudósok szerint jöhettek Levantból vagy a Kaukázus túlsó oldaláról. A tudománynak még sokat kell munkálkodnia azon, hogy ezt az antropológiai hézagot kitöltse. Az viszont már bizonyítható, hogy ez a nép a nagy agrárforradalom elindításában döntő szerepet játszott. Ezt az őstelepülést a régészeti leletek a kezdetleges művészet (különösen a díszítési motívumok), a kézművesség új termékei (luxuscikk, a tiszta-réz használata) és a valláshiedelem (új temetkezési forma) alapján az őszabir néppel hozza kapcsolatba.

A Zawi Chemi Shanidar periódus kb. i. e. 8500-ban végződik, és ebben a térkörben az i. e. 7000 táján kezdődő fontos Jarmo-i földművelő kultúráig egy aránylag hosszabb hézagot találunk a megkezdett agrárforradalom fejlődésének menetében, melyet újabb ásatások minden valószínűség szerint igazolni fognak. E két időpont közötti folyamatosságot e régióban Karim Shahr, M'lefaat és Gird Chai lelőhelyek csak kis mértékben töltik ki, de Shanidar Zawi Chemi nagy fontosságához semmi kétség nem fér, és annak C-14-es datálását – a Cambridge Ancient History szerint Kr. e. 9217-et – a szabirok eredetének időpontjaként jelölöm meg. Tehát a szabir-magyar naptárunk ma 9217+1999=11216-ot ír. (A szerző e dátum – új régészeti leleteken alapuló – kiigazításának útja elé nem gördít akadályt.)

Karim Shahr

Karim Shahr egy domb tetején szintén csak a melegebb hónapokban lakták. Az imitt-amott felhalmozott kavicsréteg valószínűleg a kunyhók alapját képezte. Földművelés nyomára ugyan nem bukkantak, csak a házasított vadállatok nagymennyiségű csontmaradványaira. Egy csiszolt pengéjű sarló lelet is felszínre került, amelyet még Zawi Chemiben sem találtak, de kevesebb az őrlőkö. A kőszerszámokat főleg hasított kovából

készítették, és igényesen munkálták meg. Kevés mikrolitot is találtak. Kőből gyűrűket, karpereceket készítettek, és először itt: égetett agyagból kis figurákat. Gyöngyök és függők is felszínre kerültek, akárcsak Zawi Chemiben (Braidwood, R. J. and Howe, Bruce: Prehistoric investigations in Iraqi Kurdistan, S. A. O. C. N (31. Chicago, 1960).

A Karim Shahr periódus befejeződése után nem találunk nyomokat ennek a kultúrkörnek a további folytatására.

M'lefaat

A M'lefaat-i kultúra a késői Karim Shahr periódussal mutat hasonlóságot. E lelőhelyről durva kővekből összerakott kör alakú falak adatolhatók. A kőszerszámok inkább csiszoltak és forgácsoltak, a hasított eljárással készütekkel szemben. M'lefaat több ásatási szintből áll és ugyanazokat az állati csontokat találjuk itt is, mint Karim Shahrnál. M'lefaat és Karim Shahr kultúrperiódusainak kormeghatározásáról eltérőek a vélemények. Míg Braidwood a Zawi Chemi periódushoz, addig Mellaart inkább a Jarmo-i kultúrkörhöz tartja közelebbinek. Legyen bárhogy, de az agrárforradalom útja Shanidar Zawi Chemiből Jarmoba vezet – abba a fontos újkőkori földművelő és állattenyésztő központba – ahol már határozottan felismerhetők a matriarchális hitszemléletű ősszabir őseink.

Jarmo

Jarmo feltárása R. J. Braidwood, a chicagói egyetem professzorának nevéhez fűződik (1948-1955). Az ősfalu a folyómeder melletti meredek dombon, három holdnyi területen feküdt. Az ásatások folyamán tizenöt egymásra épített réteget találtak, melyből az alsó tíz réteg az úgynevezett „pre-ceramic neolithic”, vagyis a kerámia előtti új-kőkorszakbeli kultúrához tartozott. Itt az alsó rétegekben kibontakozik előttünk, ahogyan az ősember földművelő tevékenysége fejlődik. A jarmoi telepen már növénymagvakat is találtak, búzát, árpat, és az aratáshoz és őrléskor használt eszközöket. Az őslakók négyszögletes döngölt falú, több szobás házakban éltek. Tűzhelyüket szintén így készítették. Messze földekre vándorolva, ahol lerakta a tűzhelyét ősrünk, ott otthont teremtett. Még ma is látunk ugyanilyen típusú, döngölt agyagból, vertfalú tűzhellyel készített szegényes falusi házakat a Kárpát-medencében. Ismerős kifejezés a lerakták tűzhelyeiket – a magyar népcsoport letelepedésével kapcsolatban, a falusi házasulandó legény háztűznézőbe megy. A magyar falusi tűzhely a letelepedettség, megállapodottság szimbóluma. Ez fontos bizonyíték arra, hogy a magyarok nem nomád eredetűek.

Nagyon fontos és döntő bizonyítékot szolgáltat számunkra az a régészeti lelet, amelyet egy Iğdir nevű török kisvárosban találtak az Araxes folyó felső szakaszánál. Egy kerámiából készült, patkó alakú, három emberfejjel díszített, írásjelekkel is ellátott kis tűzhelyet ábrázol. A Kr. előtti negyedik évezredből származik. Ugyanitt később több példányt is találtak belőle, az Araxes és az Orontes folyó völgyében egy későbbi időpontból, és a hajdani Hetita Birodalomban, Kültepe nevű helységben a Kr. e. 19. századból. A régészek megállapítása szerint ezek a tűzhely makettek egy azonos népetnikum terjeszkedésének bizonyítékai. Megerősítik az ősszabirok terjeszkedésének útírányára vonatkozó elméletet. Ugyanis Kültepe a Kizilirmak folyó mellett épült, és az Orontes folyó nem messze innen ömlik a Földközi-tengerbe. A Ceyhan folyó is ebben a térségben van. Ez igazolja egyrészt, hogy az ősszabirok a folyók völgyeiben terjeszkedtek, másrészt, hogy így jutottak el a három tenger felé.

A jarmoi őslakásokban a régészek a tűzhelyeken kívül találtak agyagból formált, égetett tartályokat, melyeket földbe süllyesztettek, és növénymagokat tároltak bennük. Az evéshez csontkanalakat, varráshoz csonttűt készítettek. Kőből készült orsóik arra engednek következtetni, hogy lenből, esetleg gyapjúból tudtak már szőni-fonni. Szerszámaikat kovakőből, vulkánikus üvegből (obszidián) készítették. A talált állati csontok nagy többségben a megszelídíthető, vagy már megszelídített állatfajoktól – szarvasmarha, juh, disznó, kutya – származnak. Jarmo őslakói agyagból vagy kőből készült nyakékkal, márványból faragott, vésett karperecekkel és kagylófüggőkkel díszítették magukat. Agyagból apró állatfigurákat is formáltak.

Ebben, a kerámia előtti ásatási rétegben jelenik meg a jarmoi ősember valláskultuszának első megnyilvánulása. Agyagból apró asszonyszobrocskákat formáltak köldökomborulattal – melyeket a régészettudomány Anyaisztennőnek (Mother Goddess) nevezett el és benne az ősember megtermékenyülésbe vetett hitének szimbólumát látta. Ezek a kis szobrocskák jelenítik meg a Termékenység Istennőjébe vetett hit valláskultuszát. A mitológiák Magna Matere, a sumir hitvilágban Ninhurshag és Inanna és a későbbi magyarajkú népeknél Szülőboldogasszony, Nagyboldogasszony kultusza innen nyerhette gyökerét. Bobula Ida történész sumirológus A sumir-magyar rokonság c. könyvében egy egész fejezetet szentel a témának.

Ezek a kis agyag istennőfigurák – mint megannyi lámpás – mutatják az utat, amerre a szabir-magyar őseink éltek. Megtaláljuk azokat az Al-Ubaid kori szabiroknál Eres-ki-gal, Nagy Föld Istennője néven az Olt folyó völgyében, Erösdön már a Kr. e. ötezeröttszáz táján, Eres, Erös néven, Elamban Pinikir elnevezéssel, az ősi

Arattaban, Khorezmbe – a Káspi tenger mellett – a híres Al Ubaid-i cserépedények mellett. Megtaláljuk ezt a kultuszt az ősegiptomi, ősmagyar jellegű vallásban is, Nagy Istennő, Nagyasszony formában, a szakirodalom Great Goddess-nek nevezi. Az indus-völgyi Harappa-Mohenjo Daro őscivilizáció magyarajkú népei szintén nő alakban képzeltek el főistenüket. Említésre méltó tény, hogy a görögök és rómaiak híres istennőiket az őszabiroktól elszakadt pelazg, illetőleg etruszk népek valláskultuszából kölcsönözték.

Egy másik fontos tény, amit a jarmoi ásatások hoztak felszínre, az őslakosok temetkezési módja. Egy ősnép eredetének megállapításánál nagy szerepet játszik a valláskultuszon belül a temetkezési mód. A kettő jellemzően és elválaszthatatlanul összekapcsolódik. Mert egy nép temetkezési formája hűen követi a vallásszertartásban előírt rituális szabályokat. Az a tény, hogy a jarmoi és a későbbi Al-Ubaid-i subar nép temetkezési módja megegyezik (ez nagy fejtörést okozott az indogermanista, angolszász tudósoknak) kutatásaim szerint az őszabirok eredetét bizonyítja. (Még bővebben szöveg a temetkezési formákról az Al-Ubaid időszak leírásakor.) Jarmóban a lakóházak padlója alá temették halottaikat. A kormeghatározás, csigákon, kagylókon végzett radiokarbon vizsgálatok Kr. e. hétezerétől hatezeröttszázig teszi e lelőhely korát (W. F. Libbey, Radiocarbon Dating, Chicago, 1955).

A felső öt ásatási rétegből mind használati tárgyak, cserépedények, korsók, növényi magvak tárolására szolgáló tartályok, köcsögök, tálcák, talak kerültek felszínre. Törékenyek, és kezdetleges kivitelűek. Némelyiket már egyszerű minták díszítették. E minták tüzetesebb vizsgálata arra enged következtetni, hogy a jarmoiak kapcsolatban álltak a Zagros hegységben élő Kermenshah (Irán) őslakóival. A jarmoi kerámiánál jobb kivitelűek a Tell Hassuna-i és a Tell Matarra-i leletek, melyek jobb minőségűek és művészien díszítettek, színezettek. Ez időtől kezdve az írott történelem előtti kultúrákat a különböző kerámiafajták lelőhelyeiről nevezik el. Ezek a nevek szabir-magyar hangzásúak: Hassuna, Matarra, Samarra, Gaura (Gawra), Arpachia. Ennek a területkörnek a helységei mintegy háromszáz km hosszú és kétszáz km széles körzetben, a Tigris, a Nagy és Kis Zab folyó völgyében találhatók. Ez az őszabir-magyarság egyik legrégebbi otthona nyolcezer évvel ezelőtt. Itt van az Árpád nevet megörökítő Arpachia és Arpach helység, Itt alapította első Árpádunk az első szabir dinasztia. De beszéljenek a külföldi szakértők.

Az Encyclopaedia Biblica és a Dictionaire de la Bible állítása szerint (a két forrást Baráth Tibor történész útján) Árpád a Napisten harmadik fia, aki a Tigris folyó felső vidékét, ahol a két Zab folyó ömlik belé, az úgynevezett Arpach-Ta, azaz Árpád Földet kormányozta. Az eredeti lakosság nagyon hosszú ideig élt folyamatosan ezen a területen egészen Kr. u. hatszázharmincötig (az arab térhódítás kezdetéig). Így most már érthetőbb, miért nevezték magukat szabiroknak a 896-os honvisszafoglaló Árpádék. Az Árpád-Föld-i őszabiroknak volt egy híres kerámiakészítő műhelyük, ahol kulacs alakú ivóedényeket készítettek (Seton Lloyd, Early Anatolia, London 1956). Az edényekre mértani díszítéseket, főleg napot ábrázoló köröket festettek (Jacquette Hawkes, Sir Leonard Wolley: Prehistory and the beginning of civilization, New York 1963). Az első Árpádok szervezték meg az innen délre elterülő Kaldea országát is, és innen északról népesítették be a sumir dinasztia előtt a térséget. A sumir dinasztia is azt tartják, hogy népük nagy része észak felől jött. A Földközi tenger északkeleti csücskénél alapított Árpád városa is hosszú időn át hirdette az Árpádok vezető, „államszervező” tehetségét. A Biblia is megemlékezik az Árpád királyságokról (a Webster Encyclopedia of Dictionaries szerint: Isaias 36-19 és 37-13, Jer. 49-23. 2. Kings 18-34 és 19-13).

III. A NEOLITIKUS FORRADALOM

Az eddigieket összefoglalva látjuk, hogy a SA-subar-szabir nép már nagyon régen a történelem színpadára lépett, és az Árpádokkal az élen több dinasztia alapított Ős-Mezopotámiától a Duna-medencéig. A halászó, vadászó és gyűjtögető életmódból fejlesztették ki a letelepedett, földművelő, állattenyésztő életformát szabir őseink, a Hassuna-Samarra időszakig. Nézzük, miért éppen a közép-keleti térségben alakult ki ez az emberiség új korszakát jelentő tevékenység, és milyen tények, források, bizonyítékok állnak rendelkezésünkre, melyek e korszakalkotó tevékenységet az őszabirok nevéhez kapcsolják.

A földművelő-állattenyésztő életforma megeremtésének alapfeltétele a vadon termő búza és árpa nemesítése és a megszelídíthető állatok, a juh, kecske, szarvasmarha és a disznó háziasítása. E két alapfeltétel kombinációja indította el az úgynevezett újkőkori neolitikus forradalmat, mely az egész emberiség jövőjét terelte új mederbe, biztosította, és idővel egyre magasabbra emelte az életszínvonalát. A mérsékelt időjárás függvényében csak Közép-Keleten volt ilyen szerencsés a tényezők együtthatása, csak itt, ezen az éghajlati övben, szélességi fokon és tengerszint feletti 800-1000 m magasságban volt található a vadon termő árpa és búza őse, csak az Anatóliai-fennsíkától a Belső-Ázsia-i sivatagokig, valamint a Kaukázus vonalától Palesztináig terjedő térségben termett. Csak itt volt található a vad juh, vad kecske, vad szarvasmarha és disznó vad őse. Észak-Afrikában, Egyiptomban, Európában például nem volt sem vadjuh, vad kecske, sem a búza, árpa vad őse, a

vaddisznó és a vad szarvasmarha viszont gyakori volt. Ugyanez volt a helyzet Szíria és Arábia sivatagjaiban, a Földközi-tenger partvidékén, a Fekete-tenger és a Káspi-tenger hatalmas öserdőkkel borított partvidékein is.

Kutatások és az újabb régészeti ásatások alapján ma már sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonít a tudomány az Észak-Irak és a közeli hegyvidék őstörténetének, mint ezelőtt bármikor. A Cambridge Ancient History (CAH) például a következőket írja e témával kapcsolatban: „the highland zones of the Near (and Middle) East turn out to be the areas in which this earliest development occurred, and those in the lowland plains date from later periods, thus reversing the old theories, that Mesopotamia and Egypt were the birthplace of civilization.” Vagyis: „a Közel- (és Közép) Kelet hegyvidékein indult el az emberi civilizáció fejlődése először, az alacsonyabban fekvő alföldeken később következett be, így módon megfordítván a korábbi elméletet, miszerint az emberi civilizáció bölcsője Mezopotámia vagy Egyiptom lett volna.” Majd a CAH felsorolja azokat a területeket, melyek Észak-Mezopotámiával szoros kapcsolatban voltak, és a „neolitikus forradalom” résztvevőinek számítanak: Palesztina, Libanon, a Zagros hegység menti Irán, az Iráni fennsík, fel egészen a Transzkaukáziaiáig, a Dél-Anatóliai fennsík, az Elbrusz keleti része (Kopet Dag) és a Hindu Kush hegység északi lejtői. Az a tény, hogy a Cambridge Ancient History – amely a világ egyik legfontosabb történelmi munkája – a civilizáció bölcsőjét az őszabir föld térkörébe helyezi, a magyar őstörténelem és a magyar őstörténelmet helyes irányban kutatók számára rendkívül nagy jelentőséggel bír. Nem csak a szabir-magyarok őshazáját találjuk meg itt, de azt az ősszabir népet is, mely az emberiség civilizációjának elindítója volt. Számtalan történész, nyelvész és a régészeti leletek sokasága bizonyítja, hogy az őszabirok e térségben éltek az utolsó jégkorszak utáni idők óta, így ők lehettek a „neolitikus forradalom” elindítói. Az ő nevükhöz fűződik a kerámiakészítés feltalálása és magasabb művészi fokra emelése, a növénynevelés, a vadállatok háziasítása, a csatornarendszeren alapuló földművelés bevezetése, a jellegzetes szabir nyelv megalkotása, a kerék, a teherszállító szekerek feltalálása, a szobrászat, ötvösművészet, és a kézművesség számtalan ágának elindítása, egy magasabb fokú vallási kultusz kifejlesztése. Az őszabirok rakták le az utolsó eljegesedés utáni civilizáció alapjait, tőlük vették át a sumirok. Most nézzük, kik azok a tudósok, akik e tékör őslakóit szabiroknak nevezik.

Sir Leonard Woolley, minden idők egyik leghíresebb régésze, aki Ur városát és Al Ubaid lelőhelyét tárta fel, így ír: „According to Assyrian Tradition the early people of the land were Subaraeans, whose country lay to the north and east of Assyria”. Vagyis: „Asszir hagyományok szerint e föld őslakói a szabirok voltak, akiknek országa Assziriától északi és keleti irányban terület el.”

E. A. Speiser (University of Philadelphia) professzor a „Hurrians and Subarians” c. őstörténeti és történelmi folyóiratban megjelent cikkében azt mondja: „the Subarians, who from the earliest historical periods are found not only occupying vast mountainous areas north of Babylonia but also living peacefully within Babylonia side by side with Sumerians and Akkadians”. Vagyis: „A szabirok, akik a legrégebbi történelmi időktől fogva nem csak hatalmas hegyvidékeket tartottak megszállva Babilon-tól északra, de békésen együtt éltek a sumirokkal és akkádoikkal.”

S. N. Kramer professzor is megemlíti a szabirokat „The Sumerians, their history, culture and character” (A sumirok, az ő történelmük, kultúrájuk és karakterük) c. könyvének 40. oldalán, mint a sumir dinasztiák előtti őslakókat. A szabir őstörténet kutatásának külön fejezete a német tudósok és régészek fanatikus munkálkodása, akik az „indogermán” népcsoport és az „árja faj” őseinek buzgó keresése közben eljutottak a szabirokhoz. Eredeti céljuk viszont kudarcba fulladt, amit a második világháború elvesztése csak megpecsételt. Történelmi, nyelvészeti kutatásaik, ásatásaik lázas szorgalmának eredménye, hogy a szabirok őstörténetét csaknem szilárd alapra helyezték, s nekünk, magyaroknak – akik oly sokat szenvedtünk és véreztünk a nyugatért, hosszú évszázadokon át sínylődöttünk német, osztrák elnyomás alatt – mintegy kezünkbe adták a kulcsot a szabir-magyarok őstörténetének megoldásához. (Talán a sors ironiája, hogy visszafizessen történelmünk finnugorista meghamisításáért pl. Budenznek, Hunfalynak és társainak).

A fontosabb német Közel-Kelet, elsősorban szabirtörténet kutatók, tudósok és régészek: Arthur Ungnad, akinek ezen a téren kifejtett munkásságát a „Pan-Subarian”, „Pán-szabirista” jelzővel illették, Hugo Winkler, aki elsőnek ismerte fel a szabirok nagy őstörténelmi jelentőségét, Max von Oppenheim a nagyfotosságú Tell Halaf feltárója, Hubert Schmidt, Oppenheim közvetlen munkatársa, azután E. Herfeld, A. Götz, E. Forrer, Eduard Meyer, B. A. Schott, G. Güterbock, C. G. von Brandenstein és G. Hüsing, stb.

Arthur Ungnad, aki a németek szabir őstörténet-kutatásának szálait a kezében tartotta, „Subartu” c. könyvében többek között ezt írja: „Die Subaraer der sich durch Rasse, Sprache, Kultur abheben, müssen die Urbevölkerung nicht nur Mesopotamiens, sondern auch der westlich bis ans Mittelmeer und bis nach Kappadokien hinein und der östlich mindestens bis an das persische Randgebirge reichenden Gebiet gewesen sein. In Norden dürfte auch Armenien in diesen Kreis einbezogen werden müssen”. Vagyis: „A szabirok, akik a szomszéd népektől faji, nyelvi, kulturális és politikai fejlődésben kiváltak, nem csak Mezopotámia őslakosságát képezték, hanem nyugat felé a Földközi-tengerig, befelé Kappadókiaig és kelet felé legalább a perzsa határig nyúló területeket is. Északon még Örményországot is be kell vonnunk ebbe a körbe.”

Amint láttuk, az indogermanistáknak majdnem sikerült kisajátítaniuk a mi szabir örökségünket. Most újból támadásra indultak a németek őstörténelmünk ellen, s jelenleg szkíta múltunkat és Atillánkat akarják tőlünk elvitatni.

A „neolitikus forradalom” östörténeti központjából, a két Zab folyó és a Tigris folyó felső szakaszának vidékéről, az ős-szabir földről az ős földművelő lakosság a szélrózsa minden irányába szétterjedt. Véleményem szerint tervszerűen, és jól megszervezeten. Máig fennmaradt szokásaink, népmeséink is erről szólnak. A legkisebb fiú maradt a szülői háznál, folytatta tovább a gazdálkodást a szülők halála után. A többi gyerek új, szomszédos területeket vett művelés alá, családot alapított, és az ő gyerekeik is ugyanúgy folytatták tovább a terjeszkedést, de a kapcsolatot fenntartották a szülőkkel, nagyszülőkkel, az ősi fészkekkel. A hosszú évszázadok és évezredek alatt hatalmas területeket lehet így benépesíteni. Régészeti leletek bizonyítják, hogy e messze földre terjedt nép között szoros nyelvi, kulturális és vallási kapcsolat állt fenn. Főleg a jó termőföldű folyóvölgyekben, de a Földközi-tenger partján terjeszkedtek tova, ahol az erdőirtás nyomait észlelhetjük már az ősidőkben is, mert a tenger miatt csak erdőirtással tudtak terjeszkedni. Azt, hogy az őslakosság ilyen távoli területeken is elszaporodhatott, a CAH néhány sora is igazolja: „It has recently been pointed out that the idea of agriculture could easily have spread: even a slow walker doing ten miles a day can travel from central Anatolia to central Afghanistan in about six month”, vagyis: „Nemrégiben megállapítást nyert, hogy a mezőgazdaság fogalma milyen könnyen terjedt el: Egy lassú gyalogló napi tíz mérföldet megtéve el tud érni Anatólia belsejéből hat hónap alatt Afganisztán közepébe.”

Már említettem azokat a területeket, ahova ez a legősibb földművelő életforma elterjedt, most nézzük röviden azokat a régészeti ásatásokat, amelyek lelőhelyei igazolják ezt a terjeszkedést a CAH adatai szerint:

A kiindulópont a legrégebb földművelő település, a Felső-Zab folyó menti Shanidar barlang, Zawi Chemi kezdetleges földművelő faluval, ahol az első megszelídített állatok és meghonosított növények nyomait megtalálták (rádiókarbon vizsgálatok szerint Kr. e. 9217). Ezzel csaknem egyidős a Natufian kultúra Palesztinában. A Jericho kultúra Kr. e. 8300). Szíriában Ras Shamra, azaz Ugarit i. e. 7000-ből, míg Anatóliában Catal Hüyük (Kr. e. 7000) szintén ebből az időszakból való. Dél-Iránban Ali-Kush (Kr. e. 7000), Tepe Sarab és Tepe Guran (Kr. e. 6500.) a földművelő települések állomáshelyei, míg az Iráni-fennsíkon Hajji Firuz, Tepe Sialk és Tepe Hisar (Kr. e. 6000). A települések sorrendjében így eljutunk Dél-Turkesztánig, ahol a Belt, Jebel és Snake Barlangok i. e. 7000-ből valók, míg a Jeitun és Anau kultúra Kr. e. 6000-ből. Ezidőben ér el a „neolitikus forradalom” a Kárpát-medencébe is, ahol a Körös és Olt völgyi (Erősd) kultúrában magas fokot ér el.

A fentieket mintegy összefoglalva idézem a Cambridge Ancient History e korszakra vonatkozó záró sorait: „This phenomenal spread of Near Eastern culture extending from the plains of Hungary in the west to the Aral Sea, Bokhara and the Hindu Kush in the east shows the success of the neolithic evolution and goes far to explain how exotic products such as turquoise from the Nishapur region of eastern Iran or lapis lazuli from Badakhshan near the sources of the Oxus should appear in such early contexts as Ali-Kush (turquoise before 6000 B.C.) and Tepe Gawra (lapis lazuli in Ubaid period).” Vagyis: „A közel-keleti kultúrának ez a fenomenális (csodálatos) elterjedése nyugaton a magyarországi alföldről, keleten az Aral-tóig, Bokharáig és a Hindu Kushig mutatja a neolitikus fejlődésnek a sikerét és messze belemerül annak a megmagyarázásába, hogy hogyan kerültek idegen termékek mint pl. türkiz a kelet-iráni Nis-hapur vidékéről, vagy a lapis lazuli Badakhshánból, az Oxus forrásvidékéről olyan korai kapcsolatba Ali Kushsal (a türkiz 6000-ben Kr. e.) és Tepe Gawrával (lapis lazuli az Ubaid időszakban).” Véleményem szerint nem is látszik olyan csodászerűnek ez a jelenség, ha tudjuk, hogy egy és azonos népnek, az ős-szabir népnek a vállalkozása ez a terjeszkedési folyamat, melyhez kisebb-nagyobb népcsoportok – főleg hasonnyelvű rokon népcsoportok (kusok stb.) – csatlakoztak, melyeket a jóindulatú, békés természetű szabar-szabir nép tagjai sorába fogadott, de a döntés jogát fő ügyekben mindig magának tartotta fenn. Ez a jelenség a szabiروkkal kapcsolatban az évezredek folyamán mindig megmutatkozik. Tipikus példája ennek a Krisztus utáni hún birodalom törzsszövetségeinek a szerkezete, amelyben a Su-bar-kud-uku, azaz szabir döntő nép a hatalmas hún szövetségek vezető törzsét adja, amelynek joga van dönteni háború és béke kérdésében is. Természetesen a legfelsőbb döntés joga a vezér törzs fejéé. Ugyanezt a példát mutatja néhány évszázaddal később a Dentumagyar (Di-entu mah-gar) magyarságánál és a honvisszafoglaló törzseink szövetségénél az a tény, hogy a szabir Megyer törzs és annak feje Árpád látja el ezt a fontos feladatot.

IV. A HASSUNA – SAMARRA IDŐSZAK

A Jarmo-kultúra a Hassuna-Samarra kultúrában folytatódik tovább. Tell Hassuna régészeti lelőhely a Tigris folyó jobb partján volt, közel ahhoz a ponthoz, ahol a Nagy Zab folyó ömlik a Tigrisbe, Mosul városától délre mintegy 35 kilométerre. Hassuna tehát már a mezopotámiai alföldön fekszik és az első földművelő településnek számít ebben a két nagy folyó közötti térségben. (Mezopotámia = a két folyó között – görög nyelven). A Hassuna-Samarra időszakot a két különböző helyen talált különleges kerámiákról nevezték el ily módon, de ez időszakhoz tartozik még számos ősföldművelő falu, déli irányba Tell es Sawwan, amely a Tigris bal partján fekszik kissé délre Samarrától.

A Hassuna kultúráról mintegy bevezetőül a CAH így ír:

„Recent Iraqi excavations at this site have yielded important evidence for the beginning of the Hassuna culture in the form of developed mud-brick architecture and a rich cemetery of over a hundred graves associated with Tell es Sawwan I. showing a sophistication of building and traditions of stone carving hard to reconcile with the idea that this early settlers were nomads from the desert.” Vagyis: Nemrég az iraki ásatások alkalmával igen fontos bizonyítékok kerültek napvilágra a (történelem-előtti) Hassuna kultúra keletkezésére nézve, az a vályogtégla építészet és több mint száz sírlelet, amely Tell es Sawwan I. lelőhellyel van összefüggésben, fejlett építészeti technikát és kömegmunkálást mutat, nehéz lenne elképzelni azt a feltevést, hogy ezek a korai (történelem-előtti) telepések, valóban csupán sivatagi nomádoktól származtak volna.” (Az őstörténelmünket közép-keleten kutatók számára nem kell különösebb magyarázat e megállapítás fontosságát illetően.) Ez a megállapítás csaknem kizárja a lehetőségét annak, hogy a környező sivatagok nomád pásztorkodó népei lehettek – az abban az időben már magasfokúnak számító – Hassuna-Samarra kultúra elindítóit, ami természetesen nagy mértékben hoz bennünket közelebb annak a ténynek a tisztázásához, hogy ezek az őstelepések a szabírok voltak. Ha pedig ehhez még hozzávesszük, hogy a Wallis Budge Hieroglyphic Dictionary ősnak nevezi (US=SU) a SU népet, és a BAR jelentése ember, úgy a su-bar ősembert is jelent, akkor még egy fokkal közelebb kerültünk az őszabír kérdés megoldásához. A már említett német tudósok, régészek és szakértők hatalmas munkássága a Hassuna, de főleg az azt követő Tell Halaf időszakról a legnagyobb pontossággal kifejtett ásatási és irodalmi tevékenysége viszont már alig hagy kétséget, hogy ezek az őstelepések subarok voltak. A legújabb régészeti leletek csak alátámasztják a német tudósok megállapításait, és már nem lehet messze az az idő, amikor az orientalisták túlnyomó része subaroknak fogja megjelölni e népetnikumot, és nem csak azt állítják, hogy ezek csak őstelepések és farmerek voltak, mint ahogyan eddig tették.

A Hassuna kultúra őszubar lakói elsősorban földművelők voltak. Főbb terményeik a nemesített árpa és búza különböző fajtái, de termeltek többek között lenmagot is, ami viszont öntözéses földművelő rendszert követel meg, mert ez a terület már kívül esett azon a zónán, ahol a téli csapadék elég lett volna a lenmag termeléséhez. Több helyen találtak ez időszakból származó kiásott öntözőcsatorna maradványokat, mely bizonyítja a közel-keleti ősember ilyen irányú tevékenységének elsőségét a földművelés fejlesztése terén.

Hassunát azonban a kerámiája tette elsősorban híressé. Az itt feltárt kerámiát három csoportba sorolják: archaikus, standard és samarra.

Az archaikus típus a Hassuna I. szinten található, és főleg kezdetleges kivitelű agyagból készült tálakból, körte alakú korsókból, főleg mindennapi használatra alkalmas háztartási edényekből állt. Világos, festetlen színűek. Ezek az edények a neolitikumban az egész Nyugat-Ázsiában csaknem mindenütt megtalálhatók, és hasonlóak a jarmoi agyagedényekhez. Az épületek kis, téglalap alakú szobákból állnak, a falakat döngölt agyagból emelték, tűzhelyet is építettek. Az agyagból készült növénytaroló edényeket – mielőtt a padlóba süllyesztették volna – bitumennel és gipszsel vonták be. A földművelésnél használt kőszerszámaik is a jarmoi kultúrára emlékeztetnek. Szerszámaik főleg mészkből készültek, de találtak kovakő és obszidián sarlókat, kőkéseket is, ezek fa nyelét bitumennel erősítették fel.

A Hassuna II. szint építésze fejlettebb, belső faltámaszokat is alkalmaztak. Ezen a szinten találtak hántolótálcának elnevezett barázdált, bevájt belsejű edényt, mely igen széles körben elterjedt Hassunától Ugaritig a szíriai tengerparton, és Eriduig Dél-Mezopotámiában, sőt valószínűleg Susianáig is (Seton Lloyd és F. Safar „Tell Hassuna” J. N. E. S., 1945) Ez a hassunai és a még előbbi jarmoi egyszerű kerámia volt a kerámiakészítés kezdete a Közel-Keleten, és ennek a ténynek a jelentőségéből nem vesz el az az általában elfogadott elmélet sem, hogy a kerámia őshazája Irán lenne. Annál is inkább, mert az iráni földművelő kultúrák is a Zab folyók mentéről indultak, és az őszabír nép terjesztette arrafelé is. A lényegen nem változtat az sem, ha egyes helyeken érdekesebb példányok kerülnek elő, vagy jobban kifejlődött a kerámiakészítés, mert egy és ugyanazon nép tevékenysége révén fejlődtek ki ezek a kultúrák. Az első mértani alakokkal és faragott, díszített csontszerszámok is a Nagy Zab folyó menti Zawi Chemi kezdetleges földművelő faluból kerültek elő (Kr. e. 9217). Miután a mértani formákkal és bevágásokkal való díszítési mód a későbbi, hatalmas kerámia időszakokban állandósult, a logika azt diktálja, hogy az idősebb kultúrából, a Zab folyó mentiből terjedt kelet felé, és nem fordítva. Ha már a kerámiakészítés időbeli sorrendjét tárgyaljuk, meg kell említeni, hogy a legrégebb kerámia Japánból, a Kyushuban lévő Fukai barlangból Kr. e. 10500-ból származik, de ezeknek a származási körülményei, időpontja homályos, és munkám célja erre a leletre nem terjed ki.

A Hassuna II. archaikus festett kerámiára jellemző, a fényes, avagy fénytelen vastag piros festékbevonat, rózsaszínű, vagy tompa sárgásbarna színű, dörzsöléssel finomított alapon. Egyenes, párhuzamos, V-alakú vonalakkal díszítették. (Rovásírásunk őse?, vagy talán nem is kell a kérdőjel.) Ez a díszítés a fonott kosár mintájára hasonlít, és majd később megjelenik a szabír, sumir, hún és magyar hímzésekben.

A V-alakú, keresztezett és párhuzamos vonalú mintákkal főleg tálakat és korsókat díszítettek. De csiszolt felületű, festetlen, bevágásokkal díszített kerámiákat is készítettek, ugyanolyan mintákkal, de halcsontszerű minták, és vonalcsoporthoz, pontok és vonalak váltakoznak rajtuk. Az utóbbi mintázatúakat Matarrában is megtalálták, ugyanebből a korszakból.

A Hassuna kultúra a III-V. szinten a legfejlettebb, amellyel párhuzamos a Matarra és Tell Sawwan III-V. szint, valamint Tell Shemshara, amely már a hegyvidék alján, a Dokan-gátnál van. Az építészet is fejlettebb, a

házakat nagyobbra építik, egy lakásban több téglalap alakú kisebb-nagyobb szoba van. A háztetőket háromszög alakú kiszögellésekkel díszítik. A belső falakat támaszokkal erősítik meg, ülőpadokat, a már Jarmoból is ismert tűzhelyeket, és magtároló agyagedényeket építenek be. A padlót nádgyékény borítja. Az orsók jelenléte a szövés-fonás mesteriségére enged következtetni. Szerszámaik készítéséhez az obszidiánt a Van-tó környékéről hozták. Nagy fontosságú a türkiz jelenléte, mert e drágakövet legközelebb csak Nishapurban, Kelet-Indiában találtak. Tehát ilyen távoli területekkel is fennállt a kapcsolat. Festéshez vörös okkert, malachitot és antimont használtak. Itt, és az egész Hassuna-Samarra kultúra térkörében megtaláljuk az „Anya Istennő” figurákat, mint ahogyan Jarmoban is, hirdetvén e népcsoport és valláskultusz azonosságát. Ezeket a szobrocskákat Tell es Sawwanban – amely mint már említettem, a Hassuna-Samarra időszak térkörének legdélibb részén fekszik – egy nagyobb épületben is megtalálták, melyet templomnak vélnek a régészek. Egyébként a Tell Sawwanban talált épületek vályogtéglából készültek, és vakolattal burkoltak. A házak nagyok voltak, s szintén téglalap alakúak, egy tervszerűen épített udvar körül. A házak padlója alá temették halottaikat, mint Jarmoban, mellettük alabástromból faragott vázákat és vagy százötven köedényt találtak. Halottaikat itt is, mint Hassunában a valláskultusz előírása szerint embrionális pózban, zsugorított testhelyzetben temették el, a használati tárgyaikkal, edényekkel, tálakkal, fazekakkal együtt, a nőket kagylókból, kövekből készült ékszerekkel. A halottakat vörös okker festékkel öntötték le. E temetkezési mód nyomait megtalálhatjuk az iráni és az anatóliai fennsíkon is ugyanekkor, ami azonos népetnikumra és valláskultuszra enged következtetni. Szintén fontos tényező múltunk kutatása szempontjából, hogy Sir Leonard Woolley Ur városának feltárásakor ugyancsak zsugorított helyzetű temetkezési formát talált, fejjel észak, északkeleti irányba (a szabir őshaza felé) fordítva. Ez kétségtől igazolja a szabirok jelenlétét a Jamdet Nasr időszakban e térkörben is, már a sumir dinasztia kezdete előtt.

A Hassuna ásatási hely felső szintjén páratlan szépségű, új stílusú luxuskerámia jelenik meg, melyet a lelőhely után Samarra kerámiának neveztek el. Ez a lelet egy történelem-előtti temetőből való, amelyet a híres Abbaszida főváros házai alatt találtak (E. E. Herzfeld, *Die Ausgrabungen von Samarra*, Berlin 1930). E kerámia formája és a megmunkálása is rendkívül lenyűgözően szép, nagy művészi tehetséget árul el. A nagy tálak kissé érdes, fénytelen felületén, a tálak peremszélén, a kerekhasú fazekak nyakán, vállán különböző mértani ábrák, élethűen festett halak, madarak, állatok, emberi alakok. Olyan művészi kivitelezésűek ezek a nyolcezer évvel ezelőtt festett ábrák, hogy szinte hihetetlen. Dinamikus mozgást kifejező alakok, futó szarvasok, halat fogó hosszú nyakú madarak, forogva táncoló csoportja. Éreznünk kell, hogy a pelazgok (a görög szigetvilágban), az etruszkok (az olasz félszigeten), a székelykaput faragó erdélyiek és a táncaikat utolérhetetlen dinamikával ropó magyar néptáncosok tehetségüket e szabir ősnéptől örökölték. Ez nem csak merő ábrándozás, ezt az újabb régészeti ásatások leletei egyre inkább bizonyítják, és mind több tudós és kutató utal arra, hogy a pelazgok az ógörög művészet, az etruszkok pedig a római birodalom művészetének az alapjait rakták le. Erről bővebben a következő, a szabir őstörténetre nézve fölöttébb fontos Halaf időszak kultúrájának tárgyalásakor lesz szó, ahol már konkrét bizonyítékok állnak rendelkezésünkre a pelazgokra, etruszkokra, valamint az őszabirokra vonatkozóan.

A Samarra-i kerámia e dinamikus mozgást és művészi lelkesedést kifejező díszítő stílusa egyedülálló ez időben Mezopotámia területén. E kerámiákon megjelenik a tájképfestés őse is: gyenge szélben lengedező pálmafák, kis tavacska partján hűsülő állatok, fél lábon álló, pihenő madarak, úszó vízimadarak, repülő madárcsoportok, kis kunyhó a lombos fák árnyékában. Az arcképfestés őst is megtalálták itt, az úgynevezett „effigy” vázákon Hassunában és Samarrában is, a C-14-es vizsgálatok Kr. e. 5500-ra teszik a korát. A Samarra kerámia ez időben széles körben elterjedt, megtaláljuk Carchemish-ben, Szíriában, a Khabur vidékén, valamint Eriduban és a Susiana kultúrában (Khusisztánban) is.

A tudósok megállapítása szerint lehetséges volt a réz és az ólom használata a Hassuna-Samarra időszakban, de meggyőző bizonyítékokat még nem találtak. Ismeretes, hogy a fémmegmunkálás, (elsősorban a rézöntés) őshazájának a Kaukázus környékét tartják, de az utóbbi időben a Duna alsó szakaszának környékén is nagyobb mennyiségű ősi fémöntő leleteket találtak. Észak-Mezopotámia térkörében a Ninive III. szinten, az Ubaid időszakból származó réztárgyakat tartják a legrégebbeknek ez idő szerint. Az őszabir Ninivében talált résztárgy leletek (i. e. 3600-3300.) és kutatásaim alapján nem kétséges, hogy e két terület között fennállt a kapcsolat már a sumir dinasztia előtti időben is, és az őszabiroknak nagy szerepük volt e kapcsolatok kiépítésében és fenntartásában, úgyszintén mindkét területkör első földművelői, kerámiakészítői és fémmegmunkálói is az őszabirok voltak.

Arra vonatkozólag, hogy a tudósok a Hassuna időszakból feltételezték a réz és ólom használatát e könyvem átdolgozásakor már újabb bizonyítékok állnak rendelkezésemre. Hassuna mellett Yarim Tepén ugyanis rézöntő kemencéket tártak fel, melyekről megállapították, hogy itt már a Kr. e.-i hetedik évezredben ismerték a rézöntés technikáját. (Erről később bővebben írok.)

V. SZABIROK AZ ÚJKŐKORI KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Észak-Mezopotámiában – a régészek elnevezése szerint – a Halaf időszak következik a Hassuna-Samarra időszak után. Ez az elnevezés a Tell Halaf ásatási lelőhelyről kapta a nevét. De mielőtt még ennek a szabir őstörténet szempontjából igen fontos korszaknak a leírásához kezdenénk – az időbeli sorrendre figyelemmel – meg kell emlékeznünk egy számunkra fölöttébb jelentős szabir terjeszkedési területről.

Az előző fejezetekben felvázoltam az őszabir terjeszkedési útirányokat a Tigris és Zab folyók völgyéből a szélrőzsa minden irányába, a Kárpát-medencébe is. Már a Halaf időszak kezdete előtt – úgy Kr. e. 5500 táján – jelentős kultúrközpontjai voltak az őszabiroknak a Kárpát-medencében. Különösképpen a Körös és Olt völgyi kultúra képviselik jelentősen ezt az időszakot. Miután már több kutatónk foglalkozott részletesebben az ősmagyarok e korabeli kárpát-medencei jelenlétével, főleg az őszabirok szempontjából igyekszem megvilágítani a témát. Azért is különösen fontos az őszabirok kárpát-medencei tevékenysége, mert az Olt völgyi, Erősd-i kultúra mintegy kétezer évvel megelőzi a sumirok megjelenését a történelem színpadán! Nincs szándékomban a sumirok hatalmas civilizációjától bármit is elvitatni, ellenkezőleg, arról mindig csak a legnagyobb ámulattal szólok, de fel kell hívnom a magyar tudósok és kutatók figyelmét arra a tényre, hogy a szabirok őstörténetének sokkal nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk, mint azt ezelőtt gondoltuk, mert a magyar őstörténelem fonala tizenkétezer éven át összekapcsolódik a szabirokéval. A másfél ezer éves sumir civilizáció egy rendkívül szép, gazdag epizód e történelemben. De ne feledjük, hogy a sumir civilizáció alapjait a szabirok rakták le, és a sumir civilizáció bukása után szintén a szabirok vitték tovább a sumir örökséggel együtt. De ezt a civilizációt a többi „turáni”, vagy „ural-altáji” vagy akár őstöröknek nevezett nép, nem utolsósorban a Kárpát-medencei őshazát visszafoglaló magyar nép is ugyanígy magával vitte. Ha figyelemmel kísérjük a történelmet, azt tapasztaljuk, hogy a szabiroknak nagy tekintélyük és befolyásuk volt ezeknél a főleg turáninak nevezett népeknél. Tanítómesterüknek tartották a szabirokat mezőgazdasági, ipari, művészeti, kulturális téren, sokszor átadták az államszervezési és hadművelleti tevékenység vezetését e tehetséges népeknek. Ezt látjuk a subartui-mitanni-urartui-szittyá-pártus-hún birodalmak esetében, úgyszintén az utolsó kárpát-medencei honvisszafoglalásunknál is. A történelem folyamán különböző nemzetiségű történetírók (különösen a görögök) megszámlálhatatlan névvel illetik őket, de akárhogyan is csavarják ki a nevüket, a szabirokra mindig ráismerünk az ókori történelem idején is – olykor mint nagy birodalmak vezető rétegére, míg máskor a vesztes háborúk után a nép maradékát összegyűjtve új országok, új birodalmak megalapítóiként. Működési területük központja a Tigris-Zab folyó-völgyi őshaza marad. Innen indulnak el újból és újból, és ide jönnek vissza számtalanszor erősebb ellenfelek nyomása elől meghátrálva. S annyi ezredév harca és viszontagsága után még a mai napig is fennmaradt e térkörben a kurd nép, az őszabirok késői unokái. Ők – Menander közlése szerint – azoknak a szabiroknak a leszármazottai, akiket a bizánci kormányzat telepített le határőrökként a Kur folyó déli partján Kr. u. 576-ban, miután Boarich királynőjük vezetése alatt I. Kosru perzsa uralkodótól vereséget szenvedve elvesztették keleti szabir királyságukat. Ezzel csak azt a tényt hangsúlyoznám, hogy kisebb megszakításokkal – folyamatosan laktak őseink tizenkétezer éven át az őshaza területén. Mindez régészeti leletekkel is bizonyítható.

Most nézzük az őszabirok kárpát-medencei kapcsolatait. Gordon Childe hatalmas, alapvető munkájában: a „The Danube in Prehistory” – A Duna a történelem előtti korban – a bronzkortól kezdődően lerakta a Kárpát-medence őstörténetének alapját. Többek között megállapította, hogy a Kárpát-medencében egy magas fokú sumir kultúra létezett már úgy i. e. 3500 táján, amely időpont körülbelül megfelel a sumirok Mezopotámiában való megjelenésének is. Legalábbis az orientalisták túlnyomó részének az az álláspontja, hogy a sumirok bevándoroltak a Tigris és Eufrátesz folyó déli szakaszának a közepébe, éspedig vagy északról, vagy keletről, vagy pedig délről. Olyan feltételezés is van, hogy hajón jöttek a Perzsa-öbölön át. Van olyan elmélet is, hogy a sumirok mindig Mezopotámiában laktak. Legyen bárhogy, a Kárpát-medencében talált neolitikus, és bronzkori tárgyak szoros kapcsolatot, és sok esetben azonosságot mutatnak a sumir-földi leletekkel. Ez a magyar őstörténelem szempontjából rendkívül fontos tény több magyar őstörténetkutatót arra megállapításra engedett következtetni, hogy a sumirok a Kárpát-medencéből vándorolhattak Mezopotámiába. Ha e kérdést a szabir őstörténet szempontjából vizsgáljuk, akkor világosabb képet kapunk erről, és az idegen tudósok, történészek „nagy sumir problémája” (the great sumerian problem) nem is látszik olyan megoldhatatlannak a tekintetben, hogy a sumirok honnan kerültek Mezopotámiába. Előzőleg kifejtettem, hogy az őszabirok hogyan terjesztették Észak-Mezopotámiából a földművelést, fémmegmunkálást, kézművességet, a művészeteket és a vallási kultuszt – lassú, békés terjeszkedéssel – a Földközi tengerig, az anatóliai és Iráni-fennsíkig, az Indus völgyébe, a Káspi- és az Aral-tó környékére, és a Kárpát medencébe. Ha szem előtt tartjuk, hogy ezek az elvándorolt csoportok mindig szoros kapcsolatban maradtak a szabir őshazával, akkor már nem nehéz elképzelni, hogy esetleg a vízözön után e nép kisebb-nagyobb csoportjai visszatelepültek ezekről a területekről és ismét benépesítették. Természetesen visszahozták magukkal magas civilizációjuk vívmányait, amelynek eredete – amint már láttuk – a Tigris és Zab folyók vidékéről származik, évezredekkel ezelőtről. Így válik érthetővé korai elődeink többszörös honvisszafoglalása a Kárpát-medencében, amely már ősidők óta tejjel-mézzel folyó, ásványkincsekben gazdag,

zárt földrajzi egységű terület volt. De érthetőbbé válik így az orientalista körök – sumirok „honnanjöttéről” szóló – elméletének kérdése is. A mezopotámiai térkör már évezredekkel azelőtt szabir kultúrközpont és politikai érdekerület volt, s hogy oda nagyobb érdekcsoportok – ekkor már a kusokkal erősen keveredve – visszatértek ez időtájtban, az csak természetes. Jöhetek északról, keletről, vagy délről – amint az agyagtáblák bizonyítják – az egy nyelvet beszélő ku-ma-ga-ri volt, bárhogyan is keresztezte el őket a tudós világ – sumirnak.

Visszatérve a legősibb kárpát-medencei szabir kapcsolatokra, hangsúlyozom, hogy több tudós véleménye szerint az ősember már az ó-kőkorban messze földre eljutott, mintegy telepről-telepre vándorolva, főleg a folyók mentén, átadván a kőszerszámok megmunkálásának technikáját. Így jutottak el a Közel-Keletről Európa belsejéig is. Azt is láttuk, hogy a neolitikus forradalom, a földművelés hogyan terjedt el a közel-keleti kultúrával egyetemben. A tudomány ma már nem vonja kétségbe, hogy hogyan jutott a földművelés mestersége és a Közel-Kelet kultúrája a Kárpát-medencébe, már csak ott oszlik meg a szakvélemény, hogy melyik nép volt, amelyik a kultúrát odavitte. Most újból a régészeti leletek jönnek a segítségünkre annak bizonyítására, hogy ez a nép a szabir volt.

Nem lehet pusztán véletlen, hogy az őszabir-földi Hassuna-Halaf időszak régészeti leleteinek hasonmásait megtaláljuk a Körös kultúrában, az Ubaidit a Tisza kultúrában. Ezt már a legkonokabb ellenfeleinknek is el kell ismerniük, legfeljebb mélyen hallgatnak róla.

Egyes tudósok és szakértők, mint Childe, Homer, Piggot, Makkay, Kalicz stb. véleménye szerint a Nagy Magyar Alföldön található neolitikus kultúrák orientális előőrsek, mások szerint viszont közel-keleti gyarmatok voltak. Legyen bárhogyan, tény, hogy a Hassuna-Halaf-Ubaid időszakok kultúrája a Shanidar-Zawi Chemi, majd a Jarmo-i kultúrákból fejlődött ki több ezer év alatt, egy és ugyanazon nép úttörő vállalkozása révén, és ugyanaz a nép vitte tovább ezt a kultúrát a Kárpát-medencébe.

Makkay János régész az egyik írásában bemutatta, hogy a Körös kultúrkör időbelileg megegyezik a Hassuna – Tell Halaf – periódussal (úgy i. e. 6500-5000), míg a Tisza-kultúrkörrel kapcsolatban azt írja, hogy az az Al Ubaid periódusnak felel meg (i. e. 5000-4000). Megjegyzem a Tisza kultúra jelentőségét, melyet a Tiszapolgári-i ásatások régészeti leletei bizonyítják Közép-Európa egyik legrégebbi bronzkori tárgyakat napvilágra hozó lelőhelye is. De jelenleg bennünket a bronzkor előtti cseréptárgyak érdekelnek. A Tiszapolgári-i leletek között bőven találunk kerámia talpasedényeket (kelyheket?), melyek talpazatán mértani pontossággal elhelyezett lyukak vannak fúrva díszítés gyanánt. Ez még nem lenne olyan földrengetően különös, ha Herzfeld – a neves orientalista – nem pontosan ugyanilyen kerámiát, azonos formájú, lyukfúrással díszített illusztrálna a könyvében, amely a mezopotámiai Samarra régészeti lelőhelyen látott napvilágot. Ehhez több hozzáfűznivaló nem szükséges csak talán annyi, hogy úgy Mezopotámiában, mint a Kárpát-medencében megtalálták a kerámiák előállításához szükséges égetőkemencéket is.

Fontos a talpástalak, kehelyszerű kerámiák valláskultuszi jelentősége is, úgy az ez időbeli szabir, valamint a későbbi sumir hitéletben is. Ezeket a talpas tálat később rézből és ezüsből is készítették, és különösen a korai sumir dinasztikák idejéből feltárt sírokban találtak egyedülálló, szép példányokat. A többi halotti ajándéktól elkülönítve temették el, mintegy kiemelve a jelentőségüket. Mivel a vallási és temetkezési szokások egy-egy ősnépcsoport azonosságát vagy rokonságát, együttlétét bizonyítják, így ezzel is közelebb jutunk annak a ténynek a megállapításához, hogy a Körös-Tiszapolgár-Samarra kultúra egy és ugyanazon népetnikumé.

Látjuk, hogy a Körös kultúrkör az őszabir Kárpát-medencei térhódítás egyik legfontosabb központja. Az utolsó jégkorszakból lassan felmelegedő Európa egyik első civilizációjának telepe. Jacquetta Hawkins és Sir Leonard Woolley, *Prehistory and the Beginnings of Civilization* c. könyvükben írják, hogy a Körös kultúrkör népe magas műveltségű, városokban lakó nép volt. Tágas, ízlésesen berendezett házaikban még központi fűtés is volt. Legnagyobb városuknak Erősdöt tartották, és feltételezték róluk, hogy Mezopotámiával kapcsolatban álltak. Badiny Jós Ferenc professzor, korunk magyar származású, vezető sumerológusa a legnagyobb szakértelemmel ír a Körös kultúrköréről és annak mezopotámiai kapcsolatairól a Káldeától Ister-Gamig II. c. könyvének 189. oldalán:

„A leletanyagban szereplő sok anyaistennőt jelképező szobrocska és egyéb ábrázolás ékes bizonyítéka a két helyen lakozó nép azonos istenszemléletének, melynek közismert teokratikus uralmi-berendeződöttsége azonos szellemű, gondolkodású és világnézetű társadalmakra utal. Az is megállapítást nyert, hogy a későbbi fémművességhez szükséges fémanyagokat Mezopotámia – éppen az előbbi korok társadalmának azonossága alapján – most már a tradicionális egybetartozás értelmében – szintén az Erdélyi (Transilvániai) Körös és Tordos műveltségek területéről kapta.

Tekintve, hogy a régészet és embertan ‘egyazonos és egybetartozó NAGY NÉP’ települését állapítja meg e területeken központi fűtéses lakóházakban – e sorok írója a nyelv azonosságot csak az azonos műveltség egyik elemének véli, mely – ennyi régészeti, embertani és települési azonosság mellett – már automatikusnak és magától értetődőnek látszik.”

Amint látjuk tehát, a mezopotámiai és kárpát-medencei nép ez időpontban egy és ugyanannak nevezhető, úgy régészeti, mint embertani alapon. Vallásuk, kultúrájuk és nyelvük ugyanaz, és szerves részei annak a nagy őszabir területkörnek, melynek határai a Földközi-tengertől messze az Aral-tóig, a Hindu Kushig és az Indus völgyéig terjedtek, átadván a földművelés mesterségét, valláskultuszával és egyéb kultúrvívmányaival

egyetemben. Erősd építkezési stílusa – téglalap alakú szobáival – a Hassuna-Halaf periódusra emlékeztet. Különbséget csak abban találunk, hogy míg az erősi házfalakat kőből építették, a Hassuna-Halaf periódus házai Mezopotámiában döngölt agyagból, vályogból készültek. Ez nem kulturális különbségre utal, inkább arra, hogy milyen építőanyagot találtak az adott helyen. Az Erősdön feltárt kultúrréteg mélysége 4 méter. Egy feltárt téglalap alakú lakóház például öt méter széles, és nyolc méter hosszú volt, harminchat cölöpgödörrel. A tűzhely átmérőjét másfél méterre becsülik. A padlót ugyanúgy agyagból döngölték, mint a hassunaiak, és nagy, agyagból égetett magtároló edényeket (hombárok) sülyesztettek a padlóba mindkét helyen. Érdekes viszont, hogy míg Erősdön a mennyezetet díszítették, addig ennek a megfelelőjét nem találták meg a Hassuna periódusban, csak a későbbi mezopotámiai korszakokban. Az agyagedények, a kerámia azonossága viszont elvitathatatlan. Mindkét helyen ugyanaz a kerámiák előállításának módja, formája és a díszítési motívumok is megegyeznek, beleértve a bevágásokkal díszített stílusformát is.

Erősdön 2500 leletet tártak fel, míg a szomszédos Oltszembről 1000 darabot tartanak nyilván. Most újból idézem Badiny professzort:

„E leletekhez adjuk még hozzá mindazokat, melyeket ehhez az – Erősdhöz tartozó ún. ‘Körös-kultúrkörhöz’ csatlakozó ‘Tordos műveltség’ leletanyagaként Torma Zsófia gyűjtött – összesen 10750 darabot – és láthatjuk, hogy sehol a világon nincsen ilyen hatalmas számú leletanyag, mely az i. e. 5-6000. években meglévő, urbanizált és lakóházas műveltségről tenne tanúbizonyságot és azokat szorosan egybefűzze – azonossági bizonyítékokkal felszerelve – a mezopotámiai, sumirnak nevezett kultúrával.”

Itt meg kell emlékeznünk röviden Torma Zsófiáról, akinek fáradságot nem kímélő áldozatos régészeti munkássága az első szabir-sumir leleteket hozta felszínre Erdélyben. 1875-ben kezdte ásatásait a Tordos község szomszédságában lévő neolitikus régészeti lelőhelyen. A felszínre került tárgyak között figyelemre méltóak a szabir-sumir jellegű ember és állat formájú – az őszabir-sumir papok vallásos nézeteit kifejező szimbolikus nyelvének hieroideogrammáival, felirataival díszített – kultikus szobrocskák és archaikus rovásírással teleírt cserépedények. Mint azt Torma Zsófia írja, Hunyad megye monographiája (Atheneum, Budapest, 1897) c. könyvében:

„A bálványokon és az olvasó gyöngyökön pedig ékírással számjelek láthatók, melyek a planetárium ‘isteneit’ szimbolizálják.”

Persze Torma Zsófia akkor még nem tudhatta, hogy a Tordoson feltárt régészeti leleteknek a hasonmását fogják majd később napvilágra hozni a Mezopotámiában dolgozó régészek ási. Azt sem tudhatta, hogy a Tordoson feltárt pecséthengerek ikerpéldányait találják majd meg a régészek a chafadsi ásatásoknál, szintén Mezopotámiában. Természetesen ezek a pecséthengerek, valamint az ékírással és rovásírással díszített tárgyak már egy későbbi korszakból származnak, mint amelyet jelenleg tárgyalunk, de ez csak megerősíti bennünk azt a tudatot, hogy a szabir-sumir kultúrák egybeolvadása a Kárpát-medencében is hasonlóan alakult, mint amelyet Mezopotámiában is észlelhetünk, alátámasztván azt a tény is, hogy a szoros kapcsolat a két terület között évezredek óta fennállt.

A két terület kerámiáinak azonossága mellett a másik fontos tényező a valláskultusz egyezősége. Már említettem azokat az agyagból készült apró agyagszobrocskákat, melyeket a Jarmo-i ásatásoknál – a még kezdetleges földművelő kultúra kerámia előtti szintjéből – hoztak felszínre (i. e. 7000). Ezek a kis agyagfigurák mindig „köldökdomborulat”, gyermeket váró női testet ábrázoltak. Ezek a kis szobrocskák a földművelést elindító ősember hitszemléletének első megnyilvánulásai, a Termékenység Istennőjébe vetett hit, a matriarchális hitszemlélet szimbólumai. Ez a hitszemlélet a Nagy Természetben előforduló összes termékenységi folyamatot is magába foglalja. Ez a vallásfelfogás különösen nagy súlyt helyezett az Édes Anyaföld megtermékenyítő erejére, mely az első földművelő népnek a magból az életadó termést gerjesztette. Természetesen ez a vallászemlélet fokozatosan fejlődött a Jarmot követő Hassuna-Samarra, Halaf, Eridu, Al Ubaid, Uruk, Jamdet Nasr, majd a sumir kultúrákban. Mivel e valláskultusz népét egyes tudósok (Woolley, Speiser, Kramer, Winkler, Ungnad stb.) már a sumirok megjelenése előtt subarnak vélik, így én sem töprengek sokáig, mikor azt állítom, hogy e valláskultusz elindító a földművelést és állatszeliidítést elkezdő szabirok voltak.

Az Al Ubaid-i szabirok Eres-Ki Gal-nak, azaz – Badiny professzor fordítása szerint – a „Nagy Föld Erősenek” nevezték a „Termékenység Istennőjét”. Úgy látszik, hogy az őszabir nép ezzel a kifejezéssel mintegy hivatkozni akart arra a hatalmas területkőre, mely három kontinensen az érdekkörébe tartozott és ahol valláskultuszának szimbólumait meg is találták csodálatos kerámiáival együtt.

A Kárpát-medencében a szabir Istenanya neve „Eres”- „Erős”, Erősd – a Körös-kultúrkör legfontosabb települési helye – róla kapta a nevét. A Körös-kultúrkörben több mint negyven helyi agyagból formált istennő szobrocskát találtak, míg Méhteleken egy csoportban hatvan darab került napvilágra. Elszórtan természetesen mindazokon a helyeken találtak ezekből a figurákból, ahol az őszabir népek telepei voltak a Kárpát-medencében. Érdemes itt megemlíteni László Gyula történész megállapítását a Körös-kultúrkör népéről és valláskultuszáról:

„Az első földművesrajok Elő-Ázsiából indultak útnak és egészen a Körösig jutottak. Emlékeiket Körös-csoport néven tartják számon...” Istenszemléletükről pedig azt írja, hogy „a házak ‘szentélyeibe’ helyezett kis szobrocskákban pedig a Termékenység jelképe, a nő válik uralkodóvá”.

Itt fontos megemlíteni hogy az ősmagyar népek a női nemet mindig nagy tiszteletben tartották – éppen a matriarchális hitszemlélet okán. És vajon van-e még egy olyan nyelv a világon, melyik a nő szerepét a családi életben szebben ki tudná fejezni, mint a magyar feleség és édesanya szó?

A neolitikus mezopotámiai és kárpát-medencei nép azonosságának harmadik bizonyítéka a mezőgazdasági módszerek azonossága. Azt láttuk, hogy a „neolitikus forradalom” kialakulásának alapfeltétele volt a vadon termő növények közül az árpa, a búza (valamint a borsó, a lencse és főleg takarmánynak használt keserű-futóborsó) nemesítése, és a vadállatok közül a juh, kecske, szarvasmarha és disznó őseinek megszelídítése. A Cambridge Ancient History megállapítása szerint Európában csak a szarvasmarha és disznó vad ősei voltak megtalálhatók. Így tehát a földművelés és állattenyésztés tudományát be kellett hozni Európába, ami a neolitikus forradalom idején meg is történt, Mezopotámiából a Balkánon keresztül eljutott a Kárpát-medencébe. Persze a földművelés tudománya ekkor már több ezer éves múltra tekinthetett vissza Észak-Mezopotámiában, mely területet az utolsó jégkorszak hidege már nem tett lakhatatlanná. Sőt amikor a földművelés mestersége a Kárpát-medencébe érkezett, akkor már a Hassuna-korszakbeli ős-szabir nép az öntözőcsatorna-rendszeren alapuló földművelést is megteremtette. Erről tanúskodnak a Tell Hassuna-i és Tell es Sawwan-i öntözőcsatorna-hálózatok, melyek nélkül a len termesztése nem lett volna lehetséges a csapadéhiány miatt. Tudomásunk szerint ezek a földkerekség első öntözőcsatornái.

Öntözőcsatornák

Tanulmányaim alapján nincs kétségem afelől, hogy a Csörsz Árkának nevezett kárpát-medencei csatornarendszer megalkotása (melyet még Bobula Ida is titkos eredetűnek ír, habár sejtelve az, hogy mezopotámiai mérnökök munkája) a földművelés tudományát magukkal hozó újkőkori ős-szabirok műve volt, akárcsak a Hassuna-i csatornarendszerek.

Közelebről megvizsgálva a Csörsz-árkának és Ördög-ároknak is nevezett ősi csatornarendszereket, azt látjuk, hogy nagy területen, a Tiszántúlról, az Ecsedi láptól indulva, széles, párhuzamos sávban átszelve a Tisza, Tarna és Zagyva folyókat, a Dunánál végződnek. E sávban Árokszállás és Ároktő helység is innen kapta a nevét. Ilyen feladatot csak kitűnő szakemberek, mérnökök oldhattak meg, ugyanúgy, mint a hatalmas mezopotámiai csatornahálózat megalkotásánál is, melyről azt írja a The Cambridge Encyclopedia of Archaeology (112. o.), hogy a nagy sumir gazdasági hatalom a kialakítását a Samarra-kultúrából (újkőkori szabir) átvett öntözőcsatorna-rendszer technikájának köszönheti. Most joggal merül fel a kérdés, hogy a neolitikumbeli nép hogy volt képes ilyen hatalmas csatornahálózatokat létrehozni? Nem voltak gépeik, talán még a kereket és talicskát sem ismerték. Nos nézzük, csakugyan így van-e? Gépeik valóban nem voltak, de a kereket ismerték, és különféle társzekereik és talicskáik is voltak, arról tudósít bennünket B. Meissner, Assyriologisches Forschungen I. (Berlin 1916) c. művében (S. 22 - S. 58 Text C. 4564 Kol. II.Z 32ff) társzekerek felsorolásával:

Gis.Ki.Min Su.Bir.ki su-ba-ri-tu

Gis.Ki.Min Nim.Ma-ki e-la-mi-tu

Gis.Ki.Min Gu.Ti.Um-ki qu-u-ti-tu

A KI MIN sumir szó összefüggésben van a MAR.GID.DA szóval, mely ugyanezt a fogalmat fejezi ki. Ezután megemlékezik B. Meissner arról, hogy úgy a szabiroknak, mint az elámiaknak és gutiaknak (e két utóbbi népetnikum szintén őseink népcsoportjaihoz tartozik) különféle speciális szekereik, kerékrendszeren alapuló teherszállító eszközeik voltak!

Megtaláljuk a szekér szót Friedrich Delitzsch „Sumerisches Glossar-jának 89. oldalán is: GIGIR = Szekér. Találunk Badiny professzor „Káldeától Istergamig I.” c. könyvében is egy ábrát a következő leírással: „Négykerekű fedeles kocsi, Gyerekjáték nagyságban. Találták a subarok földjén, a Van-tó környékén, a mai Tepe Gawrában. Eredete a Kr. e. 4. évezred.”

László Gyula „Emlékezzünk régiekről” c. könyvében egy másik ábra ezzel a leírással látható: „A budakalászi-péceli (bádeni) temető nagy meglepetése ez a kocsi formájú edény (forgója letörött). Közép-Európából ez a legrégebbi kocsiábrázolás.” Ez utóbbi idézethez hozzáfűzöm, hogy az lett volna meglepetés, ha a Kárpát-medencében nem találtak volna ilyen kocsi formájú kerámiát (a fából készült szekereket, talicskákat már réges-régen elporlasztotta az idő), mert ahol az öntözőcsatornákat építő szabirok éltek, ott mindenütt megtaláljuk, a többi híres kerámiával együtt a kocsi maketteket.

Nos, gondoljuk végig: szekerük, talicskájuk volt, a megszelídített igavonó állatok elhúzták a társzekereket, az izmos munkások eltolták a földdel telt talicskákat, de mivel vájták ki azt a temérdek földet? Nehéz kőbaltákkal, kőlapátokkal? Kőbaltát ugyan találtak a régészek, de kőlapátot nemigen. A sokáig legidősebbnek tartott őskínai kultúrák régészeti leírását is kutattam. A Ho-mu-tu, Chekian tartománybeli újkőkori kultúrában, az i. e. 5. évezredben az ásókat, kapákat téhen vállcsontjából készítették, valószínűleg a rizsföldek megmunkálására. De ezzel sem lehetett a kemény talajt megmunkálni. A Chi'ing-lien-kang kultúrában, az i. e. 4. évezred végéről találtak ugyan csinos kis kőkapákat, de ez sem magyarázat, sőt kőkapákat már sokkal korábbi időkből is találtak más helyeken is.

A sumir szótárakban kutatva találtam végül magyarázatot:

ALZU = ásó, P. Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar II.

AR = as, Einritzen, P. Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar 17.

BAALDU = ásó, P. Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar 22.

KUD = leásni, Einschneiden, P. Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar 145.

TIMMENA = töltés, P. Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar 210.

BAL = váj, Cyril J. Gadd: A Sumerian Reading Book, 179.

KÁD BANU = kiásás, Stephen Langdon: Sumerian Grammar and Chrestomathy.

A fentiek sumir szavak ugyan, de az előttük ott élő szabirok már sokkal előbb ismerték az ásást, és nekik is kellett hogy legyen szavuk erre a fontos földművelő tevékenységre. A további régészeti ásatások remélhetőleg még inkább fényt derítenek az őszabir nyelvre is. (A szabir nyelvről még több szó esik később.)

Tehát lassan eljutottunk odáig, hogy úgy az őszabirok, mint a sumirok, ismerték az ásás fogalmát. De még mennyire ismerték! A szabirok nem csak hatalmas öntözőcsatorna-rendszereket ástak ki, de hatalmas templomok alapját is. Eriduban például az i. e. 6. évezred elejétől a sumirokig 14 ásatási szinten, sorozatosan egymásra épített templomot hagytak maguk után. Uruk városában 11 hasonló ásatási szintet, szintén a sumirok előtti korból. (Kultúrájukról bővebben még később írok.)

Nézzük, mivel áshattak? Botokkal, kődarabokkal? Olyan nagy földterületeket feltörni, melyek a három kontinensen a csatorna-hálózatok megépítéséhez szükséges volt, megfelelő szerszámok nélkül lehetetlen. Nos, nemrégiben nagy segítséget nyújtottak a régészek a szabir őstörténelem e fontos kérdésének a megoldásához. Hassuna mellett ugyanis, egy új ásatási helyen, Yarim Tepénél megállapították, hogy a Hassuna-időszakbeli ember már a Kr. előtti hetedik évezredben ismerte a rézöntés technikáját. Ez a mérhetetlenül fontos felfedezés a régészeket és a tudósokat arra kényszeríti, hogy ártértekéljék Mezopotámia és az egész világ őstörténelmét. Természetesen bebizonyosodik, hogy sokkal nagyobb jelentősége és szerepe volt Észak-Mezopotámiának, az őszabir népnek, mint eddig gondolták. (Erről a korszakalkotó felfedezésről, az i. e. hetedik évezredben kezdődő rézöntés korszakáról a következő fejezetben részletesebben beszámolok.)

Tehát látjuk, hogy a szabiroknak már a hetedik évezredtől rézből öntött szerszámaik voltak. Már ekkor ólmot is öntöttek. A bizonyítékokat: rézbalták és rézcákányok öntőformáit nemrégiben Tell Uqaritnál (Yarim Tepétől kissé délebbre) találták meg égetett agyagból a 6. évezredből. A réz hosszú évezredek alatt elenyészik, de az égetett agyag megmaradt! Az öntőformák pedig pontosan mutatják az öntött tárgyak formáját.

Már nem kell tovább azon töprengnünk, hogyan építettek csatornákat szabir őseink. Társzekérrel, talicskával, rézbaltával, rézcákánnyal, no persze sok munkással és igavonó állatokkal. Még fonott, bitumennel bélelt „merítő” kosaraik is voltak, mellyel a csákánnyal fellazított földet talicskába, szekerekbe töltötték. Efféle merítőkosarakat Indiában még ma is használnak. De miért ne lett volna rézásójuk és rézlapátjuk is? A következő kérdés, megtalálták-e máshol is a szabir eredetű öntözőcsatornák nyomait Mezopotámián és a Kárpát-medencén kívül? Hogy csak a jelentősebbeket említsem: Khorezmében, az Amu-Darja és Szir-Darja folyók völgyében S. T. Tolszov régészeti expedíciója, aki sumirnak nevezi az ősnépet, Ős-Egyiptomban, a Nílus völgyében (ahol Osiris magát Er-Pat Sab-úr őstől származtatja), a Harappa-Mohenjo Daro szabir őskultúrában az Indus folyó mentén (ahol tömegesen találták meg az őszabir hitvilág szimbólumait, a Termékenység Istennőjének szobrocskáit is. E területek szabir kapcsolatairól a későbbi fejezetekben bővebben szólok.)

A legfontosabb kérdés, hogy miért építették az öntözőcsatornákat? A leegyszerűsített válasz:

Az öntözőcsatornák első feladata természetesen, hogy mindenkor elegendő víz álljon rendelkezésre a növénytermesztéshez, függetlenül az időjárás szeszélyeitől, ott, ahol az évi csapadék nagyon kevés. Sumer az öntözőcsatornák nélkül édenkert helyett sivatag lett volna, úgy mint ma.

Az első földművelők, akik a vad növényeket meghonosították, a vadállatokat megszelídítették, kis falvakban éltek. Terményeiket a ház padlójába sülyesztett égetett agyagtartályokban tárolták. Ahogyan a családok szaporodtak, egyre többet kellett termelniük, több háziállatra volt szükségük. Rájöttek, hogy rossz termés esetén kevesebb élelmet tartalékolhatnak a következő évre, így aztán több földet fogtak művelés alá, a termésfelesleget több évre tárolták. Ugyanakkor egyre több állatot szelídítettek meg, és tenyésztani kezdték azokat. Lassan kialakult a saját kis családi gazdaság, nőtt a család vagyona. Már volt mit féltetniük, őrizniük a vadállatoktól és a kóborló embercsoportoktól. Így lassan kialakult a közös védelem, közös érdek fogalma. A termés és háziállat felesleg lehetővé tette más foglalkozások kifejlődését is (kőszerszámkészítő, szövő-fonó, házépítő, fa-, csont- és agyagedény készítő, kereskedő). Lassan kialakulnak az első urbanizált telepök.

Ahogyan az idő múlásával szaporodott a nép, úgy növekedtek a faluvárosok. Szükségképpen kialakultak a közigazgatási, rendfenntartó és a város védelmét biztosító szervek, őrség, katonaság. Elhelyezésükről, élelemről, ruházattal fegyverrel való ellátásukról is gondoskodni kellett. Meglepődve olvashatjuk a The Cambridge Encyclopedia of Archaeology (TCEA) 112. oldalán:

„Multi-roomed storehouses of identical plan are found at seventh-millennium sites such as Yarim Tepe I. and Umm Dabaghiyah, suggesting the likelihood of some communal economic activity...” Vagyis: „Több helységről álló, egyforma terv szerint épült raktárházakat találtak a hetedik évezredből Yarim Tepe és Umm Dabaghiyah lelőhelyen, közös gazdasági együttműködést valószínűsítve.”

Majd így folytatódik, annak ellenére, hogy ezek a telepek igen kicsiny méretűek, és ilyen korai előfutárai a szociális, gazdasági alapon szerveződő több ezer évvel későbbi sumir városi életnek. A legfontosabb újítás a Samarra (Kr. e. 6000 körül) fázisban, hogy az öntözőcsatornás földművelésre épülő mezőgazdaság lehetővé tette nagyobb területek benépesítését Sumerben. A kerámiakészítés magas művészi fokot ért el, luxuscikkkel is kereskedtek, mint a türkiz, réz. Közös védőfalakat, vizesárkokat építettek Tell-es Sawwan falu köré (III. ásatási szint). Hatalmas vályogtégla torony őrzi Choga Mami város egyik bejáratát. A pecsétek, pecsétnyomók a magántulajdon és a hatóságok fogalmát tükrözik és központi irányításra, kereskedelemre engednek következtetni.

A TCEOA újabb közlése szerint Yarim Tepe „ipari város részében” rézöntő kemencék egész sora állt. Nem kétséges, hogy ez a tehetséges nép már egy egész hadsereget is képes volt rézfegyverekkel ellátni. A sumiroktól tudjuk, hogy rézműveseik kést, dárdahegyet, nyílhegyet, kardot, tört készítettek fegyver gyanánt. De gyapjával bélelt rézsisakot is. Azt nem tudjuk, hogy ezek közül a fegyverek közül melyiket készítették már a szabirok, de ahhoz semmi kétség nem fér, hogy a rezes Észak-Mezopotámiában öntötték előbb, és a rézöntés tudományát tőlük örökölték a sumirok. Ebből már logikusan következik, hogy a rézfegyverek gyártását is tőlük vették át, a rézfokost is!

Így lassan megvilágosodik előttünk a múlt, látjuk, hogy az ős-szabir nép hogyan népesíthetett be olyan hatalmas területeket, és hogyan volt képes hosszú évezredek át megtartani. Úgy látszik, hogy az ős-szabiroknak volt az első rézfegyverekkel felszerelt hadserege. Ez a hadsereg védte a falvait, városait, és védte a távoli telepeit (gyarmatait?), ahonnan a fontos nyersanyagokat, rezes, ólmot, stb. szerezte be. Bizonyított, hogy a szabir nép a hetedik évezredtől kezdve réztárgyakkal kereskedett.

A tudósok azt állítják, hogy a kőkorszak százezer évekig tartott (e korszakot a kőből készített eszközökről nevezték el) Milyen eget rengető változást jelentett a fémmegmunkálás, a rézszerszámok megjelenése! Milyen hatalmas értéke lehetett, milyen gazdagságot jelenthetett. A monopólium megvédésére jól felszerelt katonaságra volt szükség. A katonák rézfegyverei ellen nem lehetett botokkal, kőfegyverekkel harcolni, legalábbis nem eredményesen. Nyilaik pontosabban, messzebbre lőttek a könyilaknál (sok évezred múlva már vasból kovácsolják a legjobb nyílhegyeket, kardokat, a honvisszafoglaló Árpád idején a Tarján törzs „szakosodott” fegyverkovácsolásra).

Ne tévesszük szem elől, hogy több ezer év telt el a tizedik évezredtől számítva – a kezdeti földműveléstől és állatszeliidítéstől – míg a gazdasági és katonai hatalom kifejlődött Észak és Közép-Mezopotámiában. Tehát bőven volt idő ahhoz, hogy a közösség önvédelmi feladatainak ellátására alakult katonaságból a hatalmas területekre terjeszkedő népet védelmező, a kereskedelmi utakat ellenőrző, és az utak védelmét biztosító szervezett hadsereg váljék. Már a neolitikumban léteztek szárazföldi kereskedelmi utak: az Indus völgyétől a Földközi-tengerig, Khorezm-től (Nyugat-Turkesztán) Palesztináig, Eridutól a Kaukázuson át a Kárpát-medencéig, pl. Erdélyből rezes, később aranyat szállítanak. A sumir időkben már agyagtáblákra vésett bizonyítékok szólnak a kereskedelmi utakról. De a pecsétnyomók, pecséthengerek már a sumirok előtti ős-szabirok kereskedelmét tanúsítják (kb. i. e. 5000-ből).

Tudjuk, hogy a sumir hadsereget rézfegyverekkel, íjjal, lándzsával, karddal, fokossal szerelték fel, gyapjával, posztóval bélelt rézsisakot viseltek, pajzsuk fából készülhetett, míg a vezérekét, gazdagokét rézbevonat boríthatta. Harci szekereiket – két és négykerekű, küllök nélküli, tömör fából – vadszamarak (onager) húzták. Egy híres sumir emlék, a „Royal Standard of Ur” dombormű lápiszlazuliból, kagylókból, mészkőből kirakott mozaikképe is bizonyítja mindezt. Ez a híres mozaikkép a király tevékenységeit ábrázolja háborúban és békében. Bemutatja a gyalogság felvonulási rendjét (falánx) – melyet még nem is olyan régen görög eredetűnek tartottak – amint a katonák felsorakoznak szorosan egymás mellé, pajzzsal védve a testüket, előreszegezett dárdákkal. A hadseregszervezés és a harcmodor is valószínűleg a szabirok öröksége, mint a harcászati eszközök.

A katonaságot, de a kézműveseket, kereskedőket, hatósági személyeket is el kellett látni szövettel, ruházattal. A szabir nép már a Jarmo kultúra idején ismerte a szövés-fonás technikáját, és ruházatot készített (i. e. 7000-ben), megtalálták a szövőszék súly nehezékeit ennek bizonyítására. De honnan vették a sok nyersanyagot? Lent termeltek, de ehhez sok víz kellett, amit a csatornahálózatok tettek lehetővé. A Hassuna melletti öntözőcsatornák partján találták meg először a megkövesedett lenmagokat. A régészek a csatornák létrehozását ezzel a ténnyel igazolták. Tehát az öntözőcsatorna-rendszeren alapuló mezőgazdaság nem csak a földműveseket, katonaságot tudta élelemmel és ruházattal ellátni, hanem bőven jutott kereskedelmi célra is. A többlettermelés lehetővé tette a mesterségek szakosodását, a művészetek kialakulását, a művészi kivitelű kerámia és szobrászat fejlődését. A gazdagsággal növekedett a művészi igény, az arany, ezüst és a drágakövek behozatala a réz, arany, ezüstművészet korán kifejlődött, és magas színvonalra emelkedett. Így vált a mindenkor bő termést biztosító öntözőcsatorna-rendszer az ős-szabir gazdasági és politikai hatalom megalapozójává és fenntartójává.

A sok ásatási helyen talált nagy mennyiségű halcsontból ítélve a csatornákat haltenyésztésre is használták. A nemrégiben műholdak segítségével felfedezett ősi yucatanai (Mexikó) településen mesterségesen ásott csatornában is haltenyésztés nyomaira bukkantak. A csatornákon kis méretű (néhány személy befogadására alkalmas), gyékényből font, bitumennel bélelt csónakokkal közlekedtek. Az Irakban ma is használatos guffa pl. azonos ezzel az ősi vízi járművel. Később nagyobb csónakokkal, uszályokkal szállították a terményt.

Ezeknek az öntözőcsatorna-rendszereknek, kanálisoknak, gátaknak, vízfogóknak, vízgyűjtőknek a tervezése, megépítése és karbantartása magas szintű mérnöki tudást igényelt. Terveket, felméréseket kellett készíteni, melyek magukban foglalták a vízszintezők, mérőlécek, tervrajzok, térképek használatát. Ezek bizonyítottan a sumirok rendelkezésére álltak, így a szabirokat sem zárhatjuk ki mindezek ismeretéből, mert ők ásták az első csatornákat.

Az összabir valláskultusz is közrejátszott a csatornaépítésben. Az ösföldművelők a jó termés biztosításáért szövetséget kötöttek isteneikkel, melyhez ők munkával, elegendő víz biztosításával járultak hozzá. A „Fokos Szövetség” 108 sorból álló versének 20. pontjában olvashatjuk (agyagtábla fordítás):

„...Öntözőcsatornákat is épített a fokos és ezek gondozójául En-ki az égilakó En-kim-du-t tette.” (Badiny Jós Ferenc után, Ősi Gyökér XII. évf. 4-5. sz.) A szabir valláskultusz a termékenység misztikus erejébe vetet hiten alapult. A Termékenység Istennőjének kis szobrocskáit mindenütt megtalálták az ős-szabir öntözőcsatornák mentén. Az öntözőcsatornák létezése a szabirok őstörténetét szilárd alapra helyezi. Őseink örök emléket állítottak maguknak a csatornázással, és egyúttal meghatározták a származásuk helyét, és a birodalmuk határait a szélrózsa minden irányában.

A csatornarendszerek és a földművelés fejlődése párhuzamos Mezopotámiában és a Kárpát-medencében. Az újkőkori földművelés széles körben elterjedt a Kárpát-medencében. A már említett Körös és Tisza kultúrkörön kívül még a Duna I. – a Dunántúlon és Felső-Magyarországon – Bánát-i, és végül a Pécel-i (bádeninek nevezik) kultúrákat tartja számon a tudomány. E neolitikus kultúrák virágzását csak a tömegesen előállított mezőgazdasági rézszerszámok és az obszidián tette lehetővé. Az őshazában a Van tó környékéről szerezték be a fontos nyersanyagot, a Kárpát-medencében Méhtekek falucskából. Méhtekek a Körös kultúrkörhöz tartozott, annak centrumától 200 kilométerre, a Felső-Szamos völgyében volt. Itt a régészek 1973-ban öt nyitott felületű obszidián bányát tártak fel, és több ezer kész, vagy félkész obszidián szerszámot találtak. Megállapították, hogy a méhtekei telep Európa legnagyobb obszidián lelőhelye és feldolgozó központja volt. (Élet és Tudomány, Méhtekei újkőkori leletek, és Kalicz N. A méhtekei agyagistenek). Erdélyben később rezet, aranyat, ezüstöt is bányásztak, mely fénykorát a sumir időkben érte el az őstörténelmi korszakokat figyelembe véve.

A földművelés az újkőkori főleg a folyóvölgyek termékeny talajú alföldjein terjedt el. A Kárpát-medencében a Duna, Tisza, Maros, Körös folyók völgyében virágzottak az első földművelő telepek, öntözőcsatornákat is építettek. A könnyen megmunkálható lösztalajon ugyanazokat a növényeket termesztették, mint a mezopotámiai őshazában: árpat, búzát, rozsot, kölest, zabot, lencsét, borsót, mákot. A gyümölcsfák közül az alma, körte, szilva, dió, gesztenye mellett kőkeny, mogoró, málna és eper is termett. Régészeti vizsgálatok kimutatták már a jégkorszak után a tölgy, bükk, kőris, hárs, nyír, éger, szil, juhar, gyertyán és a fűzfa jelenlétét. Az újkőkori Kárpát-medencében már megtaláljuk a háziállatok közül a juh, kecskét, szarvasmarhát, disznót, szamarat és a kutyát. A mezopotámiai eredetű hosszúszarvú szarvasmarha fajta utódai ma is megtalálhatók a Hortobágyon. Már ekkor elterjedt a fonás-szövés és a kerámiagyártás.

Látjuk, hogy a kárpát-medencei újkőkori életforma pontosan megegyezik a mezopotámiaival. Még a két terület földrajzi adottságai is nagyon hasonlóak, a hegykioszorúkkal védett alföldeket öntözésre alkalmas, nagy folyók szelik át. A rendkívül termékeny talaj kiválóan alkalmas földművelésre. Nagy jelentőségű tény, hogy a neolitikumbeli első földműves településeket szűz talajon találták a régészek, a legmélyebb ásatási szinten, tehát kezdetleges kísérleteit sem találták az állatszeliidítés, növénynevelés nyomainak. Ez a nagyobb arányú és szervezett újkőkori szabir letelepedés őseink első honfoglalása volt a Kárpát-medencében. A földművelést és az állattenyésztést szabir őseink már kifejlett formájában hozták a Kárpát-medencébe. Ez az első letelepedés az i. e. 6. évezred elejétől az i. e. 3. évezred végéig tartott, lassú népkeveredés közepette.

Embertani megfigyelések

A XX. századi történelem az indogermanizmus befolyása alatt íródott. Az antropológia a ma élő emberfajtákat külső jegyek alapján csoportosítja. A múlt századi fajelmélet (a XVIII. század végén kezdődött) sajnos a mai napig hat, igyekezik egyes népeket a többi fölé rangsorolni. A politikus történészek ironikusan, gőgösen mai élőhelyük alapján földrajzi egységekről, folyókról, hegyekről nevezik el a népcsoportokat, pl. a Turáni-alföldről.

Ennek tudatában vizsgáljuk meg a két területet, Mezopotámiát és a Kárpát-medencét antropológiai szempontból a tudósok szemével. Nincs könnyű feladatuk, mert a sok népkeveredés miatt eltévedhetnek. Ez különösen a történelem előtti (prehistory) időkre vonatkozik, mert az őstörténelmet csak a régészeti leletekből fejthetjük meg.

Az utolsó jégkorszak után az egész földgolyón nagyon kevés ember élt, így könnyen követhetők a vándorlásaik. Könnyen követhetjük ős-szabir őseinket. Néhány megállapítás:

C. S. Coon, *Three skulls from Hassuna, Summer IV. 1950* (Három koponya Hassunában) című munkájában a Hassuna időszaki embert a mediterrán népcsoportba sorolja.

Georges Roux, *Ancient Iraq* (Ősi Irak) c. könyvében azt írja, hogy a mediterrán fajta, hosszúfogú és hosszúfejű (dolichocephalic). E korszakban (Hassuna) kizárólag ez a fajta uralja a „Termékeny Félhold” (Fertile Crescent) térségét, mint egyöntetű, autochton nép.

Kiszely István: *Sírok, csontok, emberek* (Gondolat, Budapest 1969) c. munkájában az i. e. 6-5. évezredi embertípust a mediterrán fajtához sorolja.

Mary Brady: *How anthropological evidences of The Copper Age conform Gordon Childe's data* c. tanulmányában azt írja, hogy a kárpát-medencei ősnép (újkor) mediterrán faj.

Mind a négy hivatkozás a mediterrán fajtához sorolja az ősembert. Lássuk, mit takar a „mediterrán” elnevezés.

Először is tudnunk kell, hogy egy ilyen általánosító név alatt, mint a „mediterrán” elnevezés is, sok mindent el tud rejtteni a tudomány, különösen, ha el is akarja rejtteni. Hasonlóképpen nevezte el például a már említett Erősd-i kultúrkör népét „oltean-nak”, vagyis olt-vidékinek az Olt folyóról. Ilyenformán a magyar népet tisztainak, a németeket rajnainak és az angolokat északi-tengerinek nevezhetnénk. Ilyen módon a „turáni” elnevezés (a nagy Turáni alföld után) sem kielégítő, de úgyszintén az ural-altái (az Ural és Altai hegység után) sem. Hátha még azt is figyelembe vesszük, hogy a turánit az ural-altái egyik fő ágának tartják, akkor jól sejtjük, hogy itt valami nincs rendben. Különösen akkor, ha ezeket a fajtaikat az „indogermán”, „árja faj” alá sorolták be, és „lebarbározták”. No de az idő halad, az árja kifejezés fölött túlhaladt a történelem, sok tudós teszi idézőjelbe a „turáni, ural-altái „megjelölést is és csak jobb híján használatosak. (Később még visszatérek a témához.) Lássuk, milyen kapcsolatot rendelnek a szabir népetnikum és a „mediterrán faj” közé?

A szabirok közel-keleti ősmúltját a századeleji német tudósok behatóan tanulmányozták, saját (indogermán) érdeket véltek felfedezni abban. Hogy miként jutottak erre a gondolatra, az annyira érdekfeszítő történet, hogy a Halaf időszak c. fejezetben bővebben írok róla. Azért megjegyzem, hogy miközben a németek, angolok a származásukat igyekeztek bizonyítani, szilárd alapra helyezték a közel-keleti őszabir – egyben ősmagyar – történelmet. Így hozták közös nevezőre a „mediterrán faj” a szabirokkal, amikor is e népetnikumot a mediterrán népcsoportba sorolták. Erről Arthur Ungnad Subartu c. könyvében így ír:

A mediterrán fajta Otto Reche három alcsoportra osztotta:

1. homo mediterraneus, var. europaea (vagyis nyugati faj),
2. homo mediterraneus, var. africana (vagyis hamita faj),
3. homo mediterraneus, var. orientalis (vagyis keleti) faj.

Ezt még Ungnad a következőképpen bővíti ki:

„Eine vierte Unterabteilung tritt uns möglicherweise in den alten Sumeren entgegen, deren Rasse man als homo mediterraneus, var. sumerica oder geradezu als sumerische Rasse bezeichnen kann. Andere Völker gehören vözugsweise der Rasse an, die man als armenoide oder vorderasiatische bezeichnete, und die Reche homo tauricus nennt, während ich sie als subarische Rasse bezeichnet habe.”

„Úgy tűnik nekünk, hogy egy negyedik altagozatnak az őszabirokat vehetjük, mely fajta mint homo mediterraneus, var. sumerica, vagy egyenesen sumir fajnak nevezhetjük. Más népek is tartoznak még ehhez a fajhoz, melyeket örménynek, vagy elő-ázsiaiaknak neveznek, míg én ezeket subar fajnak neveztem el.”

Ungnad már ezt megelőzően közzétette a *Deutschen Allgemeinen Zeitung*-ban 1932. február 21-én. Természetesen a subar szóval és a szabir népmegjelöléssel már az ötezer éves sumir agyagtáblák ékírásos szövegeiben találkozunk.

A német tudósok közül Hugo Winkler az első, aki felhívta a figyelmet az őszabirok jelentőségére az *Orientalische Literaturzeitung*-ban „Suri” c. tanulmányában, még 1907-ben. I. J. Gelb és E. A. Speiser is foglalkozott bővebben e témával, de ők főleg Ungnad szabirok és hurriták azonosságát hirdető megállapítását tették vita tárgyává.

Mindenesetre a szabir népetnikum megjelölése – még a történelem előtti időkből – neves tudósok tollából – sokat segített ősmúltunk felmérésében. Az elmúlt ötven esztendőben sokat fejlődött a régészet, és a technikai eljárások, és sok új régészeti lelet, adat került felszínre, ezért időszerűvé vált a történelem és benne a szabir nép történelem előtti szerepének átértékelése.

Azok a német tudósok, akik az őszabir nép történelem előtti nagy szerepére hívták fel a figyelmet, a szabir őshaza határait főleg Mezopotámia, Elam és részben az Iráni fennsík egyes részeire korlátozták. Akkor még nem álltak rendelkezésükre mindazok a régészeti leletek, mint ma. Ha tudták volna, hogy az őszabirok nagyarányú terjeszkedését majd három kontinensen fogják bizonyítani a régészek, nagy öntözőcsatorna-hálózatukkal együtt, valószínűleg a mediterrán népcsoport nagy főágának tekintették volna az őszabirokat. Azt megemlíti ugyan, hogy „...hier kultivierte man zuerst Weizen und Gerste”... vagyis „itt termelt először az ember búzát és árpat”... Az viszont csak az elmúlt ötven év alatt vált ismeretessé, hogy miként terjesztette el ez a nép a földművelés tudományát Mezopotámiából, és hogyan népesítette be évezredek alatt az akkor ismert világ nagy részét. Hol is lehet az a Nagy Föld, melyet Eres-ki-gal, a Nagy Föld Istennője vezetésével benépesített a Nagy Hatalmas Nemzettség a hosszú évezredek alatt, kérdezi Badiny Jós Ferenc, és mekkora lehetett az a terület, melyet így neveztek már 6000 évvel ezelőtt? Gordon Childe „...a Visztulától a Balkán déli csücskéig egy azonos nép települését” látja az újkorban. De megtaláljuk e Nagy Nép településeit az Indus és Nílus folyókig, sőt azon túl

is. Ez a subar nép, Wallis Budge Hieroglyphic Dictionary-jának us-bar, su-bar ősembere, amerre letelepedett, egyetemes, saját maga alkotta nyelvvel elnevezte a folyókat, hegyeket, településeket. Évekig térképek fölé hajolva több mint hétezer olyan földrajzi nevet gyűjtöttem össze a világ különböző részein, amelyek a sumir nyelv segítségével magyarul teljesen vagy részben érthetők. Ezeket a földrajzi neveket mind a Kárpát-medence határain kívül találtam, tömegesen fordulnak elő ott, ahol az őszabirok valamikor letelepedtek. E szavak közül másfélezer ma is megtalálható a magyar nyelvben. Kivétel nélkül mind a felszíni formákra vonatkozó földrajzi név, hegy, csúcs, hágó, folyó, patak, százaz folyómeder, forrás, tó, tengeröböl, tengerszoros, völgy, síkság, éghajlati adottságokra vonatkozó pl. sivatag, ország, megye, tartomány, járás, város, község, falu, településnevek. Néhány közismert, ma is használatos szabar-szabir földrajzi név Magyarországon pl. Szabar falu a régi Savaria (Szombathely) közelében, Szibéria is a szabirokról kapta a nevét. Az Adriai-tenger menti 1680 m magas Subra hegy, a Subarnarekha folyó Indiában, mely a Bengáli-öbölbe ömlik, Sabi nevű folyó Zimbabwe-ben (Dél-Afrika), Sabara nevű hegység Braziliában.

Az összegyűjtött földrajzi nevek között sok magyar személynév is előfordul, pl. a saját nevemet is megtaláltam egy távol-keleti város, egy közép-ázsiai gleccser és egy afrikai hegység nevében. Pl. Japánban is sok a magyar hangzású földrajzi név.

Tény, hogy a Kárpát-medencén kívüli ősi földrajzi nevekből vagy ezerötszáz a magyar nyelvben ma is megtalálható. Ez a tény is igazolja, hogy a magyarság ősei hatalmas területen éltek az utolsó jégkorszak végétől, és ezt az ősnylvet leghívebben a magyar nyelv őrizte meg. Japán tudósok már régen hangoztatják ezt, és csodálkoznak, hogy a magyar nyelvészek nem tanulmányozzák behatóbban az ősnylvet és a mai magyar nyelv viszonyát. Régi térképeken még számos ősi magyar földrajzi név volt, a mai térképekről lassan eltűnnek, más nevet adnak a helységeknek. A Biblia is emleget egy hajdani ősnylvet, melynek egyes szavai magyarul értelmezhetők még ma is.

Az ősnylvre vonatkozó állításaimat nemrég megerősítették orosz nyelvészek. Ezek a publikációk is egy hajdani ősnylvet (Primordial Tongue, Ursprache) létezéséről beszélnek az eurázsiai kontinensen. W. Illitch-Switych, Djakonov professzor, A. B. Dolgopolski, stb. megállapították, hogy ez ősnylvet mintegy 650 gyökérszavával minden más nyelvvel kapcsolatban van. Különösen fontos az őszabirok őstörténete szempontjából, hogy az orosz nyelvészek meghatározták azt a területet, ahol az első, eredeti nyelvet beszélték: Anatóliától (Törökország) Indiáig, a Kaukázustól a Perzsa-öbölig terjedő területkör (Dolgopolski, O., Boreisch, Ursprache Eurasien. Das Bild der Wissenschaft, Stuttgart 1973). Vagyis pontosan azt a területkört, melyet az őszabir földművelők terjeszkedési útvonalaként jelöltem meg. Az ősnylvet keletkezésének idejét az orosz nyelvészek az utolsó jégkorszak végére teszik (kb. i. e. 10000). Ami megegyezik a földművelés kezdetével az ún. Termékeny Félhold területén. Az orosz nyelvészek a magyar nyelvet is besorolták az ősnylvból származó nyelvek csoportjába. (Már ez is haladó szemléletváltozás.) Ezt az ősnylvet először „nostratisch”-nak, később „boreisch”-nek nevezték el. Egyszer talán eljutnak addig a logikus következtetésig, hogy az EME KU, a Nagy, Hatalmas Nyelv, a Nagy Nép, a Nagy Föld őszabir nyelve a kiindulási forrás, amiről a British Múzeumban őrzött 14.013. számú sumir agyagtábla szól. (A sumirok tanítómesterei a szabirok voltak).

Nem nevezhetjük tehát a Nagy Földön uralkodó, Nagy Nyelvet alkotó és beszélő Nagy Népet a „mediterrán faj” egyik töredékének sem.

A földművelő őszabir nép Észak-Mezopotámiából terjeszkedett, így jutott el pl. a Káspi- és Aral-tó között elterülő Turáni alföldre is. Itt, a Szir-Darja és Amu-Darja folyó völgyében, a Kara-Kum (ma sivatag) világában, a sumir dinasztiák Arattá-jában, a későbbi világ Khorezm-jében szintén hatalmas, öntözőcsatornákra alapozott mezőgazdaságot létesített. E területet sokáig beltenger borította, majd északról dél felé lassú száradás következtében sok kisebb sósó maradt fenn. Egyébként a Turáni alföld sok helyen tengerszint alatti magasságú, pl. a Kara Kum keleti szélén –80 m. Így érthető, ha az első gyűjtögető, vadászó embercsoportok régészeti leleteit e területkör peremén, a dombokon találjuk: mint Dam Dam Cheshme és Jebel Barlang a Balkán hegység lejtőin (a Káspi-tótól keletre), vagy Char-i Mar (Kígyó Barlang) a Balk folyó mentén, Akkopruk közelében. E régészeti leletek kora i. e. 7000. Nos, ezekről nem lehet elnevezni a turáni népet. Nem is maradtak ezek a gyűjtögető, vadászó népcsoportok sokáig egy helyben, messzire üldözték a vadakat. Aztán egyszercsak – minden átmenet nélkül – megjelent e térségben az első, teljesen fejlett földműves kultúra, a Jeitun kultúra, vagyis megérkezett az őszabirok keleti ága (a nyugati ága a Kárpát-medencébe jutott el). Magukkal hozták a földművelés, állattenyésztés tudományát, magukkal hozták a már nemesített növények magvait, a kerámiakészítés mesterségbeli tudását, egyedülálló valláskultuszukat is. Némely történetíró, aki nem ért, vagy nem akar érteni bizonyos összefüggéseket, azt mondja, hogy egyes tárgyak kereskedelem útján kerültek ilyen távoli helyekre. Az ősi civilizáció természetes szaporodásának és terjeszkedésének gondolata fel sem merül bennük, mert akkor meg kellene nevezniük e népet, amely ilyen hatalmas területeket népesített be, és a napnál világosabb bizonyítékokat hagyott maga után. A Cambridge Ancient History (Vol. I. Chapter VII. a) így ír a Jeitun kultúráról:

„The intermediate stages between this proto-neolithic hunting cultures and the fully settled farming culture of Jeitun have not yet been found, but attention should be drawn to a number of parallels with cultures further west. Pisé architecture, rectangular plan, red plaster floors, straight sickles and also the hand-made straw-tempered plain and red-plainted pottery have clear relation in the west. Claylined storage pits are comparable to

those of Hassunah, and storage vessels of Jeitun and later Anau I. a. are reminiscent of Hassunah I. a with the same biconical shapes tapering towards the base.” ... Vagyis:

„Még eddig nem találtak itt kapcsolatot a proto-újkőkori vadászó kultúrák és a már teljesen letelepedett Jeitun-i földművelő kultúra között, de figyelembe kell venni a számos párhuzamot a nyugatabbra lévő kultúrákkal. A döngölt agyag falú, téglalap alakú házak, a vörös agyagpadlók, az egyenes sarlók és a kézzel készített, szalmalángban edzett mintázatlan és vörösre festett kerámia tiszta rokonságot mutat a mezopotámiaival. Az agyaggal bélelt tartályok a Hassuna-beliekkal hasonlíthatók össze és a Jeitun-i tároló edények és a későbbi Anau I. a szintről előkerült tárolóedények a Hassuna I. a. tárolóedényeire emlékeztetnek, ugyanolyan kúp alakban keskenyedő formájúak.”

A későbbi korszakokról szóló fejezetekben még sok bizonyítékkal illusztrálom e területkör és népe viszonyát az őshazához. A régészeti adatok e két terület között egy és ugyanazon nép egy és ugyanazon kultúrájáról és valláskultuszáról beszélnek. Nyilvánvaló ez a kapcsolat az őszabir föld és az újkőkori Kárpát-medence között is. Ez a nagy háromszög, a Termékeny Félhold, Kárpát-medence és Nyugat-Turkesztán termékeny területe volt a szabir nép ősi Nagy Földje, melyen mindenütt Egy Nagy Nyelvet beszélt a Nagy Nép szabad gyermeke.

Amint azt a fenti idézetből láthatjuk, a Jeitun kultúrában már nem lehet csupán kereskedelem útján beszerzett tárgyakról beszélni. A Jeitun-i nép i. e. 6000 táján már földműveléssel, kerámiakészítéssel foglalkozó, tervszerűen épített házakban lakó kultúrtársadalmat alkot. Ők az első előfutárai a nagy Turáni alföld majdani hatalmas keleti szabir birodalmának, mely területet az emberiség „másik” bölcsőjének nevezik a történészek, innen indulnak el történelmi szerepük betöltésére a turáninak nevezett népcsoportok. Ez a csatornahálózatokat építő nép hosszú évezredekig szabir felügyelet alatt marad. Mindezekből a tényekből logikusan következik, hogy nem az őstelepes szabirok voltak turániak, hanem inkább a turániak voltak szabirok. Vagyis a szabirok alkották a magvát a turáninak nevezett fajtának, ősei voltak ők ennek a nagy népcsoportnak. Tehát a szabir nép történelem-előtti múltja igazolja, hogy – amint azt a „mediterrán faj” fajelméleti kategorizálásánál láttuk – nem lehet a szabirot a „turáninak” nevezett „faj” csak egy töredékének nevezni.

Lássuk, milyen népek voltak, akik az őszabir fajtától – a mitológiák nagy SA népétől – származtak, vagy származtatták magukat, amint azt a nyelv (etimológia) az antropológia, archaeológia és mitológia – a történelem fő segédtudományai is – igazolják. A SA-AS subar-összabir nép mitológiai őshazáját ősz-Turánban találjuk, mely viszont Észak-Mezopotámiában fekszik a hagyományok szerint és nem Turkesztánban. Ha ez a mitológiára épült megállapítás kissé homályosnak látszana, hívjuk segítségül az őskori mitológiák ismerőjét, Oláh Imrét.

„A subar szó eredetét Arthur Ungnad a sumir ékírásban a következő változatban sorolja fel: su-gir, sa-gir, su’ar és su-ri (ez utóbbi akkád). Ha ehhez még hozzávesszük, hogy az észak-mezopotámiai összabir földet úgy a főníciai, mint a görög mitológia ATURÁ-nak, vagyis ÖSTURÁN-nak nevezi, akkor azt láthatjuk, hogy az ősz SA-nép hazája és a mitológiák ÖSTURÁN-ja már jóval a történelem-előtti időkben együvé tartozott. De ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a turáni kifejezés Mezopotámiából ered, mint ahogyan az ősz SA nép őshazája is Észak-Mezopotámia volt. Ebből már természetesen az a következtetés, hogy a turáni kifejezést a SA-SUBAR nép vitte magával földműveléssel kapcsolatos terjeszkedése folyamán Turkesztánba is. Így állandóan megtaláljuk e két szó párhuzamos előfordulását az évezredek folyamán, mert míg Turán-i alföldnek nevezik a Káspi és Aral tavak közötti síkságot, ugyanakkor a SA, ASI és ASINA néptől származtatják majd magukat a következő s hajdan ott élő turáninak nevezett sakák, dahák, massageták, pártusok, östörökök, de úgyszintén az osset, assza-úz, ogúz, mada, jász, onogor, húnugor, besgúr stb. népek is.”

Hozzáteszem, hogy ezek az őszabiroktól származó népek mind nagy szerepet töltöttek be az ókori történelemben. Nevük ugyan számtalan változatban fordul elő az ókori történetírók munkáiban, de mind felismerhetők. Hogy csak egy példával illusztráljam ezeket a névváltoztatásokat (főleg a történetírók által), csak a daha, saka, hún, úz és szabir név legalább hetvenféle változatban fordul elő Herodotos, Strabo, Plinius, Curtius, Byzantinus, Justinus, Theophanes és Menander történelmi munkáiban. Nézzük, hogy e népek milyen nagy szerepet játszottak az ókorban. Elég megemlíteni a hatalmas szkíta, pártus, és hún birodalmakat, melyeknek mindegyike nagyhatalomnak számított a maga idejében. Ki tudná megmondani, hogy ennek a Nagy Népnek a leszármazottai Ázsia összalakosságának milyen hányadát képezik ma is. Ha ehhez még hozzávesszük Padányi Viktor daha népcsoportra vonatkozó megjegyzését:

„A kelet-ázsiai turáni népeknek – mandzsuk, ajnuk (koreaik), jakutok, őszapánok – talán ők voltak (a dahák) az őseik”... akkor az Ázsia összalakosságát illető összabir származási hányad még tovább bővül. A dahákról tudnunk kell, hogy az összabir népek közül ők húzódtak legkeletebbre Ázsiába és mongolokkal keveredve ők adták a mongoloidnak nevezett népkeverék legősibb magvát. (Az „oid” végződéssel az embertan az olyan fajtaikat jelöli meg, amelyek „fajkeveredés” következtében alakulnak ki, és jellegeikben átmenetet mutatnak két fajta között.) Természetesen az sem feltűnő ezek után, ha a Távol-Kelet legtávolabbi részein is, és az Indiai-óceán-i és Csendes-óceán-i szigetvilágban is megtalálhatjuk az Ősi Nagy Nyelv nyomait mindenhol!

A nyugati szabirság európai terjeszkedése révén a népkeveredés az ázsiaihoz hasonlóképpen történt. Williams Z. Ripley az európai „fajt” három fő csoportra osztotta: Mediterranean, Alpine és Nordic „fajra”. Az alpineből Reche az armenoid fajtát homo tauricus-nak és Arthur Ungnad egyenesen subar „faj”-nak nevezte, így

láthatjuk, hogy az ős-szabírság európai (nyugati) ága nem játszik alárendelt szerepet Európa őstörténelmében sem. A Kárpát-medencében, a Balkánon, az Égei-tenger szigetvilágában (pelazg), az Olasz-félsziget (etruszk) és az Ibériai-félsziget területköreiből talált régészeti leletek aztán véglegesen ráteszik a bélyeget a Nagy Nép terjeszkedésének európai útvonalára is. És aki még mindig azt hiszi, hogy a magyar népnek nincs más rokona, mint egy maroknyi finn és néhány osztyák és vogul, annak alaposabban kell az őstörténelmet kutatnia az őskor végétől kezdve. Akkor majd rájön, hogy akik az „árja” fajt keresték, azok a SUBARI népnél lyukadnak ki, és aki a turanid fajtát a legmélyebb idők mélységében vizsgálja, az Ősturánban, a mezopotámiai ős-szabir földön köt ki az őskor végén, ahonnan a Tudás Népe elindul.

Ezt a népet találjuk SUBUR-SUBAR-SUBIR néven írva a sumir agyagtáblákon. Ezt a népet nevezi Arthur Ungnad a subariaische Rasse-nak, szabir fajnak. S azon célból, hogy e szabir népfajtát könnyebben követhessük hosszú történelmük útvonalain, úgy vélem, hogy e népet a következő alcsoportokra szükséges felosztani:

- a.) homo subaraicus var. Crescens Luna fecunda (vagy Termékeny Félhold-i, központi szabir)
- b.) homo subaraicus var. europaea (nyugati szabir)
- c.) homo subaraicus var. orientalis (keleti szabir)
- d.) homo subaraicus var. africana (déli szabir)

A subar népcsoportokat nem elkülöníteni akarom, ellenkezőleg, a nép együvé tartozását hangsúlyozom, csak a könnyebb tájékozódás érdekében csoportosítom, és a történelmi szerepüket hangsúlyozom. Vonatkozik ez különösen a keleti szabírságra, az úgynevezett „turáni” népek kialakulására. Az elmúlt két évszázad folyamán a hibás tételekre alapozott indogermanisztika, ma indoeuropaisztikának nevezett fajelmélet, és összehasonlító nyelvtudomány elmélete bukás előtt áll. A finnugorisztika magyarság-eredetelméletével együtt. Az American University Washington történész professzora, Thomas V. Di Bacco ilyen címet ad újságcikkének: „Historians fail to light past for us.” Vagyis: „A történészek hibásan világítják meg nekünk a múltat.” Nem csoda, ha a huszonöt nyelven beszélő Charles Berlitz az „Atlantis, the eighth continent” (Atlantisz, a nyolcadik kontinens) c. könyvében azt írja, hogy az őstörténelmet át kell írni az új felfedezések alapján. Az új The Cambridge Encyclopedia of Archaeology 46. oldalán azt írja, hogy a legrégebbi régészeti leletek alapján (különösen Észak-Mezopotámiában) új átértékelésre, új elméletekre van szükség az emberiség civilizációjának kialakulását illetően. Tehát nincs messze az idő, amikor Észak-Mezopotámia és annak ős-szabir népe a tudományos tárgyalatosság nevében ítéltetik meg. Amikor ezt a népet nem csak telepéseknek, első földművelőknek nevezik, hanem szabiroknak, ahogyan számos tudós, köztük Arthur Ungnad is, Subartu c. könyve bevezetőjében:

„Wenn wir berücksichtigen, dass ein Begriff niemals wie eine mathematische Figur ein festabgeschlossenes Gebilde ist, sondern sich eher mit einer Physikalischen Einheit vergleichen lässt, etwa mit der Sonne, die ihre Protuberanzen und Strahlen weithin verbreitet, so scheint es mir keinen besseren Begriff als ‘subarisch’ für das in Frage der vorderasiatischen Steilschadelmenschen (der subaraischen Rasse), die ihre arteigene Sprache (die subaraische) und ihre arteigene Kultur (die subaraische) gehabt haben.”... Vagyis:

„Ha figyelembe vesszük, hogy egy fogalom soha sincs végképp megállapítva, mint egy matematikai szám, hanem inkább egy fizikai egységhez hasonlítható, ilyen világossággal jelenik ez meg nekem, hogy nincs jobb meghatározás, mint a kérdéses területnek szabir meghatározást adni: ez a terület az elő-ázsiai meredek koponyájú emberek (szabir faj) területe, akiknek saját nyelvük (a szabir) és saját kultúrájuk (a szabir) volt.”

Nem csak Ungnad, hanem német tudós kortársainak elég nagy csoportja is magáévá tette az elméletet az ős-szabirok Mezopotámiában kifejtett nagy őstörténelmi szerepéről. De míg a német tudósok nem találtak a szabirokban őseikre, a magyar nép szabir eredetéhez és közel-keleti származásához nem fér kétség.

Szabir eredetünket – közvetlenül az utolsó honvisszafoglalás előtti időkből – Padányi Viktor kézzelfogható érvekkel bizonyítja. Árpád népének zömét szabirnak, és a vérszerződéssel csatlakozó, alárendelt szerepet játszó és más nyelvet beszélő kisebb csoportot onogurnak nevezte. Egyébként a honvisszafoglaló nép kétnyelvűségét csaknem kivétel nélkül elismerik a történészek.

Most felmerül a kérdés, hogy a szabir származási vonalba hogyan illeszkednek a sumir-magyar azonosságot hirdető kutatási eredményeink? Lehet-e éles elválasztó vonalat húzni a szabirok és sumirok közé akár származási, akár nyelvészeti alapon?

Badiny Jós Ferenc professzor Káldeától Ister-Gamig II. c. könyvéből idézek:

„Munkatársam – Dr. Novotny – felvette a kapcsolatot az orosz nyelvtudományi kutatók egyik legkiválóbbjával – Djakonow professzorral – és az ide vonatkozó adatokat az ő leveléből közlöm:

„Sz. P. Tolszov akadémikus vezetése alatt egy orosz régészeti expedíció 10 éven át ásatásokat végzett Belső-Ázsiában – a régi Chorezm területén fekvő homoksivatagokban. Tolszov könyvében beszámol a meglepő eredményekről.

A sumir nyelv és a sumir nyelv hangtörténetének ismeretében megállapítottam, hogy a Tolszov expedíció nemcsak a könyvében említett subarean népet, hanem az ősi sumir népet is megtalálta, tehát tulajdonképpen subar és sumir emlékeket fedezett fel (Subar=Sumir).

Annyit mindenesetre már elértem, hogy az orosz régészeti ásatásoknál már komolyan számol – az Ó-Kori Belső Ázsiában – a sumirok jelenlétével. Az Orosz Régészeti Intézet legújabb expedíciója Türkmenia területén (Kara-Kum sivatag) sumir és proto-elámi írásjelekkel megegyező – mintegy 20 ékjelet – talált. Ha a további

ásatások a IV. évezrednél régebbi leleteket hoznak napvilágra, úgy ez kétségtelen bizonyítéka lesz annak, hogy a sumirok innen kerültek Mezopotámiába – majd a sumir birodalom összeomlása után – a II. B. C. évezredben – ide tértek vissza.”

Eddig a fontos idézet, mely megerősíti a korábbi közlésemet, miszerint az ős-szabirok az úgynevezett neolitikus forradalom idején a mai Törökmenia területére is eljutottak, és magukkal vitték a földművelés, kerámiakészítés mesterségbeli tudását, egyéb művészeti ismereteiket és valláskultuszukat is.

Kiszely István antropológus és Mary Brady a korai neolitikum emberét a Kárpát-medencében a „mediterrán fajhoz” sorolják. Otto Reche és Arthur Ungnad a szabir népet a „mediterrán” népcsoportokhoz sorolja. Így antropológiai szempontból is megalapozhatjuk a kapcsolatot a nyugati szabirok és a Kárpát-medence népe között. Gordon Childe is megerősíti ezt a tényt, amikor azt írja, hogy a Kárpát-medencét még az i. e. 4. évezred előtt elérték a Dinaric-népfaj csoportjai. (Róluk írja Childe, hogy a Visztulától a Balkán déli csücskéig egy nyelvet beszéltek.) De hogyan találunk kapcsolatot a Dinari-népcsoport és az ős-szabirok között? Tudjuk, hogy a Dinari-népcsoportnak jelentős szerepe volt Európa, elsősorban a Balkán és a Kárpát-medence népességének kialakulásában is. Honnan jött a Dinari népcsoport? Ezekre a kérdésekre Ungnad adja meg a feleletet, amikor azt írja, hogy az elő-ázsiai meredek koponyájú faj (Steil-schadelmenschen, szabir faj) európai ága a hosszú évezredek alatt megszállta a Balkánt és Európa különböző részeit és ezekből fejlődött ki az életközdelemben megedzett, ellenállóképes testalkattal rendelkező úgynevezett Dinari népfaj... „Der europäische Zweig entwickelte sich zu der sogenannten dinarischen Rasse”... Amint látjuk, ez a népcsoport is, akárcsak az Alpine vagy a mediterráni és a turáni népcsoportok is földrajzi nevek után kapta fajtabeli megjelölését.

A Kárpát-medence őstörténetének áttekintése

Az antropológia jelenlegi adatai szerint a Kárpát-medencében Vértesszőlősen találták meg az ó-kőkorban az ember legrégebbi jelenlétére utaló leleteket. Megtalálták a kultúrrétegekben a régészeti fejlődés sorozatot, emberi csontokat, eszközöket, tűzgyújtó helyeket, még a 450000 évvel előttünk élt ember lábnyomát is. A Vértesszőlősen talált leleteket összehasonlítva a Budai Várhegy pincebarlangjában talált pattintott kőszerszámokkal megállapították, hogy emberi kéz munkája. Az őstörténelem Buda-kultúra néven tartja számon ezt a primitív, vadászó-gyűjtögető életmódot folytató emberi kezdeményezést.

A következő periódus a Kárpát-medencében az őskor középső szakasza, a neander-völgyi ember korszaka (C-14-es vizsgálat alapján i. e. százezer és ötvenezer között). Nyomait hazánk területén számos helyen tartják nyilván. Antropológusok szerint a neander-völgyi ember alacsony termetű, kiugró szemöldökű, csapott homlokú, állcsúcs nélküli, roggyant járású volt. Szúró és vágó kőszerszámokat készített a vadállatok elejtésére és feldarabolására. Hidegtűrő állatok, barlangi medve, mammut, gímszarvas, rénszarvas és vadló csontmaradványait találták a régészek a lakhelyén. A neander-völgyi ember azután teljesen eltűnik.

Időrendben ezután a Bükk hegység Szeleta-barlangjáról elnevezett Szeleta kultúrkör következik. Szépen csiszolt kő- és csontszerszámokat, babérlevél alakú lándzsákat, és nyilakat készített az ősember. A Dunántúlon vörös festékbányájuk volt – kultikus, temetkezési szertartások fontos kelléke volt a vörös festék még a Közel-Keleten is –, úgy tűnik, kereskedtek is vele. A Hassuna-i kerámia legfontosabb díszítőanyaga, halottaikat is vörös festékekkel öntötték le, úgy, mint az iráni és anatóliai-fennsík kezdetleges földművelő kultúráiban (a vörös az élet színe).

A Szeleta-kultúrát a szakirodalomban aurignac-inak nevezett nép kultúrája követi a Kárpát-medencében (egy francia faluról nevezték el). Ez a nép eredetileg Kis-Ázsiából indult vándorútjára. Ugyanebben az időben az ún. gravetti nép is megjelenik a Kárpát-medencében. A mai Ukrajna területéről jöttek, kevés régészeti leletet hagytak maguk után, akárcsak az átmeneti-kőkorszak (mezolitikum) kisebb népcsoportjai, akiknek Hont, Sződliget, Kőporos-tető és a miskolci Avar, Korlát stb. helyen találták meg a leleteit a régészek.

A földművelés mesterségét magukkal hozó ős-szabir nép jelenlétét az újkőkor első fázisában az antropológusok igazolták a Kárpát-medencében. A mediterráni, de az alpesi (Alpine) népcsoportokkal is szoros kapcsolatba tudták hozni úgy a Kárpát-medence, mint Közép- és Dél-Európa népességének kialakulását.

Az ős-szabirok Mezopotámiából indultak el, folyómenti termékeny földeket keresve. Az utóbbi idők régészeti leletei arra engednek következtetni, hogy rézérc után is kutattak – ez a nép már az i. e. hetedik évezredben ismerte a rézöntést. (A későbbi kultúrákban aranyat és ezüstöt is találtak a Kárpát-medencében.) Évezredek át megtartották hegemoniájukat a terület felett, ha időlegesen elvesztették, igyekeztek azt visszaszerezni.

Hogyan jutott el a Shanidar Zawi Chemi barlangtól, a kezdetleges földművelő falucsából ez a szabir nép ilyen távoli területekre, hogyan népesített be ilyen távoli vidékeket, hogyan szerezhetett ekkora befolyást más népek felett a nyelvével, kultúrájával?

Véleményem szerint a szorgalma alakította a jellemét, képességeit, a természeti erőket megszemélyesítő isteneitől várta ugyan a jó termést, de ehhez kemény munkával: földműveléssel, növényneveléssel, állatszédelítéssel hozzájárult. A közös munka, közös sors, a védelem megszervezése vezetett a szervezett

közösségi élet, majd a társadalmi szervezet kialakulásához, a többlettermelés az árucseré, majd a kereskedelem, és a mesterségek szakosodásához, a művészetek kialakulásához, a munkamegosztáshoz, a közösség társadalmi kapcsolatainak fejlődéséhez, a „társadalom” szerveződéséhez.

Először valószínűleg a családi közösség dolgozott együtt, házat épített, gazdálkodott. A családi közösségben, gazdaságban megosztották a munkát, de a munka eredményét is. A magyar feleség szó, fogalom tükrözi a nép lelkületét. A gyerekeket korán munkára nevelték, példaadással. A legkisebb fiú maradt a szülői háznál, a gazdaság megtartására, és a szülők gyámolítására, a többi gyerek új családot alapítva új földeket kezdett megmunkálni, így terjeszkedett a nép. De a családi kapcsolat és együvé-tartozás mindig erős maradt.

A termésfelesleg tette lehetővé a cserekereskedelem kialakulását. Kőszerszámokat, szükségleti cikkeket, pl. edényeket cserélt élelmiszerért, gabonáért. Így egyre inkább szakosodtak a kézművesek, művészek, pl. szövés, fonás, házépítés, fazekasság, szerszámkészítés. A társadalom tagozódása folytán, pl. a nagy létszámú katonaság számára iparszerű méretekben gyártanak textíliát, védőöltözetet, fegyvereket, élelmiszert. A helyi árucseré kiszélesedik, idegen régiók bevonásával fellendül a fémek és luxuscikkek forgalmával. (Már a hetedik évezredtől kezdve öntenek réz, ólomtárgyakat, különösen fegyvereket.)

Az ős-szabir földművelő védte a termését, munkájának gyümölcsét, háziállatát, családját, házat, a magántulajdonát. A közös védelem eredményesebbnek bizonyult, és hozzájárult a társadalmi rend kialakulásához is. A falvakat, városokat vizesárokkal vették körül, véderőművet, őrtornyot létesítettek, összefogtak a védelmi feladatok ellátására, őrzőket, majd állandó katonaságot alakítottak, akiknek az ellátását is közösen vállalták, közraktárakat építettek, felszerelésük, élelmezésük ellátására megkezdődött a tömegtermelés, a mesterségek iparszerű gyakorlása, és az árucseré, majd a közlekedési és kereskedelmi utak őrzése, védelme lehetővé teszi a kereskedelem virágzását. A szabir népet egész történelme folyamán végigkíséri a birodalomszervező, államszervező képesség. A szabir törzseket számtalanszor kéri fel rokon népek államvezetési feladatok ellátására úgy békében, mint háborúban.

Az ős-szabir vallás a természet misztériumába vetett hiten alapul, matriarchális jellegű. Istennő szobrocskákat készített magának, később panteonokat épített istennői, istenei számára. Újabb időkben a görög és római kultúrák is szívesen átvesszik valláskultuszát, kultúráját.

Az ős-szabir nép művészi hajlama már igen korán, a tizedik évezredben megnyilvánult. Shanidar-Zawi Chemiben már mértani díszítéseket faragott a csontszerszámaira. (A székelykapuk faragásaiban ugyanezeket a díszítési motívumokat csodálhatjuk meg.) Már a korai Hassuna és Samarra időszakban, nyolcezer évvel ezelőtt dinamikus mozgást kifejező ember és állat alakokat örökített meg a kerámiáin. Agyagból, majd kőből formált, majd fémből öntött élethű szobrokat. Késői leszármazottaitól, a pelazgoktól és etruszoktól szívesen veszik át művészetüket a görögök és a rómaiak. Építészeti csodákat alkotnak, templomokat, zigguratokat nem csak Mezopotámiában, hanem az Iráni-fennsíkon, Turkesztánban, a Nílus és Indus völgyében is.

Az öntözőcsatorna-rendszerek tették lehetővé a növénytermesztés fellendülését. Az árpa, a búza, és számtalan vad növény nemesítése, a juh, kecske, szarvasmarha, disznó, kutya, ló stb. vad őseinek megszelídítése az emberiség őstörténelmének nagy fordulata, a neolitikus forradalom a szabir nép nevéhez fűződik. Ezt a folyamatot kíséri a valláskultusz, a kézművesség, a kereskedelem, a művészetek és a társadalmi rend fejlődése.

A Shanidar Zawi Chemi földműves kezdeményezéstől háromezer év telt el a neolitikus terjeszkedés koráig. Ez idő alatt számbelileg is hatalmas néppé alakul az ős-szabir nép, még őstörténelmi arányokat alapulvéve is.

Ismeretes, hogy a 18-19. századi ipari és tudományos fejlődés előtti időkben a népesség száma 200 évente kettőződött meg. (Tudjuk, hogy a földművelési módszerek kezdettől fogva alig változtak egészen a modern mezőgazdasági gépek megjelenéséig.) Egy kis számítással arra az eredményre jutunk, hogyha a Shanidar Zawi Chemi őslakók száma csak ötven volt is i. e. 9000-ben, akkor i. e. 6000-re (az újkőkori terjeszkedés kezdete) a szabir nép létszáma már több mint másfél millióra emelkedett volna. De ha csak húsz eredeti lakos vesziünk alapul, akkor is 650000. Ez igen figyelemre méltó szám, különösen, ha tudjuk, hogy egyes történészek a világ összlakosságát Kr. előtt 2000-ben négy millióra becsülik.

Padányi Viktor szintén meg van győződve a szabir nép nagy létszámáról, és egy helyen „az egykor húsz törzset számláló szabir nép”-ről ír. Ez pedig csaknem háromszor akkora, mint a honvisszafoglaló Árpád hét törzsének létszáma. Tehát nagy létszámú volt a szabir nép. Célszerűnek látszik a terjeszkedésük különböző irányai miatt alcsoportokba sorolni őket, így könnyebben kísérhetjük őket őstörténelmük állomásain. Annál is inkább, mert a szabir nép sokszor vezérei, vagy törzsei nevét viseli (gyakori jelenség ez a keleti népeknél). Idegen, főleg az ókori történetírók előszeretettel változtatják, ferdítik el a nevüket, ezért jobbára csak a magyar származású kutatók tudnak eligazodni őstörténelmünkben.

Segíti az eligazodást az a felismerés, hogy a szabirok időnkénti felbukkanása különböző régiókban nem az egész szabir nép elvándorlását jelenti, hanem egy-egy ágának, törzsének mozgását. Így érthető, hogyan bukkannak fel ugyanakkor Európában, a Távol-Keleten, a Nílus és Indus völgyében. Így érthetjük meg a szabir és a szabir származású népek történelmének folytonosságát, de azt is, hogy miért vallották magukat büszkén szabir leszármazottnak Árpád unokái.

VI. HALAF IDŐSZAK

A Hassuna-Samarra időszakot követő Halaf periódus a nevét a török-szíriai határnál a Khabur folyó menti Tell Halaf régészeti lelőhelytől kapta. A német Max Freiherr von Oppenheimer itt kezdte ásatásait közvetlenül az első világháború kitörése előtt. Mindjárt egy gyönyörűen festett kerámiákat tartalmazó réteget talált egy i. e. 10. századbeli arámi uralkodó palotája alatt. Felfedezését és a leletekről szóló leírást 1931-ben publikálta, s miután Közel-Kelet történelem előtti időszaka még kevésbé volt ismeretes, nagy tudományos viták elindítója lett a bemutatott ún. „Buntkeramik”.

A következő évek ásatásai ebben a térségben, melyek M. E. L. Mallowan professzor nevéhez fűződnek, Ninive, Arpachiyah és Chagar Bazar leleteit, a Halaf periódust kultúr-kronológiai sorrendbe állítják. Ez a szabir őstörténelem igen fontos időszaka. A kép ugyan még ma sem teljes, számtalan domb (tell) vár feltárással a régióban, de nap-nap után kerülnek felszínre újabb régészeti leletek, és jelennek meg új könyvek az ásatások eredményeiről, melyek rendkívül fontosak őstörténelmünk szempontjából. Csak nemrégiben közölhettem a Hassuna-Samarra időszakban a réz és ólom használatának a lehetőségét, mert a tudósok kellő bizonyíték hiányában még nem tudták eldönteni. Ma bizonyossággal állíthatjuk, hogy már nem csak a kalapált rezes és ólmos, de a rézöntés technikáját is ismerték az i. e. hetedik évezredben a szabirok. Ez az óriási jelentőségű felfedezés a Hassuna melletti Yarim Tepe (Maghaziyah) ásatási helyen történt. Az ásatási réteg nyolc méter mélységű. Az első meglepetés akkor érte a régészeket, amikor kör alakú, kőből épült házakra bukkantak. Ez már egymagában is forradalmi újdonságnak számít – az eddig feltártaktól eltérő építőanyag, és építészeti stílus miatt. A legnagyobb meglepetés mégis akkor érte a régészeket, amikor megtalálták a rézolvastó kemencéket. A The Cambridge Encyclopedia of Archaeology-t idézem:

„Among these seventh-millennium farmers the smelting of both copper and lead is known, at Yarim Tepe a massive lead bracelet and a number of copper objects have been found. The site is also noted for a large number of two-stage domed pottery kilns, the earliest yet discovered, situated in a clearly demarcated „industrial” area. Investigations of contemporary pottery using a scanning electron microscope reveal kiln temperatures that approached 1100 C°, sufficient to melt copper for casting. Metal was a valuable commodity, however seldom carelessly lost, and the earliest cast copper so far recovered (from Arpachiyah) is dated to a millennium later.”

„Ezen hetedik évezredbeli földművelők között úgy a réz, mint az ólom öntése ismert volt, Yarim Tepénél egy tömör ólomkarpercecet és számos réztárgyat találtak. Ez az ásatási hely nevezetesen nagy számú, két szintes, kupolás kerámiaégető kemencéiről, melyeket a legkorábbi példányoknak tartanak és melyek egy elkülönített „ipari körzetben” működtek. Radarsugárral pásztázó elektron mikroszkópos vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy az égetőkemencékben el tudtak érni 1100 C fokot, mely elegendő a réz megolvastásához, öntvény készítéséhez. A fém értékes nyersanyag volt, de rézöntvény lelet eddig csak egy évezreddel későbből került elő (Arpachiyahból).”

Tehát az ősember – a tudomány szerint több százezer évig tartó – Kőkorszakból a Rézkorszakba az emberi civilizáció fejlődésének már ilyen korai szakaszában átlépett! Bár a csont- és kőeszközöket még nagyon hosszú ideig használták. Tehát e térségben ugyanaz a nép, a szabirok kezdték el a fémöntést is (először a rézöntéssel, majd később az arany, ezüst, vas és az acélgyártással).

Joggal kérdezhetnénk, hogy ha ilyen nagy jelentőségű a rézöntés feltalálása, akkor miért nem kürtölték már régen világgá a rézöntés ily korai felfedezését? Csak a szakértőknek és tudósoknak készült enciklopédiában találtam meg ezt a hírt. Könnyen megtörténhet, hogy Észak-Mezopotámia ősszabirok lakta területéről még ennél is korábbi bizonyítékot találnak a rézöntés kezdetére.

Amikor az orientalisták a híres sumir szótárakat fordították, és összeállították, akkor még nem tudhatták, hogy az agyagtáblákról lemásolt érc és réz szavak mögött már több évezredes múlt áll. A rézből és rézércről a következőket találjuk a sumir szótárakban:

RI (s) Erz, érc, Anton Deimel: Sumerisch-Akkadisches Glossar, 191.

ERU-U (a) Kupfer, réz, Anton Deimel: Sumerisches Lexikon, 132.2.

ERU (a) Kupfer, kuprum, Erz, réz, érc, Anton Deimel: Vocabularium Sumericum 1263.

ERUDU (s) kuprum, réz, érc, Anton Deimel: Vocabularium Sumericum 1263.

Nem kell etimológusnak lennünk ahhoz, hogy a fentiekből megértsük a réz szavunk eredetét. Sőt úgy tűnik, hogy az érc és réz szavunk egy fogalmat jelentett szabir őseinknek. Ez arra enged következtetni, hogy a rézérc volt az első nyersanyag, amiből az ősszabirok fémöntvényt készítettek. Minket nem lep meg az a tény, hogy a réz, érc szavak sumir agyagtáblákról kerültek elő, mert mi felismertük a szabir-sumir-magyar nyelv- és népazonosságot, folytonosságot.

A szabirok későbbi, bronz-korszakbeli és vas-korszakbeli fontos szerepéről majd bővebben írok, de addig is megemlítem, hogy a bronz elnevezés is levezethető a sumir zabar szóból. Gabriel C. Gosztöny (a leghíresebb magyar származású sumiológus, a párizsi Sorbonne professzora) Dictionnaire d'étimologie Summerienne et

grammaire comparée, 78. zabar=bronz. Meg kell említenem a vas-korszak minden valószínűség szerinti szabir eredetét is. Padányi Viktor a „Dentumagyarica” c. könyvében kimerítően és nagy lelkesedéssel írja:

„A kardkovácsolás ősi szabir ipar, ez a nép talán a nevét is a szablyától kapta”...

Tudjuk, hogy a honvisszafoglaló magyarok második, legfontosabb szabir törzse a fegyverkovács Tarján törzs (számos vasszerszámot is készítettek). Bárhogy is igyekeztek az indogermán törekvések kisajátítani a szabirok történelmét, egyre több az arra vonatkozó bizonyíték, hogy a szabir nép, az ősi mezopotámiai: a Hassuna-Samarra, a Halaf, az Al Ubaid, az Uruk, nagy kultúrák létrehozói, és a fémkorszakok elindítói. Ezért azon sem csodálkozunk, ha pl. Florinskij szlávoknak nevezi a szabirokat (Németh Gyula: Honfoglaláskori Történetek).

Külön köszönet illeti a Cambridge Encyclopedia of Archaeology szerkesztőjét, Andrew Sherratt-ot és munkatársát, Joan Oates-t, amiért rézöntő szabir őseinket „csak földművelőknek” (farmers) nevezték, nem pedig más népek őseinek. Addig is gyűjtsük a régészeti és tárgyiagos tudományos értékelések eredményeit.

Graham Clark, a Cambridge University híres professzora szerint: ‘Archaeology, the only valid method of reconstituting the early history of man’... Vagyis: A régészet az egyetlen megbízható módszer az emberiség őstörténetének felépítésére.” Természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül a többi tudomány, és segédtudomány, pl. az embertan, nyelvészet, mitológia, és az új kémiai, biokémiai, fizikai, matematikai, analitikai módszereket sem. Az új módszerek alkalmazása a régészetben az elmúlt két évtizedben forradalmi változásokat, felfedezéseket jelentett, amelyek a tudósokat nézeteik átgondolására késztetik. A régészeti leletek kiértékelésében használatos modern vizsgálati módszerek, pl. az elektromikroszkóp, analitikai módszerek, radar, az új datálási módszerek, mint a C-14-es, és az ezt kiegészítő, a fák évköreiből következtető vizsgálati módszeren kívül. Ma már a kerámia leletek korát ún. thermoluminescence (hőfény) eljárással állapítják meg a kerámia köbmilliméternyi ásványkristály mintájából, a kerámiakészítés során megrekedt gázokat melegítéssel felszabadítják, és a fényfellobbanások mértékét grafikonnál leolvassák. Egy másik módszer az égetett agyag haematit és magnetit szemcséinek helyzetét vizsgálja a föld mágneses mezejéhez viszonyítva. Egy másik kormeghatározás a csontban nagyon hosszú ideig megmaradó fehérje-aminosav tartalmában bekövetkezett változásokat vizsgálja. Vagy a potassium-argon vizsgálat az elem radioaktív izotópjának bomlásán alapul.

Egyáltalán nem véletlen, hogy Max Freiherr von Oppenheim éppen Tell Halaf feltárására indult még az első világháború előtt. Amint a 18. század végén Európa-szerte ismert lett a szanszkrit nyelv, a német tudósok kimondták, hogy az a legrégebbi indogermán nyelv, és messzemenő terveket szőttek ennek bizonyítására.

Később Franz Bopp lerakta az ún. összehasonlító nyelvtudomány alapját. Ezután elindultak a német tudósok, szakértők az indogermán ősnép és ősnyelv keresésére. Amikor megtudták, hogy Mezopotámiában új régészeti leletek kerültek napvilágra egy csodás műveltségű ősnépről, gyorsan odasiettek. Így jutottak el Tell Halafba – ahol indogermán leleteket reméltek felfedezni a közeli Fecheriában egy romhalom alatt az i. e. 2. évezredben uralkodó „árja” mittani (?) király fővárosát és sírját vélték megtalálni. Nézzük meg mi is, mit találtak Tell Halafban és környékén.

A Halaf periódus a Hassuna VI. ásatási szinttel kezdődik, a 6. évezred közepe táján. Habár ez az időszak még újkőkori jellegű, itt mégis az emberi civilizáció magasabb foka észlelhető. Elsősorban Arpachiyahban, melyet a Halaf időszak központjának tartanak a régészek. Ezért kezdem Arpachiyah építészeti leírásával.

A Halaf időszakban – bár továbbra is ugyanolyan alaprajzú, téglalap alakú, döngölt falú lakóházakat építettek, mint az előző korszakokban –, de már nagyobbakat, igényesebbeket. A települések még mindig faluszerűek és falu nagyságúak, de Arpachia kövezett utcái már városi jelleget árulnak el, és a közigazgatás nyomait. Építészeti újítás a kör alakú, kör alapra helyezett, méhkaszhoz hasonló kupolás, boltozatos épületek megjelenése először a Közép-Halaf időszakban. Kezdetben (a 10. és 9. ásatási szinten) 5,5-7 m átmérőjű, később (a 8. és 7. szinten) már 9-10 m átmérőjűek, majd még egy téglalap alakú, 16-19 méteres előcsarnokot is építettek hozzá. A hatalmas épület falai 2-2,5 m vastagok. A szakvélemények megoszlanak az épület rendeltetéséről, de abban egyetértenek, hogy az emberi civilizáció már e korai időszakában magasfokú társadalmi rend létezéséről tesznek tanúbizonyságot. A leginkább elfogadott elmélet az, hogy az épületek vallásos szertartások színhelye, vagy gyülekezőcsarnok, ahol a város vezetői fontos döntéseket hoztak. Az épületek létezése alátámasztja azon állítást, hogy az őszabir nép már rendezett társadalmi életet élt, és nem csak a saját védelmére volt képes, de katonaság felállítására is újabb földek meghódítására, a vadászó, gyűjtögető életmódot folytató kisebb csoportokba verődött embercsoportok között.

Ezek a jellegzetes épületek, melyekből öt ásatási szinten tizet találtak, döntő bizonyíték az őszabir nép terjeszkedésére, mert pl. tökéletes hasonmásukat találjuk a Mykene-i kultúra síremlék-épületeiben pár ezer évvel később. Az arpachiyahiaktól csak abban különböztek, hogy kisebbek voltak, és a föld alá épültek. (az épületek szakmai neve: tholoi, többesszámban tholos). A régészek először görög eredetűnek vélték ezeket. Ahogyan gyűlnek a bizonyítékok, úgy igazolódik egyre-másra kutatóink megállapításai (mint pl. Padányi, Badinyé, stb. akik a pelazgokat, etruszokat, stb. a magyarok őseinek, vagy rokonainak tartják).

Kínai források szerint a húnok telos-nak nevezték a sírdombjaikat még évezredekkel később is, a tell szó a legrégebbi időktől a mai napig is dombot jelent Mezopotámiában.

Az Arpachiyah-i tholosokat a város közepére építették, és kövezett utak vezettek hozzájuk. A falak körül több gazdag sírt találtak, a kegytárgyak tömege megerősíti azt a tényt, hogy az épületek a valláskultusz központja, és a későbbi zigguratok elődei voltak.

Arpachiyahban és környékén úgyszólván mindenütt találtak steatitból (szappankő) készült, nyakék gyanánt viselt tárgyakat. A különböző formájú apró kökorongok hátsó felületére egymást keresztező vonalakat véstek. A régészek véleménye szerint ezeket az átfúrt korongokat zsinórra fűzve, nyakban viselték, és pecsétnyomóként használták a magántulajdon megjelölésére. A tárgyra erősített kis agyagcsomókba (pl. amit a kosár fölére erősítettek, vagy a korsók dugójába) nyomták a pecsétnyomó korongot (a névjegyüket). Ezekből fejlődtek ki a pecséthengerek. A karcolásokat, bevéséseket a rovásírás ősenek tekinthetjük.

George Roux (Ancient Iraq, 60. o.) szerint ha ezek a pecséthengerek ezekből a pecsétnyomókból fejlődtek ki, akkor ahhoz sem fér kétség, hogy a képírás (pictogram) viszont a pecséthengerekből nyerte az eredetét. Ezt ma már senki sem vitatja. Semmi kétség nem fér a Hassuna-Halaf-beli kultúrák népének azonosságához a mezopotámiai területkörben, ha összehasonlítjuk a pecséthengereket és képírásokat.

Következtessünk tehát: kétségbevonható-e, hogy az összabir nép – mely ilyen páratlan fejlődésre volt képes a földművelés, építéset, kerámiakészítés, a mesterségek kialakítása, kulturális és valláskultusz terén – saját maga alakította ki az írást? Tehát nekik kell lenniök az írott történelem elindítóinak.

Őseink kézzelfogható bizonyítékok ezreit hagyták hátra. Rendkívül fontos párhuzamot kell vonnunk az Arpachiyahban az újkőkorban, és Tatárlakán kb. 7000 évvel ezelőtt készült korongocskák között. (1961-ben Nicolae Vlăssăla román régész fedezte fel a Maros völgyi Tatárlakán, oláhul Tartaria.) A korongocskák készítésének ideje, alakja, a rajtuk lévő karcolások, bevésések, írásjelek azonosak. Ez újabb bizonyíték arra, hogy Mezopotámia és a Kárpát-medence ez időben ugyanazon nép birtokában volt. Az a feltevés, hogy a tatárlakai három korongocskát (táblácskát) mezopotámiai kereskedők vitték volna oda (amint ezt pl. az egyik leghíresebb régész, S. F. Hood is állítja), azért sem elfogadható, mert megállapítást nyert, hogy helyi agyagból készültek. Ezt többen bizonyították, pl. a Szovjet Tudományos Akadémia vizsgálatai is. A kutatók véleménye eltérő az írásjeles korongocskák rendeltetését illetően, hogy talizmánként vagy pecsétnyomóként viselték-e a nyakukban Észak-Mezopotámia és a Kárpát-medence őslakói. De tényként állapítják meg, hogy itt az írás kezdetét, kialakulását találjuk meg.

A Halaf periódus kultikus tárgyai között itt jelenik meg először a bikafejet ábrázoló talizmán. Az összabirok matriarchális szemléletű valláskultuszában eddig a Termékenység Istennőjét, a Föld Megtermékenyülésének szimbólumát, apró agyagfigurák nőalakban ábrázolták, a Halaf időszak bikafejes talizmánja bevonult a matriarchális hitvilágba, ez lesz a későbbi korok bikakultuszának szimbóluma, a biblia „aranyborjú”-ja.

A Halaf periódus anyaisztennő figurái továbbra is agyagból készülnek, de kisebb mennyiségben kőből faragottakat is találtak a régészek. Gyakoriak az anyaisztennő szolgálatában álló galambfigurák. Az arpachiai valláskultusz talizmánja a guggoló helyzetben ábrázolt asszonyalak agyagfigura, szakértők a szülés veszélyei, meddőség elleni védelmező talizmánnak vélik. A figurák jellegzetessége a ki nem formált arc, a mellén keresztbefont kar, a túlhangsúlyozott nőiesség, pettyes, csíkos díszítés.

Itt jelenik meg először a fokos, mint ősi vallási szimbólum, harci fegyver és munkaeszköz. Uqairban megtalálták a rézfokos égetett-agyag öntőformáját a Kr. előtti 5000-ből (The Cambridge Encyclopedia of Archaeology).

Egy későbbi eredetű agyagtáblán ékírással vésett költeményben megörökítik a fokos dicséretét, melyről S. N. Kramer „The Sumerians, their History Culture, and Character” c. könyvében olvastam, bár a szerző a költemény egyes részeit homályosnak találja. Annál nagyobb örömmel olvastam ennek a költeménynek az emigrációs magyar ékíráskutató munkaközösség általi fordítását, akik fényt derítettek a „homályos” részekre. Ízelítőül idézek ebből az 5000 éves költeményből egy rövid kivonatot:

„IZ-TEN tökéletes alkotásában, EN-LIL elválasztotta az Eget a Földtől s az Ég és Föld szövetségévé a Fokost avatta, a Fokos és Nádkosár hivatásul pedig a munkát rendelte”. Majd az Ég lakói összegyűltek EN-LIL körül és ily szóval adták át a fokost az EM-BAR-nak:

„Vegyétek EN-LIL Szent Fokosát örök szövetségül. Mert szövetséget állapítunk meg mi közöttünk és ti közöttetek és a ti magotokból utánaatok jövő nemzedékek között.” Aztán a költemény elmondja, hogy bőség és boldogság fakad a földön a Fokos ereje által, városokat, templomokat és öntözőcsatornákat is épít a Fokos, és ekét és igát is szerkeszt a Fokos. De a Fokos dönti romba a Szövetség ellen lázadók házákat és az elégedetlenség otthonát is. A Fokos metszi le a gonoszság fejét, letöri annak koronáját és kivágja gyökereit, de segíti és oltalmazza a Jóság virágát termő Életfáját”.

A Fokos Szövetség igazi szépségét és jelentőségét csak a teljes költemény fennkölt hangja és pátosza tükrözi igazán vissza. Csak bemutatónak szántam a szemléltetőt, mely hangsúlyozza a fokos nagy szerepét a szabir-sumir és a későbbi szabir-magyar hit- és társadalmi életben. Mezopotámiától a Kárpát-medencéig, a görög szigetvilágban, az Ibériai- és Olasz-félszigeten, de másutt is, ahol csak megfordultak a réz és bronzkorban az összabirok, vagy a tőlük származó népcsoportok, a feltárók a réz és bronzfokosok ezreit találták. Ki ne hallott volna a szkíta, pártus, avar, hún vezérek félelmetes harcieszközéről, a hosszúnyelű fokosról? Későbbi korok

harcaiban a harcoló székelők és magyarok kezéből, és az erdélyi havasok székelő, és a hortobágyi, bugaci puszták pásztorai kezéből sem hiányzott.

A fokos a szabir eredetű népeknél a hatalom jelképe is. Ezt a közelmúltbeli Ebla-i ásatások írott dokumentumai is bizonyítják. De a pelazgoknál az Égei-tenger szigetvilágában, az etruszoknál, Trójiában és az Ibériai félszigeten is hatalmi jelkép. Ahhoz sem fér semmi kétség, hogy a királyi jogar és „a vezérbot” (marsallbot) is a fokos hatalmi jelvényből ered.

Ezért fogadták a kutatók a legnagyobb örömmel a hírt az Uqairban, jóval i. e. 5000-ből megtalált öntőmintákról. Ez a felfedezés az Arpachiában talált kerámiákra festett fokos-motívumokkal együtt több mint 2000 évvel tolja előbbre a fokos eredetét, az első sumir dinasztia kezdetének időpontjától, mélyen az őszabir múlt időrengetegébe. Így válik egy újabb tény a szabir-sumir folytonosság bizonyítékává.

A Halaf időszak vallási szimbólumain és talizmánjain kívül találtak még apró tárgyakat, melyek játékok vagy dísz tárgyak lehettek, steatite kőből faragták, vagy puha agyagba karcolták a pl. sarló, legyező, ház alakokat és napon kiszáritották, mint a talizmánokat.

E korból sok kőből készített buzogányt is találtak, mely a fokos mellett az őszabirok kedvelt fegyvere lehetett.

A Halaf periódusbeli kerámia – az előző korszakok cserépedényeivel szemben, a kerámiában fölöttébb gazdag Mezopotámiában – tökéletes, és kimagasló művészi fokot ért el: kézzel formázott, vasércsínű agyagból, kiégetés közben kissé fényezték a vékony falú, sima, kissé érdes, barackszínű felületet. Gömbölyű, hosszúka, keskeny nyakú, kifelé hajló peremű, nagy, mély, öblös, szögletes tálak, talpas, kehelyszerű edények a kerámia formái. A díszítés nem éri el a híres Samarra-kerámia dinamikus mozgást hűen tükröző színvonalát. A mintázat tökéletesen arányos az edények alakjával, és a sűrű szövéshez hasonlító minták befedik az edény külső felületének túlnyomó részét, látványuk olyan, mint a perzsaszőnyegé.

A korai Halaf díszítési stílusára jellemző a főleg párhuzamos, hullámos, cikcakkos vonalak csoportos elhelyezése, jellegzetes állatalakok: leopárd, őz, kecske, kígyó, bika, kosfej, madarak, de vadászatokat is ábrázolnak, melyek olyan hatást keltenek, mint a freskók, de ebből a periódusból még nem találtak falfestés nyomát.

A késői Halaf időszakban mértani formák: háromszögek, négyszögek, kereszt, kis körök, sakktáblaszerűen váltakozó világos-sötét négyszögek a jellegzetes díszítési stílus. Először itt jelenik meg a vallási szimbólumként is használt fokos, „máltai kereszt”, bikafej díszítőelem. A kerámiákra piros és fekete pettyeket festenek, és a felszínét bemélyedésekkel is díszítik.

A Halaf időszakban jelenik meg először a kígyó ábrázolás – tudomásom szerint. A kígyó az ősi hitvilágban és a mitológiában a matriarchális hitszemlélet egyik legfontosabb szimbóluma, melynek misztikuma abban rejlik, hogy az életet, termést adó földhöz a legközelebb a csúszó-mászó kígyó él. Az őszabir hitvilágban mindenkor megtaláljuk a kígyót, de Elamban istenként tisztelték, és emberfejjel ábrázolták (su-bir = e-lam-tum, sumir-akkád lista VR 16. a. b. mint Z 14 ff.). Subir-Elamból Egyiptomba is átkerült a kígyó tisztelete, ahol a két párosodó kígyó a megtermékenyülés szimbóluma. A biblia is többször említi a kígyót, de a magyar népművészetben máig fennmaradt a kígyós díszítés pl. a karcagi köcsögön. Így hoz bennünket mind közelebb egy-egy régészeti felfedezés – a mitológiát, népművészetet is felhasználva magyarázatot adva – őszabir eredetünkre.

A Halaf időszakban találjuk a szobrászat első vulkánikus kőbe, bazaltba faragott nyomait, még elég kezdetleges alakok formájában.

A fő foglalkozás továbbra is a földművelés, de a kézművesség fejlődése nagyon előrehaladt az előző korszakokhoz viszonyítva. Az árpa, búza, len a legfontosabb termény, már megszelídítették a juhok, kecskét, szarvasmarhát, disznót, kutyát. A len termesztése lehetővé tette a szövés-fonás nagyobb mérvű elterjedését. Valószínűleg a szövés minták mértani alakzatait másolták a kerámiákra. A kosárfonás jellegzetes, változatos mintái a mai napig fennmaradtak. Az őszabir-sumir hitvilág „Fokos Szövetség” költeményében olvashatjuk, hogy a fokoson kívül a nádkosárnak és a munkának is nagy szerepe volt. Az ékszerkészítő és a fémmegmunkáló mesterségen kívül a kerámia-készítésnek is nagy jelentősége volt. Arpachiában a TT 6. szint egy leégett épületében hatalmas kerámiakészítő műhely maradványaira bukkantak a régészek, tele elkészített kerámiával. Ugyanitt volt egy kőfaragó műhely is. E felfedezésekből a régészek arra következtetnek, hogy Arpachia inkább „gyár” központ és luxuscikkkel kereskedő város lehetett, mintsem földművelő település.

A Yarim Tepén megtalált rézöntő kemencék mellett nem találtak öntött réztárgyakat (aránylag hamar elenyészik), csak ezer évvel később. Arpachiában találtak lapos formájú öntött vésőt, különböző nagyságú tüket, tálcáskákat. A Cambridge Ancient History írja: „The Halaf culture the first to introduce metalurgy into Mezopotámia”. Vagyis: „A Halaf kultúra volt az első, amelyik elindította a fémkorszakot Mezopotámiában.” (Ezt még a Yarim Tepei rézolvasztó kemence felfedezése előtt állapították meg). Felvetődik a kérdés, honnan szerezte be e periódus népe a rézércet? Erre a kérdésre a közelmúltbeli törökországi ásatások adják meg a választ: a Keleti-Taurus lábainál és az Eufrátesz felső folyásánál Halaf időszakbeli rézbányász településeket találtak a régészek. Diyarbakr (Ergani és Maden környékén) településen rezes, Malatyában rézércet és aranyat is

bányásztak. A Cambridge Ancient History ezen megállapítása azért is fontos, mert tanúsítja, hogy itt használta fel az ember először az aranyat. A másik rézérc lelőhely a Kárpát-medence volt.

A Halaf kultúra jelentős befolyást gyakorolt távoli területekre is. Amint már említettem, ezt bizonyítja a „tholoi” épület megjelenése a mykenei, ciprusi (Khirokitia), a krétai (Messara alföld) kultúrában és a Görög-félszigeten. Ugyanígy az általánossá vált valláskultusz – az anyaistennő, a galamb a bikafej és a fokos szimbólumaival – az ún. előhetita (anatóliai), mynosi és krétai kultúrákban. És természetesen az egész kultúrájukat, művészetüket átadták az őszabirok. A jellegzetes stílusú kerámiájuk Arpachiyah-Ninive központtól nyugat felé, a Khabur folyón át Brak, Chagar Bazar, Halaf irányába, a Balikh folyón túl Tell Aswadba, az Eufráteszen keresztül Karkemish, Szíria, Kilika és Lykai felé terjedt, a Halaf periódus kerámiája a Balkánon át a Kárpát-medencébe is eljutott (a már ott korábban letelepedett nyugati őszabir ághoz). E területkörök összefüggtek, ugyanannak a népnek (őszabirok) a leszármazottai lakták, pl. a kerámiájuk sem kereskedők vállalkozása révén terjedt, mint ahogyan több tudós szeretné ezt elhíttetni, mert a politikai érdekeik szempontjából így előnyös. Ha az a teória igaz lenne, hogy a művészi kerámiákat, kultúrcikkeket kereskedők vitték volna több ezer km távolságra, akkor meg kell kérdezni, hogy kik voltak ezek a kereskedők? És kinek adták el ezeket a tárgyakat? Talán a vadászó-gyűjtögető embercsoportoknak, vagy kisebb pásztorközösségeknek? Nekik állandó vándorlásaikban csak teher lett volna.

Gondoljuk végig logikusan. Már a Hassuna kultúrában a mezőgazdasági termelést öntözőcsatornákra alapozták az őszabirok. Ez lehetővé tette a sokoldalú kézművesség kialakulását, és magasabb életszínvonalat eredményezett, melynek természetes következménye a gyors népszaporodás és az állandó terjeszkedés. A Cambridge Ancient History a legpontosabb adatokkal támasztja alá ennek a folyamatnak a valódiságát, csak a terjeszkedő népet nem nevezte meg.

Az a nép, amelyik a civilizáció hajnalán ilyen magas szintű kultúrát hozott létre, meg tudta szervezni a kereskedelmet is.

A döntő bizonyíték mégis az, hogy az ásatások során sok helyen megtalálták a kerámiaégető-kemencéket is, és helyben található agyagból készítették a kerámiát, a többi szerszámot és a valláskultusz tárgyait. Az őszabir nép újkőkori terjeszkedési területein (Elam, Anatólia, Iráni-fennsík, Ny.-Turkesztán, Balkán-félsziget, Kárpát-medence) ugyanaz a nép készítette ezeket a tárgyakat, nem volt szükség idegen kereskedőkre. Ez a nép nem a kerámiát hordozta a batyujában hosszú útjain, hanem a kerámiakészítés tudományát a fejében.

Más feltevések szerint egyidőben, egymástól függetlenül is kialakulhattak olyan kultúrák, mint az őszabir Észak-Mezopotámia-i. Véleményem szerint teljesen kizárt, hogy ugyanabban az időszakban, egymástól több ezer km távolságra lévő területeken, külön-külön, önállóan kialakuló kultúrák stílusában, formájában, díszítési motívumaiban a legkisebb részletekig megegyező kerámiát készíthessenek.

A sumir dinasztiák előtti (presumir) őslakosság Mezopotámiában

A tudomány a Halaf, de különösen az ezt követő Eridu, Al Ubaid, Uruk periódust elősumirnak (presumir) titulálja, annak ellenére, hogy az építészetet, kultúráját, különösen a kerámiáit részletesen leírta, sőt e korszakokat is a különböző helyeken talált kerámiákról nevezte el, ennek ellenére ennek a korszaknak a népről csak a legnagyobb óvatossággal emlékezett meg, és legtöbbször csak földművelőknek, telepeseznek nevezi őket. Megemlítem azokat a tudósokat, akik e területkör lakóit szabiroknak nevezik, és nekik tulajdonítják az emberiség első civilizációjának megteremtését. Sok történésznek és régésznek komoly gondot okozott ennek a – már évezredekkel a sumir dinasztiák előtt virágzó – kultúrának a feltárása, azonosítása. Annál is inkább, mert nem találtak semmiféle bizonyítékot a saját indogermán ősiségük bizonyítására. S miután azt is megállapították, hogy sem az ún. elősumir, sem a sumir kultúrák nem hozhatók kapcsolatba más néppel, mint a ragozó (agglutináló) nyelvet beszélő, „turáninak” nevezett népcsoporttal, úgy magyarázták, hogy a sumir dinasztiák bukása után a sumir nép részben beolvadt a győztes semita csoportokba, részben végérvényesen eltűnt. De ugyanúgy eltűnt a sumirok nyelve is, és holt nyelvvé nyilvánították az agyagtáblák nyelvét. A sumirok soha nem hívták sem a nyelvüket, sem a népüket sumirnak, a sumir szót a múlt század végén találták ki. Kényük-kedvük szerint osztották be a népeket általuk kitalált mesterséges kategóriákba. Mígnem a német kutatók az „indogermán” őseik keresése közben Észak-Mezopotámiában a szabirokra nem bukkantak. Ungnad és tudós társai a szabirokat e terület legrégebbi őslakóinak tartják, akiknek saját nyelvük (szabir) és kultúrájuk volt. Megállapíthatjuk, hogy a németek nem találtak saját őseikre a szabirokban. Elképzelhetjük, hogy megdöbbenek, amikor a megfajtott „sumir” agyagtáblák megnevezik a népet, a szabir népet, mely évezredekkel a „sumirok” előtt lerakta a civilizáció alapjait. A földművelés tudományát és kultúráját messze földre terjesztette. Nem csak a régészeti leletek bizonyítják, de az ókori történetírók munkái is. Nyelvük pedig a mai napig tovább él a magyar nyelvben és a rokon népek nyelvében. Seton Lloyd angol régész 1940-ben Tell Uqairnál ásatásokat kezdett Faud Safar iraki kollégájával, az Iraki Múzeum megbízásából. Ahogyan az ásatásai haladtak az évtizedek folyamán, régész társaival együtt azt tapasztalta, hogy a dél-mezopotámiai sumir kultúra mellett, sőt azt megelőzve mind nagyobb mértékben bontakozik ki a szemük előtt egy másik nép kultúrája, amelyik végeredményben a sumir

civilizáció gyökere, és ez a kultúra északról származik. Ez a felfedezés Seton Loydnak és régész társainak nagy gondot okozott, mert ők már egyszer és mindenkorra megszűntnek nyilvánították a sumir kultúrát, és nyelvét is holt nyelvvé nyilvánították. Úgy okoskodtak, hogyha a presumir subar népet beolvasztják a subar népbe, akkor a sumirokkal együtt eltűnik, mintha nem is létezett volna. Hátba feledésbe merül, hogy szabirok is voltak. Mert a sa-su-subar nép a későbbi történelemben is, az ókorban is feltűnik.

Ezért tolta előre némely régész és történész a sumirok megjelenését a mezopotámiai térkörben i. e. 4500-ra, majd i. e. 5000-re. Így igyekeztek sumirnak minősíteni az általuk elősumirnak nevezett kultúrákat: Jamdet Nasr, Uruk, Al Ubaid, Eridu, sőt még a Halaf kultúrát is. Sajnos ezt az érvelést egyes magyar őstörténéskutatók is átvették – talán arra gondoltak, hogy az csak jó lehet a magyar őstörténelem szempontjából, ha a sumirok megjelenésének idejét előretolják Mezopotámiában. Nem is lenne ez baj, ha a sumirokat azonosítanák a szabirokkal, mint ahogyan az őstörténéskutatók nagy többsége tette. De az a baj, hogy ugyanakkor a szabirokat teljesen mellőzik a mezopotámiai őstörténelem e korai szakaszában. Padányi Viktor Dentumagvaria c. munkájában bemutatja, hogy a magyar nép őstörténelme a szabirokra épül. Honvisszafoglaló őseink is szabirnak nevezték magukat.

A vízözön-táji szabir-sumir nép- és vallásfúzió Mezopotámiában

A szabir nép történetét – pontos írott történelmi adatokkal – folyamatosan vissza tudjuk vezetni a honvisszafoglaló őseinktől avar, hún, pártus, szkita (szittyta), urartui, mittani, sumir, hegemoniákon keresztül az Al Ubaid, Uruk, Halaf, Hassuna korszakokba, a mitológia Aturájába, az ős Sa-Subar-Szabir néphez. Ennek a történelmi vonalnak kétségtávol az egyik legnehezebben érthető része a szabir-sumir azonosság kérdése, de a régészeti leletek, az antropológia, etimológia, mitológia és a hitszemléletük segítségével ezt a problémát is meg lehet oldani.

A turkesztáni szabir-sumir azonosságról már írtam Sz. P. Tolszov és Novotny Elemér közlése alapján, úgyszintén a kárpát-medencei szabir-sumir kapcsolatokról, most a mezopotámiai szabir-sumir kapcsolatokról szólok.

Már levezettem az ő-szabir nép történetét a Halaf időszakot megelőző kb. ötezer évtől. Most nézzük, hogyan és mikor kezdődött a szabir őstörténelemben a sumir befolyás, és hogyan keletkezett a mezopotámiai szabir-sumir azonosság.

A régészeti kutatások előtt az őstörténelmet a mitológiára alapozták. A mitológia a legősibb hitszemléletet két nagy csoportra osztja: a matriarchális és patriarchális valláskultuszra. A matriarchális hitszemléletre jellemző az anyaistenő tisztelete, a föld termékenységének erejébe vetett hit. Legismertebb szimbólumai a bika, a kígyó, a hold és a fa (a növényvilág). A vízözön előtt a termékenység jelképét, a nőt külön tisztelet övezte. Ezen a hitszemléleten alapul az ő-szabirok valláskultusza is. A vízözön után azonban mindinkább tért hódít a patriarchális hitszemlélet, a napimádás, legfontosabb szimbólumai a kos és az oroszlán. A két hitszemlélet összecsapását hatalmas vallásháborúk, ádáz küzdelmek jellemezték, mígnem hosszú idő után megfér egymás mellett az ő- és ókori népek valláskultuszában. Mezopotámiában is, az emberiség bölcsőjében a vízözön után új népcsoportok jelennek meg, patriarchális hitszemléletükkel. Sir Leonard Woolley, a nagy angol régész (1929. évi ásatásai) a hajdani Ur városában a Jamdet Nasr periódus rétege alatt az Al Ubaid periódus vége felé (kb. i. e. 4000) felfedezte a vízözön nyomait. Az özönvíz üledékes rétege kb. 3 m mély, amiből arra következtetnek, hogy az özönvíz mélysége legalább 8 m volt. Böven találtak benne gazdagon díszített Al-Ubaid kerámiát. A vízözön alatti réteg (Al Ubaid) temetkezési formája – és egyben vallása is – teljesen eltér a vízözön feletti (nyolc rétegből álló) temetkezéstől (Jamdet Nasr). Tehát itt két különböző nép és két különböző valláskultusz találkozott.

De mondja el a döntő bizonyítékot Sir Leonard Woolley (Excavations at Ur, Ur városának ásatása c. könyvének Jamdet Nasr temetkezési formáról írt szemelvénye):

„What was interesting was the attitude of the body. Whereas in the al' Ubaid graves the dead lay extended on their backs, and in the Royal Cemetery lay on one side with the legs slightly bent in the position of sleep, here the body, lying on its side was tightly flexed, the head bent forward over the breast, the legs brought up so that the knees were at right angles to the body or might even almost touch the chin, while the heels came against the buttocks, the hands were held in front of the face and a little away from it, usually holding a cup or small vessel, apart from the complication of the cup it was the embryonic attitude - 'as a man came out his mother's womb so shall he return whence he came'. Now the attitude in which a man is buried is part of a solemn ritual dictated by religious beliefs, and any change in it means a change of religion, the difference therefore between the Jamdet Nasr graves and those of the al' Ubaid Period on the one hand and of the Royal Cemetery on the other implies a serious break in the continuity of the country's history and is probably to be interpreted as evidence for a foreign occupation. A good many other facts support the same conclusion.” Vagyis:

„...Érdekes volt a testhelyzet. Míg az al'ubaidi sírokban a hátukon kiterítve feküdtek, és a Királyi Temetőben alvó testhelyzetben, oldalt fekve, lábukat kissé behajlítva, itt (Jamdet Nasr) oldalt fekve,

összegörnyedt tartásban, lehajtott fejjel, a felhúzott láb a testtel egyvonalban, majdnem érinti az állat, a sarok érinti a feneket, a kéz olyan kis távolságra van az arctól, mintha egy kis csészét, vagy edényt tartana. Eltekintve az edény okozta komplikációtól ez a magzati póz olyan, mint a születés előtti. Az ünnepélyes temetési szertartás része a testhelyzet, ahogyan eltemetik az embert. Ezen bármiféle változás valláscserét jelent. Tehát egyrészt a Jamdet Nasr, az al'Ubaid másrészt a Királyi Temető sírjai közötti különbség komoly törést jelent az ország történelmének folyamatosságában, és valószínűleg idegen megszállás bizonyítéka. Sok más tény is alátámasztja ezt a következtetést.”

Minden kétséget kizáróan megállapíthatjuk, hogy az özönvíz utáni Jamdet Nasr periódus népe más, mint az azt megelőző Al Ubaid kultúra népe. Mindkettőnek más a temetkezési formája, tehát más a valláskultusza is. Miután Sir Leonard Woolley terrakotta „istennő” figurákat talált az Al Ubaid-i sírokban, azonosíthatjuk a matriarchális hitszemléletű népet, a Jamdet Nasr periódusban ennek az ellenkezőjét, a patriarchális valláskultusz szimbólumait találjuk. Bikát üző oroszlánokat festettek a freskókra, a domborművekre, kővázákra már kosfejeket faragtak, a napimádó hitszemléletet követő kus nép szimbólumait. Így találkozunk a két ősi nagy nép, a szabir és a kus a vízözön utáni dél-mezopotámiai térségben, e két nép fúziójából alakul ki a hatalmas, sumirnak nevezett civilizáció. Ezért mondja Leiden, hogy „Kaldeában a turániak és a kusiták összekeveredtek és két birodalmat alkottak, Kaldeát és Elámot.”

Ez a népkeveredés azonban nem egykönnyen ment végbe, de a vízözön következtében megfogyatkozott ősszabiroknak nem volt más választásuk, mint országukat és kultúrájukat megosztani a jövevényekkel. Nézzük, hogyan ír erről a folyamatról S. N. Kramer, a híres sumerológus, több mint ötezer agyagtábla fordítója (az idézet Oláh Imre: Nimrud hagyomány c. könyvéből).

„S. N. Kramer igazán fején találta a szöveget, amikor az Al Ubaid-i preszumir kultúrnépet már, SUBAROKNAK hívja és azt tételezi fel róluk, hogy ‘ők adták ős-sumirföldnek a legfontosabb fejlődési erőket, ők voltak az első termelők, földművelők, állattenyésztők, halászok, az első takácsok, bőrdíszművesek, kovácsok, asztalosok, fazekasok és kőművesek.”

Ha olyan nagy szakértő, mint Kramer professzor így nyilatkozik, tanácstalanul állunk azok előtt az őstörténetkutatók előtt, akik a szabirokat nem is említik Mezopotámia elősumir történetében, csak földművelőknek nevezik őket.

Éppen ezért látom még szükségesnek megvilágítani ezt az időszakot.

Novotny Elemér Mezopotámia legrégibb, autochton őslakóit a subareusok vagy másképpen a hurriták őseinek tartja.

Badiny Jós Ferenc The Sumerian Wonder c. könyvéből: „Egy ötezer évre visszamenő sumir epikus költemény 7. sorában ez áll: „EME NAM LU KI EN GI mat KAL DE ME” – a KIENGI EMBERISÉGÉNEK NYELVE ... KALDEA NYELVE. Ezek szerint világossá válik az a tény, hogy Kaldea és ‘Subarokkal azonos’ KAL-OK Népe az i. e. 4. évezredben már létezett, és a Subar-Szabir néppel azonos nyelvet beszélt.

Am ismeretes az is, hogy a „történelmi adatok sokasága a szabir népet a magyarokkal azonosítja” így a sumir-magyar nyelvazonosság kétségtelen bizonyítékot nyer ezzel a csaknem 6000 éves nyelvelméllel.”

E. Mayer, a berlini kelet-ázsiai múzeum igazgatója Mezopotámia ősnépéről így ír: „Ez az ősnép nem volt semita. Nevük sumirul SUBAR vagy SUBIR volt.”

S. P. Tolszov: Auf den Spuren der althochmesischen Kultur c. munkájában azt írja, hogy Elő-Ázsia őslakói szabirok, hurriták és sumirok voltak (mind a három azonos, vagy rokon nép volt – a szerző megjegyzése).

F. Hrozný, Die älteste Geschichte Vorderasien (1940) c. munkájában többek között azt írja, hogy „a sumirok a Transkaukázus régiójából származtak és eredetüket tekintve a subar-subir népfajhoz tartoztak, ha nem is teljes egészében.”

Még sokáig sorolhatnám a szabirok mezopotámiai ősiségét igazoló példákat és megállapításokat. Az idézetekből azt is látjuk, hogy a sumirnak elnevezett nép és civilizáció gyökerei is az ősi szabirokhoz vezetnek. A régészeti leletek azt is igazolják, hogy a szabir-turáni és kusita népetnikum találkozása, keveredése, egybeolvadása a vízözön táján történhetett, hiszen Sir Woolley az Al Ubaid-i népet és kultúrát a „chalkolitikumból” eredezteti, ahol már a Kárpát-medencétől a Kaukázuson át Indiáig és Közép-Ázsiáig megtaláljuk az Anya Istennő különféle ábrázolásait, és mint Woolley írja:

„Vita tárgyát képezi, hogy az (özönvíz előtti) Al Ubaid-i népet nevezhetjük-e sumirnak? Azt azonban megállapíthatjuk, hogy az általuk kifejlesztett kultúra nem volt arra ítélve, hogy a vízözönrel eltűnjön. Éppen ellenkezőleg, mert a későbbi, igen magas műveltségi fokot elért sumir kultúra nagy részét éppen ez a régi műveltség alkotta. Az Al-Ubaid-i nép mitológiáját vették át az ő utódai...” (Sir Leonard Woolley: Ur in Chaldea.” Brockhaus, Wiesbaden, 1957, 31. old.).

E kor civilizációjával, valláskultuszával és antropológiájával foglalkozó munkák könyvtárakat töltenek meg. Természetesen itt csak nagyon vázlatosan és dióhéjban utalhatok rájuk, kissé részletesebben majd az Al-Ubaid, Uruk és Jamdet Nasr fejezeteknél írok e témáról. Céлом, hogy bemutassam, miért nem beszélhetünk még a Halaf periódusban sumir hegemoniáról sem Dél-, sem Észak-Mezopotámiában, vagy bárhol a Termékeny Félhold területén. Ugyanakkor megerősítem álláspontomat, miszerint a Halaf periódusban a matriarchális hitszemléletű SA-SUBAR-szabir nép volt az eredeti őslakó e térségben. Céлом annak a körülménynek a

felderítése, bemutatása is, amely a szabirok szerepét mellőzni próbálja. A szabir népet mindig nyomon tudjuk követni a történelem folyamán, a sumirok előtt, a sumir hegemonia alatt, és a sumirok letűnése után is. A régi, az alkati jellegek összehasonlításán alapuló kutatási módszereket újabb laboratóriumi vizsgálati eljárások váltották fel. Legkiemelkedőbb a japán tudósok kutató munkája, melynek eredménye:

„Japántól – Közép-Ázsián át (Chorezm) – a Kaukázusi térségig egy azonos nép lakott.”

A német tudósok a szabirokat, mint külön népetnikumot, a „mediterrán” népcsoportba sorolták. Számos tudós a sumirokat is ugyanide sorolja. Tehát elismerik a két nép rokonságát, majd a két népetnikum keveredése után azonosságukat Sumerban. Megjegyzem, hogy a két népetnikum nyelve is azonos volt. Erről tanúskodik a Kr. e. 3. évezredből, az Ur I. dinasztiából ránk maradt ékírásos tábla, melyet az Oxfordi Ashmolean Múzeumban őriznek (Ash. 1.924.475. sz. alatt), és Kramer professzor fordítása szerint ez az ékírát megemlíti azokat az országokat Mezopotámiában, ahol „egy ugyanazon nyelven imádták az Istent”. Így találjuk a 6. sorban a „SU-BIR-KI” és „HAMAZI”, a 7. sorban a KI-EN-GI és KAL-DA, a 8. sorban a „KI-URI” és a 9. sorban a „MAR-TU” nevet. De a biblia is hivatkozik az egy nyelvre: Genesis 11. 1-9. „mind az egész földnek pedig egy nyelve és egyféle beszéde vala”.

Évtizedek óta vitáznak a tudósok a „nagy sumir problémáról”, de végeredményben nincs se sumir, se szabir probléma.

A szabir „turáni” és a kusita „turáni” keveredéséből keletkezett „sumir” nép két népetnikuma már a népkeveredés előtt is azonos nyelven beszélt, és „faji” rokonsági viszony is fennállt köztük. Hogyan lehetséges ez?

Otto Reche a „mediterrán faj” 2. csoportjába a „homo mediterraneus var. Africana”, vagy „hamita fajt” osztotta be. Köztudomású, hogy a tudomány a kusokat a „kaukázusi fajból” származtatja. Arthur Ungnad a „mediterráni” népcsoport egy részét subarnak nevezte el. Tehát a nagy „mediterráni népfaj” keretén belül megtaláljuk úgy a kus, mint a szabir népetnikumot, ez a tény szintén megmagyarázza a nyelvazonosságukat is (leszámítva a tájszólás miatti különbséget). Ezzel magyarázható a korábbi megállapításom, hogy a két népetnikum keveredésének idején lejátszódó küzdelem inkább csak vallási jellegű volt. A közös nyelv megkönnyítette a kusoknak az őstelepes szabirok kultúrájának átvételét. A nagy sumir civilizáció azért is fejlődhetett ki olyan gyorsan, olyan hatalmassá, mert a két népetnikum tudása, tehetsége ötvöződött. (Kultúrájukat 5000 év múltával is csodálja a világ.) Az a feltevés, hogy a kusita nép már egy magasabb kultúrát hozott magával Mezopotámiába, ne okozzon nekünk gondot, mert a kusiták – akár keletről, akár északról jöttek – mindenképpen ős-szabirok által benépesített területről érkeztek. Mert az ős-szabirok már az i. e. 8. és 7. évezredtől kezdve távoli területekre is eljutottak minden irányba. Ezt a tényt a régészeti leletek pontosan bizonyítják. A probléma inkább az, hogy egyes régészek, köztük némely magyar őstörténéskutató is, a napimádó, patriarchális hitszemléletű kusokat (szerintük sumirokat) a Jamdet Nasr időszak előtti korszakokba próbálják beilleszteni, amikor még matriarchális valláskultusz uralkodott ezekben a periódusokban (régészeti leletek tanúsága szerint). A tudomány megállapította, hogy az antropológiai vizsgálatok alapján a korai mezopotámiai kultúrák idején kimondottan egyöntetű „kaukázusi” autochton nép élt itt (C. S. Coon, Three skulls from Hassuna, Sumer IV. 1950), míg a sumir dinasztiák alatt már csaknem azonos a „hosszúfejűek” és a „rövidfejűek” arányszáma. Ez bizonyítja, hogy a két népetnikum keveredése csak az Al Ubaid és Jamdet Nasr időszakok találkozási pontjában valósult meg.

Honnan jött Mezopotámiába a két népetnikum? Már kifejtettem, hogy az ős-szabir SA nép – a mitológiák ATURA-jából érkezett, az észak-mezopotámiai ős-szabir földről, és a késő mezolitikum idejétől mint autochton nép élt az egész Termékeny Félhold területén. (Őket nevezem homo subaricus variant Crescens Luna Fecunda, vagyis központi szabir népnek.) Ez a dél felé terjeszkedésük első szakasza az ős-szabir földről. Kisebb csoportok nagy, kátránnyal bélelt kosaraikban ereszkedtek le az Eufrátesz folyón – kerámiákra festett képeken meg is örökítették – földművelő telepeket létesítettek a folyóparton, megalapították Ur, Uruk, Eridu, stb. településeket. A töredékekben megmaradt festett kerámia képeken kívül számtalan bizonyíték igazolja, hogy a hajdani Ur városához 6 km-re fekvő Al Ubaid helység ősnépe Észak-Mezopotámiából származó szabir.

De honnan érkezett a napimádó Jamdet Nasr időszak népe? Leiden közlése szerint ez a népcsoport kusita népetnikum. Badiny Jós Ferenc pontosítja, hogy kik a kusiták ez idő tájt:

„...itt kusita alatt azt a népet kell érteni, amelyiknek őshazája Baktria – az Amu Darja és Syr Darja közötti terület”. (Káldeától Ister-Gamig I. 1971)

„...A szakirodalom általában egyöntetűen Ázsiából vándoroltatja Mezopotámiába a sumirokat – értve ‘sumirkifejezés alatt’ az özönvíz utáni ‘Korai Dinasztiák’ periódusát, mely magában foglalja az URUK és Djemet-Nashr nevezetű kultúrkört, illetőleg az akkori lakosokat. Kevesen vannak, akik geográfiailag meghatározzák a sumir őshazát. Senki sem mer nyilatkozni, ami érthető is, hiszen az egyetlen régészeti eredmény, mely a sumirok ezen korabeli lakozására, vagy kapcsolatára mutat, az a Mohenjo Daro és Harappa helyeken kiásott városkultúrák maradványa s így egyetlen Arthur Keith, aki a ‘régí sumirok maradványait’ Keleten, az afganisztáni és beludzsisztáni lakosoknál az Indus völgyéig – kb. 2400 km-nyi távolságban’ megállapítja.”

A szakirodalom csaknem kizárólagos álláspontja, hogy Keletről, pontosan meg nem határozható térkörből jöttek, és a már több ezer éves múltra visszatekintő ős-szabir kultúrára települtek rá. Ez a tény pontosan igazolható, így az ős-szabir népre épített őstörténelmünk még szilárdabb alagra épül.

Mi volt SU-BIR-KI, akkád fordításban a közismert SU-BAR-TU szerepe a két népetnikum keveredésének idején, és közvetlenül utána? Ez a terület „Sumer”, majd „Sumer-Akkadtól” északra az ős-szabir földet zárja magába. Az újkőkori szabir birodalom ősi fészke, ahol az ősnép a legkisebb fiúra szálló birtoköröklés gyakorlata szerint törzsfőik vezetése alatt élt – a késői paleolitikumtól kezdve, évezredekig. Erről a központi területről indultak a szélrózsa minden irányába az első földművelők. Déli irányú terjeszkedésüket régészeti leletek, kerámiák, az öntözőcsatorna-hálózatuk kiépítése igazolja. Velük keveredik a Jamdet Nasr időszakban a kus nép. A vízözön idején a terület lakossága megritkult, többen kerestek védelmet a természet erői elől Subartuban, őshazájukban, rokonaiknál, de később, a kusok népkeveredéssel járó kényszerelnyomását sem tűrte ez a szabadnak született nép. Raymond Jestin sumerológus szerint: (Le verbe sumérien. Paris 1943-46, 78.) su-bar = main ouvir, libérer, kéznýtás, szabadítás. Később, az akkád, majd az amorita térhódítás elől a menekülők egész sora keres menedéket Subartuban. Az utolsó sumir dinasztia bukása után szintén Subartu lesz – a most már tömegesen menekülő – sumirok menedékhelye is. Subartu többször viselt hadat az akkádok és az amoriták ellen, gyakran sumir szövetségben. Most nézzük a dél-mezopotámiai szabir népből eredő sumir lakosság és az egyöntetűen szabir Subartu kapcsolatát, és e kapcsolat későbbi kihatását a szabir-magyar őstörténelmre.

A szabir őstörténelem megértésének a kulcsa annak a ténynek a felismerésében rejlik, miszerint ez a történelem nem csak Subartuval kezdődik, és nem csak a szűkebb körű subartui régióra vonatkozik – amelynek a történelmét a sumir agyagtáblákból kiindulva, csak az i. e. 3. évezredétől kezdi számítani a szaktudomány –, hanem ha magába foglalja mindazokat a nagy kiterjedésű területeket is, amelyeken az újkőkori szétterjedt szabir nép már megtelepedett és maradandó hegemoniát épített ki. Vagyis, ha magába foglalja mind a következő mezolitikumi és neolitikumi ős-szabir terjeszkedési területköröket:

A központi szabírság Termékeny Félhold-i területét, a keleti szabírság északi ágának Iráni-fennsík-i, Turáni-alföldi és Hindu-Kush-i, valamint a keleti szabírság déli ágának Indiai-óceán partvidéki és indus-völgyi terjeszkedésének térköréit, a nyugati szabírság déli és közép-európai régióit és végül a déli szabírság ösegyiptomi, Nílus-völgyi és környéki területköréit.

Tehát a szabir őstörténelem nem Subartuval kezdődik, és nem csak a Subartuból kiinduló szabir térhódítás, kisugárzás, vagy akár kiszorítás szűkebb körű történelmére zsugorodik, hanem magába foglalja a fent említett területeket, és az ott lassú népkeveredés révén kialakuló népcsoportok hosszú, és csaknem az egész emberiség civilizációjának kialakulását érintő történelmét is (csak a sumirok megjelenéséig ez ötezer év történelme).

Csak így érthető, hogy ebben az időszakban igen nagy kiterjedésű területeken azonos a hitszemlélet (matriarchális) és a nyelv. Ezt a nép- és kultúra-azonosságot igazolják a régészeti és antropológiai leletek, és alátámasztják a matriarchális hitszemléletet a legmélyebbről vizsgáló mitológiai kutatások is.

Ez a merésznek látszó megállapítás szilárd alagra helyezi a szabir őstörténelmet, és az indogermanisztikai és indoeuropaisztikai elméletek bukásra ítélese után az általános őstörténelemben, a világ történelmében jelenleg uralkodó káoszról is kivezető utat mutat.

A nagy régészek (pl. Woolley) ásatásaikkal a mitológiát akarták bizonyítani. De minél többet, és minél mélyebbre ástak, annál inkább bebizonyosodott, hogy az emberiség első, rendszerezettnek nevezhető hitszemlélete az emberiség történelmében a földművelést elindító – a nő és az anyaföld megtermékenyülésének misztikumában hívó – népcsoport, a szabirok matriarchális valláshiedelme volt. Ezt a matriarchális hitszemléletet gyakorló – vízözön előtti – időszakot nevezi a mitológia a bikakultusz korának, legfontosabb szimbólumáról, a bikáról. Ezzel a valláskultusszal ütközött – az akkori ismert világ csaknem minden területén – a pásztorkodó és hajósnépek (kusok, stb.) napimádó, csillagképeket vizsgáló patriarchális hitszemlélete. A mitológia szimbólumáról, a kosról koskultusznak nevezi a vízözön utáni idöket.

De végeredményben az a nagy vallási küzdelem nem hozott döntő győzelmet egyik fél javára sem, sőt inkább fúziót eredményezett. Ebből a mindkét nemű istenekre alapított nagy valláskultuszok fejlődtek, melyek befolyása vitathatatlan az őskor és ókor történelmére. A mitológia, de a régészeti leletek is igazolják, hogy ennek a vallásfúzióknak az első terméke a sumir valláskultusz. Ugyanilyen vallásfúzió és népkeveredés ment végbe a szabirok és kusok között a Nílus és Indus völgyében – de másutt is, erre majd később térek ki. A népkeveredések az egynyelvűség jegyében játszódtak le, és mindenütt ugyanarra a kulturális alagra épültek (öntözéses földművelés, sokoldalú, fejlett mesterségek, magas színvonalú művészetek, stb.)

Nehéz lenne eldönteni, hogy a leírt népkeveredések, vallásfúziók következtében kialakult népcsoportok közül melyik játszott fontosabb szerepet a történelem színpadán. A magyar őstörténelem kialakulásának a folyamatára kétségkívül a mezopotámiai – vízözön-táji – népkeveredés és vallásfúzió hatott leginkább. Itt és ez idő tájt jelenik meg az írás első felismerhető formája, tehát innen és ekkor indul az írott történelem, és ezután már pontos, írott forrásadatokkal kimutatható e fúzió népének, ugyanakkor subartui szabir testvérnépének a történelmi szerepe is. Majd később a sumir hegemonia bukása után ez a történelem a szabirokkal folytatódik tovább, mint ahogyan ez a történelem a szabirokkal is kezdődött. Az amoriták elől menekülő sumir néptömegek

felszívódtak a subartui testvérnépbe, együtt küzdenek tovább, majd – szabir törzsfőik vezetése alatt – együtt hagyják el az ősi fészket a mindent elsöprő asszír térfoglalás idején.

A mezopotámiai térkörön kívül lejátszódó népkeveredések és vallásfúziók könnyebb megértéséhez vizsgáljuk meg tüzetesebben az ő-szabirok paleolitikum utáni terjeszkedésének körülményeit, miközben jó termőföld, majd később rézérc után kutattak.

Amikor az ő-szabirok a 10. évezredben létrehozták az első földművelő falvakat a Termékeny Félhold területén, az ő-szabirok mindenütt kizárólag vadászó, halászó és gyűjtögető életmódot folytatott. A tudósok már mindenféle szempontból elemezték a több százezer évre visszanyúló vadászó-gyűjtögető ősember életkörülményeit, életformáját. A ma elfogadott álláspont szerint egy 4-5 tagú család létfenntartásához, kb. 55 km² terület szükséges, mely 0,07-0,09 km² népsűrűség.

Ezek a törvényszerű adatok évezredek alatt annyira nem változtak, hogy a még mindig halászó-vadászó primitív életmódot folytató emberek között nemrégiben végzett demográfiai vizsgálatok pontosan igazolják, hogy ez a népsűrűségi mutató a valóságban kíméletlen pontossággal ma is ugyanaz a törvényszerűség. Bármilyen csekély népszaporulat ma is elvándorlásra és új területek megszállására kényszeríti a népet (László Gyula: Östörténetünk, 1981.). Megállapíthatjuk a törvényszerűség ismeretében, hogy az első ő-szabir terjeszkedési időszakban a Termékeny Félhold területén nem kóborolhatott több, mint legfeljebb néhány ezer, 30-40 fős csoportokba verődött halászó-vadászó ember. Ők különösebb gondot nem okoztak sem a helyi, sem a terjeszkedő földművelőknek. Ezen kívül az egyik legfontosabb bizonyíték arra, hogy miért tudott olyan korán és olyan távolságokra elterjedni, és mindenütt hegemoniát kialakítani a földművelés előnyeiből származó, nagymérvű elszaporodást élvező ő-szabir nép.

Természetesen ezek a primitív, vadászó-halászó-gyűjtögető életmódot folytató embercsoportok éppen a szétagoltságuk, elkülönültségük, állandó vándorlásaik miatt nem tudtak sem megfelelő közös nyelvet, sem civilizált, maradandó kultúrákat kialakítani. Ez a jelenség még ma is megfigyelhető a kezdetleges életformát gyakorló embercsoportok között. Köztük nagyon alacsony, minimális a népszaporulat, állandó a létszám az állandó vándorlás, és a vadászterületek miatti állandó küzdelem miatt is. A mozgásukat akadályozó beteg gyermekeket és öregeket megölték, vagy sorsukra hagyták. (A spártaiak még az i. e. 1. évezredben is ezt a gyakorlatot folytatták, közérdeknek számított a népszaporodás kontrollálása, ebben az élelembeszerzés nehézségei is közrejátszottak, azon kívül, hogy a katonai állam nem engedhette meg gyengék, betegek gyógyítását.) Érdemes figyelmet szentelni a primitív embercsoportok valláskultusz keretei közé foglalt házastársi korlátozásaira. Tabuk tiltották a szaporulat emelkedését, ezért a párokat szétválasztották, és csak akkor térhettek vissza egymáshoz, ha a varázslók a „jeleket” kedvezőnek látták. Ezért a letelepedett földművelők úgy gazdasági, mint kulturális tekintetbe főléjük kerekedtek, és abszolút egyeduralmat alakíthattak ki hatalmas térségek fölött. A letelepedett földművelő, állattenyésztő népcsoportok népsűrűsége 7-9 km²-ként, a túlnépesedés veszélye nélkül. Ez a százszoros népsűrűségi arányszám rendkívül nagy jelentőségű a szabir nép őstörténete szempontjából, megmagyarázza e nép gyors ütemű, nagymérvű növekedését a primitív embercsoportokéval szemben. Minden valószínűség szerint kezdetben korlátozás nélkül szaporodhattak, terjeszkedhettek. E megállapítás okát két tényre alapozom:

A földműveléssel, állattenyésztéssel foglalkozó népek egész történelme folyamán a nagy létszámú családok gazdálkodtak sikeresebben, ahol több volt a munkáskez. A neolitikus forradalom elindítóit, az ő-szabirok életében még magasabb szinten kellett érvényesülnie ennek az elvnek, mert a gazdálkodás mellett védeniük is kellett a termésüket, állataikat a környezet veszélyétől, és a kóborló ősember-csoportoktól, a vadállatoktól, ilyen oknál fogva a népszaporodás létfenntartási szükséglet volt.

Az első földművelő szabirok megtermékenyülés misztériumából fakadó matriarchális hitszemlélete eredetileg és elsősorban az anyaföld megtermékenyítő erejére vonatkozott, melyet a nő anyaszerepét, biológiai funkcióját körülvevő misztikum is szimbolizált. A sokgyermekes anya nagy tiszteletben állt, persze nem hagyhatjuk figyelmen kívül a mezőgazdaság számára munkásokat adó szerepét sem. Az ő-szabirok mindennapi élete szorosan összekapcsolódott a matriarchális hitszemlélet gyakorlásával. Amint ezt a gondosan előállított kerámiákra festett vallásos szimbólumok, bevésések is igazolják. Vagyis életformájukat a valláskultusz keretében előírt szabályok irányították, amelyben a nőket, szülőanyákat, és a gyerekeket külön tisztelet övezte. Az anyai hivatás fontosságát mutatja, hogy terméketlenség ellen talizmánt viseltek a nők.

Megállapíthatjuk, hogy az ő-szabiroknak a népszaporodás úgy vallási, mint gazdasági, létfenntartási érdekből egyaránt fontos volt. Természetesen a népszaporodás előfeltétele a megfelelő élettér, azaz a termőföld biztosítása, amit a folyóvölgyekben tovább és tovább terjeszkedve meg is szereztek. Ez a békés terjeszkedés lassú, fokozatos és állandó jellegű volt, a tudás és műveltség átadásával párosult, nem népvándorlás volt.

Arpachiyah és az Árpád név eredete

Időzzünk el még a Halaf időszakban az e területkör központját képező Arpachiyah nevének. A magyar árpa szóval kezdődik, mely az archaikus időktől kezdve fennmaradt, és nem tévedünk, ha kapcsolatba hozzuk az Árpád névvel. A szabir történelem során az Árpád név, az Árpád dinasztiák összeforrtak a szabir néppel.

Az Árpád név hallatán a honvisszafoglaló nagy kagán, a zseniális hadvezér és országszervező jut eszünkbe. Íróink, költőink a pátosz hangján méltatják érdemeit. Történelmi munkásságáról a nagy hadvezérnek és az éleslátású politikusnak kijáró tisztelettel emlékeznek meg a történészek, mint Padányi Viktor is.

Az Enciclopedia Biblica és Dictionaire de la Bible közlése szerint Árpád a napisten harmadik fia, aki a Tigris folyó felső vidékét – Arpachi-ta, vagyis Árpád-földet – kormányozta, ahol a nagy és Kis Zab folyó ömlik belé. Az eredeti lakosság nagyon hosszú ideig élt e területen, egészen Kr. u. 635-ig (az arab hódítás kezdetéig). Ósrégi térképek ezt a területet Arpahaxad-nak tüntetik fel (Ancient Nations, Bryant). A biblia is többször megemlékezik az Árpád királyságokról. E. A. Wallis Budge az ősegyiptomiakkal kapcsolatban azt írja, hogy az észak-egyiptomi dinasztia megalapítójaként is egy ER-PAT, ER-PET, azaz Árpád nevű királyt tiszteltek, úgyszintén Osiris is a Zab folyó melléki ER-PAT SAB-UR ősétől származtatja magát (Michael Haberlandt), de a későbbi ősegyiptomi dinasztiákban is előfordul az ER-PAT királyi név.

Az i. e. I. évezredben Szíriában volt egy ÁRPÁD nevű önálló fejedelemség Aleppo közelében, mely hosszú évszázadokig fennállt. De Arphaxad néven szerepel az ős-iráni médek (keleti szabir leszármazottak) függetlenségét kivívó fejedeleme is. A szittyá törzsek között szintén találunk egy Arpaxis nevűt.

Az Árpád név a sumir írásban a következőképpen vezethető le:

AR = dicsőség, méltóság (Del. 9.)

PAD = kiválasztott, felmagasztalt (Del. 73.) tehát

AR-PAD = dicsőségre kiválasztott.

AR = ár (áradat) nép-áradat (L. 306.), tehát

AR-PAD = a nép-áradat kiválasztottja, felmagasztaltja.

PA = fej, fő (régiesen FÉ) (Gadd. 89.), vagyis

AR-PA = népfő, népfő, nép-áradat feje.

Az AR-PAD dicsőségre kiválasztott és a népáradat felmagasztaltja szerinti fordítást, ezt a jelentés formát nemigen vonják kétségbe még az idegen sumerológusok sem. Az AR-PA = népfő kifejezésről sejtethetjük, hogy sok minden rejlik mögötte.

Az őszabirok első és legfontosabb gabonája az árpa volt. Ezt a növényt honosította meg először vad formájából, mely biztosította számukra az „életet”. Ma is életnek hívja a gabonafélék a Felső-Tisza-vidékén a földművelő! „Learattuk az életet”. Valóban úgy tűnik, hogy a gabonafélék „életet” kifejező fogalomtartalma visszanyúl a hosszú évezredek múltjába, amikor az őszabirok az árpa, búza, zab, az életet adó növények honosítását kezdték. Ugyanekkor kezdte a letelepedett ember a vadászó-gyűjtögető ősember pár szavas szókincsét kibővíteni az első összefüggő ősnyelv megalkotását. Az állandó érintkezés, tartós kapcsolatok, a cserekereskedelem szükségessé tett egy egységesen használt társalgási, közlekedő nyelvet az új fogalmak, tárgyak, jelenségek azonosítására. Tehát ősnyelvről, vagy nyelvcsaládi alapnyelv kialakulásáról csak ettől az időtől kezdve beszélhetünk, a neolitikus forradalom, a földművelés kezdetétől. Ez az emberi civilizáció kialakulásának szempontjából döntő fontosságú tény, melyet az antropológia és a nyelvészet tudománya már régen elismer.

Következésképpen vegyük most számításba azt a tényt, hogyha az első földművelők adták a nevét a meghonosított árpanak, búzának, zabnak, akkor nézzük, megtaláljuk-e ezeket az ősrégi szavakat az őszabir föld területén. Mint ahogyan a ma is használatos magyar nyelvben megtaláljuk az Isten, úr, nap, ugar, kapa, szab... stb. sumir szavakat. Az őszabir föld a két Zab folyó, a Kis és Nagy Zab folyó mentén terült el. Ma is ez a nevük! Hosszú évezredek óta!

A zab (gabona) sumir jelentése ZU, ZA, vagy SE (Del. 261.) De a ZABLU = zabla (A. Deimel A. S. G. 129.) is asszociál a zabbal. Ha a lóra felteszik a zablát (zabolát), akkor nem tud zabolni (meg van zabolázva, korlátozzák a zabevésben, és magától értetődően zabos = mérges). Ezt tréfának is vehetjük, de van itt ennél fontosabb is!

A zab szó kurd jelentése folyó (zab, Ze = folyó. W. R. Hay: Two years in Kurdistan, London 1921, Két év Kurdisztánban). Miután történelmi forrásokból (Menander stb.) tudjuk, hogy a kurdok a szabirok leszármazottai (homo subaricus var. Crescens Luna fecunda, központi szabir csoportból) és a kurdok a legősibb időktől a mai napig is az őszabir földön élnek, érthető, hogyan maradt fenn a ZAB folyók neve a mai napig. A legősibb térképeken is mindenütt megtaláljuk a ZAB folyók nevét, itt-ott némi kis változtatással. Semmi kétség nem fér ahhoz, hogy itt egy archaikus múltú, döntő fontosságú őszabir-magyar szó él tovább máig, évezredek óta változatlan fogalomtartalommal. De mi köze van a ZAB folyónak a zab gabonafajtát jelentő fogalomhoz? Az,

hogy az ős-szabir-magyar hitszemléletben úgy a folyó, a víz, mint a zab, a gabona az életet jelképezi. Néhány példával megvilágítom az ősmagyar hitvilág élet és víz közötti fogalomkapcsolatának a jelentését.

Őseink kultikus szobrai, gyakorta kis tálcáskákat tartanak a kezükben, mely kicsit megbillen, és „az élet vize lassan folyik ki belőle”. Ez a kultikus ábrázolás a „turáninak” nevezett népek körében általános. Az ősnép folyókkal kapcsolatos elképzelése hasonló, a Duna ősi neve, Ister, azaz „az élet vize”. Dentumagytaria folyói is hasonlóan az élet fogalmát kifejező nevet viseltek: a Don szabir neve Ten, a Donyecé Teniz, a Dnyeperé Ten-úr. A sumir nyelvben a TEN = ÉLET, IS-TEN = ÖRÖK ÉLET. A TEN jelentése még: alap, csend, nyugalom (L. 736.) TIN = ÉLET és ÉLNI (L. 465.) Az akkádok a TIN sumir szót BALATU-ra változtatták, melyből levezetve a BALATON az ÉLET TAVA-ként élt az ősi magyar néphitben.

Atilla nagy hun királyunk neve szintén az ÉLETVIZÉT jelenti: A = víz (L. 579.), TI-LA = élet (C. GADD 192.).

Az AR = ÁR (árvíz, áradat (L. 306.) szó is kapcsolatban van az ősi hitszemlélet víz és élet közös valláskultusz-fogalommal, őseink a népáradatot értették alatta.

A BÚZA szóban lévő ZA szótag a ZAB szót juttatja eszünkbe. Sikerült megtalálnom a BÚZA szót az ún. Kültepe-i Szövegben (Anatólia, Törökország, az i. e. 2. évezredből, J. Lewis: Die Kültepetexte aus der Sammlung Frida Hahn, Berlin 1930) a következő formában: BÚZA (bu-za) in Kültepe und Nuzi (bu-u-za). A BÚZA szó ebben a szövegben mint szabir személynév fordul elő számos más szabir személynévvel egyetemben, melyekről A. Ungnad azt írja, hogy ezeket a szavakat alig lehet elválasztani a hurrita-szabirtól... „wird man kaum von hurritisch-subara-ischen trennen dürfen”...

Az ősi gabonafélék legfontosabb fajtája az ÁRPA. Az AR = nép (népáradat) és a PA = fej, vagyis AR-PA = népfej (fő) (népáradat feje) jelentésű. Nézzük, milyen formában hozhatjuk közös nevezőre az Árpád nevet az „életadó” árpával. Meg kell említenem, hogy a Hóman Bálint-Szekfű Gyula: Magyar Történet c. munkájukban leszögezett megállapítás teljesen alaptalan, amely szerint a magyarok a törököktől vették át az árpa szót a többi mezőgazdasági kifejezéssel együtt. Elsősorban figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy az őstörökök a keleti szabirok „ASI-NA” ágából származtatják magukat, az is nyilvánvaló, hogy a mi szabir őseinknek nem kellett az árpa szót senkitől sem kölcsönözni, vagy átvenni, mert saját maguk honosították, nemesítették az árpát az egész emberiség javára.

Wallis E. A. Budge: Hieroglyphic Dictionary 25. o. szerint AR = magtár, magzat, míg Pat vagy PAD = árpa. Árpád nevű uralkodó az elindítója több ősrégi szabir, vagy szabir eredetű népnek, dinasztának, vagyis ÁRPÁDOK, majd magzataik vezetik az új országokat, birodalmakat, Árpád a nép feje (fejedelme), a népközösség, az ország (ursag) Életadója, mint ahogyan az árpamagból indul az élet, belőle keletkezik az ÉLETADÓ termés. A szabir nyelvben nagyon sok az AR szó – különböző fogalmak kifejezésére – azt is jelenti, hogy ADNI „...sehr häufige subarische-hurritische AR(i) = geben”. (A. Ungnad: „Subartu). Tehát úgy is értelmezhetjük a szabir Árpád név fordítását, hogy ÁRPÁT-ADÓ, ÉLETET-ADÓ, de az ország népét fenntartó és szaporító MAGOT, MAGZATOT IS ADÓ FEJET, FÖT is jelent. A magyar nyelvben egy szóval több fogalmat is kifejezhetünk, a legősibb magyar nyelvben ez még fokozottabban érvényesült. Például az ÚR szónak legalább százféle jelentése van a sumir nyelvben.

Az ősi szabir életmód annak a hitszemléletnek és valláskultusznak az alapszabályaira épült, amelynek központjában az ÉLET-ADÓ NÉPFŐ állott, akit az IS-TEN földi helytartójának tartottak, aki ÉLETET, TERMÉST fakasztott a MAGBÓL, aki gondoskodott népéről. A legelterjedtebb ősi hitszemlélet szerint ez a KIVÁLASZTOTT egyenesen istentől testesült meg, hogy az istenek akaratát és a nép javát szolgálja. Ebben az ősi valláskultuszban Ez a KIVÁLASZTOTT, aki a teremtné a szellemét magában hordozta, az ÉLET-ADÓ szerepét töltötte be, egyformán képes lévén termékenységet adni a földnek, és életet adni a népnek. Az alattvalók szemében ez a kiválasztott király valójában isten volt. Ennek az a hit volt az alapja, hogy az isten a király személyében köztük élt, látható volt, a nép közé vegyült, ember volt az emberek között, ugyanakkor rendelkezett a misztikus isteni erővel, melyek között a megtermékenyülést gerjesztő erő látszott a legfontosabbnak. A napéjegyenlőség ünnepén a király rituális szertartás keretében adta át a megtermékenyítő erőt a földnek, ezért rendkívül fontosnak tartotta a néphit, hogy még mielőtt a király meghalna, átmenjen a földbe ez az erő. Archaikus időkben az öreg királyt – még mielőtt testi erejét egészen elveszítette volna – nagy kegyelettel és rituális körülmények között megölték, hogy a vére megtermékenyítse a földet. Később helyettesítették a király személyét, még később állatokat áldoztak fel, és a sírba készülő király szerepe csak egynéhány barázda felszántására módosult. A felszántott barázdákba hullatták az áldozati állat vérért.

A szabir és a szabir eredetű „turáni” népcsoportoknál a fehér ló volt a leggyakoribb áldozat a szertartásokon. A fehér ló áldozat szertartást a leghívebben tükrözi a néphitben sokáig élő, Álmos vezér haláláról szóló népregénk:

Miután a magyar sereg Árpád vezérlete alatt átkelt a Vereckei-hágón, az Ung folyó mellett szállást vert. Másnap reggel az ősz Álmos vezér – Árpád apja – áldozatot mutatott be IS-TENNEK. Lassan vezette az áldozati fehér lovat, így beszélt hozzá: „Repülj az égi mezőkre és jelentsd be a magyarok megérkezését Atilla földjére és kérd IS-TEN áldását népünkre. Ahány csepp véred fog erre a szent földre hullani, annyi évszázadig éljen azon a MAGYAR békében. Vagy még tovább, ameddig a hegyek összedűlnek.”

Az áldozat után az ősz Álmos nem tért vissza a sátrába. Egy faekét kért, elibefogva hat hófehér ökör. Árpádnak, a fiának átadott egy tarisznyát tiszta búzával telve. Megparancsolta a törzsfőeknek, hogy vezessék az ökröket, míg ő az ekét tartotta. Barázdát barázda után szántott a fekete földbe. Árpád teljes vezéri díszben vetette a búzát, míg a tarisznya kiürült. Másnap hajnalban Álmos szép csendesen elhunyt. (Wass Albert verséből).

Az Álmos-monda a legnagyobb kegyelettel mutatja be a magyar néphit ősi világát, érezzük, hogy őseink rituális szertartása az évezredek távlatából szállt apáról-fiúra. Az IS-TEN földi megtestesülése, a dicsőségre kiválasztott uralkodó, a felszántott barázda, az elvetett mag, az életadó kalász az első EM-BAR-t idézi, aki az első Mag-ot elvetette, és nevet adott annak. Ez a rituális szent szertartás az ősi szabir földre vezet, a Zab folyók vidékére, ahol először nemesítettek gabonát, először vetettek, először szántottak. Az ő-szabir nép dicsőségre kiválasztott királyát is az életadó ÁR-PA-ról nevezte el. Mindkettő neve ugyanazt jelentette, ÉLET. Szabir őseink – akik az első nyelvet megalkották – az életet fenntartó két legfontosabb fogalmukat ugyanazzal a szóval fejezték ki. Arpachiyah, a Halaf időszakban a szabir nép birodalmának központja is őrzi a nevében. Bármilyen szándékkal magyarázzák is ezeknek az ősi szavaknak az értelmét, itt tettenérhető az élet igazsága, az ősi nép lelkületét tükröző alkotó személyisége, mely civilizációt teremtett.

VII.

ŐSSZABIR TELEPÜLÉSEK A TERMÉKENY FÉLHOLD TÉRKÖRÉBEN (A PALEOLITIKUMTÓL A HALAF-IDŐSZAK VÉGÉIG)

Ahhoz, hogy az ő-szabir történelem legkorábbi szakaszait megismerhessük, az utolsó jégkorszak utáni, a paleolitikum végső szakaszától lejártszódó folyamatot keressük, az első földművelő települések kialakulását. Az első települések leírását tartalmazó régészeti leletek összessége mutatja, hogy az ősi szabir földről hogyan terjedt el ez a nép, és hogyan népesítette be a Termékeny Félhold területét. A mitológiák ősi, nagy SA népe, az első földművelők innen indultak a neolitikus forradalom idején, hogy földművelő kultúrájukat három kontinensen elterjesszék. Minél jobban megismerjük a szabirok őstörténetét e korai időszaktól kezdve, annál tisztábban látjuk, milyen szilárd alapját képezi az a világtörténelemnek, és egyúttal a magyar történelemnek.

Nézzük először a Termékeny Félhold geográfiai határait: Északon a Taurusz hegység, az Eufrátesz és a Tigris folyó forrásvidéke és a Van tó a hozzávetőleges határa. Kelet felé az Urmia tó, a Zagros hegység nyugati lejtői – egészen le a Perzsa-öbölíig. Nyugaton a Földközi-tenger a határ, de a Jordán folyó völgyében egészen a Vörös-tengerig nyúlik. Délen, délkeleten, délnyugaton a Szíriai sivatag határolja, hosszúkás, félkör alakúra alakítja a területet. Ez a félhold alakú terület közvetlenül az utolsó jégkorszak befejezésekor meg volt áldva mindazokkal a természeti előnyökkel – enyhe, meleg éghajlat, megfelelő mennyiségű csapadék, megszelídíthető vadállatok, meghonosítható vad növények – mely alkalmassá tette egy eddignél fejlettebb életforma kialakítására. Az egész Termékeny Félhold térségében azonos (autochton) nép élt a paleolitikum végén és a mezolitikum idején, akik az első földműves központokat kialakították, akiknek a nevéhez fűződik az első növénynevelés és állattenyésztés (állapították meg a tudósok, Georges Roux, C. S. Coon, stb., és a „mediterrán faj”-ba sorolták be ezt a népet az indogermánok), amint a Hassuna időszak bemutatásakor már részleteztem. Miután az emberiség történetének erről az őskori szakaszáról csaknem kizárólag a régészeti leletek tanúskodnak, elfogadhatónak nevezhető történelmi koncepció kialakításához. Különösen az ő-szabir történelem szempontjából felbecsülhetetlenül sokat jelent az a tény, hogy a tudomány antropológiailag egyöntetűnek tartja az egész Termékeny Félhold ez időbeli lakosságát.

Nézzük, hogyan támasztják alá ezt a megállapítást a történelemtudomány egyéb kiegészítő ágai. Hogyan gazdagítják a bizonyítékok táráát az őstörténelem e kezdeti szakaszáról, melynek népét Termékeny Félhold-i központi szabirnak neveztem el.

Örömkre szolgál, hogy az utóbbi években egyre több régészeti feltárás kezdődött. Miután már írtam a Shanidar-Zawi Chemi és Jarmo, a Hassuna-Halaf időszak kultúráiról, most szenteljük figyelmünket az i. előtti 10. évezredtől a Halaf időszak végéig a Termékeny Félhold központjából kisugárzó többi településnek.

Időrendben haladva a már letelepedett életmódot folytató települések sorában, a palesztinai Natufian kultúrával kell kezdenem. A Shanidar-Zawi Chemi kezdetleges földművelő telepekkel egy időbelinek mondható, de ugyanakkor egyöntetűnek is nevezhető – antropológiai szempontból és a régészeti leletek is azonosak. Még nem készítettek kerámiát, csak a kőszerszámok és a lakónegyedek maradványai hasonlíthatók össze. Az összehasonlítás pontossága érdekében térjünk vissza e tékör késő-paleolitikumbeli állapotához. A Nagy Zab folyó melletti Shanidar barlang D. ásatási szintjén a régészek megtalálták a neander-völgyi ember maradványait. De a C. szinten talált kőszerszámok az ún. aurignacian kultúrából valók (i. e. 34000-25000) Ezeknek a régészeti leleteknek a jelentősége akkor válik nagyon fontossá, ha tudjuk, hogy a Szíria-Palesztina területén feltárt régészeti leletek azokkal teljesen megegyeznek. És amint Georges Roux írja Ancient Iraq c. művében, e késő paleolitikum embere nem volt egymástól elszigetelve, és nem a véletlen dolga, hogy ezek a kőszerszámok megegyeznek. Tehát megállapíthatjuk, hogy a Shanidar-Zawi Chemi és a Natufian kultúrkörök – azaz az első

letelepedett, kezdetleges földművelő életmódot folytatók – egy töről erednek. De egy töről ered az összes földművelő telep népe a Termékeny Félhold térkörében. Sőt, a későbbi „neolitikus forradalom”-korabeli békés földművelő nép hatalmas területeket népesített be.

Most nézzük a Natufian kultúrkör fontosabb állomásait.

VIII. A TERMÉKENY FÉLHOLD NYUGATI TÉRSÉGÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI

Jeriko

A Bibliából már jól ismert Jerikó legalsó rétege (Pre-pottery Neolithic A, azaz a kerámia-előtti neolitikus A réteg) C-14-es vizsgálatok alapján i. e. 8350-es datálású. Az őslakosság ekkor még csak a vadon termő gabonaféléket gyűjtögette és még nem vetett. A növénymagvak őrlésére szolgáló kőmozsarakat és kő mozsártöröket meg is találták a régészek. Hasonló települések még a Natufian-kultúrkörhöz tartozó Evanan őstelep (Ain Mallaha) a Hula-tó partján és Jerikótól délre, Beidha-ban.

Jerikóban nyomon követhetjük, hogy egy hosszabb hiátus után, úgy 7000 táján új földművelő lakosság jelenik meg, akik magukkal hozzák a nemesített gabonafajták magvait. E neolitikus kori Jerikó feltárása Kathleen M. Kenyon nevéhez fűződik, aki *Digging up Jerico* (London 1957) c. munkájában számol be az ásatásáról.

A 10 hektárnyi ásatási területen 20 ásatási szintet találtak, Pre-pottery Neolithic B régészeti elnevezéssel. A házak téglalap alakúak, akárcsak Jarmoban, vagy a Hassuna és Halaf időszakban. A nagy méretű házakat vályogból építették. A padlót és a belső falakat meszes vakolat borította. A tűzhelyet a padlóba süllyesztették (míg Jarmoban a padló fölé). A vályogfal némi előrehaladást jelent a Hassuna időszakbeli sárból döngölt falakkal szemben, bár az utóbbi időben találtak már Hassuna időszakbeli vályogfalú házakat is (pl. a Choga Mami vályogból készült őrtornya a Hassuna-i 7. évezredből). Ugyancsak megtaláljuk mindkét helyen a faragatlan kővekből készült erős várvédő falakat is. Figyelemre méltó az egymástól mintegy ezer km-re fekvő két újkőkori település házcsoportjainak azonos elrendezése. A házakat egy udvar körül tervszerűen csoportosítva építették. A neolitikumbeli Jerikó lakosságát 2000-re becsülik.

A két területkör temetkezési formái is megegyeznek, ami vallásszemléleti azonosságot igazol. A halottakat a házon belül temették el, a padló alá, és rituális szertartás keretében vörös festékekkel öntötték le.

Tehát a régészeti leletek igazolják, hogy ezek a földművelő központok egy és ugyanazon nép alkotásai. Mindenesetre nehéz lesz ennek az ellenkezőjét bizonyítani azoknak a történészeknek, akik a két terület telepeinek kialakulását különböző eredetűnek és önálló mezőgazdasági és szociológiai kialakulásúnak tartják. Ha a régészeti leletek azonosságai még nem lennének elegendőek a két területkör ez időbeli népazonosságának a bizonyítására, akkor kissé északabbra kell mennünk, Tell Ramad lelőhelyre, ahol megtalálták az ez időbeli (Jeriko Kerámia előtti B) szabir eredetű „Anyá Istennő” agyagfigurákat, melyek a két régió valláskultuszát minden kétséget kizáróan azonosítják. Ezek a kis szobrocskák a legbiztosabb útmutatói az ő-szabir terjeszkedésnek. Tanúságot tesznek a korai neolitikumbeli ő-szabir nép még teljesen matriarchális hitszemléletéről. Vallanak a korai szabir népközösség felépítéséről, melyben a nő, az anya szerepe nagy tiszteletben állt és a szoros családi élet a társadalmi rend alapjául szolgált.

Kr. e. 6000 táján elhagyták Jerikót a lakói, valószínűleg a közben beálló, huzamosabb ideig tartó szárazság miatt. Áttértek a pásztorkodó életmódra, de az ő-szabir „hurrita” elnevezésű nép még évezredekig uralja e területkört. (Badiny Jós Ferenc: Káldeától Ister Gamig I. 53. o.) A hurrita népet a szabirokkal már régóta több szakértő is azonosította, mint Max Oppenheimer: *Tell Halaf*, London, 1933) és Arthur Ungnad (Subartu, Leipzig, 1936) stb. Azt a tényt, hogy a hurriták (a központi szabirság nyugati ága) hosszú évezredekig éltek ezen a területen, a biblia-tudósok és a biblia-régészek is igazolják. Például Norman K. Gotwald a nyolc évig készülő hatalmas munkájában (*The tribes of Jahweh*, Maryknoll N. Y. 1981, 571. o.):

„Gibeon and the Hivite/Hurrian Cities

The clearest example of Canaanite allies of Israel is the status of Gibeon and the Hivite-Hurrian cities that took the initiative in approaching Israel and arranging a treaty (Josh. 9.)” Vagyis: „Gibeon és a hivite/hurrita városok, akik kezdeményezték egy szerződés létrehozását Izraellel Josh. 9.)”

A legbiztosabb példája a Kánaán és Israel közötti szövetségnek a Gibeon és a hivite-hurrita városok státusa, amelyek egy szövetség létrehozását kezdeményezték Izraellel (Josh. 9.)”.

A könyv 560. oldalán így ír a hurritákról:

„The sense in which these peoples in Canaan are called ‘Hittites’ remains an enigma, and it has been proposed that some or all of the references should be changed from ‘Hittites’ to ‘Hurrians’ (requiring a change of only one consonant in the Hebrew text)”. Azaz:

„Abban az értelemben, amelyben ezt a népet Kánaánban ‘hititáknak’ nevezik, megtevesztő, és indítványoztuk, hogy némely, vagy minden ‘hititákra’ vonatkozó hivatkozást ‘hurritákra’ kellene cserélni (ami a héber szövegben csak egy mássalhangzó megváltoztatását igényelné)”.

Meg kell itt jegyezni elsősorban hogy a Norman K. Gottwaldtól vett, hurritákra vonatkozó fenti idézetek a Kr. e. 13. századra értendők. Nagyon fontos Gottwald arra vonatkozó megjegyzése, hogy a Héber Bibliában a hittitákat Hurritára kellene felcserélni mindenütt, mert – mint írja – ez a valóságot legjobban kifejező megjelölés az ide vonatkozó szövegeket illetően.

A cseh Hrozny – aki magyarul is jól tudott – a következő „logikával” sorolta be ezt a népet az ún. „indo-európai” népcsoportba: A hitita ‘ekutenni’ szóból vezette le a német ‘essen’ vagyis a magyar ‘enni’ szó értelmét. Ennek alapján a hititák az ‘essen’-ek rokonai, tehát indo-germánok, indo-európaiak. (Hrozny fejtegetéseit a csaknem minden nyelvre lefordított Ceram „Enge Schlucht und Schwarzer Berg” c. könyvében találjuk meg a 75. oldalon). Ilyen fejtegetések és tákolmányok alapján aztán nem csoda, ha összedől az indogermanizmus elmélete.

Éppen ezért vesszük örömmel tudomásul, hogy az idegen fiatal kutatók – köztük K. Gottwald is – lassan, de biztosan halad az őstörténelmi igazságok kiderítése felé. Különösen az új régészeti leletek igazoló súlya alatt, aminek előbb-utóbb a valódi magyar őstörténelem visszaállítása lesz a következménye.

Gottwald és tudós társai másik fontos megállapítása, hogy a hurriták (vagyis a központi szabirság nyugati ága) még az i. e. 13. században is a Jordán folyó völgyében éltek.

Láttuk, hogy Jerikó legalsó (A) ásatási rétegének kezdetleges, vad növényeket gyűjtögető, már letelepedett életmódot folytató lakói elköltöztek. I. e. 7000 táján megjelentek a földművelő szabirok, akik már nemesített gabonamagvakat hoztak magukkal, és szervezett mezőgazdasági tevékenységet folytattak. Egy ideig sok fejtörést okozott a szakértőknek (azoknak a szakértőknek, akik sehogyan sem akarták a fejükbe venni, hogy ennek a földművelést terjesztő népnek az Észak-Mezopotámiából elinduló ősi SA-szabir népnek kellett lennie), hogy honnan kerültek Jerikóba ezek a földművelők. Az utóbbi idők régészeti ásatásai megerősítik a korábbi feltevéseket, mert a Jerikó B. ásatási szint régészeti leletei pontosan megegyeznek az észak-szíriai tengerparton fekvő Ras Shamra (Ugarit) és Tell Ramad (Qattana mellett, Damaszkuszról délnyugatra) lelőhelyek archaeologiai leleteivel. Tehát a régészeti leletek pontosan kimutatják, hogy Jerikó B földművelő lakossága észak felől jött, ahova viszont elődeik az Atura-i őshazából, a Tigris és Zab folyó melléki ősi szabir földről terjedtek el.

Tell Ramad

Nézzük, mit találunk Jerikótól kissé északra, Tell Ramad régészeti lelőhelyen, a Jerikó Kerámia előtti neolitikum B szintnek megfelelő időben. A régészek Tell Ramad I. A. és I. B. néven tartják nyilván ezt a réteget. Erről a szintről nem kaphatunk kielégítő építészeti képet, de azt tudjuk, hogy ugyanúgy vakolták be a padlót, mint Jerikóban, csak nem mázolták vörösre. A Termékeny Félhold térségében újdonságnak számít, hogy kör alakú tűzhelyet építettek, de ugyanúgy bevakolták, betapasztották. Kőszerszámaik és háztartási eszközeik szintén megegyeznek a Jerikó Kerámi előtti neolitikum leletanyagával. Említésre méltó lelet a bazaltból készült két medencés magórló mozsáredények, bazalt mozsártörök, jellegzetes kovakő és obszidián éles hegyű vágószerszámok (vésők), sarlópengék, nyílhegyek, és bevéséssel díszített csiszolt török, mészkőből kifaragott tálak és állati csontból készült szerszámok és evőeszközök. Találtak még kis állatfigurákat is, de a kerámia még ismeretlen mindkét helyen. A hüvelyes növények közül már termesztették a borsót és a lencsét, a gabonafajták közül a nemesített búzát (*Triticum dicoccum*, emmer wheat) és a kétsoros árpát (*Hordeum distichum*, two-row ‘barley’ (K. Kenyon: ‘Ancient Jerico’, in. C. C. Lamberg-Karlovsky (ed.) *Old World Archaeology: Foundations of Civilization*, San Francisco, 1972).

Kis kitéréssel foglalkozzunk a gabonafélék nemesítésének folyamatával, mert az emberiség civilizációjának kifejlődésében nagy szerepet játszott az újkőkori forradalom, melynek alapja a vadon termő gabonafajták nemesítése és a vadállatok háziasítása. Ez az ős-szabir nép nevéhez fűződő folyamat a Közel-Keleten kezdődött.

A Termékeny Félhold területén az egyre újabb régészeti ásatásokról szóló közlemények szerint a jelek arra mutatnak, hogy közvetlenül az utolsó jégkorszak befejeződése után az ős emberiség egyes csoportjai a vadon termő gabonafélék magvait már nem csak gyűjtögették, hanem termesztették is. Már olyan területeken is, ahol vadon termő formájában nem fordul elő. A régészek az Eufrátesz völgyében és Szíria különböző területein, messze a vad növény természetes termőterületétől is megtalálták a gabonaszemeket. A vadon termő gabonamagvak tokja éréskor széthasad, így a magok könnyen elszóródnak. A gyűjtögető ősember az érett magvakat a szár óvatos ütögetésével szedte össze – még ma is így szedik a primitív, gyűjtögető életmódot folytató embercsoportok. Kevesebb szem ment veszendőbe, amikor az ősember a teljes érés előtt sarlóval levágta a kalászeket, és kicsépelte a magokat. A nemesítési folyamat során egyre nagyobb szemű kalászeket kaptak, ehhez hozzájárult a talajelőkészítés, talajművelés is.

A Termékeny Félhold térségében (Észak-Mezopotámiában, majd Szíria, Palesztina területén) kezdődött a gabonafélék nemesítése. Ugyanis itt találták a régészek a legrégebb időkből származó, aratásakor használt sarlókat, és a megkövesedett (már nemesített) gabonaszemeket. Nem véletlenül fejlődött ki először itt a földművelő kultúra, az éghajlat, az időjárás, az évi csapadék mennyisége lehetővé tette, hogy a jól megmunkálható, termékeny talajú folyómenti ártereken eredményesen gazdálkodhasson az ősember.

Gondoljuk végig a gabonafélék céltudatos nemesítésének folyamatát. Megismételték a búzanemesítést kísérleti, laboratóriumi körülmények között, rokon fajtákat kereszteztek természetes úton, és kiválasztással olyan fajtákat kereszteztek, amelyek tokja nem törik szét az érés során, tehát nem megy kárba a szem.

A legegyszerűbb búzafajta a Diploid (kétsoros kalászu), egy másik rokon fajtával keresztezett fajta a Tetraploid (négyesoros kalászu) – mindkettőnek vannak vadon termő, és nemesített fajtái – a kétféle módosulata közül az egyiknek széttöredezik a magot körülölelő tokja éréskor, a másiké nem. Az utóbbi, már nemesített fajták további kereszteződése a Hexaploid (hatsoros kalászu) búza, a ma ismert kenyérbúza. A genetikai anyagok jó kombinációja következtében a környezethez jól alkalmazkodó fajtát nyertek, ami a fajta gyors elterjedését tette lehetővé.

A Termékeny Félhold térségében a mezolitikum és a neolitikum idején őshonos volt a búza vadon termő őse, a *Triticum searsii* (B genome), egy széttöredező tokú termést hozó gyomfajta (a Diploid fajtához tartozik). Ennek egy Diploid fajtához tartozó fejlettebb fajtája a még szintén vadon termő, széttörő tokú, de már gyűjtögetésre és nemesítésre használt *Triticum boeoticum* (A genome). E fajta legfejlettebb ága a már meghonosított, nem széttöredező tokú *Triticum monococcum*, az úgynevezett einkorn búza. Egymagú gabonát jelent, lapos kalászu, mint az árpa. A legegyszerűbb búzafajta. (Ma Közép-Európa rossz talajú termőföldjein és a száraz éghajlatú helyeken termesztik.) Először a Braidwood-expedíció ásatásai alkalmával, Jarmóban került napvilágra.

A Tetraploid búzacsoporthoz vadon termő és széttöredező tokú fajtája a *Triticum turgidum* (D genome), a gyűjtögetésre és nemesítésre használt fajta a *Triticum dicoccoides* (AB genome). Nemesített és kemény, szét nem töredező tokú fajtája a *Triticum dicoccum*, az úgynevezett emmer búza és a *Triticum durum* (az úgynevezett makaróni búza) csupasz, azaz csépléskor könnyen elválasztható a tokjától. (Az élelmiszeripar legkeresettebb, leggyakrabban termesztett fajtája ma is.) Ennek a magas fokú nemesített búzafajtának az előfordulása ilyen korai időszakban – már az újkőkori telepek feltárásakor előkerült – a tudósoknak nem kis meglepetést okozott.

De az újkőkori földművelő terjeszkedés legfontosabb, legelterjedtebb gabonafajtái mégis a *Tricoccum dicoccum* (emmer búza), amelyet már a jarmoi ásatásoknál is megtaláltak, és a *Hordeum distichum* (a kétsoros árpa).

A legújabb DNS-vizsgálati módszerekkel igazolta Manfred Heun (Agricultural University of Norway) német és olasz munkatársával (1998), hogy az einkorn búzát vad elődjéből már kb. i. e. 9000-ben meghonosították a mai Törökország délkeleti területén. (Tehát az ősz-szabir földön.) A kutatók 68-féle nemesített einkorn búzát (*Triticum monomocum monococcum*), és 194-féle vad einkorn búzafajtát (*T. m. boeoticum*) vizsgáltak, a Termékeny Félhold kilenc térségéből, és a Balkán kilenc térségéből gyűjtötték gyom einkorn mintákat (*T. m. aegliopoides*). Bebizonyították, hogy a nemesített einkorn fajták közeli rokonságban állnak egymással és a gyom-einkorral is, amelyik a Karadag hegységben, a mai Törökország délkeleti térségében található. Ez a vad einkorn nagyon különbözik a többi vad fajtától, és lehetséges, hogy ez az őse az einkornnak. 19 vad fajtájából 11 különösen közel áll a nemesített fajtákhoz, de mind megőrizték vad jellegüket, könnyen törik a száruk és aprószeműek. A nemesített einkorn szára erősebb – ezáltal könnyebben aratható –, magvai nagyobbak és a kalászban több mag van. A gyom einkorn közeli rokona úgy a vad, mint a nemesített fajtának, köztes fajtának számít, amelyben megtalálható a nemesítés nyoma. A szára erősebb, mint a vadé és a szemek közepesúlyúak, és hasonló a termés mennyiség, mint a nemesítetteké. A vad vagy nemesített einkorn magvak több neolitikus ásatási helyen megtalálhatók (Törökországban), de mind a Karadag hegység közelében: Cafer Hüyük, Cayönü, Nevali Cori. Vad és nemesített magvakat délebbre is találtak, Abu Hureya-ban és Szíriában.

Tell Ramad I. A. és I. B. periódusa a hetedik millennium utolsó negyedében ér véget, utána a Tell Ramad II. réteg következik, a leggazdagabb réteg ezen a lelőhelyen. Téglalap alakú házakat építettek, a vályog falakat kőalapra rakták. A padló döngölt földből készült, vagy tapasztották, mint az előző két periódusban. A temetkezési forma is ugyanaz, mint a jarmoi Kerámia előtti neolitikum B periódusban, de a koponyákat vörös festékkel vonták be. A kőszerszámok is olyanok, mint az előző két periódusban, csak az ún. „fogas sarló” újdonság. (Ennek a különleges arató szerszámnak az elődje a még korábban élt ősembertől származik, aki a vadon termő növényeket állati fogakkal teli állcsonttal aratta le.) A Tell Ramad II., de több más ásatás során is előkerült „fogas sarlót” úgy készítették, hogy a sarlószerűen meghajlított faágba égetett agyagból vagy obszidiánból élesre csiszolt fogakat erősítettek.

Gabonaféléket termesztettek, de kiegészítették a táplálékukat gyűjtögetett szilvával, mandulával és mogyorófélékkel is. Már megházasították a juhot, kecskét, szarvasmarhát, disznót, de továbbra is vadászták a gazellát.

A Tell Ramad II. periódus általában megegyezik Jerikó kerámia előtti neolitikum B. időszakával, kivétel a Tell Ramad II. periódusban az Észak-Szíriából származó fehér színű anyagból formált nehéz kerámia, mely a

mészkőből készült tálakat próbálja utánozni. Nagyon törekeny volt, nem érte el Palesztina térkörét, de annál inkább elterjedt Nyugat-Szíriában (Ras Shamra-Ugarit, Byblos, Tell Sukas és Hamza az Orontes folyó mentén stb.)

Ugarit (Ras Shamra)

Szíria, de különösképpen Nyugat-Szíria már a legrégebb időktől fogva nagy szerepet játszott a Közel-Kelet történelmében. A Földközi-tenger parti kikötők birtoklásáért és a kereskedelem birtoklásáért évezredek óta állandó küzdelem folyt. Tyre, Sidon, Byblos és Ugarit (Ras Shamra) kikötők Egyiptom, a Görög szigetvilág, és Európa felé irányuló hatalmas kereskedelem központjai. Közülük is kiemelkedik Ugarit (a mai Latakia-tól mintegy tíz kilométer távolságra), a legrégebb, legfontosabb. Az öt szíriai város közül Ugarit feltárása volt a legkimerítőbb, C. F. A. Schaeffer francia régész negyven éven át tartó szisztematikus ásatást végzett itt. Míg a legtöbb szíriai dombnak (tell) általában csak a közepét tárták fel, ahol a település központját, a középületeket sejtették, addig Ugarit kétharmad részét, beleértve a kikötőt is. Jelentőségét csak növeli, hogy ezerszámra hoztak felszínre agyagtáblákat, melyek ékírásos fordítása és publikálása lassanként elkészül. Ezek az agyagtáblák a város különböző részeiből kerültek elő, középületekből, magánházakból a Kr. e. 14-13. századból. Az ékírásos szövegek kereskedők és magánemberek levelezését és memorandumait tartalmazzák (R. Dussaud: *Les découvertes de Ras Shamra (Ugarit) et l'Ancient Testament*, Paris, 1941). A középületekben talált táblák közigazgatási ügyekkel foglalkoznak, a városok, megyék listái, melyeken megjelölik, hogy mennyi ezüstöt, terményt, közmunkát, katonaságot stb. köteles a lakosság előteremteni. De találtak fizetési listákat és adónyugtákat is. Az agyagtáblák ékírással (ugariti) helyi dialektusban íródtak.

Számunkra történelmi szempontból azok a nagyméretű táblák a legfontosabbak, amelyek mitológiai és liturgikus szövegeket tartalmaznak. Ezek nélkül bajos lenne megérteni a kánaáni valláshiedelmet. De szótárakat, iskolai használatra, lexikonokat, és többnyelvű agyagtáblákat ciprusi-mykénei-hurrita és hitita szöveggel. (C. F. A. Schaeffer: *Ugaritica* (Mission de Ras Shamra, Paris 1939-69, 6. kötet). Miután a szabir-hurrita nyelvre vonatkozó ugariti agyagtáblák nagy jelentőséggel bírnak, fontosnak találom itt a Cambridge Ancient History (Vol I. Part 2., 136. o.) sorait idézni:

„Many different nationalities were represented in Ugarit. The official language was a local dialect of North Canaanite, which was spoken by the largest group among the population, but for the benefit of the large Hurrian speaking minority, many of them soldiers and craftsmen in the King's service, who maintained their identity and their cult practices, a number of bilingual glossaries were compiled and one lexicographical tablet from Rap'anu's library contains equivalents in no less than four languages: Hurrian, Ugaritic, Sumerian and Babylonian. Akkadian legal terms, too, were translated into Hurrian for administrative purposes.”. Vagyis:

„Sok különböző nemzetiség volt képviselve Ugaritban (itt az i. e. 14-13. század értendő – a szerző megjegyzése). A hivatalos nyelv az észak-kánaániak egyik dialektusa volt, melyet a lakosság legnagyobb része beszélt, de a nagy hurrita nyelvet beszélő kisebbség számára, akik közül sokan mint katonák és iparosok a király szolgálatában álltak és akik megőrizték egyéniségüket és saját valláskultuszukat gyakorolták, több kétnyelvű szótárt készítettek és egy lexikografikai tábla Rap'anu' könyvtárából egy négynyelvű, hurrita, ugariti, sumir és babiloniai szótárt is tartalmazott. Akkád nyelvű hivatalos, közigazgatási kifejezéseket is lefordítottak hurrita nyelvre.”

Megjegyzem, hogy – amint azt az írott történelem is bizonyítja –, az ugariti térségben is élnek szabir-hurriták még a Kr. e. 14-13. században is, mint ahogyan pl. délebbre, Palesztinában is láttuk. E tény jelentősége abban rejlik, hogy a régészeti ásatások folytán Ugaritban napvilágra került ékírásos agyagtáblák történelmi bizonyítékai összekapcsolják az e térségben élő i. e. 14-13. századbeli szabir-hurrita népet a késő-paleolitikumi, mezolitikumi és újkőkori ős-szabir néppel. De az egész térségben igazolható az ős-szabir nép paleolitikum utáni terjeszkedése.

A szabir-hurrita elnevezés nagy szakmai vitákat váltott ki. A szabir-hurrita népetnikumi azonosságot hirdető elméleteknek bőséges irodalma van. Tudjuk, hogy Palesztina ősi neve az agyagtáblák ékírásain „HURU”-Föld. Miután a szabir-hurrita azonosság kérdésének bizonyítása a szabir őstörténelem egyik legfontosabb pontja, elengedhetetlen a HURRI (HURRITA) szó eredetvizsgálata, és hol, milyen népeket illelték ezzel a kifejezéssel.

HURU, HURRI kifejezés akkád szó, mely a sumir-akkád szótárakban a következő formában fordul elő:

BUBUR-HU (sumir = Höhlenvogel, barlangi madár, bagoly (Deimel: SAG 34.)

BU-SU, ISSUR HURRI (akkád) Höhlenvogel, barlangi madár

A-KU-U (akkád) Eule, bagoly (Deimel: SL 78. 71.)

BUR (sumir) Loch, Tiefe, Schacht, lyuk, mélység, akna (Deimel: SA 33.)

BURU (akkád) Loch, Brunnel, Grube, lyuk, kút, bánya (Deimel: SA 53.)

HURU, HURRU (akkád) Erdloch, caverna, barlang (Landsberger M III. 142.)

De mikor, hol és miért nevezték a szabir népetnikum egyes csoportjait hurritának?

Látjuk, hogy a HURU, HURRI akkád szó jelentése barlang, barlangi madár, bagoly. Idézem Badiny Jós Fercet: (Káldeától Ister-Gamig I. c. könyvének 108. o.):

„Megszületik egy közös nyelv, melyben a sumir és akkád azonos értelmű szavakat egymás mellé téve, együtt ejtik ki. A sumir nyelvbe igen sok akkád szó került és ugyanúgy az akkádba a sumir szavak tömege is.

Persze a semita nyelvben használt sumir szavak sokszor olyan értelmet kapnak, melyek a megalázást örökítik meg. Talán egy hasonlattal megérthetjük. Véletlen az a német nyelvben, hogy a kutyanak azt mondják: KUS...? Ugyanis a semita-akkád nyelv – annak ellenére, hogy a ‘szolga’ (rab) elnevezésre megvan a saját szava – nem a semita ‘ardu’ szót használja, hanem a rabszolgáit ‘SUBAR’-nak nevezi, valószínűleg azért, mert azok sumir-subarok voltak. (Labat: 53 sz. szava)

Ezzel a semita elnevezéssel tulajdonképpen véglegesen meg vannak pecsételve a sumir leszármazottak, vagyis a subar = su-mir”.

E rövid idézet pár sora nagyon fontos megállapításokat tartalmaz. Elsősorban benne van a sumir-akkád közös nyelv kialakulásának a lényege, másodsorban benne van a szabir-sumir azonosság fogalma, harmadszor benne van az a megállapítás, hogy a semita nyelvben használt sumir szavak sokszor olyan értelmet kapnak, melyek a megalázást örökítik meg. Jelen esetben a HU-RU, HURRI kifejezés éppen olyan megalázó, mint ahogyan a semiták a SUBAR szót használták a rabszolga megnevezésére a saját ‘ardu’ (rabszolga) szavuk helyett. Sőt a HURRI kifejezés még rosszabb, mert ezzel a szóval a Tudás Népét, a szabirokat a bagolyhoz, vagy még inkább csúf barlangi madárhoz hasonlítják, és ezt meg is örökítik az agyagtáblákon. Persze ez az akkád nyelvű megpecsételés végigkíséri őket történelmük folyamán, és a tudomány általában a mai napig is az akkád szöveget követi, és nem sok jelentőséget tulajdonít mindezekig a „hurritáknak” és ezzel egycsapásra lekicsinyelte a szabirokat, elködösítette őstörténelmünket, annak ellenére, hogy kézzelfoghatóan bizonyítható, hogy a szabir nép adta az emberiségnek az első civilizációt, az első kultúrnyelvet.

Kísérjük figyelemmel, hogy mikor és miért történt a szabir nép megaláztatása, mely törekvések nagyon régi keletűek, és mindmáig tartanak.

A „hurrita” elnevezés eredetének kifürkészésére hívjuk segítségül a nagy szabir-szakértőt, Arthur Ungnad-ot (Subartu c. könyve 174. o., német nyelvből, a szerző szabadfordítása):

Az irodalmi források majd hogy nem semmit sem árulnak el e területkör (Észak-Mezopotámia – a szerző megjegyzése) „faji” jellegéről. Csak egyetlen híradást találni egy akkád nyelvű mondában, egy Kutha-i királlyal összefüggésben. Az erre vonatkozó részletet ékírásos agyagtáblán a babilonai király, Assurbanipal könyvtárában találták (úgy i. e. 650 tájáról). A király ellenségeiről szól, akik valószínűleg a Tigris folyótól keletre éltek. Az ellenség harcosait egy barlangi madárhoz (pag-ri is-sur hur-ri), arcukat a hollóéhoz hasonlítja. A monda szerint olyannyira gyűlöletes ellenségnek tartották a babiloniaiak, hogy úgy tekintették őket, mintha Tiamat, az alvilág istennőjének a teremtményei lettek volna. Hosszú, csörszerű orruk, hátrahajló homlokuk miatt nevezték őket „hollóképűnek”, és mivel olyan félelmetesnek tunktek, az ördögábrázolást is róluk mintázták. A bizonyos „barlangi madár” fajtáját nem ismerjük pontosan, ezért nem áll módunkban összehasonlítani vele ezeket az embereket....

„Sollte es sich um eine Eulenart handeln, so könnte die gedrungene Gestalt der vorderasiatischen (subarraischen) Rasse den Vergleich veranlasst haben, bei dem möglicherweise noch ein Wortspiel hinzukommt. Denn wenn auch die Bezeichnung „Hurriteute” die für Angehörigen jenes Staatenbundes bisher in Babylonien mit den anderen vorderasiatischen Staaten gewiss nicht unbekannt, und man konnte volksetymologisch „Hurriteute” nur als „Leute des Erdloches” deuten. Hat der Dichter bei dem Vergleich mit dem issur hurri tatsächlich an die Hurrier gedacht, so muss dieser Teil der Dichtung etwa in der Mitte des zweiten Jahrtausends entstanden sein.” Vagyis:

„Ha azonban ez az összehasonlítás egy bagolyfajtaival történik, akkor ezt a hasonlóságot az elő-ázsiai (szabir) fajtának a zömök testalkata okozhatta, de itt valószínűleg egy szójátékról is szó lehet. A babilonai szövegekben még ezideig nincs bizonyíték az államszövetséghez tartozó „hurrita nép” megjelölésére, de bizonyos, hogy nem voltak ismeretlenek a babiloniaiaknak, a sokféle elő-ázsiai néppel folytatott diplomáciai kapcsolataik során ismerniük kellett, és népetimológiailag értelmezve a „hurrita nép” csak a „barlang-lakó népet” jelenthette. Ha a költő ezzel az összehasonlítással, issur hurri, valójában a hurritákra gondolt, akkor a költemény e részének a második évezred közepéről kellett származnia (Kr. e. – a szerző megjegyzése).” Ungnad ismertetőjének lényegét a „hurrita” elnevezésről a következőképpen foglalhatjuk össze:

a.) A „hurrita” elnevezés egy i. e. 2. évezredben élt, babilonai királyról szóló mondából származik.

b.) Az ékírásos, akkád nyelvű monda költője a Tigris folyó keleti partján élő félelmetes ellenség testalkatát, arcát egy bagolyszerű, csúf madárhoz hasonlítja.

c.) Ungnad szerint ez a megjelölés erre az elő-ázsiai (szabir) népre vonatkozóan máshol sehol sem található meg babilóniai szövegekben.

Felmerül a kérdés, hogy a „hurritának” elnevezett nép ezt az elnevezést használta-e saját fajtájának megjelölésére, mint ahogyan azt egyes történészek állítják. Természetesen a józan ész és a logika ellenkezik azzal, hogy egy nép saját magának gúnynevet adjon, vagy azt elfogadja. (Nemrégiben egy madárvilágról szóló filmet láttam. Tanulságos volt, amikor a bagoly látványára pánikszerű riadalom tört ki, a madarak dühös

szárnycsapásokkal, támadással, zuhanórepüléssel igyekeztek elüldözni a számukra furcsa kinézetű madarat.) Nem kívánhatja tőlünk senki, hogy szabir őseink gúnynevét elismerjük, vagy elfogadjuk ősmúltunk kódosítását.

A „hurrita” elnevezést a monda szerint a Tigris folyó keleti partján élő szabirokra vonatkoztatták először, de később a Palesztinában, a Földközi-tenger keleti partján, Szíriában és Anatóliában élő szabirokra is. Ez a tény is azt igazolja, hogy a hurriták alatt a szabirokat értették.

Ha a „hurrita” elnevezés valóban ebből a babilonai mondából származik, akkor ez a szakirodalom, amelyik a szabirokat a hurritáktól különválasztani igyekszik, igen gyenge alpra épült, és természetesen valótlan.

Semmi bizonyíték nincs arra, hogy ezt a népet az i. e. 2. évezred előtt is „hurritak” nevezték volna. Amint Speiser írja, még Nuzi-ban is csak régi akkád és sumir szövegeket találtak a 2. évezred előtti időkből, de sehol nem szerepelt a „hurrita” elnevezés, pedig Nuzi volt a „hurrita” kultúra központja. De mindenütt hasonló a helyzet a Termékeny Félhold és Anatólia területén. Mintha a semmiből pottyantak volna a 2. évezred derekán a régió közepébe, de tudjuk, hogy egy szabir népcsoportot csúfoltak így ellenfelei.

Nézzük, mire alapozzák némely tudósok a szabir nép egy részének „hurrita” elnevezését. A forrásmunkák kutatása után arra a megállapításra jutottam, hogy ezeknek a szakembereknek semmi bizonyítékuk nincs arra, hogy ez a nép saját magát, vagy országát hurritának nevezte volna. Amire a feltevésüket alapítják, az egy tévesen megfejtett, 1887-ben Egyiptomban talált „Amarna táblának” nevezett ékírásos szöveg. Tusratta, mitanni király III. Amenhotep (i. e. 1413-1377) egyiptomi fáraóhoz intézett levelében magát ‘Tusratta Hurwuhe erwine’ címmel illeti, amit ‘Tusratta hurrita király’ gyanánt fordítottak. A. Ungnad – P. Jensen, L. Messerschmidt és F. Brok a mitanni nyelvvel kapcsolatban végzett tanulmányaira támaszkodva – hosszasan foglalkozik a ‘Hurwuhe’ szó analizálásával, és megállapítja, hogy a ‘hurrita király’ kifejezés helytelen (később részletesen ismertetem – a szerző):

„Denn es ist schwer einzusehen, warum die ‘Hurwuhe’ selbst für sich ein akkadisches Wort zu Kennzeichnung ihres Landes und ihrer selbst gewalt haben sollen.” (Subartu 131.) Vagyis:

„Nehéz belátni, hogy a „hurriták” miért választottak volna egy akkád szót úgy országuk, mint saját maguk megjelölésére.”

Ungnadtól (Subartu 134.) másutt ezt olvashatjuk:

„Hurru ist, wie oben (§117) bemerkt, überhaupt keine Volksname, sondern aller Wahrscheinlichkeit nach ein Abstratbegriff, wie ‘Bund’, ‘Union’.”

„Hurru, amint az fentebb (§117) látható, egyáltalán nem népnév, hanem minden valószínűség szerint egy absztrakt fogalom, mint szövetség, unió.”

Ezekután Ungnad azt írja, hogy a „Hurwuhe” inkább egy szövetség királyát (Bundeskönig, LUGAL HUR-RI) jelentette. Ez a megállapítása annál is inkább bizonyosnak látszik, mert közismert, hogy a mitanni birodalom (i. e. 14-12. sz.) több apró királyságból, tartományból állt.

Jellemző a múlt századi történetírásra, hogy minden alap nélkül új népeket „hozta létre”, ugyanakkor más nemzeteket egyszerűen elsüllyesztettek, lesöpörtek a történelem színpadáról, minden lelkiismeretfurdalás nélkül elméleteket gyártottak, mint a SA-subar nép múltjának kódosításakor is.

Egyúttal azért is tartottam fontosnak a „hurrita” elnevezés eredetének bemutatását, mert ez az i. e. 2. évezredi szabir-hurrita nép „Dentumagyararia” szabirjainak elődei, akik a nagy és kegyetlen asszir nyomás elől a Kaukázus védő övezetébe húzódtak.

Felmerül a kérdés, helyénvaló-e a módszerem, miszerint az újkőkori szabir történelmi eseményeket a későbbi (mint jelenleg is az i. e. 2. évezredi) szabir történelmi eseményekkel összekapcsolom. Természetesen egyszerűbb lenne csak az újkőkornak a régészet által feltárt tényeivel foglalkoznom. De mégis úgy gondolom, hogy – mivel a szabir őstörténelem magyar szemszögből nézve mintegy tizenkétezer éves múltta vezethető vissza – ezért megírása ezt a formát kívánja, mely a legősibb korok eseményeit összeköti későbbi korok, különböző térföltek szabir vonatkozású történelmével. Ez a megoldás annál is inkább szükséges, mert másképpen szinte lehetetlen lenne ennyi időt, ekkora történelmi mélységet, ekkora teret összekapcsolni. Logikai úton, már bizonyított eredményekkel járható ez az út, mely nap-nap után egyre teljesebb képet mutat. Sajnálatos, hogy az ókori történetírók – különösen a görögök – az óskori és ókori népek nevét átírták, elváltoztatták (pl. így lett a saka névből scytha). Az ós-szabirok gyarapodásuk, terjeszkedésük folytán több ezer év alatt sok ágra, népcsoportra osztódtak, szokásuk szerint királyuk, fejedelmük, törzsük vezére után nevezték el a népüket, törzsüket, országukat. E népcsoportok fejlődése, egymáshoz való viszonya sokszor csak a későbbi korok történelmének ismeretével válik érthetővé. Így tudjuk meg, hogy a közös eredet, közös szokások, közös kultúra évezredek alatt mindig összekapcsolta az egy töröl eredő népeket. Az ós-szabirok leszármazottai mindig összeköttetésben álltak egymással, amit az ősi nyelv csak megkönnyített. Így értjük meg, hogy a Tudás Népe miért kapott annyi megbízást rokon népektől a történelem folyamán háborúk, birodalmak, országok vezetésére. Ennek a gyakorlatnak, szokásnak tudható be, hogy az utolsó honvisszafoglalás után is – az akkor már magyarnak nevezett szabir vezetés – a Kárpát-medencében miért nyújtott védelmet az ellenségtől szorongatott rokon népcsoportoknak (jász, kun, besenyő stb.).

A szabirok őstörténetét megírhattam volna úgy is, hogy kronológiai sorrendben felsorolom az ősrégi szabir településeket, régészeti lelőhelyeket, és csak a hozzájuk tartozó szűkebb régió keretén belül lejátszódó

eseményeket ismertetem. Így elszigetelten vizsgálva nehéz lett volna párhuzamot vonni a szabir őstörténelem helyszínei között, időben és térben, és az eredet, származás, kultúra-azonosság, kultúra-fejlődés folyamatát is összevethetlenné tette volna.

E gondolat jegyében alkalmazom ezt az összehasonlító módszert, de kiemelem, pontosítom a fejezetcímben is az időszakot és a pontos helyet.

Szükségesnek tartom a különböző tudományágak pl. a nyelvészet témához tartozó vonatkozásait kiemelni. Pl. a szabir-hurrita kérdésben, de mindenkor igyekszem régészeti és egyéb leletek bizonyító erejével alátámasztani. Agyagtáblák ezrei nyugszanak a múzeumok pincéiben megfeythetetlennek minősítve, mint a Kr. e. 2. évezredbeli „hurrita” agyagtáblák, köztük is legfontosabban a Tusratta király levelei, az ugariti táblák (Schaeffer ásatásaiból), a Boghazköi „hurrita” ékirásos táblák, különösen a „hurrita” nyelven írt „Krónika” (E. Forrer: Die Boghazköi-Texte in Umschrift, Leipzig, 1922) és a Nuzi szövegek, melyek között legalább 1500 „hurrita” személynév található. Miután a szakértők szerint a „hurrita nyelv még megfejtésre vár”, így ha a magyar nyelvészek a szabir-hurrita nyelvvel foglalkoznának behatóan, kétségkívül nagy szolgálatot tennének nem csak a nyelvészetnek, de a világtörténelemnek, és a magyarok őstörténe is. Ezen a nyomon megtalálnák a legrégibbnek tartott ősnyelv eredetét. Annál is inkább, mert a legjobb nyelvészek az ősnyelv kialakulási helyének az Anatóliától Indiáig és a Kaukázustól a Perzsa-öbölhöz terjedő régiót tartják, az utolsó jégkorszak befejeződése után, i. e. 10000 körül.

Újkőkori Ugarit

Bizonyított, hogy Jerikó földművelő népe a tőle északra fekvő Tell Ramad és Ugarit térszékéből származik. Ugarit V. C. rétegének C-14-es vizsgálata, kormeghatározása i. e. 6700-6400 körüli időpontra teszi a leletek korát. Ez a kultúrréteg még aránylag vékony. A festetlen padlómaradványok és a kőszerszámok alakja, megmunkálása teljesen azonos Tell Ramad I. A. és I. B. ásatási rétegével. A kerámia csak az V. B. ásatási szinten jelenik meg először Ugaritban, mégpedig a Tell Ramadból már ismert fehér, krétaszertű anyagból készített tálak formájában, melyek itt is a mészktőlakat igyekeznek utánozni. De ebben a rétegben már megjelenik egy fényezett, sötétvörös és barna, érdes felületű kerámia, mely Kilikán keresztül az Anatóliai fennsíkról ered. Egyébként a Közel-Keleten Anatóliát tartják a kerámiakészítés egyik legősibb területének. Fehér kerámiájukat valószínűleg a Catal Hüyük XIII. rétegből (i. e. 6700) másolhatták. Az 1965-ös ásatások alkalmával előkerült szalmával temperált, durva szemcsés felületű, fényezett tálak ugyanúgy előkerültek Ugaritból és Szíriából is. A Catal Hüyük VII. (i. e. 6200) szintjéről előkerült finomabb felületű, fényezett, barna, szürkésbarna és fekete kerámia hasonmása szintén megtalálható az Ugarit V. B. rétegben is.

Ugarit V. B. építészeti stílusára a már jól ismert téglalap alakú ház és a tapasztott padlók jellemzőek. Ez a réteg úgy i. e. 6000-ben ér véget. A következő, V. A. réteg megegyezik a korai újkőkori Byblos és Amuq B. régészeti rétegével is, de a kerámiakészítés terén már meglehetősen haladást észlelhetünk. Benyomkodással, bevágásokkal és a szövött-fonott mintákhoz hasonló motívumokkal díszítették. A durva felületű, bevágásokkal díszített fajta megegyezik a Hassuna kerámiával, sőt az ugyanilyen felületű úgynevezett hántolól tálakat megtaláljuk Ugaritban is. E periódus vége felé (i. e. 6000-5400) kezdődik a kerámiafestés, piros és krémszínű alakra, de a művészi kivitelezés színvonala nem éri el a kilikai, anatóliai és észak-mezopotámia kerámiáét.

Az ugariti előző periódus jellemző kőszerszámait fejlesztették tovább, jellegzetes a csiszolt zöldkő balta, melynek alapanyagát valószínűleg kovakőért cserélték.

Byblos

Byblos is a szíriai térszék fontos újkőkori települése. Itt is téglalap alakú, vályogfalú házakat építettek, de nádból is készítettek házfalat, melynek mindkét oldalát bevakolták. Minden szobában építettek tűzhelyet, és a falak mellé körül padkaszertű ülőhelyeket. Némelyik szoba mellé tárolóhelyiséget is építettek. A padlót meszes malterrel vonták be, akárcsak Tell Ramadban, vagy Jerikóban a kerámia előtti neolitikus B. periódusban. A házakat egymástól különállóan építették, akárcsak a keleti őszabirok a dél-turkesztáni Jeitunban, vagy a nyugati őszabirok Nea Nikomedia és Karanovo egyidős településeiben. A korai Újkőkori Byblos kerámiája megegyezik az Ugarit V. B. anyagával, azzal a különbséggel, hogy nem sötét fényezett, hanem narancs, vagy krémszínű volt az alapszín. A kis agyagfigurák mellett agyag pecsétnyomókat is találtak, melyek ugyanúgy, mint a kovából készített finoman megmunkált nyílhegyek és a mindkét oldalon hegyezett török a Catal Hüyük VI. (i. e. 6000) szintjének leleteire emlékeztetnek.

Az obszidiánt alig ismerik, zöldkőből készült baltáik nyersanyagát valószínűleg importálták. Fogas-sarlókat is készítettek, mint Tell Ramadban, ezek a párhuzamok mind megerősítik azt a tényt, hogy ezek a korai földművelő központok közös eredetre tekinthetnek vissza. A régészek megtalálták a nemesített búzamagvakat (emmer búza), de a lelőhely közgazdasági életéről csak keveset tudunk. A Korai Újkőkori Byblos-i kultúrák

láncszerűen helyezkednek el Tabbat el Hammantól (Taurus hegy) egészen Beirutig. Jellegzetes, nagy méretű kőszerszámaikat erdőirtásra használták. A korai földművelők általában a folyóvölgyekben terjeszkedtek, a Földközi-tenger megakadályozta e kultúra térhódítását nyugat felé, ezért itt először megtaláljuk az erdőirtás nyomait.

Amuq síkság és Buqras falu régészeti leletei – ugyanebből a korból, e térkörből – azonosak az Ugarit V. B. leleteivel.

Buqras

Az Eufrátesz és a Khabur összefolyásánál épült az újkőkorban Buqras. A legkorábbi ásatási szintről sárból döngölt házak maradványait találjuk, akárcsak Észak-Mezopotámiában, a padlót is döngölt földből készítették, néhol gyékénnyel borították. E periódusban még nem készítettek kerámiát, csak kis emberfigurákat agyagból. Csontszerszámokat, kovakő és obszidián eszközöket is készítettek, Anatóliából származó obszidiánból kaparókat, pengéket, nyílhegyeket, sarlókat, dioritból, homokkőből és bazaltból őrlőedényeket.

Buqras III. szintjén – mely a hetedik egymásra épített falu – már találtak sötét, fényezett kerámiatöredékeket. Felismerhető a megházasított juh és szarvasmarha jelenléte, de a mezőgazdaságnak szinte semmi nyomát nem találták, a lelőhely felső rétege inkább a pásztorkodó életformáról árulkodik, majd nem sokkal ezután a lakosság elhagyja a falut.

Tehát Buqrasban, az Eufrátesz völgyében egy sikertelen korai földművelő kezdeményezésre utalnak a jelek, akárcsak Jerikóban. Úgy tűnik, hogy a szárazságon kívül más ok is közrejátszott, a magasabb tengerszint feletti magasságon őshonos gabona akklimatizálódása nem ment könnyen, ezért a lakosság az állattenyésztéssel foglalkozott. Ez a tény döntő bizonyíték arra, hogy a földművelésre áttért ős-szabirok milyen távoli vidékeket is meghódítottak a növénytermesztő gazdálkodás számára, nagy területeket benépesítve.

Feltűnő Buqras közelsége Hassunához, ahol az első mezopotámiai öntözőcsatornákat találták a régészek. Ma nehéz eldönteni, de a sikertelen földművelő vállalkozásoknak lehetett részük az öntözőcsatornák építésében.

A Halaf időszak kora Szíriában és Libanonban

A korszakalkotó észak-mezopotámiai Halaf periódus kultúrája kisugárzott az egész Termékeny Félhold területére, nyugati határáig, a Yunusig (Karkemish mellett) és Tell Turluig (Nizip mellett). De befolyása érezhető volt még nyugatabbra is, az Amuq síkságon és Ugarit IV. periódusában is (Ras Shamra). Különösen magas szintű a kerámiakészítés és az építészet.

Az Amuq síkság és az Ugarit IV. szint építészetére jellemző a kőalapra vályogtéglából épített ház, melyet még erődítéssel is elláttak. A korszak kerámiája az előző korszak folytatása, továbbra is vörös, szürke, fekete festékekkel díszítik, fényezik, de a formája átveszi a Halaf kerámia formáját, hatására alakul ki a 'Szíriai Halaf' kerámia, jellegzetes kis tálai festettek, de fényezetlenek, egy másik fajtája ügyesen másolja a Halaf motívumokat és a Samarra kerámia stílusával keveri. Ez a kerámiafajta egyedülálló, helyi jellegű, még a Halaf térkörében is ismeretlen másutt, tojás és pont mintákkal díszítik, később „szem alakú” mintákkal. Az Ugarit IV. szinten olyan háromszög alakú rajzolatokat festettek a kerámiákra, melyek azt a benyomást keltik, mintha a peremről csüngnének alá. Itt is megjelenik a bikafej és állatfigurák ábrázolása a kerámiákon, mely a matriarchális valláskultuszról árulkodik. A Cambridge Ancient History-t idézem:

„Bucrania and various animals occur, for evidently the religion of these people was not very different from that of their Anatolian or Halaf neighbours.” Vagyis:

„Megjelenik a bikafej és a különböző állatábrázolás, és kétségkívül ezeknek a népeknek a vallása nem különbözik az anatóliai és halafi szomszédaiétól.” (Természetesen a kerámiadíszítésre vonatkozik a megállapítás.) Számunkra nagy fontosságú az a tény, ahogyan a Cambridge Ancient History e korai periódus ilyen nagy területkörének azonos vallásáról beszél. Igen ritka az effajta megállapítás, főleg az emberiség őstörténetének ilyen korai szakaszáról, főleg idegen régészek, történészek tollából. Annál is inkább, mert a valláskultusz azonosítja a népet, tehát ahol a valláskultusz megegyezik, ott általában a nép is azonos, vagy legalábbis egyfajta nép gyakorolja a hegemoniát az egész terület felett. Ezért igyekeztem hangsúlyozni a valláshiedelem azonosságának fontosságát. Az ős-szabir nép matriarchális hitsemleletének első megnyilvánulása már a 8. évezredbeli Jarmo kezdetleges földművelő telepén kifejezésre jutott, a bika, bikafej szimbólumok ábrázolásával. Ezért fontos az idegen tudósok ilyen, és hasonló megállapítása, az egyre újabb régészeti felfedezések alapján megkezdődött az egy nép hegemoniájának, egy, és azonos valláshitsemlelet elismerése ez időszakban a Közel-Kelet nagyterjedésű területein. E terület magába foglalja a Halaf-Anatólia és Szíria (a Földközi-tengerig) háromszöget alkotó régióját, és egy még nagyobb ős-szabir terjeszkedési háromszöget is, Mezopotámia, Turkesztán és a Kárpát-medence összekapcsolásával. Mindenütt nép-, hitsemlelet-, kulturális és életmódbeli azonosság észlelhető. Később, az idők folyamán e terjeszkedési terület

méginkább bővül, délen a Perzsa-öböl, délnyugaton a Nílus-völgyét és keleten az Indus völgyét is magába foglalja.

A Halaf időszakban Amuq C. és Ugarit IV. C. fázis vezető szerepe bizonyította a térségben (ma Szíria és Libanon). Ez a befolyás még erősödött az Ugarit IV. B., IV. A., valamint a Amuq D. és E. periódusban. Halaf befolyása ezekben a periódusokban az egyszínű – fakóvörös, festett – kerámiákban követhető nyomon, amely az előző korszak fényezett, mintás kerámiaja helyébe lépett, és a formájuk is változott. Újításnak számít a homorított peremű kancsó, jellegzetesen elhelyezett két füllel. Valószínűleg anatóliai eredetű ez a stílus, mely Mersin XVII. és XVI. periódusán keresztül juthatott el ide. Ezen a szinten jelennek meg először a talpas edények, bámulatos formagazdaságban, befelé hajló nyakú korsók, alacsony, homorított profilú, kifelé gömbölyödő oldalú tálak.

Nagy mennyiségben fordul elő emellett az egyszínű, fakóvörös, dekorálatlan kerámia, különösen az Amuq D (Tell Kurdu) és az Orontes folyó menti Ghab (Huwayiz és Idlib) lelőhelyen.

Ez a hatás erősödött Byblos I. középső rétegében (ma Libanon), vörös, homorú peremű, fületlen korsókat készítettek az előző stílusúak mellett, és megjelennek a lapos alapú, igényesebben megformált edények, fényezett, vörös csíkos, benyomkodással díszített, halcsontszerű mintás, és fényezett, mintás tálak.

Byblostól délebbre, az ennek a kornak megfelelő Tell Ramad III. szint sötét, fényezett kerámiaja hasonló a Byblos I.-hez, azzal a különbséggel, hogy itt nem találjuk meg a fakóvörös fajtát. Ekkor jelenik meg a palesztinai „tengerparti neolitikus”-nak nevezett benyomkodásokkal, bevágásokkal díszített kerámiafajta. Palesztina tengerparti településein Tell Ramad és Byblos kerámiai, és persze kultúrája terjed el. Figyelemre méltó archaeológiai szempontból az a megállapítás, miszerint eddig még nem találtak i. e. 4300-nál korábbi datálását, építészettel kapcsolatos régészeti leletet az újkőkori Palesztina kerámiát használó kultúrájából. Ez időben kezdődött az Ubaid periódus Észak-Szíriában (Ugarit III. B.). Az Ubaid kezdete előtt volt még egy kultúrfázis (kb. 4500) Ugarit C. és Tell Kurdu néven, melyből csak egy vörös színű kerámia maradt fenn, ez egyidős az Arpachiyah (TT. 6.) „Késő Halaf” periódussal. Nem sokkal ezután úgy Byblosban, mint Tell Ramadban kulturális hanyatlás jelei mutatkoznak, majd rövidesen véget ér a periódus. Ennek okát a szakértők a lakosság elvándorlásában, a barbár hordák pusztításában látják.

A Termékeny Félhold ős-szabir, nyugati ágának újkőkori tevékenységét összefoglalva azt látjuk, hogy a földműveléssel kapcsolatos terjeszkedés e téren is egy közös töről való eredetet árul el. A régészeti leletek közös vonást mutatnak a földműveléssel kapcsolatos szerszámok, a gabonanemesítés és a vadállatok háziasítása terén is. Antropológiai szempontból vizsgálva a lakosság csaknem egyöntetű mindenhol ez idő tájt.

Véleményem szerint a legnagyobb bizonyíték mégiscsak a valláskultusz azonossága. Az Anyaistennő figurák jelenléte az egész területkörben kimutatható e hosszú periódus alatt. Miután a valláskultusz az ősnép mindennapi életét, életmódját teljesen kitölti, meghatározza, kizárt annak a lehetősége, hogy ezek a kultúrák külön-külön, egymástól függetlenül, saját maguktól alakultak volna ki ugyanolyanná. Az utolsó jégkorszak utáni emberiség első földművelő kultúráját egy töről eredőnek kell tekinteni, az ős sa-subar néptől eredőnek kell nyilvánítani. Ahol a régészek azonos ősi kultúrát találtak, ott csak azonos származású nép élhetett. Az ősi matriarchális hitszemlélet évezredekig bizonyítottan egyöntetű volt, e valláskultusz később beépült más vallásokba, de nyomai a mai napig is fennmaradtak pl. a Nagyboldogasszony tiszteletben.

Tény, hogy az indiánok és eszkimók, az Indiai- és a Csendes-óceán szigetvilága népeinek nyelvén is megtaláljuk az ősi ragozó nyelv nyomait, szembevetően az ősi földrajzi nevekben (lingua franca).

A közelmúltban felszínre hozott hatalmas mennyiségű régészeti lelet eddig el nem képzelhető problémák elé állította a tudományt. A bizonyítékok súlya alatt rendre dőlnek össze a még érvényben lévő teóriák, különösen az „indogermánok”, „árják” felsőbbrendű származását bizonyítani igyekvő tévelméletek.

Az elmúlt másfél évszázad „magyar” történelemírói, pl. Budenz, Hunfalvy, Hóman, Szekfü stb. egymást felülmúlva igyekeztek a magyarok eredetét ócsárolni, ködbeveszejteni, igyekeztek bennünket a „nagy népekkel” szemben alacsonyabbrendűnek beállítani. Most válaszol nekik a történelem, régészeti leletek igazolják a származásunkat: a magyar ősmúlt a Közel-Keletről ered, és a magyar nép nem alacsonyabb rendű egyik népnél sem. Az őstörténelmi átértékelés ideje elérkezett. A történelemírást pedig valódi adatokra kell alapozni.

IX.

A TERMÉKENY FÉLHOLD KELETI TÉRFELÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI

A szabirok őstörténete a Shanidar-Zawi Chemi földműves faluból indul, és a jarmo kultúrában folytatódik. Kissé délre, délkeletre, a Zagros hegység lejtőin, a Kerka folyó völgyében, le a Perzsa-öböl, és Kuzistan síkságig bontakozott ki az ős-szabirok életének fejlődése a korai neolitikumban. Ganj-i-Dareh, Tepe Asiab, Tepe Sarab, Tepe Guran régészeti lelőhelyek hasonló képet mutatnak.

Ganji-I-Dareh Tepe és Tepe Asiab

A Kerka folyó völgyében, 1300 méter magasságban, Kirmanshah közelében volt Ganji-i-Dareh. A völgy északi bejárata a Tigris folyóba ömlő Diyala forrásvidéke mellett emelkedő fennsíkkal kezdődik, délebbre ered a Kerka folyó északi ága, ettől délebbre volt Tepe Asiab. Ott, ahol a Kerka északi ága a keleti ággal egybefolyik, emelkedik Ganji-i-Dareh ásatási dombja. E két lelőhely között fekszik Tepe Sarab, és mintegy 60 km-re délebbre a híres Tepe Guran újkőkori lelőhely. Ahol délebbre a Kerka elhagyja a hegyvidéket, érinti a még híresebb Susa (Shushim) lelőhelyet, majd a Tigris alsó szakaszánál elterülő mocsarakban tűnik el. Jarmo pedig a Diyala folyó északi ágának a forrásvidékénél fekszik. Látjuk, hogy nem okozott különösebb nehézséget a földművelő ős-szabiroknak eljutni Shanidartól Jarmon át dél felé a Kerka völgyébe. A Kerka dél felé a Tigris menti mocsarakba ömlik, tehát ez a terület Mezopotámia földrajzi egységéhez tartozott az őskorban is, ezért nem lehet a Kerka völgyéből származó híres kerámiát iráninak nevezni, és főleg nem lehet az „árja” népek eredetét és kultúráját ebből az „iráni” bázisból származtatni. Ezek a Kerka völgyi újkőkori kultúrák teljesen megegyeznek az észak- és észak-kelet-mezopotámiai kultúrákkal antropológiai szempontból és a nép életmódja, valláskultusza tekintetében is.

Ezek a Kerka völgyi kultúrák előfutárai a híres Luristan-i lovas kultúrának, melynek bizonyítékául egy sokkal későbbi időszakból a régészek gyönyörű lovas bronz öntvényeket hoztak itt napvilágra.

Régészeti leletek bizonyítják, hogy a Kerka völgyi kultúrák szervesen kapcsolódnak a Zab folyó menti szabir őshazához (mint ahogyan az Anatóliai fennsík déli része, az Eufrátesz forrásvidéke is). Csaknem megegyeznek a Shanidar-Zawi Chemi, a Nagy Zab folyó menti földművelő központ kultúrájával, mely tudomásom szerint a legkorábbi, C-14-es vizsgálat szerint i. e. 9217-ben keletkezett ± 300 év (R. L. Solecki: Zawi Chemi Shanidar, a post Pleistocene village site is Northern Iraq, Warsaw 1961), míg Ganji-i-Dareh C-14-es vizsgálat alapján i. e. 8700 $\pm$ 150-ban. (Braidwood, Howe, Bruce and Reed: The Iranian prehistoric project, Science 153, 1966). Amint látjuk, a két ősi földművelő település közül Shanidar-Zawi Chemi mintegy 500 évvel idősebb. Nem szükséges azon vitázni, hogy a földművelés kezdetének legelső nyomait hol keressük a közel-keleti térségben. Ganji-i-Dareh 7 m mélységű ásatási rétege szilárd építészeti maradványaival már állandó jellegű településre vall, míg Tepe Asiab-ban csak kunyhókra, sátrakra utaló bemélyedéseket találtak, csak időszakos, ideiglenes tartózkodásra enged következtetni. E két lelőhelyen még nincs pontos bizonyíték a földművelésre, bár a hamulerakodás vizsgálati eredményeit még nem publikálták mindezekig, addig nem tudjuk elosztatni a kételyeket. Nagy mennyiségben találtak állati csontokat, ami pásztorkodásra utal. Főleg csiszolatlan kőszerszám leletek kerültek elő, de az obszidiánt nem ismerték, sarlókat sem találtak a régészek.

Tepe Sarab

Bár ez a település is csak ideiglenes, a régészeti leletek előrehaladottabb állapotot mutatnak. Állandó település valószínűleg a 350 méterrel alacsonyabban fekvő Tepe Guranban volt, délebbre, a Kerka folyó itt már kiszélesedő völgyében. Tepe Sarab legalsó, legrégebb rétegében kerek, sáterszerű nádkunyhókat építettek kb. i. e. 6300-6000-ban. (J. Beldgaard, P. Mortensen and H. Thrane: Excavation at Tepe Guran, Luristan, Copenhagen, 1964.) (Amikor csak lehetséges, az eredeti forrásból, az ásató régész leírásából, következtetéseiből idézek.)

Tepe Sarab kezdeti időszakából már megtaláljuk a földművelés nyomait, az emmer búza megszenesedett maradványait is. Élelmiszerként fogyasztottak még pisztácia diót és csigákat, kagylókat, ezek maradványait megtalálták a régészek. Főleg kovakőből készítenek kőszerszámokat, a kivitelezés módja Jarmora emlékeztet. Az Anyaistennő szobrocskákat itt is megtaláljuk, mint mindenütt az ős-szabir terjeszkedési területeken, ez megerősíti, hogy ugyanaz a fajta nép élt itt, ugyanolyan a földművelő életmódjuk és valláskultuszuk is. A nagyon szépen megmunkált agyagistennő figurákat ülő helyzetben ábrázolták. A szakirodalom ezeket a szobrocskákat „Sarabi Vénus” néven tartja nyilván. (J. Mellaart: Earliest civilizations of the Near East, London, 1965.) Tehát a Zagros hegységben (Nyugat-Irán, Luristan) már a korai újkőkorból megtaláljuk az ős-szabirok matriarchális hitszemléletének legmegbízhatóbb bizonyítékát, az Anyaistennő szobrocskákat. Nem lehet véletlen, hogy ugyanolyan vallási jelképek egymástól ilyen távoli területeken kerültek felszínre. Sőt, azonos az előállítás módja, a díszítési motívumok. Csak a nép közös (ős-szabir) eredete a magyarázat az azonos kultúrára, földművelésre, vallásra, azonos szimbólumokra. A szakirodalom egyértelműen azonosította az Anyaistennő szobrocskákat, a vallási szimbólumokat és a kerámiákat, és elismeri a közös eredetüket, mely a kultúrával, a földművelés tudományával együtt terjedt távoli vidékekre a Közel-Keletről. Csak a népet nem nevezik meg, de egyre több tudós tartja a szabirokat Közel-Kelet őslakóinak, és a földművelés elkezdését is a szabiroknak tulajdonítja. Olyan tudósok is vannak, akik „turáni”-nak nevezik ezt az őslakóságot, az első földművelő népet. Idézőjel közé kívánczik ez az elnevezés, egy földrajzi névről, a Turáni alföldről nevezték el a tudósok az éppen akkor ott élő népeket. De még nem ismerhették az újabb régészeti leleteket, és a nagy régészek, pl. Tolszov

megállapításait, aki a turkesztáni ásatások szűzterületét a legmélyebb kultúrrétegig feltárta, és szabir őseleteket talált. Véleményem szerint előbb voltak a „turániak” szabiok, mint a szabiok „turániak”.

Az őstelepek régészeti múltját ilyen szempontból igazolják a leletek, az i. e. 10. évezredtől a 6. évezredig, egy azonos nép, egységes, azonos kultúra elterjedését Észak-Mezopotámiában, Palesztinában, Szíriában, Nyugat-Iránban és a Kárpát-medencében, stb.

Tepe Guran

A Kerka romantikus völgyében Tepe Sarabtól dél felé, 60 km távolságra, 1000 m tengerszint feletti magasságban találjuk Tepe Gurant. P. Mortensen régész expedíciója 18 egymásra épült települést talált egy évezred alatt (i. e. 6500-5500-ig). A 8 m mélységű ásatási réteg legalsó, másfél méterében téglalap alapú fakunyhók okozta bemélyedéseket talált. Ideiglenes település volt, akárcsak Tepe Sarab legalsó rétege. Az őslakosság kecskepásztor volt, de gazellára és madarakra is vadászott. A következő három réteg még mindig kerámia nélküli (V-T. szint), de a következő három szinten szürkésbarna, vastag falú, érdes felületű, függőleges vagy domború oldalú kerámiatálakat találtak. Fényezett, vagy nedvesen elsímított technikával készültek (S szint). Az R. szinten finomabb kivitellűek, enyhén dörzsölt felületűek, és megjelenik egy archaikus festett, pelyvatúzzal temperált kerámia (R-O. szint), úgy készítették, mint általában az „iráni”-nak elnevezett kerámiát. Az archaikus kerámiát vörösre festették egy narancs színű, dörzsölt, fényezett, sávos alapra. Megjelennek a még nagyon egyszerű díszítések, mint a Hassuna korszakban, egyszerű vonalak nagy távolságban (lineáris stílus). Főleg meredek vagy homorú oldalú, lapos aljú tálak, kancsók voltak, olvashatjuk J. Meldgaard, P. Mortensen and H. Thrane: *Excavation at Tepe Luristan* (Koppenhága, 1965), hogy ez a kerámia még eddig páratlan, nem találtak hasonmására. Úgy tűnik, ez lehet az oka annak, hogy a régészek a közel-keleti kerámiát innen, Nyugat-Iránból származtatták, mert úgy gondolták, hogy ez is közelebb vitte őket az Iránból való, az Arius folyóról elnevezett „árja”, majd az ebből levezetett indogermán, majd indoeurópai nép- és nyelvészarmazási elméleteikre épített céljuk eléréséhez. De – mint azt már többször kimutattam a régészet és számos tudós állításával bizonyítva – ez a kerámiát készítő ősnép sem nem „árja”, sem nem „semita”, hanem őszabir, és az indogermán tudósok a „turáni”, „mediterrán” népcsoportba sorolják. Ez a település is csak 300 km távolságra volt a Zab folyó menti őshazától, azzal egységes kultúrát alkotott. A kerámiakészítés különbözősége itt sem a lakosság másságát, hanem a kezdeményezőkétségét, művészi hajlamát jelenti. Ilyen korai időszakban, amikor még az emberiség csaknem kivétel nélkül gyűjtögető vadászó, halászó, primitív életmódot folytat, két kultúra különválasztása a helyi kerámiadíszítés jellegzetessége miatt nem ésszerű.

Nézzük, hogyan fejlődött tovább a kerámiakészítés őshazájának tartott nyugat-iráni (luristani) kerámia.

Tepe Guran-ban i. e. 6300 táján már kimutathatók a letelepedett földművelő életmód nyomai, árpát, őrlőedényeket és sarlókat is találtak.

Továbbra is készítettek egyszerű, dekorálatlan, elsímított felületű kerámiát, már egy standard festett, elsímított felületű, narancs alapon vörös sávokkal díszített, szalmalánggal temperált fajtát is. Néha fényezték, vagy ferde vonalban egymás mellé pacaszerű, alaktalan vörös pettyeket festettek rá, különösen a domború oldalú, lapos tálakra (O-H. szint) Ezek a tálak pontosan megegyeznek Jarmo felső ásatási szintjének kerámiájával. Az *Excavation at Tepe Guran, Luristan* c. könyv megjegyzése, hogy ezt a kerámiát Tepe Guranból importálták a jarmoiak Tepe Guranba. Megjegyzem, hogy nem lehet pontosan bizonyítani, hogy ez a meglehetősen jellegzetesen dekorált kerámiafajta Tepe Guranból és nem Jarmoból ered-e, sőt mi több, ez a kerámia a Braidwood expedíció ásatásai nyomán mint „Jarmo Festett Kerámia” (Jarmo Painted Ware) ismeretes a szakirodalomban. Még fontosabb, hogy Jarmótól kissé északabbra, a Shanidar Zawi Chemi földművelő kultúra az első ilyenféle kezdeményezés, mely a Tepe Guran környéki első „letelepedett” kultúrát (Ganj-i-Dareh, Tepe Asiab) mintegy 500 évvel megelőzi, és miután az első kerámiát e térségben a földművelő lakosság fejlesztette ki, így logikusnak látszik, hogy a kerámiakészítés Jarmóban, vagy attól északabbra indult el a Közel-Keleten. Erre a kérdésre valószínűleg az újabb ásatások derítenek fényt.

Lényegében nincs is szükség annak bizonyítására, hogy ez a kerámia valójában Észak-Mezopotámiából, vagy Lurisztánból származott-e, mert mindkét hely őslakossága őszabir volt a szóbanforgó térségben. Azért mutattam be ezt a sajátos logikát, hogy megvilágítsam, hogyan próbálták áttenni az emberi civilizáció születésének a központját Iránba, Mezopotámia helyett, és amikor Iránról beszélnek, azt úgy igyekeznek beállítani, hogy mindenki automatikusan az egész Irán nagy kiterjedésű területét értse alatta. Ez jól ismert, szokásos trükk. Nézzük, mi történt valójában.

A szóbanforgó ősi időszakban, amikor még nem voltak országhatárok, egy népcsoport hegemoniáját a természetes határok, hegyek, folyók, tengerek, stb. határozták meg. Elég csak egy tekintetet vetni a térképre, mindjárt látjuk, hogy a Kerka völgyi, luristani újkőkorbéli kultúrák földrajzilag is inkább Mezopotámiához, mintsem Iránhoz tartoztak. Jarmóból dél felé indulva a Diyala völgyében, majd kelet felé fordulva a magas fennsík kezdeténél – egyúttal kikerülve a Zagros hegység nyugati nyúlványait – ismét délnek fordulunk, minden nehézség nélkül megérkezünk a Kerka völgyébe, mintegy 300 km-es út után. Ezzel szemben a Kerka völgyét

északkelet és kelet felé már 3-4000 m magas hegyek határolják, melyek keleti oldalán a nagy Iráni fennsík kezdődik, melynek a tengerszint feletti magassága 2700 és 1300 m között váltakozik. Ezek után nyugodtan mondhatjuk, hogy a 10. évezred vége felé és a 9. évezred elején ez a térség inkább Mezopotámiával, mintsem Iránnal volt szorosabb összeköttetésben, márcsak a földrajzi egység alapján is. Így tehát Shanidar Zawí Chemi térségéből a Zagros hegység lankáin és völgyeiben a földművelők terjeszkedése a Kerka völgyébe nagyon természetesnek látszik.

A Kerka folyó szintén megerősíti a földrajzi egységet azzal, hogy továbbra is dél felé haladva a Zagros hegység elhagyása után vizét a Tigris folyó alsó szakaszának ingoványaiban veszti el. Tehát a Kerka, a Tigris, a két Zab és a Diyala mind déli irányba folyva a Perzsa-öböl felé igyekeznek, és ily módon földrajzi egységet alkotnak. Miután sem az Iráni-fennsíkon, de sehol másutt sem találtak Iránban a Kerka völgyi földművelő őstelepüléseknél idősebb ilyen fajta lelőhelyet a régészek, így nem kétséges, hogy az első kultúrák, az első földművelő telepek a Közel-Keleten Mezopotámiában, még pontosabban a Termékeny Félhold területkörében, nem pedig Iránban alakultak ki, és nem az „árja”, hanem az őszabir „turáni” nép jóvoltából.

Miután az „árja” indogermán és indoeurópai fajelméletek jórészt az iráni kerámiakultúrára hivatkozva igyekeztek beállítani „magasabbrendű származásukat”, az észak-mezopotámiai ásatások legújabb eredményei megadták a kegyelemdőfést az amúgy is ingtag alapon vergődő teóriájuknak. Azok a tudósok, akik megalkották ezeket a mondvacsinált elméleteket, nagyon jól tudták, hogy az első civilizációk kialakulásakor amelyik nép készítette a kerámiát, azé a kultúra, és akié a kultúra, azé a hegemonia a terület fölött.

Ezért mutattam be a legfontosabb régészeti lelőhelyeket, és soroltam fel a legjelentősebb felszínre került tárgyakat, kerestem az életmódbeli egyezőségeket, hasonlóságot, hogy összekapcsolhatók-e, beleillenek-e a fejlődési folyamatba. Remélhetőleg bekerülnek az oktatásba is az újabb régészeti felfedezések és felismerések, és ezentúl – hosszú évszázadok óta először – valóságos őstörténelmet tanulhatunk.

Az újkőkorból származó régészeti leletek még csak festett szimbólumokkal, rovásírászerű díszítésekkel üzennek, majd később égetett agyagtáblákon adják hírül, hogy a NAP-ot már ötezer évvel ezelőtt is Nap-nak mondták, írták őseink, akik neve SUBAR EMBAR.

Térjünk vissza tehát Tepe Guran állandó települési rétegéhez (P-N szint). Már vályogból építik a házat, kőalapra, de még fakunyhóban is laknak. Kovakő és mikrolit szerszámokat készítenek, de északról származó obszidiánból is. Fanyelet erősítenek a csiszolt kőszálra, kaparó, szűrő, fúró szerszámokat és bevagdalt élű pengéket is csiszolnak. A magörlő köedényekben megszenesedett árpa szemeket találtak a régészek. A kecskét már biztosan megházasították, de még vadásztak is többféle nagy állatra, mint pl. a vad szarvasmarhára.

A következő szinten (L- H, kb. i. e. 6100) az épületek padlóját fehér és vörös gipszszel vonják be. A civilizáció magas fokát bizonyítják a leletanyag kerámiákon ábrázolt minták, e szerint a geometriával magas szinten tisztában voltak. Jellegzetes mozaikszerű díszítési mód a vörös okkerben elhelyezett ásvány kristály (főleg alumínium-szilikát szemcsék). A Jarmo Festett Kerámia továbbfejlesztése, melyet szaknyelven „Tepe Sarab Kerámia”-nak neveznek, domború, lapos aljú tálak, vagy gömbölyített formájúak. Ferdén elhelyezett vörös pettyekkel díszítették, egy másik díszítési stílus, amikor szabályos háromszögek, négyszögek, sokszögek, négyzet, téglalap alakú síkidomok, két V-alakú sáv egymás fölött, térben ábrázolt gyémántkristályhoz hasonló ábra (Excavations at Tepe Guran, Luristan). Mindenestre elgondolkodtató a művészetük, mert tisztában kellett lenniük a geometriai fogalmakkal, ha így ábrázolták.

A felső ásatási szinten a tálak kissé nagyobbak, mint a Tepe Sarabiak, ovális formájút is készítettek. A dekoráció úgy módosul, hogy a ferdén elhelyezett mintákat szorosabbra festik egymás mellé. Hasonlít a későbbi dél-mezopotámiai „Hajji Muhammad” kerámiára, és a későbbi Kuzistan kerámiákra is. Tepe Guran H-D szintjein vörös, fényezett tálakat és csészéket is találunk, ezek hasonmását Észak-Irakban is megtaláljuk. Az E-D szinten találtak egy speciális változatot is, melynek a felületén apró lyukacsok vannak, ami viszont az Iráni-fennsíkon fekvő Tepe Sialk I. kerámiára jellemző (i. e. 5600) Tepe Guran felső rétegében fehér és rózsaszín márvány tálakat is találtak, amelyek hasonlóak a Tepe Sarab-i leletekhez.

A felső rétegben találtak bőségesen kiégetett agyagszobrocskákat, asszony és állatszobrokat. Tepe Guran nagy gonddal tárták fel, rengeteg leletet találtak. Számunkra azért is jelentős ez a lelőhely, mert az egyik legjelentősebb előőrse az Iráni-fennsík és a még keletebbre lévő Turkesztán és az Indus-völgyének irányába induló szabirok terjeszkedésének.

A korai-újkőkori Elam őstelepei

A Kerka völgyében dél felé haladva kijutunk a Zagros hegység déli nyúlványai közül a Kuzistani síkságra, és elérjük Susa-t (Shushim), az ókori történelemből Elam-nak ismerjük. Most csak egy forrást idézek az elnevezés kapcsán, a The Encyclopaedia Britannica (Vol. III. Philadelphia, 1878) azt írja, hogy Susiana csak egy későbbi neve volt ennek az országnak. Az akkádok NUMMA-nak hívták (magasföld), vagy SUBARI-nak, ugyanazzal a jelentéssel, és ennek a semita Elamu csak egy fordítása volt. Ugyancsak ezt jelentette a helybeli KHAIR vagy APIR, amit KHUBUR-nak is írtak, és azonos SUBARTI-val. Fényes bizonyíték arra, hogy az

„Elam”-nak elnevezett területen SUBARI-ban évezredek óta a szabirok őstörténetének egyik fejezetét írták összeink.

Így alakul ki lassan a forrásmunkák mozaik-darabjaiból őstörténelmünk igazi képe. Most már látjuk, hogy nem Észak-Mezopotámia régióit nevezték SUBARTU-nak, de SUBARI, vagy SU-BARTI volt a neve annak a régióknak is, melyet a történészek és régészek a semita fordítás alapján neveztek el Elam-nak, és így hívják ma is. Így megvilágosodik előttünk, miért harcolt szövetségben számtalanszor az észak-mezopotámiai Subartu szabir népe és az eláminak nevezett szabir nép a semita hegemonia alatt élő sumirok ellen. Remélhetőleg a fenti forrásadat az Encyclopaedia Britannicából elég bizonyítékul szolgál az ingadozóknak arra nézve, hogy a Termékeny Félhold szabir népe terjeszkedése révén valóban nagy területeket foglalt magába.

Ali Kush

A térség legidősebb újkőkori települése az ős-szabirok terjeszkedési útvonalán, Bus Mordeh-nek is nevezik. Az ásatás kb. 170 m átmérőjű domb a Zagros hegység déli nyúlványainak nyugati lankáin, 250 tengerszint feletti magasságban. Hegyekhez közeli fekvése évi 30-35 cm csapadékot biztosít, ez elegendő volt az első földművelőknek az úgynevezett „száraz földművelésre” (F. Hole, K. V. Flannery és J. Neely: *Early agriculture and animal husbandry in Deh Luran, IRAN*. „In *Current Anthropology*”, 65. 1965.). A régészeti leletek arra engednek következtetni, hogy az őstelepeselek kecskenyájukat legeltették kezdetben, a hegyek lejtőinek kellemes téli klímája erre kedvező módot nyújtott. Nem sokkal később már gyűjtötték a vad, hüvelyes növények magvait, majd hamarosan el is vetették. Elkezdődött a földművelés az őstelepülésen, és hamarosan már az északról hozott emmer búza és a kétsoros árpa magvait vetették. Még mindig vadásztak gazellára, vadszamárra, vad szarvasmarhára, vaddisznóra. A sok halcsont-maradvány igazolja, hogy halásztak is. E korszak építészetét „Bus Mordeh” fázisnak nevezi az építészet (kb. i. e. 7200-6700-ig) nagy, lapos agyagdarabokból vakolatlan falú házakat építettek. A kör alakú házakban padlóra rakott tűzhelyet, mellette nyereg formájú örlődényeket és kupacokba rakott, szétmállott növényhulladékokat találtak a régészek. Kovakő szerszámaik a finomra élezett kaparók és sarlók. Kisebb, égetett agyagfigurákat is találtak, de kerámiának még nincs nyoma.

A következő periódusban „Ali Kush” fázis (i. e. 6500-6000) már láthatók a kulturális fejlődés nyomai. Már megházasították a kecskét, és valószínűleg a juhok is. Fa- és csonthegegyű dárdákkal vadásztak, a zsákmányt élesre csiszolt kőszerszámokkal darabolták fel. A mezőgazdaságban a hüvelyesek mellett búzát és árpát is termesztettek. A házakat nagyobb gonddal építik, a vályogfalakat bevakolták. A növénytermesztéssel párhuzamosan egyre több örlőkövet készítettek kovakőből, de már obszidiánból is, amit pedig itt nem találhattak. E szint kőszerszámgyártása teljesen megegyezik a kerámia előtti Jarmoéval. A két őstelepülés temetkezési formája is azonos. A padló alá, ülő helyzetben temetkeztek, türkiz, kő és kagylódíszekkel.

Padlóra teríthető gyékényeket szőttek, fontak, a kosárfonást is ismerték. Egyes tudósok szerint az Iráni fennsíkról származó nyersanyagból kalapált réz tárgyakat is találtak a régészek, amelyet a réz első előfordulásának tartanak egyes nyugati történészek. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznem, hogy ismét „árja” „iránosítás”-sal állunk szemben, mert tudjuk, hogy tiszta-rezet már a Shanidar Zawi Chemi őstelepen is találtak a régészek, és pedig évezredekkel korábbi időszakból az Ali Kush periódustól, és ez a tiszta-réz nem Iránból, hanem a közeli Anatóliából, Ergani Madéből (Diyarbakir mellett) került Shanidar Zawi Chemibe, amit egy – Cayönütepesi mellett – nemrégiben feltárt, kerámia előtti ősrégi bányatelepülés is igazol (M. J. Mellink: *Archaeology in Asia Minor: Urfa-Diyarbakir area*. In A. J. A. 1965) Ekkor már működtek a Yarim Tepe-i (Hassuna mellett) rézöntödék, ahova már csak a közelsége miatt is a fenti anatóliai rézbányákból került a rézérc, de ugyancsak közel voltak Yarim Tepéhez a Malatya környéki (Anatólia) rézbányatelepek is. Ezzel szemben még az iráni eredetűnek tartott újkőkori híres Tepe Guran lelőhely felső (E-D) rétegeiben sem találtak fémeket. Idézem a Cambridge Ancient History-t (Vol. I., Part. I. 264. o.):

„No metal has been reported. Tepe Guran is important for its many links with other cultures and its long stratigraphic succession, carefully dug and already adequately reported.” Vagyis:

„Fémeket nem találtak. Tepe Guran fontossága az egyéb kultúrákkal fenntartott kapcsolataiban rejlik, és a gondosan feltárt mély ásatási rétegeit már kellőképpen ismertették.”

Tepe Guran e felső rétegei (E-D.) úgy i. e. 5700 táján érnek véget, míg az Ali Kush fázis i. e. 6500 és 6000 között. Nem találni réz nyomára a szintén az iráni térségbe sorolt Urmia tó környéki korai neolitikus kultúrákban sem (Yanik Tepe, Hajji Firuz), a későbbi Dalme kultúrában sem (i. e. 5000-4300). Tepe Sialk I. periódusában, kb. i. e. 5700-ból került napvilágra először réztárgy, kutatásaim szerint, ez a legrégebbi lelet, amely sokkal későbbi, mint a Shanidar Zawi Chemi tiszta-réz lelete a 10. évezred végéről, a 9. évezred elejéről, vagy Yarim Tepe rézöntő telepei a 7. évezredből, vagy Ali Kush kalapált rézleletei a 7. évezredből. Ali Kush is, mint Yarim Tepe rézöntő kemencéi a Tigris folyó közelségében fekszenek, a vízi úton már beláthatatlan idők óta folyt a kereskedelem, könnyebben beszerezheték a rezet, mint az Iráni Fennsík hatalmas hegyein át.

Végeredményben mindegy, hogy Ali Kush kalapált réz nyersanyaga az Iráni Fennsíkról, vagy Észak-Mezopotámiából került oda, mert mindkét terület őslakossága szabir volt. A figyelmet csupán arra szeretném

felhívni, hogy milyen trükkökkel igyekeznek lépten-nyomon félrevezetni, téves alapokra felépített elméleteikkel az indogermanisták, csaknem mindig a magyar ősmúlt kárára. Az ásatások régészeti leletei bizonyítják, hogy a fémöntés és fémmegmunkálás vitathatatlanul szabir őseink kezdeményezése, nem „iráni”, nem „árja” eredetű.

Az „Ali Kush” fázisban még ismeretlen a kerámia, de a periódus vége felé megindul egy nagyobb mérvű állattenyésztés, míg ezzel szemben a földművelés terén fokozatos hanyatlás nyomai észlelhetők, amíg a búza és árpa termesztése végleg meg is szűnik és a földeken vad takarmánynövényeket vetnek.

A következő periódusban (Muhammad Ja'far fázisnak nevezik) (i. e. 6000-5700), az első kerámia is megjelenik ezen a lelőhelyen. Egyszerű kivitelezésű, egyszínű, de találtak festett példányokat is. A házakat továbbra is vályogból építették, de már kő alapra és a bevakolt falakat vörösre festették. A kőszerszámok általában megegyeznek az előbbi perióduséval, kivéve, hogy itt több nyílhegyet találtak, de sarlókból annál kevesebbet. Egyébként ezek a kőszerszámok és más használati tárgyak teljesen megegyeznek Jarmo felső – már kerámiát tartalmazó – rétegeivel, valamint Tepe Sarab és Tepe Gurán régészeti leleteivel.

A temetkezési forma is megegyezik az előző fáziséval – tehát a Jarmo-i temetkezési formával is – vagyis továbbra is a halottakat türkiz, kő és kagylógyönggyel díszítik, melyeket egy derékkötőre függesztettek.

A periódus végén a lakosság itt is elhagyta az ősteleplést – valószínűleg a csapadékmennyiség csökkenése következtében, mint Jerikóban és Buqrasban –, de a „Muhammad Ja'far” stílusú kerámiakészítés tovább folytatódik a közeli Tepe Sabz lelőhely alsó rétegeiben. Tepe Sabz már Susa és környéke nagyfontosságú térségébe tartozik, ahol megtaláljuk Dél-Mezopotámia első öntözőcsatornáit is a 6. évezred közepéről (L. Le Breton: *The early periods at Susa: Mesopotamian relations, In Iraq, 1957*), melyek lehetővé tették a tervszerű földművelésre felépített hatalmas SUBARI (Elam) kultúrák kialakulását és, mely azoknak több évezredes történelmi szerepéhez kellő bázist adott.

Subari (Elam, Susiana) a korai neolitikumban

Amint már előzőleg bemutatam, az Encyclopedia Britannica szerint SUBARI volt az ősi neve annak a Tigris folyó alsó szakaszától keletre elterülő régióknak, mely a sumir dinasztiáktól kezdődően általában „Elam” elnevezés alatt ismeretes az ókori történelemben. Később Susiana néven ismeretes és a különböző ásatási szintjeit is Susiana névvel jelölték. E térség őslakosságát a legrégebb időkben KHAPIR-nak, SAPIR-nak, vagyis szabirnak nevezték.

Amikor Ali Kush földművelő lakossága elhagyja ezt a területet, i. e. 6000 táján, akkor ennek a kultúrának a vívmányai nem tűnnek el végleg, hanem e periódus utolsó fejezete tovább folytatódik Tepe Sabz lelőhely alsó ásatási rétegeiben. Tepe Sabzban még nemrégiben is folytatta a feltárást a Le Breton expedíció. Le Breton a Susa (Shushin) melletti próbaásatások nyomán négy részre, A-B-C-D csoportra osztja a kerámiafejlődést.” A Susiana A (Tepe Ja'farabad) és B (Tepe Jau) kerámiafajtaikat sorolják abba az időszakba, amelyet jelenleg tárgyalunk.

Tepe Sabz

Tepe Sabz alsó rétegeinek (kb. i. e. 6000-ben) építészetére jellemző, hogy lakásaikat – a már jól ismert – téglalap-alakú szobatervek szerint építették, mégpedig kőalapra, vályogból és a falakat bevakolták. (F. Hole, K. V. Flannery, J. Neely: *Early agriculture and animal husbandry in Deh Luran, Iran. In Current Anthropology, 6., 1965*). A földművelés itt már aránylag fejlett volt. A gabonafélék közül két búzafajtát, a *Triticum dicoccumot* (emmer búza) és a *Triticum monococcumot* (einkorn búza), a csupasz, és a tokos, hatsoros, tokos árpát, a hüvelyes növények közül a lencsét és a borsót is termesztették. Nagyon fontos régészeti felfedezésnek számít itt a len előfordulása, mely már az öntözőcsatornák jelenlétét bizonyítja ez időszakban (a 6. évezred derekán) e térségben és időben, melyek csak kissé későbbi építésűek mint a Hassuna-i – szintén lentermelésre használt – öntözőberendezések. Mandulát és pisztácia diót a környező dombvidéken szedtek. Megházasították a szarvasmarhát, kecskét és juhot és valószínűleg a kutyát is. A kosárfonás mellett lent és gyapjút is fontak-szöttek, kerámiát is készítettek. Szövésmintaszerű a kerámiák dekorációja is, mint azt már több újkőkori földműves településen is láttuk.

Az alsó rétegek kerámiái között találjuk a „Muhammad Ja'far” típuson kívül a Susiana A és B csoportú kerámiák első példányait. A dörzsölt felületű kerámiák csoportosozatait még nem publikálták, így természetesen azok leírása korrigálásra szorulhat. Megjegyzem, hogy ezen a környéken vagy harmincnégy régészlelőhely kerámiáját sikerült a Susiana A kerámia sorozattal azonosítani (Braidwood, R. J., Howe, Bruce and Reed C. A.: *Iranian prehistoric project, In Science 133, 1961*).

Itt most újból szükségesnek látom, hogy egy rövid idézetet közöljek a Cambridge Ancient History-ból (Vol. I. Part 1. 285. o.):

„It is difficult to say when this intensive occupation of the lowlands of Khuzistan began, but the coarse wares of early Hassuna type and the influence of Samarra patterns suggest a date of about 5500 B. C. if not

earlier. Generally speaking it would, however, appear that the main body of immigrants came from the south Iranian Zagros zone.” Vagyis:

„Nehéz megmondani, hogy Kuzisztán alföldjeire a fokozottabb letelepülés mikor kezdődött el, de a durva kivitelű Hassuna-féle kerámia és a Samarra-féle minták befolyása Kr. e. 5500-at, ha még nem korábbi időpontot mutatnak. Általában azonban úgy tűnik, hogy ezen bevándorlók fő része a dél-iráni Zagros zónából jött.”

Ennek az idézetnek a nagy jelentősége a szabir őstörténelem szempontját figyelembe véve abban áll, hogy ha nehezen is, de a CAH elismeri, hogy SUBARI-Susiana-i térség bevándorlói – a kerámiák fajtája, készítmódja és dekorációi után ítélve – a Hassuna-Samarra ős-szabir régióból, avagy a dél-zagroszi, lurisztáni ős-szabir térségből jöttek. Természetesen egy-egy ilyen megjegyzés, megállapítás a magyar kutatóinknak nagy megnyugvást okoz, annak ellenére, hogy csak bevándorlóknak jelöli meg a tudós ezeket a népeket

Az idézet írója a közel-keleti kerámiák elterjedésével kapcsolatban most már nem csak kereskedelem útján terjesztett kerámiákról beszél az egymástól igen nagy távolságokra fekvő lelőhelyeken, hanem azt állítja, hogy ezeket a kerámiákat – és magától értetődően ezek előállítási módjának és díszítési stílusának a tudását is – a bevándorló nép vitte magával. Így a történetíró – mintegy szembefordulva az eddig érvényben lévő általános szakvéleménnyel, mely csaknem mindenkor és csaknem mindenütt csak kereskedelem útján elterjedt kerámiákról beszél – akarva, vagy akaratlanul új útra lép. És mindezt egy nagy tekintélynek örvendő történelmi munkában találjuk. Ez ismét egy szép mozaikdarab őstörténelmünk valódi képének az összerakásához.

De van még egy másik fontos mozaikdarab is ebben az idézetben őstörténelmünk számára, mégpedig az a döntő erejű megállapítás, hogy ez a SUBARI-Susiana-i nép északról és északkeletről – tehát az észak-mezopotámiai és Kerka völgyi ős-szabir hazából – jött és, amint a későbbiekben látni fogjuk, ez a nép rakja majd le öntözőcsatornáikkal, technikai- és kultúrvívmányaival, valamint a matriarchális hitviláguk első templomával (ziggurat) Eriduban – már a 6. évezredben – a hatalmas sumirnak nevezett civilizáció alapjait, dacolva a dél-mezopotámiai kietlen sivataggal. Mert ennek a népnek volt karaktere, hitvilága, szorgalma, küzdőképessége és volt tudása. Hogyne igyekezne hát a legtöbb nép saját őseinek kinevezni őket.

De a mi őseink gondoskodtak arról, hogy kultúrájukat, hitszemléletüket, nevüket és nyelvüket – melyet különben mi, magyarok őriztünk meg leghívebben – megörökítsék az utókor számára, hogy jogos örököseik – elsősorban nyelvük szerkezete révén – mindenkor igazolhassák származásukat. Az, hogy milyen formában hagyták ránk őseink ezt az örökséget, ma már jórészt ismeretes előttünk. Ismerjük a pecsénnyomókat és pecséhengereket, ismerjük az Erdélyben, Tatárlakán talált 7000 éves táblácskájuk üzenetét (a SA-PIR, azaz SA-BAR, szabir megjelölést), ismerjük a rovásírásukat és az agyagtáblákra vésett ékírásukat is.

De a fenti rövid idézetből az a fontos következtetés is levonható, hogyha a Hassuna-i, Samarra-i és a Kerka völgyi bevándorlók vitték a Kuzistáni alföldekre a kerámiakészítés tudományát, – akkor ebből már természetesen következik, hogy úgyszintén ettől a néptől származó „bevándorlók” vitték magukkal a jellegzetes mezopotámiai kerámia készítésének tudományát is. Természetesen minden egyéb kulturális téren elért tudásukkal egyetemben, a szerszámkészítéstől a növénytermesztésen, állattenyésztésen keresztül a vallásig. Az e néptől származó „bevándorlók” pedig a terjeszkedő szabir nép, akik benépesítették az Iráni-fennsík, Turkesztán, a Kárpát-medence, Dél-Európa szigetvilágát, a Balkánt, a Nílus és az Indus völgyét, és még távolabbi területeket.

Susiana A-B kerámia

Susiana A és B szint kerámiája határozott hasonlóságot mutat Tepe Guran J-D szint kerámiájával. Jellemző díszítési motívumok a szorosan egymás mellé, ferde sorokban elhelyezett negatív minták (W. Nagel: Die Bauern und Stadtkulturen in vordynastischen Vorderasien, Berlin, 1954). Ezeket a dörzsölt felületű kerámiákat barnára, feketére, néha vöröstre festették. Talpas edényeket is találunk, de a különböző alakú és nagyságú tálak jellemzők, pl. téglalap alakú, hosszú, kiöntőnyakkal ellátott tálacska, laposak, mélyek, kívül-belül egyformán festettek, és a szép alakú nyakas kancsók.

A különböző alakú tálak hasonmását megtaláljuk a híres Hassuna és Samarra kerámiák között, így ez a tény félreismerhetetlenül összekapcsolja a két területkör lakosságát. De a nyugat-iráni Tepe Giyan V. szintjén talált kerámia leletek hasonmását is megtaláljuk (Contenau, G. and Ghirchman, R.: Fouilles du Tépeé Giyan, près de Nihavend, 1931-1932, Paris, 1935), úgy látszik, hogy ezek a Tepe Guran-i kerámiák folytatása a nyugat-iráni térségben, de még mindig a Zagros hegység zónájában.

A híres hassunai dinamikus mozgást kifejező dekorációkra emlékeztet az egymás kezét fogó lányok tánca, de ez viszont a Samarra kerámia csoportjához tartozó motívum.

A Susiana A. és B. jellemző díszítési formái: a negatív minták, sűrű, pókhálószerű vonalakkal, mintákkal befedi az edény nagy részét. De mértani alakzatokat, sokszögű kristályszerkezethez hasonló, és kevés vonalból álló mintákat is találunk, többnyire kancsókon, talakon. A. Susiana A kerámiával a Tepe Giyan V. és a sumir Eridu kerámia is rokonságban van. (A szabir alapítású híres Eridu bemutatására a II. kötetemben térek ki.)

A Susiana B. kerámia minden valószínűség szerint egy korábbi kerámiából fejlődött ki, újításnak számít a tálak formája, egy talpas kancsó öntőcsővel és samarra stílusban díszítve. Számtalan kerámia változatlan

alakban folytatódik tovább. A naturalista dekorációk továbbra is elég ritkák, de Susiana B. térkörében, Kuzarágan, Tepe Kazine és Tepe Mussain lelőhelyen a régészek emberalakú figurákat és bikafejjel dekorált kerámiát is felszínre hoztak (W. Nagel). Folytatódnak a szorosan egymás mellé rakott minták, új motívumok a stilizált virágszirmok és a dupla fokok (W. Nagel) ezek a motívumok már a Halaf periódusban is megtalálhatók.

A Közel-Keletről való származásunk útját mutatja a szabirok terjeszkedési területein az ásatások során mindenhol előkerülő fokok is, most éppen a 6. évezredbeli SUBARI-Susianában. A szabirok tisztelt és kedvelt ősi munkaeszköze, harci eszköze, hitszemléletének egyik fontos szimbóluma a fokok. A fokok motívum ismét egy mozaikdarab szabir ősmúltunk, őstörténelmünk bizonyításához.

A Susiana B. kerámiatípus közeli rokonságot mutat a Tepe Giyan V-B., valamint a dél-mezopotámiai kerámiákkal, melyekből fejlődik ki majd az Al-Ubaid kerámia is.

X. A TERMÉKENY FÉLHOLD ÉSZAKI TÉRFELÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI

Dél-Anatólia a neolitikumban

Pontosítanunk kell, hogy mely települések sorolhatók a Termékeny Félhold mezolitikumi és neolitikumi területéhez. Gondot okoz az északi, északnyugati, északkeleti határvonalak meghúzása, annál is inkább, mert a szakmai munkákban nem találunk pontos kiértékeléseket. Viszont rendkívül fontos ennek a határvonalnak a meghúzása, mert nem közömbös számunkra, hogy a nagy anatóliai kultúrák külön fejlődtek-e ki, vagy az észak-mezopotámiai szabir területkörhöz tartoztak. Mert ha odatartozónak tekintjük az egész Termékeny Félhold mezolitikumi és neolitikumi nagy kultúráit, akkor közös eredetük szembetűnően kimutatható.

Miután az utóbbi időkig lépten-nyomon mindig olyan irányzatokkal találkoztunk, amelyek szándéka e nagy terület és lakosságának széttagolása, egymástól különválasztása, már e korai időszakban is, annál nagyobb örömmel olvashatjuk, hogy B. Alkim professzor a Karasu (az Eufrátesz nyugati ága) völgyét (a Belső Taurus hegység), J. Mellaart a Maras régiót (a Közép és a Keleti Taurus hegység találkozási pontjánál) és C. A. Burney az Adiyaman-Besni térkört (Keleti Taurus hegység) és azoknak a neolitikus kultúráit Szíria és Észak-Mezopotámia újkőkori kultúrköréhez csatolták. E tény fontossága a szabir őstörténelem számára akkor válik igazán nagy jelentőségűvé, ha tudjuk, hogy Otto Reche a Taurus hegyek környékének őslakosságát homo tauricusnak nevezte el (Eberts Reallexikon der Vorgeschichte, Bd. V.) és Arthur Ungnad a homo tauricus népet homo subaricus, azaz szabir népnek jelöli meg (Subartu, 4. o.). Lehet-e ezek után kétségbevonni, hogy a Dél-Anatólia-i újkőkori nép is az Észak-Mezopotámia-i kultúrkörhöz tartozott, és szabir volt?

A régészeti leleteken és antropológiai megjegyzéseken kívül a mitológia is megerősíti ezeket a megállapításokat, mert a SA-SU nép őshazáját ugyancsak az észak-mezopotámiai és dél-anatóliai régióba helyezi ATURA néven (tur = bika), ahol a matriarchális hitszemlélet legfőbb szimbóluma a bika volt. De ugyancsak a BIKÁ, TAURUS nevét örökíti meg a mai napig is a törökországi négy hegyvonulat (Nyugat-Közép-Belső és Kelet-Taurus Hegység).

Tehát nem tűnhet merészségnek, ha a Termékeny Félhold felső határvonalát a következőképpen állapítjuk meg: északnyugaton a Nyugat Taurus Hegység (Hacilar, Kizilkaya) kelet felé haladva a Konya síkságon át (Subarda, Catal Hüyük), a Belső-Taurus Hegység és a Karasu folyóvölgy vonala (Malatya, Asvan, Cayönü Tepesi) míg északkeleten a Van-tó és környéke.

Rendkívül fontos, hogy B. Alkim professzor, J. Mellaart és C. A. Burney már azt az új irányt képviseli, mely a neolitikus őstelepülések kultúráit és lakóit nem különállóan kifejlődőnek, hanem inkább egy központból eredőnek tekinti, ez munkám egyik fő irányelve is.

Már írtam, hogy a német tudósok (Ungnad, Oppenheimer és társaik) e területkör őslakosságát szabirnak nevezték, és most az anatóliai, Taurus Hegységek menti neolitikus kultúrák Észak-Mezopotámia újkőkori kultúrköréhez való csatolása – angol tudósok által – még jobban megszilárdítja a szabir őstörténelem közkeletű alapjait. (Lassanként csak idejélt múlt megjegyzések maradnak a magyar őstörténetkutatók munkáját ábrándkergetésnek gúnyoló kijelentések.)

Dél-Anatólia újkőkori települései – a Termékeny Félhold északi határperemén – szintén jelentékenyen járultak hozzá az agrárforradalom kifejlődéséhez az őszabir hegemonia keretén belül.

Nézzük meg először a késő-paleolitikumi és mezolitikumi barlangi életmódbeli körülményeket, melyekből az első földműves települések kialakultak, amint azt a Shanidár barlangnál is láttuk.

Az első ilyen településeket a Földközi-tenger partján, az Anataya térségben találjuk, már a 10. évezredtől kezdődően, Beldibi, Kara'in és Belbasi néven. A Beldibi D. ásatási szinten kovakő pattintott és csiszolt

köszerszámokat és kőbe vésett bikát, szarvast ábrázoló rajzokat találtak a régészek. Belhidi C. és B. szintje a Natufian kultúrák leleteire emlékeztet, ahol már sarló alakú köszerszámokat is találtak. A Belbasi barlangban talált mikrolitok viszont a libanoni és palesztinai Keraban kultúrákra emlékeztetnek. A mikrolitok geometrikus alakú, fa vagy csontfoglalatba illesztett csiszolt köszerszámok.

A Kara'in barlangban talált obszidián szerszámok kapcsolatokról árulkodnak az Anatólia-i fennsíkkal (már a neolitikus korban, kb. i. e. 7000) Beldibi legfelső rétegében durva kivitelű, fényezett kerámiát találtak, mely a Catal Hüyük X-XI. szinthez hasonló (kb. 6600-6500).

Ezek a barlangok nem mutatják az állandó letelepedettség nyomait, azokat a folyók menti üledékes talajon (az Antalya régióban Hacilar és Kizilkaya), a Taurus hegyek (Nyugat-Közép-Belső és Kelet-Taurus) völgyeiben (Konya síkság, Subarda, Catal Hüyük) és a Kilika-síkságon (Mersin, Taurus) találjuk (J. Mellaart: Early cultures of the South Anatolian Plateau, In A St. II., 1961). Itt tehát megint minden jel arra mutat, hogy az első földművelők a folyók mentén és a termékeny völgyekben terjeszkedtek. Dél-Anatólia újkőkori gyors agrárfejlődését megmagyarázzák az Aksaray környékén nemrégiben feltárt neolitikus kori obszidián bányatelepek. Az obszidián vulkánikus kő, könnyen hasad és jól megmunkálható, könnyű súlyú mezőgazdasági szerszámokat készítettek belőle. Cserekereskedelem útján messze földekre eljutott, még Szíriába és Palesztinába is. A Taurus déli lejtőin bányászott kovakőből is készítettek szerszámokat.

Nagy obszidián lelőhelyek voltak még a Kelet-Anatóliai Van-tó környékén, innen a közelebb eső Észak- – Észak-Kelet-Mezopotámia újkőkori obszidián szükségletét látta el.

Az összes újkőkori település bemutatása e térkörből hosszadalmas lenne, így csak néhány jellemző bizonyítékot szolgáltatók Észak-Mezopotámia és Dél-Anatólia ős-szabir azonosságának megállapítására.

A legkorábbi állandó jellegű település Dél-Anatóliában Hacilar és Subarda.

Hacilar

A Nyugat-Taurus keleti lejtőjén Hacilar újkőkori település hét kerámia nélküli rétegét tárták fel. Legalsó szintje az i. e. 7. évezred előtti. Téglalap alakú vályogházakat építettek kő alapra egy udvar köré csoportosítva. A szobákba tűzhelyet, kemencét, magtároló tartályokat építettek. A háztetőn keresztül jártak be a házakba, ajtó nem volt. Cölöplyukak arra engednek következtetni, hogy a házak mellé fészert is építettek. A szoba padlóját kavics alapra rakták, meszes vakolattal vonták be, és vörösrre festették. Kerámia nyomára nem akadtak, csak márványból készült tálak darabjait találták a régészek. Obszidián szerszámokat, pengéket készítettek. Állattenyésztés nyomaira utalnak a szarvasmarha, juh, kecske, őz és kutyacsontok, de csak a kutyáról állapítható meg egyértelműen, hogy már megházasították. Földet is műveltek, a kétsoros, tokos árpát, az emmer és einkorn búzát, lencsét, búkkönyt is termesztettek.

Subarda (Suberde)

A Konya síkságon (kb. i. e. 6900) állandó újkőkori település Subarda. Építészet nyomára nem akadtak, csak kunyhók alapjainak benyomódásaira. A köszerszámokat kovából és obszidiánból készítették, sok nyílhegyet találtak a régészek, de fontosabb az alsó rétegből előkerült rézár, így a rézszerszámok használata bizonyított (R. S. Solecki: The artifacts from Körüklü Tepe, Suberde. In *Türk Akeoloji Dergisi*, 13, I., 1964). Subarda későbbi ásatási rétegeiből már vakolt padlójú vályogból épített házakat találtak. Még vadásztak, de már megházasították a vaddisznót, az agrártevékenység lehetséges, de nem bizonyított.

Látjuk, hogy az újkőkori Subardában kevés régészeti lelet került felszínre, és nincs köztük különleges köszerszám, sem kerámia, de nem mehetünk el szó nélkül az itt talált réztárgy mellett, mely az alsó, kerámia nélküli rétegből került elő. Annál is inkább, mert a szabiok kezdték el a fémöntést, fémmegmunkálást a Közel-Keleten (állításomat megfelelő bizonyítékokkal támasztom alá). Továbbra is folytatódnak azok a kísérletek, amelyek a Közel-Keleten „árja” népi és kulturális gyökereket nemigen találva ködösítő munkájukkal „más helyre” igyekeznek áttenni az utolsó eljegesedés utáni emberi civilizáció kezdetét. Ezt a célt szolgálja ma is John Dayton is, aki „Minerals, Metals, Glazing and Man” (London, 1978) c. terjedelmes, adatokkal telt vaskos könyvében többek között azt jelenti ki, hogy a „fémművesség hajnala” Európában virradt fel, majd más helyen azt írja, hogy: „nyers réz, vagy olvasztáshoz szükséges fűtőanyag (faszén) a Közel-Keleten nincs.”

Nos, a Cambridge Encyclopedia of Archaeology szerint – melynek az utolsó kiadása ugyan később jelent meg, mint Dayton könyve – Yarim Tepében a 7. évezredből származó rézolvastó kemencét találtak a régészek. Az a tény is elkerülte Dayton figyelmét, hogy az első tiszta-réz rögöt már a 10. évezred végén megtalálták a régészek Shanidar Zawi Chemiben, mely település a Közel-Keleten, a Nagy Zab folyó partján épült. De az anatóliai Taurusz hegységeiben rézbányák működtek, és a délnyugat-mezopotámiai Ali Kushban kalapált réztárgyakat készítettek már a 7. évezredben. A Subardában talált rézár lelettel együtt bátran

megállapíthatjuk, hogy a még mindig „árjázók” „indogermánózók” gondolatmenetébe újabb geográfiai hiba csúszott.

De időbeli hiba is van a számításaikban! Dayton az európai és egyben a kárpát-medencei korai rézkort i. e. 3300-3100-ra teszi (felhasználva a Bognár-Kutizian: *The Early Copper Age Tiszapolgár Culture in the Carpathian Basin*, 1972 c. könyvében ismertetett táblázatot). Ha ez így lenne, akkor Európában a fémművesség hajnala háromezer évvel később virradt fel, mint a közel-keleti fémművessége. Tehát az indogermán elmélet térben és időben lehetetlenné vált ezen a téren is.

Az indogermán elméletek a subardai „rézárat” rézrögnek tüntetik fel, de ezzel a „rézröggel” is könnyen megszúrhatják az ujjukat, mert a rézártra vonatkozó forrásokat a *Cambridge Ancient History Vol. I. Part 1.*, 308. oldaláról ismertetem, James Mellaart tollából, (az egyetlen teljes kutatási jogot élvező angol régész a hatvanas években Törökországban) aki „awl”-nak, vagyis árnak, tehát egy szerszámnak nevezi ezt a tárgyat, és nem rézrögnek.

Catal Hüyük

Dél-Anatólia legfontosabb újkőkori régészeti lelőhelye a Konya síkságon Catal Hüyük. A hatalmas, 13 hektárnyi nagyságú ásatási domb keleti részén 14 réteget tárt fel az angol régész, James Mellaart. Szerinte egy évezrednyi megszakítás nélküli fejlődést mutat (kb. i. e. 6700-5700-ig), majd a város i. e. 5700 után a folyó túlsó partjára települt át (a nyugati településdombra) James Mellaart: *Earliest Civilization of the Near East*. London, 1965).

A keleti településdomb 14 folytatódó ásatási rétege egy egyszerű civilizáció építészeti képét tárja elénk, mely egy időben tízezer lakost is számlált. Így ez a lelőhely nagy jelentőséggel bír a szabir őstörténelem szempontjából is. A régészeti leletek elemzése és a többi közel-keleti szabir újkőkori település leleteivel való összehasonlítása különös gondot igényel.

Catal Hüyük építészete egyedülállóan szép, és a korabeli újkőkori épületekhez képest kimagasló. Mindegyik házat vagy kegyhelyet a már megszokott ős-szabir terv szerint, téglalap alakúra építenek, az egyik oldalán egy keskeny mellékhelyiséggel. Közalapra építik a vályogfalakat, válaszfal nélkül. A házakat csoportosan helyezik egymás mellé, kisebb udvarokkal, melyek közül egy szemétygyűjtő hely. Utcáik nem voltak, az egész települést egy nagy, kapunyílás nélküli kőfal vette körül. A lapos háztetőkön lévő nyílásokon jártak be a házakba, a falhoz támasztott létrán. A fő szoba déli és nyugati falába – közvetlenül az eresz alatt – ablakokat építettek, így a keleti falra vetült a világosság, ahova két padkát építettek, a sarokba egy négyszögleteset a férfiaknak, és egy nagyobb két oszlop közé a nőknek. Ennek a folytatása a fal mellett egy hosszabb padka. A tűzhely és a kemence a déli fal mentén volt, a létra mellett. Néhol külön padka volt a gyerekeknek. A padkákat éjjel alvásra, nappal díványként használták. Halottaikat a ház falain belül, a padkák alá temették, mint ahogyan az újkőkori ős-szabir településeknél láttuk (Jarmo, Jerikó, stb.). Ez a szokás egyébként a későbbi időkben is végigkíséri a szabir eredetű, vagy rokon népek temetkezési szokásait. Így a sumirok szintén a ház padlója alá, a gazdagabbak a pincék kriptáiba temették halottaikat, még később is szokás volt a ház küszöbe alá temetni. Innen maradt fenn az ősök tiszteletére vonatkozó falusi szokás, hogy nem szabad a küszöbre lépni.

A házfalakat belső oszlopos, gerendás, rekeszes beosztásokkal erősítették meg, és vörösre festették, a kegyhelyeket falfestményekkel és domborművekkel díszítették. A X. és II. szint között ezek az építészeti tervek mindenütt megegyeznek, de egyre fejlettebbek.

A hatalmas újkőkori Catal Hüyük életformája vadászatra, egy fejlettebb formájú földművelésre, állattenyésztésre, és valószínűleg már kereskedelemre épült. Megházasították a juhot, kecskét, kutyát, de a háziasítás nem csökkenti a vadászat jelentőségét. A régészeti leletek arra mutatnak, hogy vad szarvasmarhára, vadjuhra, vadszamára, őzfajtákra, vaddisznóra, medvére, nyúlra vadásztak, a madarak közül a vadhattyúra. A halászat nem játszott különösebb szerepet. A földművelés viszont már a 7. évezredben nagy jelentőségű, és a VI. szinttől követhetjük nyomon. Emmer és einkorn búzát, az úgynevezett kenyérbúzát, csupasz és hatsoros árpát, kétféle borsót, lencsét, keserű és futóborsót (takarmánynak) termesztettek. Alma, mandula, málna, borókabogyó, makk is termett itt, dióféléket pedig a környező dombokról szereztek be. Az eddig ismert település közül Catal Hüyükben táplálkoztak a legegészségesebben, a csontok és fogak állapota szerint (a 60 év felettiek fogazata is nagyon jó állapotban volt). Ebben nagy szerepe volt a csonthéjas gyümölcsöknek.

Változatos alakú és rendeltetésű kőszerszámokat készítettek, zöldkőből baltákat, csákányokat, vésőket, ácsszerszámokat. A zöld-követ a környező síkságon találták. Vulkanikus kőből őrlőedényeket, mozsarakat, mezőgazdasági szerszámokat (összesen vagy ötven félért) készítettek. A csiszolásra használt mészkövet a dombvidékről, az alabástromot a Kayseri térkörből, az obszidiánt Aksaray környékéről szereztek be. Fehér márványt nyugatról, kovát (főleg a ceremóniális szertartásokhoz, török készítéséhez) Szíriából szereztek be. A kőszerszámokon kívül már a fémek használata is igazolódott a X. szinttől (i. e. 6500 tájáról). Tiszta-réz és öntött-réz tárgyakat is készítettek. Réz és az ólom tárgyakat is találtak a régészek ebből az időszakból, a Taurus hegységekben bányászták, az *Archaeologica Austriaca*, 35. 1964 szerint.

A szöveg elég szűkszavúan szól arról a fontos tényről, hogy már e korai időszakban rézöntvényt állítottak elő, és a rézöntő kemencékről nem is tájékoztat. Amíg a Közel-Keleten más lelőhelyekről nem tudósítanak rézöntésről, addig azt kell feltételeznünk, hogy a Yarim Tepe-i rézöntő kemencéből került Catal Hüyükbe az öntöttérez szerszám. Ugyanakkor ez a tény összekapcsolja a szabir Észak-Mezopotámiát a rézben gazdag Dél-Anatóliával a 7. évezredben. Megjegyzem, hogy a Daytoni elméletet – mely a rézöntést a 4. évezredbeli Európából származtatja – ismét egy újabb forrással cáfolták. A régészek közlése szerint Catal Hüyükben rézből és ólomból apró gyerekjátékokat, maketteket, kis csöveket, gyöngyöket készítettek, de valószínűleg szerszámokat, árákat, fúrókat is.

Az időbeli sorrendet figyelembe véve a régészek azt feltételezik, hogy először itt, az újkőkor e stádiumában már ismerték a nemesfémek közül az aranyat és az ezüstöt, de erre bizonyítékot még nem találtak. A ként és egy likacsos kőfajtát, amit fenőkönek használtak, távoli vidékekről szereztek be. A kereskedelem és a fémek, kővek, ásványok után való kutatás a lakosság életében nagy szerepet játszott.

Gabonafélék szalmájából és mocsári füvekből különböző méretű kosarakat fontak, melyekre zárófedeleket is tettek, gyékényszőnyeget is szőttek, de finomabb textiltípusokat is fontak-szőttek, juh és kecske szőréből, feltételezhetően növényi rostokból, a lent kivéve (H. Burman: A. Sr, 15m, 1965). Kőtélmaradványokat és egy vörös fonalfélét is találtak, amire gyöngyöt fűztek. Egy VI. szinti temetkezési helyről szőrmék, prémek és bőrruha darabok is napvilágra kerültek. A női vászon és bőrruhákat, prémeket tüvel erősítették a vállukra, a férfiak ruházatát szarvasagancsból készített kis fogantyúkat fogták össze. Csontból szíjövekre csatot, árákat, tüket, kanalakat, merítőket, csiszolókat, szerszámokat és sarlónyeleket készítettek. Fegyvereik nyelét is csontból csiszolták. Említésre méltók még a kovakő dárdák és nyílhegyek, parittyakő, csiszolt kőbuzogány, és egy 10 cm átmérőjű égetett agyag labda. A falfestményeken látható hálókat fegyverként és vadászatokon is használták.

A szakértők szerint a nők mellé temetett obszidián tükröket jövőmondásnál használták.

Catal Hüyük minden rétegében találtak kerámiát. A XIII. rétegtől kezdődően fényezett, krémszínű, szalmalánggal temperált, vagy durva szemcsés homokkal edzett, főleg konyhai célokat szolgáló tálakat. A VIII. szinttől vékonyabb, fényezett, durva szemcsés homokkal edzett konyhai eszközöket, tálakat edényeket. E kerámiák hasonmása a Hassuna I. A. szint leletei (i. e. 6. évezred). Catal Hüyük-ben csak az V. szint után terjed el általánosan a kerámia (i. e. 5900), a fényezett, vörös és krémszínű és sötét színű főzőedényekkel egyidőben. Az első kerámia díszítési kísérlet a III. szinten mutatkozik, a krémszínű kerámiára pacaszerű foltokat, festékpettyeket ejtenek. A két felső szinten is csak vörös és krémszínű, dörzsölt felületű, és sötét főzőfazekakat találtak. Összehasonlítva a Hassuna és Catal Hüyük egy időbeli kerámiáját, látjuk, hogy habár az elkészítési mód, a kivitelezés és a tárgyak alakja megegyezik, a Hassuna kerámia díszítési módja, motívuma magasan a Catal Hüyük-i kerámia fölött áll. A kegyhelyek falfestményei, a domborművek, a fából faragott edények párhuzamosan végigkísérik a kerámia-korszakok fejlődésének periódusait, különösen a VI. A. B. és C. szinten találtak fenőfából izlésesen kifaragott edénysorozatokat (i. e. 6000; Dr. E. Tellerup of the National Museum, Copenhagen).

A kegyhelyek, templomok első látásra elkülöníthetők a lakóházaktól a vallásos jellegű dekorációk alapján: falfestmények, domborművek, kultikus kő- és agyagszobrocskák díszítették. A sírleletek is különbözőek, a gazdagokat ceremóniális fegyvereikkel, a nőket obszidiántükrökkel temették el. Kibontakozik előttünk az újkőkori lakosság vallásszemlélete, mely összeköti az őszabirok korábbi őstelepein kibontakozó hiedelemvilágát. És előre vetíti a jövőbeli képet is a honvisszafoglaló Árpád idejéig szóló (sőt azon is túlmutató) szabir-magyar ősi hitszemlélet és életmód jellemzőit, melyekről évezredek múltán is őrseinkre ismerünk. Ezért a legnagyobb gonddal szeretném ismertetni a lelőhely hitszemléletének megnyilvánulásait.

Ezeknek a vallásszemléleti megállapításoknak a bizonyítására idézem a Cambridge Ancient History (Vol. I. Part I. 311-313. o.) néhány ide vonatkozó sorát, amely a kegyhelyek dekorációit és a kultikus tárgyakat írja le:

„The decoration takes several forms: one of these is plaster reliefs, in which the mother goddess is represented in anthropomorphic form. Her son or consort is in the form of a bull or ram, often incorporating the horn cores of the wild animal. Other cut out figures show deer and feline heads. Reliefs of leopards, sacred animals of the goddess, are frequent and attractively painted.”. Vagyis:

„A díszítések különbözőek: az egyik ilyen fajta a plasztikai dombormű, mely az istenanyát ábrázolja ember alakban. Mellette a fia, vagy kísérője bika alakban, de gyakran csak a fejét vagy a bika vagy kos szarvát ábrázolják, gyakran a vadállat szarvának szaru alatti része is bele van építve a domborműbe. Őz és macskafajták fejét is ábrázolják. Szívesen ábrázolják a párducot, az istennő szent állatát. (312. o.). Majd a 313. oldalról:

„Statuettes are common, those of the lower levels are often made of marble, limestone, or alabaster, those of the later levels are mostly of clay, often painted. They depict the main deity, a goddess, both as mother and maiden and a male deity, either as child, adolescent or bearded father figure. Whereas the bull, ram, stag as well as the leopard are associated with the male figure, leopard and vulture are the goddess's sacred animals. A large clay figure from the shrine in level II. shows the goddess supported by felines giving birth to a child.” Vagyis:

„Sok márvány, mész- és alabástrom-szobrocska került elő az alsó ásatási szintekből, amíg a későbbi szinteken agyagból, melyeket gyakran festettek is. A főistennőt anya vagy hajadon alakjában, a férfi istent pedig gyermek, ifjú, vagy szakállas apa alakjában ábrázolták. A bika, kos, szarvas, párduc a férfi isten szimbóluma, a

párduc és a keselyű az istennő szent állatai. Egy II. szinten talált agyagfigura macskafajta állatokra támaszkodó, gyermeket szülő istennőt ábrázol.” A 311. oldalon még a következőt olvashatjuk:

„Leopard skins were probably ceremonial”. Azaz: „A párduc bőrök valószínűleg ceremóniális kellékek voltak.”

A fenti idézetekből a lényegyet leszűrve megállapíthatjuk, hogy

a.) A párduc – e korai vallásszemlélet kialakulásának időpontjában – a főistenalak, a főistennő szent állata volt.)

b.) A párduc a férfi isten figurák szimbóluma is volt.

c.) A párdubőr kacagány szimbólum innen ered.

Az újkőkori Catal Hüyük hiedelemvilágát és vallási szimbólumait akkor érthetjük meg, ha tudjuk, hogy a Napisten fia és főpapja, földi helytartója, a napkirály méltóságának jelvényeként párdubőr kacagányt viselt. A szabir-magyar őstörténeti folytonosság szempontjából azért fontos ez a jelkép, mert évezredekken keresztül bizonyítja az ős-szabir származásunkat. A honvisszafoglaló szabir származású Árpád is párdubőr kacagányt viselt, mint elődei. Közel-keleti, ős-szabir származásunk bizonyítására egymagában ennek is elegendőnek kellene lennie, de hangsúlyozom a madár- és állatmondáink jelentőségét, fennmaradt ősmagyar hagyományainkat, hitvilágunkat. Ős-Gestáinkból ismerjük a csodaszarvas, vagy tululmadár mondát. Most a párduc-hagyományt szeretném bemutatni, mely a közel-keleti szabir őseinkhez vezet bennünket kézzelfogható régészeti leletekkel alátámasztva.

Hogy a párduc hagyomány milyen mélyen élt ősmagyar elődeink lelkében, azt legtalálóbban Fettich Nándor (hírneves magyarországi régész) 1960. dec. kelt (és az Ősi Gyökér magyar kulturális szemle VIII. évf. 4-5. sz. 104. o.) levelében olvashatjuk:

„Ják ősi románkori templomát megvizsgáltam mai szemmel.

Kerestem és megtaláltam számos nyomát annak, hogy mit vett át a nyugati kereszténység (az ún. Kettlachi jellegű ‘kultúrán’ keresztül) a ‘pogány’ avar és ősmagyar világból.

Őcsán is megtaláltam ezt igen monumentális formában, amely az egész román-kutatást új irányba fogja terelni, a helyi hagyományok felkutatására. Szédítő magasságba mentem fel, és ott rajzoltam ennek a vázlatnak az eredetijét.

Itt az északi hajó – Szűz Máriáé (nő = föld-halál – sötétség a kereszténységben).

A déli hajó Jézusé és így ennek egyik záróköve az avarkori párduc képében mutatja be Jézust a népnek.

A párduc vörös színű (vörös a nap színe), dereka vastag (mint Kettlachon is) mert Agnus Dei-nek vastag a dereka a gyapjútól.

A kereszt hátter sötét, feketés, mert a „bűnök színe” ez. Ő viszi el a világ bűneit (mint Pécsen is).

A nép ezt jobban értette akkor – mint a tudósok ma.

E „pogány-párduc” Domonkosfán, Zalaháshágyon és egy Fehérvári ezüstcsészén visszahajlított lábával egy keresztet emel – mint Agnus Dei – de PÁRDUC FEJE és PÁRDUC FARKA van az ISTEN Bárányának”.

Levelének további részéből kitűnik, hogy milyen tisztán látta felfedezésének magyar őstörténelmi jelentőségét, mert ezt a megállapítást teszi:

„A tüzes párduc, az ősi Dionysos állat-attribútuma, azonosul az Agnus Dei rávennai típusával és így kerül rá a domonkosfai és zalaháshágyi románkori templom tympanonjára, és a székesfehérvári egyik főpapi sírlelet ezüst csészéjének közepére: hosszú, fölfelé csapott farkkal, hegyesfülű párduc-fejjel, hátrahajlított mellső lábbal, mely tartja a keresztet.” (Op. cit. 139. o.)

És most adjuk át a szót Oláh Imrének, aki Fettich felfedezésével kapcsolatban „Nimrud Hagymány” c. könyvének 38. oldalán a következőket írja:

„Ez a felfedezés igazolja, hogy őseinknek a Tulul-monda mellett volt egy másik hagyományuk is, a „Párduc-hagyomány”, amit az egyházi művészetben átvett az egykori keresztény egyház is, és Jézus urunkat meglepő, sőt mehökkentő módon ősi pogány-párduc totemjelképpel „Pantera Deinek”, Isten párdúcának ábrázolta. Az egyház persze aligha volt tisztában azzal, hogy ennek a szimbólumnak eredeti jelentései igencsak „pogány”, és valójában népünk Káldeus-Kusita eredetűre, illetve az ősapánknak tartott Nimrud származására akar rámutatni.”

A párduccal és párdubőr kacagánnyal kapcsolatban Oláh Imre még ezt írja a könyvének 15. oldalán:

„Ott van aztán még az a karizmatikus újjászületésre mutató Bimater (kétszerszületett) jelző is, amivel Orpheus himnuszaiban találkozunk, ahol kétszer születettnek nevezték az újonnan beavatottat.

A beavatottban életre kelő belső isteni-én feltámadásának és az újraszületésnek pedig egykor a foltos párdubőr-kacagány volt a jele, és a párdubőrt viselő beavatottat innen Nebrodesznek hívták, s azóta ennek a fogalomnak az emlékeként a foltosbőrű-párducot jelölő Nibru, Nib-úr, vagy Nimru szó örzi.

A párduc-kacagány tehát, mint a beavatottság jele, nem görög eredetű. Bailey szerint már az egyiptomi misztérium játékokban is szerepelt, mivel a nagy kusita királynak, Dionisusznek a (nubiai) párduc volt a jelképe. A hierogliphákkal (képírással) készült egyiptomi feljegyzésekben pedig egy nyitott szem fölött lapuló párduccal jelölték. Ez a különös jelkép már az egyiptomi „Halottak könyvében” is többször előfordul.”

Ezután a 37. oldalon Oláh Imre így folytatta:

„A párduc (nipru, nibru, nimr) Khusnak, Bacchus-Dioniszusnak, Nimrudnak volt a totem szimbóluma. A misztikus irodalomban így többször találkozunk Kus nemzetfőre értelmezett a Nibu-Kush Nib-subur, Kush-párduc, Subur-párduc díszítő névjelzővel. Sőt, Nimrud nevének egykori változatát: a Nip-rut, Nib-urt vagy Nabardot – amit tévesen „lázadónak” fordítanak – szövegűség sérelme nélkül nyugodtan lehetne „fénylő-párducnak” vagy éppen a „Nap-párducának” is értelmezni.

A régiek álláspontja szerint, Nimrud történelmi személye azonos volt Bacchussal, vagyis Káldea legelső uralkodójával Evechussal. Nevének lekopott változata még mindig tovább él az Ukhus, Oguz, Guz, Uz = Kun, Asena (Türk) és az Ázsia nevekben. Ezeknél a közös töről szakadt turáni-kusita népeknél mindenkor élt az ősi mágus hagyomány, mert Fettich Nándor szerint, művészetükben például a Nap-isten állatattribútumát általában három variánssal, a griff, vadkan és párduccal fejtették ki. Ez például az Avar szíjvégek egész tömegében látható, ami hajdan a kagáni hatalom képviselőjének mágikus erőt biztosított.

Az avarok párduchagyománya mellett szól még egy régi történet is, mikor a Bizáncban járt Avar követek „lépteit” például, egy korabeli szemtanú és udvari költő – nyilván a vállukon viselt párduc-kacagány láttán – költői allegóriával a párducéhoz hasonlította”... És a 40. oldalon olvassuk:

„Tehát az ősszkita nemzettudatban gyökerező, és a Szkita, Kus, Hun, Avar ősiségek közös örökségéből származó eredethagyomány, egyben a magyar ősmítosznak is az alapkövét képezi. Hiszen a Hunor és Magyar monda – akárcsak a turul-monda – totemmonda és „a totem hit szerint úi. egy-egy nemzetség őseinek állatalakban való karizmatikus megjelenése.”

A nemzetöst jelképező totemállat szimbólumról tudni kell, hogy a régiek hite szerint, a totemös szelleme külön életet élt (a totemállat) maradványaiban, lenyűzött bőrében, körmeiben, fogaiban és csontjaiban... Tehát az állat testének valamely darabja: koponyája ...karmai, bundája, szőre, tolla stb. ezek szerint – külső (exoterikus) formában – a totemállatot, vagyis azon keresztül magát a totemöst ábrázolta.

A kusita hagyomány szerint, Hunor és Magyar apját, a bibliai nagy vadászt, Nimrudot, mint láttuk a párduc szimbolizálta. A párducbőr-kacagány tehát őseink szemében egyben a nimrudi származást, a Szabir-Hun-Avar-Magyar testvériséget, mezopotámiai szumir Mahgar örökséget és Nimrudnak jelenlétét is kifejezte.

Hajdan az ősmagyarok nyalka kacagánya is párducprémből készült. A fejedelem és a vezérek, akik karizmatikus származásuk jeléül hordták a Nap-fiai, patesi, beavatottak, Nimrud unokák voltak. (Maga a nagy fejedelem II. Rákóczi Ferenc (St. Germain) pedig a beavatottság sorozatának legmagasabb rendfokozatát, a tisztító Nap sugarait szimbolizáló aranygyapjas rendjelet viselte címerén.)”

Ha a mitológiai hagyományokat a legújabb régészeti leletekkel összehangoljuk, akkor olyan világos képet kapunk, mely a közel-keleti újkőkori ős-szabir párduc és párducbőr hitvilági ábrázolásokat a párduc-kacagányos honvisszafoglaló Árpádunkkal (sőt II. Rákóczi Ferenc fejedelmünkkel is) egyenes összefüggésbe hozza. Ezt az összefüggést még a legnagyobb kételkedők sem hagyhatják figyelmen kívül, el kell ismerniük, hogy ez egy újabb félremagyarázhatatlan bizonyíték ősmúltunk közel-keleti eredetének igazolására.

*

Catal Hüyük kegyhelyeiben templomaiban találunk stilizált bikafejeket, hosszú padokat bikaszarvakkal sorbarakva, keselyűkoponyákat, vaddisznó alsó állkapcsait, menyét- és rókafejeket (ez utóbbiakat a halál hírnökeinek tartották).

A X. szinttől kezdve gyakoriak a falfestmények, sokszor vörös szövetet, vagy élénk mintákkal díszített textíliát utánoznak, vagy a vadászatnál és halászatnál használt háló stilizált motívumát, festékbe mártott kézlenyomat sorok (Küçük Koyban, ebben a kis faluban a mai napig is így díszítik a falat), bikafejek, virágok, lepkék, méhek ábrázolása. Az V. és III. szint két kegyhelyében élénk mozgást kifejező emberalakok vadbikák farkát és nyelvét húzzák, akrobaták ugrálnak fölötte, asszonyok és férfiak figyelik őket. De ugyanezt a jelenetet megtaláljuk vörös szarvasokkal, vaddisznókkal, medvékkel is. Más képekre szamarakat és fekete hatyúkat festettek, vagy szaladó és táncoló embercsoportokat.

Az újkőkori Catal Hüyük lakosságának hitszemléletét vizsgálva fontos adatokat találunk a temetkezéssel kapcsolatban. A halottakat a ház, vagy kegyhely padlója alá temették. A falfestmények is sokat foglalkoznak a halál témájával. Keselyűk fejtelten holttestet csipegetnek, a holtak a bal oldalukon fekszenek, vagy normális pozícióban, a hátukon, kinyújtóztatva. Emberfejet vívó keselyűket is ábrázolnak, amikor egy másik ember parittyával védi a holttesteket két ólalkodó keselyűtől. Falfestmény örökíti meg a nádból készült temetkezési épületet, melyben számos emberi koponya látható sorbarakva. A jeleneteket valószínűleg az a Catal Hüyük-i temetkezési szokás inspirálta, mely arra enged következtetni, hogy a halottakat egy temetkezési épületben szárították, míg a puha testszövetek lebomlottak, az így kiszáritott, de még egyben lévő csontvázakat aztán vászonba, vagy gyékénybe csavarták, majd a nőket és gyerekeket ékszerekkel, ajándékokkal, a férfiakat fegyverekkel együtt temették el. Fonott kosarakat és fatálakat is tettek a halottak mellé. A nőket vörös okker, vagy cinóber festékkel festették be, ahogyan a késő paleolitikumtól kezdve több régészeti lelőhelyen láttuk. Ezzel a temetkezési szokással majd később is találkozunk (Hajji Firuz, Sialk, stb.) Érdekességként említem, hogy a VIII. és VI. szinten egyes csontvázak szemöldökét és nyakát – nőket és férfiakat egyaránt – kék és zöld festékkel vonták be. Későbbi rétegekben a nyakon apatit és rézgyöngyök helyettesítették a festéket.

Összehasonlítva Catal Hüyük temetkezési módját az eddig tárgyalt neolitikumi lelőhelyekkel, sok azonosságot találunk. A piros, vörös okker festékekkel leöntés az örök életet szimbolizálja, (a vörös szín a vér és az élet színe). Ezt megerősíti az a szokás, hogy a halottak mellé az élethez szükséges használati tárgyakat is temettek, a nőket felékszerelték (néha a férfiakat is) és a férfiakat fegyverrel indították a túlvilági életre. Az idők folyamán aztán ahogy emelkedik a gazdasági színvonal, fejlődik a civilizáció, úgy emelkedik a halottakkal eltemetett használati tárgyak, ékszerek, fegyverek értéke is, majd a sumir, szittyá, hun sírok lenyűgöző pompájúak, mérhetetlen kincsekkel, szolgálkkal, állatokkal együtt temetkeztek. Ez a temetési ceremónia szintén végigkíséri, egybekapcsolja őseinket a legelső temetési ceremóniát bemutató Shanidar Zawi Chemi mezolitikumbeli ős-szabir síroktól (vörös okker festékekkel leöntött halottak, gyöngy nyakláncsal, örlőkővel, csontnyelű kovakéssel) a honvisszafoglalás koráig, és azon túl is. Kétséget kizáróan bizonyítják népünk keleti származását, azonos kultúráját.

Miután a temetkezési ceremónia a hitszemlélet szabályai szerint pontosan és hosszú időig változatlanul, hagyományként ismétlődik, következtethetünk az ős-szabir nép és leszármazottai hiedelemvilágára, szokásaira. Megtudtuk, hogy hittek a túlvilági életben, ebből fakad az ősök iránti tiszteletük, nem csak őseik testi maradványa, de a szellemük is ott élt velük – a ház falain belül. Később, a sumir hitvilágban jut a legjellemzőbb módon kifejezésre, a ház alatti pince-kegyhelyeken temették el halála után az apát, helyette a legidősebb fiú vezeti a vallási szertartást, de a meghalt apa szelleme „elnököl”. Ilyen vallásszemléleti komplexumból alakult ki az elődöket tisztelő, és szellemüket még a csatába is segítségül hívó hitszemlélet, a szabir-sumir nép és leszármazottainak hiedelemvilága, a mai napig fennmaradt (a halotti toron terítenek az elhunytak, mintha még közöttük lenne). Különösen a keleti népek szokásaiban és hitvilágában (elsősorban a japánoknál) találjuk meg még mai is az ősök és hős elődök emlékének a tiszteletét, és az ősi tradíciók ápolását. A szabir eredetű népcsoportoknál a mágus papok és táltosok örködték a tradíció fennmaradásán, különösen a jövőendő fejedelmet, királyt, magasabb tisztségre kijelölt ifjakat részesítették gondos nevelésben ezen a téren. Ha honvisszafoglaló őseink gazdag ősvallási hagyományokon alapuló életmódját kutatjuk, akkor nyugodtan megállapíthatjuk, hogy egy ilyen, az élet minden mozzanatára kiható hitszemlélet csak hosszú évezredek tradíciójából fakadhatott. Catal Hüyükben még matriarchális hitszemlélet uralkodik, az istenanya a fő isten, de itt jelenik meg először az istennő fia, vagy férfi kísérője, és a fiat szülő anyaistennő ábrázolás nagy agyagfigurán. Ezek az ábrázolások előrevetítik az elkövetkezendő patriarchális hitszemlélet kialakulásának árnyékát, a hosszantartó, ádáz küzdelmeket a kétféle valláskultusz között. Amíg a régészet és a mitológia hagyományai szerint először Mezopotámiában a két hitszemlélet fúzióban megbékél.

*

Catal Hüyük kultúrájának vizsgálatát, összevetését más kultúrákkal szemléletesen fejezi ki a CAH:

„The origin of this Neolithic civilization is still unknown and as excavations continue we may expect many more surprises. It is now evident that the Neolithic of Mersin and the ‘Amuq plain of north Syria represent two offshoots of Catal Hüyük, with a very similar but less sophisticated obsidian and flint industry, similar greenstone celts and similar dark burnished pottery...”. Vagyis:

„Ennek az újkőkori civilizációnak az eredete még ismeretlen, de amint az ásatások tovább folynak, még sok meglepetést várhatunk. Mostmár biztos, hogy Mersin és Észak-Szíria az ‘Amuq síkságon az újkőkori Catal Hüyükből eredő két hajtás, nagyon hasonló, de kevésbé fejlett az obszidián és kovakő-szerszámkészítés, hasonlóak zöldkőből készült vágószerszámaik, és hasonlóak a sötét, fényezett kerámiáik...”. Majd a CAH így folytatja:

„Clay stamps-seals, and figurines are generally similar and Early Neolithic Byblos has a chipped stone industry that shows many parallels with Catal Hüyük.” Vagyis:

„Az agyag pecsétnyomók és agyagszobrok hasonlóak, és a korai újkőkori Byblosban ugyanúgy készítették a pattintott kőszerszámokat, mint Catal Hüyükben.”

Tehát megállapíthatjuk az új régészeti feltárások alapján, hogy ma már nehéz azt az eddig általában elfogadott és érvényben lévő szakvéleményt továbbra is fenntartani, mely szerint az újkőkori kultúrák egymástól függetlenül is kifejlődhettek, és csak kereskedelmi kapcsolat volt az őstelepek között. Sőt, ellenkezőleg, minél több az új régészeti feltárás a Közel-Keleten, annál több bizonyíték alapoza meg azt a megállapításomat, hogy egy azonos nyelven beszélő, azonos kultúrájú és vallásszemléletű, hatalmas területet benépesítő nép – a szabir őseink – állandó kapcsolatban állt, és együtt fejlődött.

A legújabb kutatási módszerekkel, alaposabb, átfogóbb régészeti feltárás kezdődött Catal Hüyükben, Közép-Anatóliában. A 25 éves program keretén belül az egész újkőkori őstelepet és a környékét is feltárják, a különböző tudományágak együtt, összehangoltan dolgoznak, és a legújabb technikai eszközök segítségével, együtt értékelik ki az eredményeket, vonják le a következtetéseket. Miközben a civilizáció kezdetén a városi életforma kialakulását kutatják, minden részletet feltárnak. Erről az Archaeology című régészeti folyóirat (1998) adott hírt.

Catal Hüyük igen fontos szerepet játszik a magyarok őstörténelmében.

Mellaart 1961-65 között Catal Hüyükben 150 épületet tárt fel az i. e. 6700-5700-ból. Habár ő csak „telepéseknek” nevezi a város lakóit – mint megannyi nyugati régész, történész – felszínre hozta a civilizált

életmódjukra, kultúrájukra, vallásukra vonatkozó bizonyítékokat: kerámiákat, fényesített, csiszolt obszidián tükröket, szerszámokat, fonott kosarakat, textíliákat, fából kivájt evőeszközöket, csontból horgokat, obszidián és kovakő szerszámokat állatformájúra faragott csontnyéllel. A négyszögletes, egymás mellé épített házak falfestményei megörökítik a mindennapi életüket és hitvilágukat: egy házcsoport felett kitérő kettős csúcsú vulkánt, bika, szarvas, leopárd és ember alakokat mindennapi tevékenységük közben, szobafalakba épített állati maradványok és gipsz bikafejek-szarvak a (matriarchális) hitvilágról tanúskodnak. Halottaikat a szoba padlója alá, hermetikusan elzárva temették. Mellaart is arra a következtetésre jutott, hogy állatokat tartottak, és kemencékben ételt készítettek.

Kutatásaim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Termékeny Félhold területén i. e. 7000-ben az ős-szabirok, a szabir-magyarok éltek (a sumirok csak évezredekkel később jelennek meg), mindenütt azonos vallásra, kultúrára jellemző leletek kerültek elő. Építészetük, készített eszközeik anyaga, megmunkálása, díszítési stílusa, motívumai, a falfestmények ugyanazok. Sőt már a kétezer évvel korábbi Shanidar Zawi Chemi (kb i. e. 9200) és Jarmo kb. i. e. 7000) régészeti leletei is emlékeztetnek Catal Hüyükre, és az életmód is hasonló volt. A temetkezési forma – mely egyúttal a vallásszemlélet megnyilvánulása is –, valamint a csontnyelű szerszámok és a kerámiakészítés is azonos!

Catal Hüyük (ami törökül villadombot jelent) a Carsamba folyó mindkét partján épült, a Konya síkságon. A nagyobbik domb leletei kb. 7000-5500-ból valók, a nyugati ásatási domb rétegei késő neolitikumbeliek, fémkoriak kb. i. e. 5500-3000-ból. Annak ellenére, hogy Mellaart Catal Hüyük keleti dombjának csak 4%-át tárta fel, mégis elegendő volt a település nagyságának megállapítására, a lakóházak építészeti stílusának, művészetének, a letelepedett, földművelő életmód kialakulásának a bemutatására.

Colin Renfrew, a Cambridge Egyetem professzora feltételezi, hogy Közép-Anatólia, Catal Hüyükkel az élen az európai földművelés forrása volt, és talán az „indo-európai” nyelvek és népek hazája.

Kutatásaim viszont igazolják, hogy Catal Hüyük előtt már kétezer évvel korábban (i. e. 9217±300) megtalálhatók a földművelés kezdetének, a letelepedett életmódnak nyomai: pl. Shanidar Zawi Chemi (Soleczky professzor ásatásai) az agrárforradalom kezdetét jelzi.

Az a megállapítás, hogy Catal Hüyük „az indo-európai” nyelvek és népek hazája, teljesen indokolatlan, téves! A magyar nyelv, őseink nyelve ragozó (agglutináló) az „indo-európai” nyelvekkel szemben. E térség nyelve sohasem hasonlított az „indo-európai” (korábban „indo-germán”-nak nevezett) nyelvekre (ezt a tényt a későbbi korok agyagtáblái, sztléi is bizonyítják). Az indo-germán, ma indo-európainak nevezett nyelv- és fajelmélet téves, teljesen megalapozatlan!

Tudósok régészek, kutatók egyre többen belátják ezt az ideológiai tévedést, Colin Renfrew professzor is most már csak feltételes módban nyilatkozik. Az ilyen téves feltételezések kiküszöbölésére, figyelésére jelentettem be a Clevelandi Történelmi Világkongresszuson, hogy szükség van egy megfigyelő társaságra, és ezért alapítottam 1988-ban a Körösi-Padányi Östörténetkutató Társaságot.

1965 után Catal Hüyük feltárása szünetelt 1993-ig, amikor is Ian Hodder, a Cambridge Egyetem vezető régészteoretikusa beindította a 25 éves Catal Hüyük ásatási tervet, a McDonald's Cambridgei Régészeti Kutatóintézettel együtt. A nemzetközi vállalkozásban különböző tudományágak szakemberei dolgoznak együtt. Három fő feladatuk: a település régészeti kutatása, az épületek, domborművek, régészeti leletek és emberi maradványok konzerválása, megőrzése, és a település menedzselése, beleértve a látogatók tájékoztatását, programkészítést. A feltárást biztosító épületek, pl. a kutatólaboratóriumok, raktárpépületek, dolgozók lakása, a látogatók tájékoztató központja. A terv egyik újítása, hogy állandó összeköttetést biztosít a feltárók és a laboratóriumok között hírközlő eszközökkel, számítógéppel. A legtöbb ásatáson ez a két munkacsoport elszigetelten dolgozik, itt viszont folyamatos az eszmecsere, a laboránsok kimennek az ásatás színhelyére, és a különböző helyszíneket központi számítógépes hálózat kapcsolja össze, mely lehetővé teszi a leletek azonnali értékelését, a feltárási terv folyamatos korrigálását.

Előzőleg három évig tanulmányozták Mellaart ásatási eredményeit, jegyzőkönyveit. 1997-ben fejezték be az I. számú épület 8 fázisának, szintjének a feltárását. A kb. 9x6 m alapú ház, 6x6 m-es szoba és egy kisebb lakóhely padlóját malter bevonat borítja, a nagyobbik szobába padkákat építettek, a szobafalat 10 egymásra festett réteg borítja, geometriai ábrák, virágdiszkek, a nyugati falba agancsokat, szarvdarabokat építettek be. Megtalálták a tetőre vezető létra maradványait is (a lapostető nyílásán jártak be a házba, ajtajuk nem volt.). A kis szoba kemencéjében élelmiszer-maradványokat: lencsét, gabonát találtak, tehát itt ételt készítettek. Az épület padkái és padlója alatt 67 folyamatosan eltemetett különböző korú emberi maradványt találtak.

A padkákkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az e korabeli épületekben mindenütt megtalálhatók, és még fontosabb, hogy halottaikat a padló alá temették. Miután a temetkezési forma egyúttal a vallásszemlélet megjelenítője, megállapíthatjuk, hogy ugyanazon népetnikum lakta – akiket szabirnak neveztem el a Hármas Szabir-Magyar Ósházánk című elméletemben (A szabirok őstörténete II. kötet).

Theya Mollesen és Peter Andrew, a Londoni Természettudományi Múzeum szakértő csoportja tanulmányozta a sírokat és megállapította a tetemek korát, a legidősebb jóval hatvan év feletti korú volt. A lakóházak padlója alá folyamatosan temetkeztek a régebbi sírokra, kis kivájt üregekbe, zsugorított testhelyzetben, és gipszszel, malterrel hermetikusan lezárták.

Ruth Tringham (California Egyetem, Berkley) 20 m mélységig tárt fel egy 40 m²-nyi, vastag malterrel borított, vörös-feketére festett épületet, aminek falát bikafejek maradványai borították. Reméli, hogy a legalsó ásatási rétegig jutottak, tanulmányozhatják a festészet, szobrászat fejlődését, eredetét. A leletek 7000 évesek. A falakat, freskókat szobrokat, domborműveket jó állapotban találták. A tudósok szerint Mellaart konklúzióin változtatni kell, pl. a szobák, ahol a domborműveket, festményeket találták, nem kápolnák, nem papi lakások, mert az egész ásatás területén megtalálhatók.

Még nem álltak Mellaart rendelkezésére a legújabb technikai módszerek sem, pl. mikromorfológiai, talajvizsgáló, analitikai eszközök, elektromikroszkóp. Wendy Matthews (Cambridge Egyetem) új technikai módszerekkel azonosítja az építőanyagokat, a festett vakolat alkalmazási módját, meghatározza az élettevékenységet a lakásban és környezetében, a padlóba betaposott anyagokat analizálva, pl. juh és szarvasmarha tartásra következtet az udvari trágya- és szalmamaradványokból.

Frank Matero (Pennsylvania Egyetem) vezeti a vályogtéglából készült falak freskórégeinek konzerválását, mentését. A fallal együtt rögzítik a rétegeket (milliméter vékonyságúak, még 68 rétegűt is találtak), és laboratóriumban hámozzák le.

Douglas Baird a Konya síkság epipaleolitikumtól kezdődő felderítésén dolgozik (Liverpool Egyetem). A jégkorszak után, 18000 évvel ezelőtt a 32 m mély tó kiszáradt, a medrében kisebb tavak, mocsarak maradtak vissza.

Már a neolitikumból származó üledékekkel borított települések nyomait is felfedezték a Carsamba folyó árterén, Pinarbasiban, de még egy ennél is régibb település feltárását kezdte meg Trevor Watkins (Edinburgh Egyetem) és Cengiz Topal.

A kutatás célja a látogatók tájékoztatása is, a Minnesotai Tudományos Múzeum és az Ida Ajans Grafikus Látványtervező Ügynökség tájékoztató központot létesít az ankarai ügynökséggel együtt. Az ásatás mindenkor folyamataról előadásokat tartanak, az előadóteremben kiállítják a Mellaart által feltárt freskókat, régészeti leleteket, makettek, térképeket, a felszíni és földtani vizsgálatok eredményeit. Az új leleteket Európában és az USA-ban is bemutatják vándor-kiállításokon, animációs filmeket is készítenek, és Interneten is hozzáférhetők, oktatási célra is felhasználhatók a régió felméréséről, mikromorfológiai, tudományos igénnyel elkészített szakmai anyagok a leletekről, pl. kerámiákról, de még a növényi és állati maradványok analíziséről is.

A projektben résztvevő amerikai és európai tudósok, régészek nagyon izgalmasnak találják a kihívást. A különböző tudományágak szervezett együttműködése, a komplex módszerek lehetőséget adnak az eddig rejtett információk feltárására, a következtetések levonására, az eredmények tudományos igazolására, az eredmények bemutatására. A tudósok úgy gondolják, 20 év múlva, a program végére a felszínre hozott leletek, vizsgálatok után birtokában lesznek annak a tudásnak, hogy megértsék az első városi életforma kialakulását.

Mi magyarok szintén várakozással tekintünk a 25 éves program elé, mert kétségtelenül sok új, fontos szabir-magyar őstörténelmünkre vonatkozó leletet találnak Catal Hüyükben. Remélhetőleg a jól felkészült magyar szakemberek és kutatók is részt vesznek a kutatási programban. Természetesen abban is reménykedünk, hogy az indogermanisztika és finnugorisztika tévtanait is kiszorítják a tudományosan bizonyított tények és így a történészek reális képet festhetnek úgy a világ, mint a magyar őstörténelemről.

XI. A SZABIR ŐSTÖRTÉNETI ADALÉKOK ÉS KIÉRTÉKELÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A szabirok őstörténete c. munkámban bemutatott – a magyarok keleti származását igazoló – megállapítások szinte automatikusan megkívánják, hogy egybehangoljam, röviden összefoglaljam munkámat. Az új tudományos felfedezésekre és a múlt őshagyományaira is támaszkodva – forrásadatokból és a régészeti leletek mozaikdarabjaiból – jól felismerhető, valódi őstörténeti képet állítottam össze a szabirok történelmi szerepéről, amely a túlhaladott, csődbejutott finnugor származásméletek helyét is betöltheti.

Ha bármely nép történelméről konklúziót akarunk megfogalmazni, történeti hűséggel kell azt tennünk, különösen az írott történelem előtti, őstörténelmi eseményekkel kapcsolatban. A történelmet a királyoknak írták az alattvalóik, akik életükkel fizettek volna, ha nem dicsérik urukat, és nem alázzák porig az ellenségüket. Az őstörténelem-kutatást az archaeológián kívül sokáig a bibliára, mitológiára és főleg az ókori görög és római történetírók munkáira alapozták. Az újabb tudományos eljárások, az összes tudomány együttes eredménye megváltoztatja az őstörténelemről eddig alkotott képet.

The Cambridge Encyclopedia of Archaeology szerkesztője, Andrew Sherratt megállapítása a fedőlap ismertetőjében:

„This is the first comprehensive review of the science of archaeology in the light of the last decade's revolutionary discoveries, discoveries which have transformed our views of our own origins and of the early history of mankind.” Vagyis:

„Ez az első régész tudományi áttekintés az utolsó évtized forradalmi felfedezéseinek fényében, azoknak a felfedezéseknek a fényében, melyek átalakították nézeteinket eredetünk az ős emberiség történelmét illetően.”

Az enciklopédia bevezetőjében pedig ekként ír:

„The methods of the archaeologist can also be used to give historical depth to peoples without their own written history.” Azaz: „A régészet módszerei arra is felhasználhatók, hogy történelmi mélységet adjanak azokról a népekről is, melyeknek nincsen írott-történelmük.”

De figyelemre méltó Graham Clark-nak, a University of Cambridge, Department of Archaeology egykori vezető régészének az enciklopédia előszavában írott megállapítása is:

„The supreme appeal of archaeology, however, resides in the history it can tell. As a disciplined method of recovering what happen in the unwritten past...” Vagyis:

„A régészet legfőbb vonzereje azonban abban rejlik, amit a történelemről tud mondani. Mint egy fegyelmezett módszer az íratlan múlt feltárására...”

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül Colin Renfrew professzor szavait (az enciklopédia 7. fejezetének szerzője):

„Archaeology used simply to be a technique for recovering materiale from the past. Excavations took place and finds were made that were fitted together to form some coherent narrative picture – archaeologist „pieced together the past”, in Gordon Childe's memorable phrase. Today there are good grounds for believing that archaeology is on the road to becoming something more than this, a source of new ideas about the nature of man, his origins and the evolution of his nature, of insight into the great transformations – from hunting and gathering to food production, from simple, fragmentary society to complex state – that we are coming to recognize as the decisive steps in the human story.

Until two decades ago the trust of much archaeological work was „artifact-oriented”, concerned simply with the efficient recovery of data. Archaeology today is „or should be,”problem oriented” – concerned with ideas, hypotheses, with theory and, of course, with their relation to the available data.” Vagyis:

„A régészet ezelőtt csak egy technikai módszer volt a múltból származó leletek feltárására. Az ásatások során leleteket hoztak felszínre, melyek segítségével képet alkothattak a múltról „darabokból rakták össze a múltat” Gordon Childe emlékeztető szavaival kifejezve. Ma már jó okunk van azt hinni, hogy a régészet többre hivatott, elméletek forrása, az ember eredetét, természetét, természetének fejlődését illetően, és betekintést enged a nagy átalakulásba – a vadászó, gyűjtögető életmódról az élelemtermelésre, a széttagolt társadalomból a fejlett állami életre való áttérésre. El kell ismernünk, hogy döntő lépések voltak ezek az emberiség történetében.

Mintegy két évtizeddel ezelőtt a régészet csak a leletek iránt érdeklődött, egyszerűen csak a tárgyak feltárására törekedett. Ma a régészet „problémaorientált” vagy legalábbis annak kellene lennie, törekedni kellene elméletek, feltevések, feltételezések felállítására, természetesen a meglévő források alapján.”

Még sokáig idézhetnénk mindazok megállapításait, akik a régészettudomány utolsó három évtizede alatt elért forradalmi felfedezéseiről és ugyanakkor az emberiség őstörténelmének újraértékeléséről írnak.

Ilyen körülmények között nem lehet túl merésznék nevezni a szabir népről írt munkámat, melyet mindenkor a régészeti leletek kézzelfogható bizonyítékaira alapozok. Ezek a szabir őstörténelemre vonatkozó régészeti leletek megfelelő összehasonlítás és kiértékelés során egységes egésszé kapcsolódnak össze. A történelmi teóriák csak úgy állják ki az idők próbáját, ha a valóságra épülnek. Götz László kutató főleg a német szakirodalom tüzetes áttanulmányozása után nagyszerű szakmai munka keretében rakta össze és mutatta be, hogy az indogermán és finnugor történelmi elméletek csaknem két évszázada téves alapokra épülnek.

Alig szántak szerepet az őszabir népnek, mely a késő paleolitikumtól a mezolitikumon át, de különösen a neolitikumban, de a fémkorszakokban is vezető szerepet játszott.

I.

Régészeti leletekkel igazolható, hogy a szabir őstörténelem Közel-Keleten, Mezopotámiában kezdődik a Nagy Zab folyó felső szakaszánál, Shanidar Zawi Cheminél. Ez a népcsoport nemesíti először a növényeket, szelídíti az állatokat. Kezdetleges földművelő életmódjukat bizonyítják pattintott és csiszolt kőszerszámaik, őrlőedényeik. A neolitikus forradalom folyamata Észak-Mezopotámiában követhető nyomon a leginkább. A földművelés, állattenyésztés gyorsan terjedt a mai Palesztina és Libanon, a Zagros hegység menti Irán, az Iráni-fennsík, fel egészen a Transz-kaukázusig, a Dél-Anatóliai fennsík, az Elbrusz keleti részén (Kapet Dag) és a Hindu Kush hegység északi lejtői vidékére. A Cambridge Ancient History megállapítja, hogy a földművelés tudománya milyen gyorsan áttért mindezekre a területekre, sőt hamarosan a balkánon keresztül a Kárpát medencébe, később az Indus völgyébe és Egyiptomba is eljutott.

II.

A szabirok őstörténete Shanidar Zawi Chemi őstelepülésről indul (i. e. 9217±300 év). A szabir őstörténelem ezredévei, nagy területekre elterjedt kultúrája csak úgy kapcsolható össze egységes egészé, ha ismerjük fejlődésének menetét, és gondosan összehasonlítjuk, kiértékeljük, visszavetítjük az eredményeket, ilyenformán megtaláljuk azt a pontot, ahonnan egy-egy kulturális fejlődés indult. A kezdet kezdetén ezért fontos pl. a Shanidar Zawi Chemiből kiinduló jellegzetes díszítőelem, dekorálási mód. Ugyanezek a mértani alakok láthatók a csontból készült szerszámnyeleken, később a kerámiákon a kerámia-korszakokban, ahol a szabir nép leszármazottai éltek, évezredekig fennmaradtak, pl. a magyar népművészetben is a mai napig.

III.

Először Shanidar-Zawi Chemiben találtak a régészek tiszta-réz szerszámot, amit ár gyanánt használtak (11000 évvel ezelőtt), azonkívül luxuscikket, gyöngyöket, függőket, és használati tárgyakat: szerszámokat, fűrókat, tüket készítettek rézből. A fémek, fémötvözetek nagy szerepet játszottak a szabirok életében. A későbbiekben az öntött réz, bronz, vas és az acél előállítás is bizonyíthatóan a szabirok nevéhez fűződik.

IV.

Schanidar-Zawi Chemiben már kialakulnak a jellemző hitszemlélet alapvető vonásai, melyek jeleit a rituális temetkezési szertartásokból ismerjük meg. Halottaikat vörös festékkel öntik le – mindenütt az újkőkori szabir településeken – és jellegzetes zsugorított testhelyzetben helyezik a sírba. A nők mellé őrlőkövet is temetnek, és felékszerezik őket, a férfiakat kovakő késükkel temetik el (később fegyvereikkel együtt), mert hittek a túlvilági életben. Hitszemléletük évezredek át végigkíséri a szabirok leszármazottait. A temetkezési kultuszra jellemző, hogy a temetőkben hasonló, boltozatos kőépítményeket emelnek (R. S. Solecki, Science Vol. 139, 1963). Köztudomású, hogy a rituális temetkezési módok már ősidők óta a valláshiedelemből formálódnak.

V.

A szabirok őstörténetének következő, fontosabb állomása Jarmo (i. e. 7000, kissé délebbre). A földművelést és az állattenyésztést már magasabb fokon gyakorolták, és már egyszerű formájú kerámiát is készítettek használati célra, egyszerű mintákkal dekorálták is. Jarmo alsó, legrégibb ásatási rétegéből, még a kerámia-készítés előtti korszakból apró köldökdomborulatos asszony-szobrocskák kerültek elő, melyeket a régészettudomány Anyaistennőnek nevezett el. Amerre a szabir nép és leszármazottai letelepedtek, mindenütt megtaláljuk hitviláguk e matriarchális szimbólumait: az újkőkori Tell Ramadban (Palesztina), Tell Sarabban (Nyugat-Irán) a régészek Sarabi Vénusznak nevezik, Elamban Pinikir néven, az Al Ubaid kori szabi-roknál (Dél-Mezopotámia) ERES-KI-GAL-nak, Nagy Föld Istennőjének nevezték, a kárpát-medencei Olt folyó melletti Erősdön, a Kr. e. 6. évezredben Eres, Erős néven, ős-Arattában, Khorezsemben, a Káspi tenger mellett is (ma Turkesztán). De az egyiptomi ősvallásban is megtaláljuk Nagyasszony „Great Goddess” néven, ahol a hagyomány, de az írott történelem (a Halottak Könyve) Osirist szabir őstől származtatja (Michael Haberlandt, Ethnology, London, 1920). De nőalakban képzeltek el fő istenüket, Szin-t az Indus-völgyi Harappa-Mohenjo Daro civilizáció szabir ajkú népei is. De a későbbi idők görög és római kultúrái is az ős-szabi-roktól elszakadt pelazgok, etruszkok valláskultuszából vették át a híres istennőiket.

VI.

A jarmoi földművelő kultúra a kerámiájáról híres Hassuna-Samarra periódusban folytatódott. Kialakult a szabir építkezésre jellemző stílus, vályogtéglából, téglalap alakú házakat építettek a már Jarmoból is ismert tűzhelyekkel, és a padlóba sülyesztett nagy, gabonátároló hombárok. Ezeket az agyagedényeket kiégették.

VII.

Hassunát és Samarrát a kerámiája tette olyan híressé, hogy a két ásatáson talált kerámiatárgyakról külön periódusokat neveztek el: A Hassuna kerámia három csoportra oszlik: archaikus, standard és Samarra csoportra. A hassunai archaikus csoport még Jarmora hasonlít, de már vonalas, rovásírásunkra emlékeztető (lineáris), V-alakú, keresztezett és párhuzamos vonalakkal díszítik a kerámiát.

VIII.

A hassunai standard kerámia dekorációja hatalmas fejlődést mutat. A Shanidar-Zawi Chemi csontfaragások mértani alakzatainak utánzása, a még lágy agyagba belekarcolt minta a festéssel váltakozik.

Ez a típusú kerámia már hatalmas, távoli területeken megtalálható, mindenütt, ahol a szabir nép elterjedt. Ugyanúgy Ugaritban a szíriai Földközi-tenger partján, Eriduban Dél-Mezopotámiában, mint Susiában (Seton Lloyd and F. Safar, Tell Hassuna, J. N. S., 1945), Ny.-Turkesztánban is, (Cambridge Ancient History Vol. I. Part I. chapter VII. a.), sőt még a Kárpát-medencében is, a Körös kultúrkörben (Makkay János).

IX.

Miután a Hassuna-féle kerámiák mindezek a területeken helyi agyagból készültek, a terjeszkedő szabir nép a szakmai tudását vitte magával a fejében, nem a kerámiát cipelte a batyujában. Túlhaladott a néhány szakértő álláspontja, akik azt szeretnék elhíttetni, hogy csak kereskedelem útján terjedt a kerámia ilyen hatalmas térfőkörbe.

X.

A Hassuna-korszak felső szintjén sok páratlan szépségű luxuserámiát találtak a régészek, melyet Samarra kerámia néven tartanak nyilván. Megmunkálása, formája, díszítése egyaránt gyönyörű (Die Ausgrabungen von Samarra, E. E. Herzfeld, Berlin, 1930). A fénytelen, kissé érdes falú korsók, nagy tálcák és kerek hasú fazekak díszítése nyolcezer év távlatából szinte hihetetlennek tűnik: mértani ábrák (II.), élethűen megfestett állatok, halak, madarak, emberi alakok, dinamikus mozgást ábrázoló képek, futó szarvasok, halat fogó hosszú nyakú madarak, forogva táncoló csoportja. Érezzük, hogy a pelazgok (a görög szigetvilágban), az etruszkok (az Olasz-félszigeten), a székelkapukat faragó erdélyiek és a táncukat utolérhetetlen dinamikával ropó magyar néptáncosok tehetségüket a szabir őseiktől örökölték.

A Hassuna-kultúrkör nem csak kerámiájával kapcsolja össze ezeket a területeket (Szíria, Khuzisztán, Turkesztán, Kárpát-medence), hanem építészeti stílusuk, lakóháztervei: a téglalap alakú ház beépített tűzhellyel, padlóba süllyesztett tároló hombárok stb. (VI.) is megegyeznek. De azonosak a földművelési és állattenyésztési módszereik is (I.).

XI.

Ha van az újkőkőban a kerámián és az istennő szobrocskákon kívül fontosabb ismertetőjel, mely a szabir származású népeket összeköti, akkor az a hatalmas öntözőcsatorna-rendszer, amelyet mindenütt megtalálunk, ahová a szabirok a magas színvonalú földművelés sajátos módszerét elterjesztették. A régészeti ásások azt mutatják, hogy a legősibb öntözőcsatornák – melyekről pontosan megállapítható, hogy milyen célra építették –, a Hassuna periódus Hassuna és Tell es Sawwan lelőhely öntözőcsatornái voltak. Ezeken az újkőkő földművelő telepeken már bizonyítható a lentermesztés, mely nem valósulhatott volna meg öntözőcsatornák nélkül. Később ebből a térfőkörből terjedt el előbb Susiana (Khusisztán) vidékére, majd Eridu felé (Dél-Mezopotámiába), majd keresztül-kasul szelik az egész Mezopotámiai síkságot, és a nagy sumir civilizáció mezőgazdaságát is megalapozzák – a forró sivatagi éghajlat ellenére. De innen nagyon távoleső régiókban is megtaláljuk a nyomait: a Kárpát-medencében (Csörsz árka), Turkesztánban az Amu- és Szir-Darja folyók mentén, majd később Egyiptomban és az Indus völgyében (Harappa, Mohenjo Daro).

A világűrből mesterséges holdakkal fedezték fel a hatalmas öntözőcsatornák nyomait pl. Egyiptomban egészen a tengerpartig (Charles Berlitz, Atlantis, the eight continent).

Felmerűl a kérdés, hogyan építhettek a civilizáció hajnalán ilyen hatalmas öntözőcsatorna rendszereket. Ilyen munkálatokhoz mérnökők, rengeteg munkás, eszközök, és magas fokú társadalmi szervezethez szükséges. A sumir civilizációból elég pontosan ismerjük a csatornák építésének, állandó karbantartásának menetét, de az újkőkő csatornák sokkal korábban építették. A földhordáshoz szükséges eszközöket, pl. a társzekereket már nagyon korai időszakból igazolhatjuk az őszabir kultúrában (B. Meissner ekként sorolja fel az agyagtáblákon megörökített társzekerek fajtáit: GIS.KI-MIN SU-BIR-ki Su-bu-ri-tu – GIS.KI.MIN. NIM-MA-ki-e-la-mi-tu – GIS-KI.MIN GU-TI.UM-ki Qu-u-ti-tu).

Badiny Jós Ferenc is közöl egy négykereű fedeles kocsi ábrát, ezt a makettet a Kr. e. 4. évezredből az őszabirok földjén, Tepe Gawrában találták a régészek. (Badiny: Káldától Ister-Gamig I.) De Európában, a Kárpát-medencében is találtak kocsi ábrázolást a budakalászi-péceli kultúrkörből. Tehát az őszabirok a terjeszkedésük során és az öntözőcsatornák építésekor is alkalmazhatták a társzekereket. Tudjuk, hogy bitumennel bélelt fonott merítőkosaraik is voltak, és feltételezhetően használhattak fából készült talicskákat is. Miután megállapították, hogy a Yarim Tepei, Hassuna melletti lelőhelyen már a 7. évezredben ismerték a rézőntés technikáját, rézőcsákányaik, ásók, lapátjaik is lehettek a földmunkák végzéséhez.

Gondoljuk végig az öntözőcsatornák építésének célját:

1. Mindenkor öntözővízhez jutottak az időjárástól és a földrajzi adottságoktól függetlenül.
2. Előrelátó gazdálkodással, terméstebblettel az inséges esztendőben is élélmezheték a lakosságot.
3. A terméstebblet létebiztonságot teremtett az egész nép számára.
4. A terméstebblet lehetővé tette az örök, katonák ellátását, étkeztetését, ruházatat, felszerelését.
5. A bő vízszükséglet tárolása lehetővé tette a kézműipari mértékű szövés-fonást, majd a kereskedelmet, tehát elősegítette a mesterségek kialakulását, a mesterek függetlenedését a mezőgazdasági munkától.
6. A csatornák, gátak, vízgyűjtők tervezése, megépítése, állandó karbantartása, a szükséges eszközök előállítása biztos megélhetést nyújtott nagy tömegeknek.

Az őszabir valláskultusz irodalmi terméke a „Fokos Szövetség” agyagtábla fordításában olvashatjuk, hogy „Öntözőcsatornákat is épített a Fokos”..., igazolja a vallási és társadalmi fejlődést, szerveződéset, rétegződését.

XII.

Az öntözőcsatornákat nem áshatták ki kőszerszámokkal, tehát fémszerszámaiknak kellett lenniük. Ennek bizonyítására szolgált érdekes adatot a The Cambridge Encyclopedia of Archaeology, megállapítja, hogy a Hassuna melletti Yarim Tepén ismerték a rézöntés technikáját. Ugyanis feltárták a rézöntő kemence „ipartelepet”. Radarsugárral pásztázó elektromikroszkóppal megállapították a vizsgálatok során, hogy az öntökemencékben 1100 °C hőfokot is el tudtak érni, ez a hőmennyiség elegendő a rézöntvények előállításához.

XIII.

Ugyancsak a rézöntvények korai megjelenését bizonyítja a Mezopotámiában, Uqariban napvilágra került 6. évezredbeli égetett agyag csákány öntvényforma (fokos) is, egyúttal a fokos eddigi legkorábbi előfordulása. A szabir-magyar népcsoport hajdani vallásszimbóluma akkor hasznos munkaeszköz és nélkülözhetetlen fegyver az ókortól csaknem napjainkig.

XIV.

Tehát a szabirokat nevezhetjük a rézkorszak elindítóinak, de később a bronzkor és a vaskor elindításában is jelentős szerepet játszanak.

XV.

A neolitikus forradalom következményeként a Hassuna periódusban kezdődő nagymérvű szabir terjeszkedés oka az újabb termőföldek megszerzésén túl a réz és rézérc keresése volt.

XVI.

Így találnak rezet Anatólia mellett Nyugat Iránban és főleg a Kárpát-medencében, ahol a már meglévő földművelő telepek mellett bányatelepeket is létesítettek. A bányák és a rézérc szállítás útvonalának biztosítására katonasággal védett helyőrségeket, őrtornyokat építettek. Így vált aztán a bővizű folyókból öntözhető, termékeny alföldekben, ércekben gazdag Kárpát-medence a szabirok kedvelt hazájává, mely a hosszú évezredek alatt fenntartotta a kapcsolatot a szabir őshazával.

XVII.

A magyar őstörténelem szempontjából nagy jelentőségű az a tény, hogy a Hassuna és Halaf periódusok és a velük egy időbeli Kárpát-medence népetnikuma, nyelve, vallása és kultúrája azonosnak nyilvánítható. A két terület közötti kapcsolatokat több tudós és szakértő is megerősíti: mint Childe, Homer, Piggot, Makkay, Kalicz, stb. és azokat orientális előőrseknek, vagy gyarmatoknak nevezik. Makkay például az egyik munkájában bemutatta, hogy a Körös-kultúrkör időbelileg megegyezik a Hassuna-Halaf periódussal, míg a Tisza-kultúrkört az Al Ubaid periódussal hozza kapcsolatba. A tiszapolgári újkőkori régészeti leletek között talált lyukacsos díszítésekkel ellátott talpas edények viszont E. E. Herzfeld, a híres orientalista által publikált Samarra I. kerámia pontos másai.

XVIII.

A Hassuna-Halaf periódusok és a Kárpát-medencében talált kerámiák alakja és díszítése azonos, de mindenütt helyi agyagból készítették, tehát nem csak kereskedelmi úton került a Duna-Tisza tájára.

XIX.

A két területkör között nem csak a kerámiák azonossága mutatható ki, hanem az építészet módja, stílusa is megegyezik. Az újkőkori Erőd építészeti stílusa a Hassuna-Halaf periódusra emlékeztet. Erődről, a Körös kultúrkör legnagyobb városáról Jacquetta Hawkes és Sir Leonard Woolley Prehistory and the Beginnings of Civilization c. könyvükben azt írják, hogy a Körös kultúrkör népe magasműveltségű, városokban lakó nép volt és tágas, ízlésesen berendezett házaikban még központi fűtés is volt i. e. 5500). Ha összehasonlítjuk a Hassuna periódus és az Erős kultúrkör építészetét, mindkét helyen azt találjuk, hogy házaikat az őszabiroknál már megszokott téglalap alakú terv szerint építették. Mindkét helyen agyagból döngölték a padlót, a tűzhelyet is hasonlóképpen építették, és agyagból égetett magtároló hombárokat süllyesztettek a padlóba.

XX.

A neolitikumbeli mezopotámiai és kárpát-medencei nép azonosságának következő bizonyítéka a mezőgazdasági módszerek azonossága. A neolitikus forradalom kialakulásának alapfeltétele volt a vadon termő növények: az árpa, búza, borsó, lencse és a főleg takarmányként használt keserű futóborsó nemesítése és a vadállatok közül a juh, kecske, disznó háziasítása. A Cambridge Ancient History megállapítása szerint Európában csak a szarvasmarha és a disznó vad ősei voltak csak megtalálhatók az agrárforradalom kezdetének idején, így tehát a földművelés és állattenyésztés tudományát be kellett hozni Európába. Ez meg is történt az újkőkorszakban, amikor is a földművelés és állattenyésztés tudománya Mezopotámiából észak felé húzódva a Balkánon keresztül eljutott a Kárpát-medencébe is.

XXI.

A földművelés és állattenyésztés mestersége már teljesen kialakult formájában jutott el az újkőkori Kárpát-medencébe, melyet elsősorban az a tény igazol, hogy a kárpát-medencei újkőkori kultúrákat szűz talajon, vagyis a legalsó ásatási rétegekben találták.

XXII.

Az agrárforradalom ilyen gyors és széleskörű terjedése obszidián (vulkánikus kő) nélkül nem következhetett volna be sem Mezopotámiában, sem a Kárpát-medencében. Az obszidián ugyanis könnyen hasítható, megmunkálható, szerszámkészítésre kiválóan alkalmas. A korai őstermelők Mezopotámiában a Vantó környékéről, a Kárpát-medencében pedig Méhtelekéről szereztek be az obszidiánt, és helyben dolgozták fel.

XXIII.

A Hassuna-Halaf periódus és a Kárpát-medence földművelésre és állattenyésztésre vonatkozó természeti adottságai nagyon megegyeznek. Mindkét helyen a hegyekkel övezett termékeny alföldeket bővizű, öntözésre kiválóan alkalmas folyók szelik keresztül-kasul, a mérsékelt időjárás kedvező a földművelésre, állattenyésztésre. Mindkét helyen elterjedt a gabonafélék, zöldségfélék és gyümölcs termesztése.

XXIV.

Az újkőkori szabirolnak már az emberi civilizáció e korai szakaszában is fejlett valláskultusza, magas szintű művészete, kialakult kézművessége, csatornaépítő, társadalomszervező tehetsége volt. Régészeti leletek igazolják, hogy szabir őseink terjeszkedése a Duna-Tisza tájára az első honfoglalásunknak nevezhető.

XXV.

A Hassuna periódus és a Kárpát-medence népének azonos a hitszemlélete is, a Termékenység Istennőjébe vetett hitből fakadó matriarchális hitszemlélet nyomait találjuk a Termékeny Félhold egyéb régióinak korai kultúráiban, Jarmoban, Tepe Sarabban, Tell Ramadban is. Az Al Ubaid periódusban a szabirolk ERES-KI-GAL-nak, a Nagy Föld Erősenek nevezték a Termékenység Istennőjét. Úgy látszik, hogy hivatkozni akartak arra a nagy területkörre, amely északkeletre tartozott, és ahol az egységes valláskultusz szimbólumait meg is találták a régészek: kultikus agyagszobrokat, csodálatos kerámiákat, festményeket, domborműveket.

A Kárpát-medencében az istenanya neve ERES-ERŐS, ebből a kifejezésből ered Erősd neve, a Körös kultúrkör legfontosabb települése. A Körös kultúrkörben több mint negyven, helyi agyagból formált istennő szobrocskát találtak, Méhtelegen egy csoportban hatvan darab került napvilágra.

László Gyula azt írta, hogy az első földművesrajok Elő-Ázsiából indultak útnak és egészen a Körösig jutottak, és emlékeiket Körös-csoport néven tartják számon. Hitszemléletükről pedig azt írja, hogy a „házaik szentélyébe” helyezett kis szobrokból pedig a Termékenység jelképe, a nő válik uralkodóvá.

XXVI.

A kora-újkőkori észak-mezopotámiai és a kárpát-medencei nép antropológiai azonossága szintén kimutatható. Többek között C. S. Coon és George Roux a Hassuna, illetőleg a Termékeny Félhold újkőkori lakosságát a „mediterrán” népcsoportba sorolja, míg Kiszely István, Mary Brady, stb. az egyidőbeli kárpát-medencei ősnépet sorolják a „mediterrán” népcsoportba.

XXVII.

A Közel-Kelet ősnépeit kutató tudósok – Arthur Ungnad, Otto Reche, Max Oppenheim, Hugo Winkler, stb. – viszont a szabirolkat a „mediterrán” népcsoporttal hozzák közvetlen kapcsolatba. Míg Otto Reche az általa felosztott „mediterrán” faj harmadik csoportját „homo mediterraneus, var. orientalis”-nak (vagy orientális fajnak) nevezi, és annak egyik alcsoportjába a „homo tauricus” népet osztja be, ugyanakkor ezt a „homo tauricus” népet Arthur Ungnad egyenesen szabir (subar) „fajnak” jelöli meg (Arthur Ungnad: Subartu, Berlin und Leipzig, 1936.).

XXVIII.

Wallis E. A. Budge a Hieroglyphic Dictionary-jében az ős-embert US-BAR-nak (US = ősz, BAR = ember, SU-BAR-nak nevezi.

XXIX.

Sok tudós és szakember tartja szabirnak a mezopotámiai, sumir dinasztia előtti ősnépet:

Sir Leonard Woolley írja, hogy asszír hagyományok szerint Mezopotámia őslakói a szabirolk voltak.

N. S. Kramer professzor Sumerians... c. könyvében megemlíti a szabirolkat, mint a sumir dinasztia előtti őslakókat.

E. A. Speiser (University of Philadelphia) írja: „A szabirok, akik a legrégebb történelmi időktől fogva nemcsak a hatalmas hegyvidékeket tartották megszállva Babyloniától északra, de békésen együtt éltek a sumirokkal és akkádoikkal” (Hurrians and Subarians).

Arthur Ungnadot egyenesen „pánszabirista” jelzővel illették a szakirodalomban a szabirok őstörténelmét kutató és bemutató munkássága miatt. Fő munkája ezen a téren a Subartu c. könyve.

Hugo Winkler a német szakértők közül elsőnek ismerte fel a szabirok nagy őstörténelmi jelentőségét és „Suri” c. munkájában mutatta be azt.

Közel-keleti és egyben szabir őstörténelmet is kutató német tudós Max Oppenheim, Tell Halaf feltárója, közvetlen munkatársa, Hubert Schmidt, E. E. Herzfeld, A. Götze, E. Ferrer, B. A. Schott, G. Güterbock, C. G. von Brandenstein, G. Hüsing, stb...

Eduard Meyer, a Berlini Kelet-Ázsiai Múzeum egykori igazgatója Mezopotámia ősnépességéről így ír: „Ez az ősnép nem volt semita. Nevük sumirul SUBAR, vagy SUBIR volt.”

S. P. Tolszov Auf den Spuren der altschoresmischen Kultur c. művében azt olvashatjuk, hogy Előázsia őslakói szabirok, hurriták és sumirok voltak.

F. Hrozny Die alte Geschichte Vorderasiens c. munkájában többek között azt írja, hogy a sumirok a Transkaukázus régiójából származtak és eredetüket tekintve a subar-sumir népfajhoz tartoztak, ha nem is teljes egészében.

H. Schmökel több munkájában kifejti, hogy a későbbi Assíria területén a 3. évezredben még nem laktak semiták és a népesség subir-hurri volt.

W. V. Soden Die Nahe Osten im Altertum c. könyvében a szabirokkal kapcsolatban ugyanezt írja, mint Schmökel fenntebb.

Novotny Elemér Mezopotámia legrégebbi autochton őslakóit subareusoknak, vagy másképpen a hurriták őseinek tartja.

Badiny Jós Ferenc Káldeától Ister-Gamig II. c. könyvében ezt olvashatjuk: „Egy ötezer évre visszamenő sumir épikus költemény 7. sorában ez áll: EME NAM LU KI EN GI mat KAL DA ME – a kiengi emberiségnek a nyelve... KALDEA NYELVE. Ezek szerint világossá válik az a tény, hogy Kaldea és a „Subarokkal azonos” KAL-ok népe az i. e. 4. évezredben már létezett, és Subar-Sabir néppel azonos nyelvet beszélt.

Ám ismeretes az is, hogy a történelmi adatok sokasága a szabir népet a magyarokkal azonosítja, így a sumir-magyar nyelvezonosság kétségtelenül bizonyítékot nyer ezzel a csaknem 6000 éves nyelvemlékkel.”

XXX.

A szabir nép tehát a mezopotámiai térkörből ered, de ugyanakkor megjegyezzük, hogy ez a nép már a korai újkőkortól kezdődően hatalmas régiókat népesített be, és az ékírástól táblák e népet KU-MA-GAR-RI-nak, azaz HATALMAS NEMZETSÉGNEK jelölik meg, és istennőjüket ERESKIGAL, azaz NAGY FÖLD ISTENNŐJE néven tartja számon a szakirodalom.

XXXI.

Ugyanakkor Gordon Childe az újkőkori Európában „a Viztutától a Balkán déli csücskéig egy azonos nép településéről” beszél.

XXXII.

A téves származáselméleteken alapuló mesterséges kategóriákat létrehozó indogermanista, indoeuropaista tudósok külső jegyek alapján Európa népességét három fő csoportra, és alcsoportokra osztották és földrajzi egységekről, hegyekről, égtájakról nevezték el. 1790 táján táján először feltételezi az angol Jones, hogy a szanszkrit nyelv angolszász őseinek a nyelve. Ennek alapján a német Franz Bopp 1816-ban lerakja az összehasonlító nyelvtudomány alapját, mely az indogermán nyelv- és fajelmélet alapja lesz (de ugyancsak ebből ered a múlt századi német „übermensch” és az angol „superman” fogalom, lásd a Körösi Csoma Sándor és a szabirok c. könyvemben, 1998).

XXXIII.

Európa mellett a másik fontos újkőkori szabir terjeszkedési területkör volt Turkesztán (Khorezm) a Szir-Darja és Amu-Darja folyók mentén. Ezt a területkört a szakirodalom sokszor az emberiség másik bölcsőjének nevezi (Mezopotámia után). A Jeitun kultúra (Turkesztánban) tökéletes hasonlóságot mutat a mezopotámiai Hassuna kultúrával. Párhuzamot vonhatunk a későbbi turkesztáni Anau I. A. és a Hassuna I. A. szintek kultúrái között is.

XXXIV.

A két területkör között mitológiai szempontból is párhuzamot kell vonni. A mitológiák ŐS-TURÁN-ja, ATURA Észak-Mezopotámiában és az Anatóliai Taurus hegységek ösvilágában, a SA-AS-SUBAR nép eredeti földjén volt, és nem kétséges, hogy TURÁN (Turkesztán) neve innen ered.

XXXV.

Az újkőkori Turkesztánban – mely a későbbi évezredekben a szittyá-pártus-hún történelemben olyan jelentős szerepet játszott – szintén az ős-szabir föld lakosságához antropológiai szempontból is hasonló nép élt

XXXVI.

A Tolsztov-expedíció Turkesztánban, a szabirok újkőkori tartózkodási helyén végzett ásatásokat. Határozottan megállapította az ős-szabir nép jelenlétét a térkörben, és a későbbi időkben a sumirok jelenlétét. Tolstov e témáról írt könyve alapján jelenti ki Novotny Elemér sumirológus, hogy SUBAR = SUMIR.

A SUBAR szó eredetét Arthur Ungnad a sumir ékírás alapján a következő változatban sorolja fel: su-gir, sa-gir, su'ar és su-ri (az utóbbi akkád kifejezés). Az észak-mezopotámiai ős-szabir földet úgy a főníciai, mint a görög mitológia ATURA-nak, vagyis magyarul ÖSTURÁN-nak nevezi, ez pedig azt jelenti, hogy az ős SA nép hazája és a mitológia ÖSTURÁN-ja már jóval az írott történelem előtti időkben egy és ugyanazt a térkört jelentette. De azt is megállapíthatjuk, hogy a TURÁNI kifejezés Mezopotámiából ered, és a TURÁNI kifejezést a SA-SUBAR földművelő nép vitte magával Turkesztánba terjeszkedése során. A hosszú évezredek folyamán megtaláljuk a két szó párhuzamos előfordulását: Turáni alföldnek nevezik a Káspi és Aral tó közti síkságot, ugyanakkor a SA-ASI és ASINA néptől származtatja magát a saka, daha, massagéta, pártus, östörök, osset, assza-úz, gúz, ogúz, mada, jász, onogur, húnugor, besgur... stb. nép.

XXXVIII.

Hogy a szabir népet és a tőlük származó népcsoportokat könnyebben végigkísérhessük történelmük útján, a szabir népetnikumot négy alcsoportba soroltam:

- a.) homo subaricus, var. Crescens Luna fecunda (Termékeny Félhold-i, centrális szabir)
- b.) homo subaricus, var. europea (nyugati szabir)
- c.) homo subaricus, var. orientalis (keleti szabir)
- d.) homo subaricus, var. africana (déli szabir).

XXXIX.

Ennek az ékírásban KU-MA-GAR-ri-nak, NAGY ERŐS NEMZETSÉG-nek a nyelvazonossága is kimutatható. Ez a nyelv, mat KAL-DA-ME, azaz KÁLDEA NYELVE az az ősn nyelv (Primordial Tounge, Urschprache) lehetett, melynek létezéséről egy orosz nyelvészeti publikációban olvashatunk. Illitch Switych, A. B. Dolgopolski és Djakonov professzor megállapították, hogy ez az ősn nyelv 650 gyökérszavával minden más nyelvvel kapcsolatba hozható. Az orosz nyelvészek meghatározták azt a területkört is, ahol az első, eredeti nyelvet beszélték: Anatóliától (Törökország) Indiáig, a Kaukázustól a Perzsa-öbölhöz húzódó térkört (A. B. Dolgopolski: Boreisch, Ursprache Eurasiens. Das Bild der Wissenschaft, Stuttgart, 1973) vagyis pontosan azt a területkört, melyet mint az ős-szabir földművelők terjeszkedési régióit jelöltem meg. Ennek az ősn nyelvnek a keletkezési idejét az orosz tudósok az utolsó jégkorszak végére (kb. i. e. 10000-re) teszik, mely időpont nagyjából megegyezik a földművelés kezdetével is a Termékeny Félhold térkörében. Az orosz nyelvészek a magyar nyelvet is az ősn nyelvből származó nyelvek csoportjába sorolják.

XL.

Ennek az ősn nyelvnek a nyomai (lingua franca) még ma is megtalálhatók a földkerekség bármely pontján földrajzi nevek formájában is. Több mint hétezer ilyen földrajzi nevet gyűjtöttem össze, melyek a sumir nyelv segítségével részben vagy teljes mértékben érthetők. Ezek a nevek mind a Kárpát-medence határain kívülről valók, és főleg ott fordulnak elő tömegesen, ahol az ős-szabirok valamikor megtelepedtek. E szavak közül úgy másfélezer a magyar nyelvben ma is használatos.

XLI.

Az a nép, amelyik ezen az ősn nyelven az eddig ismert legrégebbi írással le is írta a nevét, az a szabir nép volt. A 7000 éves Tatárlaka-i kerek táblácska alsó, jobboldali felében találjuk meg a SA-PIR írásjelet. Hood professzor összehasonlító táblázata alapján, Badiny Jós Ferenc közlése szerint: „SA (L. 353.)... jelentése = orca, arc, PIR, vagy BAR (L. 381.)... jelentése = napfény, pír.

Itt van tehát leírva a SA-PIR, vagy SA-BAR népnév, mely „istenfényű arcút” - napbarnított arcút jelent”.

XLII.

Lukácsy Kristóf is tudósít bennünket a SAPIR névről és népről:

„Sapardia nem más, mint az örmény felföld Sabir vidéke. Herodot annak lakóit Saspir vagy Sapir néven említi...” (Magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei.)

De Herodotos más helyen is említi a SAPIR népet:

„Super hos (Persas) ad venter Aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad Septemtrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis.” (Historiarum L. IV.)

Bizantinus viszont arról értesít bennünket, hogy a Sabir, Sapir és Saspir csak kiejtésben különböznek, de egy és ugyanazon népet jelentik.

Tehát a SAPIR (szabir) népvét megtaláljuk a 7000 éves Tatárlaka-i tábláskán ugyanúgy, mint évezredekkel később a történetírók műveiben is.

XLIII.

A régészeti leletek alapján következtethetünk az ős-szabir nép életmódjára, jellemvonására, művészetére, szellemiségére, hiedelemvilágára is.

A természeti erőben hívő földműves kemény, szorgalmas, folyamatos munkával megváltoztatta a környezetét. A sikerek eléréséért folytonosan alkalmazkodnia kellett környezetéhez. A jó termés záloga a békés, alkotó munka, a közös célért a közös erőfeszítés, az előrelátás, tervezés, a környezet ismerete, a munkát megkönnyítő tárgyak készítése is. Az eszközkészítésből kézművesség, árucseré, kereskedelem, a munkamegosztásból a családi és társadalmi fejlődés, a gazdasági felemelkedés, a többlettermelés révén jól szervezett társadalmi élet alakult ki. Míg a vándorló, vadászó, gyűjtögető ember csak felhasználja a környezetét, a földművelő, állattenyésztő alkot, növényt nemesít, állatot szelídít, öntözőcsatornát épít, tudatosan megváltoztatja a természetet. Környezetét, tárgyait művészi igénnyel díszíti. Az egymásrautaltságból, közös sorsból fakadó együttműködésből közös célért való közös munka alakította a tudatát, személyiségét.

Több ezer év alatt tette meg ezt az utat az ős-szabir nép, míg hatalmas néppé növekedett. Padányi Viktor „egykor húsz törzset számláló „szabir népről” ír – akkori szokás szerint a törzsek neve sok esetben népek neve lett.

XLIV.

Az észak-mezopotámiai Khabur folyó menti Tell Halaf feltárása egy új nagy őstörténelmi periódus nevét adja. Az első világháború előtt indult az ásatás, melynek célja az indogermán faj- és ősnyelv megtalálása volt. A 18. század végén Nyugat-Európát lázba hozta a szanszkrit nyelv, melyre mindjárt kimondták, hogy a legrégebb indogermán ősnyelv. Ezután mindenüvé megindultak a német, majd az angol tudósok az indogermán ősnép és ősnyelv felkutatására. Így jutottak el Tell Halafba is, ahol az ős-szabirok kultúrájára bukkantak (Max von Oppenheim, Arthur Ungnad és társai). E kultúra örökösei a magyar-török és kaukázusi népek, sem alkati, sem nyelvi rokonság nincs az angollal, némettel, ezt a megfejtett ékírásos táblák bizonyítják, sőt a szanszkrit nyelv szerkezete is merőben más, agglutináló (ragozó) nyelv. Hiába bizonyítják a szabir és sumir nép nevét ékírásos táblák, az indogermanista tudósok csak telepéseknek, farmereknek nevezik őket.

XLV.

A Halaf periódus építészete csupán a Hassuna időszak továbbfejlesztése. Igazi nagy újítás csak Arpachiyah-ban a Halaf periódus központjában a kör alakú kőlapra tervezett, méhkashoz hasonló, kupolával tetőzött és boltozatos „tholoi” építkezés. Hasonmását csak egy későbbi időszakban, a mykeni kultúrkör síremlékeiben találták meg. Ez igen fontos bizonyíték az ős-szabirok égi-tengeri szigetvilágba való terjeszkedésének (pelazgok).

XLVI.

A Halaf időszakban mindenüvé elterjedt steatitből (szappankő) különböző formájú, apró korongocskákat, pecsénymókat készítettek. Átfúrták és a tudósok véleménye szerint zsinórra fűzve nyakban viselték. A hátsó oldalára egyenes és kereszteződő vonalakat karcoltak, mint a Tatárlakai tábláskára. Az egyének tulajdonának igazolására szolgáló védjegy lehetett.

XLVII.

Ezekből a pecsénymókból fejlődtek ki a későbbi pecséthengerek (Georges Roux, Ancient Iraq.), így aztán ahhoz sem férhet semmi kétség, hogy a pecséthengerekből viszont a képírás (pictogram) fejlődött ki. És ma már azt is határozottan tudjuk, hogy a képírásból pedig az ékírás fejlődött ki, mely aztán már a korai sumir dinasztia idejétől kezdődően az írott történelem kezdetét is jelenti.

XLVIII.

A Halaf periódusban jelenik meg a Fokos, mint fegyver és vallási szimbólum. Egy ötezer éves, agyagtáblára írt költemény fennkölt hangon dicsőíti a Fokos valláskultuszi szerepét:

„IZ-TEN tökéletes alkotásában EN-LIL elválasztotta az Eget a Földtől s az Ég és Föld szövetségének jelképeül a Fokost adta...”

Gyakran látható a Fokos motívum a Halaf kerámiákon.

A 6. évezredi Uqaritból megtalálták a régészek a Fokos (csákány) égetett agyag öntvényformáját, mely a fémből öntött Fokos eddigi legkorábbi bizonyíték.

A Fokos egyébként a hatalom jelképe is volt, mondják az eblai ásatások írott dokumentumai. A királyi jogar és a vezérbot is a Fokos hatalmi jelvényből ered.

A réz és bronz Fokosok ezreit találták a régészek Mezopotámiától a Kárpát-medencéig, a görög szigetvilágban, az ibériai és az olasz félszigeten, és még számtalan helyen, ahol csak az ős-szabirok, vagy a tőlük származó népcsoportok megfordultak a réz- és bronzkorszak óta. Ki nem hallott volna a szittyá-pártus-avar-hún félelmetes harci eszközről? De nem hiányzott az a későbbi korok harcaiban a székelyek és magyarok kezéből sem. Ma is elmaradhatatlan társa a Fokos az erdélyi havasok székelyeinek, a hortobágyi és bugaci puszták pásztorainak.

XLIX.

A Halaf periódusban jelenik meg a bikafejet ábrázoló talizmán is. Az ős-szabirok matriarchális szemléletű valláskultuszában eddig találoztunk a Termékenység Istennőjével apró figuraként ábrázolva, megismerhettük az ős-szabirok Föld Megtermékenyülésének misztikumából fakadó hitvilágát és a Halaf időszakban megjelent a matriarchális hitvilágban a bikafej talizmán, a későbbi korszakok híressé vált bika kultusz szimbóluma, a Bibliában is sokat emlegetett „Aranyborjú”. A bika szimbólum nagy szerepet játszik számos ókori nép hiedelemvilágában, a sumiroknál, a nagy nílus- és indus-völgyi kultúrákban. Asztrológiai jelkép is a subar-sumir kultúráktól kezdve. A szabirok mitológiai őshazája, Atura is a nevében őrzi (TUR=bika).

A Halaf periódusban agyagból készítik az anyaistennő szobrokat, de már kőből faragottakat is találtak a régészek, és megjelenik az istennő szolgálatára rendelt galambfigura.

L.

A Halaf-kerámián megjelenő párdúc, kos és kígyó szent állat dekorációk, valláskultuszi és kozmológikus szimbólumok. A párdúc az istennő szent állata, ennek bizonyítására Catal Hüyük ásatásakor számtalan lelet került elő. Különösen nagy a párdücbőr és a párdücbőr kacagány hitszemléleti szimbolikus jelentősége. Már 8000 évvel ezelőtt viselték a kiválasztottak, mint isten földi helytartói a szertartásokon. Később a szabir és a velük rokon „turáninak nevezett” népek vezetői, Árpád apánk és még II. Rákóczy Ferenc fejedelem is viselte a párdücbőr kacagányt.

LI.

A kos, kosfej kerámiadekoráció szintén hitvilági szimbólum és asztrológiai jelkép. Badiny Jós Ferenc írja, hogy „A SA-PIR, SZA-BIR, vagy SA-BAR, SZA-BAR ‘istenarcút’, ‘istenfiut’ is jelent, akiknek a káld-sumir hitvilágban védelmező és óvó, égi oltalmazójuk és segítőjük a RAGYOGÓ ÉGI BÁRÁNY, a KOS volt, amint annak nevét megtaláljuk: Henri de Genouillac: Textes Religieux Sumerien de Louvre Tome XV-XXVII. lapján, mely közli az ISIN városában kiadott azon hatalmas agyagtáblát, mely ékírással felsorolja a káld-sumir hitvilág istenneveit. Itt a 180. sorban olvashatjuk: dingir BAR-AN-PIR... vagyis RAGYOGÓ ÉGI BÁRÁNY... a KOS nevét.” (Ősi Gyökér XIII. évf. 5. sz.).

Willy Hartner asztrológus: Oriens-Occidens c. könyvében sok illusztrációt találunk, ahol a kerámián a szabir-sumir ősvilágban a KOS, KOSFEJ és KOSSZARV hitvilági és asztrológiai értelemben és jelleggel van ábrázolva.

LII.

Tudomásom szerint először a Halaf periódusban díszítenek kígyó motívummal. A KÍGYÓ az ősi hitvilágban és a mitológiában a matriarchális vallásszemlélet egyik legfontosabb eleme, misztikuma abban rejlik, hogy az életet, a termést adó földhöz a csúszó-mászó kígyó él a legközelebb. A kígyót az ős-szabir hitvilágban, pl. Elamban (Subir = e-lam-tum. Sumir-akkád list VR 16. a. b. as = 14ff.) istenként tisztelték és emberfejjel ábrázolták (Walther Hinz: The Lost World of Elam). A kígyó tisztelete Elamból Egyiptomba is átkerült, ahol a párosodó kígyó a megtermékenyülés szimbóluma. A biblia is többször említi, de fennmaradt a magyar népművészeti hagyományban is, pl. a karcagi csikós-köcsögön.

LIII.

A Halaf periódusban szintén megtaláljuk a réz, rézöntvények és az ólom használatának a nyomait. A rezet vagy Rézércet ebben a periódusban is Anatóliából szereztek be, amint a Keleti Taurus lábainál a közelmúltban folytatott ásatások bizonyítják. Diyarbakr (Ergani és Maden) környékén ugyanis Halaf időszakbeli településeket és rézbányákat találtak a régészek.

De ugyanakkor aranybányák is napvilágra kerültek e környéken (Malatya) a Halaf periódusból (Cambridge Ancient History) – tudomásom szerint az arany használatának legkorábbi említése bárhol a világ őstörténelmében.

LIV.

A Halaf periódus központja, ARPACHIYAH neve a magyarul is érthető árpa szóval kezdődik, sőt összefüggésben áll az Árpád névvel is.

Az Encyclopedia Biblica és a Dictionaire de la Bible közlése szerint Árpád a napisten harmadik fia, aki Arpachi-ta, vagyis Árpád-Földet kormányozta – a Tigris folyó felső vidékét, ahol a Nagy és Kis Zab folyó ömlik beléje. Ősrégi térképeken ennek a földnek ARPHAXAD a neve (Bryant: Ancient Nations). A Biblia is sokszor megemlékezik az Árpád királyságokról. E. A. Wallis Budge az ősegyiptomiakkal kapcsolatban azt írja, hogy az észak-egyiptomi dinasztia megalapítójaként is egy ER-PAT, ER-PET, az az ÁRPÁD nevű királyt tiszteltek és OSIRIS is a Zab folyó melléki ER-PAT SUB-ÚR ősétől származtatja magát (Michael Haberlandt: Ethnology). Szíriában, Aleppo közelében volt egy ÁRPÁD fejedelemség, mely az i. e. 1. évezredtől kezdődően hosszú évszázadokig fennállt. A szittyá törzsek között szintén találunk egy ARPAXAIS nevűt.

Az ékírásos táblákról az ÁRPÁD név a következőképpen vezethető le: AR = dicsőség, méltóság (Del. 9.), PAD = kiválasztott, felmagasztalt (Del. 74.), tehát AR-PAD = dicsőségre kiválasztott, úgyszintén AR = ár (áradat), (vagy tengernyi, óceán), népáradat) (L. 306.). Tehát AR-PAD = népáradat (tengernyi nép) kiválasztottja, felmagasztaltja.

PA = fej, fő (népiesen fő) (Gadd 89.), azaz AR-PA = népfej, népfő, népáradat feje, Fejedelem.

Az árpa az ős-szabirok első, legfontosabb, elsőként nemesített gabonája. Az árpa jelentette nekik az életet, mint ahogyan még ma is életnek nevezik a gabonát a magyar falvakban.

Wallis E. A. Budge: Hieroglyphic Dictionary 25. o. szerint AR = magtár, magzat, míg PAT, vagy PAD = árpa (barley). Több szabir eredetű ősrégi dinasztiaalapító neve Árpád, vagyis Árpádok. Magzatjaik vezetik az új országokat, birodalmakat, Árpád a nép feje, fejedelme, a népközösség, az ország (ursag) életadója, mint ahogy az árpa magból indul az életadó termés. A szabir nyelvben nagyon sok az AR szó – különböző fogalmak kifejezésére –, így azt is jelenti, hogy adni (... sehr häufige subaraischen-hurritische AR(i) = geben, (A. Ungnad: Subartu...) azaz nagyon gyakori szabir-hurrita szó az AR(i) = adni). Tehát úgy is fordíthatjuk a szabir Árpád nevet, hogy árpát adó, életet adó, de az ország népét fenntartó és szaporító magot, magzatot adó fejet, főt, fejedelmet is jelenti.

Az ős-szabir életmód annak a hitszemléletnek és valláskultusznak az alapszabályaira épült, melynek központjában az életadó népfő állott, akit az ISTEN földi helytartójának tartottak, aki életet, termést fakasztott a magból, aki gondoskodott népéről.

LV.

A Halaf periódus befolyása a környező vidékre nem áll meg Mezopotámia, vagy akár az egész Termékeny Félhold határain belül sem. Amint az ásatások során előkerülő leletek mutatják, az Arpachiyah-i „tholoi” épületek hasonmását megtaláljuk a mykénei kultúrában, a Ciprus-i (Khirkitia) a Kréta-i (Messara Alföld), a Görög-félszigeten. Különösen népszerű, és általános a Minoa-i, a Kréta-i és az ún. előhetita Anatólia-i kultúrákban az anyaistennő, a fokos, a bikafej szimbólum, a galamb tisztelet és valláskultusz. A Halaf kultúra minden vívmánya eljutott mindezekre a távoli területekre, sőt még távolabbi vidékekre is, pl. a Balkánon keresztül a Kárpát-medencébe is.

LVI.

A sumirológusok és őstörténészek nagy részének külön problémát okoz a Halaf és méginkább az azt követő Eridu, Al Ubaid, Uruk és Jamdet Nasr periódusok népének azonosítása. A szakvéleményekben csak presumirnak, földművelőknek, telepéseknek nevezik őket. Igyekeznek átsiklani a fölött a tény fölött, hogy számos szakértő szerint szabirok. Sőt azt sugallják – a tényektől eltérően –, hogy a sumirok hamarabb jelentek meg Mezopotámiában (Seton Lloyd angol régész, stb.) Természetesen a szabirok nagy őstörténelmi szerepét igyekeznek elhomályosítani. Miután sikerült elfogadtatniuk a sumirokról, hogy „beolvadtak” és nyelvüket holt nyelvvé nyilvánították. Szemmel kell tartani ezeket a tendenciákat, melyek származásunk legmélyebb gyökereit igyekeznek elszakítani.

LVII.

Felvetődik a kérdés, miként hozhatjuk közös nevezőre a szabir-sumir rokonságot, vagy azonosságot. Különösen azért fontos tisztázni ezt a kérdést, mert azok a tudósok, akik egyáltalán megnevezik a szabirokat, sem vizsgálják következetesen a szabirok történetét, a mitológiai és régészeti tények ellenére sem.

Az írott-történelem előtti időkben egészen a közelmúltig a mitológia segítségével tájékozódhattunk, mely az őskor hiedelemvilágát két nagy csoportra osztja, matriarchális és patriachális hitszemléletre.

A matriarchális hitszemlélet a vízözön előtti időkben az ős-szabirok valláskultusza is. Jellemzői: az anyaistennő tisztelete, a föld megtermékenyülésébe vetett hit, melyben nagy szerep és tisztelet jut a nőnek, a termékenység szimbólumának. Legismertebb jelképe még a bika, a kígyó, a hold és a növényvilág.

A vízözön után mindinkább tért hódít a patriarchális hitszemlélet. Szimbóluma a nap, a kos és az oroszlán. Tért hódítását vallásháborúk kísérték, míg a vallásfúziókban megfért egymás mellett a két hitszemlélet.

Mezopotámiában, az emberiség bölcsőjében a vízözön körüli időkben játszódtott le a két hitszemlélet összeecsapása, mikor ott a sumir népcsoport megjelent.

Ezt a tényt a régészeti leletek pontosan bizonyítják. Sir Leonard Woolley Ur város feltárásakor megtalálta a vízözön nyomait a Jamdet Nasr periódus rétege alatt, az Al Ubaid időszak vége felé (kb. i. e. 4000) Két különböző temetkezési módról tudósít, mely tény nem csak két különböző népcsoportra, de egyúttal két különböző vallásra is utal. Miután terrakotta istennőfigurákat talált az Al Ubaidi sírokban, tudjuk, hogy a vízözön előtti nép a matriarchális hitszemléletet követte, a Jamdet Nasr periódus lakossága patriarchális hitszemléletű volt. A kerámiákra már bikát üldöző oroszlánt festettek, a domborműveken kosokat ábrázoltak. Ezek már a napimádó kusok szimbólumai. A két nép fúziójából alakult ki a hatalmas, sumirnak nevezett civilizáció.

Leindent idézve:

„Káldeában a turániak és a kusiták összekeveredtek és két birodalmat alakítottak, Káldeát és Elámot.”

Tehát az Al Ubaid végén és Jamdet Nasr periódus elején játszódtott le a szabir és a kusita-sumir nép keveredése, egybeolvadása, fúziója. Ugyanekkor folytak a vallási küzdelmek a két népcsoport között, mert a korai sumir dinasztiák idején már e küzdelmek után a két hitszemlélet fúziójából ötvözőtt új valláskultusz áll előtünk, melyben helyet kapnak mindkettő istenei és jelképei. A sumir civilizációt a két nép közös munkája hozta létre, és együtt imádták a férfi isteneket (AN = ég, EN-LIL = levegő, EN-KI = víz istene) és a nő-isteneket (NIN-HUR-SAG = anyaistennő, IN-AN-NA = az anyaság, termékenység istennője).

LVIII.

Az ős-szabirok jelenlétét a mezopotámiai térkörben már az i. e. 10. évezredig vissza tudjuk vezetni, de honnan jött a patriarchális hitszemléletet magával hozó másik népetnikum ebbe a régióba? (akiket a XIX. században neveztek el sumirnak Jules Oppert 1869-ben) Leiden szerint ez a népcsoport a kusita népetnikum volt. Badiny Jós Ferenc szerint:

„...itt kusita alatt azt a népet kell érteni, amelyiknek őshazája Baktria – az Amu Darja és Syr Darja közötti terület.” (Káldeától Ister-Gamig I.)...” A szakirodalom általában egyöntetűen Ázsiából vándoroltatja Mezopotámiába a sumirokat – értve ‘sumir kifejezés alatt’ az özönvíz utáni ‘Korai Dinasztiák’ periódusát, mely magába foglalja az URUK és Djemet-Nasr nevezetű kultúrkört, illetőleg az akkori lakosokat. Kevesen vannak, akik geográfiailag meghatározzák a sumir őshazát. Senki sem mert nyilatkozni, ami érthető is, hiszen egyetlen régészeti eredmény mely a sumirok ezen korabeli lakozására, vagy a kapcsolatára mutat, az a Mohenjo Daro és Harappa helyeken kiásott városkultúrák maradványa s így egyetlen Arthur Keith, aki a ‘régi sumirok maradványait Keleten, az afganisztáni és beludzsisztáni lakosoknál az Indus völgyéig – kb. 2400 km-nyi távolságban’ megállapítja.”

LIX.

A szabir őstörténelem szempontjából nagy jelentőségű a Termékeny Félhold térköre, ugyanis ez az ős-szabir terjeszkedés első fázisa és a későbbi szabir nagyhatalom kifejlődésében is nagy szerepet játszik. Innen terjed a szélrózsa minden irányába a szabir nép az elkövetkezendő évezredek folyamán. A Termékeny Félhold határai: északon a Taurus hegység, a Tigris folyó forrásvidékével, keleten az Urmia tó és a Zagros hegység nyugati lejtői, nyugaton a Földközi-tenger, le egészen a Jordán folyó völgyébe, délen a Szíriai sivatag, mely középen félholdszerű formájúra idomítja a területet. Az újkőkori agrárforradalom kezdetén alakul ki a Natufian kultúra, mely időben csaknem megegyezik a Shanidar-Zawi Chemi földművelő kultúrával. A régészeti leletek, különösen a kőszerszámok bizonyítják, hogy a Termékeny Félhold térkörének e korai földművelő kezdeményezései egy töről fakadnak, és e régió lakossága e korai időszakban az ős-szabir nép (homo subaricus, var. Crescens Luna fecunda, azaz központi szabir nép – a szerző megjelölése). A Termékeny Félhold területén az újkőkori élők és alkotók szabir nép egyöntetű volt, az antropológiai megállapítások, a mitológiai hagyományok, etilomógiai egyeztetések és a régészeti kutatások eredményeit összevetve.

LX.

A Termékeny Félhold legkorábbi kultúrájának Jerikó nevezhető a Natufian kultúrában (i. e. 8350). Még nem vetettek ugyan magvakat, de a kő mozsártörök, mozsarak jelenléte kapcsolatba hozza a hasonló településekkel a Termékeny Félhold területének ez időbeli településeivel. E kultúrkörhöz tartozik Eynan (Ain Malaha) a Hula tó partján, Beidha (Jerikótól délre). Ezután időbeli hiátus következik Jerikóban, majd i. e. 7000 táján megjelenik az új földművelő lakosság, akik a nemesített gabonamagvakat magukkal hozzák. E Kerámia előtti Neolitikus B. Jerikó házai téglalap alakúak, akárcsak Jarmo, Hassuna és Halaf házai. De ugyanolyan védőfalakat is építenek.

Az azonos temetkezési mód is fontos bizonyíték Jerikó és az észak-mezopotámiai kultúrkörök között, mely azonos hitszemléletet igazol. Halottaikat a ház falán belül, a padló alá temették, és vörös festékkel öntötték le rituális szertartás keretében.

Az antropológia szintén megállapította, hogy ebben az időszakban az egész Termékeny Félhold régiójában azonos, egyöntetű, autochton nép élt (Georges Roux, C. S. Coon).

LXI.

Jerikó neolitikus települést ugyan elhagyja az őslakosság kb. i. e. 6000 táján – valószínűleg a sivatag térhódítása következtében – de az őszabir nép még évezredekken át uralja e térkört „hurritának” nevezik őket. Palesztina ősi neve az agyagtáblákon „HURU”. A „hurritákat” a szabirokkal több szakértő tudós azonosította (Max Oppenheim, Tell Halaf, London, 1933, Arthur Ungnad, Subartu, Berlin und Leipzig, 1936, stb.).

LXII.

A kerámia-előtti Neolitikus B. kultúra észak felől terjedt Jerikóba, amit a szíriai és libanoni régészeti ásatások igazoltak. Ennek az észak-déli irányú agrárterjeszkedésnek az útvonalán találjuk Tell Ramadot, Jerikótól északra (a mai Damaszkusztól délnyugatra). Itt is megtaláljuk a már Jarmo-Hassuna-Jerikó-ból ismert építészeti stílust, ugyanolyan mezőgazdasági szerszámokat, és anyaistennő figurákat – a matriarchális hitszemléletű szabirok legfontosabb ismertetőjeleit.

LXIII.

Nyugat-Szíria Földközi-tenger-parti kikötői évezredekken át nagyon fontos kereskedelmi pontok voltak, közülük Ugarit (Ras Shamra) az egyik legfontosabb. C. F. A. Schaffer francia régész negyven évig vezetett itt ásatást, miközben ékírásos agyagtáblák ezreit találta, melyekkel mostmár az írott-történelem is bizonyítja, hogy Ugarit térkörében is éltek szabir-hurriták. Kiástak egy négynyelvű – ugariti-sumir-babilonai-hurrita – ékírásos agyagtábla szótárt is. Az agyagtáblák bizonyítják a szabir nép jelenlétét és jelentőségét a késő paleolitikumtól kezdve, és igazolják, hogy még a Kr. e. 14-13. században is fontos szerepet töltött be ebben a régióban.

LXIV.

A Termékeny Félhold térkörében élt központi szabir nép egy részét hurrita néven tartja nyilván a történelem, nyelnyelvüket is hurritának nevezi.

A HURU, HURRI kifejezés akkád szó, jelentése bagoly, barlang, barlangi madár. Amikor megszületik a közös sumir-akkád nyelv (a sumir és akkád azonos értelmű szavakat egymás mellé teszik és együtt ejtik ki), akkor a sumir nyelvbe sok akkád szó kerül, és ugyanakkor a sumir szavak tömege kerül az akkád nyelvbe. Az akkád (semita) nyelvben használt sumir szavak sokszor olyan értelmet kapnak, melyek a megalázást örökítik meg. Például a szolgára, rabra nem a saját „ardu” szavát használja, hanem „subar”-nak nevezi őket, valószínűleg azért, mert subar-sumirok voltak. A 150 éves akkád uralom alatt rabszolgaként kezelték a tudás népét, szívesen ajándékozták, adták-vették, mert kitűnő mesteremberek, művészek, tudósok voltak.

Ugyanilyen megszégyenítést, megalázást jelent a HURU, hurrita szó is, mely szó eredetéről Arthur Ungnad Subartu c. művében ír. Egy Assurbanipal könyvtárában talált ékírásos monda említ egy i. e. 2. évezredbeli Kutha-i (babilonai) királyt és ellensége harcosait (a szabirokat), akiket barlangi madárhoz hasonlít (pag-ri is-sur hu-ri). Ungnad arról is tudósít bennünket, hogy ez a megjelölés csak erre a népre (a szabir népre) vonatkozik, és sehol máshol nem található a babilonai szövegekben. A szabirok természetesen sohasem használták a hurrita szót népük megjelölésére.

LXV.

A jerikói neolitikus kultúra észak felől, Tell Ramadból terjedt oda, az ugariti V. C. réteg (i. e. 6700) viszont Tell Ramad I. A. és I. B. rétegének felel meg, míg az ugariti fehér kerámiát (pozzolanica) Catal Hüyük XIII. rétegének kerámiájával hozhatjuk kapcsolatba. De teljes azonosságot mutat Hassunával is a bevágásos motívumokkal díszített érdes felületű kerámia.

Ugarit V. B. rétegének építészete az őszabirok sajátos házterve szerinti, míg az Ugarit V. A. építkezési módja a korai újkőkori Byblos és az Amuq B. építészétével azonos.

Az újkőkori Ugarit kőszerszámai azonosak a Termékeny Félhold ez időbeli településeinek taláttakkal, az obszidiánt szintén Anatóliából szereztek be.

LXVI.

Szíria térkörében fontos újkőkori település Byblos is. Építészete megegyezik az észak-mezopotámiai, anatóliai és egyéb szíriai stílusokkal, de egymástól különálló házakat építettek, mint a keleti-őszabirok a délturkesztáni Jeitun-i, a nyugati-őszabirok Nea Nikodemia- és Karanovo településen. Apró agyagfigurákat és pecsétnyomokat, kovaköből finom nyílhegyeket, kétélű töröket is készítettek, ezek Catal Hüyük VI. szintjének leleteire emlékeztetnek. A földművelés módszere ugyanolyan, mint a Termékeny Félhold településeinek mindenütt, de először itt találkozunk az erdőirtásos földművelés nyomaival (a Földközi tenger elzárta a terjeszkedés útját).

LXVII.

Az Eufrátesz és a Khabur összefolyásánál Buqras hasonló, mint az Amuq síkság települése, de a földművelést itt is abba kellett hagyni, valószínűleg a szárazság miatt (a szíriai sivatag szélén) és áttértek az állattenyésztésre, mint Jerikóban (i. e. 6000-ben). Innen nem messze, Hassunában építették az első öntözőcsatornákat Mezopotámiában.

LXVIII.

Az eredeti Halaf kultúrkör nyugati határa Ugaritig nyúlt, de az Amuq síkság, Byblos, Tell Ramad III. (ma Libanon) és Ugarit IV. építészete és kerámiája is azonosnak mondható. Sőt, az azonos hitszemlélet jelei is megtalálhatók mindezekben a helyeken. A Cambridge Ancient History azt írja, hogy:

„Bikafej és különböző állatok jelennek meg, mert kétségkívül ezeknek a népeknek a vallása nemigen különbözik az Anatólia-i és Halaf-i szomszédaiktól.” (Természetesen az idézet a kerámiadíszítésekre vonatkozik.) Östörténelmünk szempontjából azért nagy jelentőségű ez a megállapítás, mert igen nagy terület azonos vallásáról beszél. Az emberiség történelmének ilyen korai szakaszában az azonos vallás csaknem azonos kultúrát és népet jelent.

LXIX.

A Termékeny Félhold nyugati térfelének újkőkori régészeti leletei alapján megállapíthatjuk, hogy közös töről ered az őslakosság. Közös vonást mutat a földművelés, kőszerszámkészítés, növénynevelés, állatok háziasítása is. Az antropológiai vizsgálatok megállapították, hogy egyöntetű, autochton nép lakott mindenütt ebben az időszakban.

A népetnikum egyöntetűségét a valláskultusz azonossága bizonyítja leghívebben, amit az anyaismennő szobrocskák is bizonyítanak e hosszú periódus alatt. És miután a valláskultusz teljesen kitölti, meghatározza az ősnépek mindennapi életét, ez a tény kizárja annak a lehetőségét, hogy ezek a kultúrák külön-külön, saját maguktól is kialakulhattak volna. Az utolsó jégkorszak utáni ősemberiség első földművelő kultúrái egy töről erednek, az ős sa-subar töről. Ilyen hatalmas valláskultusz létrehozása csak egy töről eredhetett, amelynek nyomait az őskortól megtaláljuk, és fejlődésének folyamatát és terjedését nyomon követhetjük a nép gyarapodásával egyidejűleg. E népnek azonosnak, de legalábbis rokonnak kellett lennie, és együtt kellett élnie, mivel ugyanazok még a jelképeik is.

LXX.

A Termékeny Félhold keleti térfelén az újkőkori ős-szabir települések főleg a Zagros hegység völgyében és nyugati lejtőin épültek. A legkorábbi települések Ganj-i Dareh és Tepe Asiab a Kherka folyó völgyében csak ötszáz évvel később alakultak ki, mint a Shanidar-Zawi Chemi (i. e. 8700). Az ős-szabirok kelet-délkeleti irányú terjeszkedésének két előőrse Tepe Sarab és Tepe Guran még csak időlegesen, a meleg évszakban lakottak.

LXXI.

Tepe Sarab a Kherka völgyében már fejlettebb régészeti leleteket mutat, és a földművelés biztosan igazolható (i. e. 6300-6000). Kőszerszámai Jarmo leleteire emlékeztetnek, de Jarmo-hoz köti az anyaismennő szobrocskák jelenléte, melyeket a szakirodalom Sarabi Vénusz néven tart nyilván. Az őslakosság életmódja és hitszemlélete megegyezik a Termékeny Félhold egyéb térköréivel.

LXXII.

A Kherka folyó kiszélesedő völgyében, 60 km-re délre Tepe Sarabtól találjuk Tepe Guran lelőhelyét (i. e. 6500-5500), melynek 18 ásatási rétegéből napvilágra hozott leletek sok bizonyítékot szolgáltatnak az újkőkori Termékeny Félhold őslakosságának azonosságára. Szembetűnő a kerámiák azonossága.

A legelső kerámiadíszítésekben (archaikus festett kerámia R-Q réteg) mindjárt felismerhetjük a vonalas motívumot, mely a Hassuna kerámia sajátossága. A Tepe Guran-i festett kerámia fényezett fajtája – melyre ferde vonalban pacaszerű vörös pettyeket festettek, különösen a domború és lapos aljú tálakra – hasonló a Jarmo felső ásatási rétegeiben találtakra. Ezt a kerámiafajtát nevezte el a Braidwood-expedíció „Jarmo Festett Kerámiának”.

Tepe Guran L-H szinten (i. e. 6100) fejlettebb fajtáját találjuk a Jarmo Festett Kerámiának”, melyet „Tepe Sarab Kerámiának” neveztek el. Főleg domború, vagy lapos aljú tálakból áll, a díszítése hasonló az előzőhöz, de határozott mértani alakokat vesz fel (négyzet, téglalap, sokszög).

A felső ásatási rétegekben szorosabban helyezik egymás mellé a ferde mintákat, mint a későbbi dél-mezopotámiai „Hajji Muhammad” és a Khuzisztán-i kerámián. Tepe Guran H-D. szintjén vörös, fényezett tálakat, csészéket találtak, melyek hasonmásait Észak-Mezopotámiában találták meg.

LXXIII.

Ha a régészeti leleteket elsősorban a kerámia hasonlósága szempontjából vizsgáljuk, mindenütt megtaláljuk a közös szálat, az azonosságot, így arra a következtetésre kell jutnunk, hogy egy nép őstörténelmét mutatják az i.

e. 10. évezredtől a 6. évezredig. Ez már őstörténelem, mert időben behatárolhatjuk, és ismerjük a történelmi szereplőket is. Kibontakozik előttünk a neolitikus forradalmat elindító nép életmódja, valláskultusza. Őstörténelemtől beszélhetünk már ebben a korai időszakban is, mert a régészet által feltárt leletek az új technikai eljárások, módszerek segítségével egyre több bizonyítékot szolgáltatnak a világtörténelem és az őszabir-ősmagyar történelem igazolására. Ezért mutattam be olyan részletesen a régészeti leleteket, ezért hasonlítom össze azokat, vonok párhuzamot és következtetek, ezért hivatkozom a tudósok véleményére, mert így bizonyítható egy azonos életmódot folytató nép őstörténelme.

LXXIV.

Az ókori történelemből Elam néven ismert terület magába foglalja a Termékeny Félhold keleti térfelének déli csücskén a Zagros hegységet és a Khuzisztáni síkságot. Elam igazi történelmi nagysága a sumir dinasztiák idején és az azt követő évezredekben emelkedik ki. A szabir őstörténelem szempontjából igen fontos a The Encyclopedia Britannica megállapítása, mely szerint az akkádok Numma-nak (Magas Föld) nevezték e területet, melynek csak egy semita fordítása volt Elamu. Ugyanezt jelentette a helybeli Khapir, vagy Apir, amit Khuburnak is írtak, és ugyancsak Subari-val azonos. A szakirodalomban Susiana néven is számontartják e régiót. Tehát ez a térség is az őszabirok fontos újkőkori élettere.

LXXV.

A Zagros hegység déli nyúlványainak nyugati lankáin épült Ali Kush (kb. i. e. 7200-5700), melynek minden periódusát (Bus Mordeh, Ali Kush és Muhammad Ja'far) összekapcsolhatjuk az észak-mezopotámiai szabir őstelepekével. Különösen figyelemre méltó az „Ali Kush” fázis kőszerszámainak teljes megegyezése a kerámia-előtti Jarmoéval, és a két település temetkezési módjának, és valláskultuszának azonossága is. Ali Kush-ban találták a legkorábbi időkből a kalapált rézleleteket, a szabirok szerszámkészítésének fontos alapanyagát az újkőkorból.

LXXVI.

Ali Kush „Muhammad Ja'far kerámiaja és művészeti tárgyai Tepe Sabz alsó rétegében folytatódnak. A földművelés terén elért eredmények számottevőek, mert már sokféle nemesített növénymagot találtak a régészek, köztük lenmagot is, mely feltétlenül öntözőcsatornák jelenlétére utal a 6. évezred derekán, sőt ez a tény szorosan kapcsolatba hozza az itt élő lakosságot a Hassunna időszakbeliekkel. A CAH azt írja róluk, hogy:

„Azt nehéz megmondani, hogy a Khuzisztán alföldiek fokozott letelepedése mikor kezdődött, de a durva kivitelezésű Hassuna-féle kerámia és a Samarra minták befolyása Kr. e. 5500-at, ha még nem korábbi időpontot mutat.”

LXXVII.

SUBARI (Elam) később a Susiana elnevezést kapta a szakirodalomban, így ennek a térségnek újkőkori kerámiái Susiana A-B-C. és D. néven ismeretesek (Susiana későbbi fővárosa a híres Susa, Shushim).

A Susiana B. kerámiát a Le Breton-expedíció legalább 34 lelőhelyen azonosította e térségben. A szabir őstörténelem szempontjából fontos az a tény, hogy a Susiana A és B kerámia formája és díszítése egyaránt megegyezik Hassuna és Samarra kerámiájával, és ez a tény határozottan egybekapcsolja a két terület őslakosságát. A Susiana A. és B. kerámia díszítésében is megtaláljuk a ferde sorokban elhelyezett negatív minták festett csoportjait és az egymás kezét fogó táncoló lánycsoportokat (Samarra) stb.

A Susiana B. kerámia lelőhelyeken (Kuzar'agan, Tepe Kazine és Tepe Mussain) a régészek felszínre hoztak bikafejjel és dupla fokossal dekorált kerámiát is (W. Nagel). Ezek a dekorációk viszont már a Halaf periódussal kötik össze e régió lakosságát.

LXXVIII.

A dél-anatóliai települések jelentősége őstörténelmünk szempontjából az a tény, hogy az utóbbi időben több tudós és szakértő egybekapcsolja ezeket a településeket az észak-mezopotámiai kultúrkörökkel: B. Alkim professzor a Karasu völgyét, J. Mellaart régész a Maras régiót és C. A. Burney az Adiyana-Besni térséget (az Eufrátesz nyugati ága). Ezek a megállapítások megalapozzák azt az új irányzatot, mely ezeket a újkőkori kultúrákat egy törzsről eredőnek igyekszik beállítani. (Természetesen ez a munkám egyik fő irányelve is).

LXXIX.

Dél-Anatólia első állandó települései közé tartozik a szabir nevet magában viselő SUBARDA (kb. i. e. 6900) a Konya síkságon, mely még kezdetleges földművelő falunak számít, de itt találták a régészek a kőszerszámok között a réz árat.

LXXX.

Dél-Anatólia legfontosabb újkőkori régészeti lelőhelye Catal Hüyük a Konya síkságon. Az egykor tízezer lakost számláló városból a régészeti leletek egész tömege igazolja az ő-szabirok jelenlétét és kulturális-hitszemléleti fejlődésének fontos fázisait.

Építészetükre jellemző a már megszokott ő-szabir terv. A házban a szobafalak mentén körbe padkákat építenek, melyek alá temetik a halottaikat. Tehát itt is a házon belülre temetkeztek, mint az egyéb ő-szabir településeken is (Jarmo, Jerikó, stb.).

LXXXI.

Catal Hüyükben olyan magas földművelő kultúra nyomait találták, mely az összes újkőkori település közül kiemelkedik. A legtöbb növényt, gyümölcsöt termesztik, ennek egyik bizonyítéka az egészséges táplálkozás következtében nagyon jó állapotú emberi fogak.

LXXXII.

Catal Hüyükben vagy ötvenféle különböző kőszerszámot találtak, ezek nyersanyaga főleg obszián, mint általában a többi neolitikus településen. De úgy i. e. 6500 tájáról már tiszta-réz, öntött-réz és ólom használata is bizonyított, amit a Taurus hegységekből szereztek be. Tehát a szabiroknál oly fontos fémmegmunkálást még egy újabb neolitikus településről igazolták a régészek.

LXXXIII.

Catal Hüyük minden eddig kiásott rétegében találtak kerámiát. A XIII. szinttől kezdődően egy krémszínű fényezett, szalmalánggal temperált, vagy durvaszemcsés homokkal edzett kerámiát, főleg tálakat találtak. A VIII. szinttől kezdődően egy vékonyabb és fényezett, durvaszemcsés homokkal edzett kerámiát találtak, amiből főleg konyhai eszközöket készítettek, ennek a hasonmását a Hassuna I. A. szintről hozták napvilágra a régészek (i. e. 6. évezred). Az V. szinten egy fényezett, vörös és krémszínű kerámia jelenik meg a sötét színű főzőedényekkel egyidőben. A III. szinten találták az első kerámiadíszítési kísérleteket. De a két felső szinten sem találtak nagyobb fejlődést a kerámiadekorálás terén, és ha összehasonlítják a Hassuna és a Catal Hüyük egyidőbeli kerámiáját, kitűnik, hogy a készítési módja, alakja, a kivitelezési forma megegyezik ugyan, de a Hassuna kerámia díszítési módja és motívumainak gazdag variációja magasan a Catal Hüyük-i kerámia felett áll. Catal Hüyükben a díszítőművészet nem a kerámiafestésre összpontosít, hanem a kegyhelyek falfestményeire, a domborművekre.

LXXXIV.

Catal Hüyükben a hitszemléletből fakadó domborműveket, falfestményeket, kőből és agyagból kultikus szobrocskákat készítettek. Láttatják az ősi szabir hiedelemvilágot, életmódot, mely annyira jellegzetes, hogy évezredek múltával is őseinkre ismerünk benne (még Árpád fejedelem idején is).

LXXXV.

Catal Hüyük falfestményeken, domborműveken ábrázolt hiedelemvilágával kapcsolatban írja a CAH:

„A plasztikai domborművek az istenanyát ábrázolják emberalakban, mellette a kísérője, vagy fia bika alakban, de előfordul, hogy csak a bika vagy a kos fejét ábrázolják, vagy az állat szarvának a szaru alatti részét, öz és macskafajta fejét. Gyakran láthatók az istennő szent állatai, a szépen festett párducok.”...

„Az alsó ásatási szintekről gyakran márványból, mészkőből és alabástromból készült szobrocskák kerülnek elő, a felsőbb szinteken már festett agyagszobrokat találtak a régészek. A fő istennőjüket anya vagy fiatal lány képében ábrázolják, a férfi-isten ifjú, gyermek, vagy szakállas apa alakját veszi fel. A bika, kos, szarvas, párduc a férfi istent szimbolizálja, a párduc és keselyű az istennő szent állatai. Egy nagy agyagfigura a II. szintről egy gyermeket szülő istennőt ábrázol, miközben macskafajta állatokra támaszkodik.”...

„A párducbőröknek valószínűleg ceremoniális jelentőségük volt.”

A párduc az istennő szent állata, és a férfi isten jelképe. A párducbőr kacagány szertartások, ünnepek kelléke, vallási szimbólum. A párduc és párducbőr kacagány jelkép csak akkor válik igazán jelentőssé számunkra, ha a honvisszafoglaló, szabir származású Árpád – ő-s-vallásszemléletünk alapján a Nap-isten fia és főpapja – napkirályi méltóságának jelvényeként ceremoniális alkalmakkor párducbőr-kacagányt visel, mint ahogyan elődei is hosszú évezredek át, Közel-Kelet-i, szabir származásunk bizonyítékaként.

LXXXVI.

Catal Hüyük hitszemlélete és temetkezési szokásai jellegzetesek, a szabirlakta területeken szokásos módon történik, halottaikat a ház padlója, padkája alá temetik. A freskók, domborművek megőrkítik a mindennapi élet és a hitvilág eseményeit, láthatjuk, a temetési szertartást. A túlvilági életre a nőket ékszerekkel, a gyerekeket játékokkal, a férfiakat fegyverrel temették el, edényekbe, fonott kosarakba ételt is készítettek melléjük. Vörös festékekkel festették be a halottakat a rituális szertartás keretében, ez a szokás a késő paleolitikum végétől szokás maradt (Hajji Firuz, Sialk, stb.)

LXXXVII.

Catal Hüyük temetkezési módja sok azonosságot mutat a többi mezolitikumi és újkőkori település rituális szokásaival. A vörös festék, az élet színe az örök életet szimbolizálta. Ezt megerősíti, hogy halottaikkal használati tárgyakat temettek el, ahogy emelkedett a gazdasági színvonal, egyre emelkedett a szertartások pompája, a királysírokba mérhetetlen kincseket temettek. Ezek a ceremóniák, szokások végigkísérik, és egybekapcsolják az ő-szabir származású népcsoportokat.

LXXXVIII.

Miután a temetkezési szertartások a hitszemlélet szabályai meghatározottak, hosszú ideig állandók, mélyebb betekintést nyújtanak a Catal Hüyük-i ősnép hitvilágába. Erről a régészeti lelőhelyről is igazolható, hogy hittek a túlvilági életben – szabir szokás szerint – és tisztelték őseiket. A valláskultusz kialakulásának korai stádiumában nem csak az elődök „szelleme”, de testi maradványa is velük élt. A házon belülre temették halottaikat a padló, padka alá. Már a Shanidar barlangban boltozatos kőépítményt emeltek halottaiknak, később a ház alatti pince-kriptába temetkeztek. A pince-kegyhelyeken az apa halála után a legidősebb fiú vezeti a szertartást, és az elhunyt apa szelleme „elnököl”. A szabir nép és leszármazottainak hiedelemvilágában szinte a mai napig tovább él az ősök tisztelete, főleg a keleti népek ápolják ezt a tradíciót, veszélyben, csatában az ősök szellemét segítségül hívták. A mágus papok és táltosok örködték e tradíció fennmaradása felett, miközben a jövőendő királyt, fejedelmet is gondos nevelésben részesítették. Az élet minden mozzanatát átható valláskultusz, a hagyományok évezredes tradícióinak átadásán alapul.

LXXXIX.

Catal Hüyükben továbbra is a matriarchális hitszemlélet uralkodik, a fő istenség az istenanya, de itt jelenik meg először az istennő fia, férfi kísérője a falfestményeken, domborműveken. A fiat szülő anyaismennőt ábrázoló agyagfigura a férfiistenek megjelenését szimbolizálhatja, az ábrázolások előrevetítik a valláshitszemlélet fejlődését. A matriarchális és patriarchális hitszemlélet követői – hosszú, ádáz küzdelem után – megbékélnek a két hitszemlélet fúziójában, együtt jelennek meg a férfi és nőistenek.

TÁRGYMUTATÓ

I.	Neolitikus forradalom.
II.	Mértani dekorációk Shanidar-Zawi Chemiben.
III.	A tiszta-réz első előfordulása.
IV.	Shanidar-Zawi Chemi hitszemlélete.
V.	Anyaismennő szobrocskák, a matriarchális vallás megjelenése (Jarmo).
VI.	Az ő-szabir építészet.
VII.	A Hassuna-kerámia vonalas díszítése rovásírásunk őse?
VIII.	Kerámia-azonosság, mint az ő-szabir agrárterjeszkedés fokmérője.
IX.	Az ő-szabirok a kerámiakészítés tudását magukkal vitték terjeszkedésük folyamán.
X.	A Hassuna-Samarra-kerámia díszítések.
XI.	Újkőkori öntözőcsatorna-rendszerek.
XII.	A 7. évezredbeli Yarim Tepe-i rézöntödék.
XIII.	Az Uqair-i égetett agyag csákány-öntvényforma a 6. évezredből.
XIV.	Szabirok a mezopotámiai rézkorszak elindítói.
XV.	Rézérckeresés az ő-szabir terjeszkedés másik fő indító oka.
XVI.	A Kárpát-medence ő-szabir jelentősége.
XVII.	A Hassuna-Halaf periódus és az újkőkori Kárpát-medence kerámiája azonos.
XVIII.	A két területkör kerámiája helyi agyagból készült.
XIX.	A Hassuna-Halaf periódus és az újkőkori Kárpát-medence építészetének hasonlósága.
XX.	A Hassuna-Halaf periódus és az újkőkori Kárpát-medence mezőgazdaságának hasonlósága.
XXI.	A földművelés és állattenyésztés mestersége már teljesen kifejlődött formában érkezett a Kárpát-medencébe.
XXII.	A Van-tó környéki és a Méhtelek-i obszidiánbányák jelentősége.
XXIII.	Észak-Mezopotámia és a Kárpát-medence természeti adottságainak hasonlósága.
XXIV.	A Hassuna korabeli ő-szabir terjeszkedés a Kárpát-medencébe őseink első honfoglalása.
XXV.	A Hassuna-Halaf periódus és az újkőkori Kárpát-medence hitszemléletének azonossága.
XXVI.	Észak-Mezopotámia és a Kárpát-medence kora-újkőkori antropológiai azonossága.
XXVII.	Arthur Ungnad a mediterrán népcsoport „homo tauricus” ágát szabirnak nevezi (Subartu).
XXVIII.	Wallis E. A. Budge az őseibert US-BAR, SU-BAR-nak nevezi.
XXIX.	Szakemberek, tudósok, akik a mezopotámiai sumirok előtti ősnépet szabiroknak tartják

- XXX. A hatalmas szabir nemzetség istennőjét ERES-KI-GAL-t „Nagy Föld Istennőjének” nevezi a szakirodalom.
- XXXI. Gordon Childe kijelenti, hogy az újkőkorban a Visztulától a Balkánig egy azonos nép élt.
- XXXII. Nyugati történészek származásméletei.
- XXXIII. Szabirok az újkőkori Turkesztánban.
- XXXIV. Turán (Turkesztán) a SA-SUBAR nép közel-keleti őshazájától, a mitológia ATURA-jától kapta a nevét.
- XXXV. A turkesztáni és a mezopotámiai ősnép antropológiai azonossága.
- XXXVI. S. P. Tolszov régész Turkesztánban szabir-sumir őstelepeket fedez fel.
- XXXVII. Szabir eredetű népcsoportok.
- XXXVIII. A szabir népcsoport négy alcsoportja.
- XXXIX. A NAGY-ERŐS-NEMZETSÉG (KU-MA-GAR-RI), A SZABIR-SUMIR NÉP NYELVE IS AZONOS.
- XL. Az ősnyelv máig fellelhető földrajzi nevek formájában is.
- XLI. A 7000 éves Tatárlaka-i tábláskán írott SA-PIR = SA-BAR ősnépnév.
- XLII. Herodotos, Byzantinus és Lukácsy Kristóf tudósítása a SA-PIR népről.
- XLIII. Az ős-szabir népetnikum.
- XLIV. A német tudósok a Tell Halaf kultúrát szabirnak nevezik.
- XLV. Arpachiyah és Mykene építészetében a tholoi azonosság.
- XLVI. A Halaf periódusi pecsétnyomók és a Tatárlaka-i táblácska hasonlósága.
- XLVII. Az ékírás kifejlődése.
- XLVIII. A Fokos nagy jelentősége a szabir-sumir kultúrákban.
- XLIX. Bika, bikafej motívum a Halaf kerámián.
- L. Párduc motívum a Halaf kerámián.
- LI. Kos, kosfej motívum a Halaf kerámián.
- LII. Kígyó motívum a Halaf kerámián.
- LIII. Az arany használatának első említése.
- LIV. Arpachiyah és az Árpád név eredete.
- LV. A Halaf periódus befolyása a környező vidékre.
- LVI. Mezopotámia sumir dinasztia előtti lakossága.
- LVII. Szabir-sumir nép- és vallásfúzió.
- LVIII. Honnan jöttek a sumirok?
- LIX. A Termékeny Félhold szabir őstörténelmi jelentősége.
- LX. Újkőkori Jeriko.
- LXI. „HURU” Palesztina ősi neve.
- LXII. Tell Ramad.
- LXIII. Ugarit.
- LXIV. A „hurrita” elnevezés eredete.
- LXV. Újkőkori Ugarit.
- LXVI. Byblos.
- LXVII. Buqras.
- LXVIII. A Halaf periódus befolyása Szíriában és Libanonban.
- LXIX. Az újkőkori Termékeny Félhold nyugati térfelének őstörténelmi összefoglalása.
- LXX. Ganj-i Dareh Tepe és Tepe Asiab.
- LXXI. Tepe Sarab.
- LXXII. Tepe Guran.
- LXXIII. Régészeti leletekre alapozott őstörténelemírás.
- LXXIV. Az újkőkori Elam neve SUBARI.
- LXXV. Ali Kush.
- LXXVI. Tepe Sabz.
- LXXVII. Susiana A és B kerámiája.
- LXXVIII. Nyugati régészek a neolitikumbeli Dél-Anatólia és az Észak-Mezopotámiai kultúrát összekapcsolták.
- LXXIX. Subarda.
- LXXX. Catal Hüyük építésze.
- LXXXI. Catal Hüyük mezőgazdasága.
- LXXXII. Catal Hüyük szerszámkészítése.
- LXXXIII. Catal Hüyük kerámiája.
- LXXXIV. Catal Hüyük falfestményei, domborművei.
- LXXXV. Párduccacagány és hitszemlélet Catal Hüyükben.

- LXXXVI. Temetkezési forma és hitszemlélet Catal Hüyük-ben.
LXXXVII. Catal Hüyük és a szabir eredetű kultúrák azonos temetkezési módja.
LXXXVIII. Catal Hüyük és a szabir eredetű népetnikumok hitszemlélete.
LXXXIX. A patriarchális hitszemlélet első jelei Catal Hüyük matriarchális hiedelemvilágában.
-
-

A SZABIR-MAGYAROK ŐSTÖRTÉNETE II.

második, átdolgozott kiadás

I. BEVEZETÉS A II. KÖTETHEZ

A szabirok őstörténete c. munkám I. kötetében kifejtettem, hogy az ős-szabir nép már felismerhető a X. évezredben a Termékeny Félhold téorkörében, mint az agrárforradalmat elindító ősnép. A nagy nép terjeszkedésének útvonalát, állomáshelyeit évezredekken át – egészen a 896-os honvisszafoglalásunk napjáig – nyomon követhetjük a régészeti leletekkel.

Ugyanakkor azt is bemutattam, hogy ezeknek az új régészleleteknek a súlya alatt, és az új vizsgálati módszerek bizonyítása alapján megingott úgy az indogermanisztika (ma indoeuropaisztika), mint az ebből származó finnugorisztika elmélete is. Tehát egy őstörténelmi légüres tér keletkezett, ezért vált szükségessé, időszerűvé az emberiség és a magyar őstörténelem ártértékelése.

A második kötetben tovább folytatom a bizonyító erejű régészeti leletek bemutatását az ős-szabir nép keleti ágának (homo subaraicus, var. orientalis) terjeszkedését Kelet felé.

II. IRÁNI-FENNSÍK

A mezopotámiai ős-szabir földről kiinduló újkőkori agrárterjeszkedés első állomása az Iráni-fennsík. Szükségesnek látom a terület földrajzi fekvésének, adottságainak bemutatását, és fontosnak találok a terület ókori történelmének a rövid bemutatását, annál is inkább, mert

a.) Ez a területkör volt az újkőkori keleti szabírság első terjeszkedési útvonala.

b.) Fontos kereskedelmi és hadászati átkelőhely volt a Közel- és Távol-Kelet között a hosszú évezredek alatt.

c.) Ezt a régiót tartották az „indoiráni-indogermán”, ma „indoeurópainak” nevezett teóriát kiagyaló angolszász tudósok az „árja” népetnikum és civilizáció kiindulópontjának.

Az Iráni-fennsíkon két hatalmas hegyvonulat közé ékelődő – mintegy 1300-2700 m közötti tengerszint feletti magasságban – völgyek és egy nagy sivatag látványa ma is olyan, mint évezredekkel ezelőtt, az újkőkorbán. A nagy kiterjedésű fennsík északi határa a Káspi-tó déli partja, keletre a fenséges Elbrusz hegyvonulata (a Demavend csúcs 5604 m magas) kelet felé húzódva lassanként ellankásodik és a Kurasan sztyeppékben végződik, ahol a hatalmas Pamiroktól, a ‘világ tetejétől’ kezdődő Hindu Kush hegység előhegyei kezdődnek. A Zagros hegység égbenyúló csúcsaival, völgyeivel, lankáival délkeleti irányba húzódik, és dél felé csaknem elzárja a Perzsa-öböl keleti partját, ezután az Indiai-óceán partján élesen észak felé fordul, hogy Beludzsisztánon és Afganisztánon keresztül a Hindu Kush nyúlványaival találkozzon.

Irán folyói a hatalmas hegyekből a mély szakadékokon át aláereszkedve sok ezer négyzetkilométernyi területet töltöttek fel folyami iszappal az ellaposodó belső medencékben a glaciális- (jég) és a pluvialis- (eső) korszakban. Ezt a belső medencét aztán ellepte a víz, mintegy beltengert alkotva, mely később kiszáradt, hátrahagyva az iráni homoksivatagokat. Az Iráni-fennsík legnagyobb része ilyen sivatagokból áll, melyek tavasszal ugyan még zöldek, de a nyári hőség teljesen felperzseli, és a következő tavaszig kietlen, kopár.

Nehéz elképzelni, hogy az Iráni-fennsík lakott lett volna a hosszú évezredek alatt. Központi fekvése miatt mégis nagy szerepet játszott a világtörténelemben a Közel- és Távol-Kelet közötti népvándorlás idején. Az egyik kaukázusi hágó Anatólia felé, egy másik a Káspi-tó partvidéke felé, majd onnan a Zagros hegység völgyeibe, egy harmadik az ősi Arménián át az Iráni-fennsík felé vezetett. Ezeken a hágókon közlekedtek az ókori történelem nagy népei is: a médek, „árják”, szkíták (még helyesebben írva saka-szabirok), perzsák, pártusok, hunok stb. De ezek a hágók fontos terjeszkedési, kereskedelmi útvonalak is voltak már az ős-szabir, sumir, babiloniai, majd asszir időkben.

A Zagros hegységen keresztül jelentős átjáró volt a mai Bagdad-Kirmanschah-Hamadan útvonal, amely fontos kereskedelmi útvonal Mezopotámia és Kelet között. De ezen az útvonalon keresztül érték el a civilizált Mezopotámia régióit a Belső-Ázsia felől meg-megújuló ellenséges támadások is.

Turkesztán és Közép-Ázsia felől aránylag könnyű volt a behatolás az Iráni-felföldre a közbeeső számos hegyvonulat ellenére is. Ezen a határon kóborol még az őskorban a mousterian ember, majd itt közlekedtek az ős-szabirok a 7. évezredben Mezopotámiából Turkesztán felé (Tepe Hissar, Jeitun kultúra, stb.), majd a későbbi évezredek folyamán az Iráni-fennsík első igazi nagy birodalmának, a médek birodalmának volt fontos átkelőhelye. Az „árja” elnevezésű népek is itt özönlöttek keresztül népvándorlásaik folyamán, de a perzsák, pártusok és hunok, majd a Krisztus utáni időszakban az arab hódítók is.

Az Iráni-fennsík kelet-délkeleti határai csaknem járhatatlanok, ennek ellenére az Indus völgyével mégis kimutathatók a kapcsolatok még az írott történelem előtti időkből is.

Az Iráni-fennsíkot délen olyan meredek hegyek határolják, hogy az Indiai-óceán partvonalra kikötésre alkalmatlan. Innen északnyugatra a Zagros hegység nyúlványai mély völgyekkel, óriási szakadékokkal szinte járhatatlanná teszik a vidéket. A déli határvézetben egyedül a Perzsa-öböl területkörén közelíthető meg, Susa régészeti lelőhely irányába, itt viszont a Tigris folyó alsó szakaszának mocsarai jelentenek közlekedési akadályt.

E térkör őslakosságáról fontos, tárgyilagos megállapításokat találunk Roman Ghirshman: Az ókori Irán, Médek, perzsák, pártusok (Budapest, 1985) c. könyvében (a 31. oldalról idézek):

„Az antropológiai vizsgálatok szerint – melyek során az oázisok legelső lakóinak csontjait tanulmányozták – nem mutatható ki egy teljesen egységes rassz. Ismereteink jelenlegi fokán nem tudunk arra válaszolni, hogy a hosszúfejű embernek az itt talált két típusa egymást követve élt-e itt, vagy éppen ellenkezőleg, ugyanannak a mediterránnak nevezett fajtának egyedi sajátosságokat mutató tagjai voltak-e, amely az őskorban a Földközi-tengertől Turkesztánig, valamint az Indus völgyéig egész Elő-Ázsiát benépesítette. Ezt a két embertípust általában elő-ázsiai-nak nevezik. Az elnevezés tagadásból ered, jelezve, hogy nem tartoznak sem a sémik, sem az indoeurópaiak családjába. A tudósok egy része e rassz pontosabb megjelölésére a kaukázusi, kaszpi vagy jafetita jelzőt alkalmazza. Ez az elő-ázsiai őslakosság teremtette meg Elő-Ázsia egész területén az emberi civilizációt, és hozta létre azt a művészetet, amelyet nyugat-ázsiai művészetként tartunk számon, és amelynek a formálásában Irán festett kerámiás kultúrájával alkotó szerepet játszott.

Irán legkorábbi lakóinak a vallásáról igen keveset tudunk. A Felföld őslakosságával azonos eredetű mezopotámiai őslakosság hite szerint az élet egy istennőtől ered, a világmindenség ‘inkább fogantatásból, mint nemzésből’ származik, vagyis az élet forrása nőnemű, és nem hímnemű.”

A nemzetközi tekintélynek örvendő szakértő megállapításaiban az „indoiráni-indoeurópai” néperedet legősibb gyökereinek vizsgálatára vonatkozólag igen fontos tényeket közöl. Azt írja, hogy az Iráni-fennsík oázisainak a legősibb civilizációját megalkotó embertípusát általában „elő-ázsiai-nak” nevezi a tudomány, mely elnevezés tagadásból ered, vagyis abból a megállapításból, hogy ez az őslakosság nem tartozott sem a „sémi”, sem az „indogermán” népcsaládba. Tehát a régészeti leletek túlsúlya és a bizonyító eljárások igazsága hatása alatt az író az 1985-ben kiadott könyvében már – ha hallgatólagosan is – de elismerni látszik – amit a magyar őstörténetkutatók már régóta hangoztatnak –, hogy a szóbanforgó iráni őslakosoknak a „turáninak” nevezett harmadik nagy népcsoportba kellett tartoznia (akiket mint ős-szabir gyökerekkel rendelkező népet jelöltem meg).

Azon sem csodálkozunk már, hogy ugyanezt a népet „kaukázusinak” és „kaszpinak” is nevezi a tudomány, mert az a történelemtudomány, amely mindig pontosan megnevezi az „árjakat” és „indogermánokat”, akiket ma „indoeurópainak” nevez, legtöbbször csak a jelenlegi földrajzi élőhelyéről azonosítja, nevezi el a többi népetnikumot, különösen azokat, akiket „turáni” névvel illet. Szakkönyvekben „turáni”, „ural-altáji”, „kaszpi”, „elő-ázsiai” stb. néven tartja számon a többi népet, az agrárforradalmat elindító, növényeket nemesítő, állatokat háziasító ős-szabirokat viszont csak „telepeseznek” (settlers) és „földművelőknek” (farmers) nevezi.

Az idézetben azt írja, hogy az időszak művészetében ‘Irán festett kerámiás kultúrájával alkotó szerepet játszott’. Az „indoeurópai történetiszemlélet szellemében íródott könyvből kitűnik, hogy Iránt tartja a festett kerámiakészítés kiindulópontjának. Az első kötetben kifejtettem, hogy a kerámiát a zabföldi és mezopotámiai ős-szabirok készítették először, és onnan terjeszkedésük során jutott el Irán térkörébe is. Egyébként az Iráni-fennsík újkőkori települései lényegesen később létesültek.

Érdemes figyelmet szentelnünk – a szabir-magyar őstörténet szempontjából igen fontos – megállapításra, hogy Irán legkorábbi lakóinak hitszemlélete megegyezik a mezopotámiai őslakosságéval. Vagyis „az élet egy istennőtől ered, a világmindenség ‘inkább fogantatásból, mint nemzésből’ származik”. Eddigi munkáimban többször utaltam arra a tényre, hogy az indoeurópaisztika történetiszemléletében íródott munkák általában arra törekednek, hogy a mezopotámiai újkőkori kultúrákat szétválasszák az idők folyamán mindinkább táguló, a mezopotámiai civilizációkkal azonosságot mutató területektől (Iráni-fennsík, Turkesztán, Indus völgye, Balkán, Kárpát-medence, Nílus völgye, stb.). Sőt gyakran emlegetik, hogy hasonló kultúrák egymástól függetlenül is kifejlődhettek, és a kerámia kereskedelem útján terjedt. Ettől a tendenciától eltérő véleményt nem is találtam addig, míg vizsgálódás közben J. Mellaart munkáira nem akadtam. A híres angol régész a Termékeny Félhold északi térfelének újkőkori településeit az anatóliai Maras régiót (a Közép- és Kelet-Taurus hegység találkozási pontjánál) Szíria és Észak-Mezopotámia újkőkori kultúrköréhez csatolta! Mellaart írja, hogy ugyanakkor B. Alkim professzor a Karasu (az Eufrátesz nyugati ága) és C. A. Burney pedig az Adiyaman-Besni térkört (Kelet-Taurus hegység) csatolta ugyanehhez a térkörhöz. (Megemlítem, hogy J. Mellaart felesége török, és feltételezik, hogy ezért kapott szabad kezet, hogy Törökország bármely területén régészeti ásatásokat végezhesen.)

R. Ghirshman, a nagy nemzetközi tekintélynek örvendő Iráni-fennsík-szakértő is igazolja azt az elméletet, hogy az újkőkori kultúra a zabföldi mezopotámiai őslakosság révén terjedt tovább nagy területekre.

Nézzük, miként kapcsolható össze az újkőkori Iráni-fennsík a Tigris-Zab folyók menti, Dél-Anatólia-i és Kerka völgyi szabir őshazával.

*

A szabirok őstörténetének bemutatását a mai Irak területén, a Nagy Zab folyó felső szakaszánál fekvő Shanidar völgyből indítottam útjára (A szabir magyarok őstörténete c. könyvem első kötetében) a 10. évezredtől kezdődően, az első földművelők terjeszkedése során kibontakozó agrárforradalom keretében. Ennek az agrárterjeszkedésnek az egyik fontos útvonala kelet–északkelet felé vezetett, és az Iráni fennsíkon keresztül elérte a nagy Turáni alföldet az Amu-Darja és Szir-Darja folyók völgyében, és Ős-Indiát is a Nílus folyó völgyében.

Az Urmia-tó medencéjében kelet, északkelet felé haladva először Hajji Firuz (Yanik Tepe), a Dalme kultúra, keletebbre Kashan mellett (Teherántól nyugatra) Tepe Sialk, majd Sialktól délre Tell-i Bakun (Fars tartományban), majd Sialktól keletre Tepe Hissar, mely a magyar őstörténelem szempontjából felmérhetetlenül fontos turkesztáni nagy ősi kultúrák régészeti lelőhelyeihez vezet, Tepe Hisartól északra, míg Hisartól dél felé az Indus völgyi Mohenjo Daro és Harappa híres ősi kultúráiban találjuk meg a keleti őszabírság déli ágának kultúráját.

Hajji Firuz

Az Urmia-tótól és Hasanlu várostól délre fekvő Hajji Firuz és a hozzá csatlakozó Tabriz város mellett fekvő Yanik Tepe régészeti leleteiről nincs számottevő feljegyzés, kivéve a kerámiát. Az épületmaradványokból megállapítható, hogy döngölt földből, az őszabirokra jellemző téglalap alakú terv szerint készültek, és nyitott udvarok mellé épültek. A falakon belül nyitott tűzhelyeket és a már Jarmoból és Hassunából ismert nagy gabonátároló edényeket találunk (C. A. Burney: Excavation at Yanik Tepe, Azerbaijan/Iraq, 26, 1964/). Hajji Firuz hat ásatási rétegének legalsó szintje a C-14-es vizsgálatok szerint i. e. 5537-ben épült. Még korábbi rétegekről is tudunk, de azokat víz borítja, ezért nincs róla adat. A régészeti leletek nagy része egy közös sírból származik, melybe a II. szint halottait temették, miután a település leégett és a lakóit lemészárolták. A halottakat vörös festékkel öntötték le, mint általában az újkőkori temetkezéseknél, és az őszabir temetkezéseknél csaknem kivétel nélkül megtaláljuk ezt a rituális eljárást. Csiszolt kovakő szerszámokat is találtak a régészek.

A kerámia még elég kezdetleges eljárással készült, szalmalánggal temperált és aránylag elég rosszul égették ki. A festetlen kerámiák alakja sem változatos, főleg egyszerű, vagy kettős kúp alakú tálakat és korsókat formáltak. Festett kerámiájukat krémszínű alapon vörös és rózsaszín festékkel díszítették, és egyszerű geometriai mintákkal, mint a 10. évezredbeli Shanidar Zawi Chemi csontfaragványokon.

Yanik Tepe

Hajji Firuztól északabbra, Tabriztól mintegy 30 km-re délnyugatra fekszik Yanik Tepe. Régészeti leletei igen jellemzőek az egész Urmia-tó keleti partvidék ez időbeli kerámiafajtaira. Általában egyszerű, festett kerámiák, de jellegzetessé teszi őket, hogy igen hosszú időpontot képviselnek, az újkőkortól kezdve még a fémkorszakban is (chalcolitic) előfordulnak. Ezt a kerámiát vörös sávokkal és egyszerű geometriai mintákkal dekorálták. Érdekes megoldás, amint egy tál pereme alatt emberi arcot formáltak, a szemét áttetsző üvegből illesztették be. Az áttetsző obszidiánt valószínűleg a Sahend nevű hegységből hozhatták, Yanik Tepétől nem messze, keleti irányból. Ezen a vidéken, az Araxes völgyében pedig jelentős réz, ón, arany és ezüst lelőhely volt már a fémkorszakok korai időszakában is. Ismert, hogy az Araxes vidéke milyen fontos élettere volt őseinknek később, az ókorban is.

Az Urmia-tó mentén, Geöry Tepénél fémekkel díszített motívumokat is találtak a régészek, amely az Al Ubaid periódus legutolsó fázisával hozható kapcsolatba.

Az Urmia-tótól néhány km-re, a Solduz völgyben a Pennsylvania Múzeum több dombon próbaásatásokat végzett, melynek az ad különös jelentőséget, hogy mindezek az őstelepülések a kontinensek közötti fontos összekötő útvonalak kereszteződésénél fekszenek. Ezek az ősi útvonalak kötötték össze a Kel-i-Shin szoroson át Anatóliát, Iránt és Mezopotámiát, de itt ment keresztül egy út a Kis Zab folyó felé is a Rowanduz-i hegykatlanon át. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az ismert útvonalakon át a jól járható utakon az írott történelem előtti időktől kezdve fennállt a kapcsolat az ősi kultúrák között, és az utak menti területek a Közel-Keleten már az újkőkori lakottak voltak (az őszabirok történetéről szóló előző kötetemben részletesen leírom).

Különös figyelmet érdemel a Solduz völgyében kiásott ún. Pisdeli kerámia. Ez a festett kerámia hasonlít a Közel-Keleten kiásott többi leletre, különösen az egyszerű, festett geometriai motívumokkal díszített tálak, elsősorban az Al Ubaid kerámiára és Tepe Gawraira emlékeztetnek (Dyson, R. H. and Young T. C. „The Solduz

Valley, Iran: Pisdali Tepe” In *Antique* 34, /1960/ 19 ff.) Ez a sok hasonlóság már az igen tartózkodó természetű angolszász kutatókat is megszólalásra készíti, hacsak óvatosan is. Jól ismerjük az indogermanizmus tanaihoz ragaszkodó felfogásukat. De mégis mintha valami kétség kezdené mardosni a lelkiismeretüket, mert a *Cambridge Ancient History* Vol. I. Part 1, 441. oldalán a következőket olvashatjuk:

„Assuming that the products of Pisdali can be related to those of ‘Ubaid – the excavators have pertinently asked who the people were and where they originated. We have no reason to call them anything but Iranian, and who can say whether or not they had some tribal affinity with certain farmers in Assyria. Are not Kurds scattered precisely over these areas today?” Vagyis:

„Feltételezve azt, hogy a pisdali (kerámia) rokonítható az ubaidival – még pontosabban meghatározva a történelem előtti asszíriaival – azt kérdezték az ásatók (régészek), hogy ki volt ez a nép és honnan származott. Arra viszont nincs okunk, hogy másként hívnánk őket, mint irániaknak, és ki tudná azt megmondani, hogy volt-e valamilyen törzsi kapcsolatuk némely asszíriai földművelőkkel. Nemde a kurdok éppen ezen a területen élnek szétszórva még ma is?”

Nos, az első kötetemben számos példával mutattam be, hogy mennyire tartózkodnak az idegen – főleg az angolszász – szakértők attól, hogy az újkőkori nagy kultúrákat elindító népet megnevezzék, most itt van még egy példája a nap mint nap gyengülő törekvésnek.

„Feltételezve azt, hogy a pisdali (kerámia) rokonítható az ubaidival – még pontosabban a történelem előtti asszíriaival...” A CAH az egész fejezetben számtalan összehasonlítást és rokonítást tesz e szűkebb területkör és a nagy Mezopotámia és a Közel-Kelet újkőkori régészeti leletei között. Persze, mi tudjuk, hogy a CAH nyugodtan írhatta volna valószínűnek, sőt megegyezőnek is. Assziriáról, és így természetesen asszirokról az i. e. 12. századig nemigen beszélhetünk. Tehát helyesebb lett volna az akkád, sumir vagy ős-szabir hegemoniát említeni e téren, de miután történelem előtti időkről van szó, az akkádok és csaknem egészében a sumirok is kiesnek, mert írásos agyagtáblák bizonyítják, hogy ők az írott történelmi periódustól kezdve éltek itt.

Így tehát megnő a következő mondat jelentősége„Ki volt ez a nép és honnan származott?” Erre a kérdésre a nyugati tudomány mégsem akar egykönnyen megfelelni. Részben emiatt a kérdés miatt indult az ős-szabirokra vonatkozó munkásságom, hogy bebizonyítsam, hogy ezt az újkőkori népet SA, AS, SU, SU-BAR, SABIR, magyarul SZABIR népek nevezték már a legrégebbi anyagtáblák is. Ez a nép őshonos volt a Zagros hegység mentén éppúgy, mint Mezopotámiában, Anatóliában, az Iráni-fennsíkon, Turkesztánban, a Nílus és Indus folyók völgyében, a Kárpát-medencében és még sok más helyen is ebben az agrárforradalomnak nevezett periódusban. Miután ezek a fontos bizonyítékok a híres Eridura is vonatkoznak, egy külön fejezetet szentelek ezek bemutatására.

A CAH közli a pisdali és környéki őslakókról, hogy „...arra viszont nincs okunk, hogy másként hívnánk őket, mint irániaknak, és ki tudná megmondani, hogy volt-e valamilyen kapcsolatuk némely asszír földművelővel?” Megjegyzem, hogy eddig az őstörténet-tudomány olyan népeket, akiket nem tudott, vagy nem akart megnevezni, valamilyen földrajzi egységről nevezte el. Tehát amikor egy népfajta irániak nevez, akkor már nem is csodálkozunk azon a „csúsztatáson”, ha ezt a nagyszerű kultúrával rendelkező őslakosságot abból az iráni térből származtatja, ahonnan az „árja” és „indogermán” „faj”- és nyelvszármazási teóriák őseiket mindenáron származtatni akarják. Ami pedig az „asszíriai törzsi” rokonságot illeti, arra csak azt mondhatjuk, hogy bizony volt rokonság! Mert mind a két terület lakossága SUBAR, ős-szabir volt. Ezt a megegyező régészeti leletek is bizonyítják, a földművelés, a kézművesség, építészet, művészet (a kerámiakészítés és díszítés módja) és a valláskultusz. Az már nem is lep meg bennünket, hogy az idézetben már másodszor szerepel AsszírIA ebben a korai időszakban. Ez a ködösítés, „tévedés” egyszerű időhúzás is lehet, mert amikor 1988. tavaszán Londonban egy magyar őstörténeti találkozón vettem részt, tudomásomra jutott, hogy az angol iskolák már egy „közbeeső” (interim) történelmet tanítanak, addig is, amíg az új, megváltozott őstörténelem tananyaga elkészül.

Az idézet utolsó mondatára nézve is igen komoly bizonyítékok állnak rendelkezésre „Nemde a kurdok éppen ezen a területen élnek szétszórva ma is?” Nem ismerjük a CAH cikkírójának szakértelmét, vajon tudhatta-e, hogy a kurdok ős-szabir leszármazottak? Kérdezem, véletlen-e, hogy a kurdok az ősi földjükön élnek ma is? Padányi Viktor magyar őstörténetkutató szavaival is megerősíthetjük, hogy a kurdok szabirok, és ezen a területen éltek ősidők óta:

„I. Kosru 545. évi dőnő győzelme Boarich királynő serege felett – 1081 évvel Kurás óperzsa király győzelme után egy másik szabir királynő, Tamár királyasszony felett – a keleti szabírság szétesését vont maga után. Néhány törzs újra visszavándorolt a Jajk-Volga térbe, ahol majd a köktürk és kazár etnikumban oldódnak fel és tűnnek el, más törzseket a bizánci kormányzat telepít le határőrökként a Kur folyó déli vonala mentén (ezek a mai kurdok ősei) Kr. u. 576-ban, amint erről Menander értesít bennünket...”

Ha pedig Sir Max Mallowan, a CAH fenti sorainak írója ismerte a szóbanforgó területkörben szétszórt kurdok elődeinek történetét Menander közlése alapján, akkor a fenti megjegyzése nem lehetett véletlen, s jómaga is ezúton igyekszik kibúvót keresni az indogermanizmus hamis történetírásának útvesztőiből. Ha a dolog így állna, akkor ezt a változást a magyar őstörténetkutatók a legnagyobb örömmel vennék tudomásul, mint az emberiség történetének e nagyon fontos szakaszának újraértékelésére irányuló törekvést. Ezekre a fontos

őstörténelmi kérdésekre is röviden feleletet kell adni a szakértőnek, mert az új régészeti leletek bizonyító ereje megdöntötte a jelenleg érvényben lévő – főleg az indogermanisztika elméleteire épített – őshistóriai tételeket.

Dalme kultúra

A Hajji Firuzt és Yanik Tepét követő Dalme kultúra (Azerbajdzsán) építészetében nincs különösebb változás, de a kerámiakészítésben feltűnő fejlődés mutatkozik. Ez a Halaf időszak korának megfelelő kerámia egyébként az újkőkori Urmia-tó környékének jellegzetes terméke, de mégis felismerhető a hasonlóság a nagy mezopotámiai kultúrák kerámiájával. Különösen a háromszög és prizma alakú dekorációkon és a kúp alakú tálakon és korsókon. Újdonság a tálak és korsók belsejének díszítése bordó csíkokkal, a krémszínű, kissé fényezett felületét lilás-fekete festékekkel dekorálták. A finoman kidolgozott minták az egész kerámia felületét betöltik (T. C. Young Jr.: *Dalme Painted 'Ware /In Expedition, 1, 1963/*). Cikcakkos sávokkal, sűrűn festett háromszögekkel, tömött V-alakú sorokkal is díszítettek, csupa geometriai motívumokkal, de itt hiányzik az állatábrázolás, ami pedig nagyon jellegzetes és kedvelt az Iráni-fennsíkon.

Jellegzetes még egy festetlen kerámiafajta, melyet a puha agyagba nyomkodott ujjukkal, pálcikákkal készítettek.

Itt is elterjedt még az egyszínű, és az erős szalmalánggal temperált kerámiafajta, mint általában mindenütt az Iráni-fennsíkon.

Feltételezhető, hogy itt is a szövésminták motívumait másolták a kerámiára. A szövés-fonás általános elterjedtségét a régészeti leletek igazolják. Szerszámaikat a helyben talált kovaköből készítették, kevés importált obszidián szerszámot is készítettek.

Kelet-délkeleti irányban továbbhaladva, mélyen az Iráni fennsík belseje felé Tepe Sialkba érünk. Az Urmia-tótól oda vezető úton az őszabir-magyaroknak át kellett kelniük a hatalmas Zagros és Elbrusz hegységek közötti szűk hegyi folyosón. Ezen az úton közlekedtek a Termékeny Félholdról is a testvér népek békés terjeszkedésük folytán (Tepe Hisar, majd innen északkelet felé, Nyugat-Turkesztánba, délkelet felé Mohenjo Daro-Harappába), és a szörnyű elnyomatások idején, különösen az asszírok elől amikor Szijávus 'hurritának' is nevezett szabir népe az i. e. XIII. században a híres khorezmi dinasztiát alapította.

III. TEPE SIALK

Tepe Sialk jelentősége az őszabir (subar) történelem szempontjából azért igen fontos, mert az itt napvilágra került régészeti leletek:

a.) a lehető legpontosabban bemutatják az ősnép terjeszkedését (a Termékeny Félhold térköréből) kelet felé, és szoros kapcsolatát a Zab folyók melléki őshazával;

b.) határozottan igazolják, hogy a Sialk kultúrából fejlődött ki a Kopet Dag hegységen át a Turáni Alföld déli részén az Anau I. kultúra, mely később a nagy turkesztáni szabir-hún-magyar kultúra bölcsője lett;

c.) Az „árja, indogermán” származáselmélet egyik alkotóeleme az Iráni-fennsík-i eredet (a kerámiakészítés és fémművesség iráni eredete) téves alapokon nyugszik, az utóbbi idők mezopotámiai ásatásainak igazolása szerint.

Tepe Sialk régészeti leleteiről még részletesen szövegek. Megjegyzem, hogy ez a probléma az egész világ őstörténelmét alapjaiban érinti, mert bizonyított, hogy a Sialk kultúra a Termékeny Félhold térköréből ered, az a tény is bizonyított, hogy az ősi SA-SU-SUBAR majd a későbbiekben „turáninak”, és szkítának elnevezett nép kezdte el és alakította ki az emberi civilizációt.

Megjegyzem, hogy maga az „árja” szó is az Iráni fennsík északi térköréből ered, és pedig az „Arii” nevű törzstől, amely az „Arius” folyó partján élt valamikor, de sokkal később, a Sialk-i ősidőket követően (Calvin Kephart: *Races of Mankind* 72. o.). A hírneves antropológus szakértő, Calvin Kephart egyébként a „barna-fehér” vagy – elnevezése szerint – „kaukázusi”, „indoeurópai” és „árja faj” felosztásakor az „árjákat” a „turániakkal” közös eredetűnek tartja (néhány alkalommal „turáni-árjákról”) is beszél, vagy az Iráni-fennsíkon élő szkita törzsekhez (masszagéták) sorolja azokat. Ezek az „árjákkal” kapcsolatos forrásadatok azért fontosak a magyar őstörténelem szempontjából, mert ez – már a múlt században megerősödő „árja faji felsőbbrendűségéből” származtatott őstörténetírás – bélyegezte csak meg igazán alacsonyabbrendűnek, barbárnak a magyar régmúltat, amely megbélyegzés a mai napig is tart. Ennek az elméletnek a mellékhatása a „finnugorisztika” is.

Tehát ennek az iráni térkörből elindított és az ott talált régészeti leletekre (elsősorban a kerámiára és a fémművességre) alapozott „felsőbbrendű árja”-nak tartott civilizáció legősibb kultúrrétegeinek a vizsgálata döntő fontosságú.

Elsősorban azt kell megállapítani, hogy ezek az ősi kultúrák helyi eredetűek-e, vagy máshonnan származtak. Mert ha máshonnan származtak, akkor az iráni fennsíki kultúrákat egy még idősebb kultúra előzte meg, ahonnan az emberiség legősibb nagy kultúrfejlődése ered. Ugyanakkor az „árja” és „indoeuropaisztika” tudomány elméletei – az emberi civilizáció iráni keletkezésére vonatkozóan – kiküszöbölhetetlen csorbát szenvednek.

*

Tepe Sialk régészeti lelőhelyet Teherán és Isfahán között, Kashan mellett találjuk, a Zagros hegységen átvezető, híres, ősrégi Bagdad-Kirmansha-Hamadan karavánút mellett, mely egyúttal ősi hadászati út is volt. Ez a legjárhatóbb, legfontosabb átkelőhely a mezopotámiai síkság felé. Most tehát az a kérdés, hogy innen indult-e az iráni kerámia a nyugat felé vezető mezopotámiai térkörbe, vagy fordítva. A kérdés nem lehet vita tárgya, mert a kerámiakészítés a már letelepedett és földműveléssel foglalkozó kultúrák terméke, és az első kezdetleges földművelő településnek számító Shanidar Zawi Chemi őstelepülés a Nagy Zab folyó partján, i. e. 9217 ± 300 év datálású, míg Tepe Sialk kb. i. e. 5700-ban kezdődik. Nem szükséges tehát nagy szaktudás annak értékeléséhez, hogy a mezopotámiai térkörben már igen sok kerámiát elkészítettek a közbenső 3500 év alatt. A földművelés is sokat fejlődött, hiszen a legelső öntözőcsatornát a Tigris folyó mellett fekvő Hassuna kultúrában megtaláljuk, már jóval Tepe Sialk település kezdetének időpontja előtt. Az első kötetben részletesen bemutatott többi ősi nyugat-iráni kultúráról (Ganj-i-Dareh Tepe, Tepe Asiab, Tepe Sarab, Tepe Guran, Ali Kush, Tepe Sabz, Susa (Susiana kerámia, stb.) szintén megállapították a tudósok, régészek, hogy ezek a települések úgy földrajzilag, mint őskulturális kapcsolatok révén is a mezopotámiai térkörhöz tartoztak a jelenlegi emberi civilizáció hajnalán. (Az utolsó eljegesedés után.)

Tepe Sialk őstelepülés egy közepes nagyságú (6 hektár) ásatási dombból áll. Az I. 12 m mély, míg a II. 7 m. A század harmincas éveiben a régészek még képtelenek voltak a települési szinteket megállapítani, amiből arra következtethetünk, hogy az épületeknek nem voltak kő alapjai. Az I. szinten a házfalak döngölt földből készültek, míg a II. szinten vályogból. Tepe Sialk építészetével kapcsolatban érdemes idézni a Cambridge Ancient History (Vol. I. Part I.) ide vonatkozó sorait:

„One might assume that the buildings of this culture, which urgently demands a modern excavation, did not differ much from those of the upper levels of Tepe Guran or of the Hajji Firuz culture farther north.” Vagyis:

„Feltételezhető, hogy ennek a kultúrának az épületei, melyek egyébként egy sürgős modern ásatást követelnek, nem sokban különböznek Tepe Guran felső rétegeinek vagy az innen északra lévő Hajji Firuz házaitól.”

Az idézetben tehát elismerik, ha nem is nyomatékosan, ezen kultúrák építészeti hasonlóságát.

A Sialk kultúrát egyébként a kerámiája tette híressé. Sialk I. szintjének kerámiája barnás színű, melyet vörös vagy krémszínű sávok takarnak. A dekoráció fénytelen fekete festett geometriai ábrái bonyolult kosárfonás mintát utánoznak. Mély és talpas tálakat formáltak. Vörös és fekete egyszínű edényeket is találtak, a vörösek azonosak Tepe Guran felső rétegének kerámiájával. Ez tehát egy újabb összekötő kapocs a két őstelepülés között. Sialk I. szint kerámiája elérte a Kopet Dag (az Elbrusz hegység délkeleti folytatása) keleti részét, pontosan mutatta az ő-szabirok keleti terjeszkedésének útvonalát. Innen már közel van a híres Anau I. A. ásatási szint, valamint az ősturkesztáni kultúrkör régiója, ahol az ő-szabir és egyben az ősmagyar történelem egyik legfontosabb időszaka játszódott le a régmúlt évezredeiben.

Tepe Sialk gazdasági életéről nem sok bizonyíték maradt az eddigi ásatások alapján. Annyi biztos, hogy vegyes gazdálkodást folytattak. Feltételezhető, hogy a juhok és a kecskét már megházasították. A csontsarlók földművelés gyakorlatára utalnak, habár azt nem tudjuk biztosan, hogy milyen növényeket termeltek (Conteneu, G., Ghirshman, R.: „Fouilles du Tepe Giyan, pres de Nihavend” 1931. 1932. Paris). Az adatolható parittyakövekből viszont vadászatra is következtethetünk.

Rendkívül fontos a kalapált réz előfordulása Tepe Sialk I. 3. és 4. alrétegében, és pedig egy ár, különböző tűfajták és egy spirál formájában (Th. A. Wertime: „Man’s first encounter with metallurgy.” In Science, 146 (1964, 1257 ff.) Ebből a periódusból és a Sialk II.-ből a réz hevítése is bizonyított, egy réz tű, réz gombok és réz karperecek kerültek felszínre, a III. időszakból pedig – mely egyidőbeli a Halaf és az Al Ubaid periódussal – nagyméretű réz tűk, lyukasztók, öntötttréz-csákányok. Ezeknek a réz szerszámoknak a nyersanyagát a közeli Anarák vidékéről (Talmessi bányák) hozták. De miért nevezem rendkívül fontosnak a réz előfordulását ebből a korai időszakból? Erre a kérdésre a választ a fentebb idézett Wertime könyv címéből is gyaníthatjuk: „Az ember első fémolvasztó kezdeményezése”. Az első kötetben részletesen foglalkoztam azzal, hogy a nyugat-európai történetírás az „árjákat”, a mai „indoeurópainak” nevezett „népfajokat” általában az Iráni-fennsíkról származtatja. S ebben a történetírásban nagy szerepet kaptak az ebben a térkörben talált őscivilizációk régészeti leletei – különösen a Tepe Sialkon talált korai fémmegmunkáló tevékenységre utaló adatok – abból a célból, hogy azokkal a már hosszabb idő óta érvényben lévő „előkelő” „árja” népetnikumi származáselméletüket kellőképpen alátámaszthassák.

Az első kötetben részletesen bemutatam azt is, hogy a legújabb ásatások a rézhasználat legkorábbi előfordulását a mezopotámiai Nagy Zab folyó melletti Shanidar Zawi Chemi kezdetleges földművelő

településről adatolják, i. e. 9217-től. Ez a kultúra i. e. 8500-ban ér véget, tehát mintegy 3500 évvel korábbi, mint a szóbanforgó Tepe Sialk kultúra kezdete!

Azóta rendelkezésemre áll a datáló intézetek névsora, így hézagpótlásként itt közlöm: A Groningeni Egyetem Hollandiából, a Lamont Geological Observatory, Palisades New Yorkból, The U. S. Survey Radiocarbon Laboratory Washington D. C.-ből, és a Geochronological Laboratory of the London University Angliából.

Már bemutattam az első kötetben a Zagros hegység déli nyúlványának lankáin Ali Kush-i, az anatóliai Sabarda-i tiszta-réz és a Yarim Tepe-i 7. évezredi rézöntödékre vonatkozó régészeti leírásokat is. Ismét hangsúlyozom, hogy mindezek a régészeti leletek megelőzik a Tepe Sialk-i kultúrperiódusok kezdetét, így tehát semmiképpen nem lehet a fémművéség kezdetét az Iráni-fennsíkról eredeztetni. E megállapítás alátámasztására igen fontos adatot találunk a Cambridge Ancient History Vol. I. Part 1, 448. o. Sir Max Mallowan (prof. University of London) tollából.

„...It is therefore all the more remarkable that at Sialk we also have evidence from the beginning of hammered copper. Simple types of awls and pins have a claim to be the oldest known metal work in Iran and are at a stage reminiscent of the early neolithic of Catal Hüyük in Anatolia, which, however, may have been considerable earlier in time”.

Vagyis: „Ez tehát annál is inkább figyelemre méltó, hogy Sialkban kalapált réz, tehát a rézmegmunkálás bizonyítéka megtalálható. Az egyszerű típusú árák és tűk Iránban a legrégebb fémmegmunkálásnak számítanak, az anatóliai Catal Hüyükre emlékeztetnek, de megfontolandó, hogy a Catal Hüyük-i leletek sokkal korábbiak.”

Az idézet rézmegmunkálás kezdetére vonatkozó jelentősége abban áll, hogy először Tepe Sialk kalapált rézleletét Irán első fémmegmunkálási kezdeményezésének tartja, de másodszor az anatóliai Catal Hüyük hasonló megmunkálási fokon álló réztárgyait sokkal korábbinak mondja, mintegy kizárva annak lehetőségét, hogy a fémmegmunkálás Iránban kezdődött. Fontos még megjegyezni, hogy Catal Hüyük térkörét már több mai neves orientalista is az észak-mezopotámiai újkőkori hasonló nagy agrárkultúrák régiójához csatolta (J. Mellaart, B. Alkim, C. A. Burney). Tehát a fémmegmunkálás kezdetének az Iráni-fennsíkról az anatóliai Észak-Mezopotámia térkörébe való áttétele egy lépéssel közelebb kell hogy vigye a tárgyilagosságot, történéseket az emberiség őstörténetének újraértékeléséhez. A magyarság szempontjából létfontosságú, hogy ebben a történelmi újraértékelésben aztán milyen szerepet kapnak majd ismét a magyarság ősei, különösképpen a nagy tehetséggel, kreativitással megáldott őszabir ősei.

*

Sialk II. szintjének kerámiája a megelőző korszak szövés minta-szerű díszítésének továbbfejlesztett formája. Vörös alapon fénytelen fekete festékkel díszítették. Az edények belsejére is vörös sávokat festettek. Továbbra is alkalmazzák a geometriai ábrákat, mint Shanidar Zawi Chemiben már i. e. 9217 óta, amint azt láttuk az őszabir kultúrákat figyelemmel kísérve. De elkezdik a természet ábrázolását (kecske, hosszúnyakú állatok, szamár). A kerámia minősége nagy előrehaladást mutat, és legtöbbször fényezett. Figyelemre méltó, hogy a Sialk II. szint kerámiája nagyon hasonló a mezopotámiai Samarra kerámiához, főleg az állatábrázolás (őz, kecske, stb.). Ez a tény mindjárt arra a következtetésre ragadtatta az indoeurópaistákat, hogy ez a kerámia innen kerülhetett Mezopotámiába. Ezért szükséges idéznem a Cambridge Ancient History-ből, amint azt az első kötetem 35. oldalán is tettem:

„...it has recently been pointed out that idea of agriculture could easily have spread: even a slow walker doing ten miles a day can travel from central Anatolia to central Afghanistan in about six months.”

Vagyis: „...nemrégiben megállapították, hogy a földművelés tudománya milyen könnyen terjedt el: egy lassú gyalogló napi tíz mérföldet megtéve el tud érni Anatólia belsejéből hat hónap alatt Afganisztán közepébe.”

Mindezt ez a nagy fontosságúnak tartott történelmi munka annak bizonyítására mondja, hogy az „újkőkori agrárforradalom” idején milyen gyorsan terjedt el a földművelés tudománya Mezopotámiából messze Keletre és ugyanakkor Nyugatra is, egészen a Kárpát-medencéig. Azt viszont senki sem vitathatja, hogy kerámiakészítés csak letelepedett és csaknem kizárólag földműveléssel foglalkozó társadalomban alakulhatott ki már az emberi civilizáció e korai fázisában. A vadászó-halászó-gyűjtögető kis közösségekben nem volt mód kerámiakészítésre (nem is találtak nyomát), bajos lett volna a folytonos vándorlás közepette, vadat üldözve, és a vadak elől futva kerámiát készíteni. A CAH szerint a földművelés a Tigris és Eufrátesz folyók környékéről terjedt szét úgy Keletre, mint Nyugat felé. Így alátámasztja azt a tényt, hogy a kerámia nem az „árják” őshazájának tartott Iráni-fennsíkról terjedt a Samarra-i térségbe, hanem éppen fordítva.

Tepe Sialk II. szintjének talpas edényei hosszúszerű gyümölcsös tálakká, ivóedényekké fejlődtek. A szövés minta-szerű díszítés továbbra is megmarad a mély és vastag peremű tálakon és szűknyakú korsókon (hasonlóképpen, mint a Hajji Firuz és a későbbi Dalme kultúrákban). A hagyományos díszítési forma mellett újdonság, hogy a minta nem fut szabadon, hanem megszabott kereten belül marad. Ez a stílus átvezet az Ubaid III. és Uruk III. mezopotámiai periódusokhoz, a nyugati, valamint a Hisar I. szintű periódushoz, keleti irányban mintegy összekapcsolva a korszak egyöntetű népességét. Ezeket a későbbi kerámia-periódusokat gazdagon dekorált ivópoharak, nagyon mély tálak és főleg a természetből vett növényi és állati alakokkal való díszítés jellemzi. A krémszínű alapon fekete dekorációkat főleg madarakat, leopárdokat (az istennő szent állatai)

ábrázolnak, mely az ős-szabirok hitvilágába átvezető bizonyíték. Itt találkozunk először a fazekaskorongon készített kerámiával, mely valószínűleg a mezopotámiai Al Ubaid periódusból ered.

Felhívom a figyelmet ismét Tepe Sialk és a mezopotámiai, az anatóliai és a Zab folyók környéki egy időbeli periódusok hasonlóságára, vagy azonosságára. A Londoni Egyetem híres professzora, Sir Max Mallowan Nyugat-Ázsia archaeológiája címmel a Cambridge Ancient History (Vol. I, Part 1.) fejezetében ír a két területkör újkőkori régészeti azonosságáról:

1.) Sialk I. (1-5.) festett és festetlen kerámiája már a legelső időponttól számítva megtalálható a lelőhelyen, fényezett piros és szürke színű változatban. Az egyszerű tálakon alkalmazott geometriai motívumok kétségkívül azonosak a történelem-előtti AsszírIA és a Halaf időszak előtti mezopotámiai kerámiákkal.

2.) Az e periódusban talált kalapált rézzel kapcsolatban megállapítja, hogy Sialk réztárgyai a sokkal korábbi Catal Hüyük réztárgyaira hasonlítanak.

3.) Sialk II. rétegében már egy olyan települést találunk, amely kétségkívül rokon a nagyon korai Al Ubaidal (Alsó-Mezopotámia), mert Sialk II. 1-2. rétegében a falak szalmával kevert, napon szárított vályogtéglából készültek, melyek felületén kettős hüvelykujj benyomások találhatók, valószínűleg azért, hogy a malter ilyen formán jobban megragadjon azon. Ehhez hasonló téglákat találtak a régészek Eridu 15. ásatási rétegének egyik templomfalában is, mely hasonlóság kétségkívül egybekapcsolja a korai Eridu-Ubaid I. kultúrát a Sialk II. periódussal. Amint ma az ujjlenyomatokról megállapítható a személyazonosság, ugyanúgy állapítható meg e két népcsoport azonossága is mindkét helyen az építési módszerről. Az első kötetben gyakran visszatérek ahhoz a gondolathoz, hogy igen fontos a szabirok őstörténete szempontjából, hogy e nagy nép ősi gyökereit minél szorosabban összekössük a különböző terjeszkedési térkörökkel. Mindannyiszor felhívom a figyelmet arra, hogy az indogermanisztika és indoeuropaisztika hívei viszont elkeseredetten küzdenek azért, hogy ezt a népet – melyet ők csak földművelőknek, telepéseknek neveznek – mindjobban szétforgácsolják, az emberiség javára alkotott vívmányait lekicsinyeljék. Az utóbbi idők régészeti leletei viszont félremagyarázhatatlanul megerősítik e nép azonosságát, mind nagyobb és nagyobb újkőkori térkörökre vonatkoztatva. Sir Max Mallowan is ezt az őstörténeti tárgyilagosságot kereső tudósok egyre növekvő csoportjához tartozik.

4.) Sialk II. szintjének kerámiája – egyszerű mintáival, különösen az edények belsején – viszont inkább a Halaf kerámiára emlékeztet.

5.) „...the dead were buried under the house-floors.” Vagyis „...a halottakat a ház padlója alá temették.”

Ez a megállapítás aztán már fényesen bizonyítja, hogy ennek az ősi Iráni-fennsík-i népnek a vallásfelfogása teljesen megegyezett a mezopotámiai ős-szabir nép hitvilágával. A temetkezés ugyanis rituális keretek között folyt mindenütt szabir őseinknél, és ennek a szertartásnak mindenkor legfontosabb megnyilvánulása a halottaik padló alá való temetése (amint az első kötetben részletesen bemutatam).

6.) Sialk III. rétege, hét alrétegével, a település déli ténfelén már az Ubaid periódus egy részével köthető össze, habár régészeti szempontból ugyancsak párhuzamot vonhatunk a szintén mezopotámiai Tepe Gawrával és a történelem előtti AsszírIAval is. Sőt a periódus vége felé az Uruk-Jamdet Nasr időszakkal való rokonság is kimutatható, mintegy szoros kapcsolatot létrehozva e két területkör között is. Legfontosabb a kapcsolatok között a Sialk III. periódusban bevezetett fazekaskorong, melyről határozottan tudjuk, hogy mezopotámiai eredetű, és már az Uruk-időszakban elterjedt.

7.) Rendkívül fontos, hogy Sialk III. rétegből Sir Max Mallowan már öntött-réztárgyakat adatol (a kalapált rézzel szemben). Az első kötetben részletesen bemutatam a rézöntés kezdeti körülményeit a 7. évezredi Yarim Tepe településről (Tigris folyó melléke). Ezek között a Sialk III. szintről adatolt réztárgyak között különböző tűket, töröket, jól megmunkált vésőket is találtak.

8.) De az itt felszínre hozott réztárgyak közül ki kell emelni egy rézcsákányt (fokos), melyen a nyélbeillesztéshez szükséges lyuk is volt. Az öntött-réz fokos legkorábbi előfordulása a világon először a mezopotámiai Uqairból adatolható a 6. évezredből (az első kötetben részletesen írtam a fokos szabir-sumir életben betöltött rendkívüli jelentőségéről.).

9.) A Sialk III. rétegében a „kőgombszerű” pecsétnyomók azonosak az írott történelem előtti „AsszírIA” hasonló pecsétnyomóival.

10.) Sialk III. 4. szint építészetére jellemzők az olyan plasztikus falhomlokzatok, melyeken a kiemelkedéseket úgy helyezték el, hogy kellemes árnyékot vessenek a falakra (természetesen kivétel az a szituáció, amikor a Nap a legmagasabb pontján van). Az ilyen dekorációk megtörik a hosszú falak egyhangúságát. Ezek a faldíszítések pontosan megegyeznek a mezopotámiai Al Ubaid periódus vallásos jellegű épületeinek homlokzatával. A sialki épületek viszont nem templomok voltak, mert nincsenek benne az akkori hitszemléletnek megfelelő szentélyek nyomai, sőt a helyenként talált tűzhely inkább az épületek lakóház mivoltát igazolják.

11.) Sialk III. szintjének színeiben, dekorációkban és megmunkálásban igen gazdag kerámiája az előző ásatási rétegből fejlődött ki ugyan, de e kerámiák viszont a mezopotámiai Ubaid periódushoz kötődnek. Sialk III. 1. festett tálai például úgy alakjukra, mint díszítésükre nézve teljesen megegyeznek az Ubaid időszak végén Eridu temetőjében talált vázák dekorációival. Ezek a szakmailag ‘concave whorl’ néven ismert dekorációk a mezopotámiai Tepe Gawra 13. szinten és másutt is megtalálhatók ebben a periódusban. (Az egyik

tanulmányomban, a Clevelandi Történelmi Világkongresszuson, 1988-ban bővebben foglalkoztam Eridu ősszabir eredetével és nagy fontosságával a szabir őstörténelemben – mert Eriduban követhető leginkább a sumirok megjelenése Mezopotámiában, és az ősszabir kultúrával való találkozása.)

Sialk III. szintjének kerámia dekorációi is hasonlóak, táncoló embercsoportokat ábrázolnak egy cseréptöredéken és egy Tepe Gawra-i pecsénnyomón is. A két régészeti lelőhely tájképpábrázolása is tökéletesen megegyezik, és azonos kivitelezésű.

Sialk III. szint kerámiájának egyöntetűsége a mezopotámiai ősszabir-előszumir településekkel szinte kimeríthetetlen mélységű. A III. 6. szinten talált festett, szürkészöld kancsó a késői Ubaid periódusban is megtalálható. A III. 6-7. szint és a kuzisztáni Susa A. periódus közötti párhuzam is kimutatható az Iráni-fennsík (a mai Fars tartományban lévő) Bakun őstelep A. szintjével is (amelyről még később írok).

12.) Sialk III. vége felé, a 6. szinten újabb kerámia hasonlóság mutatható ki Mezopotámia térségével, két festetlen fazék formájában egyébként tények is igazolják, hogy ez a Sialk-i periódus nem lehetett idősebb a Jamdet Nasr, sőt a Korai Dinasztiák (sumir) időszakánál sem.

Sialk III. 7. alrétegében festett kelyheket (chalice-goblets), valamint a 7. b.) szintről is állatképekkel díszített cserépedény került felszínre, ami viszont már az asszíriai Ninive V. szinttel mutat teljes azonosságot, mintegy igazolva az első kötetben lefektetett véleményt, hogy ezek a művészi kerámiákat előállító és letelepedett ősszabir kultúrák egy töről erednek.

13.) Ezeknek a kultúráknak közös eredetét és az ősszabir nép földműveléssel kapcsolatos jó termőföldek után kutató terjeszkedésének bizonyítékát látjuk abban a tényben is, hogy Sialk III. igen közeli rokonságban van az Elbrusz hegység déli részén található Tepe Hissar I. szinttel, amely számunkra majd a felettebb fontos Nyugat-Turkesztán-i (Aratta, Khorezm) térség felé vezet. A régészeti rokonság legfontosabb alappillérei a hasonló hosszú szárú vázák, amelyekre egyenes sorokba leopárdokat, kosokat és egyéb állatokat festettek.

14.) Sir Max Mallowan nagy jelentőségű összehasonlításait a Sialk IV. szinttel is tovább folytatja, amikor az erre a korszakra jellemző festett és festetlen, hosszú, üres szárú vázákat a Le Bretton expedíció Susa C. szintjén talált azonos vázáival hasonlítja össze, és mindkét térség időpontját a Jamdet Nasr időszak végére teszi. Ugyancsak hasonlóak ebből az időpontból – vagy esetleg a Korai Dinasztiák I. időszakából – a ferde felületre formált karimás tálak, hosszútestű vázák, mélyen elferdülő nyakkal és a jellegzetes kétszájú, paszellszerű vázák (korsók), amely típus hosszú tradícióját figyelhetjük meg úgy Mezopotámiában, mint Szíriában is. A kettős szájú korsó a magyar népművészetben a mai napig megtalálható.

15.) A legfontosabb és felmérhetetlenül legnagyobb bizonyítékot viszont a két területkör egybetartozásának és egyöntetűségének az igazolására a Sialk IV. 1. alszinten és a 2.-ban talált írott agyagtáblák szolgáltatják. Ezek a dokumentumok főleg számjegyekkel ellátott leltárak voltak. Az egyik tábla viszont egy „máltai kereszt” négyszöget ábrázol, amelyet legelőször a mezopotámiai Halaf periódus kerámiáin fedeztek fel. Egy másik tábla felülete egy vastag zsinegből font zsákra emlékeztet, amely természetesen különféle magyarázatokra ad okot. Néhány tábla vadállatokat ábrázol. Ezek Mallowan szerint szintén közeli rokonságban vannak a Susa C.-ben találtakkal, fejlődésük szerint pedig a Jamdet Nasr periódussal egyeztethetők össze. Amíg az írás – képirás, ékírás – Mezopotámiából származik, addig a Sialk-i írott táblák valószínűleg a helyi nyelvet próbálták rögzíteni. De találtak itt a Jamdet Nasr periódus stílusában készült pecsénnyomókat is.

Miért volt szükség Sir Max Mallowan közlése alapján Tepe Sialk és Mezopotámia régészeti azonosságainak egyeztetésére ilyen kínos gonddal? Mert ezekben mérhetetlenül fontos őstörténelmi tény van elrejtve? És ilyen hatalmas területekre kiterjedő régészeti leletek egymáshoz való viszonyában és hasonlóságában rendkívül fontos az a tény, hogy ezek az őskultúrák maguktól, teljesen önállóan, elszigetelten fejlődtek-e ki, vagy közös töről eredtek, és egymással évezredek át kapcsolatot tartottak? Miért fontos, hogy ezek az őskultúrák keletről nyugatra, vagy éppen fordítva kezdtek terjeszkedni?

Már az első kötetből világosan kitűnik a válasz ezekre a kérdésekre. Bizonyítható a magyarság legősibb története, az ősszabirok története, és az emberiség civilizációjának kialakulásában játszott szerepe. Egyszerűen elvették a magyaroktól a történelmüket, és összekuszálták a múltjukat. A nyugati történetírás megalapozatlan őstörténelmi elméleteket gyártott, és ezeket mint abszolút igazságokat állította be. Hogy örült volna a nyugati világ e hatalmas őskultúrából való származás tézisének. Sőt, erre az őstörténelmi tévhitre építve a nyugati tudósok olyan „felsőbbrendű, árja”, „indogermán” elméleteket hoztak léte, amelyek alapot adtak arra, hogy uralkodóik, királyaik, kormányaik „felsőbbrendűségük tudatában” gyarmati sorba süllyesszenek népeket, világhódító kalandokba bocsátkozzanak (Angol világbirodalom, a Harmadik Német Birodalom, stb.). És mindezek kiindulópontja az ősiráni kultúrából származtatott „árja” elmélet volt.

Tehát végezetül megállapíthatjuk, hogy Tepe Sialk az ősszabirok két Zab folyó térségéből kelet felé (keleti szabirok = homo subaricus var. orientalis) való terjeszkedésének igen fontos állomáshelye.

Most pedig fordítsuk figyelmünket az Iráni-fennsík többi ősszabir települése felé.

Tell-i-Bakun

Tepe Sialktól délre, a Kuzistántól délkeletre (a Fars tartomány területén) Bakun őstelep az Indus folyó völgye felé terjeszkedő ős-szabirok legfontosabb régészeti lelőhelye. A Merv Dasht síkságon, közvetlenül a híres Persepolistól kissé délre fekszik két ásatási dombon. A környező vidék az újkőkorból leginkább csak legelőnek volt alkalmas, és így a földművelő lakosság munkájának sikere az eső alakjában lehullott csapadék mennyiségétől függött, mert öntözésre alkalmas folyóvíz nem volt a közelben.

Bakun A. 3 m mélységű ásatási szintje négy alrétegre osztható. Az A. I. a legmélyebb, legrégebbi szinten a házcsoport falait sárból döngölték, és valószínűleg vályogot is használtak házépítésre, mint a hasonló, egyidőbeli többi telepen a környéken. A házak megszokott téglalap alakú háztervek szerint épültek, négy-öt méter nagyságú szobákkal, ahol tűzhely, kenyérsütő kemence is volt. Sir Max Mallowan így ír az őstelep lakosairól:

„There is no warrant for drawing any definite conclusion about the social structure of the society occupying these houses beyond the fact that they were a simple peasant folk, and Herzfeld's theories are unjustified.”
Vagyis:

„Azokról, akik ezekben a házakban laktak, más nem állapítható meg határozottan a társadalmi felépítésüket illetően, mint az a tény, hogy egyszerű földművelők voltak és így Herzfeld teóriája nem igazolható.”

Az idézet G. Herzfeld: *Iran in the Ancient East* (London 1941 c. munkájára hivatkozik, és Sir Max Mallowan véleménye azért érdekelt minket különösen, mert az Ős-Iránból származtatott „árja-indogermán” eredetelmélet tárgyában foglalt állást. A kérdésünk az, hogy valóban cáfolja-e az elméletet? Ha igen, elgondolkodnak-e a nyugati tudósok, őstörténet-szakértők azon, hogy az ősi civilizációt a jogos örököseitől, az ős-szabiroktól és leszármazottaitól miért vitatják el. Ma már nem kétséges, hogy a legmélyebb fokon Iránból, majd Indiából származtatott indogermán elmélet csődbe jutott, és már nem lehet sokáig érvényben tartani.

Természetesen revideálni kell a finnugorisztika elméletét is, mely az indogermán származáselmélet tanaiból fejlődött ki a XIX. század folyamán, amit a Habsburg elnyomás kényszerített népünkre.

Tell Bakun mezőgazdasági szerszámai között kovakő és obszidián leletek vannak, kalapácsok, dörzsölőkövek, sarlókövek, kaparók, csiszolók és a szövésnél használt súlynehezékek. Fémhasználat nyomára ugyan nem bukkantak a régészek, de annál fontosabb a különböző kövekből (szappankő) készült pecsétnyomók és bélyegzők, melyek geometriai ábrái (ovális, háromszög és téglalap) Tepe Giyan V. C. szintjének leleteire emlékeztetnek (Landsdorf A. and Mc. Cown, D. E: *Tell-i-Bakun, A season of 1932/ Oriental Institute Publications 59, Chicago 1942/*). Ezekkel a pecsétnyomókkal és bélyegzőkkel is egyértelműen megállapíthatjuk az Iráni-fennsík ősteleptületeinek kulturális azonosságát a régebbi Mezopotámiai kultúrával. De ugyanez elmondható a kerámiadíszítésről is. Például Susa kerámiadekorációi, mintáinak finom elhelyezése az edények felületén, a meglepő színpompa a világos felületen elhelyezett festék alkalmazásával azt a benyomást kelti, hogy ezek a remekművek egy és ugyanazon népetnikumtól származnak mindkét területen.

Statisztikai alapon vizsgálódva: a Bakun-i kerámiák díszítési formája megegyezik a Susa A. szintével, és ma már az is pontosan kimutatható, hogy ezeknek a kerámiák dekorációs motívumai megtalálhatók a korábbi mezopotámiai térrörök kultúráiban is. Tehát ma már nem lehet kétséges előttünk, hogy az Iráni-fennsík kultúrái (természetesen a kerámia készítését is beleértve) Mezopotámia területéről erednek, és nem pedig fordítva.

A Bakun-i kerámia motívumai geometriai vagy természetből vett minták. Az ős-szabirokra jellemző geometriai minták már a 10. évezredi Shanidar Zawi Chemi kezdetleges földművelő periódustól kezdve megtalálhatók, egyenes, vagy görbülő sorokban helyezkednek el az edények felületén, de mindenkor szabályosan alkalmazkodva a kerámia alakjához. Az ember és az állatábrázolás (kos, vadászó és nagyszarvú vadállatok, kígyó, teknősbéka és madarak) pontosan megegyeznek a Sialk III. 6-7. szintjén talált leletekkel. Ugyanúgy megegyeznek a groteszk kezekkel ábrázolt szellemek, a virágmotívumok és a szötteleminta-szerű díszítési formák is. A kúpszerű alakú kerámiafajták a mezopotámiai Uruk periódusbeli kerámiákkal rokoníthatók. Ezek az edények nagyon szép formájúak és nagyon vékony falúak voltak, rendkívüli hozzáértést és művészi hajlamot árulnak el. Ezért nem oszthatjuk teljes mértékben Sir Max Mallowan véleményét a tekintetben, hogy ezek a bakuni telepesei csak egyszerű földművesek voltak. Vajon milyen felmagasztaló jelzőkkel jellemezné az egyébként kitűnő régész ezt az egész emberiség civilizációjára nagy befolyással ható „ősturáninak” nevezett szkíta-magyar népcsoportot, ha történetesen igazolhatóan ősangoloknak, ősgermánoknak, vagy a ma használatos ős-indoeurópaiaknak lennének elkönnyelhetők, és bizonyítható lenne a származáselméletük?

Most pedig nézzük azt a rendkívül fontos régészleletet, amelynek bizonyító ereje a napnál világosabban mutatja az indogermanisztika történéseinek tévedését. A tárgyilagosság kedvéért megjegyzem, hogy megfelelő régészeti leletek hiányában. Amikor is elhamarkodott konklúziókra építve megírták a téves történelmüket, amely az egész emberiség sorsát befolyásolta a közelmúltban. Tény, hogy halaszthatatlanul szükséges az emberiség ősmúltjának azonnali ártértékelése. Ezt sürgeti a Cambridge Ancient History Vol. I. Part 1. 444. oldalán közölt cikk, de annak kielemezése is igen fontos az emberiség és egyben a szabir-magyar őstörténelem szempontjából is.

„There are a number of clay figurines representing the mother goddess and decorated with swastikas, the sign of life, painted on the shoulders. The bodies are either fiddle-shaped or cylindrical and the heads peg-shaped or cylindrical and the heads peg-shaped.” Vagyis:

„Számos anyaiszennőt ábrázoló agyagfigura található (a bakuni régészletek között – a szerző megjegyzése) melyek vállukon horogkereszttel, az élet jelével vannak dekorálva. A testük hegedű vagy henger alakú, míg a fejük ékalakú.”

Első látásra ez az idézet nem is tűnik olyan eget-földet rázónak, de éppen ezért térjünk vissza a Bakun előtti ős-szabir időszakba, hogy alaposan alátámaszthassuk mondanivalónkat.

Az első kötetben részletesen foglalkoztam a szabir őseink hiedelemvilágával, mely először a Jarmo-i (kelet-mezopotámiai, Zab folyók melléki) i. e. 8. évezredből tárja eléink elődeink természet-vallását. E hitszemlélet szimbólumai az agyagból készült kis asszony-szobrocskák köldökdomborulattal, a tudomány Anyaiszennőnek nevezi azokat. A szakvélemény szerint a jarmoi ősföldművelők megtermékenyülésbe vetett hitét testesítik meg. A Termékenység Istennőjébe vetett hit valláskultusza később a mitológiák Magna Matere, majd a sumir hitvilágban Inana, a szabir-magyar ajkú népek Szülőboldogasszonya.

„Ezek a kis agyagiszennő figurák mint megannyi lámpás – mutatják az utat, amerre a szabir-magyar ősök megfordultak és letelepedtek. Megtaláljuk azokat az Al-Ubaid-kori szabiroknál ERES-KI-GAL, ‘Nagy Föld Istennője’ néven. Ott voltak a Duna-medencei Olt folyó melletti ERŐSD nevű helyen már Kr. e. ötezer táján ERES, ERŐS néven, de megtaláljuk Elamban is a legrégebbi idők óta Pinikir néven. Felszínre hozták a régészek ási az ősi ARATTA-ban, Khorezmben – a Káspi tenger mellett – a híres Al-Ubaid-i cserépedényekkel. De megtaláljuk ezt a kultuszt az ősegiptomi, ősmagyar jellegű vallásban is a Nagyasszony, a szakirodalom ‘Great Goddess’-sze, és nőalakban képzeltek el főistenüket az Indus-völgyi Harappa-Mohenjo Daro őscivilizáció magyarajkú népei is. Itt kell arról is említést tenni, hogy a görögök és a rómaiak híres istennőiket az ős-szabir-magyaroktól elszakadt pelazg és etruszk valláskultusból kölcsönözték.” (Idézet az első kötetemből.)

Látható, hogy nagy figyelemmel kísértem a közel-keleti újkőkori régészeti leleteket arra vonatkozóan, hogy hol és milyen formában bukkannak elő ezek az istennő figurák, mert azok a leghívebb bizonyítékai mindig és mindenütt az ős-szabir-magyarok és leszármazott népei jelenlétének. Láthatjuk, hogy milyen nagy fontosságúak a Bakun-i régészletek között bőven előforduló anyaiszennő szobrocskák, melyeket a szakirodalom „ősturáni”-nak nevez, véleményem szerint ős-szabir-magyar népcsoport jelenlétét igazolják ebben a térségben és ebben az időben. Nem helyénvaló tehát ezeket az „ősföldművelőket” az „árja-indogermán” népcsoportba beosztani.

A bakuni „iszennő” szobrocskák vállára horogkeresztet festettek (swastika). A horogkereszt ősi szimbólum, az élet jelképe, a közelmúlt történelmében a német harmadik birodalom nemzeti szocialista pártja jelvényévé, címerévé választotta. Hanem most nem a politikai kérdéseket vizsgáljuk, hanem az ősi vallási jelkép, az ős-szabirok megtermékenyítő erőbe vetett hitének jelképét, és azt a tényt, hogy az indogermanisztika elméletének milyen kevés köze van úgy az iráni eredethez - amelyre a „felsőbbrendű” származásteóriát alapozták -, mint a horogkereszt szimbólum jogos használatához.

Láttuk, hogy a kis agyagiszennő figurák az ősi matriarchális hitszemlélet kultikus tárgyai, a megtermékenyülés, az új élet keletkezésének, misztikumának szimbólumai. Így tehát a horogkereszt az élet jelképe, egybeolvad az anyaiszennő mítoszával az indogermanisztika által „ősturáni”-nak nevezett nép valláskultuszában, az első földművelő nép hiedelemvilágában. Tudjuk, hogy a másik két népcsoport, a magukat „árjáknak” „sémiknek” nevezők általában pásztornépek voltak, és a patriarchális hitszemlélet követői. Ez a szemléletük fennmaradt a későbbi korok társadalmi és vallásszemléleti rendjében is, pl. az indogermánok „Vaterland”-nak nevezik a szülőföldjüket. Ahogyan a matriarchális ősi vallásszimbólumot, a horogkeresztet felhasználták a német szocialista párt jelvényéül, az a „hatalmasok az igazság” gögös felfogásukból indult ki, miszerint nem sokat törődtek azzal, hogy milyen népcsoportok múltját sajátítják ki azért, hogy sohasem létezett „felsőbbrendű” nagy ősmúltat tákolhassanak össze maguknak.

Tehát a horogkeresztnek semmiféle köze nincs az „árja felsőbbrendű” származás- és fajelmélethez. Ugyanúgy nincs köze, mint az ős-szabir-magyar elődeinknek a görög-római-indogermán történetírók által rájuk kiosztott nomád-barbár szerephez sem.

*

A Tokyoi Egyetem ásatásai révén Bakunon kívül még számos őstelepet tártak fel, melyek közül kiemelkedik Tell-i-Gap a tizenhét ásatási szintjével. Különösen az Al-Ubaid stílusú kerámia jelentős, de a Susa-i „fésűs” kerámiadíszítés nyomai is láthatók. Feltárták még Tell-i Jarreh, Tell-i Shoga, Tell-i Kadima és Tell Mishgi őstelepet (mind Fars tartományban van), mindegyik hasonló stílusú.

A magyar származású Stein Aurél is részt vett a Fara-tartománybeli kutatásokban, és nyilvánosságra hozta az Iráni-fennsíkon végzett kutatásainak eredményét. An Archaeological Tour in Ancient Persia In Iaq 3 (1936), Archeological Reconnaissance in North-western India and South-eastern Iran, London, 1937, és Old Routes of Western Iran, London 1940. címen.

Stein Aurél kutatásai során Belső-Ázsiába is eljutott és a híres Dunhuang-i barlangokban 40000 ősi tekercskéziratot talált többek között. Stein Aurél magyar őstörténelem szempontjából igen fontos felfedezései süket fülekre találtak a Habsburgok vezette magyar tudományos körökben, így a világhírű kutató az angoloknak

adta át a munkájának gyümölcsét, angol állampolgár is lett. Vagyonából 55000 fontsterlinget hagyott hátra későbbi angol és magyar kutatók számára, melyet a British Academy Stein Exploration Found-ja kezel. Ebből az alaptól nyert el Bárdi László pécsi egyetemi tanár – mint első magyar – egy kínai expedícióra szóló díjat. Reményeink szerint a kínai, mongol, török és számos keleti nyelv tudásának birtokában és tudományos körökben való összeköttetései révén nagy mértékben járulhat hozzá őstörténelmünk – különösen a szabir-hun történet homályos részeinek – felderítéséhez.

*

Mielőtt még Bakun térkörének és egyben a legősibb, a keleti szabirság déli (az Indus völgye felé terjeszkedő) ágának a leírását befejezném, meg kell emlékezni e térkörben néhány ősi kultúráról.

Tell-i Gap őstelep régészeti leletei a Merv Dasht síkságon a Bakun kultúrával azonosak, tehát az Al-Ubaid-féle kerámia dominál itt is, de ez a kultúrkör sokkal tovább tartott a bakuninál (18 ásatási szintet tártak fel, Gap I. 13-18. szint, a Gap II. 1-12.) A házfalakat itt is sárból döngölték. A házakba tűzhelyet építettek, és a padlót cseréphulladékkal kikövezték és a fal alapjába is felhasználták a törött cserepet. A földművelés mellett vadásztak is, a sok őz, vaddisznó, gazella, vadbika, farkas stb. csontból erre következtetnek a régészek.

A Gap I. és II. szint kerámiája között nincs nagy különbség, de a Gap I. szinten talált kerámia fésűfogszerű mintája a Susa-kerámiával rokon. A nagy ivópoharak (goblet) Al Ubaid stílusúak. A Gap II. szint nagyrészt megegyezik a Bakun kerámiával. Ettől kezdve a festett kerámia fejlődése teljesen megegyezik a Susiana festett kerámia fejlődési fokozataival, tehát e két térkör kerámiájának azonosságához kevés kétség fér.

Egy japán expedíció a többi feltárt őstelep – Tell-i-Jareh, Tell-i-Sholga, Tell-i-Kadima, Tell Mishgi – leleteiről is ugyanezt állapította meg.

IV. TEPE HISAR

Az Iráni-fennsíkon északkelet felé – Nyugat Turkesztánba (Khorezm) – terjeszkedő ős-szabirok fontos állomása Tepe Hisar. A Káspi tótól dél felé, a mai Damghan várostól mintegy három kilométerre fekszik. A hosszú évezredek folyamán igen sok népvándorlás tanúja volt a transzkaukázusi útvonal, melyen láncszemszerűen helyezkednek el az ősteleptülségek. Közülük még csak nagyon keveset tártak fel, pedig világosan a szemünk elé tárulna az ős-szabir terjeszkedés képe félremagyarázhatatlanul, amint lépésről-lépésre foglalják el a földművelésre alkalmas területeket, és gombamódra szaporodnak már a Kr. előtti hetedik évezredtől kezdve. Meg kell jegyezni, hogy a fontos átjárókat ellenőrzésük alatt tartották, mint az Elbrusz hegység szorosait is, melyet Káspi Kapunak is neveznek, így biztosították a zavartalan terjeszkedésüket a szélrózsa minden irányába. Ne feledjük, hogy a hosszú évezredek alatt óriási területeket népesítettek be. Ez az új régészeti leletek eredményeire alapozott vélemény fokozatosan kiszorítja azt a feltételezést, hogy ezek az első földművelő kultúrtelepek egymástól teljesen függetlenül is kialakulhattak volna. Látjuk, hogy az utódnépek kapcsolatban maradtak egymással, és kultúrájuk is együtt fejlődött, hatott egymásra. A múltbeli történetírásnak szinte teljes mértékben a Bibliára és az ókori, sokszor részrehajló történetírók munkáira kellett támaszkodnia (főleg a görög és római). Ez segített az angolszász, indogermán teóriák alapjainak lerakásában is. A történetíró fantáziája jobban elkalandozhatott bármilyen ismeretlen területre is, mert ki tudta volna ellenőrizni az eszmefuttatások valóságát? Nemigen csodálkozhatunk azon, hogy a nagyhatalmak akkori uralkodó rendszereknek és persze polgárainak pompás őstörténelmet írtak, mintha saját őseik lettek volna az őstörténelem főszereplői, miközben népeket bélyegeztek meg, különösen a keleti népeket. Az indogermanista történetírása nem számolt azzal, hogy a Közel-Keleten és a világ számos pontján az utókor felszínre hozza, és a valóságnak megfelelően értékeli a múlt örökségét, a régészeti leleteket, és elsöpör minden téves spekulációt. Még élénken él az emberiség emlékezetében a politikai célokra felhasznált „árja-indogermán” elméletek felsőbbrendűség gögjéből származó harmadik birodalom német nemzeti szocialista felfogása, mely az egész világot lángba borította, és a magyarságnak is a legjobb esetben is a Turánba való deportálást helyezte kilátásba, ha győz. És még ma is 1500 millió indogermanista nyelvet beszélő nagy nyelvcsaládot emlegetnek (Eine grosse Sprachfamilie /sie bündelt fast 1500 Millionen Menschen/, wird die Indogermanische genannt, H. Zebisch: Pelasgisch, Eine Iberische Sprache, 1988).

Nos, csak ássanak „árja-indogermánista jóakaróink”, hátha valami megmentő felfedezés kerül napvilágra számukra. De az igazság, a valódi őstörténelem kerül felszínre. A „nagy árja-indogermán faji származási és nyelvi felsőbbrendűség” szelleméből fakadt elgondolások, feltételezések, melyek még ma is dogmaként hatnak – beépültek a mindennapi életbe és a tudományokba is – már nem sokáig maradhatnak fenn.

*

Tepe Hisar ősi kultúrtelep a magyar őstörténelem szempontjából azért is igen fontos, mert innen már nincs messze a Szir-Darja és Amu-Darja völgye, a Nagy Turáni Alföld, ahol őstörténelmünk nagyjelentőségű epizódját alkották őseink.

Tepe Hisar régészeti leleteinek vizsgálatát nagyon fontosnak tartották a harmadik birodalom indogermanista régészei, nyelvészei, történészei is. Maga Arthur Ungnad is a legnagyobb előszeretettel igyekezett a leleteit belekalkulálni a Subartu c. munkájába, a német „felsőbbrendűséget” híven szolgáló őstörténelmi konklúzióiba. Végeredményben mégis nekünk segített ősmúltunk helyes felmérésében.

Tepe Hisarban három fő ásatási periódust különböztetnek meg: Hisar I. A-C., Hisar II. A-B. és Hisar III. A-C. Mindjárt meg kell állapítani, hogy a Hisar I. a legrégebb réteg és a II. korai fázisa általában megegyezik Sialk III. szintjével, így nem szükséges részletezni. Sőt ez egy újabb bizonyíték arra, hogy megint csak azonos ősnép egyöntetű kultúrájáról beszélhetünk a két területen, amelyek szoros kapcsolatban álltak egymással az Elbrusz hegység Káspi Kapuján keresztül.

Hisar I. ásatási területe mintegy 7 katasztrális holdra terjed ki. A házfalakat vályogtéglából, vagy döngölt sárból emelték. Hisar II. építészetére ugyanez vonatkozik (E. F. Schmidt: Excavation at Tepe Hisar Damghan, Philadelphia, 1937).

Hisar I. szintjén a festett kerámiát kézzel formálták az A. szinten, de a későbbi rétegekben kerékmeghajtással, fazekaskorongokon. A vörös és szürke színű kerámiát általában egyszerű geometriai formákkal díszítették, vagy állatfigurákkal, kecske, gazella, leopárd, kígyó és madarak motívumaival. Sőt embereket és fákat is ábrázoltak, a növényeket inkább talpas vázákon (ezek a leletek különösen Sialk II. szintjével azonosíthatók, és időbelileg is megfelelnek az Ubaid-végi és az Uruk-eleji periódusnak. Ugyanez a megállapítás vonatkozik a gyöngyökre, pecséthengerekre és a fémmegmunkálásra is. Igen nagy mennyiségű gyöngyöt találtak Hisar I. szintjén agyagból, kagylókból, vörös kvarcból, lápisz lazuliból. Hisar II. szintjéről már türkizből és aranyból készült gyöngyök is előkerültek. A gyöngyök szeretete igen jellemző a késői Uruk-Jamdet Nasr periódusokra is. Nagy jelentőségűek a „kőgomb” pecséthengerek és dekorációk is, mert ezeket párhuzamosan megtaláljuk Susa A., Giyan V. C., Sialk III. 4. és Gawra II. A. szintjén is. A Hisar I. szintjén talált pecsétnyomókról kimerítő leírást találunk M. L. és H. Erlenmeyer munkájában: „Frühiranische Stempelsiegel, I.” In *Iranica Antiqua*, 4 (1964), 85 ff. A szerzők bemutatják, hogy Hisar I. pecsétnyomói szinte tükrözik a Susa A. fazék-stílusú kerámiák díszítő motívumait ugyanúgy, mint ahogyan Sialk II. pecsétnyomói kölcsönözték a Giyan V. C. pecsétnyomók motívumait. Miután a pecsétnyomók a képirás és ékírás előfutára, egyébként is erősen személyes vonatkozásúak, legtöbbször magántárgyak megjelölésére szolgáltak, tulajdont képviseltek, ezért ez az egyik legfontosabb bizonyíték az őszabir nép terjeszkedésére is. Ahol csak letelepedtek, hegemoniát alapítottak, mindenhol előkerülnek a kis anyaiszennő figurák, pecsétnyomók. A Kárpát-medencében is előkerültek ezek a leletek, különösen Erdélyben és a Tiszántúlon, 7000 év távlatából, megjelölve, bizonyítva az egyik legfontosabb őszabir-magyar őshazánkat is.

Nagyon gazdag Tepe Hisar I. szintjének fémmegmunkáló kézművességet tanúsító lelete. Rézből öntött tárgyak egész sorát találták, csatokat, tűket, árákat, töröket, stb. Hisar I. A. szintjén ritkán fordulnak elő a réztárgyak, de annál több az I. C. ásatási szinten. Az öntvényekben 3% ón található, valószínűleg csak természetes formában vegyülhetett a rézöntvényekbe, mert ebben az időszakban még igen korai lenne bronzkorról beszélni, vagyis arról, hogy szándékosan keverték volna az öslakók a rézet az ónnal.

Kovakó szerszámokat is készítettek, de obszidiánt nem találtak, bár az is igaz, hogy Tepe Sialkon is csak ritkán fordultak elő az obszidián szerszámok.

Hisar I. temetkezési módja, vallásszemlélete teljesen azonos az Iráni-fennsík, Mezopotámia és Anatólia e korabeli őslakosságával (vagy 140 sírt tártak itt fel). A halottakat a jobb oldalukra fektetve, magzati pózban temették el. A férfitemetek száma kétszerese a nőkének, de két- vagy többférjűség – polyandry nem állapítható meg. A gyermekhalandóság nagymérvű volt, és a felnőttek is csak kevesen érték meg az ötven évet. A legtöbb felnőtt korú 21-45 éves koráig élt. A sírokban szövet és gyékény maradványokat, és a túlvilági élethez szükséges tárgyakat is találtak. Hisar I. őslakóinak a számát mintegy 1500-2000 főre becsülik, és a periódus időtartama több száz évet fog át.

Hisar II. kerámiáinak – az előző korai-iráni idők termésetéből vett és igen reális – dekorációi kissé deformálódnak, pl. a festett kerámián látható leopárd ábrázolás. Hisar B.-ben az eddig gondosan alkalmazott geometriai alakok is eltorzultak a festett stílusú kerámián. Jellegzetesek Hisar II. A. és B. szintjén a szép kivitelű szürke színű fazék alakú kerámiák, melyek az Elbrusz hegység északi lejtőjén fekvő Tepe Shah kerámia pontos másai, mintegy jelezve a Tepe Hisartól Turkesztán felé terjeszkedő őszabirok útvonalt. Hisar I. B-C. kerámiáit jelenleg még nehéz besorolni a megfelelő mezopotámiai periódusokba, de a régészek feltételezik, hogy már a korai Dinasztiák (sumir) időszakával is mutat némi hasonlóságot. E téren több régészeti feltárássra lenne szükség egy pontosabb vélemény kialakításához.

Látjuk, hogy Tepe Hisar kulturális befolyása az Elbrusz hegység északi lejtői irányába és Turkesztán felé is kimutatható, az őszabirok ilyen távoli területeket is benépesítettek, jó termőföld és ércek után kutatva. Tepe Hisar annyira központi fekvésű, hogy a kereszteződő útvonalak mentén haladva bizonyítékot kapunk az őszabirok terjeszkedésére. A földművelő, tehát letelepedett őslakosság egy része általában mindig visszamaradt még új hatalom, új hegemonia-átvétel esetén is. Tehát nem merészség azt állítani, hogy az őstelepések ivadékai évezredek át fontos szerepet játszottak e tékör történelmének színpadán, és még ma is fellelhetők ott (a kurdok legalább öt Kaukázus környéki államban élnek nagy számban, a lélekszámuk ma kb. 30-35 millió). Az

Iráni-fennsík őslakosságának világtörténelmi szerepét vizsgálva látjuk, hogy az indogermanisztika elméletének megalapítói nagy feladatot szántak ennek a szerintük „indo-iráni, iráni-árja” ősnépnek, de akkor még azon fáradoztak, hogy az őszabirokat is belekalkulálják árja-indogermán elméletükbe. E törekvés nyomán találunk olyan kijelentéseket, hogy e tékör szabir ősnépe beolvadt különböző népcsoportokba, pl. médek (mata, mada: Arthur Ungnad, Friedrich Wilhelm König stb.). Még az áthidalhatatlannak látszó nyelvi problémákat is egy leleményes trükkkel oldották meg. (Ezeknek az ősi népcsoportoknak a nyelve ragozó agglutináló). Kitalálták ugyanis az összehasonlító nyelvtudományt, Franz Bopp (1791-1867) rakta le az alapjait még 1816-ban, melynek értelmében a germán, szláv, stb. nyelvekben megtalálható ősrégi kultúrszavak – különösen a szanszkrit eredetűek – csak azt jelenthetik, hogy ezek az ősrégi kultúrnyelvek csak az ő fajtájuké lehet. A magyarokat, az általuk „turáninak” nevezett, általuk barbárnak tartott népeket kizárták ebből az örökségből. Az a lehetőség már eszükbe sem jutott, hogy pl. a szlávok (a görög-római szót szolga értelemben használták) vették át azt a néhány szót egy igazi nagy múlttal, fejlett kultúrával és nyelvvel rendelkező ősnéptől (mint kész fogalmat). Arról megint csak vitatkozhatnánk, hogy mi jogon vették a bátorságot, hatalmi gög, arrogancia okán, bármi más okból, a tény az marad, hogy százmilliók kitörő örömmel fogadták az elméletüket, amely a magyarok legnagyobb tragédiáját okozta – és ma már tudjuk, az egész világ sok tragédiáját is. (Körösi Csoma Sándor és a szabirok c. könyvemben részletesen foglalkozom a szanszkrit nyelv és a magyar tragédia c. kérdéssel.)

Az új régészeti leletek súlya alatt az árja-indogermán faji- és nyelvi származáselmélet tarthatatlanná vált, amit legpontosabban Götz László magyar eredetkutató fogalmaz meg Keleten kél a nap (Wien, 1984) c. munkájában. Tehát a világtörténelem őskora újjáértékelésének az időszakába léptünk, amely nem lehet közömbös számunkra sem. Sőt a valószínűség meg van végre arra, hogy jelenlegi valódi magyar őstörténet-kutatóinknak a munkáit is figyelembe veszik a nyugat tudósai, mert aligha akad más kiút számukra. Fontos tehát ma, hogy magyar őstörténet-kutatóink megfeszített erővel dolgozzanak és minél hamarabb hozzák a magyarság és egyben a világ tudomására, hogy a magyar őstörténetkutatók már megtalálták a saját őstörténelmük gyökereit és nem kívánják továbbra is igénybe venni az idegenek „segítségét” saját múltunk megírásához!

E gondolat jegyében határoztam el, hogy az őstörténelmi – főleg újkőkori – szabir-magyar kutatások eredményeit és azok történelmi kihatásait is vetítem előre a későbbi periódusokba és a jelenkorba is, és az őskori periódusokban keressem a szabir-magyar történet alapjait (az utolsó eljegesedés utáni időszakban).

Ezért tartom fontosnak, hogy egy rövid áttekintést nyújtsak a nem finnugorista magyar őstörténetkutatás jelenlegi állásáról, és a várható valódi magyar őstörténelem megírásának a lehetőségéről. Ezért említek néhány új nemzetközi történelmi fejleményt.

Dr. Hideo Matsumoto japán tudós és társai ún. markergén vizsgálattal, biológiai alapon vezették vissza a japánok történetét Koreán át a Bajkál-tó keleti partjáig. Annak ellenére, hogy így kizárták a japánok délibb, ősi nagy kultúrákból való származását, a japánok elfogadták Matsumoto és társainak vizsgálati eredményeit, és már ezt az új történelmet tanítják az iskolákban.

Angliában szintén nagy változás előtt áll az őstörténelem-tanítás. Jelenleg egy ún. közbenső (interim) őstörténelmet tanítanak, amíg az átértékelt és javított őstörténelem kidolgozása be nem fejeződik.

A Californiai Magyarság c. hetilapban 1988. április 1-jén megjelent Béke és történelem c. cikk:

„A magyar iskolákban sorra megjelennek kisebb részben új, nagyobb részben átdolgozott tankönyvek. ...az egyeztetések 1973. óta növekvő intenzitással folynak a külföldi szakértőkkel ...Mongóliával, Kínával, Vietnámmal és Kubával. ...Anglia, Ausztria, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, NSZK. Olaszország tankönyveiben is változik a magyarság és a magyar történelem képe.”

Egyre több országban jelentkezik a történelem és az őstörténelem átértékelésének, újjáírásának az igénye.

A valódi magyar őstörténelem kiderítésének szempontjából nagy jelentőségű a japán tudósok vizsgálata, mert meghatározták a magyarok őseinek származását is. Dr. Kiszely István magyar antropológus 1988-ban a II. Clevelandi Történelmi Kongresszuson előadásában foglalkozott a markergén vizsgálatok eredményeivel:

Ezek igazolják munkásságomat és Padányi Viktor elméletét is.

Kivonat Dr. Kiszely István markergén vizsgálatokra vonatkozó előadásából:

A japán kutatók, amikor népük eredetét kutatták, kerestek egy olyan immunglobulint (a vérben), tehát egy olyan ellenanyag sajátosságot, amely a japánoknál fordul csak elő, más népeknél nem. Ez egy nagyon bonyolult kémiai művelet, és nagy pontosságot, megbízhatóságot igényel. A japánok visszavezették az őstörténelmüket Koreán át a Bajkál-tó keleti részéig. Miután lelkiismeretesen dolgoztak, megcsinálták Kína lakosságának markergén-vizsgálatát, és az akkori Szovjetunió minden népcsoportját is. Mindezekből megállapították, hogy van egy olyan markergén sajátosság, amelyik Észak-Kínából indul, majd az Ural hegység déli részét érintve egészen a Kárpát-medencéig nyúlik. A japánok ezt északi markernek nevezték. Ezzel párhuzamosan viszont találtak egy olyan markert is, amely Kelet és Nyugat-Turkesztánban, majd Mezopotámiában, Iránban, Közép-Ázsiában és Észak-Nyugat-Kínában fordul elő. Ezt hipotetikusan az első számú publikációjukban Hún-markernek nevezték. És ezt a markert is pontosan tudták követni a Kárpát-medencéig. Ezután a fontos felfedezés után lépett kapcsolatba dr. Kiszely dr. Matsumoto professzorral, mondván: Ha azok a markerek vannak az északi népekben, ami előfordul a mongoloknál is és a Dzsungár-medencében is, és érinti az Ural mentét, és csak ezeket a markereket találja a Kárpát-medencében? Akkor ez azt jelentené, hogy a Kárpát-medence lakossága valóban az

Uralt érintve jött oda, de az Ural mentére lényegesen keletebből, Ázsiából származtak. Ha a déli markert követjük: Közép-Ázsia, Mezopotámia, Iráni-fennsík, tulajdonképpen Szkítia és Közép-Ázsia jöhet számításba, és ezt a markert a Káspi- és az Aral-tó között vitték végig a Kárpát-medencéig. Ez azt jelenti, hogy semmi közünk nincs a „finnugor” eredethez, tette meg nagy hatást és lelkesedést kiváltó bejelentését Kiszely István, majd azzal folytatta, hogy a Hematológiai Intézet mintegy 9000 vérmintát gyűjtött össze 39 helyről, elsősorban erdélyi magyaroktól, székelyektől (Udvarhely, Háromszék), Mezőkövesd, Nagykunság, Matyófold, és a Jászság területéről, valamint a Dunántúlról. Mindezeket a vérmintákat a tájjellegű lakosságtól vették. A vizsgálatok eredménye azt mutatja, hogy a Kárpát-medence lakosságánál az ázsiai markerek aránya kb. 10%-kal magasabb, mint ma Ázsiában. Mindkét marker előfordul, mindkét marker arányosan, talán egy kicsivel több a déli marker, ami azt jelenti, hogy a magyarok előbb elmentek Belső Ázsiába és mint a Hún törzsszövetség tagjai, részben mint avarok, részben mint honfoglaló magyarok jöttek be az Aral-Káspi-tó közötti térkörön keresztül. Az északi marker is előfordul, habár kisebb számban, ami azt jelenti, hogy a honfoglalók egy része előzőleg a finnugorok lakta területek déli részein mehettek keresztül. A mai finnugor népek – minden hiedelemmel szemben – török eredetű népek. A cseremiszek, marik szintén. Török zenéjük, török hiedelemvilágú népek. Ez azt jelenti, hogy a magyarság egy része Belső-Ázsiából, tehát a Közel-Keletről érkezett a Kárpát-medencébe. A honfoglaláskor déliek is érkeztek a Kárpát-medencébe.

Padányi Viktor *Dentumagyar*a című könyvében felállította az elméletét, miszerint a honfoglalóink a vérszerződéskor szabi-rokból (déli) és onogurokból (keleti) kovácsolódtak össze.

Eszerint nem meglepő a tudományos igazolás eredménye. Ezért fontos az újkőkor közel-keleti és minden őstelepének a legaprólékosabb részletekre is kiterő feltárását bemutatni. Mert ezek a földműves őstelepek a világ és egyben nemzetünk őstörténelmének igen fontos szakaszát rejtik.

Nem hangsúlyozhatom eléggé Tepe Hisar ős-szabir település írott-történelem előtti szerepét vizsgálva, mint a fontos útvonalak kereszteződésének csomópontját. Hosszú évezredek alatt ezen a szűk térkörön át folyt a kereskedelem, a harcászati forgalom és a népek vándorlása Nyugat-Közép- és Kelet-Ázsia között. Ennek következtében Tepe Hisar kultúrája nagy területeken nyert tért. Elsősorban Tepe Sialk III. és Beludzsisztán között. Legalábbis ezt igazolják a Zhob völgyében, Rana Ghundai őstelepek feltárt festett kerámiáinak fekete kecskeláb motívumai a talpas poharakon mindkét lelőhelyen. Ugyanis ez a jellegzetes díszítésű talpas pohár Hisar I. szintjének is tipikus kerámiafajtája. Valószínű, hogy az ős-szabir terjeszkedés Hisar és Rana Ghundai között Nishapuron keresztül történt, tehát az Indus völgye felé (Harappa, Mohenjo Daro) általam *homo subaricus* var. orientális (keleti szabir) néven megjelölt népcsoport déli ága terjeszkedésének egy fontos útvonalát is megjelölhetjük ezúttal. Látványos ezen az útvonalon a történelem-előtti Quetta (ma is nagyváros Pakisztánban) és Észak-Beludzsisztán leleteinek egyöntetűsége. Kile Gul Muhammad lelőhely festett kerámiája az azerbajdzsáni Geöy Tepe leleteivel azonos (C. A. Burney: *Excavation at Yanik Tepe, Azerbaijan, In Iraq*, 26/1964/ 54 ff.) Sőt a Kile Gul Muhammad kerámiával megegyező típusú az Észak-Kelet-i (Kelet) ún. Togua kerámia is (mely a korai Hisar kultúrából ered), melynek megjelölése Beatrice de Cardi nevéhez fűződik, aki több beludzsisztáni lelőhelyet vizsgált meg. Ugyancsak itt, a Surab körzetben, az Anjiran nevű őstelepen talált régészanyag a Sialk I-III. a legkorábbi Hisar, valamint a Belt barlang (amely már az ős-Khorezmmel hoz bennünket kapcsolatba) neolitikus ásatási szintjeivel azonos. Ettől a térkörtől már csak egy ugrásra van a felettebb híres Mohenjo Daro őskultúra lelőhelye. A legnagyobb sajnálatunkra ebből a korai periódusból még nem adatolhatunk Mohenjo Daroból régészeti tárgyakat, mert ezt az ásatási szintet víz borítja. Viszont meg van a remény arra, hogy hidraulikus gépek segítségével sikerül majd a korai rétegek feltárása is, és így további fontos bizonyítékokat szerezhetünk az ős-szabi-rok e korabeli Indus-völgyi terjeszkedésére vonatkozólag is.

Annál jelentősebbek viszont a Mohenjo Daro későbbi időszakaiból való dokumentumok a keleti szabi-rok ittlétét és történelmét igazolva hieroglif feliratok formájában. Bár nem tartozik közvetlenül e periódus tárgyköréhez, mégis fontosnak tartom a Sz. P. Tolszov *Az ősi Khorezm* c. könyvének 81. oldaláról vett idézetet:

„Minden alapunk meg van arra a föltevésre, hogy ezek a törzsek a jafetita nyelveket beszélő népek keleti ágát alkották, amelyhez a mostani kaukázusi népek tartoznak (grúzok, cserkeszek, dagestániak, stb.) és amelyhez Mezopotámia, Szíria és Kis-Ázsia legrégebbi civilizációinak megteremtői tartoztak. E. Herzfeld az Iráni fennsík és vidékének jafetita törzseit, melyek a földművelő ‘festett kerámiájú kultúrát’ hozták létre, közös névvel ‘Káspi-tó melléki’ népekként foglalja össze.

Egy, a régi szubaruihoz közelálló jafetita nyelvnek az indiai mohendzsodaro-i hieroglif feliratokban található, B. Hrozny által felfedezett nyomai és a dravida befolyásnak az előázsiai jafetitáknál észlelt, fentebb említett nyomai alapján ítélve, a keleti jafetiták kialakulásában úgy látszik, igen nagy szerepet játszottak azok a churri-mittani vagy szubaru csoportokhoz tartozó törzsek, melyek a második évezred elején Mittani hatalmas elő-ázsiai birodalmát alkották. Ennek központja Felső-Mezopotámia volt. De a mohendzsodaro-i feliratokon található adatok tanúsága szerint itt azok a hettita törzsek is játszottak valamelyes szerepet, amelyek praefixumos típusú nyelveket beszéltek. Végül Alsó-Mezopotámia sumir civilizációjának megteremtői is megőrizték nyelvükben a távoli keleti kapcsolatok emlékeit és a sumir nyelv mind szókészletében, mind pedig alaktanában az altáji csoport nyelveivel, különösen a török nyelvekkel való egyezés világos jeleit mutatja. (Sumir: dingir =

isten, török: tengri = isten, ég, szumir Ai = a hold istene, török: Aj = hold, hónap, szumir: dag = kő, török: das = kő, dag = hegy, szumir: gus, gun = három, tíz, török ucs, un = ugyanazon jelentéssel stb.)

Mindezek alapján úgy látszik, hogy az Iráni-fennsík és a hozzátartozó vidékek a legrégebbi idők óta kezdve Elő-Ázsia mély ethnográfiai hátterűl szolgáltak és Elő-Ázsia területén a keleti vonzódású ethnikai elemek: szumirok, churriták, hettiták és a velük rokon népek...”

Meg kell jegyezni, hogy ‘jafetita’ népcsoport elnevezés alatt a nyugati történetírók a „turáninak” elnevezett népet értették, a másik két nagy ősmúltú népcsoporttal, az „árja” és „szemita” népcsoporttal szemben.

Ugyancsak jellemző az is a nyugati történetírásra, hogy a híres régész kutató, E. Herzfeld is ezt a nagy kultúrvívmányokat létrehozó népet „csak” „Káspi-tó melléki” népnek nevezi, vagyis önmaga is használja az indogermanisztikára jellemző földrajzi nevekkal való népcsoport-megjelölést a nem árjáknak nyilvánított népetnikumokra vonatkoztatva (mint a turáni, ural-altái stb. megjelölés is), annak ellenére, hogy ez a népcsoport már az i. e. 4. évezredtől kezdve az egyik legrégebbi ékírásos szövegnek tartott ún. Fara Szövegekben is SA-SU-Subar népek nevezte magát az agyagtáblákon.

De mindezeknél fontosabb döntő bizonyíték az idézetből a B. Hrozný által Mohenjo Daróban felfedezett hieroglif írás, amelyet egy, a szubari nyelvnek megfelelő ideogrammákkal írtak. Tehát ez nem más, mint az őszabir nép Indus völgybeli jelenlétének írásbeli igazolása a Mohenjo Daró-i őskultúrából.

Bizonyítva látjuk tehát ebből az idézetből is az őszabirok újkőkori terjeszkedésének azt az Indus völgyi időszakát is, amelyik az északnyugati Iráni-fennsík-i és az azzal határos Turkesztán-i őstelepek (Jetuin, Anau stb.) kultúrával összefonódva a szabir-magyar őstörténelem hatalmas régiókra kiterjedő őshazájának keleti részét alkotják.

V.

A HÁRMAS SZABIR-MAGYAR ŐSHAZÁNK

Őstörténelmünk kialakulásának és őshazáink földrajzi helyének megállapítása érdekében célszerű megneveznünk az újkőkorban terjeszkedő keleti őszabir népetnikumot (homo subaricus var. orientalis). Őstelepeinek nyomait igen nagy mennyiségben és időben és térben jól azonosíthatóan találjuk meg az Iráni-fennsíkon és Beludzisztánban (Pakisztán), ahol szabir-magyar őseink évezredekre szóló hegemoniája is igazolható. A Mezopotámia felől terjeszkedő keleti szabir-magyar őseink déli ága ugyanis a Khorezm (Nyugat-Turkesztán) felé tért hódító keleti őszabir elődeink északi szárnyával együtt képezte az újkőkori hatalmas szabir-magyar őshaza nagy háromszögének keleti csúcspontját. Ennek a nagy háromszögnek a déli csúcsa viszont a közel-keleti Zab folyók menti, valamint a mezopotámiai és anatóliai őshaza (a Termékeny Félhold térségében – melynek őslakosságát homo subaricus var. Crescens Luna fecunda, vagyis Termékeny Félhold-i, centrális szabirnak jelölöm meg), míg a háromszög harmadik, és számunkra legfontosabb, nyugati csúcsa a Kárpát-medencei őshaza (a lakosságát homo subaricus var. europaea, vagyis nyugati szabirnak nevezem). Ennek a három szabir-magyar ősrégióknak mintegy szétválaszthatatlan, autochton történelmi egységnek az összekapcsolása – hármass őshazánk néven – szolgáltatja azt a történelmi bázist, amelyre felépíthetjük a valódi őstörténelmünk alapjait. Ebből az alapról kiindulva mindenkor igazolhatóan, tudományos pontossággal kísérhetjük végig őseinket történelmi útjukon egészen a krónikáink által is megírt 896-os utolsó honvisszafoglalásig. 7500 évvel ezelőtt kezdődött el ebben a földrajzi nagy háromszögben az emberiség civilizációjának az az alkotó szakasza – melyet agrárforradalomnak neveznek – ebben a nagy Történelmi Egységben, (kivéve a Termékeny Félhold-i őshazát, ahol már háromezer évvel hamarabb elkezdődött). A korai periódusok óta olyannyira elválaszthatatlanul kapcsolódik össze e három térség, hogy a magyar nép eredete és terjeszkedése így dokumentáltan nyomon követhető a SA-SUBAR-SZABIR gyökerektől. Őseink leszármazottai már évezredekkel a honvisszafoglalás előtt a Kárpát-medencében éltek, mint őshonos nép, ezért is fogadta az őslakosság olyan szeretettel a honvisszafoglaló Árpád népét. A magyar történelem erről már nem emlékezik meg, csak hagyományaink és krónikáink.

E háromszög három térsége elválaszthatatlanul egybekapcsolódik, fejlődése az évezredek alatt összefonódott. A népművészet, a népzene, a népdal, a népitáncok, a tárgyakat díszítő motívumok, a fafaragások, a népi kerámiák megőrizték az évezredek szimbólumokat, még a rovásírás jeleit is. Az asszonyok hímzésében máig fennmaradt a piros-fekete szín, és a három X jel, ami a hagyomány szerint azt jelenti, hogy három a magyar igazság – bátorság, becsület, barátság –, mert a rovásírásban az X a B betű jele. Az erdélyi székelyeknél maradt fenn tovább a rovásírás, akik még ma is megértik, és népművészetükben továbbadják.

Körösi Csoma Sándor, Vámbéri Ármán, Stein Aurél, Széchenyi Béla, Lóczy Lajos, Bárdi László stb. nyomdokain járva kerestük az őshazát, népünk eredetét. Elméletem segítségével könnyebben eligazodhatunk a történelem útvesztőiben, miközben tudományos bizonyítékokra, adatokra, dokumentumokra, konklúziókra hivatkozom (az első kötetben). Miután a régészeti leletekre és tudományos szakmai véleményekre alapozva igazolódott, hogy az újkőkori Termékeny Félhold, a Kárpát-medence, az Iráni-fennsík, az Indus-völgye és

Khorezm régióiban is a szabir őseink éltek, közelebb kerülünk elméletem bizonyításához, és Padányi Viktor *Dentumagaria* c. könyvében foglalt teóriájának a megértéséhez is, miszerint a 896-os honvisszafoglalók zöme szabir magyar, a kisebb hányada onogur-magyar volt. Teóriája mind a mai napig a magyarság eredetének legpontosabb, legjobban alátámasztott, és ma már régészeti leletekkel is bizonyított elmélete. Itt illeszkedik hozzá a hármasság magyar őshazánk elméletem, mely egyúttal szilárd alapra helyezi Padányi elméletét is. E hatalmas őshaza népeisége mindenkor összeköttetésben állt egymással, ennek bizonyítékát bemutatom lépten-nyomon.

A földművelés tudományát terjesztő ős-szabir elődeink a velük keveredett rokon népetnikumokkal alkották azt a hatalmas háromszöget, melynek határait az idők folyamán egyre szélesítették északkeleti irányba Kelet-Turkesztán-Ordos és a Góbi sivatag felé (még Szibériát is szabir őseinkről nevezték el), a keleti szabirság déli ága Harappa, Mohenjo Daro vonalától kelet felé benépesítette az indiai alkontinentet és a Himalája völgyeit. Leszármazottaik a későbbi médek (mada, mata), szkíták, hunok, pártusok, avarok, stb. A Kelet-Turkesztán (Tarim-medence)-Ordos-Góbi sivatag felé terjeszkedő szabirokról igen érdekes forrásanyag jutott tudomásomra kínai történetesek kutatásai alapján. Kashgar (a hajdani ujgur főváros) alapítói i. e. az 1. században elamiták, hunok, kiangok és „indo-szkíták” voltak. Az első kötetemben bizonyítottam, hogy az elamiták ősszabirok voltak, földjüket SUBARI-nak nevezték (pl. *The Encyclopedia Britannica* IX. kiadás, Vol. III.), a hunok, kiangok és „indo-szkíták” szintén ős-szabir gyökerekkel rendelkező népetnikum. Az ujugurokat viszont a közelmúltban a Kiszely-expedíció és még számos kutató (Érdy Miklós, stb.) is az egy időben turkoknak is nevezett onogurokkal azonosítja (onogur törzsek csatlakoztak Árpád, nagy fejedelmünk hon-visszafoglalóihoz). Ez a fontos forrásadat is igazolja az ős-szabirok és leszármazottaik, rokon népei hosszú évezredek alatti fontos történelmi szerepét e hatalmas térsörökben. Kashgar alapításával kapcsolatban még több forrásadatot várhatunk Bárdi László egyetemi tanártól, aki expedíciót vezet Belső- és Közép-Ázsiába.

Hármasságunk nagy háromszögéből a déli szabirok (*homo subaricus* var. *africana*) a Földközi-tengeren át a Nílus völgyébe, Afrika belsejébe jutottak, itt kialakították az egyiptomi őskultúrát. Habár ki- és bevándorlások észlelhetők e térsörökben is az idők folyamán, véleményem szerint e térsör nem játszott különösebb szerepet a magyar népetnikum kialakulásában, így nem csatlakozik őshazánk nagy háromszögéhez. Az ős-szabirok több évezred alatt népesítettek be ekkora területeket. Így érthetjük meg Herpay Zoltán kijelentését (aki Körösi Csoma Sándor életét és munkásságát kutatta), hogy az ős-szabirok (subarok) a Sárga-tenger és az Atlanti-óceán között szinte röpködtek táltos lovaikon (bővebb felvilágosítás a Körösi Csoma Sándor és a szabirok c. könyvemben).

A hármasságunk gondolat alátámasztására idézem Kiszely István antropológus szavait, melyet Radics Géza *Eredetünk és Őshazánk* c. munkájából vettem át:

„Ahhoz, hogy megbízható alapokra lehessen fektetni a Kárpát-medence e korbani népeiségi történetét, szükséges lenne meghatározni a lehető legnagyobb pontossággal Árpád apánk birodalomalapító népének és az őstelepes népnek a lélekszámát. Történet-tudományunk még ezzel is adósa a nemzetnek. Nagy, vagyis figyelemre méltó megállapítást közöl viszont Dorosmai Imre „Az első honfoglalás népe” (Népszava, 1984. február 18.) című cikkében, amikor a nagy nemzetközi tekintélynek örvendő hazai antropológust, Kiszely Istvánt idézi. ‘Kiszely István is csak arról ír a *Hungarian Digest* című folyóiratban (1982. 6. sz.), hogy 900 körül a Kárpát-medence lakosainak egyharmada a több ezer éves őslakosság, harmada az avarok leszármazottai és harmada Árpád honfoglalóiból tevődik össze.’

A magyar történettudomány egyszerűen figyelmen kívül hagyja ezt a tényt – de László is – pedig nem Kiszely volt az első, akinek hasonló észrevétele vagy megállapítása volt.” (László Gyula régész-történész – a szerző megjegyzése.)

Tehát a Radics Gézától vett idézetben is mintegy megtalálható a hármasság demográfiai elosztás, amelyiknek mindegyik azonos vagy rokon népetnikuma tökéletesen beilleszkedik a fenti hármasság elméletbe, sőt szinte megcáfolhatatlan tény a magyar őstörténelem megoldásához. A 896-os kárpát-medencei nemzetalapítás azonos vagy rokon népetnikumi csoportok egybeolvadásából jött létre.

Hogy miért éppen ebben a fejezetben mutatom be a magyar eredet és hármasság elméletemet, melynek az Iráni-fennsík újkőkori régészeti leleteinek a bemutatása a tárgya, és mielőtt még Khorezm (Ny.-Turkesztán) szintén felettébb fontos e korabeli leleteit bemutattam volna? Ennek egyszerű, de annál fontosabb oka van úgy a magyar, mint a nyugat-európai történetírás szempontjából. Amint már többször megjegyeztem, innen származtatja az indogermanisztika – ma indoeuropaisztika – az „árja”, illetőleg az „indogermán” népcsoport őstörténelmi elindulását s ezzel is szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy ennek az Iráni-fennsík-i régióknak az őslakossága és a legősibb kultúráinak a megalapozói nem az „árják”, nem az „indogermánok”, hanem az ős-szabirok, a magyarság, a szittyák, vagy ahogyan az indogermánok nevezték őket: a „turáni” népek ősei voltak. Ugyanakkor e hatalmas háromszög régészeti leleteire építve azt is megállapíthatjuk, hogy ennek a nagy őstörténelmi háromszög kultúrtelepeinek komplexumából alakultak ki a későbbi ókori civilizációk: az akkád, amorita, egyiptomi, asszír, perzsa, görög és római, stb. Vagyis mindezek a birodalmak az ős-szabir-sumir kultúrákból szívták fel hatalmuk és műveltségük éltető nedveit. Mindezek után tisztán látható, hogy az

indogermanisztika és a belőle levezetett finnugorisztika elméleteinek a bukása szükséges ahhoz, hogy a magyarság eredetének igaz történetét elismerje úgy a nyugati, mint a jelenlegi hazai történetírás.

A hármas őshazánk elmélete nem csak a magyar őstörténelem helyes mederbe terelésének szempontjából fontos, de az új régészeti leletek bizonyító ereje a nyugati történetírásban 'légüres teret' keltett, ennek szükségsszerű betöltésére iránymutatásul helyet kellene kapnia e programban. Ugyanis ma már nem lehet egyszerűen ködbeveszejteni a subar-szabir népetnikum őstörténeti szerepét, amint azt eddig ilyen előszeretettel tette a történetírás, amikor csak telepéseknek, földművelőknek nevezi ezt a hatalmas népcsoportot. Az őstörténelmi objektivitás szempontjából is szükséges a történelem átértékelése. Összekapcsolható-e az újkőkori, 7500 évvel ezelőtti hármas őshaza történelmi egységének kultúrája és népessége Padányi Dentumagaria népével? Vagyis levezethetjük-e a szabir-onogur = magyar eredetünket ebből a nagy háromszögű őshazából olyan bizonyítékok alapján, amelyek tárgyilagosaak, és minden kétséget eloszlatnak? Elsődleges feladatunk megvilágítani ezeket az összefüggéseket az ős-szabir nép e hatalmas térségeit, évezredek átfogó őstörténelmi útját követve. Munkám nem csak a magyar nép eredetét bizonyítja, de az egész világ őstörténelemének a megismeréséhez is hozzájárul.

*

Az Iráni-fennsík újkőkori leleteitől jutottunk el Beludzsisztán (ma Pakisztán) egy időbeni, azonos jellegű őskultúrájához. Idézek egy érdekes olvasói levelet Pakisztánból, melyet a Szabad Magyarország c. amerikai újságnak küldtek a hatvanas években:

„Tisztelt Szerkesztőség!

Lapjuk kedves olvasóit ezen úton kívánjuk értesíteni, hogy ami 93 milliós tisztalelkű (pak) népünk 12 nagy városában elevenen működő szervezetünk, a Pak Friends of Hungary Union a hatalmas világszervezetünk, a Hungarian Union tagjaként világszervezetünk elnökének Dr. Málnási Ödönnek és ázsiai főmegbízottjának, Hadji Ahmad Ayaz Khánnak irányításával, valamint a mi vezetésünkkel hónapról-hónapra örömdetesen fejlődik.

Rawalpindi, Lahore, Karachi, Sialkot, Gujrat, Dacca, Comilla, Chittagong, Khaink, Mirpur és Muzzafarabad városainkban önálló szervezeteink vannak. Helyiségeink főfalain Prof. Málnási elnökunktől kapott Magyarország térképei és kettőskereszt-moslem félhold himnuszú magyar nemzeti selyem zászlók vannak kifüggesztve, amelyek előtt mondjuk el urdu nyelvünkön az igaz magyarok imádságát, a Magyar Hiszekegyet, amelyet levélpapírjainkon és minden más iratunkon használunk.

Ezenkívül a 430 milliós moslem világunk többi testvéreinek vezetői között is hirdetjük a nagyon szeretett magyar nép ezeréves hazája igazságtalan szétszabdálását, helyreállításának szükségességét és a magyar nép önrendelkezési jogát jelen gyarmati helyzetből mielőbbi felszabadítását.

Mindezt azért tesszük, mert tudjuk, hogy a magyar nép a mi testvérünk, hisz messzi évezredekkel ezelőtt egyes törzseink még együtt éltek és a mi hazánkban Bodo, Kalocsa, Chichák, Hab folyók és Murga, Tibba, Marot, Gulach, stb. helyneveink mind az ősi rokonságunk emlékei. Mi tudjuk, hogy milyen a gyarmati elnyomás, ezért teljes megértéssel küzdünk magyar testvér népünk felszabadításáért.

Csak egy kérésünk van lapjuk kedves olvasóitól. A megszerzett politikai függetlenségünk után most gazdasági függetlenségünket biztosítjuk már harmadik évbe lépő második öt éves tervünk iparosítási erőfeszítéseivel. Ilyen küzdelem miatt magyarbarát népünk külföldről nem tud olyasmiket hozatni, amire vágyunk.

Ezért nagyon kérjük lapjuk kedves olvasóit, alábbi központi címünkre küldjenek térképet Nagy-Magyarországról, belerajzolva az ezeréves és jelenlegi határokat. Küldjenek magyar nemzeti zászlókat falaink díszítésére. S küldjenek minél több angolnyelvű könyvet a magyar történelemről, földrajzról, irodalomról, népről, hogy már 12 városban működő egyesületünkben tiszta magyar-tárgyú könyvtárat állíthassunk fel angol nyelvet értő tagjaink számára.

Hiszünk Magyarország és Kashmir feltámadásában!

Éljen a pakisztán-magyar nép örök barátsága!

Aga Pervaiz Gul, elnök

Miss Bushra Takal, alelnök

Eshan Chaudry, főtktár

Cím: PAK-Friends Of Hungary Union

Nihal Chand Street

Sialkot City

West Pakistan”

A pakisztáni levélíró 93 milliós lélekszámú népéről beszél a hatvanas években, mára, négy évtized múltával 138 millió feletti (1997. évi adat), tehát tízévente legalább magyarországnyi lélekszámmal emelkedik.

Micsoda felemelő érzés tudni, hogy az Indus folyó mentén az ősrégi Harappa, Mohenjo Daro térségében vannak testvéreink, akik tudják, hogy ki a magyar, tudják, hogy közös őseink voltak a nagy újkőkori ős-szabir földművelő kultúrák elindítói, akiknek késői unokái mint e hatalmas népetnikum Su-bar-kud-uku (Döntőszabir), majd Dentumoger (Döntőmagyar) vezértörzse irányításával visszafoglalták 896-ban őseink legkedvesebb őshazáját, a Kárpát-medencét. Jó tudni, hogy nem vagyunk rokontalanok, mint ahogyan azt évszázadokig el

akarták hitetni velünk, hanem vannak testvéreink messze Keleten is, akik tudják, hogy az őszabir eredetű népek szabir-magyar volt a fő hajtása, amely előtt minden keleti nép elismeréssel meghajol. Csak mi, magyarok nem akarjuk ismerni a valódi származásunkat? A finnugorisztikai tévtanaival még a saját fajtánk is pusztítja a nemzeti öntudatunkat, sárba tiporja származásunkat.

Tanulhatunk ettől a derék pakisztánitól. Ő tudja, hogy szerte a világon, de különösen a nagy szabir őshaza említett háromszögében a magyar nyelvű földrajzi nevek szervesen hozzátartoznak őstörténelmünkhöz. Vámos-Tóth Bátor évtizedek óta gyűjti a magyar hangzású földrajzi neveket, és több mint háromezer oldalas gyűjteményében tudományos pontossággal rendszerezte a magyar hangzású földrajzi neveket, különösen a keleti szakértők nagy érdeklődésére. Nézzük, milyen ősrégi földrajzi neveket talált az ősi Iráni-félföld-i őshazában, amelyek megtalálhatók a Kárpát-medencében is (az őszabirok leszármazottai ugyanúgy nevezték el), ezzel is döntő bizonyítékot szolgáltat a származásunkra.

A földrajzi nevek még évezredekig is fennmaradhatnak. Ha összehasonlítjuk a Kárpát-medence földrajzi elnevezéseit, meglepően sok azonosságot, hasonlóságot találunk az Iráni-fennsík földrajzi neveivel, de az ősi szabirlakta területek földrajzi elnevezéseivel is. Sok elnevezés még az ősi alakjában maradt fenn, és a régi nyelvi sajátosságokat viseli magán. Az Iráni-fennsíkon egy délről észak felé haladó parabola ív vonala mentén: Arad-Zaránd-Bihar-Temesvár-Csák Úr, a Kárpát-medencében délről észak felé ugyanolyan parabola ív mentén: Csák-Temesvár-Arad-Zaránd és Bihar földrajzi neveket találunk. Véletlen lehet? Vámos-Tóth Bátor ugyanilyen párhuzamokat mutat be még a világ, de különösen Eurázsia és a hármasszögünk nagy háromszögének különböző tércsoportjából. Az Iráni fennsíkra általa gyűjtött nevek:

Sió, Ugrin, Zala folyónevek,

Bihar, Derzs, Tisza hegyek (Derzs egy nyírségi falunév is!)

A helységnevek között Alamor (szabolcsi dűlő, és falu Erdélyben), Baranduz (Bárándpuszta Zalában), Bodorman (Baranyai dűlő), Gyulakend (Gyula, Gyulavári Békésben, Szarvaskend Vas megyében, Kála-kend falu a Kaukázusban, Susa falu szomszédságában, Susa volt Elam fővárosa, nálunk Susa egy bükki falu, Ózd = Uz határában), Kandavar (nálunk Kantavár egy erdő neve a Mecsekben), Karakas (dűlő Hajdú megyében, folyó Ujguriában), Karagal (Kara-hát szolnoki dűlő, Vámos-Gál falu az erdélyi Kis Küküllőben), Kavarkut (nálunk Káva-hegy és Hideg-Kut-hegy Gyöngyöspata határában) Makság (békési dűlő), ÚZÚR (nálunk Úzúr kun fejedelem neve a XIII. században).

Ezek a földrajzi nevek egy ősnyelv maradványai – mondja Vámos-Tóth Bátor –, melyek egy nagy nép hatalmas területkörű ősi hegemóniájára utalnak.

A három legkiemelkedőbb szumirológus, Varga Zsigmond, Bobula Ida és Badiny Jós Ferenc munkái között találunk-e olyan kijelentést, amely a hármasszögünk elméletemet megerősíti? Ma már nem vonható kétségbe, hogy a sumir és magyar nyelvazonosságot hirdető úttörő munkásságuk nélkül nehéz lenne a valódi magyar őstörténelem felderítése.

Varga Zsigmond Az ősmagyar mitológia szumir és ural-altáji öröksége (1956) c. munkájának 25. oldalán írja:

„g) A több helyről ismertté vált festett művészi kerámia fontossága majdnem vetekszik a feliratos anyaggal, mert úgy látszik kapcsolatok állnak fenn az uri, kisi, farai, Susa II. Assur város helyén, Észak-Perzsiában Astrabad környékén, a turkesztáni Anauban feltárt kerámikus tárgyak között, és vannak, akik ezt a szumir művelődés megnyilatkozásának tartják és benne a szumir őshaza egyik fő-bizonyítványát látják.”

Nagy horderejű az idézet megállapítása, hogy „a festett kerámia fontossága majdnem vetekszik a feliratos anyaggal” (az agyagtáblákra írtakkal – a szerző megjegyzése).

Az első kötetben ezért vezettem végig az olvasót az őszabir nép íratlan történelmében, hogy megismerjük a régészeti leletek, a tárgyak, a szerszámok és kerámiák üzenetét. A freskókon, kerámiákon, szerszámokon ábrázolt mintákról, képekről megismerhetjük az évezredekkel ezelőtt, az újkőkorban élt népek vallását, hitvilágát, temetkezési szokását, életmódját, szokásait, környezetét, még tájképeket is festettek, állatfigurákat, embereket, életképeket is ábrázoltak, ezekről ismerhetjük a mindennapi életüket, a környezetüket, életterületüket, milyen növényeket termesztettek, milyen állatokat szelídítettek meg, milyen vadakra vadásztak, mivel foglalkoztak. A róluk alkotott képet kiegészítik a szobrok, kultikus tárgyak, de a mindennapi eszközök, a mesterek szerszámai, a használati tárgyak is vallanak róluk, az edények, a ruházatuk.

Varga Zsigmond még szumir őshazáról beszél, de nem állottak rendelkezésére az új régészeti leletek, és tudományos kiértékelések a legrégebbi időkről, így nem tudhatta, hogy az elő-sumirnak nevezett őszabirok kultúrtelepei mintegy ötezer évvel megelőzték a sumir dinasztákat, és a sumirok az őszabir őslakók kultúráját, civilizációját folytatták, vették át.

Bobula Ida szintén mind a három őshazára utal munkáiban. „Original of the Hungarian Nation” (1966) c. munkájának 13. oldalán például ekként ír:

„Az AR, AZ, AS, SA vagy SU népcsoport Kis-Ázsiát népesítette be a korai újkőkorban. Ezek lehetnek a primitív földművelői a Termékeny Félholdnak, Anatóliának és talán a Duna völgyének is. Ezek adhatták a nevét Ázsiának is. A korai krétai és ciprusi kultúrák rokonságot mutatnak az ő kultúrájukkal. Ezek a népek meg

vannak említve az ékírásokban: úgy tűnik, hogy a nevük fennmaradt a sokkal későbbi úz, osszet, jász, eszt és osztják népek neveiben.

Feltételezik azt is, hogy a későbbi, nyelvileg elszemélyesedett assziroknak egy etnikai eleme szintén ebből a fajtaból adódott, valamint az AZ népcsoport volt a kassziták és kazárok ősei is.

Azt is feltételezhetjük, hogy ez a SA nép volt Mezopotámiának a régóta keresett előszumir őslakossága is. Ennek a tehetséges népnek az ágai lehettek az újkőkor nagy kultúrfejlődésének a megalapítói is az északi hegyek alján. Arpatchiya egy fejlett kultúrközpont volt a Kr. e. 5. és 4. évezredben. Itt kövezett utcákat, középületeket és rendkívül művészi kerámiákat találtak. Az egyik SA csoport lehetett még a gyönyörű több színű kerámiát alkotó El Ubaid kultúrájának a népe is. A sumirok megérkezése után úgy tűnik, hogy a SA nép észak felé, a hegyek felé lett felnyomva, abba a térségbe, amelyet a sumir világ ékírással dokumentumai Subartunak jelölt meg. A közelmúlt irodalma ezt a népet gyakran subaroknak nevezi.” (a szerző szabadfordítása angolból).

Bobula Ida a közel-keleti Termékeny Félhold-i őshazára utal, de ugyanakkor említést tesz a duna-völgyi őshazáról is. Könyvének 50. oldalán írja, hogy Dentumagaria lakossága magát közvetlenül a honvisszafoglalás előtt is szabirnak nevezte (The old Hungarian chronicles call the place Dentumoger – Hungary on the Don-mouth. It seems however that at this time they still called thesmelves Sabirs.”).

De a harmadik őshazáról is megemlékezik a Sumir-magyar rokonság c. művének 77. oldalán:

„Keleti származásunkról szóló adataink a turáni őshaza felé mutatnak. Kulturális és nyelvi rokonságunk viszont a Felső-Eufráteszen át – a ‘hegyek népéhez’ hoz közel minket. Az ősi tradíciók pedig még tovább – a Nimród-i elemhez vezetnek.”

A mágusok vándorlása című tanulmányában, mely a Sumir-magyar rokonság c. munkájának 82-95. oldalán is megtalálható, a mágusok nagy szerepkörének kialakulását éppen arra az iráni-földi területre teszi, mely éppen e fejezet tárgya. A kegyetlen asszír háborúk nyomán Mezopotámiából és az Elamnak nevezett régiókból kiűldözött mágusok az iráni hegyek között találtak menedéket, az újkőkorból elszármazott őshonos testvér népeknél, a nagy őszabir háromszög keleti térségében.

Azt a következtetést is levonhatjuk a mágus papok üldözésével kapcsolatban, hogy amikor ők a hármak őshazánk egyik térségét elhagyni kényszerültek, egy másik őshazájában otthonra találtak testvér népeknél. Vagy gyakran fegyverrel foglalták vissza, mint a Kárpát-medencét 896-ban az Árpád vezette egyesült szabir-onogur testvér népek. Az iszlám vallás térhódítása következtében a Közel-Keletről és Turkesztánból kiszorult szabir eredetű nép a Kárpát-medencét foglalta vissza.

Badiny Jós Ferenc sok munkájában ír a szabiokról, és mindhárom régióból. Az Alapelvek a magyar őstörténet-kutatásban c. tanulmányának 26. oldaláról idézek (megjelent az Ősi Gyökér magyar kulturális szemle 1989. októberi számában):

„...a mezopotámiai és kárpátmedencei azonos népetnikum, az újkőkortól kezdődően, szoros kapcsolatban állt egymással, miután az újkőkor hajnalán ez az észak-mezopotámiai SUBAR-SZABIR nép tömegesen metelepedett a Kárpátmedencében, ahová magával vitte déli hazájában kialakított és elsajátított tudását és kultúrvívmányait.”

A 25. oldalról: „A Körös-Kultúrkörbe sorolt TORDOS-i lelettel, a tordosi amulette írásával azonban joggal feltesszük azt a kérdést, hogy a kárpátmedencei őshazának azok a lakói, akik az Isten-Anyához intézett imádságukat amulettre IRTÁK és magukat NAP-ARCU-nak – SA-PIR-nak – mondták, nevezhetők-e proto-magyaroknak...?

Nem indokolt-e részükre a SA-PIR-SZABIR elnevezés...? Az a nép, mely a következő évezredek folyamán – egészen Álmos-Árpád népéig – kimutatható...?”

A 27. oldalról:

„Ez a Közel-keleti – mezopotámiai – ‘őshaza’ azért is sorsdöntő számunkra, mert ez bizonyítja a hun-avar népekkel és az Álmos-Árpád-i őseinkkel való népi homogenitást és az eddig szétszabdalt etnogenézisünket egybefoglalja. Ugyanis az özönvíz után a Kárpátmedencéből érkezett és a szakirodalomban Jamdet Nasr népek nevezeteken kívül, a Káspi-Aral térségből is érkeztek új telepések, akik URUK (Unug-ki), sumir városállamot alapítják meg Mezopotámiában. A Káspi-térségben levő ARATTA állammal állanak kapcsolatban és prof. Kramer fejtette meg az ékírással agyagtáblának a szövegét, melyben az azonos Anyaistennőt tisztelő és a sumir INANA kultuszgyakorló UNUG-ki és ARATTA uralkodói, termékeik kicserélése érdekében, egymással azonos nyelven és azonos írásban, leveleznek. Káldeától Ister Gámig I. c. könyvemben ismertetem bőven ezt a témát és bizonyítom, hogy ARATTA királya is SUBAR-SZABIR. Tehát a mezopotámiai ‘őshaza’ kutatás által meg tudjuk azt, hogy a Káspi-Aral élettér is a ‘sapirok, a naparcuak’ birodalma és így nem csodálkozhatunk Sztrabo – már említett – közleményén, amikor MEOTISZ néven az ARAL-TÓ déli területeit nevezi. (Éppen azt, ahonnan előkerültek a legcsodálatosabb ‘szkita aranykincsek’.)

A közel-keleti ‘őshazánk’ léte azonos a KU-MAH-GAR-RI-ES-MA – előbbiekben ismertetett – ‘erős, hatalmas nemzetség birodalmával’.”

A szabir-magyarság hármak őshazájával kapcsolatban tehát egy másik fontos népvándorlási mozzanatot figyelhetünk meg Badiny professzor idézetéből, a Kárpát-medencéből és Khorezmzből töltötték fel a testvér és rokon népeink a vízőzön után Mezopotámia elpusztult lakosságát.

A hármas őshazánk fogalmának és általában a szabir-magyar őstörténetünk kialakulásának megértésére hat nagy jelentőséggel Novotny Elemér Sumir nyelv-magyar nyelv c. munkája, melynek 52. oldaláról idézek:

„A kiváló szovjet-orosz kutató Szergej Pavlovics Tolszov, 10 éves régészeti expedíciója során, – a világ bámulatára – az ősi Ku-ma-ar-iz-ma (Chorezm) – nomádok lakta területén – magas kultúrát és öntözéses csatornarendszereket fedezett fel. Szerinte az i. e. XIII. században – délről és nyugatról /nyilván az asszírok nyomására/ szabar-hurrita népesség érkezett – a szent Kan-ga /Ki-en-gi/ – /ez a nagyobb/, illetve Ku-ma-ar-is-ma, /ez a kisebb egység/ – területére.

A szumirok jelenlétét itt igazolják – a korabeli nép és királynevek, valamint a földrajzi és országnevek! (Erre a jelentős körülményre Tolszov akadémikusnak levél útján hívtam fel a figyelmét 1967-ben.) Tolszov is ezt a népességet 'kettős eredetűnek' nevezi! A szabarokból váltak ki később a hunok –, mint e nép – jelentős – népcsoportja.

Biborban született Konstantinos görög császár A birodalom kormányzásáról írt /956./ ránk magyarokra nézve felette fontos művében – leszögezte, hogy a magyarokat egy időben, valamilyen okból: 'sabartoi asfaloi' néven nevezték. A szabar v. szabar-tu – népnév, az 'asfal' /görögös formában asfaloi/ pedig arabul – alsót jelent. V. ö. az e korabeli Zab - el - asfal = Alsó-Zab folyó nevével.

Ez semmi mással nem magyarázható, csak azzal, hogy a sumuh-ger-sumer-magyar törzseknek vezető törzse a szabar-szabir törzs volt, mely utóbbit, amint Németh Gyula turkológus is írja – egyes történészek azonosnak tartanak a hunokkal! Ez volt a helyzet – az Uraltól keletre vagyis Ázsiában. Ezt alátámasztva egy ősi város neve: Nyugat Kazahsztánban: SUBAR-KUDUK

Sumirul: SU-bar-kud-uku

Analízis: Su-bar = népnév /Szabar, Szabir/

kud = dönt, eldönt

uk, uku /ug - ból/ = nép, nemzetség

Jelentése: Szabar - döntő nép

Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy a szabar /szabir - hun/ törzsszövetségnek – vezetőtörzse – az Uraltól keletre /Ázsiában/ a szabarok /szabirok/ voltak. Ez a törzs döntött az egyes törzsek különféle /pl. legelő foglalás stb./ vitáiban. Ezenfelül jelentette azt is, hogy az egyes törzsek külön elnevezését – absorbeálva – kifelé az egész törzsszövetség a vezető – jelen esetben a szabar törzs nevében – szerepelt.”

Novotny Elemér fejtegetése után, a szabir-hunokra és a magyarok egy időbeni sabartoi asfaloi megjelölésére vonatkozóan felmerül a kérdés, miért nem nevezték a magyarok szabirnak magukat a honfoglalás időpontjában? Ha erre a kérdésre választ tudunk adni, akkor már tiszta az út a honfoglalástól egészen a Zab folyók menti, mezopotámiai, turkesztáni, kárpát-medencei szabir őshazáig. A szabirok őstörténetét az ókorig pontosan nyomon követhetjük az ókori történetírók jóvoltából a saját nevükön, még ha sokszor eltorzították is, az írott történelmet az agyagtáblákról ismerjük, az írott történelem előtti újkőkori történelmet a régészeti leletekből ismerjük. A régészeket, történészeket tehát az érdekli, hogy mikor és mely időszak óta nevezik a szabirokat magyaroknak. Erre a kérdésre a bizánci történetírás sem ad kielégítő magyarázatot. A Padányi-Bíró elmélet ad választ a kérdésre, mely ugyanakkor megoldja a valódi magyar őstörténelem egyik legnagyobb problémáját is.

Először nagynevű tudósok munkáiból idézek:

Moravcsik Gyula, kiváló magyar bizánckutató Bizánc és a magyarság (Budapest, 1950) c. művében részletesen foglalkozik az Atilla halálát követő időszakban a Boszporusz környékét benépesítő hunokkal. Közli, hogy a hunok fejedelme, Gordász Jusztinianusz császár uralkodásának első évében – 527-28-ban – áttért a keresztény hitre és maga a császár volt a keresztapja. Ez természetesen a bizánci udvar taktikája és szokása volt a 'nomád', vagy 'barbár' népek támadásainak az elhárítására. Gordász fejedelem aztán Bizáncból hazatérve egész népét – erőszakos úton – igyekezett megtéríteni. Miután a nemesfémből készült ősi bálványokat is összeszedette, beolvasztatta és azokat bizánci pénzre cserélte be, az ősi valláshoz és hagyományaihoz ragaszkodó nép, papjai biztatására és vezetése alatt fellázadt és Gordászt megölte és „testvérét” (ez ókori szóhasználat) – valószínűleg egy másik törzs fejét: Mageriszt /Mogeriszt/, a lázadók vezérét választotta fejedelmévé.

A lázadók Mogerisz fejedelem vezetésével megtámadták és elfoglalták Boszporuszt /Kercset/. A csalódott és felháborodott császár büntető hadjáratot küldött a lázadók ellen, de az eredmény nélkül tért vissza, mert Mogerisz fejedelem népe – a görög udvar átlátszó taktikájával szemben a jól bevált 'nomád' ellentaktikát alkalmazva – eltűnt a pusztaságban.

„Mogerisz népe ekkor vette át a törzsszövetség vezetését – a szabir hunoktól s így lett a magyar nép neve – Anonymus szerint: Dentu moger, vagyis Döntőmagyar. Ez az 'örsekváltás' – jóval – Attila - hun - birodalmának összeomlása után történt.”

Ennek a forrásadatnak a birtokában és kielemezése után neveztem az 1988. évi clevelandi, valamint a londoni történelmi világkongresszuson ezt a fordulatot a magyar őstörténelem 'Gordászi csomójának', melyet átvágva megvilágosodik a magyarság eredete az őszabir gyökerekig.

Idézem még Novotny Elemér Dentu moger, Döntőmagyar kifejezés-analízisét:

„Dentumoger

Sumirul: Di-en-tu muh-ger

Analízis: Di /vagy gi/ = törvény, igazság

en /e-ne/ = ő - övé - itt akuzatívusz eset

tu /vagy du/ = tesz, csinál

muh /vagy mah/ = magasztos

ger /vagy gar/ = gyermek, fiú

Jelentése: Törvényt /vagy igazságot/ - tevő = döntő moger vagy magyar”.

Aki még kételkedne abban, hogy a hármass magyar őshaza őszabirjai valóban elődeik voltak-e a görög történetírók különbözőképpen írott, de mindig a szabirokat jelölő népetnikumának – pl. Konstantinos ‘sabartoi-asfaloi’ megjelölésére gondolva, akkor idézek még egy bizonyítékot.

P. Dhorme, a *Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale* VIII. (1911) c. folyóiratban ‘Soubartou-Mitani’ főcím alatt írt cikkében az Ugaritban (Ras Shamrahban) talált agyagtáblákon megjelölt subar népcsoportot ugyanis a klasszikus történetírók Saspeires, Sapeires, Sabeires, Sabiroi és Saberoi nevek alatt megjelölt népetnikumaival azonosította.

A híres ugariti agyagtáblák leírásával foglalkoztam az első kötetben, akkor még nem állt rendelkezésemre az a forrásadat, amit a II. Történelmi Világkongresszuson hoztam nyilvánosságra az előadásomban. A hármass őshazánk hatalmas térköreinek hosszú évezredekre visszanyúló ősiségére, valamint a Döntőszabir, majd Döntőmagyar vezértörzs hajdani nagy tekintélyének igazolására egy japán történész levelét idézem, melyet a magyar történészekhez írt.

Idézet Várad Imre: Mérlegen (1969) c. könyvének 9. oldaláról: Prof. Shokótu Faisi történész levele:

„...Mi – néhányan – japán őstörténeti kutatók abban a hitben nőttünk fel, hogy a világ legnemesebb nemzete és fajtája a ‘maya-r-a’ magyar. (Kérem meghatározásomra nem a hitleri nominalizmust alkalmazni.)

A ‘Felkelő Nap’ birodalmi ivadékaiknak hittük és hisszük Önöket, kedves magyar testvérek, akiket a történelem ‘karma’ messzire sodort el. Faji kiválóságukat elismerve érkezünk meg annak idején Budapestre magyarul tanulni a bölcs Imaoka Gyuicsiro vezetésével.

Harminc év szemléletével meg kell állapítanom a következőket:

1.) Igaz magyar történetírás sem a Habsburg sem a Horthy-korszak alatt nem létezett. A Habsburgok saját érdekükben megsemmisítettek mindent, ami az ősi eredetre utal. A Horthy korszak szerve – a Teleki Pál Intézet – saját nevelésű céhbéli tudósai pedig, Hóman Bálint vezetésével, ‘átértékeltek’ az amúgy is hiányos magyar történelmet a római katolikus egyház és a Habsburg-ház javára.

2.) A valóságos faji mythosok alapján dolgozó történész ebben a gárdában nem létezik, mert hogyan is értékelnék azok a mythosok erejét s igazságát, akik saját Nemzeti Krónikájuk hitelét is lerontották.

Miután azonban a magyar nemzet, faj és nép – vagy nevezzék, ahogy akarják – történelmi kutatás szempontjából csak olyan elbírálás alá kell essen, mint a többi nemzet, faj és nép, – kérdezem Önöktől, kedves magyar történész kartársak, miért hivatkoznak mindig a saját fajuk determinációs kérdéseiben a hitleri anomáliákra? Miért nem hivatkoznak a biblikus Izrael faji hasonlatosságokra? ...Izrael faj, nép és nemzetség, tehát ugyanúgy a magyar, japán, görög, arab is faj nép és nemzetség.

De miért nem oldják meg végre Önök, – magyar tudósok – a Bibliában hemzsegő magyar elnevezések, nevek, földrajzi helyek problémáit?

Innen messziről jobban látszik az igyekezet is, meg a hamisság is. Valóban a magyar fajta igen elkeveredett már. A ‘magyar’ történelemírás tudósai is ilyen kevert vérűek. Van: német-magyar, szláv-magyar, román-magyar, izraelita-magyar keveredésű történelemtudós is.

Érdekes kívülről megállapítani azt, hogy ezek egyike sem az igaz magyar történelmet kutatja, hanem a németek, szlávok, románok és izraeliták javára akarja a magyar történelem igazságait elferdíteni. Ezzel kapcsolatban csak egyetlen kérdést szeretnék intézni ezekhez a kartársakhoz és rajtuk keresztül minden magyarhoz. Nevezetesen:

Miért van, hogy a világ egyetlen nemzete a magyar, amelyiknek származását, történelmét minden más népség elhomályosítani igyekszik: Kik állnak emögött a homályosítás mögött?

Addig is amíg Önök erre válaszolni fognak, mi – japánok és az összes turáni törzsekhez tartozók, Pakisztántól Szibériáig és Hindukustól Burmáig – a legősibb ‘egy-nyelv’ elemeit megtartó nyelven – magyarul – írjuk ‘Ébresztőnket’ csaknem 800 millió testvéreinkhez és ezzel a magyar népnek, fajnak és nemzetségnek akarunk a legősibb származásáért és sokezer éves tradícióiért tiszteletet adni, még akkor is, ha Önök, magyarok, ezt a tényt erőszakkal megmásítani kívánják.”

Döbbenetes erővel már a tudatunkba ez a cikk, hogy nem volt a világnak még egy nemzete, amelyik hatalmas és dicsőséges múltját így engedte volna idegenek kezében szétforgácsoltatni, szétszórattatni még a saját határain belül is. Szolgáljon mentségünkre, hogy hazánk vezetésének gyeplői idegen hatalmak kezében voltak az elmúlt évszázadok alatt, akik saját magyarellenés tudományos vezetőikkel neveltették emberöltőkön keresztül professzorainkat, tanárainkat, tanítóinkat, történetészeinket, íróinkat, költőinket, hogy a saját fajtánk sarjai is szajkózhassák a megalázó, valótlan történelmet.

VI. ŐS-KHOREZM – NYUGAT-TURKESZTÁN

Az újkőkori Khorezm is szervesen beletartozik a hármasszabir őshazánk elméletembe. Az ősszabirok Mezopotámiából való neolitikumbeli terjeszkedésének északi-északkeleti útvonalán Beludzsisztánon és Észak-Iránban keresztül még keletebbre találjuk. Régészeti leletekkel igazolható, hogy már a mezopotámiai legelső subar, majd sumir őslakosság szoros kapcsolatot tartott az ősi Khorezmmel. Az ősszabir terjeszkedési területek népeinek, kultúráinak együvé tartozása a magyarázat nemzetünk kialakulására. Például az assziri kegyetlenkedések elől menekülő 'hurrita'-szabir népetnikum az i. e. XIII. században ősi rokonaihoz Khorezmbe menekült, ekkor váltak ki ebből a népcsoportból a szabir-hunok, a honvisszafoglaló Atilla és Árpád ősei.

Az orosz régészexpedíciók ásatásai előtt (1928) nemigen lehetett kellő pontossággal megfesteni e térség régmúltját, sem az ókorát. Annak ellenére sem, hogy már a legrégebbi írott történelmi források, a sumir agyagtáblák ékírásos szövegei is megemlékeznek az ősi Khorezmről, Aratta néven. De a régészeti ásatások csak 100-102 éves múltat tekinthetnek vissza. Ezt megelőzően a világtörténelmet a nyugat-európai történészek szerkesztették, főleg a Bibliai ótestamentumra, a mitológiára és a történelem atyja, Herodotosz, Diodoros Siculus, Manethón egyiptomi pap és a babiloni Berosszosz-ra (stb.) támaszkodva. A Kelet történetének tudományos kutatása csak a XIX. század elején kezdődött, habár a történészek már régebben észrevették, hogy Khorezm nagy szerepet játszott úgy a Kelet, mint Kelet-Európa őstörténelmében. Megbízhatónak mondható, de nem elfogulatlan történelmi forrásadatokat csak Nagy Sándor hadjáratainak az idejéből olvashatunk és ezután már csak az arab hódítás kezdetétől fogva szerezhethetünk pontosabb ismereteket Khorezm akkori történelméről, de az ősi Khorezm története továbbra is homályban maradt. Ugyanis századunk elejéig a történészeket nemigen érdekelte, hogy milyen volt a muzulmánok hódítása előtti Belső-Ázsia története. Amikor a tudományos érdeklődés e térség felé fordult, az a felfogás terjedt el, hogy feudális társadalmi rendje, életformája volt, anélkül, hogy ezt a feltevést kellőképpen megindokolták volna. Eduard Meyer (a berlini orientalista múzeum igazgatója) és követőinek 'kívülről bevitt ciklikus elképzelései' (Tolszov véleménye szerint) elméletei, spekulatív fikciói kerültek előtérbe, ahelyett, hogy a források felhasználásával a belső-ázsiai történelmi tényekre építették volna konklúzióikat. Így például 1938-ban W. Tarn angol kutató, amint ezzel kapcsolatban Sz. P. Tolszov írja: „a Nagy Sándor előtti korszakbeli szogdoknál 'feudális lordokról' és 'bárokról', sőt a Herodotosz-korabeli belső-ázsiai barbár masszagéták 'feudális arisztokráciájáról' beszél. Alább látni fogjuk, mennyire nincs alapja az ilyen jellemzéseknek.”

A nyugati, főleg az angolszász történetírás „tévedéseit” illetően az orosz régész véleményével egyetérték, ha nem is mindenben. Sértő az indogermán arrogancia. Náluk aztán igazán igazolódik a régi mondás, hogy a történelmet a királyoknak, hatalmasoknak írják – a saját történészei. Minden királyt elkísért a saját térképésze, történetírója, aki csak urát dicsőítő történelmet írtatott.

*

Sz. P. Tolszovnak és az őt követő orosz expedícióknak köszönhetjük, hogy Khorezm térségét régészeti leletekre alapozva is az ősszabir-magyar őstörténelemhez csatolhatjuk. Tolszov a Szovjet Tudományos Akadémia megbízásából 1937. és 1947. között végzett feltárásokat az Amu-Darja és a Szir-Darja folyó völgyében, és az ókor híres Oxus és Jaxartes folyó völgyében. Po Szledam Drjevnje-Chorezmijszkoj Civilizacii c. könyvét még 1950-ben gyorsan és szakszerűen magyarra fordította Balázs János.

A sors iróniája, hogy Sztálin (Dzsugaszvi József), aki e térség mezőgazdasági fejlesztésére nagy súlyt helyezett, ugyanakkor erősen szorgalmazta a régészeti ásatásokat, ezzel nagy szolgálatot tett nekünk magyaroknak is, mert önkéntelenül hozzájárult ősmúltunk turkesztáni fontos részleteinek felderítéséhez. Ugyanúgy, mint a németetek, Max Freiherr von Oppenheim még az I. világháború kitörése előtt az észak-mezopotámiai Halaf periódus ásatásaival járult hozzá közel-keleti elődeink magas szintű kultúrájának felderítéséhez. Mindkét térség legmélyebb kultúrszintjein az ősszabir nép jelenlétét állapították meg a régészek.

Tolszov könyve magyarországi pályafutásának története kissé rövidre sikerült. Ugyanis amikor a sztálinista kultúrkormányzat rájött, hogy tulajdonképpen a magyar őstörténelem igazolását tartalmazza, rögtön kivonták a forgalomból és megsemmisítették. Illyés Gyula révén Geönczeöl Gyula szorgoskodott azon, hogy Az Ősi Chorezm az USA-ban megjelenhessen.

Érdemes néhány sort idéznem Geönczeöl Gyula e könyvhöz írt bevezetőjéből:

„Tehát Tolszov, amint írja, Dziddijában, Szittya, vagy Szkitaországban járt. Végigköveti ezen kultúra kialakulását, népeinek történetét, elnevezésüket a különböző korszakokban különböző utazók és más népek által. A kutatások pedig azóta is folynak, igazolván Tolszov alapos, tudóshoz méltó megállapításait. Gondolkodva ír, gondosan és szeretettel arról, amivel foglalkozik. A könyv 83. oldalán pl. leírja, hogy a feltárt terület kultúrájának és népességének kialakulásában az Újkör óta Felső-Mezopotámiának döntő és meghatározó szerepe van (a szumeroidák!). Kollégái pedig azóta feltártak új lelőhelyeket és igazolták Tolszov megállapításait. Sőt Tolszov arról ír, hogy Felső-Mezopotámia a szumir civilizáció bölcsője, nyelvében és

kultúrájában. Kollégái pedig – mint V. Masson, Pumpelly, Kuftin, Ganialin, Sarianidi, Khoplin, Lisitzyna, Shshetenko, Berdyiev, Ranov, Romodin, Staviskiy – és még mások megtalálták azokat a telepeket is, melyeknek lakossága tömegesen Alsó-Mezopotámiából eredt.”

Tolsztov munkájában is Mezopotámiához vezetnek a Turáni Alföld régészeti ásatásainak szálai.

*

Nyugat-Turkesztán, régi feljegyzésekben Khorezm és Aratta (sumir) hatalmas alföldjét valamikor a Kék tenger (ma Aral-tó) vize borította, amely azóta lényegesen visszahúzódott. Nyugat-Turkesztánt nyugaton a Káspi-tenger, északon Szibéria, kelet felé a Tien Shan hegység és a Pamirok, dél felől Észak-Írán hatalmas hegyvonulatai, az Elbrusz és a Kopet Dag északi lejtői határolják. A Turáni alföld sok helyen tengerszint alatti mélységű, pl. a Kara-Kum (ma sivatag) keleti szélén 80 m tengerszint alatti mély, maga az alföld sehol sem emelkedik 120-130 méternél magasabbra, míg el nem éri a Pamir hegyvonulat lankáit.

Számtalan sóstó maradt a hajdani beltenger visszavonulása után. Az első halászó-vadászó embercsoportok régészeti leleteit a környező dombokon találták, Ghar-i-Kamarband (belt Barlang) és Ghar-i-Hutu a Káspi-tó déli részén, Damdam Cheshme és Jebel Barlang a Balkán hegység lejtőin (a Káspi-tótól keletre), vagy Char-i-Mar (Kígyó barlang) a Balk folyó mentén Akkopruk közelében a Hindu Kush északi lankáin. Ezekben a dél-turkesztáni dombokon mezolitikumbeli leleteket hoztak felszínre a régészek ásói és a kőszerszámokból és csontmaradványokból megállapították, hogy gazellára, vadszarvasmarhára, vadkecskére és vadjuhra vadásztak, és halásztak. A neolitikumbeli ősebernél szokásos kőszerszámokat, kaparókat, fúrókat és hosszú kőkéseket is megtalálták, és kevés kősarlót, amiből megállapítható, hogy a vad növények magvait is gyűjtötték (vad árpat, búzát). I. e. 7000 környékére ezek a szálláshelyek már magasabb színvonalúak. Mezopotámiában ekkor már elkezdődött a neolitikus forradalom, és hamarosan ebbe a térkörbe is megérkezik az őszabir nép, amint jó termőföldek után kutat, és magával hozza a gazdálkodás tudományát és kultúráját. E terjeszkedés legelső jelei i. e. 6000 táján a Jeitun kultúrában mutatkoznak, ami egyértelműen Felső-Mezopotámiához kapcsolja a kultúrkört. A régészek találtak ugyan újkőkori festetlen és festett kerámiát a Belt és Hotu barlangban is, Dél-Turkesztánban, de ezeket nem lehetett azonosítani. Jeitun tölti be tehát azt a szerepet Nyugat-Turkesztánban a szabir-magyar történelemben, mint amilyet Hassuna az észak-mezopotámiai, és az erdélyi Erősd a Kárpát-medencében. Vagyis e három térkör i. e. 6. évezredbeli földművelésre alapozott kultúrája és népetnikuma is azonos. A Zab folyók melléki őshaza volt ugyan az a régió, ahonnan az őszabir agrárforradalom elindult, és ahonnan az ősegiptomi hagyomány Oziriszt is származtatja, mint ahogyan Árpád két unokája, Bulcsú vezér és Tormás is onnan eredőnek vallják magukat. Rendkívül érdekfeszítő őstörténelmi tény, hogy mindhárom térkör régészeti leletei teljesen megegyeznek ugyanabban az időszakban a hatalmas távolság ellenére is. Ezért nevezik e népetnikumot Nagy Népnak, Hatalmas Nemzetségnek a sumir agyagtáblák. Ezért nevezhető egy történelmi egységnek a Nagy Nép hatalmas őshazája. Inkább csak a könnyebb tájékozódás szempontjából osztottam három részre a hatalmas területkört és jelöltem háromféleképpen az őszabir népet, központi, keleti és nyugati – terjeszkedésük irányára szerint.

Jeitun kultúra

Jeitun régészeti lelőhely Nyugat-Turkesztán déli térkörében, mintegy 30 km-re északkeletre fekszik, a Kopet Dag hegyvonulatainak északi lejtőjén. Az ásatási domb csak 4000 négyzetméteres, és ennek is csak a háromötöd részét tárták fel. A kiásott 19 különálló ház a már megszokott őszabir tervek alapján épült (V. M. Mason: „The first farmers in Turkmenia”. In *Antiq.* 30 (1961) 203 ff.) A házak 20-35 négyzetméter nagyságúak, melyekhez még tároló helyiségeket, kamrákat is építettek. Kis udvarok és kertgazdálkodásra alkalmas területek tartoztak hozzájuk. A döngölt sár (pisé) falakat bevakolták és a padlót vastag, meszes malterrel vonták be, és néha vöröses-barnás színűre festették.

Ugyanazzal az eljárással, mint Tepe Guranban, Ali Kushban (a Zagros hegység nyugati lejtőjén), Catal Hüyükben (Anatóliában) és a kerámia előtti Hacilarban. Az egyik fal közepén nagy négyszögletes tűzhely volt, mellette a sarokban hatalmas agyaggal bélelt hombár magvak tárolására. A tűzhellyel szemben, a padló közelében egy kis szentélyszerű, vörös-barnás színű, vagy fekete bemélyedés volt a falban. Az ajtónyílások a hombár közelében közvetlenül az udvarra, vagy utcára nyíltak.

A házcsoporthoz elhelyezkedése és beosztása kissé különbözik a mezopotámiaiaktól, inkább a Nea Nikomedeia (Macedonia) és Karanovo I. (Bulgária) korai balkáni újkőkori településeire hasonlít. Jeitun és Choban Tepe nyitott formájú, inkább terpeszkedő stílusú építési módja különösen Hassuna, Hacilar és Catal Hüyüköt mutat figyelemre méltó különbséget, mert ott a házakat méhkasszerűen egybeépítették.

A lakosság mezőgazdasággal foglalkozott, búza és árpa szemeket találtak a régészek, vagy 300 csontsarlót, kovakő élel (V. M. Moscow: *Srednaya Aziya i drevniye vostok*, Moscow-Leningrád, 1964). Ezek a sarlók a Sialk I. szintjén talált sarlókkal azonosak, mintha mutatnák a földművelés terjedésének útirányát Mezopotámia felől. Vadkecskére és gazellára vadásztak, de a kecske és juhtartás is bizonyított elenyésző mennyiségben erről a szintről, de nagyon fontos bizonyíték a megházasított állatok jelenléte a Jeitun kultúrában.

A kovakő szerszámokon, sarlókon és késeken kívül mikrolitokat, nyílhegyeket, kaparókat is készítettek. Feltételezhető, hogy ezeket a kőszerszámokat már az újkőkor előtt élt ősember is ismerte, mert ezeknek a vadászoknak több helyen is nyomára bukkantak a régészek (pl. a Jebel barlangban).

Csiszolt balták, recézett, csiszolók, árák, tűk és csontból készült gyöngyök, állati lapockacsontból készített ásó is előkerült, fonásra-szövésre utaló tárgyakat is találtak, ami igen magas fokú kultúráról árulkodik már a Jeitun időszakban, hiszen történész körökben ismeretes, hogy a nyugat-európai emberek még Kr. után a X. században sem fontak, szőttek. De itt luxuscikkek is készítettek, amuletteket, agyagból ember és állatfigurákat. Kagylóval is dekoráltak, bár itt természetesen nem található kagyló. A fémhasználat még ismeretlen.

Nagyon egyszerű kerámiát készítettek, krémszínű alapra vöröses-barna hullámos vonalakat, háromszögeket, párhuzamos vonalakat festettek. A minták olyanok, mintha a fonott kosarakat akarták volna utánózni. Kézzel készítették a kúp alakú korsókat, egyszerű formájú és festett, S-alakú és négyszögletes tálakat, a fazekaskorongot még nem ismerték. Benyomkodással is díszítették az edényeket, és szalmalánggal temperált, festetlen vagy vörössel festett kerámiájuk formája és díszítése teljesen megegyezik a mezopotámiai Hassuna kultúra kerámiájával. A Hassuna kerámia teljesen azonos a Körös-kultúra kerámiájával is (kb. i. e. 5500). Mindhárom tékör kerámiája ezen felül még helyi agyagból is készült, tehát vitathatatlan tény, hogy mind a három kultúrkör egy és ugyanazon Nagy Nép kezdeményezése és birtoka volt az újkőkorban.

Ismét szükségesnek látom hangsúlyozni, hogy az őszabir nép a kerámikészítés tudományát a fejében vitte magával, nem pedig a kerámiát a batyujában. Azért hangsúlyozom, mert nyugati történetírók között elterjedt az a felfogás, hogy ezek a nagy területen kimutatható újkőkori kultúrák a különböző helyeken maguktól is kialakulhattak, anélkül, hogy egymásra bármilyen hatást gyakorolhattak volna. Ez a sumir agyagtáblákon Nagy Népnek nevezett őszabirok lekicsinylésére irányuló kísérlet, mert így széttagolva könnyebben be tudják olvasztani a saját fantáziájuk szülte elgondolásaikba ezeket az egy időbeli, hatalmas területekre szétterjedő neolitikus kultúrákat. Ahogyan a churik, hurriták – más néven ugyan, de valójában őszabirok – esetében is látjuk majd Khorezm tékörében az i. e. 2. évezredben. A különböző távoli tékörökben felbukkanó azonos kerámiák kérdését a már ismert trükkökkel intézik el, mintha kereskedelmi úton terjedtek volna. Arról viszont hallgatnak, hogy helyi agyagból készültek, ami már a fejlett technikai eszközökkel egyértelműen bizonyítható.

E korai időszakban a kerámiát még mindenütt kézzel, fazekaskorong nélkül készítették.

A fejtegetéseimet kiegészíteném még azzal, hogy az őstelepes, földművelő nép röghözkötött, ezért őszabir elődeink demográfiai nyomait és kultúrájának sajátos termékeit mindhárom helyen máig megtalálhatjuk. Példa erre a Shanidar barlang környéki őszabir eredetű kurdok, akik a Nagy Zab folyó völgyében élnek az agrárforradalom kezdete óta. Ugyanez vonatkozik a Kárpát-medence őslakosságára is, legalább 7500 év óta élnek itt őszabir elődeink, a székely magyar nép Erdélyben. A SA-SU-BAR-SAKA szóból levezetett székely népnév és népetnikum a nagy antropológus történész, Calvin Kephart szerint is a magyarság legősibb és legtisztább ága (Races of Mankind, 310. old.) Bobula Ida a székelyekkel kapcsolatban megjegyzi, hogy „Valószínű, hogy az AR hegyi ősnép volt a bányászat és fémművesség első gyakorlója, a fémről készített fegyverek biztosították uralkodó helyzetét. Az állati szarv neve sumirul SI volt. A fémből 'készült' (AG) mesterséges szűrő eszköz SIAG 'szeg' szigony. (Székely = SI-AG-LU fegyveres, dárdás ember).” (Sumir-Magyar rokonság, 1982, 14. old.).

Körösi Csoma Sándor, minden idők legnagyobb magyar nyelvésze és kutatója a tibeti-angol szótárának a címlapján magát Siculo Hungarian-nak, azaz székely-magyarnak nevezi. Ahhoz viszont már nem szükséges nagy nyelvészeti tudás, hogy Bobula Ida SI-AG-LU-ja és Körösi Siculo-ja között felismerjük a hasonlóságot, vagy akár az azonosságot.

Megfigyeltem, hogy az őszabirok a hármas őshazában mindhárom tékörben vizek, folyók közelébe telepedtek le, ha csak teheték két nagy folyó közé (mezopotámia), ahol öntözőcsatornákat építhettek (Mezopotámiában a Tigris és Eufrátesz, Khorezmben az Amu-Darja és Szir-Darja, a Kárpát-medencében a Duna és Tisza közé). A helyhez kötött földművelő nép a mocsarakban, nádasokban védelmet talált az idegen hódítók, vadászó-gyűjtögető, időnként fosztogató embercsoportok elől. Az ingoványban csak a helybeli nép ismerte a járást.

Mezopotámiában a Tigris és az Eufrátesz folyó sok iszapot vitt magával és a Perzsa öböl előtt homokzátonyt épített, mely a tenger felőli hullámokat lelassította és így egy hatalmas tó keletkezett, mely később eliszaposodott, elzsombékosodott, a nádasok menedéket nyújtottak veszély esetén. Khorezmben az Amu-Darja és Szir-Darja, valamint az Aral-tó mentén alakult ki feneketlen mocsárvilág, a Kárpát-medencében a kanyargó Tisza és mellékfolyói hoztak létre hatalmas mocsárvidéket (Ecsedi láp), és a Balaton, Fertő és Velencei tó nádasai is jó menedéket nyújtottak. Persze a hegyek és az erdők is védelmet nyújtottak. Az iszlám vallás térhódítása elől őseink a mezopotámiai-kaukázusi-khorezmi tékörből a Kárpát-medencében az őszabir rokon népeknél találtak menedéket.

Anau kultúra

A Jeitun kultúra folytatódik az Ashkhabad környékén lévő Anau kultúrában. A legelső ásatási szintje i. e. 5700-ban kezdődött. A I. szinten nem sok régészeti leletet találtak, de a vörös alapon feketére festett kerámiának gazdag variációját, főleg keresztezett, vagy párhuzamos vonalakkal, tömör háromszögekkel, egymás felé mutató két V alakkal, hullámos vonalakkal díszítették. Ez a stílus a Sialk I. kerámiával azonos (I. N. Khlopon: Eneolit yochikh oblasti Srednei Asii, I. Moscow-Leningrad, 1962). A Sahveh Cheshme-i-Ali I. A. kerámia szintén rokonságot mutat vele. Ez a kerámia a Jeitun cserépedényeivel azonos alakú. Az Iráni-fennsík – előző fejezetben bemutatott – kultúráinak a befolyása minden kétséget kizáróan észlelhető ebben a kultúrkörben is. Fémhasználat nyomára csak a következő, Anau I. B. rétegben találtak, melynek a régészek új nevet, Namazga I. és II. adtak.

Namazga I. kultúra

Ezt a kultúrát erős kapcsolat jellemzi a Sialk I. 3-4. szinttel, különösen a kerámiadíszítés terén. A vörös vagy fehér alapon sötétbarnára festett, egyszerű motívum díszítések nagy variációban jelennek meg. Ez a hasonlóság Mezopotámia Hassuna III-IV. és a szintén egy időbeli Samarra kultúrával is kimutatható, ebből következtethetjük, hogy állandó kapcsolat állt fenn a két szabir őshaza és annak közös töről eredő népetnikumai között. Kimutatható ennek a kerámiának a Jeitun-iből és az Anau I. A.-ból való kifejlődése is, amely egyidőben a kárpát-medencei Körös-kultúrával is kapcsolatba hozza. A Namazga I. későbbi időszakában már gyakoribb a fehér kerámiaalap, de még mindig a geometriai mintákkal dekorálnak, a vonalas (lineáris) díszítések mellett már megjelenik a természetábrázolás, gyakori a kecske motívum, akárcsak a Sialk II. szinten (V. M. Masson: Srednaya Aziya i drevniye vostok, Moscow-Leningrad, 1964).

Anauban és a közeli Yassa telepen falfestményeket is találtak, melyek a szövött anyagok mintáihoz hasonlítanak, a vörös-barna, fekete, vörös, rózsaszín és fehér színű négyszögeket, háromszögeket szabadon, vagy vonalakkal körülhatárolva festették. A falfestmények és a kerámiák díszítése tehát megegyezik.

Ugyanolyan kis agyagistennő figurákat is találtak a régészek, mint Hassunában és a Kárpát-medencében, ezek jelzik, hogy az ő-szabir népetnikumnak ez időben egyöntetű volt a vallásszemlélete is, a Termékenység Istennőjébe vetett hiedelemvilágát tükrözi. A Namazga I. kultúra anyaisztennő figuráit gyakran fehér színűre festették. Fehérre festett kis állatfigurákat, bikát, kecskét is találtak.

Az Anau kultúra terjedését a mai Ashabad környékéről Artyk és Kashka irányába, és az ún. keleti csoport (Saraksh) 6-7 m mély ásatási rétegben a periódus első szakaszában, és a Göksür oázisban (a Tejen folyó partján) láthatjuk. Építészetük megegyezik a Jeitun kultúrával, nyitott területen négyszög alakú házakkal. A házakban kisebb tűzhelyet és azzal szemben a padlón dobogószerű emelvényt építettek, a házakat raktárak, kamrák veszik körül, és nyitott udvarok. Újításnak számít, hogy vályogtéglából építkeznek, (46x48, 36-38x24x10 cm). Ebben a korszakban találtak rézkéseket, árákat (V. M. Masson), de csavart gyöngyöket, félgömb fejű tüket, szövésnél használt súlynehezékeket és olyan festményeket is, amelyek a szövésmintákat utánozzák.

Megállapítható a kétsoros árpa és búza (*Triticum vulgare*) jelenléte, de az árpa sokkal nagyobb mennyiségben fordul elő. Még rendszeresen vadásztak, de már megtalálható itt a fejlett mezőgazdaság mind a négy legfontosabb háziállata, a szarvasmarha, a kecske, a juh és a disznó is.

Tilkin-Tepe ásatás Namazga I. periódus második felének felel meg, a C-14-es vizsgálatok szerint i. e. 4850±100 évből származik. E periódus megegyezik Sialk I. és II., a Hassuna és Samarra korszakkal, amelyek i. e. 5300-ban végződtek.

Namazga II. kultúra

A Namazga II. kultúra az előző folytatásaként egy egész évezredet fog át, kb. i. e. 5300-4300-ig. Ez az időszak nagyjából megfelel Sialk III. 1-3., Hisar I. A-B. az Iráni-fennsíkon, és a Halaf periódusnak Mezopotámiában. Korai és késői korszakát a kerámiái miatt különböztetik meg a régészek, de a Namazga II. korai szakaszának és a Göksür oázis építészetének kétféle érdekes változatát is számontartják.

A korai Namazga II. időszakban – mint a Sialk III.-ban – kezdődik a fémmegmunkálás lassú, állandó folyamata, lapos, rézszerszámokat, dárdahegyeket, baltákat öntenek. Ez igen fontos technikai változás – bár a rézöntést már az i. e. 7. évezredben elkezdték a Hassuna melletti Yarim Tepén – mert a rézfegyverek, csákányok, szerszámok előállítását biztosította az ő-szabir nép hegemoniáját hatalmas területek felett, melyeket benépesített. (Botokkal, kőből készült fegyverekkel nem harcolhattak ellenük eredményesen a kisebb vándorló csoportok.)

Többszínű edényeket festettek, narancs-krémszínű alapon fekete és vörös mintákkal. Az előző periódusbeli egyszerű edényeket változatos alakú csészék, széles tálak, nyakas korsók követik, a geometriai díszítések, a hagyományos kecske figurák mellett megjelenik a stilizált emberábrázolás.

A Göksür oázis jellemző kerámiája egyszerű alakú, „Yalangach típusú”, amely a Dashliji kerámiából fejlődött ki, és jellemzően négy párhuzamos vonallal és a perem alatt jellemzően elhelyezett háromszögekkel díszítik, elsősorban a nagy fazekakat díszítik így.

Namazga II. kultúrájának kerámiadekorációi befolyásolták a Kelteminár-kultúrát, amely a híres Sz. P. Tolszov expedíciójához vezet. A Cambridge Ancient History közlése szerint:

„As we have already seen, The Namazga II. culture influenced the design on pottery of the Kelteminar culture...” Vagyis:

„Amint azt már előzőleg láttuk, a Namazga II. kultúra befolyásolta a Kelteminár kerámiáját...”

A korai Namazga II. (Yalangash) és a későbbi, vagy Göksür kerámia fejlődése között tisztán látható törés állapítható meg, és még ráadásul megjelenik egy idegen festetlen vörös sávokkal díszített, és egy szürke színű kerámia is, amelynek eredetét nem tudták megállapítani a régészek.

Ezt az időszakot a vidám színekkel festett Göksür kerámia korszak követi, egy kétszínű fajta, melyre fekete és piros kereszt és félkereszt alakokat festettek, fűrészfoghoz hasonló sorokban elhelyezve. Geometriai stílusban rajzolt állatfigurákkal is díszítettek, mintha a szöttek anyagokat utánoznák.

Amennyire egyszerű Göksür kerámiadíszítése, annál érdekesebb az építésze, melyet Yalangash fázisnak is neveznek a régészek. Yalangash Tepe és Mullali Tepe egy 0,5-1 méter vastag fallal van körülvéve, a falba meghatározott távolságokba kör alakú toronyszerű házakat építettek, ezekbe a négyszögletes szobákba tűzhelyet is raktak. A körfalon belül is négyszögletes szobákat építettek, téglalap alakú tűzhelyekkel, mellékhelyiségekkel, mint Dashlijiben. A későbbi fázis házait sorokba rendezve építik, és különböző nagyságúak.

Yalangash és Mullali kerek, toronyszerű építkezési stílusa nagyon hasonlít a mezopotámiai Halaf kultúra e korabeli „erődítményeire”, azzal a különbséggel, hogy a halafi „örtornyok”-at még egy előszobával is kibővítették. Kétségtelen, hogy mindkét helyen a fosztogató nomádok, vadászó-gyűjtögető embercsoportok elleni védelem céljából építették a véderőműveket. A korai Namazga II. kultúra vége felé nagy, több szobás házakat építenek, keskeny utcákkal, a tűzhely a szoba közepére kerül. A Göksür I. kultúra az oázis legnagyobb lelőhelye, építészetére jellemző, hogy a telep szélére épített temetőben téglából készítették a sírhelyeket (eddig csak gödrökbe temetkeztek, amit néha téglával béleltek ki).

A Namazga II. időszak földművelésében már megjelenik egy nemesített búzafajta és egy kenyérbúza (*Triticum aestivum*) a Göksür oázisban, de az árpa még mindig a legfontosabb gabona marad.

Az anyaistennő figurák itt már stilizált formában jelennek meg.

A késői Namazga II. időszak megegyezik azzal a széles körben megindult közel-keleti kultúrfejlődési hullámmal – és a városok kialakulásának időszakával –, amely magába foglalta a Halaf kultúra végét és az Al Ubaid periódus elejét is Mezopotámiában. A késői Namazga II. periódusának kivirágzása átmegegyezik a Namazga III. kultúrába, amely viszont már a mezopotámiai Al-Ubaid-Uruk, a Hisar I. C. és II. A., és a Sialk III. 4-7. időszakának felel meg.

A kerámia továbbra is a helyi tradícióknak megfelelően fejlődik a késői Namazga II.-ban is, részben a Göksür oázis hatására. Nagyon gazdagon díszítik az edényeket, a mély tálakat zöldes-fehér, vörös vagy sötétbarna alapon geometriai mintákkal, a textilszövés motívumaival, és olyan vonalakkal díszítik, mint a mai térképeinken a sarkkörök ábrázolása, hegyi kecskéket, pettyes leopárdokat is ábrázolnak – az istennő szent állatait –, és szarvasmarhát, sast, különösen Kara Tepén került elő nagy mennyiségben (V. M. Masson: *The first farmers in Turkmenia*. In *Antiq* 30 /1961/ 203 ff.) Kutatásaim szerint itt találkozunk először a sas ábrázolásával. A sas szimbólum a történelem folyamán nagyon elterjedt.

Kara Tepe I. B. szint építészetére jellemző, hogy egy nagy térből ágaznak ki az utcák, a 15-20 szobás házak egymástól elkülönülten épülnek és udvaruk is van. A tűzhely a szobák közepére került, és nem sülyesztették a padlóba, a konyhát viszont az udvaron helyezték el, de egy kisebb hosszú, keskeny kamrát is ragasztottak hozzá.

Különböző kőből faragott szobrokat, köztük egy bikának a szobrát is megtalálták, de köedényeket és kőpecsétnyomókat is.

Az anyaistennő szobrok itt már nagyon finoman kidolgozottak, álló helyzetben ábrázolták, és az istenanya egy gyermeket tart. Ez az ábrázolás teljesen különbözik az Al Ubaid, Ur és Eriduból ismert híres kígyófejű istenanya figurától. A gyermeket tartó anyaistennő-ábrázolással legelőször az anatóliai Catal Hüyük-kultúrában találkoztam. Az első kötetben már kifejtettem, hogy a vallásszemléleti változásokkor új embercsoportok megjelenésével számolhatunk. Az istenanya karján megjelenő gyermek szimbolizálja a matriarchális és patriarchális vallásszemlélet kapcsolatát, fúzióját. A mezopotámiai térségben ez a vallásszemléleti változás közvetlenül a vízözön után következett be, amikor Al Ubaid népe nagyrészt elpusztult, és a gyéren lakott területeket új népetnikum népesítette be, a Jamdet Nasr periódus népe. A már meglévő ős-szabir kultúrával párosulva továbbfejlesztette azt, amelyből a sumirnak nevezett hatalmas ősi civilizáció fejlődött ki. Sir Leonard Woolley *Excavation at Ur c.* könyvében bemutatta, hogy az Al Ubaid-i temetkezési szokásokhoz képest teljesen más helyzetben temetik el a halottaikat. Ebből Woolley azt a következtetést vonta le:

„Nos, az a testhelyzet, ahogyan a halottakat eltemetik, az egy ünnepélyes szertartás része, amit a vallásos hitszemlélet diktál, és bármely változás abban valláscserét jelent.”

A vízözön utáni sumir kultúrákban már nem csak nő, hanem a férfi isteneket is megtaláljuk (Ninhursag és Inana istennők mellett An, Enlil és Enki férfi istenek).

A késői Namazga II. (Kara Tepe) időszakban természetesen még nem változott a matriarchális hitszemlélet patriarchálissá, még csak elkezdődött ez a folyamat, mely a lakosság összetételének változásával magyarázható. A feltárt sírokban az eddigiektől eltérő testalkatú halottakat találtak a régészek, és a testhelyzet is megváltozott, amelyben eltemették őket, tehát a temetési szertartás és a vallásszemlélet is megváltozott.

Catal Hüyükben már a vízözön előtti időkből igazolható a patriarchális hitszemlélet megjelenése, így feltételezhető, hogy a vízözön utáni Jamdet Nasr népe Északról, Anatólia felől érkezett a mezopotámiai síkságra. Ebből viszont azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az ekkor megjelenő új népcsoport szintén Mezopotámiából jöhetett a késői Namazga II. térségébe. Annál is inkább feltételezhető ez a teória, mert már a vízözön utáni korszakban vagyunk, Kara Tepe hivatalos C-14-es vizsgálata i. e. 2900±220 évet mutat.

Szergej Pavlovics Tolszov expedíciójának figyelemmel kísérésével (Az ősi Khorezm c. könyve, 36. oldal) megtalálhatjuk azokat a szálakat, amelyek az ős-szabir Khorezm újkőkori kulturális fejlődésének folytatását jelentik.

„A háború előtti évek közül 1939-ben dolgoztunk a legintenzívebben. Egyfolytában hat hónapig, júniustól októberig az északon Szultántól Uizdagtól, délen Csardzsouig, délnyugaton a Közép-Karakumig terjedő roppant nagy területet tártuk fel.

Június elején kutatócsoportunk Csardzsouból két felderítőcsoporttal észak felé vonult az Amu-Darja középső folyása mentén. A nyugati csoport Sz. A. Jersov vezetésével az autót mentén szárazföldi úton haladt előre. A keleti csoport vezetésével a folyó jobboldali ágán víziúton nyomult előre.

Az ókori és középkori Chorezm déli határainak történelmi fejlődését felderítve a déli-karakalpaiak ‘egykori öntözött földjein’, utunk végeztével egyesültek a csoportok. Itt aztán négy emléket ástunk ki (közülük három ókori volt): 1.) az i. u. I-II. századi Ajaz-kala 3. várában egy nagyobb épületet, 2.) Ajaz-kala 3. szomszédságában egy i. u. II. századi földműves települést, majd 3.) Dzsanasz-kalának, az ókori Chorezm egyik korai várának romjait ástunk ki, melyek az ‘egykor öntözött földek’ keleti határának szélén fekszenek és Berkut-kala 36-ot, egy muzulmánkor előtti középkori várat, mely nem messze feküdt Tesik-kalától, múlt évi kutató utunk célpontjától.

A dzsanbasz-kalai ásások idején új, fontos felfedezést tettünk: expedíciónk résztvevői A. J. Abromovics és N. N. Vakturszkaja, a moszkvai állami egyetem hallgatói, mialatt az ásások egy romok borította domb dél felőli homokszakadékan folytak, lelőhelyet fedeztek fel, melyen rengeteg kovaköböl készült szerszám és benyomott, gazdag díszítésű, kezdetleges agyagedény volt. A leletek helyén végzett vizsgálatok és próbaásások arra mutattak, hogy az őskori Chorezm épségben fennmaradt egyik telephelye áll előttünk, amely jelentősen régebb, mint azok a bronzkori telephelyek, amelyet 1938-ban fedeztünk fel. Ez a telephely, melyet Dzsanasz-kala 4. telephelyének neveztünk el (eddig a Dzsanasztól északnyugatra fekvő homokszivatagban három bronzkori és korai vaskori telephelyet fedeztünk fel), ahhoz az új neolitikus kultúrához tartozott, amely csak kevésbé hasonlított a környező területeken ismeretesekehez, és amelyet a legközelebbi lakott pont neve alapján, régész szokás szerint kelteminári kultúrának neveztünk el. E kultúra virágzásának ideje legalábbis az i. e. harmadik évezred elejére, esetleg azonban a negyedik évezredre nyúlik vissza.”

Tehát ezek szerint az Anau-i kultúra végének i. e. 2900 ±220 év datálása, valamint a Tolszov-expedíció Dzsanasz-kala 4. telephelyének – a kelteminári kultúra addigi legkorábbi – datálása a 3. évezred elejére és a 4. évezred végére minden nehézség nélkül, pontosan megállapítja az Anau-i kultúra továbbfolytatását észak felé, az Amu-Darja középső folyásának mentén.

VII. KHOREZM MEZOPOTÁMIAI KAPCSOLATAI

Az e korabeli Sumir dinasztiák ékirásos szövegei is bizonyítják Khorezm szabir-magyar ősmúltjának rendkívül érdekes őstörténelmét, és megerősítik a Mezopotámia testvér népeivel fennálló kapcsolatot. S. N. Kramer *The Sumerians, their history, culture and character* c. munkájában mutatja be a sumir eposzt, ‘Enmerkar and the Lord of Aratta’ „Enmerkar és Aratta ura”. A hatszáz verssorból álló eposzt húsz agyagtábláról és töredékekről állították össze, amelyeket az Isztambuli Múzeumban és a Philadelphiai Pennsylvania Egyetemen őriznek. Úgy az eposzban, mint Kramer professzor megállapításaiban rendkívül fontos ős-szabir elődeinkre vonatkozó megállapításokat találunk.

Az eposz főszereplője, Enmerkar a mezopotámiai Uruk város papkirálya, en, és egy ismeretlen arattai en.

Egyszer Enmerkar, Utu napisten fia elhatározta, hogy Arattát vazallusává teszi. Megkérte tehát testvérét, Inannát, a szerelem és háború hatalmas sumir istennőjét, hasson oda, hogy Aratta küldjön neki aranyat, ezüstöt, lápisz lazulit és egyéb drágaköveket, és építsenek kegyhelyeket és templomokat Eriduban Enki istennek. Inanna

meghallgatta Enmerkar kérését, és azt tanácsolta neki, hogy küldjön követet a hatalmas Anshan (Zagrosz) hegyeken keresztül Arattába, és megnyugtatta Enmerkart, hogy teljesítik a kérését. A követ hét hegységen (!) keresztül megérkezett Arattába, ahol elmondta ura követeléseit és várta az arattai en választ. Aki viszont nem volt hajlandó Enmerkar kérésének eleget tenni, mert mint mondotta, ő Inanna védelme alatt áll, Inanna hozta őt Arattába, hogy annak uralkodója legyen. Erre a követ azt válaszolta, hogy Enmerkar Inannát Urukba hozta és Eanna templom királynőjévé tette, ezért az istennő megígérte Enmerkarnak, hogy Aratta engedelmeskedni fog a parancsának.

E hír hallatára megrendült az arattai uralkodó, és válaszában megfedte Enmerkart, amiért fegyverhez akar nyúlni, inkább azt a megoldást ajánlja, hogy két bajnok küzdelme döntsön. Még azt is megüzente a követtel, hogy hajlandó teljesíteni a kérést, ha Enmerkar cserébe nagy mennyiségű gabonát küld neki.

Enmerkar kikérte Nidaba, a sumir bölcsesség istennőjének a tanácsát, majd követével elküldte a gabonát Arattának, amiért karnéliánt és lápisz lazulit kért cserébe. Az arattaiak nagyon megörültek a gabonának, de az uralkodó megátalkodottan azt üzenete vissza Emmerkarnak, hogy ő küldjön neki még karnéliánt és lápisz lazulit is. Erre Enmerkar az uralkodói jogarát küldte el a követével Arattába. Megíjedt az arattai en, de mégis azt üzenete vissza, hogy Enmerkar küldjön egy bajnokot, aki megvív az ő bajnokával, és a párharc döntse el a köztük lévő vitát.

Enmerkar három pontban sorolta fel a követeléseit: 1.) Ő elfogadja a párbaj feltételeit és elküldi az egyik bajnokát. 2.) Követeli, hogy Aratta küldjön aranyat, ezüstöt és drágaköveket Inanna istennőnek Urukba. 3.) Még egyszer megfenyegeti Arattát, hogy elpusztítja, ha nem hoz 'köveket a hegyekből' az eridui templom megépítésére és díszítésére.

A költemény következő része – ha pontosan fordították – arról ad felvilágosítást, hogy a költő szerint Enmerkar volt az első, aki agyagtáblára írt, mondván, hogy a követnek 'nehéz szája van' és nem képes pontosan átadni az üzenetet. A követ aztán átadta az írást az arattai ennek, és amíg az a válaszon gondolkodik, egy szerencsés véletlen jön segítségére. Az történt ugyanis, hogy a sumir eső és vihar istene, Ishkur vad búzát és borsót hozott Arattába és nagy kupacokban lerakta az uralkodó előtt. Erre felbátorodott az uralkodó, és azt üzenete vissza a követtel, hogy Inanna mégsem hagyta el őt.

Itt félbeszakad a történet, mert az agyagtáblák megrongálódtak. Csak annyi olvasható ki, hogy Aratta mégis elviszi az aranyat, ezüstöt és lápisz lazulit Urukba és Eanna templomának udvarán felhalmozzák Inanna számára.

A költemény még világosabb képet nyújt a két területkör kapcsolatáról.

Egy másik eposzban arról olvashatunk, hogy Uruk és Aratta között rendkívül erős politikai, vallási és kulturális kapcsolat állt fenn. A Lugalbanda és Enmerkar c. eposzból megtudhatjuk még, hogy Enmerkar a támadó semita Martu ellen segítséget kér, mert sok évi küzdelem után Martu egyenesen Uruk ostromára készül. Lugalbanda, Enmerkar egyik katonai parancsnoka viszi a sürgős kérelmet Arattába, ahol Inanna őt szívélyesen fogadja. A következőkben igen fontos katonai, vallásszemléleti, gazdasági felépítésre vonatkozó információkat kapunk Arattáról. Az eposz a maga nemében egyedülálló, mert rendkívül pontos leírást közöl az észak-iráni, dél-turkesztáni térről, amely az Anau kultúra végső szakaszáról szól.

A sumir költő verséből megtudhatjuk, hogy Aratta állam politikai feje, en – akárcsak Uruk városállamé is – egyúttal katonai és vallási vezető, mindkettőjüknek sumir neve van. Az is tudomásunkra jut az eposzból, hogy az uralkodót sumir mintára magasrangú hivatalnokok szolgálják (ensi = kormányzó, shatam, ragaba, ugula). Arattában ugyanúgy, mint a sumir városállamban is volt egy tanácsadó testület, melynek tanácsait az uralkodó visszautasíthatta. Ne feledjük, hogy a sumir városállam fejét a nép a földre szállt isten fiaként tisztelte.

Arattában szintén a sumir isteneket imádták, és Aratta védőistene Inanna istennő volt, a másik kedves istene Dumuzi, az Urukban istenné lett pásztorfiú, a sumir mitológia szerint Inanna szeretett és 'halálraitelt' férje. Enmerkar védő istene, Enki viszont ellenséges indulattal viseltetett Arattával szemben.

Aratta bővelkedett aranyban, ezüstben és mindenféle drágakövekben, és híres volt a fémmegmunkáló, kőfaragó és szobrász mesterségben is. Ezért is gondoljuk, hogy az építőkövekben és drágakövekben igen szegény Uruk városállam szerette volna Arattát vazallusává tenni. Arattának kevés volt a gabonája, amiben Uruk bővelkedett. Ezért találjuk elfogadhatónak a költő megállapítását, hogy Aratta népe engedett Enmerkar követelésének a saját uralkodójuk akarata ellenére is.

A következő, Arattával kapcsolatos költeményben, a Lugalbanda and Mount Hurum-ban a Mount Hurum elnevezésről Kramer a következőket írja:

„It is clear from this poem that Mount Hurum was situated somewhere between Erech and Aratta, and since it is not unreasonable to assume that Mount Hurum was the original home of the Hurian people from the neighborhood of Lake Van, we may conclude that Aratta lay in the vicinity of Lake Urmia or perhaps even farther east. In fact Enmerkar's campaign to Aratta might be compared to some extent with that of Sargon II more than two thousand years later (714 B. C.) the land of the Mannai, the account the crossing of a river called Aratta, a name reminiscent, perhaps, of the city Aratta.” Vagyis:

„Ebből a költeményből világosan látszik, hogy a Hurum hegység valahol Uruk és Aratta között volt, és miután nem látszik indokolatlannak feltételeznünk azt, hogy a Hurum hegység volt az eredeti hazája a hurrita népnek a Van tó szomszédságában, ebből azt a következtetést is levonhatjuk, hogy Aratta az Urmia tó

környékén, vagy talán még attól is keletebbre feküdt. A valóságban Enmerkar hadjárata némely vonatkozásban összeegyeztethető II. Sargon kétezer évvel későbbi (i. e. 714), a mannaiak országa elleni hadjáratával, amelynek a története egy Aratta nevű folyón való átkelést is említ, mely talán Aratta városra emlékeztet bennünket.”

(Az első kötetben hosszú oldalakat szenteltem a hurrita és a szabir népetnikum azonosságának.)

Még egy epikus költemény S. N. Kramer bemutatásában:

„In another Sumerian epic poem, which consist of close to three hundred lines and which has been only partially published to date, we again find Enmerkar, the en of Erech, in a bitter contest with an en of Aratta, but one in this case who bears the good sumerian neme Ensukushsiranna.” Vagyis:

„Egy másik epikus költeményben, amely közel háromszáz sorból áll, és amelyet csak részben publikáltak, ismét az Uruk-i en, Enmerkar áll keserű küzdelemben az Aratta-i en-nel, akinek jó sumir neve van: Ensukushsiranna.”

A két uralkodó közötti küzdelem helyett most következzen egy igen fontos döntő bizonyíték Badiny Jós Ferenc Káldeától Ister Gamig c. könyvéből: Badiny professzor levelet írt S. K. Kramernek, melyben kérte, hogy „adja meg nekem ékírásban ENSUKUSHSIRANNA nevét, ahogyan az eredeti szövegben írva van.” Folytatás a könyv 92. oldaláról:

„Kramer válaszában két dolog lepott meg. Egyik, hogy így ír: ‘ENSUKUSHSIRANNA olvasása feltételes’, és a másik, ahogy az ékjelek alá írta a saját transliterációját így:

‘en-subur-sir-an-na’

Hiszen meg is felelne ez a szöveg az ékjelnek, ha a ‘sir’ szó olvasása nem lenne helytelen és túlhaladott. Ugyanis ezt az ékjelet senki sem olvassa ‘sir’ értékkel, mert az egyik legtöbbet előforduló jel és nincsen olyan szöveg, ahol meg ne találánánk. Ez nem ‘sir’ – hanem ‘DUMU’ –, azaz ‘fiú’ (lásd Labat 144. ékjelet), mely olvasható sok esetben ‘TUR’-nak is. Tehát a Kramer által leírt ékírási kifejezés helyes szövege sumirul így alakul:

‘EN-SUBUR DUMU AN-NA’ vagy ‘EN SUBUR TUR-AN-NA’,

melynek mindegyike magyarul mondva így hangzik:

‘SUBUR URALKODÓ AZ ÉG FIA’.”

Tehát az i. e. 3500 táji ékírási agyagtábla bizonyítéka megállapítja azt, hogy az arattai uralkodó subur-subar-szabir volt, szintén igazolja a konklúziómat, hogy Aratta térségének a lakossága ős-szabir volt ebben a korai időpontban! Ugyanakkor ezúton is szeretném kifejezni elismerésemet és hálámat úgy S. N. Kramer, mint Badiny Jós Ferenc professzornak ezért a döntő fontosságú, ős-szabirokra vonatkozó bizonyítékért.

Hol volt tulajdonképpen a sumir eposzok Arattája?

S. N. Kramer fenti munkájának 276. oldalán azt írja, hogy „A hegyek lábainál ülő Aratta, közel a Káspi tengerhez.” Tehát a sumir költemények alapján Kramer a hegyek és a Káspi-tenger mellékének tájára teszi Arattát. Nézzük, mit ír Badiny professzor (könyvének 92-95. oldalán) a subur uralkodóról szóló agyagtábla alapján:

„Miután ARATTA népének SUBUR volta így bizonyítást nyert és ARATTA városállamot a kutatók a Káspi tenger körül jelzik – meg kell állapítanom, hogy hol van az a hely a Káspi tenger környékén, ahol a sumir kultúra valamilyen termékét a napvilágra hozták az ásatások. Ugyanis csak ott lehet keresni ARATTA-t.

Az Al-Ubaid-i kerámia hasonmását találták SUSA, TEPE GIAN, TEPE SIALK ásatási helyeken, s innen mind a két irány a Káspi-tenger Déli partján fekvő TEPE HISSAR-hoz vezet. Ez pedig a mai Kara-Kum sivatag környéke, ahol a Tolsztov expedíció régészei tíz éven át ástak és felkutatták a régi CHOREZM területét is. Tolsztov könyvében beszámol az érdekes leletről. Ők is igen sok AL-UBAID-i stílusú kerámiát találtak, de ezekben a kutatásokban az a legérdekesebb, hogy az orosz expedíció nem csak az özönvíz előtti AL-UBAID-nak elkeresztelt sumir népet találta meg, hanem a ‘subur’ népet is. Tehát a sumir nép jelenléte Belső-Ázsiában így, a Kr. előtti 13. századtól visszafelé a történelem előtti időkig, bizonyítást nyert.

Ezzel a kutatási eredménnyel kapcsolatban egyik kutatótársam – dr. Novotny – felvette a kapcsolatot Djakonov professzorral, az oroszországi Kelet-Ázsiai Népek Intézete igazgatójával, aki egyben elismert sumiológus is. Prof. Djakonov 1967. okt. 7-én kelt levelének két érdekes része a következő:

1. Egyetért azzal, hogy CHOREZM neve ékírási és babiloni nyelven: Ku-Ma-Ar-Iz-Ma.

2. Levele végén így ír: ‘ami a szumir-magyar rokonság kérdését illeti, az én véleményem szerint lehetséges, de nem látok megfelelő módszert a bizonyítására.’

Munkatársam így ír: ‘az orosz régészet az ásatásoknál már komolyan számol – az ókori Belső-Ázsiában – a sumirok jelenlétével. A Kara-Kum sivatagi ásatásoknál mintegy 20 sumir és proto-elámi ékjelet regisztráltak. Ha a további ásatások 4. évezrednél régebbi leleteket hoznak napvilágra, melyek ugyancsak sumir jellegűek, úgy kétségtelen bizonyítéka lesz annak, hogy a sumirok innen kerültek Mezopotámiába, majd birodalmuk összeomlása után – a 2. Kr. előtti évezredben – ugyanide tértek vissza.’

Látjuk, hogy minden kutatási eredmény a Varga Zsigmond által megjelölt sumir őshazához vezet, hiszen ez azonos Chorezm területével.”

Prof. Djakonov azon elismerése, hogy egyetért azzal, hogy Chorezm neve ékírási és a babiloni nyelven = Ku Ma Ar Iz Ma, a szabir-magyar és az indogermán-szláv őstörténelem közötti nézeteltérésünk vitájában igen

nagy jelentőséggel bír. Előbb még nézzük, Tolsztov miként írja le indogermán-indoeurópai szempontból nézve Khorezm nevének eredetét Az ősi Khorezm c. munkájában:

„Ezzel kapcsolatban nem érdektelen megvizsgálnunk Chorezm nevét is (arab írás szerint Chwarizm, az i. u. VIII. század elejéről származó chorezmi érmeiken Chwrm, a régi perzsában Chumarizma, az elámiban Marazmis, az Avesztában Hvairizem, görögül ..., latinul Chorasnia). Az i. u. X. században e szó jelentését már maguk a chorezmiek is elfelejtették, az al-Makdiszi közölte ‘népetimológia’, mely e nevet ‘hús-fa’ összetételnek tartotta, teljesen elfogadhatatlan.

Az összes újabb kutató megegyezik abban, hogy e név második részében, a zm-zem-ben a zem = föld, ország indoeurópai tövet kell látnunk. (Innen ered a perzsa zamin és az orosz zemlja.) Ami az első részt, chari, chwari elemet illeti, annak iráni etimológiával történő magyarázatai a legellentétebb magyarázatokra vezetnek.

Klippert és Lerch Chorezm nevét Alföldnek fordítják. Burnouf, Sachau és Geiger e szót ‘termékeny föld’-nek fordítják. Justiés Spielgel viszont e szót ‘rossz, terméketlen föld’ jelentésűnek tartják. Szalveljev feltevése szerint Chorezm = ‘nap földje’. (Iráni: Chvar, Chvarséd = nap, innét a régi szláv napisten neve: Chorsz.) Az összes etimológia közül ez a legvalószínűbb (mármint a szlávoknak – a szerző megjegyzése). Azonban, mint ismeretes a legtöbb országnév olyan ethnikai nevekkal kapcsolatos, melyek rendszerint mitológiai képzetekkel társulnak. De ha föltesszük, hogy a bennünket érdeklő elnevezés alapjául is ethnikai név szolgál, akkor a ‘Chorezm’ – a chvarri vagy charri nép földje’ (valóban, Jákut még a XIII. században hangsúlyozta, hogy a ‘Chorezm’ szó r.-jét ‘mintegy tasdid alatt’ ejtik, vagyis kettőzve és idézi Aszadi arab költőt, aki művében a Chorezm szót két r-rel írja). Eszerint ez a szó a keleti jafetita törzsek világába vezet bennünket és valószínűvé teszi a charri vagy churri névvel, a mitanni birodalmat alkotó churriták törzsi nevével való rokonosítását. Egyelőre az i. e. hamadik-második évezredi Chorezm kultúrájáról még oly keveset tudunk (ezidőtájt tűnnek fel a churriták az elő-ázsiai történelem színterén), hogy nagyon nehéz e tekintetben valami határozottat mondanunk. Vítán felül áll azonban, hogy Chorezmet és Mitannit elég jól kivehető szálak fűzik össze. Utalok arra a meglepő egyezésre, amit (I. és II.) Sausatar, ismeretes mitanni király neve és Sausafar chorezmi király neve között észlelhetünk, aki al-Biruni listáján is szerepel s kinek neve kínai tudósításokban és numizmatikai leletekben is előfordul.

Sausikas (Sauspi) mitanni isten neve, mely kétségtelenül kapcsolatban áll az előbbi névvel, ugyanekkor (I. és II.) Saus chorezmi királyok nevéhez kapcsolódik. Ez a név szintén szerepel al-Birúni felsorolásában. Távolabbi kapcsolatokra utal (I. és II.) Artatama mitanni király és a chorezmi Artamúch neve közti párhuzam.

A churri-mitanni kapcsolatok azonban más irányú kapcsolatokkal is összefonódnak, melyek az előázsiai jafetita világban, a chorezmi-chatti kapcsolatokhoz vezetnek el bennünket. Azon a már önmagában véve is sokat mondó párhuzamon kívül, mely a chattu (hettita) népnév és a masszageták (‘nagy geták’) elő-ázsiai népe nevének/ alapelemei között fennáll (Strabón a chorezmieket is ezekhez sorolta), felemlítem még azt a meglepő egyezést, melyre nincs párhuzam az iráni és török világban, a chorezmi: arna = csatorna és a prótohettita: arna = forrás, kútfő egyezését (e chorezmi szó mindmáig megtalálható az üzbég nyelv chorezmi tájszólásában).

E párhuzamok az anyagi kultúra terén is megfigyelhetők. Az antik chorezmi ruha, mely gyűjteményünk kis szobáiban látható, sok közös vonást mutat a kisázsiai törzsek ruházatával, már amennyire e ruházatot a hettita és óperzsa domborművek és a görög művészet emlékei alapján ismerjük, a ‘frigiai sapkától’ és a magasszárú csizmától kezdve, mely oly jellemző sajátossága a hettita férfiak öltözetének, egészen a női ruházat teljes kelléktáráig. Többek között a Káspi tó mögötti daha-masszageta törzsek legközvetlenebb leszármazottai, a türkmén-teke nép nőinek ruházata mindmáig megőrzi azon jellegét, mely meglepően közel áll a régi domborműveken látható hettita királynők és istennők ruházatához. Mindez természetesen nem elégséges ahhoz, hogy belőle bármiféle komoly történelmi következtetést vonjunk le. Ezek csupán utalások, jelek, melyek a kutatók figyelmét Nyugat-Eurázsia népei etnológiájának megoldatlan és egyelőre, sajnos, még megoldhatatlan problémáira irányítják, e problémák csak új archeológiai adatok gyűjtése után oldhatók meg. Csak egyet jelenthetünk ki: azon kapcsolatok, melyek Belső-Ázsia népei és az előázsiai etnográfiai világ között fennállnak, igen régi korra, az indoeurópai kor előtti időkre nyúlnak vissza és hogy a középpázsiai törzsek szerepének számbavétele nélkül aligha lehet teljesen megoldani az ókori Elő-Ázsia jafetita népei és az általuk létrehozott birodalmak eredetének problémáját.”

Kettős célt szolgál a Tolsztov-idézet. Először is, hogy az olvasó saját maga győződjék meg a híres orosz régész pontos, mindenre kiterjedő írásmódjáról, különös tekintettel az általa charri-churri-nak írt népetnikumról. Másodszor pedig azt akartam hangsúlyozni, hogy a neves régész nem csak a hagyományokból, mondákból, a mitológiából, és az ókori történetírók munkáiból állapítja meg a szabir-hurrita nép jelenlétét a szóbanforgó időszakban és térkörben, hanem hogy e népetnikumra vonatkozó észrevételeit, megállapításait és konklúzióit a régészeti leletekre alapozott tárgyilagosságból meríti.

De mindezek ellenére az idézet egy megállapításával mégsem érthetek egyet. Azzal a mondattal, ahol Tolsztov egyetért Szalveljev feltételezésével, miszerint Khorezm neve a régi szláv napisten – Chorsz – nevéből származott volna. Ebben az esetben a szintén orosz prof. Djakonovnak – a világhírű nyelvésznek – kell igazat adnom, aki egyetért azzal, hogy Khorezm az ékírásokban szereplő Ku Ma Ar Iz Ma megjelölésből kapta a nevét.

Természetesen az idézet legfontosabb része az, amikor Tolsztoz azt fejtegeti, hogyha a Khorezm elnevezés mögött etnikai nép állna, akkor a „Chorezm a chvarri vagy charri nép földje”. A charri népmegjelölésről tudni kell, hogy az nem más, mint a hurri-szabir nép. (A Körösi Csoma Sándor és a szabirok című könyvemben részletesen foglalkozom a charri-churri-hurri népetnikumi megjelölés keletkezésével.)

Nézzük, hogy ez a charri-churri-hurri-szabir nép hogyan kapcsolódik Khorezm – most már eléggé pontosnak és elfogadhatónak nevezhető e korabeli történelmébe. Ismét Tolsztoz munkájából idézek egy szemelvényt (Balázs János fordítása, Az ősi Chorezm, 85-88. oldal), mely megvilágítja azt a metódust, ahogyan elődeinket az anglo-germán-szláv történetírás maguknak kisajátítani igyekezett.

„Térjünk vissza azonban Chorezm azon eseményeihez, melyekre a chorezmi bronzkori emlékek hívják fel a figyelmünket. Figyelembe kell vennünk, hogy az az archaeologiai datált időpont, amikor Chorezmben új etnikai elemek bukkannak fel – valószínűleg az Irán fennsík keleti széleitől a Murgáb, vagy Amu Darja mentén előnyomuló churrita churrita-törzsek – egybeesik az al-Birúni szerinti chorezmi időszámítás kezdetével, mely mint látjuk, az i. e. tizenharmadik évszázadra tehető. Birúni ezzel az időponttal köti össze az isteni hős, Sziyávus Chorezmbe érkezését és a chorezmi birodalom megalapítását.

Sziyávus (más változat szerint Sziyávachs), az i. u. X. század végéig uralkodó ősi chorezmi dinasztia mitikus őse, fontos helyet foglal el az iráni mitológiában és eposzban.

Sziyávust Sziyávansan néven már az Aveszta is ismeri. A Sahnámében Sziyávusról terjedelmes fejezet szól. Mind az Avesztában és a pehlevi irodalomban, mind pedig a Sahnámében sőt még Birúninál is, Sziyávansan (Sziyávus) csupán csak mint hős, félisten szerepel. Mélyrehatóbb elemzés után azonban kiderül, hogy eredetileg mint istenség lépett fel, de később a zoroaszteri pantheon alakjai másodrangú helyre szorították vissza. Sziyávus, Kej-Káusz (az Avesztában Kava Usza) fia, aki a Kajándidák, az iráni hagyomány legendás második uralkodó családjának második királya. Titokzatos gyönyörű lánytól született, akit Kej-Káusz harcosai egy erdőben találtak Turán határán (úgy látszik egy erdei istennő, egy dryasz ősi alakja). Sziyávus születésétől kezdve (születése anyja életébe került) mindenkit ámulatba ejt földöntúli szépségével. Visszautasítja mostohaanyja bűnös szenvedélyét, aki ezért megrágalmazza. Sziyávusnak fekete paripán arany sisakban tűzpróbát kell kiállnia, hatalmas lángok között kell átugrania. Az istenítéletből azonban győztesen kerül ki és visszaszerzi becsületét, majd résztvesz a Turán elleni hadjáratban. A háború befejezése után Afrászijáb turáni királyhoz látogat el, kinek lányát nőül veszi. Apósától Turánban egyes területeket kap ajándékkul, melyeken Kang-diz, vagy Kang-i-Sziyávachs gyönyörű várát építi fel. Ismét rágalom áldozata lesz és az Afrászíáb által titokban ellene küldött gyilkosok kezétől esik el. Sziyávusért fia áll bosszút (az Aveszta szerint unokája, Sziyávansan leányának Afrászijáb testvérétől, Agérattól született fia, láthatóan a mondának egy valószínűleg sokkal régebbi, matriarchális változata), Kej-Choszrov, az Avesztában Kava Haoszrava, aki diadalmasan leszámolt hitszegő nagyatyjával (illetve dédatyjával) s egyesítette az ‘árja földeket’ és a chorezmi hagyomány szerint az első chorezmi dinasztiát alapította.

Kétségtelen, hogy ‘hisztorizált’ mitikus elbeszéléssel van dolgunk, mely a növényvilág meghaló és újjászülető istenének (Ozirisznak, Attisznak, Adónisznak és egyéb, hozzájuk hasonló istenek) alakjaival fűződik össze. A Sziyávus-monda szoros kapcsolatban áll egyik görög változatával, a Hippolytoszról szóló mítosszal. A mostohaanyja által történt megrágalmaztatáson kívül szerepel itt még olyan jellegzetes vonás is, mint a hős asszociációja egy lóval, Sziyávusnak árulás ártatlan áldozataként történt halála és azután az érte bosszútálló fia (illetve unokája) személyében való visszatérés alakját a földművesek szenvedő istenéről szóló mítosz jellegzetes vonásaival egészíti ki. A lóval való kapcsolaton kívül jellemző vonások még azok a sajátosságok, melyek Sziyávust a cthonikus (alvilági) istenek körébe utalják, fekete lovon ül, a fekete ló pedig Angró Mainjus (Ariman) szokásos attribútuma és megtestesítője, a tűzpróbás istenítélet pedig a földalatti tűz kultuszával hozza őt kapcsolatba.

Sziyávus (Sziyávachs, Sziyávansan) mind onamasztikai, mind pedig mitológiai tekintetben kapcsolatban áll Szabasziosz (a frig Szaobadz) trák-frig lovas-isten alakjával, távolabbi szálak pedig a ‘szláv Héfaisztos’, Szvarog, a földalatti tűz istene alakjával, vagy esetleg annak egyik legnagyobb tiszteletben álló megtestesítőjével, Szvarozsics-csal fűzik össze, (kinek neve patronimikus affixummal képződött, akárcsak Sziyávusnak az Avesztában szereplő neve – v. ö. Szvarozs+ics – Sziyávans+an).

Az i. e. I. évszázadtól az i. u. VIII. századig a chorezmi érméknek – lovas isten képében – éppen Sziyávus a kedvelt alakja. A lókultusz, mely számtalan kis szobron és lófejet ábrázoló emléken látható lovas alak éppúgy, mint az isten neve, a chorezmitrák kapcsolatok biztos láncszeme és Chorezm etnikai és kulturális kapcsolatainak új és az előzőnél sokkal későbbi vonalát tárja fel már abban a korban, melyben itt az indoeurópai törzsek jelennek meg a színen.”

Ebből az idézetből már pontosan kitűnik, hogy Khorezmben is volt szabir-magyar őshaza. Az Iráni-fennsík és Indus völgyének e korabeli kultúráival a nagy szabir-magyar hármass őshaza keleti csúcspontját alkották. De ebben a Tolsztoz idézetben olyan fontos, őstörténelmünkre vonatkozó forrásadatokat találunk, hogy érdemes bővebben foglalkozni azokkal.

1.) A szabir-hún-magyar őstörténelem szempontjából döntő fordulatnak számít az a történelmi mozzanat, amikor az i. e. XIII. században megjelenik a khorezmi térkörben az ‘isten hős’, Sziyávus és szabir népe, akiket

tévesen hurritának keresztelt el az indogermán történelem. Szijávus és szabir népének megjelenésétől számítja Al-Birúni a khorezmi birodalom megalapítását, és ettől az időponttól kezd el Al-Birúni Khorezm időszámítását is. Al-Birúni Khorezm legnagyobb történetírója, Kr. után a X. század végén és a XI. század elején élt, és II. Mámún khorezm-sáh első tanácsadója volt. A régészet a bronzkori leletekkel igazolja Szijávus és népének megérkezését Khorezmbe, Mezopotámiából és a Termékeny Félhold többi térszéből, a kegyetlen asszír nyomás elől menekülve. A népvándorlásra kényszerülők az Iráni-fennsík észak-északkeleti részein vonultak át, Tepe Sialk, Tepe Hisar stb. ősi szabir népetnikumai segítették őket útkon. A törzsek a Murgáb és az Amu-Darja mentén vonultak tovább, míg az arattai öshazába érkeztek. Ennek a népvándorlásnak a jeleneit őrizte meg Bilgurakhi, Uruk királyának bámulatos vésésű pecséthengere. (A fényképe megtalálható William Hayes Ward *The Seal Cylinders of Western Asia* /1910/ c. művében.)

Az asszír feljegyzések szintén megemlékeznek arról, hogy néhány 'herceg' idegen udvarokba menekülhetett külföldi összeköttetések révén, így természetesen levonhatjuk azt a következtetést is, hogy udvartartásuk, mágus papjaik és törzseik nagy része is velük ment az új hazába az asszír elnyomás elől. Útjuk az iráni hegyeken és sivatagokon keresztül az Amu-Darja és Szir-Darja folyók sík vidékéhez vezetett, ahol a földműveléssel foglalkozó nép biztos megélhetést talált.

2.) Szijávus az ős-szabir történelem fontos alakja, mégis az árja-indogermán-szláv történelemszemlélet jelentős szerepet szán neki és fiának – természetesen a saját elképzelése szerint – a saját igen vitás múltjuk megalapozására. Megint kisajátítják maguknak az ős-szabir-szittyia őstörténelem egyik legfontosabb alakját. Újabb kutatásaim alapján bemutatok néhány példát úgy a germán, mint a szláv eredet elképzeléséről, de előbb még analizáljuk a Szijávus kisajátításának a 'szláv románcát'.

Az idézetből látjuk, hogy az Avesztában (Sáhnámében) egy terjedelmes fejezet szól Szijávusról, ahol csak mint hős és 'félisten' szerepel, a Tolsztovtól idézett monda szerint pedig eredetileg 'istenként' lépett fel, s csak később a zoroaszteri pantheon istenei szorítják a második helyre. Nem is lenne bajunk a mondának ezzel a részével, egészen Szijávus fiáig, az Aveszta Kava Haoszrava-jáig, aki az idézett mondában már a Kej-Choszrov elég jó hangzású szláv nevet viseli és ugyanakkor közel áll a szláv napisten nevéhez, Chorsz-hoz is. A mondahős Kej-Choszrov diadalmasan leszámol hitszegő nagybátyjával (illetve dédtyjával) s egyesítette az 'árja földeket'. És ez még nem minden, mert Kej-Choszrov apja Szijávus, így mindjárt kapcsolatba kerül – úgy nevével, mint a mitológia szerint is – Szabasziosz-szal (a frig Szaobadz) trák-frig lovas-isten alakjával is, és innen már a szlávok a 'szláv Héfaisztosz' Szvarog, a tűz istene alakjához vezetnek, vagy ha ezt nehéz lenne megemlékezni, akkor esetleg annak egyik legnagyobb tiszteletben álló megtestesítőjével, Szvatozsics-csal hozzák kapcsolatba Szijávust. Így vedlett a szabir (hurritának is elnevezett) Szijávus egy értelmetlenül kifacsart monda alapján a szláv őshitvilág hős istenév és fia – persze már szláv néven – az 'árja, germán-szláv földek egyesítőjévé', egyesítésítőjévé az észak-khorezmi térszékben.

Padányi sorait idézve: „Viszont ez a konokság – bármennyire is imponáló az a szívósság, amellyel a szlávok koraközépkori történelmet építettek maguknak a semmiből – már gyerekes volt.” (Dentumagyar 332. o.)

Ez a monda számos változatban maradt fenn, miért ne tetszett volna bármely népnek? Hogyan csodálkozhatnánk éppen azon az értelmezésen, hogy Szijávus fia az 'árja földeket' egyesítette, ha elsajátítanak más nép ősiségéből valamit, legalább legyen fogantatja, elveszik mindent. Így lesznek a szlávok is 'árják' a germánokkal együtt. Arról egyébként Padányi is megemlékezik, hogy e két népcsoport egybetartozik: „A poroszok: szlávok...” (Dentumagyar, 78. o.). Ő pedig már igazán tudhatta, mert életéből tíz esztendő szánt a nyugati – főleg a német és angol történetírás tanulmányozására, kiértékelésére és a valódi magyar történetírás javára megírta azt az utókornak.

Magam is kíváncsi lettem, mit találunk a szlávokról a történelemben, mitológiában, és honnan is indultak. Nos, ez nemigen könnyű feladat, ha Padányi szerint a 'semmit' keressük. A nagy nyugati történelmi munkákat forgatva megállapíthatjuk, hogy a szláv elnevezés jelentése a görög sklavos, a középkori latin sclavus és az angol slave = rabszolga szó. A Webster New World Dictionary azt is megmagyarázza, hogy ezt a kifejezést először az elfogott „szlávokra” alkalmazták, mintegy jelezvén, hogy az angol slave szó a szláv névmegjelölésből származott. Vannak, akik ezt éppen megfordítva értelmezik, hogy a szlávok slave-ek (vagyis rabszolgák voltak) és így keletkezett a kifejezés. Legyen bárhog, általában először akkor találkozunk a nyugati történetírásban a szlávokkal, amikor Justinianus bizánci császár uralkodásának idején (úgy időszámítás után 550. a szlávok bevonultak a Balkánra és ott a császári hegemóniát erőszakkal megszüntették. Amikor a hetedik század elején a gyengekező Phocas nevű császár alatt a bizánci birodalom elérte hanyatlásának mélypontját, akkor a szlávok az avarokkal és bolgárokkal egyidejűleg megszállták Görögországot is. (Gondoljuk, hogy ezért hálából a segítség fejében a bolgárok ekkor engedték a nyelvüket elszlávósítani). A következő császár, Heraclius (610-640.) alatt tovább tartott a szláv telepések térhódítása, különösen a Dél-Balkánon és Görögországban (Thrace a Fekete- és Égei-tenger között, innen ered a Tolsztov-idézetben említett trák-szláv kapcsolat).

Nagy Károly (Charlemagne) idejében úgy i. u. 800.) a szláv törzsek már nyugtalanul terjeszkednek és megvetik a lábukat Kelet-Európában, úgyhogy Carolus Magnus már kénytelen egy védőzónát felállítani a keleti tartományokban a szláv terjeszkedés megfékezésére. Ebben az időben már nyugati (a Nyugat-Kárpátoktól

északnyugatra) keleti (a Kelet-Kárpátoktól északkeletre) és déli (a Balkánon) szlávokat is említ a történelem. Itt kell megjegyezni azt is, hogy al-Makdiszi is (aki i. u. 985-ben írta a műveit) még szláv rabszolgákról ír („Chorezmből valók a coboly, a szürke-mókus, a hermelin, a szeppe-i róka, nyest, róka, hód, szinesnyúl, kecske, valamint a viasz, nyíl, fehér topolyafa-kéreg, kalapok, halenyv és halcsontok, hódmirigyből készült kenőcs, ámbra, kimucht (bőrfajta), réz, erdei dió, sólyom, kard, páncél, nyírfá, szláv rabszolgák, bárányok, tehenek, ...”

A szlávokat eredetük és nyelvük szerint az indoeurópai ‘faj- és népközösségbe’ osztotta be az indogermán történetírás.

Most joggal kérdezhetnénk, hogy annyi kutatás után – különösen a nyugaton élő történészek – nem tudtunk mélyebbre nyúló szláv gyökereket találni, annak ellenére sem, hogy a pánszláv mozgalmak tengere állandóan elnyeléssel fenyegette a kárpát-medencei magyarságot?

Robert J. Scrutton angol író *The other Atlantis* (A másik Atlantisz) című könyve érdekes adatokat tartalmaz (Az amerikai kontinensen a számítógépes könyvtári kutatás alapján csak négy példányt tartanak nyilván belőle):

„Kr. e.

2193: Atland pusztulása. (Atland nem azonos Atlantisszal – a szerző megj.)

2092: Magyarok és finnek gyarmatosítják Skandináviát Keletről.

2012: A magyarok megtámadják Frizországot.

2000: A frizek gyarmatosítják Föníciát” stb.

A könyv egy rovásírásunkhoz hasonló jelekkel írott ősfriz krónikát dolgoz fel (Orea Linda Book), melynek történetét, a fontosabb szemelvényeket, és a hozzá fűzött terjedelmes irodalmat a könyv függelékében bemutatom.

A könyv nagyon sokat foglalkozik a magyarokkal, akik felett a MAGY nevű papkirály uralkodik. A magyarok alatt többféle szolganép áll, akiket a krónika finneknek nevez. A magyaroknak rézfegyvereik vannak, míg a finneknek kőből valók (98. o.).

Az egyik fejezet a magyarok és frizek Peruba való hajózását írja le, ahol a mezőgazdaságban jártas magyarok virágzó paradicsomot alapítottak (inkák), templomokat és piramisokat építettek.

Miután a könyv e része összefügg a szóbanforgó turkesztáni térkörrel is, érdemesnek tartom idézni belőle:

„There remains one final puzzle in this account of the Incas. If I am correct that the descendants of Inca founded this civilization, some explanation must be given for the Inca temples and stepped pyramids. So far as we can discern from the Orea Linda Book, the Frizians built neither.

We do, however, know from the book that the Magyars built temples in Europe. But what about pyramids? In fact there is other evidence, that these people, who accompanied Inka, did built such structures, at least before they have left Russia.

South of Szovjet Turkmenistan in the Kara-Koum desert, the ruins of cities have been discovered, the most ancient of which were built 8000 years ago. There was town-planning, with streets, squares, residential and artisans' quarters, public and religious buildings ...and evidence of step-pyramids. So it is highly feasible that the Inca practice of building these huge edifices stemmed from the Magyar influence of Inka's culture-bearing inroads into Peru.” Vagyis:

„Az inkákkal kapcsolatban még egy végső rejtély marad. Ha igazam van abban, hogy ezt a civilizációt az Inka leszármazottai alapították, akkor valamilyen magyarázatot kell adnunk az inka templomokkal és lépcsőzetes piramisokkal kapcsolatban. Amennyiben megállapíthatjuk az Orea Linda Könyvből, a frizek egyiket sem építették.

Arról azonban tudomásunk van, hogy a Magyarok építettek templomokat Európában. De mit tudunk a piramisokról? Valójában más bizonyíték is van arra vonatkozólag, hogy ez a nép, amelyik elkísérte Inkát, épített ilyen épületeket, mielőtt elhagyta volna Oroszországot.

A Szovjet Turkesztántól délre a Kara-Kum sivatagban városok romjait fedezték fel, amelyek közül a legrégebbit 8000 évvel ezelőtt építették. Az utcákat, tereket, lakó- és ipartelepeket, köz- és vallásos épületeket... és a lépcsőzetes piramisokat városi tervek szerint építették. Tehát az erősen feltételezhető, hogy az inkáknak ez a hatalmas építményrendszereket létrehozó tevékenysége, mely Peruba is bejutott, a Magyar befolyásból eredt”

Természetesen magam is kételkedve olvastam először ezeket a rendkívül izgalmas feljegyzéseket és annak magyarozatát, különösen egy nyugati író tollából. Kr. e. 539-ben Adela anyakirálynő kezdte írni a krónikát rovásírással. De mégsem mehetünk el szó nélkül az idézet mellett, mert az eredeti krónika megvan, a hollandiai Leewarden városi könyvtárában őrzik. (a frizek = titokzatos tengeri népek, őslakók). A krónika hivatalos vizsgálatáról, hitelességének a megállapításáról és fordításának a részleteiről a függelékben írok. Miután a krónika 1867-ben került először nyilvánosságra, spekulációkra adhat okot, pl. a finneknek alárendelt szerepe a magyarokkal szemben, de a két nép pusztán együtt említése a krónikában közrejátszhatott a ‘finnugor’ magyarságeredet kitalálásában? Ekkor volt a legerősebb az indogermán elmélet kialakítása, és az 1848-49-es szabadságharcunk leverése a legjobb alkalmat nyújtotta a nyugati történetírásnak arra, hogy őstörténetünket kisajátítsa magának, és népünknek a valódi történelme helyett nomád-barbár eredetet szánjon. És mindezt megtehetette egyetlen ellenvélemény nélkül! Mert a nemzet az elveszített szabadságharc után megfélemlítve tengette életét. Különösen a Habsburg udvarnak tetszett ez a fondorlatos gondolat – még a kiegyezés ellenére is.

Bárhogy legyen is, minden azt igazolja, hogy a szabir-magyar őseink hatalmas területeket tartottak fennhatóságuk alatt, és ha figyelembe vehetjük az Orea Linda könyv közleményeit is, akkor már négy kontinensre vonatkozathatjuk ezt a területet, az ókort megelőző időszakokban. Éppen ezért sem lehet lekicsinyelni dr. Vámos-Tóth Bátor hatalmas Tamana Gyűjteményét sem, aki Peruból is számtalan magyar hangzású földrajzi nevet gyűjtött. Kutatásaim alapján a mezolitikumtól kezdődően hatalmas régiókat átfogó, régészeti leletekkel igazolható a magyar őstörténelem. Az idézett könyvben még több érdekes, eddig ismeretlen adatot találunk, például:

„Going back to Adela's text, it is extremely interesting to note, that Britan was an island penal colony. Later references in the Orea Linda Book refer to the exiles there working in tin mines, presumably those of Cornwall.” Vagyis:

„Visszatérve Adela szövegéhez, rendkívül érdekes megjegyzés, hogy Britannia egy büntetőkölónia volt. Az Orea Linda könyv későbbi hivatkozásai utalnak olyan száműzöttekre, akik Cornwall-i ólombányákban dolgoztak.”

A későbbiekben a könyv elmagyarázza, hogy ezeknek a száműzötteknek a homlokát megjelölték egy B betűvel, a kitiltottakét vörös színnel, a bűnözőkét kék színnel. A vörös és kék szín a fehér bőrön a friz napkereszttel együtt Skócia és Anglia zászlóján együtt látható szimbólumok ma is. (Union Jack) /46. o.)

Nem csoda, hogy az angolszászok ezt a könyvet titokban tartották, és az ebből a könyvből szerzett adatokat is felhasználva még jobban igyekeztek lealacsonyítani nemzetünket a kiagyalt származás-elméleteikkel. Még a trianoni gyalázatos békeparancs megszerkesztésében is szerepet játszhatott.

A könyv 187. és 192. oldalán Dela írásához Robert J. Scrutton magyarázatot fűzött (a szerző szabadfordítása):

„A régi időkben a szláv faj nem ismerte a szabadságot. A barmokhoz hasonlóan fogták igába őket. A föld belsejébe hajtották őket, hogy fémeket bányásszanak kőből kellett házakat építeniük a hercegek és papok számára. Munkájuk gyümölcséből semmit sem kaptak, hanem minden fáradozásuk csak a hercegek és papok hatalmát növelte...”

Scrutton magyarázata:

„Amit Dela mond a szláv fajjal kapcsolatban, az rendkívül érdekes, a történelmi tényeket figyelembe véve. A szlávokról azt tartják, hogy az árja fajtából származnak, míg az Orea Linda könyv azt tételezi fel, hogy nem mások, mint az Atland elsüllyedése előtti frizek. A szlávokról azt tartják, hogy a történelem előtti időkben a fagyos északról a Fekete tengerig nyúló vidéket népesítették be, majd az egész Kelet-Európában szétszivárogtak. Később pedig – feltevés szerint – a magyarokkal is összekeveredtek. A történészeket a vérkeveredés arra indította, hogy a szlávokat a magyarokkal, oroszokkal, németekkel, bolgárokkal, szerbekkel stb. azonosítsák, miután már államokat alapítottak. A korai szláv-trákok, akiket már előzőleg említettem az első fejezetben, a későbbi trák királyok szolgálivá váltak, midőn azok meghódították a területeiket. Dela mondja nekünk, hogy a 'barmokhoz hasonlóan fogták be az igába őket', fémeket bányásztak és kőházakat építettek az elnyomó hercegeknek és papoknak. De amikor később utazók érkeztek közéjük tengeren és szárazföldön, akkor az eredeti friz szelleméből újjáébredt valami bennük.” (Kiszabadították magukat a rabszolgaság jármából – a szerző megjegyzése.)

Nehéz lenne megállapítani, hogy a szlávok valóban a frizektől származtak-e, de mindenestre valószínűbb, mint a Szijávus mondjánk változatában feltételezett eredetfeltevésük. A Tolsztov könyvben emlegetett hetita 'árja' kapcsolatok is ilyen gyenge lábon állnak, mert a hetiták 'árja' mivoltát a nyugati történészek – még a kitűnő Jaquetta Hawkes angol történésznő is – csak egy olyan elképzelésre építik, hogy a hetiták 'árja' királyokat választottak maguknak. Ezzel szemben Badiny Jós Ferenc megjegyzi, hogy: „A szakirodalomban az igazságot kutatók Max Oppenheim (Tell Halaf, London, 1933) és Arthur Ungnad (Subartu, Leipzig 1936) azonosítják őket (mármint a subarokat – a szerző megj.) a Hurritákkal, akik a 'hegyek népei', a hetiták tanítómesterei s akiknek nyelvük sem indoeurópai, sem semita.” (Káldeától Ister-Gamig I. 53. o.)

Hogy miért kellett volna ezeknek a hatalmas műveltséggel rendelkező hetitáknak a tudatlan pásztornépek, kóborló 'árják' közül királyokat választani maguknak, ez egy olyan rejtély, mint az indoeurópai történelemírás többi része is.

Sz. P. Tolsztov Az ősi Chorezm c. könyvének azzal a gondolatával (és a szláv és egyúttal az indoeurópai történetírás téves spekulációs kísérleteivel) nem érthetek egyet, amely az általa churritának nevezett népetnikumot és hős vezérét Szijávust az i. e. XIII. századtól kezdve a szláv őstörténelmi irányzat a Szijávus-monda valótlan értelmezésével kisajátítani próbálkozik.

Szijávus a SA, SU, SUBAR nép leszármazottja, hős vezére, amely nép már a Kr. előtti X. évezredtől kezdődő neolitikus forradalom, az agrárforradalom elindítója és a nagy újkőkori kultúrák létrehozója, de ehhez az „árja-indoeurópai” – beleértve a szlávokat is – népetnikumnak semmi köze sincs.

Természetesen hálásak vagyunk Tolsztovnak és munkatársainak, hogy a szabirok, majd a húnok régmúltját a régészeti leletek alapján olyan nagy pontossággal felmérték, és azonosították népünket. Tolsztov nem tudhatta, amikor a könyvét írta, hogy a huszadik század végére összeroppan az indogermán származáselmélet. Erre vonatkozólag még egy újabb bizonyíték következik.

A szlávokat is az 'indoeurópai' népek családjába osztották be a nyugati történészek. Azt is tudjuk, hogy az 'indoeurópai' elnevezés a „harmadik birodalom” letűnésével idejétmúlt „indogermán” megjelölésből származik. Az 'indogermán származás-elméletet főleg a német és angol történészek szorgalmazták.

Szemelvény Arthur Ungnadtól:

„1.) Amint Európában a 18. század vége felé a szanszkrit nyelv ismert lett, melyet régóta a legöregebb indogermán nyelvnek tartanak, és valamivel később Franz Bopp lerakta az összehasonlító nyelvtudomány alapját, és még jóformán semmit sem tudunk a népszármazás tudományáról és a fajkérdés csak érzékelés szerint, mintsem tudományos alapon ítéltetett meg, az indogermánok őshazáját Közép-Ázsiában keresték.” (A szerző szabadfordítása Arthur Ungnad: „Subartu” /Berlin és Leipzig, 1936/ c. művéből.)

Látjuk, hogy az indogermanisztikát tévesen a szanszkrit nyelvre alapozták, amikor Franz Bopp lerakta az összehasonlító nyelvtudomány alapjait 1816-ban.

Ezzel szemben bemutatom Körösi Csoma Sándor írását a tibeti-angol szótár előszavából:

„...Saját nemzetének pedig a szerző büszkeséggel jelentheti, hogy a sanszkrit tanulmányozása sokkal hasznosabb a magyarokra, mint bármely más európai nemzetre nézve. A magyarok dús aknát találhatnak tanulmányozásában, szem előtt tartván nemzeti eredetük, szokásaik, viseletük és nyelvük érdekeit, meg pedig azért, mivel a sanszkrit nyelvnek alkotása, valamint több indiai nyelveké is, nagyon párhuzamos a magyarokéval, mely különben eltér a nyugati Európa nyelveitől.”

Nos Körösi, az akkori idők egyik legnagyobb, és nemzetközileg is elismert nyelvésze ezt a megállapítást csak pontos megfigyelés és a tudományosság szabályaihoz görcsösen ragaszkodó meggyőződése után tehetette. S az idő – bár sokáig váratott magára – neki adott igazat. Az amerikai egyetemeken már tanítják, hogy a német korai társadalom eredete bizonytalan, csak spekuláció. Robert S. Hoyt és Stanley Chodorow *Europe in the middle ages*, New York, 1974 (Third edition) c. tankönyvének 57. oldaláról idézem:

„Writing a history of early Germanic society is difficult. Few literary and archeological artifacts remain, the historian must fill the interstices with speculation. In the historiographical tradition, the speculation and therefore the picture presented have been deeply affected by ideology. The first important attempt to make sense out of the remains of the early Germanic period (the first to the fifth centuries) was consciously based on Rousseau's portrayal of the noble savage.” Vagyis:

„A korai német társadalomról nehéz történelmet írni. Kevés irodalom és régészeti lelet maradt, a történészek kénytelenek spekulációkkal kitölteni a hézagokat. Ennek a történetírásnak a tradíciójában a spekuláció és az elképzelések az emígy bemutatott képet erősen befolyásolják. Az első fontos próbálkozás arra nézve, hogy a korai német periódus (az elsőtől az ötödik századig) maradványaiból valami értelmeset ki lehessen venni, az Rousseau lelkiismeretesen megalapozott leírása, amelyet a nemes vademberről alkotott.”

Ez a történelmi leírás nagyon eltér az indogermanisták „felsőbbrendű”, „árja” származásukat hangoztató fölényes megállapításaitól, annak ellenére, hogy az angolokat is az „indogermánoktól” származtatják, ezektől a torzonborz ősemberektől. A könyv 66. oldalán ugyanis azt olvashatjuk, hogy a római birodalom széthullásának idején a római csapatokat Britanniából is visszavonták és a brit vezetőknél (az ún. Groans of the Britons) saját maguknak kellett megvédeni magukat a piktek (pict) és skótok betöréseitől. Az Aetiuszhoz intézett hiábavaló kérelmeik (i. u. 446.) után a brit vezetők német zsoldosokat fogadtak fel. Ezek az Északi-tenger partjairól jött Angles (anglo) Saxon (szász) és Jutes (juta) nevű német zsoldos csapatok aztán nemsokára magánfoglalkozást vállaltak, és i. u. 450 táján már végleges telephelyeket alapítottak maguknak Angliában. Ha ezekhez még hozzászámítjuk a viking (a szó jelentése: 'azok, akik elmennek', fajtájukra nézve az észak-németekhez tartoznak) kalózbetörések letelepedettjeit (a norvég-vikingek Skóciában és Észak-Angliában, a dán-vikingek, különösen Anglia keleti partjain /Kent, Norfolk, Suffolk/), valamint a norman-vikingeket, akik előbb Észak-Franciaországban (Normandy) telepedtek le, és 1066-ban William the Conqueror (Hódító Vilmos) alatt meghódították Angliát, és ott egy erős Angló-Norman hegemoniát alakítottak ki –, akkor látjuk, hogy az angolok is túlnyomórészt a német (germán) népcsoportba tartoznak.

Mindezeket egybevetve tehát, ha a germán népcsoport homályos származásának és őstörténelmének spekulációkra felépítettségéről beszélünk, akkor az angolokat is bele kell értenünk, és megelégedéssel kell tudomásul vennünk az amerikai történészek (Hoyt és Chodorow) megállapításait. Látjuk, hogyan dőlnek meg a múlt századi inkább önkényes elképzelésekre, mint tárgyilagosságra alapozott „árja-indogermán-indoeurópai faj- és nyelvcsoporthoz” eredetelméletek, és válik szükségessé az őskori és ókori történelem ártértelezése, a középkorról és az újkorról nem is beszélve. Egyre világosabbá válik, hogy az „árjáknak” semmi köze sincs sem a Termékeny Félhold térköréből szétterjedt őszabirokhoz, sem a sumirokhoz, sem a mezopotámiai hatalmas civilizációkhoz, sem Sziájvus „hurritának” elnevezett szabirjaihoz.

*

Most térjünk vissza Khorezmbe, hogy a régészet segítségével áthidaljuk először is az Anau-i és Kelteminári kultúrák után következő időszakot Sziájvus megjelenéséig. A khorezmi hagyomány és al-Birúni írásai is arról tudósítanak, hogy a khorezmi nép két forrásból ered: a korai földművelők népetnikumából (keleti őszabirok északi ága), és Sziájvus népe, az i. e. XIII. században itt megjelent 'hurritáknak' elkeresztelt szabirok. A khorezmi nép két forrásból való eredetét a Tolsztov-expedíció régészeti leletei is igazolni látszanak.

A kelteminári kultúra szakaszát felváltó periódust nagy éghajlatváltozások jellemzik, amelyek valószínűleg az Eurázsia éghajlatában beállott változás számlájára írhatók. Az atlanti jelleg suborreális éghajlattá változott, aminek következtében a gazdag csapadékot hozó északi szelek jutottak uralkodó szerephez. Ennek tudható be az Amu-Darja deltavidékének hatalmas tóvá változása és az őslakosság kénytelen volt magasabban fekvő vidékekre költözni, ahol a medence partján továbbfejlődtek a kelteminári kultúra hagyományai, melynek egyenes utóda a Tolsztov-expedíció által Tazabagja-inak elnevezett kultúra. Az e korszakban talált régészeti leletek között réztöredékeket, a mikrolit kultúrához hasonló kovakő tárgyakat, szögletes, háromszögű és hegyesszögű bevésésekkel díszített és laposfenekű edényeket találtak.

A Tolsztov-expedíció a tazabagjai kultúra lelőhelyeivel együtt más, az i. e. II. évezred második feléből való településeket is feltárt, de már más jellegű leletekkel. Az expedíció pl. itt is talált réztöredékeket, de már mikrolit szerszámokat nem. Az edények itt is laposfenekűek, de az alakjuk másféle, a dekoráció pedig teljesen más jellegű. A kerámiák felülete sima, sárga, vörös vagy fekete színű, és néha fényezett. Ritkán találtak benyomkodással díszített kerámiát, jellemző az edényen körülfutó szögletes rajz. Teljes egészében az Anau-i kerámiára emlékeztetnek, tehát déli kapcsolatokra utalnak.

Ennek a kultúrának a folytatása az expedíció által szujurgáninak elnevezett kultúra, mely már egybeesik Sziyávus szabirjainak khorezmbe érkezésével. Ezek a telephelyek táblás agyagtalajra épültek, feltételezhetjük, hogy ez a vidék az i. e. második évezred közepe táján száradt ki és így alkalmat nyújtott egy másodszori betelepülésre is.

Ebben a térkörben, de már nem az agyag talajon, hanem a Szultan-Uizdag északnyugati előhegyének Csilpyk, Kara-tübe és Bes-tübe homokos magaslatain találjuk azokat a rendkívül érdekes sziklába vésett jeleket, amelyeket a Tolsztov-expedíció 1940-ben fedezett fel. Feltevésük szerint ősi temetkezési helyek voltak, szertartásaik bekerültek a zoroaszteri vallás rituális gyakorlatába is. Halottaikat a sziklákon helyezték el, és a madarak, és ragadozók étkeül szánták. Ezt a feltevést az is igazolni látszik, hogy a csilpyki magaslat az ortodox zoroaszteri vallás egyik fontos sírépítményévé vált mindjárt a Krisztus születését követő időpontban.

Ezeket a sziklákat ellepik a rájuk vésett jelek, melyek feltétlenül őszabir őseinkre vonatkozó emlékek. A jelek legrégebb csoportja geometriai vonalakból áll, melyek hasonmásai csaknem minden őszabir kultúrában előfordulnak, különösen kerámiadíszítési motívumok gyanánt. A jelek között egyenes és ferde csoportokban sűrűn elhelyezett rovátkák vannak bevésve. Ezek a jelek az Azovi-tenger melléki, bronzkori sziklába vésett jelekre hasonlítanak (O. N. Bader 'Kösir' leírása), de ugyanakkor megegyeznek ezek a jelek Mezopotámiában, Elamban, a hetita királyságban és Indiában is megtalálható archaikus hieroglifekkel is. Ha még kételkedne valaki a feliratok egy és ugyanazon népetnikumtól való származása fölött, akkor megjegyzem, hogy V. V. Sztruve akadémikus ezekben a jelekben a hurritának elnevezett szabir törzsek emlékeit véli felfedezni. Ezt az őstörténelmünk számára igen értékes megállapítást akkor tette, amikor a már korábban említett Mohenjo-Daro-i felirat B. Hrozny-féle értelmezésén végzett helyreigazításokat. Ezzel kapcsolatban jegyezte meg Tolsztov, ha ez így lenne, akkor khorezm őstörténelme még nagyobb joggal játszhatna szerepet a churrita probléma kidolgozásánál.

Láthatjuk, hogy őseink sziklába vésett jelei is milyen nagy mértékben járulnak hozzá az őszabir és egyben ősmagyar történelem képének kialakításához. Ezek az írásjelek egybekapcsolják az őszabirokat a Mohenjo Daroban talált hieroglifákkal, szilárdan megerősítve az Indus völgyi, észak-iráni és khorezmi keleti szabir-magyar őshazánk fogalmát, de ugyanakkor egybekapcsolják a Termékeny Félhold (Mezopotámia) és a Kárpát-medence-i őshazánkkal is.

Tehát ezek a sziklafeliratok újabb döntő bizonyítékok az őszabir hatalmas terjeszkedésre, és a nagy időkülönbségre, amely a Zab folyók völgyi, i. e. X. évezred kezdettől a hunok Kr. e. I. évszázadi khorezmi megjelenéséig eltelt. Természetesen az újkőkori szabir őstelepek mindhárom őshazánkban a hosszú évezredek alatt bizonyítják a folytonosságot.

A mitikus hős, Sziyávus által alapított dinasztia, mint tudjuk, az i. u. X. századig állt fenn. E korszak eseményeit már nyomon követhetjük, különösen a legnagyobb khorezmi történetíró, al-Birúni, Tabari, al-Isztachri, al-Makszidi, Ibn-Fadlán stb. közlései alapján.

Az ebben a térkörben, ebben az időszakban élő szabir-hurrita népcsoportból kiváló hunokról a Tolsztov-expedíció megállapította, hogy végeredményben nem is voltak annyira nomád-barbárok! Nézzük, mit ír Tolsztov az „eftaliták”-ról, vagy „fehér hunokról” a könyvének 213. oldalán:

„Az eftaliták kialakulásának színhelye kezdetben valószínűleg Chorezm északkeleti határvidéke volt, az a vidék, melyet e korban még mint fentebb láttuk, az Amu Darja és Szir Darja régi közös deltája alkotott. A korai középkor folyamán ehhez a területhez kapcsolódott a Kerder vagy Kurder név. Ebből Lerch teljes joggal vezeti le a 'kidarita' nevet, melyen vándorlásuk első időszakában a 'fehér húnok' szerepelnek. Az eftaliták neve valószínűleg nem más, mint a masszagéták nevének eltorzult, törökös formája (Gweta-ali, 'Gweta népe'). Az eftaliták személyében tehát a masszagétáknak régi, Aral-tó menti hazájukban visszamaradt utódait kell látnunk.

1946-ban végzett ásatásaink folyamán ezen a területen néhány rendkívül sajátos telepet tártunk fel. Ezeket minden valószínűség szerint az eftalita kultúra abból az időből eredő emlékeinek tekinthetjük, mely déli, hódító vándorlásukat megelőzte.

Ezek a telepek egy Kazalinszktól délre fekvő mocsaras, lapályos, háromszöghöz hasonló félszigeten, vagy helyesebben mondva szigeten feküdtek. E szigetet északról a Szir Darja, nyugatról az Aral-tó, délkeletről pedig mocsaras, nádas folyók határolják, melyekbe a Kuvan-darja régi folyása torkollik. A szigetet a régi delta mellékágainak nagyszámú, régi medre szeli át.

E mellékágak partjain, a tengertől néhány kilométerre terülnek el ezek az emlékek.

Közülük a legnagyobb a Keszken-Kujuk-kala, mely a régi delta most már kiszáradt, bokrokkal sűrűn benőtt egyik mellékágának a déli partján fekszik. Nagy kiterjedésű, szabálytalan, kerekded, 500x700 méter méretű, keletről nyugatra húzódó telep ez. Főtere, melyet a nyerstéglafalak omladványaiból keletkezett sánc vesz körül, a környező síkság fölött kb. 2 méter magasságban emelkedik.

A telep közepe táján, az északi falhoz közelebb, 210x210 méter nagyságú, négyzet alapú fellegvár dombja terül el, mely a telep szintje fölött három méter, vagyis a környező síkság fölött öt méter magasságban emelkedik. A fellegvárban jól kivehető alaprajzú, tömör helyiségeket építettek. Ezek fala négyzet alakú nyerstéglából készült, melynek mérete 28x28 és 40x40 cm között ingadozik. Túlsúlyban vannak a 33x33 és 35x35 cm méretű téglák, vagyis azok a méretek, melyek Chorezm Afrigida-korát jellemzik.

A fellegvár rendkívül sajátos, meglepően szabálytalan alaprajzú. A négyzetes alap szélein kb. 1,5 méter széles folyosó fut körül. A négyzet alakú belső részt rézsutosan (a keleti részhez közelebb eső), mintegy három méter széles utca osztja ketté. Ebből az utcából, különféle irányban és különféle szögben ferde mellékutcák ágaznak szét, melyek a fellegvár egész területét szabálytalan alakú és különböző méretű épületekre tagolják. Ezeket az épületeket viszont rendszerint két-tégla szélességű kis közfalak 4x4 métertől egészen 23x23 méterig terjedő, négyzet alakú szobákra osztják. A helyiségek belsejének felszínén mind a telepen, mind pedig a fellegvárban hamuval borított kultúrréteg terül el, mely bővelkedik különféle kerámiában, rézből készült tárgyak töredékeiben és már nagyon elporladt állatcsontokban. Ezek a csontok főleg juhok és kecskék csontjai, de akadnak köztük ló- és tevecsonatok és koponyák is.

A telepen talált gazdag kerámiaanyag igen világos és sajátos képet nyújt. Az itt előforduló néhány százaléknyi dzsetya-szari és chorezmi antik és Afrigida típusú edény alapján meg tudjuk határozni a telep életének korát. A telep legkésőbbi időszámításunk elején keletkezett és egészen a kora középkorig fennmaradt.

A kerámia túlnyomó része azonban tisztán helyi formájú, durva, plasztikus kerámia, reliefszerű, gazdag díszítésekkel ékesítve, melyeket a donmelléki telepekről ismerünk. Valószínű, hogy e mértani díszítvényeket az alán törzsek terjesztették itt el. A díszek főleg az edény száját övező, fenyőformájú rajzokból állanak, részben pedig buja, növényi díszek. Ezek Mongólia és Belső-Ázsia török törzseinek kora-középkori díszítéseivel mutatnak közeli rokonságot, melyeket csont-, fém- és kőkészítményeik, sőt szövetdíszek alapján ismerünk.

E díszítések ősi formáit már Mongólia és a Szemirecsje hun emlékein megtaláljuk, melyeket az i. e. I. századtól az i. u. I. század közti időre datálunk.

Hasonló anyagot gyűjtöttünk két más vizsgált telepen, Kujuk-kalán és Dzsankenten is.”...

Majd kissé később Tolszov így folytatja:

„Ilyenformán teljes joggal tételezhetjük fel, hogy az Aral-tó menti ‘mocsári telepek’ éppen az eftaliták kultúra emlékei”. És még később pedig:

„Ez a nép, mely jellegzetes komplex állattenyésztő-, halász-, földművelő gazdálkodást folytatott, s ebben az állattenyésztés játszott a vezető szerepet, mégsem volt nomád jellegű, hanem letelepült, vagy legalábbis félig letelepült életmódot folytatott és megerősített közösségi telepeken, ‘városokban’ lakott. Az eftaliták ‘városi’ életéről állandóan olvashatunk a bizánci íróknál, így a kaiszareiai Prokopiosznál és Menandrosznál is.

E települések alaprajzából ítélve, továbbá az írásos emlékekre támaszkodva azt kell hinnünk, hogy a nemzetiségi-közösségi hagyományok az eftaliták körében még elevenek voltak.”

Tolszov sorai is bizonyítják, hogy hun elődeink nem voltak nomád barbárok. Az eftaliták életmódja „mégsem volt nomád jellegű, hanem letelepült, vagy félig letelepült életmódot folytatott és megerősített közösségi telepeken, ‘városokban’ lakott”. Tehát a Tolszov-expedíció egyszer s mindenkorra szétfoszlatta a hunok nomád-barbár mivoltára utaló nyugati történelmi jelzőket.

A kínaiak a hunokat és a magyarokat is egyaránt hasonló ideogrammával jelölték, melynek a jelentése: ész, értelem, tehetség (xiong).

A khorezmi területkör tehát rendkívül fontos szerepet játszik a magyarság őstörténelmében, mert szinte lépcsőről-lépcsőre jutunk el az őszabiroktól (Jeitun, Anau, Kelteminar, Tazabagjan, Szujurgan kultúrák, majd a Szijávus dinasztia) a szabir-hunokig, akikről aztán már egyenes az út a honvisszafoglaló Árpád magyarjaihoz, amint azt a Hármasszabir-magyar őshazánk c. fejezetben bemutattam, sőt azt is bemutattam, miként lett az „őrségváltás” idején a Döntőszabirból Döntőmagyar, vagyis miért lett a szabir népcsoportból magyar a vérszerződés és Árpád pajzsaemelésé után. A szabir-hun és hun-magyar megjelölés is nehézséget okozhat. Különösképpen azért, mert az idegen (főleg a görög) történetírók a legnagyobb előszeretettel igyekeztek a népek nevét összekeverni és saját nyelvükre átírni.

A hun név már a sumir asztrológiai térképeken is megjelenik lu-hun-ga formában, ami sumirul földművest jelent (Labat 536. sz. ékjele, melynek értelme: hatalom, fegyver, ‘KUN’ és ‘HUN’ értékkel is kiejthető, míg a ‘ga’ települést, lakóhelyet jelent (Labat 231. sz. jele). Tehát a sumir észjárás szerint úgy is mondhatnánk, hogy a

lu-hun-ga egy olyan hatalmas népnek a neve, amelyik földműveléssel foglalkozik. Nos, az első kötetben részletesen leírtam az ős-szabirok növények nemesítésére, állatok háziasítására utaló, agrárforradalmat elindító tevékenységét.

Badiny Jós Ferenc magyarázata a hun névvel kapcsolatban:

‘A KOS csillagkép neve ősi – ma sumirnak nevezett – nyelvünkön:

mul LÚ HUN-GA... azaz a HUN EMBER CSILLAGHÁZA. Itt a „HUN” ugyanaz az ékjel, mint a KU’ (L. 536.)

A HUN kifejezés filozófiai tartalma és szellemi értelme tehát: ‘első, kezdeti, legrégebb és égből való.’”

Tehát végeredményben nem is olyan bonyolult a szabir-hún-magyar kapcsolatok megértése, ha ismerjük a történelmi tényeket. És hogy e szabir-hun-magyar őstörténelem gyökereit még jobban megismerhessük, most ismét a Közel-Keletre kell mennünk.

VIII. ERIDU

Az ős-szabiroknak és a sumiroknak elnevezett népcsoport egybeolvadása, fúziója az Al-Ubaid és Jamdet Nasr periódusban játszódott le. E két periódus szétválasztása nem egyszerű, mert kulturális tekintetben szinte egybeolvadnak. Az emberi civilizáció kialakulásának folyamatában hatalmas szerepet játszott Eridu – a bölcsességéről híres Enkinek, a művészetek és mesterségek pártfogójának és a földalatti édesvizek istenének – szent városa. A sumir ékírások hagyománya szerint Eridu az első volt azon öt város között, amelyek már a vízözön előtti időkben is léteztek. Eridu szent városával kapcsolatban indították a nagy szabir-hurrita vitát a tudósok, Ungnad, Gelb, Speiser, stb. Ennek a vitának nem az volt a tárgya, hogy az ős-szabirok (subarok) sumirok voltak-e, vagy fordítva, hanem hogy a hurriták szabirok voltak-e. Vagyis ezek a nagy tudósok Eridu subar eredetéhez nem fűztek kétséget, mert e legrégebb – a köztudatban sumir alapításúnak vélt várost – az ékírások szövegek mind su-bur-nak, subar-nak írták. A Fara szövegek is, melyet a tudósok a legkorábbi Dél-Mezopotámiából származó olvasható ékírások szövegekként tartanak. A ‘pánszabiristának” tartott Arthur Ungnad Subartu c. könyvének 28. oldaláról idézek, ahol a nagy német indogermanista tudós a szabir népetnikum legkorábbi ékírások nyomait mutatja be. Ez pedig egy Eridu melletti, vízözön előtti helységnévből származik, A HA.ki megjelöléssel, mely a CT XVI 6 Papiszöveg (Z 237 ff.) szerint sumirul így van leírva:

„lú-tu-tu eridu-ki-ga-ké mu-un ud-da me-en

eridu-ki A.HA.ki-se mu-un na-ri 5)me-en.”

Ennek akkád fordítása:

„a-si-pu sá ina al eridu ib-ba-nu-ú ana-ku

sá ina al-eridu u su-ba-ru re-hu-ú ana-ku.”

Magyar fordítás:

„Eriduban kiképzett pap vagyok én,

Eriduban és Subarban születtem én.”

Ezzel a Papiszöveggel kapcsolatban Ungnad még a következőket írja:

„Dieses A.HA.ki = subar ist jedoch zweifellos nicht in Subaru zu lokalisieren, wie man früher annahm. Es ist vielmehr eine südbabylonische Stadt die in der Nahe von Eridu am persischen Golf lag. Bekanntlich ist Eridu, das heutige Abu-Sahrain, das weitab vom Meere viel Boden abgewonnen. Zur Zeit Sulgis, des 2. Königs der 3. Dynastie von Ur, lag es noch am Ufer des Meeres (kisád tam-tim), wie die babylonische Chronik BM 26472 bezeugt. In der Nahe von Eridu muss auch diese subar gelegen haben.” Vagyis:

„Ez az A.HA.ki = subar, mégis kétségkívül nem Subartuban fekszik. Ez sokkal inkább egy délbabilóniai város, amelyik Eridu közelében a Perzsa öböl táján feküdt. Ismeretes, hogy Eridu, a mai Abu-Sahrain, a tengertől messzebbre fekszik. A hordalékos talaj időközben sok területet épített fel a tengerből. A 3. Dinasztia 2. királyának, Sulgisnak az idejében még a tenger partján (kisád tam-tim) található, amint ezt a BM 26472-es babilóniai Krónika állítja. Eridunak a közelében kellett ennek a Subarnak feküdnie.”

Az idézett Papiszöveggel kapcsolatban Ignace Gelb az A.HA.ki megjelölés után dinasztiát és kérdőjelet használ, mintegy jelezve, hogy a vízözön előtti első sumir dinasztia ős-szabir dinasztia is lehetett (Ignace J. Gelb: Hurrians and Subarians 31. o.). Miért tesz kérdőjelet Gelb professzor az A.HA.ki (Subaru) megjelölés után? Még a könyvének ugyanazon oldalán, a FARA Szövegekben szereplő igen sok személynévvel kapcsolatban – a nyugati történetírásra nagyon jellemzően adja elő mondanivalóját: a Deimel és Jestin orientalisták által bemutatott listán a legtöbbet előforduló személynév a FARA Szövegekben a „SU-BUR” név. Ez a név ugyanazzal az ideogrammával van írva, mint Naram-Sinnek egyik Subartum-mal kapcsolatos feljegyzése, melyet UR városában ástak ki a régészek. A „Subartum” kifejezés Gelb szerint csak a „Subar” vagy a Subartu’ személynévet jelenthette, mintha azt mondanánk, hogy német, francia, ír, angol stb. No de most, folytatja Gelb, ha mondjuk azokról a franciákról van szó, akik Angliába költöztek, akkor egy idő múlva már nem franciáknak,

hanem angoloknak fogják nevezni őket és ivadékaikat. Így van ez ezekkel a subarokkal is, hogy sumiroknak kell őket megjelölni, írja Gelb, mert Sumer-ben laktak.

Azt viszont már nem magyarázza meg a nagy tudású professzor, hogy miért nevezi sumirnak e népet és területkörét Sumernak, amikor ennek az írásnak a papja arról beszél a fenti sorokban, hogy Eriduban és Subartuban született (és nem Sumirban.)

Érdemes itt utánanézni annak, hogy miként született a sumir elnevezés erre a népcsoportra, amely magát sohasem nevezte sumirnak, mint ahogyan a fenti agyagtábla idézet is subarokról, és nem sumirokról szól. A *sumer, sumerian* stb. kifejezést először Jules Oppert francia orientalista használta 1869-ben, tehát jóval több mint ötezer évvel a szóbanforgó periódus után. Ennek az ősmúltunkra nézve rendkívül fontos elnevezésnek a történetét Badiny Jós Ferenc Káldeától Ister-Gamig I. c. könyvében így írja le (78. o.):

„A *sumer* név használata indokolásában a *sumerológusok* mindig arra a kétnyelvű – *sumer* és *akkád* (semita) – táblára hivatkoznak, mely ékirat a British Múzeum 14013. szám alatti tulajdonát képezi, s melyről Berzold így olvasta le az írottakat:

(Kétnyelvű szöveg. Felül *sumir*, alatta *akkád*.)

sumir: (tört. rész)..*Anta Eme KU*..(törés)

akkád: *SAPLIS AKKADA ELLIS*..*SU*..(törés).

A ‘SU’ utáni írás nem olvasható – de éppen Oppert véleménye alapján a szakemberek abban egyeztek meg, hogy a ‘SU’ után valószínűleg ‘ME-RA-A’ szöveg következhetett, s így született meg a hipotézisből ma már köztudatba ment ‘SU-ME-RA-A’. Ez azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy a sumirok magukat így nevezték. Ugyanis az ékiratos szövegekben Sumeriára vonatkozólag mindig ‘KI-EN-GI’ ékjelek szerepelnek, vagyis országukat a Nádasok Szent Földjének hívják. Az asszír ékiratok még igen későn is ‘mat EME KU’ ideogrammákkal nevezik Sumeriát.”

Bobula Ida: *A Sumir-Magyar Rokonság* c. könyvének 107. oldalán szintén megállapítja, hogy a sumirok sohasem nevezték magukat ekként.

Nem kívánok itt most részletesebben foglalkozni a ‘nagy sumir probléma’ e szintén vitatható részével, annyit azonban meg kell jegyezni, hogy Gelb professzor fenti érvelése arra vonatkozólag, hogy az A.HA.KI = SU-BA-RU (Eridu-i) népet Sumir-nak nevezi – egy kutató feltevése alapján – nem oldja meg a kérdést, sőt ezzel csak elindítja a vitát. Elsősorban figyelembe kell venni itt azt, hogy a korai Eridu-i nép SU ideogrammával van jelölve a FARA SZÖVEGEK-ben, s láttuk azt Bobula Ida bemutatásában is, hogy ez a népetnikum AR, AZ, AS, SA vagy SU néven szerepel a szakirodalomban is. És valóban, a Cambridge Ancient History nagy történelmi munkában igen gyakran találkozunk a SU néppel. A SU ideogramma az alapja a szóbanforgó időszak utáni SU-BAR-TU, vagy a sumir kifejezés szerinti SU-BIR-KI nagy történelmi egységnek is. Megfontolandó, hogy sok idegen orientalista is a Subar népetnikumot a mezopotámiai térségben már a sumirok megjelenése előtti idősziakra teszi. Tehát itt inkább két népnek – a subar és a sumirnak nevezett népnek – a fúziójáról (közvetlenül a vízőzön utáni fúziójáról) beszélhetünk.

Az ős-szabirok ős-Eridu és egyéb térségekben való igazolására most ismét Arthur Ungnad idézett munkájához fordulok, melynek a 23-26. oldalán találtam a következő döntő bizonyítékot: Ungnad azt írja itt ugyanis, hogy Subartu leggyakrabban használt ideogrammája SU.EDEN formában van feltüntetve a sumir agyagtáblákon, mint pl. a 4337-es sz. geográfiai-lexikai szöveg: KUR SU.EDEN.KI jelölése. A sumirok a SUBIR.KI kifejezést is gyakran használták Subartu megjelölésére. Ezek után Ungnad a sumir glosszáriumokban és egyéb feljegyzésekben is található igen fontos ideogrammákat mutatja be a sumir Subir.ki és az akkád Subartu megjelöléssel kapcsolatban. Így pl. a SUMIR LISTA V R 16 a.b., Z 14 ff. alatt találjuk:

su-gir = e-lam-tum

sa-gir = e-lam-tum

igi-nim = e-lam-tum

su-gir = su-bar-tum

sa-gir = su-bar-tum

hu-b(u-úr) = su-bar-tum

A 4337-es szöveg pedig a következő módon erősíti meg a fenti ideogrammákat geográfiai alapon:

su-bir-ki = su-bar-tum

su-gir-ki = su-bar-tum

sa-gir-ki = su-bar-tum

hu-bu-úr-ki = su-bar-tum

Ezekből a példákból láthatjuk tehát, hogy a sa-gir kifejezésből a g és k betűk hangátvitelével sa-gir = sa-ki = sa-ka, vagyis megtaláljuk a híres saka-szaka szkita-szittyia népetnikum elnevezésének a gyökereit is. Ilyenképpen válik tehát a SA-SU-SUBAR ős-szabir népetnikum a magyar őstörténelem megoldásának a legbiztosabb bázisává, mely népetnikum természetesen Kelet-Délkeletről indul el, s nem az északi Ural-Ob-i régiókból.

A fenti glosszárium táblázatát különben megtaláljuk I. J. Gelb: *Hurrians and Subarians* c. munkájának 92. oldalán is. I. J. Gelb, a University of Chicago egykori orientalista professzora egyébként Ungnad egyik ellenlábas volt a nagy szabir-hurrita azonossági kérdés vitájában.

A SU-BIR-KI szót gyakran SU-KI rövidítésben jelölték (A. Ungnad: Subartu 127. o.) A SU-ki, SA-ki, SAKA kifejezés tehát ekként is könnyen megérthető.

Gelb könyvének 93. oldalán a su-gir és sa-gir kifejezést egyformán használták úgy Subartu, mint Elam megjelölésére. Egyébként ugyanerről a The Encyclopedia Britannica (IX. kiadás Vol. III.) is megemlékezik, azt írja, hogy Elam ősi neve Umma, Subari, azaz magas föld, felföld volt, melynek semita fordítása: Elamu. Ephraim A. Speiser: Mezopotámian Origins c. munkájában szintén megerősíti ugyanezt: „Elam csak a semita neve és nem az eredeti neve volt ennek a Sumertől északkeletre fekvő országnak.” (For Elam was only the Semitic and not the native name for the country northeast of Sumer... /9. o. 18. lábjegyzet/).

Mindez különösen akkor ejt bennünket gondolkodóba, ha a kínai történészek legújabb munkáit, vagy a China Pictorial Magazint olvasva arról értesülünk, hogy Kashgar ujjur város alapítói között (i. e. I. évszázad) elamiták, kiangok, hunok és indo-szkiták voltak. Tehát ekként kapcsolódik össze a Hármas szabir-magyar őshazánk közel-keleti (Eridu, Subari-Elam) és az ősi Khorezmből kiinduló belső-ázsiai ujjur-ordosi-mongóliai hun-magyar őstörténelmi vonal. Tulajdonképpen mikor is találjuk a szabir népetnikum első megjelenésére vonatkozó irodalmat az orientalista tudósok munkáiban? Sok évi türelmes kutatás és utánajárás után azt találtam, hogy már a 19. század elején említik először ezt a népcsoportot, éspedig azután, hogy a mezopotámiai Kuyunjiknél (Ős-Ninive) ebben az időben az angol régészek ékírásos táblákra bukkantak. Ezeknek a szabir-magyar őstörténelem szempontjából olyannyira jelentős ékírásos tábláknak a leírását és magyarázatát legalaposabban Friedrich Delitzsch: Wo lag das Paradies? (Leipzig, 1881), azaz Hol feküdt a Paradicsom? c. munkájában találjuk. Delitzsch, a híres orientalista a Sumerische-Sprachlehre, Leipzig (1914) szerzője az asszír történelmi ékírásos feljegyzésekből jól ismerte azt a népet és földet, amely Su-ba-ri-i, Su-bari-e, Su-bar-te (tu) alakban fordult elő és ezt a népet Szíria irányában kereste. Ugyancsak ismerte azt a földet is, mely Su-EDEN-KI formában volt az ékírásos szövegekben feltüntetve, melyet ő viszont „SU-mas-ki” formában olvasott le. Su-bar-tu területéről is Delitzsch tudósít bennünket legelőször, melyet viszont „Su-mas-tu” értékkel olvasott le. Szintén Delitzsch hívta fel az orientalisták érdeklődését arra is, hogy a sumir és akkád szövegekben idegen szavak fordulnak elő, mint elam-ki, Su-(ki) és Su-Eden-ki, amelyből Delitzsch azt következtette, hogy az Elam-ki megjelölés azokra a szavakra vonatkozott, amelyeket az elam nyelvű térkörben beszéltek, és ugyanúgy a SU-KI megjelölés pedig a SU régió népének a Su nyelvére vonatkozott. Tehát amint látjuk, Friedrich Delitzsch már a XIX. század végén megjelölte a SU-SA-SUBAR-ÖSSZABIR népetnikumot Észak-Mezopotámiában és ugyanakkor a nyelvüket is megkülönböztette.

A későbbi angolszász tudósok Delitzsch publikációin felbuzdulva igyekeztek a subar-szabir népet a maguk ősiségének a keresése közben a saját származáselméletükre felhasználni. Ezért ástak olyan nagy lendülettel (Max Oppenheim, E. E. Herzfeld stb.) a Közel-Keleten és Iránban, különösképpen azután, hogy ezekben a térkörökben az ős-szabirokra vonatkozó régészeti leleteket találtak. De végeredményben a nagy igyekezetük az általuk „turáninak” is elnevezett ős-szabir nép malmára hajtotta a vizet, mert ahogyan a német tudósok a II. világháborúban elszenvedett vereségük után politikailag és tudományos téren is az „indogermán-szabir” téves elképzelésük feladására kényszerültek, az új régészeti leletek, az antropológiai és nyelvészeti bizonyítékok alapján.

Delitzschen kívül még sok más korabeli tudós (mint J. N. Strassmaier, J. Oppert, A. H. Sayce stb.) foglalkozott az ős-szabirokkal, de igazi nagy történelmi jelentőségükre csak Hugo Winkler mutatott rá először Suri c. munkájában (1907).

Hugo Winkler 1906-ban kezdte régészeti ásatásait a közép-anatóliai Bogazköy-ben. Rögtön etnológiai problémákról értesíti a szakembereket az első közleményében (Verlaufige Nachrichten über die Ausgrabungen in Boghaz-köy im Sommer 1907, MDOG No. 35.). Ugyanis a hetita nép ásatási rétege alatt egy korábbi, de rokon, ún. ‘mitanni’ népcsoport réteget talált. Azonkívül még e népcsoporthoz kapcsolódva szintén talált még egy másik, gyakran előforduló népetnikumot is, melyet „Charri”-nak nevezett el, és azonosította őket az egyiptomiak „charu” és a biblia „horita” népetnikumával.

Innen ered tehát a Tolszov Ősi Chorezm-jében előforduló ‘charri’, ‘churri’ népmegjelölés, mely különösképpen Szijávus szabirjaival kapcsolatban tűnik fel lépten-nyomon.

A Winkler ásatásainál napvilágra került ‘mitanni’ ékírásos szövegekben szereplő istennevekről Winkler azt állította (persze elhamarkodottan), hogy azok indoeurópai eredetűek voltak, némelyik ‘charri’ vagy ‘mitanni’ hercegnek a nevével együtt. Egy későbbi dolgozatában (Die Arier in den Urkunden von Boghaz-köy, OLZ XIII. 1910) azt tételezte fel, hogy a ‘HARRI’ név azonos etimológiailag az „ARJA”-val. Ezzel szemben viszont B. Hroznynak, a magyarul is beszélő, de szintén indoeurópaista beállítottságú tudósnak a véleménye a „HARRI” névre vonatkozóan egészen más volt.

B. Hrozny-t a Mohenjo Daro-i hieroglifek megfejtésével kapcsolatban már említettem, – aki ezeket a hieroglifeket a szabirhoz hasonló nyelven írottaknak mondta – Winkler kortársa, és a hetita nyelv megfejtője volt, a „Die Lösung des hethitischen Problems” (MDOG No. 56, 1915) c. dolgozatában próbált tiszta vizet önteni a pohárba a Boghazköy-i táblák népetnikumát illetően. Hrozny kétségét fejezte ki afelől, hogy a „HARRI” „ÁRJA”-t jelentene, mert szerinte a Boghazköy-i táblák nem mutattak indoeurópai vagy árja eredetet,

ellenkezőleg, azok nyelve közeli rokonságot mutat az ún. Tusratta levelek szövegével és ugyancsak az Urartu-i és néhány kaukázusi nyelvvel is.

Részletesen foglalkoztam a Tusratta levelekkel, és amint az első kötetben is írtam, itt nem egyébről van szó, mint arról, hogy Tusratta mitanni király III. Amenhotep (i. e. 1413-1377) egyiptomi fáraóhoz írott egyik levelében magát „Tusratta Hurwuhe erwine” címmel illette, és ezt Ungnad szerint rosszul fordították „Tusratta hurrita király”-ra, és így keresztelték el a szabir nép egy nagy csoportját hurritának. Ezzel kapcsolatban jegyezte meg Ungnad, hogy a Hurru nem népnév, hanem minden valószínűség szerint egy elvont fogalom, mint szövetség, unió. Vagyis a „Hurwuhe” inkább egy szövetség királyát (Bundeskönig, LUGAL HUR-RI) jelenti. Ez a megállapítása annál is inkább bizonyosnak látszik, mert közismert, hogy a mitanni birodalom (i. e. 14-12. század) több apró „hercegségből” állott. Tehát a nyugati történetírás ködösítő szándékkal megint csak ilyen kétes fordításból eredő elnevezéssel bélyegzi meg ezt a nagy történelmi szerepet betöltő népet. Azért is fontos ezt tudnunk, mert ebben az i. e. 2. évezredbeli népben már a Dentumagaria szabirjait ismerjük fel, akik a kegyetlen asszír nyomás elől előbb a Kaukázus védőövezetébe, míg Szíjávus szabirjai az i. e. XIII. században (tehát szintén az asszír nagyhatalom idején, annak kezdetén) Khorezem területére vándoroltak.

Míg a Tusratta leveleket tartalmazó ‘Amarna’ táblát 1887-ben találták meg Egyiptomban, így az már az 1907-ben ásató Hugo Winkler rendelkezésére állt, s nem véletlen tehát a Winkler által használt „charri” elnevezés és abból a ‘HARRI’ = ‘ÁRJA’ levezetés sem.

Ez már Hroznynak is sok volt, s kétségbevonta Winkler etimológiai levezetését. Hrozný a „HARRI”-ból származó „HARRITA” kifejezést a jobb hangzású „HURRITA”-ra változtatta, így jutottak el aztán a nagy indogermanista tudósok a „hurrita” néphez, vagyis kreáltak maguknak a mi szabir elődeinkből egy új népcsoportot, melyet aztán mindjárt a germánok őseinek mondtak ki. Mint ahogyan az ebben a térkörben talált egyéb népcsoportokat is – a hettitákat és a mitannikat is – ‘árják’-nak jelentették ki először. Nos, ez az eljárás nem éppen tudományos, inkább: aki kapja, marja, ‘aki amit talál azé’ szokáson alapul. Az indogermanisztika, indoeuropaisztika ilyen alapokra épített történelmi elmélete megingott, és ma már külföldön is hivatalosan átértékelik a spekulációkra felépített elgondolásaikat a német, germán (és vele együtt az angol nép) „faj” eredetéről.

Arthur Ungnad kutatta először a szabirok őstörténelmét, aki 1909-ben (BA VI) már elhintette az ún. pánszabir (Pan-Subarian) elmélet magvát, melyet továbbfejlesztett a későbbi munkáiban. Így 1915-ben indítványozta, hogy a Tusratta levél nyelvére és a levélben szereplő személynevekre vonatkozó „mitanni megjelölést töröljék el és helyette a ‘szabir’ („Subaraer”, „Subarian”) kifejezést használják, mert bebizonyosodott, hogy „Mitanni” csak egy politikai és nem nyelvi egységet képviselt.

Az első igazi képet Ungnad ‘pánszabir’ elméletéről valójában az 1923-ban megjelent „Die altesten Völkerwanderungen Vorderasiens. Ein Beitrag zur Geschichte und Kultur der Semiten, Arier, Hethiter und Subaraer (Kulturfragen, Heft I. Breslau, 1923) c. tanulmányából alkothatjuk magunknak. Ebben kifejti, hogy kutatásai folyamán már a Kr. előtti 2500-2000-re tehető időpontból talált olyan ékírásos feljegyzéseket, melyek szabir kereskedők és rabszolgák jelenlétét igazolják az e korabeli Babiloniában. Ugyanebben a tanulmányában megállapítja, hogy Assurt, az asszírok híres fővárosát a szabir Uspia és Kikia építette. Ungnad az ún. Amarna korszakban szinte mindenütt szabirokat talált a Közel-Keleten, így Mezopotámiában, Anatóliában, Szíriában, Palesztinában és Egyiptomban is. És miután Subartu a sumir-akkád tradíció szerint a felosztott akkori világ egyik negyedét (északi) alkotta, így Ungnad arra a messzemenő következtetésre jutott, hogy a Palesztinától a Kaukázusig terjedő nagy területkör őslakossága (Ureinwohner, aboriginal population) szabir volt, és talán a sumirokat is megelőzték Mezopotámiában. (Azóta már meggyőző régészeti leletek igazolják, hogy bizony több ezer évvel megelőzték a sumirokat). Ungnad szabir eredetűnek vélte az addig hettitának nevezett művészi alkotásokat is, sőt a „hetita hieroglif”-nek nevezett írást a szabirok legősibb írásának tartotta.

Ungnad szabirokra vonatkozó legfontosabb munkája a Subartu (Berlin und Leipzig 1936.) c. műve, melynek fő témája a szabirok azonosítása hurritákkal. Egyébként Ungnad Subartu c. könyve indította el igazán a nagy szabir-hurrita vitát, amely az utóbbi évtizedek régészeti leleteinek a nyomására a hurriták szabir mivolta mellett döntött. Ezt fényesen bizonyítják azok a régészeti leletek is, amelyek úgy a Közel-Keleten, mint az Iráni-fennsíkon, Beludzsisztánban is felszínre kerültek, valamint az az utóbbi időben tapasztalt tendencia, amellyel ezeket a leleteket most már igyekeznek összekapcsolni a régészek (elsősorban az angolok), mintegy jelezvén a közös eredetüket, habár ezt a népetnikumot még mindig nem nevezték határozottan és egyértelműen szabirnak. Az őstörténelem átértékelése során remélhetően ez is bekövetkezik.

*

Eridu régészeti leleteinek bemutatása előtt idézzük fel, alapítóinak eredetét. A Zagros hegység nyugati lankáin, a Kerka folyó völgyében nagyszerű kultúrákat (Tepe Sarab, Tepe Guran, Tepe Sabz, Ali Kush, Susiana stb.) létesített a Zab folyó mellékéről terjeszkedő ős-szabir nép. Amikor már meghonosította az öntözőcsatornás gazdálkodást is a mezőgazdaságban (i. e. 6. évezred), egyre mélyebben nyomult be a mezopotámiai sivatag belsejébe is, ahol virágzó ‘paradicsomot’ épített. Ennek a dél-mezopotámiai ős-szabir térhódításnak Eridu volt a központja. Egy másik fontos bizonyítéka ennek a terjeszkedésnek a Zagros hegység lejtőiről nyugat felé, majd Eridu felé a Susiana A. kerámia rokonsága az Eridu kerámiával. Ugyanakkor a Hassuna és Samarra periódus

hatása is észlelhető itt, de az egyik legősibb városnak tartott Eridu alapítói a Zagros lejtőiről jött ős-szabirok voltak. Ezt azért is ki kell hangsúlyozni, mert egyes tudományos körök Eridu őslakosságát sumirnak jelölik meg már a 6. évezred dereka tájától. Ez pedig ellentétben áll az eddig elfogadott állásponttal, miszerint a sumirnak nevezett népetnikum a vízözön után érkezett Mezopotámiába. S amint azt Sir Leonard Woolley Ur város ásatásainál is pontosan igazolja, amikor megtalálta a vízözön iszaprétegét, akkor jelent meg a színen a Jamdet Nasr megjelölésű nép az új hitszemléletével. A legrégebb ékírásos szövegek su-ba-ru-ról beszélnek az eridui térkörben, és a híres Eridu-i kerámia a Susiana A. rétegből az Iráni-fennsík, Nyugat-Turkesztán, Hassuna-Samarra-kultúrkör, valamint a Kárpát-medence kerámiájával közeli rokonságban áll. Az Eridu XV. szintjén talált templom tégláit ugyanolyan hüvelykujjal benyomogatott módszerrel készítették, mint Sialk II. szintjén. Többen próbálták már sikertelenül a sumirokkal magyarázni az őstörténelemnek ezt a szakaszát. Az eridui legalsó rétegek 'sumirosítása' is egy olyan kísérletnek látszik, amely az emberiség őstörténelmét sötétségben akarja tartani, hiszen a 'sumirokat' népestől, nyelvestől eltűntnek nyilvánították, de az őskori és az ókori szabirokat nem lehet ilyen könnyen eltüntetni a történelem színpadáról.

Eridu feltárását még a Taylor-expedíció kezdte el a múlt század közepén és H. R. Hall folytatta az első világháború után.

Eridu építészetére jellemző a 10. szinttől lefelé, hogy kívülről agyaggal bevont nádkunyhók találhatók, de a legmélyebb szinten is épültek vályogházak, melyekhez mellékhelyiségként kapcsolódtak a nádkunyhók (F. Safar: Third Season of Excavation at Eridu 1948-49. In Sumer, 5 /1949/). A padlót homok és agyag keverékével vonták be. A több szobából álló helyiségekben legalább kettőben beépített padkákat találtak, és agyagból tapasztott tűzhelyeket, és négy agyag, lábon álló főzőedényt (a lábas szavunk eredete?). A felső rétegek háztérvei szintén egyszerűek, keskeny folyosó mellett két-két vályogfalú szobát építettek. Ehhez hasonló nagyságú és nehéz vályogot használtak Észak-Mezopotámia Ubaid periódusában, a falak nem voltak vastagabbak, mint a leghosszabb vályogtégla. A vályogba kevés szalmát (tőreket) is keverték, és a falakat jó minőségű malterrel vonták be. Néhol egyszerű, vörös csíkosra festették a falat.

Eridu ősi város építészetében nagy jelentőségű a 18. temploma, melyeket szintenként egymásra építettek. Ezek a templomok a város központjának legszentebb részén, az Ama-Sin (i. e. kb. 2047-2039), a 3. Ur dinasztia harmadik királya által épített hatalmas zikkurat alatt fekszenek. A zikkurátot sohasem fejezték be, mert egy ős-szöveg (omen-text) szerint Amar-Sin 'egy cipőnek a csípése' (feltörte a lábát, és a seb elfertőződött) következtében korán meghalt, és az utódai feladták a küzdelmet a homokbuckák ellen. A 18., vagyis a legmélyebb ponton lévő templom alapjait még a homokbuckákra rakták le. A 6-18. szint templomai még az Ubaid periódushoz tartoznak, és ezt a hosszú időszakot teljesen átívelik. A 1-5. építészeti szint templomai az Uruk és a Jamdet Nasr időszakhoz sorolhatók.

A 18., vagyis a legmélyebb szint templomából csak épülettöredékek maradtak fenn, sőt a régészek abban sem biztosak, hogy van-e még mélyebb kultúrréteg a falak alatt. A 17. szinten egy téglalap alakú, nagyon vékony falú épületet találtak, befelé nyúló falerősítésekkel. A 16. szinten már felismerhető a kegyhely, olyan, mint a dél-mezopotámiai első ilyen hitvilági építmény, egy kis négyszögletes épület, melynek egy kiszögellésében és a templom közepén is egy pódium vagy oltár áll. Ezek a kis kegyhelyek egy igen hosszú időszakot magába foglaló vallásszemléleti, rituális építészeti kezdeti stádiuma, melynek nyomait egy sokkal későbbi periódusban is felfedezhetjük meg, pl. az északi Tepe Gawra kultúra templomaiban, a későbbi nagy sumir kultúrák hatalmas zikkurátjaiban is, ahol szintén középen vannak az áldozati asztalok. A 17. és 16. szint kegyhelyen a kis kerek áldozati asztalokon megégett áldozati maradványokat találtak, a subar vallási szertartás első bizonyítékait.

A 15. szint templomfalaiból nem sok maradt épen, de az megállapítható, hogy 8x6 méter volt a kerülete. A 14-12. réteg templomaiból csak a hosszú időtartamot jelző törmelék maradt.

A 11-9. rétegből egymáshoz hasonló templomok kerültek elő, bár a 10. templomrétegből csak az alapzat maradt meg. Ezek a templomok egy hosszú hajóból állottak, melyekből oldalt kisebb helyiségek nyíltak, így a későbbi három részes sumir templom előfutárainak számítanak. A pódium a templom keskeny részén volt, mögöttük hosszú folyosót építettek. A 11. szintű templom pl. 15 m hosszú, de a falai csak egy téglavastagságúak, rendszeresen váltakozó távolságokban támaszfalakkal megerősítve. A 9. szintű templomnak szép stílusú lépcsőbejárata is volt.

A 8. templom már 21-12 m, három részes terv szerint épült. A templom előtti nagy teraszról lépcsőfeljárat vezetett az oldalsó ajtóhoz. Az oltárt a templom délnyugati részén helyezték el, azzal szemben pedig az áldozati asztalt. Az oltár mellett még egy agyagból készült 'szarv' és terrakotta halászeszközök, és áldozati halcsontmaradványok is voltak.

A 7. szint temploma a 8. kissé dekoratívabb mása, 18,5x13 méter nagyságú, több bejárattal. A főoltár itt is legalább 40 cm magas, szemben az áldozati pódiummal, melyen áldozati tűz maradványait találták. A sok halcsont lelet is áldozati ajándék bemutatására enged következtetni.

A 6. réteg temploma 23x12 méteres, kissé keskenyebb, de szimmetrikusabb az előzőnél. A rövidebb oldalon nincs két bejárata, mint a 7. szint templománál, csak a templom hosszú oldalán van bejárata. A 6. szinttel le is záródik a szabir, az Al-Ubaid periódus, mely egyúttal egybeesik a vízözönnel, és a Jamdet Nasr periódus indulásával. Ekkor jelenik meg a sumiroknak elkeresztelt nép, hogy az itt talált Ubaid időszaki ős-szabirokkal

együtt megalakítsa a hatalmas sumir dinasztiákat. S amint a templomok leírásánál láttuk, nem csak építészeti stílus, de a hiedelemszemléleti előfutárai is ezek az őszabir vallási központok a sumir hitvilági életnek.

Amíg az eridui Al-Ubaid periódus templomai három csoportba sorolhatók, a legkorábbiak a 18-15., a közbensők a 11-9. és a későbbiek a 8-6. rétegből maradtak (a 14.-en csak törmelék maradt), a periódus kerámiáját nem lehet az építészethez hasonlóan csoportosítani. A kerámiafejlődés terén ugyanis nagyobb változásokat észlelhetünk, ami érthető is, hiszen a kerámiát könnyebb változtatni. Eridu kerámiája olyannyira fontos szerepet tölt be a dél-mezopotámiai, de mondhatnánk az egyéb közel-keleti, iráni-fennsíki és khorezmi térkörben, az Al-Ubaid periódusban, hogy célszerűnek látszik e korszak kerámiájának négy csoportba sorolása: Eridu (18-15. szint), Hajji Muhammad (14-12. szint), Al-Ubaid (11-8. szint) és a késő Al-Ubaid (7-6. szint).

A legkorábbi szintek kerámiája az ún. Eridu-kerámia nagyon jó minőségű (monokrome) és festett. Legtöbbször barna vagy fekete színnel dekorálták, de inkább csokoládé színű benyomást kelt. Ha a festéket vékonyan kenték fel az edényre, akkor fénytelen, ha pedig vastagon, akkor fényes dekorációt kaptak. Ebből arra következtetünk, hogy nem pontosan meghatározott eljárás szerint festették az égetett edényeket, inkább egyéni tetszés szerint. Az őszabirokra jellemző – egész Mezopotámiában, de még távolabbi régiókban is –, hogy geometriai ábrákat festettek a kerámiára, vagy egyenes vonalakból festett sávokból, cikcakkokból, párhuzamos vagy keresztezett vonalakból álló és sakktáblaszerű mintákat.

Az Eridui kerámia jellegzetes formái a mély ivópoharak, vázák, mély tálak, vagy nagyon lapos tálcák. Különleges módon az edények belsejét is díszítették (S. Lloyd and D. Safar: Eridu. A Preliminary's Excavation 147-8. In Sumer, 4 /1948/).

Az erősen dekorált Eridu-kerámia kétségkívül az északi Samarra kultúrkör díszítési motívumaival mutat rokonságot, és az ugyancsak egy időbeli Halaf kultúrával is. Az Eridu kerámiát is helyben készítették, anyagában ugyanis megtalálták a helyi homokszemcséket.

A 14-12. szint a Hajji Muhammad-kerámia az Uruk melletti hasonló nevű lelőhelytől kapta a nevét, ugyanis itt nagy mennyiségben találták azt a fajta kerámiát, amelynek alakja igen különbözik az előző szinti edények alakjától. A tálak nagyon mélyek, az oldaluk befelé hajlik, és éles szögben végződik az alja. Az oldalára sűrű, ferde rácsos sorokat festettek, és háttérnek egy üresen hagyott négyszöget hagytak. De ezekkel éppen ellenkező eljárást is találtak, melyeken a főleg geometriai minták az edény falának csak egy kis részét fedik. Megjelenik a lilás-fekete színárnyalat, de a barna, fekete, vörös és zöld továbbra is elterjedt (C. Ziegler: Die Keramik von der Qal'a des Haggi Mohammed, Berlin, 1953). A 14-12. szinten már más típusú kerámiát is találtak – de a Hajji Muhammad az irányadó –, mely szintén észak-mezopotámiai eredetű, csakúgy, mint az Eridu-kerámia.

A 12-8. szinten találjuk a felettebb híres klasszikus Ubaid-kerámiát, mely igen nagy térkörökben terjedt el, a mezopotámiai régió határain kívül is. Ez a kerámiai korszak két fázisra osztható, a 12-10. és a 9-8. szintek csoportjára. Az első csoportban még készítik a vékony tálakat és durva kivitelű vázákat, de a 13. szinten egy egészen új stílus jelenik meg, egyfajta hosszú nyakú edény, amit 'halas fazéknak' neveztek el, és egy hosszú váza, amire a peremétől a közepéig félkör alakú fogót tettek. Ezeket a vázákat Ur városában is megtaláljuk. Az Al-Ubaid periódus kerámiakészítői nagyon találékonyak voltak, mert a következő fázisban gömbölyű aljú vázákat is készítettek (a mai utóda a kerekfenekű pohár, amit nem lehet addig letenni, míg ki nem itták).

Az Al-Ubaid kerámia leghíresebb újítása viszont a 9-8. szintről került felszínre. Félgömb alakú, csaknem tojás-héj vékonyságú oldalú tálak, melyeket nagy hozzáértéssel, művészien díszítettek (rozettákkal) rózsaszzerű szírmokkal, és stilizált levelekkel.

A 9. szintről került elő a finoman megmunkált és festett, agyagból készült 'szarv', amit a 'halas fazékkal' együtt a templom oltára mögött találtak. Ezeket a nagy gondossággal festett hosszú nyakú fazekakat azért nevezték el így a régészek, mert halcsontokkal tele találták, és feltételezik, hogy az áldozatoknál használt rituális edények lehettek. Erre enged következtetni az oltár körül talált nagymennyiségű egyéb halcsont is. Nem csak Eridu különböző ásatási szintjein, de a történelem előtti Mezopotámia egyéb lelőhelyein is megtalálhatók (elsősorban Tepe Gawra 19-17.) nemsokára a Halaf periódus befejezése után. Ebből a régészek arra következtetnek, hogy ez a kerámiafajta is északról terjedt el az eridui térkörben.

A 7-6. szinten találjuk ennek az időszaknak az utolsó kerámiafázisát, amelyet késői-Ubaid-kerámia néven ismerünk. Ebben a fázisban már régen nem készítik a híres 'tojás-héj' vékonyságú tálakat, és az Eridu-kerámiát. Az itt megjelenő kerámia az Uruk periódusba vezet, de mégis ennek a korszaknak a díszítési módja – csíkokkal, háromszögekkel, prizma alakokkal, cikcakkokkal és növényekkel – még mindig tipikusan Ubaid jellegű. Elterjedtek a kellemes benyomást keltő ivóedények, csészék, poharak, tálak és tálcák. Még kézzel készítették a kerámiát, de már megtalálták a fazekaskoronggal készített edényeket is (i. e. 4000 előtt). Ez a gyakorlat a későbbi Urukban nagy lendületet vesz.

A 7. 6. szint változatos kerámiái az eridui temető 200 feltárt sírjából kerültek elő nagy mennyiségben. Ennek az eredetileg 1000 sírból álló temetőnek a halottait a szélfújta homokbuckákba temették vályogkoporsókba, melyeket északnyugat irányba helyeztek el, ahogyan a templomokat is tájolták. Családi sírhelyeket is találtak, amiket ismét kibontottak újabb családtag temetésekor. A sírokba élelemmel és vízzel telt edényeket tettek. A későbbi babiloni mágus szövegekből arról értesülünk, hogy a halottakat ilyenképpen 'vesztegették meg', hogy később ne háborgassák az élőket. Jellemző, hogy egy sírból sem hiányozott sem a

csésze, sem a tányér. Több sírban agyag és kőkoporsókat is találtak a régészek, két sírban a kutya csontvázak bizonyítják, hogy az állatok a másvilágra is elkísérték gazdáikat.

Az eridui temetőből került elő a világ legkorábbiak tartott hajómodellje is, egy terrakottából készült vitorláshajó. Ennek a több mint ötezer éves hajócskának a közepén megtaláljuk az árboc behelyezésére készített lyukat, a kapcsokat a vitorlák lekötésére és a keresztrudak beerősítésére, de az orrdísz sem hiányzik. Ilyenek ma is az Eufrátesz kis primitív vitorlásai, a shakhtur-ok.

Az eridui temetőben sok 'anyaistennő' figurát is találtak, mint mindenütt, ahol az ős-szabir elődeink letelepedtek. De az egyik későbbi női sírban (Eridu 6. szint) a régészek egy kb. 15 cm-es terrakotta agyagfigurát találtak, mely egy meztelen, erősen stilizált férfialakot ábrázol, karcsú, elegáns testalkatú, hosszú lábú. A figura fejbrázolása teljesen megegyezik a híres Al-Ubaidi 'kígyófejű' (vagy gyíkfejű) istennőszobrocskák fejformájával, melyek szintén süvegszerű, hosszú kalapot viselnek. Ennek a férfi figurának a bal kezében viszont egy rövid vezérbot látható, míg a mellét, a felsőkarját pikkelyek borítják. Vita tárgyát képezi, hogy vajon férfi isten ábrázolásnak kell-e tekintenünk. Ezzel a kis férfiszoborral új periódus kezdődött, amely az új vallásszemlélettel változást, új népcsoport érkezését is jelentheti egyúttal. A régészek és történészek nagy része erről a periódusról azt tartja, hogy a sumirnak elnevezett nép Eridu térségébe érkezett a vízözön táján. Sir Leonard Woolley Excavation at Ur c. régészeti leleteinek bemutatásából és leírásából ismerhetjük meg leginkább ennek a demográfiai mozzanatnak a jelentőségét (már az első kötetben bemutattam). A Cambridge Ancient History megállapításait ismertetem, hogy a sumir-szabir kérdés homályos részleteit minél jobban megvilágítsam. (Vol. I. Part I. 343. old.)

„We have already noticed that ceramic changes tend to anticipate architectural developements, and it is therefore no suprise that in level 11, the one after the first appearance of the clay cicle, we begin to find the first evidence of the new, tripartite temple ground-plan which was destined to become the standart form of building associated with the religion of the Sumerians. There may therefore be a case for seeing in about these levels the first traces of the people who subsequently, in the Uruk and Jamdet Nasr periods, were to play so decisive a part in the destines of Babylonia. It is also significant that for the first time in level 12 we find the classical 'Ubaid ware in abundance.

Nevertheless, however receptive the country may have been to the admission of peoples from abroad, we may have to admit that at now prehistoric period in Babylonia can we discern any decisive break in archaeological continuity such as would give grounds for indentifying any particular stage of developement with the entry of a new people. Even in level 12 at Eridu where the architecture, an improved agriculture and an abundance of classical 'Ubaid pottery make a striking impact, we are but observing a process of technical evolution which follows naturally from what has preceded.

We are only entitled to talk of Sumerians, sensu stricto, when confronted with their writing, which appears for the first time in the period known as Uruk 4-3 (Jamdet Nasr stage of Uruk). Some authorities have therefore argued that this was the time when the sumerians entered the country, though none have been able to detect their antecedents elsewhere. Others have attempted to seek their presence at various earlier stages: the late Professzor H. Frankfort, impressed by the archaeological continuity, was prepared to recognize the peresence of Sumerians in the 'Ubaid period. He discounted the arguments that some of the older cities of Babylonia bore non-Sumerian names....". Vagyis:

„Már megjegyeztük, hogy a kerámia megváltozása az építészet terén is fejlődést irányoz elő, éppen ezért nem meglepő, hogy a 11. szinten az agyagsarló első megjelenése után találjuk az új, három részes templom alaprajzának első bizonyítékát, amely arra hivatott, hogy a sumir vallásos épületeknek standard formája legyen. Tehát fennáll annak az eshetősége, hogy megláthassuk annak a népnek az első nyomait, amelyik az Uruk és Jamdet Nasr periódusban nagy szerepet fog játszani Babilónia sorsának a kialakításában. Az is figyelemre méltó, hogy először a 12. szinten találjuk meg nagy mennyiségben az 'Ubaid Kerámiát.'

Mindenesetre bármennyire is hajlandó volt az ország az idegenek befogadására, be kell ismernünk, hogy a történelem előtti Babiloniában nem vettünk észre törést a régészeti leletek folytonosságában, mely a fejlődés bármelyik szakaszában is alapot adhatna egy új nép megérkezésére. Még a 12. szinten sem, ahol az építészet, a fejlettebb mezőgazdaság és a nagymennyiségű 'Ubaid kerámia' jelenléte is nagy benyomást gyakorol ránk, még ott is csak egy olyan technikai fejlődést figyelhetünk meg, amelyik természetesen követte azt, ami előtte volt. Sumirokról szigorúan vett értelemben csak akkor beszélhetünk, amikor az írásuk először jelenik meg az Uruk 4-3. (Uruk per. Jamdet Nasr fázisa) periódusában. Ezért néhány szakember vita tárgyává tette, hogy a sumirok vajon ebben az időpontban jöttek-e be az országba, habár egyikük sem volt képes azok elődeit máshol megállapítani. Mások viszont különböző korábbi fázisokban próbálták a jelenlétüket keresni. H. Frankfort professzor: akire a régészeti folytonosság volt nagy hatással, kész volt elismerni a sumirok jelenlétét az 'Ubaid periódusban. Viszont ő nem vette figyelembe azt az ellenvetést, hogy néhány babilóniai régebbi városnak nem volt sumir neve...."

Ezek az idézetben jelzett – subar-sumir fúzióra vonatkozó – tények magukért beszélnek. Először is a nagy tekintélynek örvendő CAH minden különösebb mellébeszélés nélkül hozza tudomásunkra, hogy csak az Eridu 12. szinten jelentkeznek az első halvány nyomai egy idegen nép megjelenésének e térkörben. De ez is csak a

három részes új templomépítési terv formájában, mely a későbbi nagy sumir zikkurátok alapjául szolgál, s vita tárgyát képezi, hogy a terveket a sumirok hozták-e magukkal, vagy csak a már meglévő ős-szabir templomépítő alapterveken végeztek közös subar-sumir kiigazításokat, különös tekintettel a lakosság számbeli fejlődésére és a technika előrehaladására. Ez utóbbi feltételezés annál is inkább valószínűbbnek látszik, mert amint a fenti idézetből is világosan kitűnik, az építéset, a mezőgazdaság és a kerámiakészítés fejlődése ‘természetesen követte azt, ami előtte volt’. Tehát ha a CAH sem képes a 12. szintnél előbbre vinni a sumirok megjelenésének időpontját, akkor nyugodtan megállapíthatjuk, hogy az eridui 18-12. szint subar lakossága az újonnan érkezett sumirok tanítómesterei voltak.

Az emberi civilizáció az első agrártelepülések létesítése óta szünet nélkül és mértani haladvány szerint növekedett, és mire a Zab folyók menti őshazából az eridui Ubaid periódusba ért, már több évezred verejtékes munkája állt mögötte. E civilizáció a legpontosabban nyomon követhető a Zab folyók vidéki, az észak-mezopotámiai, és az Ali-Kush-i – Susa-i stb. kultúrkörökből, amely térségekben a mezolitikumban és a kora-újkőkori sumirokról még egyáltalán nem beszélhetünk. Sir Leonard Woolley Ubaid-i ásatásai is csak az Ubaid periódus végére és a Jamdet Nasr időszak elejére teszi a sumirok megérkezését Mezopotámiába, vagyis több ezer évvel későbbre annál, amikor az ős-szabirok agrártevékenysége már kifejlődött, sőt az ebből kialakuló kulturális tevékenységük sorozata elindult a Termékeny Félhold térségében. Sőt a subarok agrárforradalma már tovaterjedt az iráni, indus-völgyi, khorezmi és a kárpát-medencei régiókba is. Mindebből egyértelműen és világosan kitűnik, hogy a nagy újkőkori agrárforradalom elindítóit nem lehettek a sumirok, de az egyéb nagy kultúrvívmányait is tanítómestereiktől, a subaroktól sajátították el. Ha azt kérdezzük, hogy a sumirok hozták-e egyáltalán valami kultúrterméket a beköltözésükkor Mezopotámiába a vízözön után gyéren maradt subar őslakosság körébe, akkor csak a hitszemléltre mondhatjuk bizonyosan. Mert az új jövevényekkel jelenik meg a patriarchális hitszemlélet első jele, miután nemsokára egybeolvad a kétféle hitszemlélet. Ezentúl nő és férfi isteneket is tisztelnek. A sumir ősi írásokban és a mitológiában bőven találunk adatokat arra, hogy a két hitszemlélet összezapása és fúziója hosszú ideig tartott a mezopotámiai térségen kívül is.

A nagy sumir őstörténeti rejtélynek ez a megoldása megmagyarázza egyúttal a subar-sumir problémát is, beleértve a közös nyelv kérdését is. Csak így érthetjük meg Kramer professzor felsorolását az Oxfordi Ashmolean Múzeumban elhelyezett ékíratos táblák egyikéről (Ash. 1.924.475 sz.) melyen az ékírat szövege megemlíti azokat az országokat, ahol „egy ugyanazon a nyelven imádták az Istent”. A tábla hatodik sora: SU-BIR-KI és HAMA-ZI, a hetedik sora: KI-EN-GI és KAL-DA, a nyolcadik sora: KI-URI és a kilencedik sora: MARTU nevet jelöl. A fenti sorokkal kapcsolatban említi Badiny Jós Ferenc professzor, hogy : „SU-BIR föld lakói is beletartoztak ebbe az egynyelvű területbe, és a Subir-föld Káldeából és Ki-en-gi-ből mindig feltöltődött az ‘egy nyelven beszélőkkel.’ Ugyanis ez a nép amit a magyar történelem elérhető távlatában már szabirnak neveznek. A szabirok nyelve és a sumirok nyelve ugyanaz. Lehet, hogy az évezredek folyamán nyelvjárási különbségek mutatkoznak – hiszen ma a kutatók 9 sumir nyelvjárásról beszélnek, de ezek mind összetartoznak, és például a két legfontosabb sumir nyelvjárás – az EME-KU és az EME-SAL – között éppen a magyar nyelv mutatja a középelyeztet.”...

Az egy azonos nyelv tehát Sumeriában is megvolt valamikor és ezt az ‘egy’ nyelvet egy összetartozó ‘Egy Nagy Nép’ beszélte. Ennek az emléke maradt fenn abban a szóban, ahogy ez a nép önmagát KU-MA-GAR-RI-nak nevezi az ékíratokon, vagyis ‘NAGY-HATALMAS NÉPNEK’” (Badiny Jós Ferenc: Káldeától Ister-Gamig I.)

Így válik érthetővé számunkra az agyagtáblákon ékírással írott NAGY NÉP, és NAGY NYELV fogalma, és így kapcsolódik elválaszthatatlanul a sumir ősmúlt az ős-szabir őstörténelembe.

*

Meg kell említeni, hogy a halászat mellett földműveléssel is foglalkozott itt az őslakosság, melynek tanújelét a 12. szintről megjelölt agyagsarlók is igazolják. Gabonafélék közül a primitív emmer búza, a kenyérbúza, az árpa és a len termesztésének a nyomai (Ur-ban) igazolhatók innen, a len termesztése pedig öntözőcsatornák nélkül elképzelhetetlen ebben a térségben s Jacobsen tudósítása szerint meg is találhatók a nyomai.

IX.

TELL AL-UBAID, UR ÉS URUK AZ UBAID KORSZAKBAN

Eridu közelében találjuk Al Ubaid, Ur és Uruk lelőhelyeket. Az Ubaid időszakot Tell Al Ubaid lelőhelyről nevezték el a régészek (6 kilométerre Ur városától). H. R. Hall 1919-ben kezdte ásatásait, és felfedezte egy Ur dinasztiai templom romjait, melynek homlokzatán díszelgett valamikor a híres két szarvast tartó sas dombormű (2 m hosszú és 1 m széles) Bobula Ida szerint a Napistent ábrázolja és TUR-ULLU (új fény) a neve. 1923-34-ben a Woolley-expedíció megtalálta ennek a templomnak az alapkövét, amelyen történelmi jelentőségű feírás látható: a templomot A-anni-pad-da, Ur királya, Mes-anni-pad-da Ur királyának a fia építtette Ninhursag

tiszteletére, aki a teremtés istenasszonya. A PAD ideogramma szerepel mindkét király nevében, akárcsak a honvisszaszerző nagy szabir fejedelem, ÁRPÁD nevében is (kiválasztott, felmagasztalt – Del. 73.).

A Király Lista felsorolja a vízözön utáni dinasztiákat, a Kish-i I. dinasztia volt az első, az Uruki I. dinasztia a második és az Ur I. dinasztia volt a harmadik – ennek a városállamnak volt a királya A-anni-pad-da. A Király Lista a vízözön előtt 8 királyt sorol fel öt városban. Tehát jóval a vízözön után itt még a matriarchális hitszemléletet bizonyítja Ninhurság istennő. Sőt a templomalapító király subar eredetére utal. S valóban, a régészek „feltételezik”, hogy ez a Ninhurság istennő tiszteletére épített templom az utolsó maradványa egy előző, hasonló hitszemléletű templomsorozatnak. C. Gadd azt is feltételezte, hogy mindezek a korai templomok szintén Ninhurság tiszteletére épültek. Ninhurság, aki a sumir hitvilágban is nagy tiszteletnek örvendett, ‘táplálta a fiatalokat és megvédte a halottakat’. Feltételezhető, hogy a tavaszi ünnepségek idején búcsújárást rendeztek ide egy ma is felismerhető csatorna partját követve. Ugyancsak e búcsújárást látszik igazolni a templom mellett felhalmozott hatalmas ‘kerámiadomb’ is, ami a búcsújárók áldozati ajándéka lehetett. Sok arra vonatkozó bizonyíték maradt fenn, hogy a lakosság mennyire tisztelte az istenanyát, az ‘Ubaid-kori Ur városának sírjaiban is, gyermekét szoptató istenanya figurák egész sora került napvilágra.

Az Al-Ubaid lelőhely kerámiái között megtaláljuk az Eridu és a Hajji Muhammad stílusú edényeket is, és természetesen az Al-Ubaid standard kerámiát, bár jórészt csak törmelék formájában. Miután ezeket a leleteket már részletesen ismertettem, már csak a különlegesek bemutatására szorítkozom. Egy Eriduihoz hasonló kis vitorláshajó modellt, ‘kígyófejű’ kis istennő figurákat találtak és két csákánymodellt is, amelyeken lyuk is volt a nyél beillesztésére. Ezek nem lehetnek mások, mint egy fémből, valószínűleg rézből készült csákánynak a másolatai, amelyek rézfegyverek jelenlétét sugalmazzák az Al Ubaid korszakban. Az első kötetben már bemutattam, hogy Észak-Mezopotámiában, Yarim Tepén már a hetedik évezredtől kezdve találtak réztárgyakat, és a régészek megtalálták a rézöntő kemencéket is. E sokkal későbbi időszakból származó feltáráson is megtalálhatjuk a fémmegmunkálás jeleit.

Az Eridutól 20 kilométerre, az Eufrátesz folyó partján Ur városának feltárasakor, az Al Ubaid periódusba nyúló rétegeket csak részben ásták ki a régészek, az ásatási rétegeket fedő hatalmas törmelékhalomra hivatkozva. Pedig bennünket pontosan ezek az Al Ubaid-kori rétegek érdekelnének, mert valószínűleg sok – subar-sumir népkeveredésre vonatkozó – bizonyítékot rejtene. Annyit mindenesetre máris megállapíthatunk, hogy a rendelkezésre álló leletek is nagyszerűen kiegészítik az Eriduból napvilágra került tárgyakat, úgyhogy az Al Ubaid periódusbeli életmódról már eléggé megbízható képet festhetünk. Nézzük a kiegészítő adatokat.

Woolley három kerámiaréteget különített el itt ‘Ubaid 1-3. néven. Az ‘Ubaid I. a legrégibb település, az úgynevezett ‘Árvíz gödör’ (Flood Pit) az F. fázisában található. A házakat sárral bevont sövényből építették, vagy nádból, amikor Ur városa még csak egy mocsári szigeten feküdt. Bár nagyobb mérvű feltárási hiányában erről a szintről ma még nem festhetünk teljes régészeti képet, annyit mindenesetre megállapíthatunk, hogy Ur első települése egyidős Eridu kezdetével. Ennek legbiztosabb igazolása a kerámia vizsgálati módszer, mely tanúsítja, hogy a legkorábbi eridui kerámia ugyancsak adatolható Urból is (Sir Leonard C. Woolley: The Early Periods (U.E. IV). London and Philadelphia, 1955).

Ezt a korai telepet az ‘Ubaid 2-3. réteg váltja fel, amelyben Woolley temetőket is talált. A 2. szint temetőjének a sírjaiból előkerült anyaistennő figurák, festett kerámiák és az a rituális temetkezési mód, amelyben a halottakat kinyújtott helyzetben, a hátukra fektetve temetik el, az Eridu 8-6. szinttel egyeztethető össze. A halottakat egy kerámatörmelék ágyra fektették és a későbbi ‘Ubaid stílusú edényeket tették melléjük a túlvilági útjukra. Az eriduból ismert anyaistennő szobrocskához hasonló terrakotta kis nőszobrokat is temettek melléjük, némelyik figura gyermeket szoptató anyát ábrázol. Ezek a kis szobrok és a kerámiafajták igazolják, hogy a Woolley által elnevezett Ur – ‘Ubaid 2. szint megegyezik az Ubaid periódus Eridu-i utolsó szakaszával.

Az ‘Ubaid 3. szint temetőjének sírjaiból festetlen, és minden különösebb igyekezet nélkül dekorált kerámiák kerültek elő, s valószínű, hogy ez a fázis már átmeneti jellegűnek tekinthető az ‘Ubaid és az azt követő Uruk periódus között. A kerámiadíszítések legtöbbször csak egyszerű barna vagy piros csíkok. Itt jelenik meg először a fazekaskorong. A halottakat itt már oldalukra fektetve, zsugorított testhelyzetben temetik el, tehát a rituális temetkezési szertartás is megváltozott, mert az ‘Ubaid időszak népe az özönvíz után új hiedelemvilágú néppel töltődött fel.

Tehát a nyugati történettudomány ez idő szerinti ‘nagy sumir problémát’ illető feltételezése teljesen indokolatlan. Az ember tűnődve csóvája a fejét a nyugati történettudomány konok hallgatása láttán, amiért az Al Ubaid és az azt megelőző mezopotámiai korszakok őszabir népét nem hajlandó néven nevezni, saját maga hinti el a sumir probléma magvát, azért, hogy az ‘indoeurópai’ beállítottságú őstörténelmi helyzetképet még továbbra is mesterségesen életben tarthassa. Annál is inkább, mert a sumirokat sikerült utódok nélkül eltüntetniük a történelem színpadáról és nyelvüket is holtta nyilvánítani. De az őket megelőző szabi-rokkal már nem tehették ugyanezt, mert ennek a népetnikumnak a pályafutása régészeti leletekkel pontosan végigkísérhető úgy a történelem-előtti időktől kezdve, mint az írott-történelem minden időszakában a történészek műveiből is. Azért kell ezt újból és újból megjegyeznem, mert pontosan igazolható, hogy a Woolley által az Ur ‘Ubaid 3.-nak elnevezett szinten, a rituális temetkezési formában bekövetkező változással egyidőben érkezett a sumirnak

elnevezett népetnikum, amelyik fuzionált a subarokkal, és őskultúrájukat átvéve, velük együtt teremtette meg a mintegy kétezer évet magába foglaló, több városi királyságból álló – sumirnak elnevezett – civilizációját.

Mindezek alapján megcáfolhatatlan tény, hogy a nagy ‘sumirnak elnevezett’ civilizáció alapjait már évezredekkel előtte az ős AS-SU-SUBAR-SZABIR népetnikum rakta le az Al Ubaid, Ur, Eridu térkörben, de ugyanakkor az egész Mezopotámiában is.

Ur városának ‘Ubaid-kori régészeti lelőhelyéről hidegen kalapált réz halászszigony került elő. Ez a ritka felfedezés is azt bizonyítja, hogy az ‘Ubaid periódusban a fémmegmunkáláshoz nem férhet kétség, annál is inkább, mert Yarim Tepe szabir népe már fémhevítéssel, fémöntéssel is tudott jó minőségű fegyvereket készíteni. És az őskori szabir nép állandó összeköttetésben állt, ugyanazon a nyelven beszélt.

Az első kötetben részleteztem, hogy a fémkorszakokat az ős-szabirok indították el, már a hetedik évezredben, a Hassuna időszakban. (Bizonyáságul szolgál erre az Orea Linda ősi friz krónika közlése, hogy a „Kr. e. 2000 táján a Skandináviát megszálló magyaroknak rézfegyvereik voltak”.). Szerze Európában, de különösen a Kárpát-medence területén rézfokosok ezreit találták, amelyek e korból, ennek a népnek a kezdeményezéséből származtak, és évezredekken keresztül a fémművéség a szabir nép találmánya és ők készítették a leghíresebb fegyvereket még évezredek múlva is, mint pl. még a honfoglaláskori különleges szablyát. Éppen ezért fontos megjegyezni – a későbbi sumir hagyományok szerint –, hogy már az Ubaid korszak végén a Tigris és Eufrátesz folyó közötti Mezopotámia területén alapított városoknak jelentős fémmegmunkáló kézműves ipara volt. És ezeknek a városoknak nem sumir, hanem szabir nevük volt! És ezek a sumir hagyományok „fegyverkovácsok fellegvárának” nevezik ezeket a vízözön előtti városokat, Badtibira és Eridu nevét is említik (T. Jacobsen: The Sumerian King-list, Assyriological Studies, no. 11, Chicago, 1939). Szintén a fémmegmunkálás bizonyítéka az Ur-’Ubaid periódus legmélyebb szintjéről előkerült megmunkált aranylemez-szalag.

A híres Uruk város a harmadik ‘Ubaid-kori régészeti lelőhely Urtól 65 km-re északnyugatra, az Eufrátesz partján. Az ótestamentum Erech-je és a mai Warka a sumir dinasztiák korában roppant jelentőségű, hatalmas várossá fejlődött.

Uruk az ‘Ubaid periódusban is virágzó város volt, erről a próbaátasások során mindenünnen előkerülő nagy mennyiségű ‘Ubaid stílusú kerámia tanúskodik. A régészet itt is adós maradt az alapos feltárással, mint Al-Ubaid ásatásánál, és csak a szondák eredményére hagyatkozhatunk. Pedig csak az E-anna zikkurát délkeleti oldalán egy német expedíció próbaátasása 18 szintet állapított meg, amelyek közül az 5-18. rétegek történelem előttiak, ahol még az 5. szinten sem találtak az írás használatának nyomára. Viszont ebben a 18 rétegben megszakítás nélküli kultúrfejlődés igazolható. A tíz méter mélységű 18-14. réteg felel meg itt az ‘Ubaid periódusnak, míg a 14-12. átmeneti és a 12-5. szint az Uruk időszakhoz tartozik.

A rendelkezésünkre álló leletekből megállapíthatjuk, hogy az Uruk ‘Ubaid régészeti anyaga az Eridu 8-6. és az Ur ‘Ubaid időszak utolsó fázisának felel meg, vagyis az ‘Ubaid időszak utolsó fázisának. Ebből a tíz méteres mélységű, hatalmas méretű kultúrrétegből megállapítható, hogy ennek a fázisnak nagyon hosszú ideig, legalább ötszáz évig kellett tartania. Viszont figyelembe kell vennünk Lenzen azon megállapítását is, hogy az Uruk egyéb térségében végzett ásatások az Uruk 3-4. fázis házai alatt ‘Hajji Muhammad-Eridu periódus’-beli kerámiatöredékeket hoztak felszínre, amely arra enged következtetni, hogy Uruk korábbi ‘Ubaid periódusai még a szemünk előtt elrejtve, a föld mélyén pihennek.

Az első településeket itt is mocsaras helyre építették. A nádkunyhók, majd a vályogfalak ugyanazt az építési stílust mutatják, mint Al Ubaid és Ur első házai.

Tehát Ur város legrégebbi kultúrrétegei is csatlakoznak az eridui, az ubaidi és uruki ‘Ubaid-kori térközhöz és minden különösebb nehézség nélkül megállapíthatjuk, hogy az ‘Ubaid korszakban – és különösen annak kezdeti és középső fázisában – ezt a térkört egy és ugyanazon népetnikum, az ős-szabir nép népesítette be, mielőtt az ‘Ubaid periódus vége felé megjelent a sumirnak elnevezett nép.

De nem csak Eridu, Al Ubaid, Ur és Uruk városában virágzott az ős-szabirok híres ‘Ubaid-kori kultúrája, de igazolható az egész Mezopotámia térköréből és még távolabbi lelőhelyekről is. Mindjárt Uruk környékén találjuk Qal’at Hajji Muhammad és Raidau Sherqi lelőhelyet. A híres Kish városától, ahonnan a vízözön utáni első királyságokról adnak hírt a sumir ékírásos feljegyzések, mintegy öt kilométerre északra van Ras El-’Amiya ‘Ubaid-kori őstelepe. Ez a lelőhely azért fontos, mert Kish városából Jamdet Nasr előtti periódust eddig még nem adatolhatunk, de a régészek feltételezik, hogy a hordalékos talaj alatt Kish városában is léteznek korábbi kultúrkorszakok is. (Woolley szerint legalább 10 m víz borította a vízözön alatt, aminek 3 m iszaplerakódás felel meg.)

Tovább északra, szintén a Tigris és Eufrátesz folyó között fekszik Tell Uqair, jóval i. e. 5000 előttről – ahonnan a nyélbeillesztésre szolgáló lyukkal ellátott csákány öntvényforma származik. Az ‘Ubaid-korban már virágzó Tell Uqair az ősrégi Kutha város mellett, mintegy nyolcvan kilométerre a mai Bagdadtól. Tell Uqair szűkebb térkörében találták a többszínű kerámiájáról híres és egy új időszaknak is nevet adó lelőhelyet, Jamdet Nasr-t. A régészek feltételezik, hogy itt is korábbi ‘Ubaid jellegű kultúra maradványai nyugodnak a föld alatt.

Innen északkelet felé a Diyala folyó völgyében legalább 9 helyről jelentett az Iraki régészeti Intézet ‘Ubaid periódusbeli őstelepeket (Ischali, Khafaji, Eshnunna, stb.). De már közeledünk a Zab folyók melléki szabir

őshazához, és valóban, Kirkuk térségében a Kis Zab folyó mentén talált régészeti leletek a Halaf periódus után 'Ubaid kerámiát mutatnak olyan híres lelőhelyekről, mint NUZI (Yorgan Tepe), Kudish Saghir, Qaul'at Saifak, Ujagh Tepe, Tell 'Arafat a Kepri térségben, Tepe Derwiesh, a Daquq körzetben Tell el-Mukhfiya és Merbat Abu Khanajer. A Chamchamal térségben viszont Qal'at Ka, Kurd Qal és Tepe Sirkewan.

Innen kelet felé, az iráni határszélhez közel ismét több helyen találtak 'Ubaid periódusból származó leletet: a Shahrzur alföldön Quadha of Halabja, a Rania alföldön hét őstelep: Qal'at Rania, Kurdi Buskin, Schemsara Basmusian, Qarashina, Kamarian és E-Deim. Az utóbbi lelőhelyekről feltételezhető, hogy a későbbi Uruk periódusban is lakottak voltak.

A Kis Zab és a Diyala folyó közti térségből mindeztidáig még aránylag kevés régészeti lelet került napvilágra, de a régészek feltételezik, hogy a jövőben esetleg sor kerül ásatásokra. Reményt ad erre a nemrégiben Tell-es-Sawwanban feltárt Samarra periódusbeli őstelep, amelynek az 'Ubaid korszakához tartozó leletei között olyan ötven alabástromból faragott molett, hangsúlyozott nőiességű istennőszobor is volt, melyek fejn az Eriduban és Urban talált istennőszobrokhoz hasonló hosszú, süvegszerű kalap van. Ezeknek a szobroknak a jelentősége azért fontos, mert Tell-es Sawwan legalsó kultúrétegei jóval megelőzik az eridui és uri legkorábbi 'Ubaid-korszakbeli szinteket. Ez a nagy jelentőségű régészeti lelet szintén döntő fontosságú bizonyíték arra is, hogy az őszabir népetnikum észak-északkelet felől terjeszkedett a dél-mezopotámiai térségbe, ugyanakkor már hatalmas területeket népesített be, és magas fokú kultúrával rendelkezett már jóval a sumirok megjelenése előtt.

Felmerül a kérdés, hogy a szóbanforgó periódus előtti nagy időszakok őstelepeiről és más híres lelőhelyről is adatolhatók-e 'Ubaid-kori régészeti leleteket. Az őszabirok ekorabeli nagy régiókba való szétterjedését és hegemoniájuk teljességét igazolja az a tény, hogy erre a kérdésre igennel felelhetünk, és felsorolhatók Hassuna (Tell-es-Sawwan)-Halaf (Arpachiyah) periódusok, Matarrah, Tepe Gawra, Ninive kultúrtelepek, Rowanduz kerület - Baradost barlangok, Jebel Sinjar területkör, a mai Szíriában Tell Brak, Chagar Bazar, Balikh völgy, a Felső- és Közép-Eufrátesz környéke, Nyugat-Szíriában az Orontes völgy és az Amuq síkság, míg az iráni régióban Tepe Guran, Ali Kush és Susa, valamint az Iráni-fennsík és Khorezm több lelőhelyén is. És még számtalan helyen megtalálhatók az őszabir nép hatalmas 'Ubaid-kori régészeti leletei. Mindez a szabir-magyar őstörténelem eddig agyonhallgatott fejezete.

Számunkra mégis különösen fontos az 'Ubaid-kori Kárpát-medence Tisza-kultúrákból is kellőképpen adatolható 'Ubaid időszak leletek, bizonyítva az őszabirok jelenlétét ebben a szabir-magyar ősmúlt egyik legfontosabb időszakában. Az Olt (Erősd) és Körös (Körös-kultúra) folyó mellékén virágzó Hassuna és Halaf periódus (i. e. 5500-tól) kárpát-medencei kultúrájának természetes folytatása az ezer évig tartó hatalmas 'Ubaid periódus. A Kárpát-medencében már 7500 év óta régészeti leletekkel igazolható a szabir-magyar ősmúlt.

Az eddigi régészeti kutatások alapján csak a jéghegy csúcsa látszik, a további várható kutatások eredményei bizonyítják a történelmi valóságot az őszabirok történelmének talán legfontosabb korszakát, hogy teljes képet kaphassunk. Annyi máris bizonyos, hogy az őszabir nép már jól szervezett, magas kultúrájú egységben élt a saját maga alkotta hitszemléletének útmutatása alapján. Az őszabir népetnikum a hármas szabir-magyar őshazánk minden térségével szoros kapcsolatot tartott fenn már az 'Ubaid korszakban, és kultúráját, fegyvereit, művészetét, társadalmi rendjére vonatkozó nézeteit, kézművességének újításait megosztotta, kicserélte. Amikor a vízözön után a sumirnak nevezett nép e magas műveltségű népre telepedett, átvette a kultúráját és együtt fejlesztették azt tovább.

Eljött az ideje, hogy a magyar nép megismerhesse az igazi ősmúltját a mai pángermánizmust, pánszlávizmust szolgáló finnugorista őstörténelem helyett. „Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók”, mondja Zrínyi Miklós, a költő a nemzet önbizalma és önbecsülése helyreállítása érdekében. De még nem teljes a szabir őstörténelmi kép, sok kutatást igényel, amint például én is igyekeztem megvilágítani eredetünket. A magyar őstörténetkutatók három csoportja éppen az általam említett három térségben keresi a magyarság őshazáját. A hatalmas területi és időbeli mélységek keretébe mindegyikük munkája belefér. A tudományok és a régészet fejlődése szükségszerűvé tette a történelem ártértelekését, de a tárgyilagosság talaján, nem pedig a finnugoriztika tévtanaira építve.

FÜGGELÉK

„THE OTHER ATLANTIS” by Robert J. Scrutton Edited by Ken Johnson, Jersey Neville Spearman.

Az angol író érdekesítő könyvben mutatja be az 1871-ben nyilvánosságra hozott ősfriz Orea Linda Krónikát, melyet megjegyzéseivel fűszerez. A krónika évszázadokon keresztül egy család birtokában volt, őrzése és kiegészítése szent kötelességként szolgált nemzedékről-nemzedékre. Amikor a krónika nyilvánosságra került, a tudományos körök és az újságok is érdeklődéssel fogadták, bár először csalásnak, hamisítványnak minősítették. Csaknem feledésbe merült, míg Scrutton munkája ismét rá nem irányította a figyelmet.

A brit szigetekről északra és keletre egy nagy, félkör alakú föld húzódott, mintegy összekapcsolódva a feltételezett Atlantisz-szal. Ez az Atland-nak nevezett terület viszont hosszú évezredekkel túlélte Atlantiszt. Atland annak ellenére, hogy a nagy viharoknak kitett Hebridák és az örökös fagyban sínylődő Grönland között feküdt, mégsem volt elszegényedett kontinens, szubtrópusi éghajlata volt, és megelégedett népessége.

Természetesen Atland arany korszaka idején a geológusok feltevése szerint Grönlandnak is szubtrópusi éghajlata volt.

Kr. e. 2193-ban valamilyen kozmikus szerencsétlenség érte az Anyaföldet, talán az Immanuel Velikovsky World in Collision (1950., Világok összeütközése) c. művében kifejtett, a Föld egyensúlyvesztéséhez hasonló tünet miatt, vagy valamilyen égitesttel ütközhetett össze a Föld. Mindenesetre az Orea Linda Krónika említ egy szerencsétlenséget, aminek következtében a föld tengelye megbillent, Atland elsüllyedt és a története csaknem feledésbe merült.

Atland életben maradt hajós népe a katasztrófa után a mai Dánia területére menekült. Egy idő után az ősrizek utódai leírták elvesztett anyaországuk népének történetét, hitvilágát, törvényeit. A későbbi nemzedékek új fejezeteket írtak a történelemhez, míg ez a könyv egy nemzet 'naplójává' vált. Az utolsó bejegyzés Kr. u. 1256-ból való, ezután már nem folytatták a 3500 évet átölelő krónikát. Ekkor másolta le a frizországi Hiddo Over de Linda a krónikát golyocsból készült papírra. Ennek az utolsó kópiának a megőrzése az Over de Linda családban apáról fiúra szállt, míg Cornelius Over de Linden 1867-ben át nem adta másolásra és lefordításra Dr. Eelco Verwijs-nek, a Leewardeen Provinciális Könyvtár (Frizország) könyvtárosának. Ma is itt őrzik.

Az Orea Linda Krónika kronológiája:

KR. E.

- 2193: The destruction of Atland.
(Atland elpusztulása).
- 2092: Magyars and Finns colonise Scandinavia from the East.
(A Keletről érkező magyarok és finnek gyarmatosítják Skandináviát.)
- 2012: Magyars invade Friesland.
(A magyarok elfoglalják frizországot.)
- 2000: Colonisation of Phoenicia by the Frisians.
(A frizek gyarmatosítják Föníciát.)
- 1550: Colonisation of the Punjab by the Frisians
(A frizek gyarmatosítják Punjabot.)
- 1188: Ulysses visits Kalip, highpriestes of Walcheren.
Ulisses meglátogatja Kalip-et, Walcheren főpapnőjét.)
- 591: Denmark lost to Frisians.
(A frizek elfoglalják Dániát.)
- 589: The murder of Frana Eeromoeder of Texland.
(Texland nagyasszonyának, Franak meggyilkolása.)
- 559: Accession of Adela.
(Adela uralkodásának kezdete.)
- 557: Death of Adela in suprise attack of Texland by the Finns.
(Adela halála a finnek váratlan Texland elleni támadásakor.)
- 540-530: Appollonia's writing, covering the history of Frisco, Asega, and Askar, kings of Friesland.
(Appollonia leírja Frisco, Asega, Askar Friesland-i királyok történetét.)
- 303: Writings of Frethorik and Wiljo.
(Frethorik és Wiljo írásai.)
- 70: Writings of Konered.
(Konered írásai.)

KR. U.

- 11: Writings of Beeden.
(Beeden írásai.)
- 803: Liko Over de Linda preserves the Orea Linda manuscripts.
(Liko Over de Linda megőrzi az Orea Linda kéziratot.)
- 1256: Hiddo Over de Linda saves and re-copies the Orea Linda manuscripts.
(Hiddo Over de Linda megmenti és lemásolja az Orea Linda kéziratokat.)
- 1848: Aafjie Meylhof hands over the MSS to Cornelius Over de Linden.
(Aafjie Meylhof átadja a könyv kézíratait Cornelis Over de Lindennek.)
- 1867: Cornelius Over de Linden allows Dr. Eelco Verwijs to copy and tranlate the MSS. (16. old.)
(Cornelius Over de Linden megengedi Dr. Eelco Verwijs-nek, hogy lemásolja és lefordítsa az MSS-t.)

Dr.Verwijjs lefordította a krónikát az ősfriz nyelvről, majd formába rendezte és korrigálta. Majd Dr. J.G. Ottema költségen kiadták ősfriz nyelven, címe (ősfriz fordításban) „Thet Oera Linda Book”.

A könyv nagy port vert fel a tudományos körökben, vagy két tucat tudományos munka jelent meg róla. Scrutton is felteszi a kérdést. „Lehetetlenség? Abszurd spekuláció? Fantázia? a friz tudós, aki először fordította a könyv ősi nyelvét, maga is így gondolta, de mégis folytatta a fordítást. És a lépésről-lépésre meggyőző, logikus következtetések után a hitetlensége lassan gyöngülni kezdett. Végül teljesen meggyőződött arról, hogy nem fikció, nem csalás, hanem egy nép valós története, amely elmenekült egy olyan országból, amely ismert volt ugyan a mitológiában, de nem a modern nyugaton, és melynek leszármazottai szétszórta és ismeretlenül ma is élnek szerte a világon.” Nem áll szándékomban most az Oera Linda Krónika kritikáit felsorolni, csak a neves Vitringa professzort említem, aki egy *Devanter Courant*-hoz szóló levelében írja: „Nem mondhatok mást, mint azt, hogy az Oera Linda Könyvben közölt tények a rendes történelemben is igazolhatók, így nem lehetnek valótlankok.”

Szemelvények Scrutton A másik Atlantis c. könyvéből – a szerző szabadfordítása angolból.

R. J. Scrutton kommentárja a 104. oldalon:

Az Oera Linda Krónikából arról értesülünk, hogy a magyarok és a finnek 2092-ben Keletről jöve elfoglalták Skandináviát. Adela írása szerint ez akkor vált lehetségessé, miután Twiskland, vagy Németország hatalmas erdősegei tűzvész következtében elpusztultak az Atland elsüllyedését előidéző nagy katasztrófa idején.

Az ősfriz krónika arról is pontos leírást ad, hogy a magyaroknak rézfegyvereik voltak a finneknek viszont kőszerszámaik és a magyarokkal szemben különösen alárendelt szerepük volt. Egyszerűen mögöttük kullogtak (were simply tagging behind).

Amennyiben hitelesnek könyvelhetnék el a könyvet, az Oera Linda Krónikát, mint azt igen sok tudós meg is tette, akkor a finnugorisztika eredetét némiképpen meg tudnánk magyarázni. Mindenesetre spekulációra ad okot az a körülmény, hogy az Oera Linda Krónika 1867-ben került először nyilvánosságra, éppen abban az időben, amikor Budenz, Hunfalvy és a többi nem magyar származású tudós, osztrák kormány megbízott megjelent hazánkban, hogy a magyarokat ‘nyelvükre és történelmükre’ megtanítsa. Hogy a finnugorisztika hova juttatta a magyarságot és a magyar történetírást, azt minden hazánkfíának látnia és tudnia kellene. Nem nehéz azt sem kitalálnunk ezek után, hogy úgy a trianoni, mint a párizsi békeparancsokat is jórészt ennek a magyargyalázó elméletnek köszönhetjük. Hiszen ha felütötték a magyar történelemkönyveket – vagy azok fordításait – nem láttak abban mást, mint azt, hogy a magyar Európába betolakodott, barbár, primitív származású horda. Tehát nem lehet számunkra közömbös, hogy ennek a krónikának a valódiságát pontosan megállapítsuk, és a nép a valódi történelmet tanulhassa.

Scrutton magyarázata a könyvének 104. oldalán:

„A magyarok nyolcvan évvel a Skandináviába való megérkezésük után, ahol a Frya nép (frizek) megbarátkozott velük, újból támadásba kezdett, és i. e. 2012-ben elfoglalták az egész Frizországot.”

Kivonat a krónikából:

Eight: White Gods from the East.

(Fehér istenek Keletről) 111. o.

Amikor Inka az ő hűséges követőivel, a frizekkel, magyarokkal és finnekkel Spanyolországból elindult, hogy az elsüllyedt Atland esetleges maradványait megtalálja, eléggé biztosra vehető, hogy semmit sem talált. Viszont az is feltehető, hogy addig vitorlázott tovább nyugat felé, amíg szárazföldet nem talált. Így juthatott el Peruba.

Scrutton magyarázata a 127-128. oldalon:

Az Oera Linda Könyv nem magyarázza meg a ‘Thyriers’ nevet, de amint már lábjegyzetekben is jeleztem, egészen valószínű, hogy ezek a népek a föníciaiak, frizek és magyarok voltak Tyreből, ahol i. e. 2000 táján fémmegmunkáló szakemberek is voltak.

Scrutton kommentárjából a 85. oldalon közölt Phaistos-i koronggal kapcsolatban: „A korong 241 jele semmiképpen sem hasonlít a frizek írására, megerősítvén azt, hogy amikor a magyarok elfoglalták a Duna partjait és a frizekkel keveredtek, akkor egy új írást találtak fel titkos feljegyzések rögzítésére.”

A SZABIR-MAGYAROK ŐSTÖRTÉNETE III.

második, átdolgozott kiadás

I.

SUBAR – ÓKORI SAPIR ÉS ÁRPÁD SZABIRJAINAK KAPCSOLATAI

A szabir magyarok őstörténete című munkám II. kötetében az utolsó fejezetben (Tell Al Ubaid, Ur és Uruk az Ubaid korszakban) megállapítottam, hogy az 'Ubaid korszakban – és különösen annak a kezdeti és középső fázisában – ez a térkör egy és ugyanazon népetnikum, éspedig az ős-szabir népetnikum birtokában volt, mielőtt a sumirnak elnevezett nép az 'Ubaid periódus vége felé megjelent volna a színen. A legújabb régészeti ásatások tanúbizonysága szerint nem csak e térkörökben virágzott ez a messzeföldön híres 'Ubaid-kori kultúra, hanem az egész Mezopotámia területéről és számos már ez időben virágzó újkőkori kultúráról is igazolható. A szabir-magyar őstörténelem nagy jelentőségű leletei Kish, Jamdet Nasr, Khafaji, Eshunna, Nuzi ásatási helyekről is adatolhatók az Al Ubaid időszakban, Arpachiyah, Matarrah, Tepe Gawra, Ninive, Tell Brak, Chagar Bazar, Balikh völgye, Orentes völgye és az Amuq síkság, Tepe Guran, Ali Kush és Susa, az Iráni-fennsík és Khorezm területén pedig a Halaf időszakban.

Számunkra mindenek felett a Kárpát-medencében talált Tisza-kultúra leletei fontosak az 'Ubaid periódusból. Az első kötetben leírtam, hogy a híres Hassuna és Halaf kultúra – az erdélyi Olt folyó melléki (Erőd) és a Körös folyók melléki (Körös-kultúrkör) – is az 'Ubaid periódushoz kapcsolódik, és ezáltal a magyarság elődeit a Kárpát-medence őslakóinak tekinthetjük legalább 7500 esztendő óta.

Az 'Ubaid periódus eddig napvilágra hozott leletei csak a jéghegy csúcsát mutatják. Csak Uruk lelőhely E-anna zikkurát délkeleti oldalán egy német expedíció a próbaásatásai során 19 m mélységű 'Ubaid periódus 18 szintjét állapította meg. Tehát még nagyon sok ásatás és rengeteg idő szükséges az ős-szabir múlt teljes mélységű megismeréséhez.

A National Geographic magazin 1991. évi májusi száma (108. old.) közli, hogy „A 25000-re becsült régészeti lelőhelynek még a 10%-át sem tárták fel.” (Mezopotámiára vonatkozó adat – a szerző megjegyzése.) A helyzet azóta sem javult, ha remélhetőleg ismét béke lesz a térkörben, és folytatódhatnak az ásatások, az ős-szabirok régmúltja, életformája még világosabban tárulhat elénk.

Mindenesetre már az eddig bemutatott leletanyagból is megállapítható, hogy itt már a „sumirok” megjelenése előtt páratlan és hatalmas civilizáció fejlődhetett ki, amely az agrárforradalom, a kézművesség, a művészetek elindításával az egész emberi civilizáció fejlődését megalapozta.

Arra a következtetésre jutottam, hogy a szabirok őstörténetét egy későbbi korszakban, éspedig Subartu történelmével folytassam, amíg a Termékeny Félhold, elsősorban Mezopotámia területén ismét megkezdődhetnek az ásatások. Így képet alkothatunk a „sumirok” megjelenése előtti szabirok életmódjáról – és tényekkel, adatokkal gazdagítva – a vízözön utáni subar-„sumir” fúzió, az együttműködés korszakáról is.

Ismét megjegyzem, hogy a subir-„sumir” fúzió a Kr. előtti 4. évezred elején történt, miután a vízözön következtében megritkult lakosság helyébe a „sumirnak” elnevezett népetnikum letelepedett. (1869-ben Jules Oppert javaslatára az orientalista kongresszus elfogadta a „sumir” elnevezést.) A rendelkezésre álló adatokból megállapítható, hogy az ős-szabirok egy része Alsó-Mezopotámiából észak felé húzódott – az ékiratos agyagtáblák szerint Subartuba. A visszamaradó ős-szabirok nagy része összeolvadt a jövevény kusitákkal. Ez az új népcsoport alakítja ki azt a máig csodált hatalmas kultúrát, amit róluk „sumir”-nak neveztek el. Arra vonatkozóan, hogy a subarok (= szabirok) voltak-e a tanítómestereik, Sir Leonard Woolley régész a legilletékesebb válaszolni, aki a híres Ur lelőhelyet feltárta.

„... vita tárgyát képezi, hogy az özönvíz előtti Al Ubaid népet nevezhetjük-e sumirnak? Azt azonban megállapíthatjuk, hogy az általuk kifejlesztett kultúra nem volt arra ítélve, hogy a vízözönrel eltűnjön. Éppen ellenkezőleg, mert a későbbi, igen magas fokot elért sumir kultúra nagy részét éppen ez a régi műveltség alkotta, amelyet átvettek utódai, az 'Al Ubaid-i nép a mitológia szerint is...” (Sir Woolley: 'Ur in Chaldea', Brockhaus, Wiesbaden, 1957, 31. old.)

Mielőtt még elkezdeném az ős-szabirok történetét a sumirok idején és a sumirok letűnése után, bemutatom azokat a bizonyítékokat, amelyek az ős-szabirokat az ókor és Árpád, Nagy Fejedelmünk honvisszafoglaló szabirjaival összekötik. Így könnyebben áthidalhatjuk az óriási időméliséget, melyet a subar-összabir-szabir őstörténelem átfog.

Legcélszerűbb a bizonyítást P. Dhorme orientalista Revue d'assiriologie et d'archaeologie oriental folyóiratban Subartu-Mittani című cikkével kezdeni. Az Ugaritban (Ras Shamra) kiásott agyagtáblákon SU vagy

SUBAR-nak megjelölt népről megállapítja, hogy azonos a klasszikus történetírók által Saspeires, Sapeires, Sabeires, Sabiroi és Saberoi (vagyis szabir) néppel (a népnév lefordított, görögösített változatai). Padányi Viktor kimerítően foglalkozott az ókori szabir népetnikum különböző elnevezéseivel, a Dentumagaria című munkájában megdönthetetlen erejű történelmi forrásadatokkal, érvelésekkel és konklúziókkal mutatja be Árpád honvisszafoglaló népének nagy többségbeni és fontosságban is a priori szabir mivoltát. A 221. és a 222. oldalról idézek:

„Az ötödik mezopotámiai hullám tulajdonképpen nem is ún. ‘elvándorlás’, hanem inkább egyszerűen északi és északkeleti irányú tágulás és terjeszkedés a Kaukázus és az Észak-Káspi-régió irányába.

Ez a terjeszkedés nem a szó szoros értelmében vett Mezopotámiából, hanem annak északi térségéből, a Tigris és az Eufrát forrásvidékét, mondáink és krónikáink ‘Evlath’-ját is magába foglaló Szubartuból, Zabaortéból indul ki, melynek a neve talán a korai szumir kor egyik városállamának, a Szipparnak nevével van valamilyen összefüggésben. E városközpontnak és a hozzá tartozó területnek lakói a Kr. e. 3. évezred folyamán fokozatosan szétmölve elárasztják előbb az egész forrásvidéket, majd a Rus (Araxes) és annak északi testvér folyója a Kur (Cyrus) által öntözött és a Kaukázus alatt elterülő Nagyalföldet is egészen a Káspi-tengerig kelet felé és a Fekete-tengerig nyugat felé, óriásivá kiterjesztve ezáltal az ősi Szubartu fogalmát.

Jönnek ebbe a térségbe mások is, őshunok is, és ezek sarkában az Elám mögötti síkról őszúrok, asszák is, a nyelv, a faj és a származás azonban ugyanaz és ezek a csoportok békésen megférnek a zömöt jelentő szubartui eredetű ‘összabirokkal’.

A területet és népét az ősi Szubartu néven kívül nevezték az ókorban Szuprinak, Suprinak, Szapardnak, Szpardanak (az asszirok nevezték egy részét Urartunak is), Szpardiának, Szibárnak, Sipharnak, Siavaranak, Szabiriának, egy része a mai napig, egy más része Szavartoszk, egy harmadik része Esbér, van itt Zapaorte hegy s a térség tele van ‘szabir’ földrajzi utalásokkal. Mindenesetre akárhányféleképpen betűzte le tízféle nép tízféle nyelve ezt a szót 5000 esztendő hosszú útjai alatt, mindenféle torzításon konokul és eldisputálhatatlanul keresztülszillan az egyetlen és azonos fonetikai alap, szabir, amely talán az ősi szumir ‘szab’ bázisnak az -er, -ir, -ar, -úr, -ira csoportba tartozó népjelölő végződéssel való összetétele”. (Az 1963-ban bekövetkezett halála utáni felfedezések igazolják a kutatásait – a szerző megjegyzése.)

Látjuk, hogy Padányi Viktor aránylag kevés régészeti forrásadatra támaszkodva is már elég határozottan igyekszik bizonyítani az őszabirok azonosságát az ókori történetírók sokféleképpen elnevezett népeivel. Az elmúlt négy évtized alatt hatalmas mennyiségű lelet került felszínre elsősorban a Termékeny Félhold térségében, és a régészeti eljárások kiegészülnek a legújabb kutatási és tudományos módszerekkel, pl. a kormeghatározási eljárásokkal, analitikai módszerekkel, orvostudományi, biológiai eljárásokkal, a géntulajdonságokkal bizonyítható a származáselmélet, ezután már nem kell csak a későbbi ókori történetírókra és a mitológiára hagyatkozni.

Padányi, aki tíz esztendeig tanulmányozta a nyugati történetírók műveit, és a nyugati világ könyvtárai a rendelkezésére álltak, így felderített minden nemzetünk eredetére vonatkozó forrásadatot. Tudomására jutott az ókori és újkori történetírók fondorlatossága, amint a magyarok őseinek régmúltját meghamisítani igyekeztek, főleg az indogermanista történelemszemlélet finnugorizmus tévtana. A tudósok, történészek, nyelvészek, régészek, antropológusok, néprajzkutatók stb. mindenütt egy legősibb kultúrára visszavezethető népcsoportot találtak, és sem az árja, sem a sémi, hanem az általuk „turáninak” nevezett népcsoportba tartozónak sorolták be a megfett agyagtáblák írásmélei alapján ezeket a ragozó nyelvet beszélő népeket. Természetesen ezeket a tudománytalan kategóriákat a népek felosztására szintén az indogermanista tudósok találták ki főleg a múlt század elejétől kezdődően – látszatra, külső jegyek alapján döntöttek a népek eredetéről, és a jelenlegi élőhelyük szerinti földrajzi egységekről nevezték el. Csak hogy a tudomány és a technika fejlődésével fény derül az igazságra, pl. a műholdakkal a sivatag homokja alá temetett 7-8 ezer éves őstelepeket, öntözőcsatorna-rendszereket fedeztek fel.

Egy nagy történelmi egység volt a Zab földi őshazából terjeszkedő, Közel-Kelet, Belső- és Közép-Ázsia, és a Kárpát-medence hatalmas régióit benépesítő őszabir nép.

Lukácsy Kristóf A magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei, eredeti örmény kútfők útján (Kolozsvár, 1870) című munkájában így ír:

„A közép-ázsiai Magyarok Sabartoasphali neve hihető közös eredetű a kaukázusi Hunok egyik számos felekezetének Sabir melléknevével és egy hasonló nevű közhonra emlékeztet.

Armenia északi vidékeit tartván a Magyarok eredeti szülőföldjének, hívek eddig követett rendszerünkhöz vonjuk kérdőre az örmény írókat és lássuk ismernek-e ők Örményországban Sabir földet vagy népet. Valamint egyéb hozzájuk intézett kérdésekben, úgy ebben sem hagynak ők cserben bennünket. Felső-Armeniában északnyugat végcsúcsánál egyfelől Cappadocia és Kis-Armeniánál, másfelől Colchis és a Dahok földével határos terjedelmes egy vidéket állítván előnkbe, mely a legrégibb idők óta Sabir, Sapir néven nevezetik, halljuk tudósításait.

Sabir vidék Felső-Örményországban a Dahok határszélein hason nevű várossal és helységgel. (Mechitár, a Névszótárban Sabir szó alatt.)

András, Izsák tanítványa, Sabir kerületbe vonult, és a Sabir hegység szikláinak egyik barlangjában hét évig lakott. (Vartan Örményország földiratában.)

Sabir kerület határos a Dáhok földével. (Vartan földiratában.)

Sabir kerület sajátja volt a hatalmas Pakradita nemzetségnek, tanúsítja ezt Chorenein kívül Byzanti Faust midőn írja: Valarsacesnek nőül adá (Manuel Fővezér) Sabir föld urának leányát a Pakradita nemzetségből. (Byzanti Faust, Örmények története).

Kurken Sabir földjére vonult. (Arzeruni Tamás).

Isbér vagy Sabir erősített hely hason nevű kerületnek fővárosa. (Insidsian, Örményország leírása).

Az idézett örmény földíró e felett még azon reánk nézve fontos körülállásról értesít, hogy Sabir várost és kerületet a helység lakói, valamint szintén a Törökök és Arabok felváltva, hol Isbér, hol 'Hunut' névvel illetik, mely szó azon kívül, hogy már magában a Hunokra, kapcsolatban pedig a Sabir melléknévvel a Sabir-Hunokra utal, eszünkbe juttatja egyszersmind, hogy a diospolisi feliratokban, Egyiptomban Seostis előtt élt, Ramses királytól meghódított népek sorában a Hunok 'Unut és Unna' néven jönnek elő.' Dann ein siebentes Volk Unut ... der sechste Unu a). A persepolti ékiratokban az örmények, Cappadoxok, Sapardok és Hunok úgy jelennek meg mint szomszéd népek. Hi adorationem igni, mihi tributa attulere Armenia, Capadocia, Sapardia, Hunae (Fejér György „Aborigines et incunabula Magyarorum 32. o.). Sapardia nem más, mint az örmény felföld Sabir vidéke. Herodot annak lakóit Saspis és Sapir néven említi, ide tartozó helyei a következők: Decima septima portio haec: Matienis et Saspis etc. Aloordii et Sasbant. (Herodotus Historiarum. L. VII.).

Super hos (Persas) ad ventum Aquilonem habiant Medi super Medos Saspis, super Sapis Colchi ad Septemtrionale pergitingantes mare, in quod influit flumen Phasis. (Herodotus L. IV.).

Byzanti István tanúsítja, miként: Sabir, Sapir és Saspis csupán szókiejtési különbözőségek, valósággal pedig azon egy népet jelentenek.

Sabir kerületnek hason nevű városát Diodor Sibának mondja és Colchisba helyezi 'Regina Colchorum Sibar'. (Diodorus Siculus Historiarum L. IV.). Cicerónál az Siphara néven jön elő. (Cicero. Epistola ad Atticum. A város mint mondám ma is létezik Bajburt török kormányzóságban és Isbir meg Hunut néven ismeretes.

Az ily különféle alakokban előforduló, de egyező fővonásoknál fogva félreismerhetetlen Sabir vidék és város Felső-Örményországban, mely a Hunut melléknévet mind máig megtartotta, nem ok nélkül a Sabir-Magyarok és Sabir-Kunok szülőföldéül tekinthető, a honnan azok a történetírást megelőzőt korban Kelet- és Észak-Ázsiába elágtak."

Még sokáig sorolhatnám a szabirok különböző neveit ókori történetíróktól, de úgy tűnik, a fenti példák is bizonyítják a szabir népetnikum ókori elnevezéseit. Felmérhetetlenül fontos adalék a magyar őstörténelem kiderítése szempontjából, hogy az örmény születésű és örmény iskolába járó Lukácsy Kristóf plébános par excellence eredeti örmény forrásadatok útján nevezi a szabir népetnikumot a magyarság egy része őseinek. Ezeket az örmény forrásadatok a könyve végén 23 oldalon keresztül pontosan fel is sorolja. Sok magyar kutató tekintette forrásmunkának a könyvét. A szamosújvári plébános 1851-ben mutatta be a művét a Magyar Tudományos Akadémiának, de az akkori hivatalos indogermán történelemszemlélet és annak fattyúhajtása, a finnugorizmus a magyarságnak mélyen lealacsonyító származásmélelet szánt, ezért a saját költségén adta ki a könyvét 1870-ben Kolozsváron, a második kiadás pedig az emigrációban látott napvilágot 1957-ben.

A Lukácsy-idézet gyakran említi együtt a hun-szabir-magyar népetnikumot. Tolszov, a híres orosz régész kijelenti, hogy a Kr. előtti XIII. században délről és nyugatról (nyilván az asszirok nyomására) szabir-hurrita népesség érkezett a Szent Kanga (Nyugat-Turkesztán) területére, és közülük váltak ki később a húnok. A szabir-húnokról már Ramses fáraó is említést tesz, a meghódított népek között „Unnout és Unna” néven említi őket. Darius Hypstaspes persepolti ékiratában „Hunae” (latin fordítás) formában jelennek meg.

A szabir-hún (előmagyar) kapcsolatokat tehát már a Kr. előtti második évezredből írásos bizonyítékok is kimutatják. Nem csoda, hogy a hún-magyar kapcsolatok bemutatása ellen, és a magyarok eredetének kutatása ellen annyira berzenkedett a Magyar Tudományos Akadémia és a múlt századi tudományos élet vezetése, Hunfalvy, Budenz stb.

Patkonov, a kiváló orosz történész A szabirok nemzetisége (1910) c. munkájában a honvisszafoglaló (896) magyar népnek legalább egy törzset a szabir néppel azonosította.

Jelena Halikova orosz régész megállapította, hogy a volgai Bolgárország Szuvar nevű városának a neve a magyarok őseivel függ össze, mivel a magyarok ősi neve szavar volt, mely eredetileg a szabir-szavir népnévre vezethető vissza (Erdélyi István, Volgai Bolgárok, Élet és Tudomány 1975. november 1.).

Dr. Bobula Ida Origin of the Hungarian Nation (Gainesville Fla. 1966) című könyvének 50. oldalán azt írja, hogy amikor a magyarok a 9. század közepén a Meotisz-i mocsárvilágban – a krónikásaink Dentumogerében – éltek, akkor még magukat szabiroknak nevezték.

Badiny Jós Ferenc az Ősi Gyökér magyar kulturális szemle 1990. május-júniusi sz. 59. oldalán írja: „Előbb, vagy utóbb azonban minden magyar kutatónak el kell ismerni azt a tényt, hogy a tatárak írásbeliségtől (Kr. e. 5200) kezdődően a Kárpát-medencében írásemlékeket visszahagyó SAPIR (szabir – a szerző megjegyzése) nép történelmét kell kutatnunk.”

Az istenes honfoglalók (1986) c. könyvének 16. oldalán: „Árpád ükunokájáról – Tormásról és Bulcsuról írja a Bíborbanszületett bizánci császár, aki az Árpádfiaknak a ‘bizánci császár vendégbarátja’ méltóságot ajándékozta – azt, hogy az Árpádfiak magukat a szabir nemzetségből valónak vallják. Innen visszafelé haladva megtaláljuk Szabiriát ott, ahol boldogemlékü Padányi Dentumagyariát sejtette. Ma már tudjuk, hogy a mezopotámiai SUBIR föld is hazájuk volt, hiszen a subar, subir, szabir azonosságot még Djakonov professzor is elismeri a ‘Szabirok története’ c. könyvében.”

Magyarországon is megjelent már olyan könyv, amely a magyarság őseinek egy részét a szabirokkal köti össze. Pl. Dümmert Dezső Az Árpádok nyomában (Budapest, 1977) c. könyvének 33. oldalán: „Jordanes és bizánci írók említik a hunokhoz tartozó népek között, a Szkítiában, a Meotisz (a mai Azovi-tenger) mellékén lakó szavirokat is. Krónikáinkban ez a név nem szerepel. De 948 körül Bizáncban Bulcsu vezér és Árpád dédunokája, Tormás úgy informálják Bíborbanszületett Konstantin császárt, hogy a magyarokat régen ‘erős szavir’-nak (szavartü aszfalü) nevezték. Konstantinnak A birodalom kormányzásáról (De administrando imperio) szóló munkája tehát hitelesen őrizte meg azt a valóságot, hogy a magyarok őseit – legalábbis a nép egy részének őseit – a szavirok között kell keresnünk.” Könyvének 32. oldalán pedig ezt találjuk: „Ha tehát az onogurok és a szavirok már Attila idejében is Szkítiában maradt ‘hunoknak’ számítanak, akkor a magyar krónika hun történetének magja a Szkítiából ide- s visszaköltöző Attila családdal, valamint a Szkítiában hagyott más hunokkal együtt történeti valóság.”

Úgy gondolom, elegendő adalék annak igazolására, hogy az ékírásos agyagtábláktól az ős-szabirok összekapcsolhatók az ókori történetírók által is azonosított szabir népetnikummal, akik azonosíthatók a Kárpát-medencébe betelepülő honvisszafoglalókkal is.

II.

SUBIR-KI – SUBARTU AZ ÍROTT-TÖRTÉNELEM KEZDETÉN

A Kr. előtti 3. évezred első felében, az írott történelem kezdetén a mezopotámiai sumir agyagtáblákon Subirki, míg a későbbi akkád hegemonia alatt Subartu formában írták annak a területkörnek a nevét, ahol a központi szabirok (homo subaricus var. Crescent Luna Fecunda, vagy Termékeny Félhold-i, centrális szabir – a szerző megjegyzése, I. kötet) birodalmát találjuk ez időszakban. Miután a szakirodalom általában az akkád Subartu kifejezést használja a későbbi időszakokban is, célszerű így nevezni.

Subartu őstörténelméről a ma rendelkezésre álló ékírásos forrásadatokból igen nehéz kronológiai képet festeni, mert főleg a sumir, majd akkád szövegekre vagyunk utalva, amelyek Subartura vonatkozó földrajzi leírásokat, történelmi eseményeket, gazdasági feljegyzéseket és szerződéseket, vallási és némi irodalmi, művészeti tárgyú emlékeket, dokumentumokat közölnek.

Az orientalista tudósok munkáiban először a 19. század elején jelent meg a szabir népcsoport, amikor is a mezopotámiai Kuyunjuknél (Ős-Ninive) angol régészek ékírásos táblákra bukkantak. Ezeknek a magyar őstörténelem szempontjából igen fontos ékíráros tábláknak a leírását és magyarázatát legalaposabban Friedrich Delitzsch *Wo lag das Paradies?* (Leipzig, 1881), azaz *Hol feküdt a paradicsom?* c. könyvéből meríthetjük. Delitzsch (a híres orientalista, a *Sumerische-Sprachlehre*, Leipzig /1914/ szerzője) az asszír történelmi ékírásos feljegyzésekből jól ismerte azt a népet és földet, mely Su-Ba-ri-i, Su-Ba-ri-e, Su-bar-te alakban fordult elő, és ezt a népet és földet Szíria irányában kereste. Az ékírásos szövegekben SU-EDEN-KI formában feltüntetett földet is ismert, de azt Su-mas-ki-nak fordította le. Su-bar-tu térköréről is tudósít, sőt felhívta a tudósok figyelmét arra a tényre is, hogy a sumir és akkád szövegekben idegen szavak fordulnak elő, mint Elam-ki, SU-(ki) és SU-EDEN-ki, melyekből arra következtetett, hogy az Elam-ki megjelölés azokra a szavakra vonatkozott, melyeket Elam nyelvterületén beszéltek, és ugyanígy a SU-KI megjelölés a SU régió népének SU nyelvére vonatkozott. Tehát Delitzsch már a múlt század végén megjelölte a SU-SA-ÖSSZABIR népet Észak-Mezopotámiában, és ugyanakkor a nyelvüket is megkülönböztette.

Több korabeli tudós, mint J. N. Strassmaier, J. Oppert, A. H. Sayce, stb. is foglalkozott az ős-szabirokkal, de a nagy őstörténeti jelentőségükre Hugo Winkler hívta fel a figyelmet Suri c. munkájában (1907).

Hugo Winkler 1906-ban kezdte a régészeti ásatásait a közép-anatóliai Bogazköy-ben. *Verlaufige Nachrichten über die Ausgrabungen in Boghazköy in Sommer 1907*, MDOG No. 35. címen írt cikkében etimológiai problémát vet fel, ugyanis a hetita nép ásatási rétege alatt egy még korábbi, szintet talált, a rokon ‘mittanni’ népcsoportot, sőt egy másik, gyakran előforduló népcsoportot, melyet „Charri”-nak nevezett el, és az egyiptomi „Charru” és a bibliai „horrita” népetnikummal azonosította őket. Winkler a ‘mittanni’ ékírásos agyagtáblák szövegében talált istennevekről azt állította, hogy „indoeurópai” eredetűek, mint némelyik ‘charri’ vagy ‘mittanni’ „herceg” neve is. Egy későbbi dolgozatában (*Die Arier in den Urkunden von Boghazköy OLZ VIII. 191. o.*) a „HARRI” nevet etimológiailag is az „árja”-val azonosította.

B. Hrozný, a magyarul is beszélő, de szintén indogermanista gondolkodású tudós, a hetita nyelv megfejtője a *Die Lösung des hetitischen Problems* (MDOG No 56, 1915) című dolgozatában kétségbe vonja, hogy a

„HARRI” „árja”-t jelentett volna, mert szerinte a Bogazköy táblák nem mutatnak indoeurópai vagy árja eredetet, ellenkezőleg, azok nyelve közeli rokonságot mutat a Tusratta levelek szövegével, és az urartui és néhány kaukázusi nyelvvel. Hrozny a ‘HARRI’-ből származtatott ‘HARRITA’ kifejezést a jobb hangzású ‘HURRITA’-ra változtatta, és így jutottak el az indogermanisták a Kr. előtti második évezredtől nagy történelmi szerepet betöltő hurrita, hurri, vagy a Biblia kifejezésével élve horita, hori, hor népmegjelöléshez. Különösen a múlt századbeli széles körben alkalmazott indogermán tudományos módszer az újonnan felfedezett civilizációk népeit mindjárt ‘indogermán’ (mai szalonképesebb kifejezéssel élve) ‘indoeurópainak’ vagy ‘árjának’ nevezték, ha kételkedtek, akkor az ‘indogermán’, vagy ‘árja’ érdekeket szolgáló felfogás maradt hallgatólagosan érvényben. Így először a hetita, mittanni, és az úgynevezett hurrita népetnikumot is az ‘árja’ népcsoportba sorolták, pedig éppen az indogermanista tudósok bizonyították, hogy a ragozó (agglutináló) nyelvet beszélő népek közé tartoznak, melyek közül viszont többet az általuk „turáni”-nak elnevezett csoportba, alcsoportba soroltak.

Nézzük, mi köze van a hurrita-horita-hor népek a szabirhoz? Erre a kérdésre először Arthur Ungnad, a híres német orientalista adott választ. Ungnad már 1909-ben elvetette az ún. ‘pánszabir’ (Pan-Subarean) elmélet magvát (BA VI.), melyet a későbbi munkáiban bővebben kifejtett. 1915-ben indítványozta (OLZJ XVIII 241) a Tusratta levél nyelvére és a levélben szereplő személynevekre vonatkozóan, hogy a „mittanni” megjelölést töröljék, és helyettesítsék a „szabir” („Subaraer”, „Subarian” kifejezéssel, mert bebizonyosodott, hogy „Mittanni” csak egy politikai és nem nyelvi egységet képviselt. Ungnad már az 1923-ban megjelent tanulmányában kifejti a ‘pánszabir’ elméletét (Die altesten Völkerwanderungen Vorderasiens, Ein Beitrag zur Geschichte und Subaraer Kulturfragen, Heft I. Breslau, 1923). Tanulmányában kifejti, hogy már a Kr. előtti 2500-2000-re tehető időből talált olyan ékírásos feljegyzéseket, melyek szabir kereskedők és rabszolgák jelenlétét igazolják Babilóniában. Azt is megállapítja, hogy Assur-t, az asszirok híres fővárosát a szabir Uspia és Kikia építette. Az Amarna korszakban szinte mindenütt szabirot talált Közel-Keleten így Anatóliában, Mezopotámiában, Szíriában, Palesztinában és Egyiptomban is. És miután Subartu a sumir-akkád tradíció szerint felosztott akkori világ egyik negyedét alkotta, így Ungnad arra a messzemenő következtetésre jutott, hogy a Palesztinától a Kaukázusig terjedő nagy térkör őslakossága szabir volt, és talán a sumirokat is megelőzték Mezopotámiában. Ugyancsak szabir eredetűnek vélte az eddig hetitának tartott művészi alkotásokat is, sőt a „hetita hieroglif”-nek nevezett írást a szabirot legősibb írásának tartotta.

Subartu (Berlin-Leipzig, 1936) című művében ékírásos bizonyítékokat hoz fel a szabirot eredetére, mezopotámiai őshonosságára vonatkozóan, és bizonyítja a szabirot azonosságát a hurritákkal. A szabir-hurrita azonosság kérdése indította el a tudományos vitát közte és Ignace J. Gelb között (The Oriental Institute Of The University Of Chicago), aki a szabirot és hurriták különbözőségét igyekezett bemutatni a Hurrians and Subarians (1944) c. munkájában. Ephraim A. Speiser (University Of Pennsylvania) előbb Ungnad, majd Gelb mellett tört lándzsát Mezopotamian Origins (1930) és Hurrians and Subarians c. tanulmányában (Journal of the American Oriental Society, 1947). De mindhárom orientalista megegyezik abban, hogy a szóbanforgó térkör legősibb lakói az őszabirot voltak.

A három őszabir-szakértő műveit és a Cambridge Ancient History (CAH) hatalmas történelmi munkát is figyelemmel kísérve igyekszem Subartu őstörténetét feldolgozni, különös figyelemmel az őstörténelem szabir-magyar vonatkozásaira, tekintetbe véve a népetnikum kapcsolatait a történelem folyamán.

A SAPIR-SZABIR népetnikum ősiségének igazolására már az ékírás előtti képirásos leletek között is találunk forrásadatokat. Badiny Jós Ferencet idézem (Ősi Gyökér magyar kulturális szemle, 1985. szeptember-október):

„Így máris megnevezhetünk egy népet, mely a legrégibb írással leírta a nevét. Akármilyen furcsán is hangzik, de a Tatárlaka-i kerek tábla alsó, jobboldali felében találjuk meg ezt a népet. Ide teszem prof. Hood – már említett – dolgozatából azt az összehasonlító táblázatot, aminek utolsó sora feltünteti a minket legjobban érdeklő népet.

Az első jel: SA (L. 353) ... jelentése: orca, arc.

Második jel: PIR, vagy BAR (L. 381.) ... jelentése: napfény, pir.

Itt van tehát leírva a SA-PIR vagy SA-BAR népnév, mely istenfényű arcú, napbarnított arcú jelent...”

Bemutattam, hogyan fejlődött ki a képirásból az ékírás ugyanebben a térkörben. Az ékírással agyagtáblákra feljegyzett, már írott-történelemnek nevezhető bizonyítékokkal aztán fényesen igazolható az őszabirot jelenléte és történelme már az i. e. 3. évezred első felétől kezdve.

A legrégibb ékírásnak a Fara Szövegeket tartják (A szabir-magyarok őstörténete c. munkám második kötetében, az Eridu fejezetben részletesen bemutatam). Most csak röviden ismertetem, hogyan került az őszabir nép az észak-északkeleti régióból a dél-sumériai Eriduba.

A Termékeny Félhold keleti térfelének újkőkori települései cím alatt beszámoltam arról, hogy a Shanidar-Zawi Chemi kezdetleges földműves településről és a későbbi Jarmo-i kultúrából hogyan fejlődtek ki a Zagros hegység nyugati lejtőin, a Kerka völgyében az őszabirot kultúrái, és hogyan ért el a terjeszkedés az Eridu-i sivatagig a Perzsa-öböl közelébe, mely az első földművelők, az őszabirot első terjeszkedési területe. Az első eddig feltárt település Ganj-i-Dareh csak 500 évvel fiatalabb Shanidar Zawi Cheminél (C 14-es vizsgálat szerint i. e. 8700). Majd Tepe Sarab, Tepe Guran, Ali Kush, Tepe Sabz és a híres Susa a terjeszkedés útvonala.

Kuzarágan, Tepe Kazine és Tepe Mussain térségében megtalálták a híres Susiana A. és B. kerámiát. Ezek a kerámiafajták a subarok alapította Eriduba vezetnek minket, helyi agyagból készítik ugyanazt a típusú kerámiát. A terjeszkedési útvonal az ősi Zab folyó menti őshazából Eriduba pontosan kimutatható.

Ugyanez a népetnikum rakja le a növénytermesztés, állattenyésztés, fémmegmunkálás, kézművesség alapjait, de öntözőcsatorna-rendszereket is épít, és templomokat, a matriarchális hitszemléletének bizonyítékait. Eriduban már az i. e. 6. évezredben lerakta a sumirnak nevezett civilizáció alapjait, 18 ásatási szintről került elő templom, zikkurat, dacolva a dél-mezopotámiai sivataggal. Az eridui ős-szabirok voltak a vízözön után megjelenő „sumirok” tanítómesterei. A nemzetközi történészek túlnyomó többsége elismeri, hogy a „sumirnak” nevezett nagy civilizáció Eriduban kezdődött. Nem véletlen tehát, hogy a Subartura vonatkozó ékírásos feljegyzéseket is Eriduban találták a régészek.

Némely kutató feltevésének, miszerint a „sumirok” lettek volna Mezopotámia legrégebb lakói, csak az ős-szabirok agyonhallgatása, kiszorítása lehet a célja, mert bizonyítható, hogy az ős-szabir civilizáció már legalább ötezer évvel megelőzte a sumirokat.

III.

A SUBAR KIFEJEZÉS ELSŐ MEGJELENÉSE AZ ÉKÍRÁSOS TÁBLÁKON

A SA-SU-SUBAR-ÖSSZABIR és a későbbi SUMIR periódusok elindítása és a civilizáció fejlődése idején is nagy szerepet tulajdonítanak az orientalista tudósok Eridunak és környékének. Ezért itt kezdem az ékírásos bizonyítékok felsorolását.

A.Ha-ki Dinasztia

A. Ungnad Subartu című munkájának Források c. részében azt írja, hogy a Földrajzi-lexikai Szöveg K 4337 (II R 50, 60 c. d.) szerint Subartu SU és EDEN ideogrammákkal volt jelölve.

KUR SU.EDEN.KI melynek akkád fordítása su-bar-ti.

A sumirok a SU-BIR kifejezést is használták Subartura.

Egy következő ideogramma Subartuval kapcsolatban A.HA.ki, amely CZ XVI 6 Papiszövegben van leírva, amelyben A.HA.ki akkád fordítása = su-ba-ru.

A legrégebb ékírásos történelmi feljegyzés Subartuval kapcsolatban Eannatum I. (i. e. 2550) a Korai Dinasztiák ötödik Lagash-i uralkodójának feliratában olvasható:

„(é-an-na-tum...) nim subar-ki URU+A-ki-a suhur-tagin-se bi-si kis-ki ma-eri-ki an-ta-sur-ad nin-gir-su-ka-ta gin-se bi-si” Azaz:

„(Eannatum...) legyőzte Elamot, Subartut és ... Suhur-Víz-től. Legyőzte ő Kis-t és Marit-t (Antasurrá)-ból (az ő istene) Ningirsu.”

Amint látjuk, e szöveg fordításával az orientalistáknak nehézségei voltak, különösen a Suhur-Víz és Antasurra tisztázatlan, de az Eannatum által legyőzöttek etnikumi megjelölések, köztük a subarok is, pontosan kivehetők a lagashi király híres emlékoszlopának feliratán.

Ugyancsak I. Eannatum uralkodásának idejéből való Adab városállam uralkodója, Lugal-an-ni-mu-un-du Adományozási Levelében Subartu földjének említése is.

I. Gelb Hurrians and Subarians című könyve (31. oldal) szerint a legkorábbi subar nyomokat a HA-A-ki dynasty? megjelöléssel mutatja be:

„Ha.A-ki dynasty? Our earliest contact with Subarians may go back to the first antediluvian Sumerian dynasty, which is said to have resided at Eridu or, according to a variant text, at HA.A-ki. Since the name of the latter city, which is frequently mentioned in connection with Eridu, is given in Akkadian translation as Su-ba-ri and the like, it is possible that the city HA.A-ki = Su-ba-ri of the first Sumerian dynasty was named after the Subarians.” Vagyis:

„Ha.A-ki dinasztia? A legkorábbi kapcsolataink a subarokkal visszamennek a vízözön előtti sumir dinasztiához, amelyről azt mondják, hogy Eriduban székelt, egy másféle szöveg szerint HA.A-ki-ben. Miután ez utóbbi városnév, amelyet gyakran emlegetnek Eriduval kapcsolatban, akkád fordításban Su-ba-ri és hasonló alakban jön elő, lehetséges, hogy az első sumir dinasztiabeli HA.A-ki – Su-ba-ri várost a subarokról nevezték el.”

Az idézethez mindjárt hozzá kell fűznöm, hogy a legfontosabb későbbi sumir városközpontokat sem a „sumirok” nevezték el, hanem véleményem szerint az ős-szabirok. Ezek a városok pl. Ur, Larsa, Isin, Adab, Kullab, Lagash, Nippur, Kish, stb. Samuel Noah Kramer, a híres sumirológus megerősíti, hogy ezeket a városokat nem a sumirok nevezték el: The Sumerians, their history, culture and character c. munkájának 40.

oldalán. De ugyancsak itt jegyzi meg Kramer azt is, hogy a Tigris és Euphrates, IDIGLAT és BURANUM, ahogyan a „sumir” agyagtáblákon olvashatók – Sumeriának két életadó folyója – szintén nem „sumir” szavak.

Fara (Shuruppak)

Amíg az Ur, Uruk és a Jamdet Nasr periódusban talált első képirásos táblák majdnem teljesen érthetetlenek, addig a mai ismereteink szerint a Fara-ban talált ékírásos sumir feliratok az első érthető szövegek e térből, vagy akár bárhol a világon az eddigi ismereteink szerint. (A. Deimel, *Die Inschriften von Fara I. Liste der archaischen Keilschriftzeichen WVDOG XL. Schultexte aus Fara, WVDOG XLIII, III. Wirtschaftstexte aus Fara, WVDOG XLV.*).

Felvetődik, hogy innen számíthatjuk-e az írott-történelem kezdetét? Mert az első írott és megfejtett szövegek teljesen megdöntik az eddig évezredek óta érvényben lévő történelmi felfogást, amely eddig a Bibliára és a görög-római történetírók munkáira volt felépítve. S miután ebben a korai időszakban bizonyíthatóan a magyarság ősei is jelen voltak, sőt abban a priori szerepet játszottak, így őstörténelmünk valódi mederbe térítése érdekében elsőrendű feladatunk e témakör megismerése. Nézzük tehát, mit is ír a nagy szaktekintélynek örvendő Cambridge Ancient History (CAH) I. 2. XIII. fejj. 80. o. erről a témáról?

„Beyond question the most remarkable invention of the earlier predinastic period was writing, not only for its own importance, but because the beginning of ‘history, in however rudimentary a form, was dependent upon this resource. It is now unnecessary to describe at length the form of writing which first appeared, so far as we know at present, in the period called ‘Uruk’ 4. This script is however, by no means primitive in all respects, and it shows signs of development and formalising before this first appearance. Only a minority of signs can be recognized as pictures, and their linear descendants in the cuneiform script, where a good many of them were preserved, came to have meanings which often seem arbitrary, although they must in some way derived from the original concept” Vagyis:

„Minden kétséget kizáróan a korai dinasztiák („sumir” dinasztiák – a szerző megjegyzése) előtti periódus legfigyelemreméltóbb találmánya az írás, nem csak a saját jelentőségében, de azért is, mert a ‘történelem’ kezdete, bármilyen kezdetleges formában is, ettől a forrástól függött. Jelenlegi ismereteink szerint az ‘Ubaid 4’ nevezetű periódusban jelent meg. Ez az írásmód egyáltalán nem volt primitív, és a fejlődés, formaalakulás jeleit mutatja. Az írásjelek csak kis része ismerhető fel mint képirásos jelek, és ezek vonalas kifejlődése az ékírásos szövegekben, ahol ezeknek az írásjeleknek a nagy része fennmaradt, olyan jelentésekkel bírnak, amelyek gyakran tetszés szerint értelmezhetők, olvashatók, annak ellenére, hogy azoknak némiképpen az eredeti fogalomból kellett származniuk.”

A CAH még hozzáteszi, lehetséges, hogy ezen első írott és olvasható szövegeknél még korábbi időszakokból származó írásokat is hozhatnak majd felszínre a későbbi ásatások, de azok is valószínűleg Dél-Irakban bukkanhatnak fel, mely területkör jelenleg magának tulajdoníthatja az emberiség eddigi egyik legnagyobb vívmányát. A CAH szerint viszont az a kérdés, hogy milyen nyelven írhatták ezeket az agyagtáblákat, mert még a sumirok megjelenése előtti időkből is találtak itt, ebben a térből a régészek egy ásatási réteget. Tehát elképzelhető, hogy ezeknek a korábbi őslakosoknak a nyelvén voltak írva ezek a táblák az ‘Uruk 4’ periódusban. A kételkedő tudósok nem tudják bizonyítani, hogy ez az írás nem a subar-ős-szabir népé volt. Viszont egyre több adat erősíti meg azt a feltevést, hogy valóban az ős-szabir nép alkotta meg az ősi kultúrát, és a legelső írást is.

A legnagyobb magyar rovásírás szakértő és kutató, Forrai Sándor szerint is ott kellett lenniük a szabiroknak az írás feltalálásánál, amint azt egyik dolgozatában és Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig című könyvében említi.

A CAH feltételezése szerint az írás az ‘Uruk 4.’ periódusban kezdődött (szerintem ős-szabir eredetű) és folytatódott Jamdet Nasr-ral („sumir”), majd időszzerű sorrendben Ur archaikus táblái következtek – amelyek két ásatási rétegben már léteztek –, a híres ‘királyi sírok’ keletkezésekor, a Korai Dinasztia idején. Később keletkeztek a Fara táblák (Shuruppak).

A Fara Szövegekben leggyakrabban előforduló név a ‘Subur’, Deimel és Jestin orientalisták kimutatása szerint. (Fara III. 47-70.). Ez a név ugyanazzal a logogrammal van írva, mint a területkör. Subartu neve egy későbbi Ur városi szövegben, Naram Sin feljegyzéséből (i. e. 2291-2255, akkád uralkodó). Ugyanakkor az is feltételezhető, hogy a Subartu területkör megjelölés mellett személynevet is jelenthetett és a korai Fara Szövegekben a subar (Subarian) kifejezés csak az ős-szabir személyekre vonatkozott. A Fara Szövegekben előforduló subar személyek foglalkozása is fel van tüntetve, pl. pék (muhaldim), sőt főpék (ugula muhaldim), kovács (simug), írástudó (dubsar), főírástudó (ugula dubsar), stb. A nyugati orientalisták a vízözön utáni ékírást „sumirnak” nevezik.

Igen fontos adatokat közöl a mezopotámiai első ékírásos szövegekkel kapcsolatban Benno Landsberger az Ankarai Egyetem folyóiratában (1944). Szerinte ezek az i. előtti 3. évezred ‘sumir’ szövegek tele vannak olyan kifejezésekkel, amelyek egyáltalán nem „sumir” szavakból állnak. Mindezek a szavak két vagy több szótagot

tartalmaznak, míg a „sumirban” a szavak többsége egy szótagból álló gyökkel rendelkezik. Ezek a szavak azzal a módszerrel vannak leírva, mint Tigris, Eufrátesz, valamint az ősi városok neve. Ebből aztán a híres ékírászakértő azt a következtetést vonta le, hogy ezek a jelentős kultúrszavak ahhoz az „elősumir” népcsoporthoz tartoznak, akik a két folyó és az ősi városok nevét adták. Ezek között a szavak között találjuk még a földműves (engar), pásztor (udul), halász (shuhadak), eke (apin), barázda (apsin), pálma (nimbar), datolya (sulumb), fémműves (tibira), ács (nangar), kosárfonó (addub), szövő (ishbar), bőrműves (ashgab), fazekas (pahar), kőműves (shidim) és talán kereskedő (damgar). Tehát Landsberger szerint bizonyítva látszik, hogy az alapvető mezőgazdasági és ipari technikai vívmányok nem a „sumiroktól”, de azok elődeitől származnak. A hitelesség kedvéért ezeket az „elősumir” őslakókat Landsberger proto-Euphrateans-nak nevezte el. Egyébként jellemző a nyugati (indogermán-indoeurópai) történetírásra, hogy földrajzi neveket illeti az egyes népeket. Ma ezeket a proto-Euphratean-okat ‘Ubaid’ néven tartják nyilván, ős-szabir mivoltukról az előző kötetben részletesen beszámoltam.

A Fara Szövegekhez még hozzá kell adnunk, hogy a Subur kifejezés nem csak személyneveket, de etnikai hovatartozást, hivatást, foglalkozást is jelölt. Ilyen pl. Lu-lu Subar, (Deimel megjegyzése) és Tul-tul Subur (Jestin megjegyzése), amelyből a Lu-lu és a Tul-tul személynevek, míg a Subur értelmező szó ezekhez a személynevekhez. A Fara Szövegek Lu-lu Subur megjelölésének összehasonlítása a későbbi Ur III. Szöveg Lu-lu SU.A kifejezésével arra engedte következtetni az orientalistákat, hogy a Fara Szövegek Subur megjelölésének jelentése „SUBAR” (SUBARIAN, SZABIR, mintha azt mondanánk, hogy magyar.) Még azt is meg kell jegyeznünk e szövegbeli és e korabeli Subar kifejezésről, hogy ez először határozottan egy „sumiroknak” idegen népetnikumot jelöl meg, és másodszer foglalkozást.

A Fara Szövegeket vizsgálva felvetődik a kérdés, milyen a származási, nyelvi kapcsolat az ős-szabirok, a „sumirok” és a hatalmas területekre terjeszkedő ős-szabir eredetű leszármazottak között. A nép (jelen esetben a szabir nép) idegen fennhatóság alatt is megtartja nyelvét, szokásait, közösségi szokásait, tradícióit, vallását, kultúráját. Politikai nyomásra a vallás, a nyelv is változhat, idővel a messzire elszármazottak nyelve módosul, a legtovább a kultúra és a neveléssel átadott szokások, hagyományok maradnak meg a közös eredet bizonyítékaként. A vallás és a hitsemlélet tárgyiasult szimbólumai – mint az anyaistennő szobrocskák, az ős-szabir eredet bizonyítéka - évezredekig megmaradó azonosító tényező. Az ős-szabir földművelő, állatokat megszelídítő népetnikum karakterét évezredekig őrzi a szokásaiban, kifejezéseiben pl. az édesanya, anyaföld, feleség, élet (a gabona, a megtermelt mag) tiszteletében. A magyarul is jól beszélő nyugati tudósok megállapították, hogy az ősi szabir nyelv – természetes kialakulása folytán – kifejezett minden szükséges tárgyat, körülményt. Hiszen a munka, a felfedezés, az alkotás közben alakították, míg a többi vadászó, gyűjtögető népcsoport legfeljebb átvehette a kész fogalmakat az akkor már közösségben élő, városokat alapító, növényeket termesztő, nemesítő, állatokat megházasító, öntözőcsatornát, templomot építő, kézműves mesterségeket űző, fémeket megmunkáló, szerszámokat, szobrokat, kerámiát készítő őseink nyelvét. Az írás kialakulása is (e logika folytán is) az ő nevükhöz fűződik: először a szerszámokra vésett jelek, rovások, a tulajdonság jelző megkülönböztető, azonosító jelek, pecsétek, pecséthengerek, majd kezdeti képirás, majd az ékírás alakult ki.

Az ős-szabir eredetű népek közül a magyar őrzi meg a legtovább ősi nyelvét. A rokon népek, népcsoportok közül többen beolvadtak más népcsoportokba, fokozatosan veszítették el identitásukat, nyelvüket, szokásaikat. Például a ma is közelünkben élő bolgár és ukrán (hun), a lengyel (szarmata) rokonainknak a nyelve szlávósodott el, a Távol-Keleten, Kínában, Indiában élő hun leszármazottak még ma is számontartják az eredetüket. Észak-Indiában a mai napig megőrizték a magyar hangzású földrajzi neveket és – a számunkra érthető – ős-szabir személyneveket.

A nyelvi hovatartozás és egy népetnikum történelmi szerepe különböző fogalom, a népetnikumi értékeket gyakran összekuszálják a politikai, nemzeti magatartási normák. Az ősi Közel-Keleten kialakult ragozó nyelvcsaládba tartozó közép- és közel-keleti nyelvek vallanak az ősi eredetről, és a leszármazott népek eredetéről.

IV.

SUBAR KIFEJEZÉSEK AZ ÉKÍRÁSOS SZÖVEGEKBEN AZ AKKÁDOK ELŐTTI IDŐSZAKBAN

Az akkádok uralkodása előtti időkben, a SUBAR illetve az agyagtáblákon gyakrabban használt SUBUR kifejezés – hasonlóan a Fara Szövegekhez – szintén személyneveket és foglalkozásokat jelölt. A SU kifejezés Lugaland és Urukigana Lagash-i uralkodók idejében jelenik meg öt különböző szövegben közvetlenül az akkád Sargon uralkodása előtt, mely gondot okozott a tudósoknak. I. Gelb magyarázatában:

Búza-kiosztás (ziz-ba) a következőknek: lú SU.A en-si-ka-gé-ne, ERIIN-ra-kam, manga é-SAL-gé-ne, manga nam (dumu)-gé-ne.

Gyapjú-kiosztás (sig-ba) a következőknek: Hé-d Ba-ú nin e-si-ka, Lul engar, Nanga ama-mu dam Lugal-ú-ma gal-ukú-ka, Ama-sag, Arad-su-ga-lam-ma nu-gig, és Lul dam SANGU-GAR, akit lú SU.A-me névvel jelöltek. Ugyanebben a szövegben, a III. és IV. oszlopban gyapjúadagokat számoltak el különböző kézműveseknek (gasam (NUN-ME-TAG)).

Gyapjú-kiosztás (sig-ba) a következőknek: Gim-áb-kid-kug-ga, AMAR-ezen, A-ag-rig-zi, Subur-Ba-ú gala, A-en-ra-du, és Nin-é-Ninni, Összesen 70 minas gyapjút osztottak ki lú SU.A-ne-nek.

A szöveg tanúsítja, hogy húsz jó sumir nevet viselő embernek osztottak ki földet, majd 144 gán-sar-a-gán SU.A ki ba-gáne következik.

Ezekben a szövegekben tehát a következő lú SU.A megjelölést találjuk: lú-SU.A ensi, lú-SU.A-me, lú-SU.A-ne, melyek etnikai, vagy foglalkozásbeli megjelölések, míg a SU-A ki viszont határozottan földrajzi kifejezés.

Számunkra azért fontosak a nagy sumerológusok, pl. Deimel agyagtábla-fordításai, mert az ő-szabirok egyik legrégebbi népetnikumi megjelölését, a SU nevet tartalmazó szövegek azonosítják a népet a szabirokkal már Kr. e. 2700-ban. Ezekben az ötezer éves szövegekben a magyarral azonos, vagy magyar hangzású kifejezések találhatók (pl. Anton Deimel kiemelkedő munkáiban: Sumerisches Lexikon. Rom. 1927-37, Sumerisch-Akkadisches Glossar, Akkadisch-Sumerisches Glossar).

A lú SU.A kifejezés fontosságára először Deimel hívta fel az orientalisták figyelmét, és ő szolgáltatta az első magyarázatokat is e kifejezésekre. Szerinte a lú SU.A lehet „auf lange Zeit angestellte Leute” (hosszú idő óta alkalmazott emberek), vagy „Zins-, Steuer-beamter” (vám és adóhivatalnok). Egy másik helyen pedig azt írja, hogy „gehören zum Kult-personal” (kultikus személyzethez tartozók), de megállapítja, hogy „Näheres ist noch zu erforschen” (közelebbi még nincs kikutatva). Deimel arra is felhívta a figyelmet a Sargon uralkodása előtti periódus (kb. 2500 Kr. e.) agyagtábláin szereplő TÚG-SU.A kifejezésre, mely szerinte „Pelz-kleid” (szőrmeruha) vagy „Zottelpelzrock” (borzas szőrmeruha). A TÚG-SU.A. kifejezés Deimel szerint tehát olyan személyeket is jelenthetett, akik részt vettek a templomi vallásos ceremóniákon TÚG-SU.A-t viselve, ami hivatalos öltözk, de akár hivatásának, rangjának megkülönböztető jele is lehetett ez a viselet (a tóga eredete?).

A szabir magyarok őstörténete c. II. kötetemben hosszasan foglalkoztam azzal a fontos témával, hogy Eriduban, az egymásra épített 18 templom városában a subarok már évezredek óta gyakorolták a matriarchális vallásukat és a vízözön után rájuk telepődő sumirnak elnevezett népcsoport tanító mesterei voltak vallási téren is. Ezt a tényt a Sargon uralkodása előtti agyagtáblák is igazolják Deimel leírásai alapján is.

A SU.ki és SU.A kifejezést Gelb (munkájának 25. oldalán) a következőképpen magyarázza: 1./ SU.A.ki a Sargon előtti periódus agyagtábláin (a Sargon-i periódusban a kifejezés csak egyszer fordul elő) népetnikumra, földrajzi nevek, stb. vonatkoznak Babilóniából. 2./ Su.ki és SU.A.ki az Ur III. időszak tábláin idegen eredetű népetnikumra és állatokra vonatkoznak. Ezeket a kifejezéseket rendszeresen használták még az ISIN periódus elején is némely esetben Elamban (Subari-ban) is. 3./ SU.ki előfordulása az asszír szótagokban és baljóslatú szövegekben.

A SU.ki és SU.A.ki kifejezést éppen ez utóbbi, a 3. pontban megjelölt szótagok és kifejezések magyarázzák meg érthetően, amikor az asszír szövegekben a SU.ki, SU.BIR.ki vagy ina SU-ba-ri megkülönböztetően „Subartu”-ra, a „subarok földjére” utal. Ezekben az asszír szövegekben a rövidített SU forma általában a hosszabb SU-BIR változata, ugyanazzal a jelentéssel, mint ahogyan a MAR, MAR-TU-nak, vagy GU pedig GU.TI-UM-nak a rövidítése. Az a tény tehát, hogy SU.ki Subartu helyett áll az asszír szövegekben, arra enged következtetni az orientalistákat, hogy ez a kifejezés a korábbi időpontokban is Subartu-t, vagy a subarok, ő-szabirok országát kellett hogy jelentse. Olyannyira biztosra vette ezt pl. Ungnad és előtte Langdon az Ur III. szövegekre vonatkozóan, hogy mindketten szükségtelennek tartották az erre vonatkozó bizonyítékok bemutatását is. Gelb e hiány betöltésére írja:

Isbi-Irra, Isin királya uralkodásának idejéről, hogy a „sumir” és akkád uralkodók nem évszámmal jegyezték fel az eseményeket, hanem, hogy a király uralkodásának hányadik esztendejében történt, pl. „Az év, amelyben a király megverte lú SU.A-t és Elamot”. Ez a lú SU.A megjelölés még két másik Isbi-Irra királyra vonatkozó feljegyzéssel is összekapcsolható. Egy sumir levél szerint Isbi-Irra, MARI királya elfogta Zi-gu-um-e Subir uralkodót. Egy másik agyagtáblán olvashatjuk, hogy a Subariiu (subarok) Isbi-Irra ellen fordultak. Tehát ezekből a cseréptábla-feliratokból megállapítható, hogy Is-bi-Irra, MARI uralkodója szembekerült a subarokkal és a szövegben szereplő lú SU.A, Su-bar.ki, valamint Subariiu kifejezések egy és ugyanazon ő-szabir népetnikumot jelölik, ugyanarra a történelmi eseményre vonatkoznak.

Érdekes megfigyelni, hogy Isbi-Irra uralkodásának idején SU.ki, vagy Su-bir.ki és Elam (Subari) közötti kapcsolat fennállását bizonyítja a felirat, amely leírja, hogy lú SU.ki és Elam.ki feldúlta az Ur dinasztiát, valamint Eannatum idején is Subir.ki és Elam szintén együtt szerepel az agyagtáblákon, de Naram-Sin uralkodása alatt is, ahol mat SUBUR.Su-bar-tim.ki néven jelölik az ő-szabirokat. A későbbiekben még említtem Subartu és Elam kapcsolatait az agyagtáblákról. Most csak az I. kötetemben közölt, Elamra vonatkozó részre hivatkozom a The Encyclopedia Britannica (ninth edition) Vol. III. Philadelphia 1878 kiadására, mely azt írja, hogy Elam csak egy későbbi neve volt ennek a nagy területnek. A „sumirok” úgy hívták, hogy NUMMA, azaz

magasföld, vagy SUBARI, ugyanazzal a jelentéssel, és ennek a semita Elamu csak egy fordítása. Ugyancsak azt jelentette a helybeli KHAPIR vagy APIR, amit KHUBUR-nak is írtak, mely ugyancsak SUBARTU-val azonos. Tehát ezek után nem feltűnő, hogy ennek a két térkörnek a népe gyakran harcolt szövetségben a „sumir” és akkád nép ellen, hiszen mindkettő őszabir eredetű.

Gelb a könyvének 33. oldalán sokatmondóan megállapítja, hogy nincs semmi akadálya annak, hogy a Sargon előtti időszak szövegeiben talált SU.A.ki kifejezés alatt ne a Subarokat kellene értenünk, s ugyanez vonatkozik a SU.A.ki, a Subarok földjét jelentő megjelölésre is, valamint a TÚG-SU.A is egy Subar öltözetet jelent. Gelbnek ezzel kapcsolatban csak az okoz nehézséget, hogy az agyagtáblákon megjelölt subar etnikumú személyeknek jó sumir hangzású nevük van, és ezek a személyek több esetben még a Lagashi-i király családjához és udvartartásához is tartoztak. Ebből aztán azt a következtetést vonja le, hogy ebben a periódusban – amint korábban a Fara időszakban is – a „SUBAR” nem csak egy etnikai kifejezést, de foglalkozásbeli megjelölést is jelenthetett. Gelbnek ezen „tudományos vívódásaival” kapcsolatban megint csak vissza kell térnünk a könyvben részletezett „nagy sumir problémához”, mely a történészeknek annyi gondot jelent.

Az orientalisták hosszú óta tűnődnek azon, hogy honnan és mikor is érkeztek a „sumirok” Mezopotámia földjére, vagy esetleg őshonosak-e ebben a térkörben. A közelmúltbeli ásatások választ adtak a kérdéseikre, mert bebizonyították, hogy a „presumir”-nak nevezett subarok – a mi őszabir őseink – a „sumirok” előtti őslakói voltak Mezopotámia és a Termékeny Félhold térkörének. E tény alátámasztására számos régészeti forrásadatot, tényt szolgáltatottam. Bemutattam azt is, hogy még a mai napig is érvényben lévő indogermanista-indoeuropaista történelemszemlélet – és fattyúhajtása, a finnugor elmélet – mindig igyekezett ezt a fontos történelmi tényt elhallgatni, ködösíteni. Miért? Arra a válasz igen kézenfekvő. Amint a szanszkrit nyelv a 18. században ismertté vált Európában, melyet tévedésből kikiáltottak a legrégebbi „indogermán” nyelvnek, és nem sokkal később Franz Bopp lerakta az összehasonlító nyelvtudomány alapját, akkor az indogermanista tudósok kidolgoztak egy hipotézist az indogermánok őshazájára és eredetére. Ennek lényege, hogy az indusok Európa térköréből, „fajrokonaik”-ból kiszakadva úgy Kr. e. kétezer táján Indiába vándoroltak. Ennek a feltevésnek az alapját az Indiában felfedezett szanszkrit nyelv adta. Ki is lehetett volna ez a nagy, ősi műveltségről tanúskodó ősi nyelv, mint a világ őstörténelmét nagyhatalmi felsőbbrendűségük tudatában kényük-kedvük szerint mesélő indogermanista tudósok őseié. Amikor új régészeti leletek kerültek felszínre a föld bármely pontján, mindjárt odasereglettek, hogy régészeik, történészeik beavatásával maguknak mindent kisajátítsanak. Mezopotámiában is ez történt. A sumirnak elnevezett kultúrát is elhamarkodottan a saját „árja” őseik alkotásának nyilvánították, mert önérzetüket zavarta egy „turáni” őskultúra feltételezése (az ősi civilizáció leszármazottait is ők nevezték el „turáni”-nak). Babelon és Antran is kijelentette, hogy „nem engedjük át a sumir dicsőséget másnak. Ez csak az indoeurópai fajú lehet, – különösen nem adhatjuk ezt a fehér emberek legutolsó kategóriájának, a megvetett turániaknak”.

Az idézet kapcsán meg kell jegyezni, hogy a XIX. században az indogermanista faji gőg három fő részre osztotta az emberi fajt, árja, semita és turáni „fajra”. Hiúságuk természetesen a fehér „árja” fajt tette a legmagasabb polcra, és a fehér vagy kaukázusi „fajok” közül a legalacsonyabb fokra a „turániakat” – beleértve az őstörököt és a magyart is –, akik szerintük semmit sem alkottak, csak romboltak és raboltak. Amikor aztán a XIX. század közepe táján a mezopotámiai dombok (tell) alól az emberiség első írott emlékei felszínre kerültek, agyagtáblákra rótt képirásos és ékírásos szövegek formájában, akkor a szakértők mindjárt észrevették, hogy azok az általuk ősturáninak elnevezett népcsoport agglutináló (ragozó) nyelvén íródtak. Elképzelhetjük, milyen nagy volt az indogermanista tudósok meglepetése, amikor a vezető orientalisták, Oppert, Lenormant, Rawlinson, Sayce stb. megállapították, hogy a mezopotámiai agyagtáblák ragozó nyelve az őszittya, „ősturáni” nép nyelve. Egyébként a zseniális francia tudós, Lenormant határozottan kijelentette, hogy az írás megalkotóinak nyelve a magyar nyelvhez áll a legközelebb, és ez az ősi nyelv lesz a „turáni” nyelvek közös magyarázója. Ezt a népet és nyelvet aztán sumirnak nevezte el Oppert 1869-ben. Ezután el is követtek mindent a nagy „árja” tudósok, hogy a sumir népet eltűntté, nyelvét pedig holtta nyilvánítsák. Az említett orientalistákat is üldözőbe vették. Rawlinst agyonhallgatták, szinte száműzték, Lenormant fiatalon, 45 éves korában halt meg, Sayce, amint Magyarországra jött nyelvünk tanulmányozására, rövidesen nagy betegen haza kellett térnie. Szándéka szerint a magyar nyelv ismeretében sokkal könnyebben tudta volna megérteni és megfejteni a sumir nyelvű agyagtáblákat.

Amikor már azt hitték a nyugati történészek, hogy a „sumir” nyelvet és népet sikerült eltemetniük, akkor az ásatások felszínre hozták az őslakos, autochton, presumir, SU-SUBAR-őszabir nép leleteit, a mintegy ötezer évvel korábbi kultúrát. Az őszabir nép az utolsó eljegesedés után földművelő, öntözéses kultúrát fejlesztett ki, kézművességet, kereskedelmi hálózatokat, építészetet, magas fokú művészetet, kultúrát, vallást hozott létre. Megállapítást nyert, hogy a vízözön után a sumirnak elnevezett kultúra erre a virágzó őszabir kultúrára telepedett rá, átvette, továbbfejlesztette a kultúráját, és a sumirnak nevezett civilizációt a két nép fúziója alakította tovább. Most bemutatom ennek a „presumirnak” nevezett ősnép agyagtáblákon megjelölt neveit, történetét, kulturális eredményeit és a „sumirokkal”, majd az akkádkkal való kapcsolatát.

Így már érthető, mi okozza Gelb nehézségeit a subarok sumir neveivel. Valójában a két népetnikum fúziója után a már használatos subar nyelvre épített, a már ismert fogalmak nevét használták a vízözön után is. A személynevek és az új, közös nyelv is csak annak okoz nehézséget, aki nem akarja elismerni a subar-„sumir”

civilizáció előtti kultúrát és nyelvet, és azt a tényt, hogy a „presumirok” subarok voltak, és magas szintű kultúrájuk már legalább ötezer évvel korábbi eredetű. Éppen ez okozza a legnagyobb gondot ma is az indogermanista-indoeurópaista tudósoknak, hogy bár a „sumirokat” sikerült eltüntetniük, de a subar (szabir) kultúra jelenléte a kezdetektől az őskoron, ókoron át bizonyíthatóan jelen van. Elképzelhetjük, milyen kényelmetlenül érintette a hiú tudósokat, amikor P. Dhorme, a C. F. A. Schaeffer által Ugaritban 40 év alatt kiásott agyagtáblákon megjelenő subar népcsoportot a klasszikus történetírók Saspeires, Sapeires, Sabeires, Saberoi és Sabiroi népetnikumával, vagyis a szabirokkal azonosította. (Dhorme: *Revue d'assiriologie et d'archéologie orientale* VIII., 1911 'Soubartou-Mitani' cím alatt.) Hát még amikor megtudták, a görög „bíborbanszületett” Konstantin császár közléséből, majd arab történetíróktól is, hogy a Dhorme által citált subar-szabir elnevezés nem más, mint a magyarok régebbi (még Dentumagyariában is használt) neve.

Így érthetjük, miért kellett az idegen finnugoristáknak elhallgatni, meghamisítani nemzetünk történelmét.

Most keressük meg az ékírást agyagtáblákon a magyarok legősibb nevét.

Gelb subar-„sumir fúzióval” kapcsolatos elgondolásáról így fogalmaz könyvének 33. oldalán:

„The traces of SU.A around Lagash again indicate that survivors of a very old Subarian settlement had become so thoroughly assimilated with the Sumerians that they had come bear Sumerian names and take part in Sumerian life just like the Sumerian population proper.” Vagyis:

„Su.A nyomai Lagash környékén megint csak azt mutatják, hogy a nagyon régi subar települések annyira beolvadtak a sumirokba, hogy sumir neveket vettek fel, részt vettek a sumir életben ugyanúgy, mint maga a sumir lakosság.”

Az idézetből látjuk, hogy az egyébként tárgyilagos, és jól felkészült Gelb a subarok sumirokba való beolvadását hangsúlyozza, megfélekezve arról a bizonyított tényről, hogy a „sumirok” a jövevények, és a „sumirok” vették át a megjelenésükkor már igen előrehaladott és virágzó kultúrát a vízőzön után. Ezen a sajátos történelemszemléleten nem csodálkozunk, mint ahogy a görög-római történelem indulásánál sem dicsekedtek azzal a legfontosabb elemmel, miszerint úgy alapították a birodalmukat, hogy a kulturálatlan árja-germán törzsek rátelepedtek a már magas fokú kultúrával rendelkező, Mezopotámiából származó „mediterrán” népcsoportra Kr. e. 1300 után. A pelazgokat leigázták az ion, dor, vagy achaj árja-germán törzsek a görög szigetvilágban, míg az illyr-latin árja-germán törzsek az etruszkokat igázták le az Appenini-félszigeten, és átvették a magas fokú kultúrájukat. A pelazgok és az etruszkok is ős-szabir eredetűek és Mezopotámiából hozták magukkal a műveltségüket.

A sumir ékírást agyagtáblákon Lugal-anni-mundu, Adab-i uralkodó felirataiban Subartu mint egy politikai egység fordul elő, mely felirat másolat alakjában maradt fenn az első babilóniai dinasztiából. A felirat szövege szerint Lugal-anni-mundunak: (a Cédrus Hegyek) kur.gis erin-na, Elam.ki, Mar-ha-si.ki, Gut-ti-um.ki, Subir.ki, Martu, Sutium.ki és Eanna(kur É-an-na).ki uralkodói hadisarcot fizettek. Figyelemre méltó itt Subartu földrajzi helyzetének megjelölése Marhasi és Gutium között, Mezopotámia keleti felében, míg Amurru ugyanennek a térkörnek a nyugati részén van.

A történelemtudomány szempontjából igen fontos a népetnikum eredetének és politikai hovatartozásának a megjelölése, és a térkör földrajzi leírása. Az ős-szabirok területi meghatározása igen komoly bizonyíték az ősnép életterének meghatározására. Eannatum, az ötödik Lagash-i ensi (uralkodó) három feliratán ugyanis még nem határozza meg pontosan Subir.ki (a későbbi neve Subartu) elhelyezkedését a Termékeny Félhold térkörében. Ebből arra következtetnek az orientalisták, hogy Eannatum csak egy kisebb, helyi uralkodó volt Lagash-ban, és inkább csak kisebb hadműveleteket hajtott végre Subir.ki és Elam.ki ellen, és csak kisebb területeket foglalt el a hatalmas országokból (ursag).

Az Eannatum feliratain említett esemény az ős-szabirokra vonatkozó első írott történelmi bizonyítéknak számít tudomásom szerint. A felirat első eseményében Eannatum – „sumir” uralkodó – arról tudósít, hogy leverte Elam-ot, Subir.ki-t és Urua-t. A másik két esemény viszont csak Elam és Subir.ki legyőzéséről szól. Szembetűnő, hogy amikor a subarokkal foglalkozó agyagtábla feliratokat vizsgáljuk, akkor minden esetben csak a subarok legyőzéséről van szó. Ennek csak kétféle magyarázata lehet, vagy eddig csak olyan agyagtáblák kerültek felszínre, amelyek kizárólag a subarok legyőzéséről szólnak, vagy a subarok győzelmeit agyonhallgatják. Hangsúlyoznom kell, hogy a „sumirok”, és ebből kifolyólag az akkádok tanítómesterei is a subarok voltak, tőlük tanulták a haditechnikát, hadvezetést, és a fegyvereiket is tőlük szereztek. Bemutattam, hogy az ős-szabirok már a „sumirok” megjelenése előtt rézöntéssel foglalkoztak, rézfegyvereket készítettek. Jellemző a nyugati történetírásra ez a módszer, hogy például, hogy I. Sargont Nagy-nak nevezi a történetírásuk, pedig ő csak egy „sumir” király fellázadt, semita pohárnoka volt, aki orvul megölette a királyt és átvette a hatalmat. A nagy, virágzó kultúrákat teremtő subar és „sumir” uralkodók közül senki sem érdemelte ki ezektől a történetíróktól a „Nagy” megjelölést, még a későbbi utódaik, Atilla, Árpád sem. Pedig I. Sargon engedetlen alattvaló, véres lázadást szított, és csak fodorlattal lépett az i. e. 10. évezred utolsó harmadától kezdődött kultúrákat teremtő subar és „sumir” uralkodók örökébe.

Természetesen a „sumir” és akkád uralkodókról az agyagtáblák és az emlékoszlopok dicshimnuszokat zengnek, a későbbi babiloni és asszír uralkodók, Dáriusz perzsa király behistuni sziklafelirata önnön dicsőségéről mindent felülmúl, persze a csatavesztésükkel, legyőzésükkel sohasem dicsekszek

V. ŐSSZABIROK A KORAI AKKÁD IDŐSZAKBAN

A korai akkád korszak történelmi forrásai vagy a régi dokumentumok másolataiból származnak, vagy pedig később íródtak. Eredeti ékírásos szövegekben csak közgazdasági tárgyú szövegeket találtak eddig. E korszak időtartamát a Cambridge Ancient History i. e. 2370-2230 közötti időpontra teszi, míg Gelb e korszak névadójának, Agádi Sargon (Sarru-kin)-nak, Akkád megalapítójának az uralkodása idejét i. e. 2276-2221 közé teszi. Mezopotámia korai időpontjairól a mai napig is folyik a vita a tudósok között.

Az ékírásos források megjegyzik, hogy a terjeszkedő új hatalom, „Agád Babilonia” hamar összeütközésbe kerül északi szomszédjával, Subartuval, és hosszú évekig tartó háborúk dúlnak a Termékeny Félhold két nagyhatalma között.

Egy késői krónika feljegyzése szerint Sargon megtámadta és legyőzte Subartut (SU.BIR.ki), (L. W. King: *Chronicles Concerning Early Babylonian Kings II.*, London 1907), Arthur Ungnad: Subartu, (41. oldal) a következőképpen mutatja be az eseményt a BM 26472-es késő babiloni Krónika alapján:

„arki ana mat SU.BIR.ki ina gi-ip-si-su ibe-ma ana kakki ik-mi-is-su-ma sar-ru-kin dalahu (?) su-a-tú ú-se-sib-ma tapda-su-nu im-has ka-mar-su-nu is-kun um-man-sú-nu rapas-tim ú-sam-qi-it namkur-sú-nú a-na akkade ú-se-ri-ba” Azaz:

„Ezután megindult az ő mértékletességével Subartu földje ellen. Miután a lakosság a fegyver hatalma alatt meghajolt, Sarru-kin hagyta a próbálkozásokat leüledni, vereséget hozott nekik, lenyomta őket, a földig leverte a hatalmas hadseregüket és elhozta javaikat Akkádba.”

A fenti szöveghez hasonló leírást találunk még egy késő asszír szövegben (K 2130) és egy késő babiloni szövegben is, de arról is tudomást szerezhethetünk, hogy nem Sarukin (Sargon), hanem Subartu volt a támadó.

Sargon idejéből egy érdekes, Subartu földrajzi fekvésére vonatkozó feljegyzés található egy Assur-i szövegben (VAT 8006.) Ez a késői asszír szöveg útvonalak hosszúságát jelöli, amelyből az országok nevére és hatáira is következtethetünk (egy mérföld = 1609 méter):

„40 mérföld az út Marhasi-ig,
60 mérföld az út Tukris-ig,
90 mérföld az út Elam-ig
180 mérföld az út Akkád-ig
120 mérföld az út Subartu-ig
120 mérföld az út Assur-ig(?) Libanontól.
90 mérföld az út Lullubi-tól Turukki-ig,
90 mérföld az út Anzan-ig.”

Érdekes, Subartu hatáira vonatkozó adatokat találunk a negyedik Akkád uralkodó, Naram-Sin feliratában, aki „Elam, egészen fel Barahsum-ig és Subartu, egészen fel a Cédrus Erdőig” uralkodójának hívja magát. Ebből arra lehet következtetni, hogy Elam határa valahonnan kelet felől Barahsum-ig húzódott nyugaton, míg Subartu nyugat felé volt Barahsum-tól a Cédrus Erdőig. Annak ellenére, hogy ma még nem tudjuk pontosan megállapítani Barahsum pontos fekvését, annyi elmondható, hogy valahol a hegyvidéken kellett lennie, északnyugatra Elam-tól, és keletre a Diyala folyótól. A Cédrus Erdőkről Naram-Sin egy másik feliratában azt találjuk, hogy az Amanus hegység egy és ugyanaz a Cédrus Erdővel. Miután ugyanez található Gudea egyik feliratában is, feltételezhetjük, hogy a Cédrus Erdő valóban az Alexandretta körüli Amanus hegységgel azonos fekvésű, és így Naram-Sin idejében ez volt Subartu nyugati határa. Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy nincs más korai forrásadat arra vonatkozóan, hogy Subartu ennyire nyugatra terjedt volna, és lehetett más Cédrus Erdő is a Közel-Keleten.

A fenti Korai Akkád uralkodók idejéből származó feliratok alapján megállapítható, hogy Subartu határa ebben az időben délkeletre Barahsum/Marhasi (a Diyala folyó közelében), míg északon Anatólia volt. Subartu hatalmas területei magukba foglalták a termékeny alföldeket a Tigris folyó és a hegyvidék között, valamint a hegyvidék keleti felét.

Egy üzleti dokumentum (Tell Asmar, 1931.T.97) arról tudat, hogy egy Ilkunum nevű személy ezüstöt vitt SUBUR.ki-be. Egy másik, hasonló tárgyú felirat ugyanebből az időből megnevez egy SUBUR ensi-t, ahol a SUBUR személynévre utal. Egy Diyala völgyi agyagtábla (OIM A 7816, 7845 és 7881) említ egy asszonyt „Su-ba-ri-tum” = szabir nő. Gelb a könyvében ugyancsak egy Korai Akkád agyagtáblát említ, amely egy Gal-bum (= Kalbum) DUMU Su-ba-ri-im nevű szabir embert nevez meg.

Naram-Sin, Sargon unokája uralkodásának idejéből egy fontos felirat maradt fenn, amely UR városának ásatásakor került napvilágra (C. J. Gadd und L. Legrain in *Ur Excavations, Text I. Royal Inscriptions*, London 1928, Nr. 274, Pl. LV.):

„na-ra-am-sin sarru akkadem sa-pi-ir NE(?). MI.KAM(?) mat elamtim.ki ka-li-sa-ma a-di-ma pá-ra-ah-se.ki ú mat SUBAR (subartim) ki a-di-ma kisti erenim.” Azaz:

„Naram-Sin, Akkád királya, aki minden népek felett uralkodik(?) Elamot egészen Parase-ig és Subartu-t pedig a Cédrus Erdőig üldözte fel.”

A nippuri felirat a Korai Akkád uralkodók idejéből említ egy UN SUBUR.ki kifejezést, amelyet „Subartu népe”, vagy ‘Subartu földje’ gyanánt fordítottak az orientalisták.

A Korai Akkád periódusból való, Nuzzi-ban (Gasur) kiásott ékiratos táblákon vagy ötszáz olyan személynevet találtak, amelyeket nem akkád nyelven írtak, és az orientalisták feltételezik, hogy ezek az ismeretlen nyelvű személynevek nagyrészt szintén subarok lehettek.

VI. UR III. IDŐSZAK

Az UR III. dinasztiából fennmaradt ékirásos szövegek tartalmazzák a subarokra vonatkozó legtöbb feljegyzést. Ennek elsősorban az az oka, hogy ebből a periódusból hatalmas mennyiségű agyagtábla került napvilágra, melyek történelmi és gazdasági jellegű feliratok.

Csak az Ur dinasztia negyedik uralkodója, Su-Sin idejéből való agyagtáblákon találtak subarokra vonatkozó feliratot. Arad-Nanna, Lagash-i ensi egy Si-Sinhez küldött tábláján magát egyéb rangjelzései mellett így nevezi meg: „sagub lu SU ú ma-da Kar-da-ka” = Subartunak és Kardak földjének kormányzója”. Kardak földrajzi helyzetét nem tudjuk pontosan megállapítani, de valószínű, hogy a Tigris folyótól keletre és Mosultól északra.

Arad-Nanna foglalkozására, méltóságára utaló rangjelzéseit, mint UR királya, a subarok kormányzója, Su-Sin alatt stb. megerősíti egy későbbi Nippur-i felirat, amely így kezdődik: „ú ma-da Za-absa-li.ki u ma-da lu Su.ki-ka mu-hul-a”, „amikor ő Zabsala és a Subarok földjét feldúlta”.

Már sok őstörténetszakértő kifejezte azt a nézetét, hogy a magyar nyelv segítségével könnyebben, pontosabban és gyorsabban lehetne megfejteni a subar-„sumir”-akkád nyelven írott agyagtáblákat. Nézzük mindjárt az előző mondat főszereplőjét, Arad-Nanna ensit-t. Arad magyar város, melyet a trianoni békekötéskor Romániához csatoltak. De megtaláljuk Arad városát a Közel-Keleten is, és Vámos Tóth Bátor földrajzi nevek gyűjteményében találunk egy rendkívül fontos ábrát: Tamana Magyar Nevek Iránban” címen. „Itt az Arad-Zaránd-Bihar-Temesvár-Csákúr parabolaív mentén helyezkednek el, ugyanúgy, mint a Kárpát-medencében: Csák-Temesvár-Arad-Zaránd-Bihar.

A mondat második szava: ma-da. A ma-da, mada szó nem csak egy Nyírségi falu (Nyírmada) neve, hanem a mada = mád összabir eredetű népcsoport neve is. A mada szó analízisét senki úgy nem világította meg, mint Padányi Viktor a Dentumagaria c. könyvének 122. oldalán:

„A ‘magyar’ népnév ókori nyomainak kutatása a dél-kaukázusi térben már 150 éve megindult. Erre vonatkozó adatokat a legkülönbözőbb kútfőhelyeken éppúgy, mint földrajzi elnevezésekben, más népek emlékezetében és közvetett utalásokban oly meggyőző mennyiségben és minőségben találtunk a másfél évszázad folyamán, hogy az ebből következő konklúzió apodiktikus érvényű kimondásához a német történettudománynak (ha saját népéről lenne szó) ennek tizedrésze is elég lett volna. A ‘hivatalos’ magyar történettudomány ezzel szemben egy dél-kaukázusi eredet és múlt konklúzióját, mint lehetőséget is elvetette, mert ez a ‘finnugor eredetünk’ kizárja, és ez valóban így is van. Azzal a lehetőséggel, hogy esetleg dél-kaukázusi származásunk zárja ki a finnugor eredetet, történettudományunk nem számolt.

Nem számolt annak ellenére sem, hogy a honfoglaláskor magunkkal hozott kultúránk (vallásunk, művészetünk, szokásaink) határozottan dél-kaukázusi volt, nem számolt annak ellenére sem, hogy a honfoglalás után nyelvünk módosult, nem számolt annak ellenére sem, hogy a Fekete-tenger Kaukázus – Észak-Káspi vonaltól északra a ‘magyar’ népnév sehol semmiféle torzulásban, semmiféle helynévben nem fordul elő.

Eszközlünk ezzel szemben egy betekintést a Kaukázus vonalától délre eső világba.

Kr. e. a 17. századtól Kr. u. a 10. századig eltelt 2700 év folyamán babiloni, egyiptomi, asszir, káld-hurri, perzsa, görög, örmény, római, bizánci és arab kútfőkben, különböző korokból származó különböző nyelveken, különböző írásrendszerekkel, írásmódokon leírt és különböző helyeken talált leletek adatai újra és újra értesítenek egy népről, melynek a neve határozottan és egységesen ‘m’ hanggal kezdődik és van a belsejében egy lágy mássalhangzó, amelynek pontos visszaadására a fenti nyelvek fonetikai rendszere képtelen. Ezt a rejtélyes mássalhangzót ezek a nyelvek megpróbálták jelölni ‘d’, ‘dz’, ‘t’, ‘th’, ‘tz’, ‘ts’, ‘z’, ‘k’, sőt ‘x’ betűjeggyel is, sőt az arabok ‘d’, ‘dzs’, az örmények ‘gh’ hangokkal is.

Ez a név Kr. e. 5. századig ‘mita’, ‘mitha’ (többszörösen mitan-ni), ‘mada’, ‘maza’, ‘matia’ (többszörösen matiani) ‘matsi’ (többszörösen matsien), ‘musik’, ‘max’, ‘mag’, torzulásokban jelenik meg, illetőleg, a különböző írásrendszerekből latin betűs írásra ilyen formában tette át ezeket a neveket az írástudomány.

Feltűnő, hogy a Kr. e. 5. századtól kezdve, a káspi-vidéki és kaukázusi individuális népvnevek felbukkanása során ugyanezek a nevek az ar, or, er, ir, irra népnév végződésellátva jelennek meg a következő formákban: ‘mad-irra’ (a madából), ‘max-era’ (a musk-ból), matchar (a matsi-ból), mezori (többszörösen), mezorani (többszörösen),

mazori (többes), megari és maghiori (mindkettő többes), mazar, madzar, madjyr, matchar, magior, maghiar, mogher, makar, madar, végül madzsar írásmódon.

Ugyanez a név kisebb-nagyobb torzulásokkal megjelenik a dél-kaukázusi és káspi-környéki tér különböző földrajzi neveiben is.

Mindezek alapján apodiktikus érvénnyel ki lehet mondani, hogy ilyen nevű nép, vagy népek a Kr. e. 17. és Kr. u. 10. századok közti korban Elő-Ázsiában léteztek. Ezzel szemben a dél-kaukázusi térben és a Káspi-környékén ma semmiféle 'm' hanggal kezdődő nevű nép nem található, de az egész Eurázsia területén is csak három van, Kelet-Ázsiában a 'mandzsuk', Indiában a 'mundák' és Közép-Európában a 'magyarok'. A fenti különböző torzulású formákból kiszublimálható fonetikai bázis feltűnően hasonlít a 'magyar' névre, amelynek 1100 év alatt magának is voltak Magor, mogyer és megyer torzulásai,...

Földrajzi neveken ez a népnév a következő helyeken és torzulásokon fordul elő (a lista természetesen nem teljes):

Maxera dél-káspi folyó Ptolomeusnál, Mazara nevű város a Tigris és az Eufrát forrásvidékén, Matsar nevű erőd a mai Pejbárt közelében, Madzar nevű város a Kuma és Bybala összefolyásánál az észak-káspi térben, a Kaukázus Magyar Hegység neve, a Fekete-tenger Magyar-tenger neve, a különböző örmény történelmi és földrajzi munkában említve 'Madzsar völgy', 'Madzsarok faluja', stb.

Ezek a nevek egytől-egyig kaukázus – káspi-vidéki nevek, sőt kettő kivételével (Maxera, Kuma-menti Madzar) szubartui nevek, általában pedig elő-ázsiai nevek, éppúgy, mint a felsorolt ókori és koraközépkori népsorok is azok.

Feltűnő jelenség az is, hogy ezek a nevek kivétel nélkül a 'szabir' szó társaságában jelennek meg, mintha a 'szabir'-nak valaminő alcsoportját jelentenék...Feltűnő az is, hogy Szubartutól északra a 'szabir' a Kaukázus hegység mindkét végén megjelenik (keleten 'Szipéria, nyugaton 'Zaporogje'), és keleten éppúgy ott van a 'Mare Mazari, vagy Mar Magior."

Itt van előttünk Padányi Viktor megállapítása és elemzése a ma-da, mada, mata szóból kiindulva a magyar népnév eredetének bizonyítására. Most látjuk igazán, mennyire fontosak a valódi ősmúlt kifizérése szempontjából a mezopotámiai ékírásos agyagtáblák üzenetei.

Éveken keresztül kutattam, és százsámsra találtam ma-val kezdődő ős-szabir-magyar földrajzi neveket a földkerekség minden részén, különösen a Padányi által leírt őshazában, Mezopotámia és a Kaukázus térségében.

Az ősmezopotámiai agyagtáblák ősiségünket bizonyító ma-da, mada szava megérdemelné a magyar nyelvészek és tudósok figyelmét. A MA jelentése föld, anya. A Sa, SU, SUBAR, ÖSSZABIR népetnikum történelmi szerepét teljesítve létrehozta az utolsó jégkorszak utáni civilizációt, a neolitikus forradalom, az emberi alkotókészség kiteljesítésével. Amíg a vadászó-halászó-gyűjtögető életmódtól eljutott az állatok megszelídítéséig, a tudatos növénynevelésig, a komplex mezőgazdaságig, az öntözéses földművelésig, és a letelepedett életforma lehetővé tette az építészeti, a szerszám- és eszközkészítést, a művészetek magas fokú művelését, és a hiedelmvilágából gazdag valláskultusz alakult ki. Matriarchális vallásfelfogása az anyaföld = MA termékenységének a fogalmából fejlődött. Már i. e. kb. 7000-ből megtalálták a régészek a termékenység, az anyaföld termékenységébe vetett hit szimbólumait, az anyaitennő szobrocskákat. Az őskori és ókori valláskultusz alapfogalma a MA = Földanya, a magyar népnév alapfogalma, kezdő szótagja, az első földművelő subar (szabir), nép ősi fogalma, melyben összeforrt a föld termékenyítő ereje, az alkotó élet, a teremtető értelem és a vallásos hit tisztelete.

Az idézet Zabsali szava – melyről a „Arpachiyah és az Árpád név eredete c. fejezetben írtam – összefügg a ZAB ősi szóval. Az első földművelők meghonosították a gabonaféléket, az ÁRPÁ-t, BÚZÁ-t, ZAB-ot, és nevet adtak ezeknek. Megtaláljuk ezeket az ősi elnevezéseket az ős-szabir föld területén, éppen úgy, ahogyan a mai magyar nyelvben is használatosak, mint az ISTEN, ÚR, NAP, UGAR, KAPA, SZAB stb. (ezek a szavak a sumir agyagtáblákban is megtalálhatók).

Az ős-szabir föld a két ZAB folyó mentén terült el, ma is ez a nevük, hosszú évezredek óta.

A zab (gabona) „sumir” jelentése ZU, ZA, vagy SE (Del. 261.) ZABLU = zabla (Deimel A.S.G. 129)

A zab szó kurd jelentése folyó (Zab, Ze = folyó, W. R. Hay: Two years in Kurdistan, London, 1920). Miután történelmi forrásokból (Menander stb.) tudjuk, hogy a kurdok a szabirok leszármazottai, a mai napig az ős-szabir föld területén élnek, érthető, hogy fennmaradt a ZAB folyók neve a mai napig. A legősibb térképeken mindenütt megtaláljuk a Zab folyók nevét, néha a fordítás okozta torzulással. De mi köze van a ZAB folyónak a zab gabonafélét jelentő fogalomhoz? Az ős-szabir-magyar hitselemléteben úgy a folyó, a víz, mint a zab, a gabona az életet jelképezte. Az ősmagyar hitvilág élet és víz közötti fogalomkapcsolat megvilágítására néhány példát idézek:

Őseink kultikus szobrai egy kissé megdőlt tálcskát tartanak a kezükben, amiből „az élet vize lassan kifolyik”. Ez a kultikus ábrázolás a „turáninak” elnevezett népeknél általában mindenütt megtalálható. A folyókkal kapcsolatban hasonló volt az ősnép hitselemléte, ezért a Duna ősi neve Ister = az élet vize. Dentumagaria folyói is hasonló, az élet fogalmát kifejező nevet viseltek: a Don szabir neve Ten, a Donec-é Teniz, a Dnyeper-é Ten-Ur. A sumir nyelvben TEN = ÉLET, ISTEN = ÖRÖK ÉLET. A TEN jelentése még: alap, csend, nyugalom (L. 736), magashangzós változata TIN = ÉLET és ÉLNI (L. 465). Az akkádok a TIN

sumir szót BALATU-ra változtatták, melyből levezetve a BALATON az ÉLET TAVA-ként élt az ősi magyar néphitben.

Atila, a nagy hún királyunk neve szintén az ÉLET VIZÉT jelenti: A = víz (L. 579), TI-LA = élet (Gadd 192).

Láthatjuk, hogy az idézet Zabsali szava (mely itt egy föld, ország nevét jelöli) milyen mélyen ötvöződik az őszabir-magyar nyelvben az élet fogalmával, és maradt fenn anyanyelvünkben évezredek át. A finnugoristák a zab szavunkat törökből átvett szónak tartják, ma már nevetséges. Egyébként is jó lenne, ha tudnák, hogy a török is őszbir eredetű nép, akik magukat ASI, ASINA (AS-SA-SU) ősiüktől származtatják (AS = SU = SA, US = ősz).

Az idézet hul-a szava magyar jelentése ma is hullát jelent, sumir jelentése szintén ezzel a fogalommal kapcsolatos, mert feldúlást, pusztulást, végzetet jelent, tehát a halállal, a hullával rokon fogalmat. Egy harminc versszakból álló siralomban (a Jeremiás siralmaihoz hasonló) Enlil isten lánya, Nin-Mar így siratja az elpusztult sumir városokat (utolsó versszak):

„Uru, hula za kibi gira abgigi?

Nippur, Ekur, Kiur, hula za kibi

gira abgigi?

Girszu, Csirpurla, Iszim, Ur, Záraz,

hula za

Kibi gira abgigi

Meé má?”

A régészeti leletek tömkelege került elő az ásatások folytán, a magyar nyelvhez hasonló felépítésű ragozó nyelven írott ékirásos agyagtáblák nyelve bizonyító erejű dokumentum népünk eredetére, ezért fontos, hogy minden egyes agyagtáblát megvizsgáljunk, minden adatot összegyűjtsünk.

Ezután évszázadok telnek el, amíg ismét hallunk Subarturól a III. UR Dinasztia uralkodójának, Ibi-Sin levelezéseiből. (Uralkodásának idejét Gelb i. e. 1969-1945-re, Ungnad i. e. 2170 körüli időpontra teszi.) Mi az oka annak, hogy ilyen kevés subar agyagtábláról tudunk? Még nem tárták fel a subar városokat, még nem fordították le a táblákat, vagy nem hozták nyilvánosságra a tartalmát?

Az Oriental Institute birtokában lévő nagy tábla (OLM A 7475), amelyre először E. Forrer hívta fel a figyelmet (RLA I 231), közlése szerint „egy Zigulae nevű Subartu-i uralkodó (pa-te-si) Gutium babilóniai határánál fekvő délkeleti tartományát, Hamazi-t, mint zsákmányt elvette magának.”

Ennek a táblának a legnagyobb része viszont arról tudat bennünket, hogy a Mari-i Isbi-Irra, aki már ekkor uralta Isin-t is, támadást indított Nippur ellen és elfoglalta, azután elfogta Zi-gu-em-et-t, Subartu uralkodóját (ensi), és feldúlta Hamazi-t is. Gelb szerint Forrer olvasása Zi-gu-la-e helytelen a Subartu-i uralkodóra vonatkozóan, mert szerinte a táblán Zi-gu-um-e van írva. Amennyiben az Isbi-Irra által elfoglalt három ország sorrendjének van valami jelentősége, akkor arra következtethetünk, hogy Subartu ekkor Nippur és Babilon, valamint kelet felől Hamazi (a mai Kirkuktól keletre) között feküdt.

Zigume Subartu-i uralkodó elfogása viszont egyáltalán nem tartóztatta fel a subarokat terjeszkedésükben. Sőt Subartu és Elam közös támadása buktatta meg a III. UR Dinasztiát. Ezt az eseményt örökíti meg egy ékirásos szöveg, melyet Samuel S. Kramer fordított le „Lamentation over the Destruction of UR” (Ur pusztulása feletti siralom). Isbi-Irra-nak, Isin királyának szintén meggyűlt a baja a subarokkal, amit az is mutat, hogy az uralkodásának egyik évét a subarok és elámiak leveréséről nevezte el: ‘mu Is-bi Ir-ra lugal-e lú Su.A ú Elam bi-ra’, Az év, amelyben Isbi-Irra király legyőzte Subartut és Elamot. Egy Mari-ból származó agyagtáblán a subarok (itt Su-ba-ri-ú-nak írva) „egy üzenetet küldtek Isbi-Irra-nak és oldalra fordultak” – ti. Isbi-Irra ellen.

A III. UR dinasztia ékiratos történelmi adataiból még nem tudjuk pontosan megállapítani Subartu határait, Subartu ez időben különböző politikai és közigazgatási területeket is magába foglalhatott. Így Asszírria Bur-Sin, a III. Ur dinasztia királya uralkodása alatt egy Zariqum nevű kormányzó fennhatósága alatt állott, míg Subartu keleti hegyvidéke Sin-Sin uralkodásakor Arad-Nanna kormányzósága alatt állt. A régiót végeredményben sohasem szállták meg teljesen az idegenek, a „sumir” és a későbbi babilóniai uralkodóknak is állandóan résen kellett lenniük, mert a subarok vissza akarták foglalni ősi földjüket.

Az orientalisták egyetértenek abban, hogy a Su-bir.ki, lú SU.A és a Subari(u) ugyanarra a subar népre és területre vonatkozik.

A III. UR dinasztia idejéből ugyan kevés subarokra vonatkozó történelmi szöveg, de annál több gazdasági, üzleti dokumentum került elő. Ezek közül is ki kell emelni a subar nevek és a háziásított állatokra vonatkozó feljegyzéseket. Első látásra úgy tűnik, hogy bizonyos subar személynevek különböző földrajzi területeken csoportosulnak. Így pl. a Bidarra-i Mamma (a babilóniai I. Dinasztiából fennmaradt szövegben) úgy értelmezhető, hogy ez a név a Tigris folyótól északra, Dyarbekirtől keletre eső területen volt honos. A következő III. UR periódusbeli nevek valószínűleg a Zagros hegység vidékéről valók: Dasuk, Garadadu, Kuzuzu, Lulu, Madatina, Sebba, Susuk és Zurzura. Ezekkel az őszabir nevekkal kapcsolatban az orientalisták elismerik, hogy ez a vidék volt az őszabirok központja a Shanidar Zawi Chemi kultúrából kiindulva a Kerka folyó völgyében dél felé húzódva, le a Perzsa-öböl felé. (Az első kötetemben részletesen írtam a Zagros hegység vidéki őszabir

települések alapításának körülményeiről i. e. 8700 táján.) Ezek az őstelepülések – melyeknek a Zagros hegység völgyei természetes védelmet nyújtottak – Ganj-i Dareh Tepe, Tepe Asiab, Tepe Sarab, Tepe Guran, Ali Kush, Tepe Sabz és a híres Susa (Shusim).

A Subartu nyugati felében található nevek, mint Sebbe, Susuk, Zuzura már egyúttal a Tigris folyótól északra húzódó, és Örményország felé vezető régiókkal hoz bennünket kapcsolatba. A keleti határ közelében lévő nevek Elam-i kapcsolatokat árulnak el: Addabuni, Iabrat, esetleg Rasi. Ezek az ős-szabir nevek egyébként megfelelnek a történelmi eseményekben leírt térköri megjelöléseknek is.

A keleti tudományok művelői igen nagy gondot fordítottak a III. UR időszakból előkerült táblák személyneveinek a tanulmányozására. Schneider, Poebel, Ball, Cameron, Genouillac, König, Delaporte, Dhorme, Stamm, Gelb és természetesen Ungnad azt igyekeztek kifizéskészni, hogy ezek a subarnak megállapított személynevek milyen meghatározható térkörökben terjedtek el és az ékírásokban feltüntetett cselekményekből mit lehet kihámozni e tékör történelmére, társadalmi berendezkedésére, hitszemléleti felfogására stb. vonatkozóan. Időzzünk el kissé az orientalisták munkáinál.

Az Ad-da-bu-ni subar név a III. UR periódusból előkerült áldozati állatokhoz egyének, vagy csoportok felsorolásával kapcsolatban fordul elő. Az első ilyen csoport Mar-tu-me, 'akik 'amoriták' megjelöléssel vannak lejegyezve. A-mur-ilum, aki Li-ba-nu-uk-sa-ha-a, a Mar-ha-si.ki ensi küldötte. Ki-ma-ni, és Si-ni-ni állati ajándékokat küldött. Ku-zu-zu, Ba-ar-ba-ra-gi küldötte Ad-da-bu-ni, Se-eb-ba követe, Se-bi, Ra-si küldötte, végül Ma-da-ti-na, valamint Bu-ul-ba-at lú SU ajándéka. Megállapítható, hogy a lú SU-me kifejezés subarokat jelöl (lú SU-me, akik a subar néphez tartoznak).

A Ku-zu-zu név és Gu-zu-zu változata egy III. UR dinasztiai tábláról került elő, Gu-zu-lú Ma-arda-man.ki formában. Amíg a két név azonossága megállapítható, még ma sem tudjuk, hol lehetett a Mardaman föld.

Az Ad-da-bu-ni személynév később is előfordul Elamból származó akkád szövegekben Ad-da-bu-ni és At-ta-bu-ni formában és a Kassita periódus szövegeiben At-ta-bu-ni és At-ta-bu-na formában. Cameron állítása szerint, ha ez a név az elami Susa-ból Atta-hastuk, Atta-husu, Atta-Wilgimas, Sut-puni és Puni-issam nevekkkel kapcsolatos, akkor elami név is lehet. Ezen viszont nem csodálkozunk, mert Elam eredeti neve SUBARI, amit az Encyclopedia Britannica (ninth edition) Vol. III. Philadelphia 1878, kiadása is alátámaszt. Tehát a korai évezredekben Subartu és Elam is a subarok őshazája volt, így egyáltalán nem véletlen, ha mindkét területen azonos nevek használatosak.

Egyéb subar személynevek: Ba-ar-ba-ra-gi, Bu-ul-ba-at, Bu-su-út, Ia-ab-ra-at lú SU.A.ki küldötte, Da-su-uk, Du-li-a szintén Ia-ab-ra-at küldötte. Ga-ra-da-du lú-su, Ia-ab-ra-at lú SUa leggyakoribb és talán a legfontosabb SU.A.ki, subar név. Megegyezik ezzel a királyi név, E-ba-ar-ti, Ia-ba-ra-at a Susa-i feliratokból, mely ugyancsak megfelel az E-ba-ar-ti névnek több Simas-i és Elam-i király neve. Ez a kifejezés előfordul országnevek formájában is, mint Ia-ba-ra-at.ki, ahonnan az elámiakat származtatják, és Ia-ab-ru.ki, Bur-Sin uralkodásának 7. évéből. De ez a név akkád írástudók szövegében is szerepel, mint Elam istenei: Ia-ab-ru és Ia-ab-ri-tu.

A Lu-lu lú SU.A.ki személynév a Fara szövegekben Lu-lu Subur, ugyanez Nuzi-nál Nu-ul-lu-(ú) és Lu-ul-lu egy kormányzó neve a Qatna-i szövegekben. Mindezek a nevek Lullu.ki tartomány nevéből származtak, mely tartomány a Tigris folyótól keletre, valahol a Zagros hegységben feküdt. Igen fontos megfigyelnünk, hogy egy későbbi, az i. e. második évezred végi asszír felirat tanúsága szerint a Lullum-biak és subarok között közeli kapcsolat állt fenn.

Az ős-szabir nevek között Gelb felsorolásában találunk egy Ma-da-ti-na nevűt, mely Gelb tudomása szerint sehol máshol nem fordul elő ékírásos szövegekben. Ez a név egyébként egy Bogazköy, hetita szövegben található, és egy Na-ram-Sin elleni tizenhét király szövetségéről tudósít. Ma-da-di-na, Ar-ma-ni királya e tizenhét szövetséges között szerepel. Azok a tudósok, akik ezen a táblán dolgoztak, általában Ma-da-ki-na néven jelölték e király nevét. Armanum jól ismert földrajzi név a Korai Akkád periódusból.

Zu-bu-us, Ia-ab-ra-at lú Su.ki követe, Zu-úr-zu-ra szintén. Ez a név megjelenik Zur-zur és Zur-zu-ra formában is a kapadóciai szövegekben.

Még sokáig sorolhatnám az ősmúltunkat tükröző ős-szabir neveket. Meg kell jegyeznem, hogy az emberiség történetének e korai időszakából a finnugorista történészek egyike sem adott leírást, annak ellenére sem, hogy a régészeti leletek tömkelege azt bizonyítja, hogy a SA-SU-SUBAR ősnépetnikum ebben az időben fontos szerepet játszott a történelemben. A finnugorista történetírás ezzel a népcsoporttal annak ellenére sem foglalkozott, hogy már igen sokan elismerik közülük – főleg a görög történelmi forrásokra támaszkodva –, hogy a honvisszafoglaló magyarok nagy részének a neve és népetnikuma szabir volt 896-ban. Nem foglalkozott a szabirok eredetével, és nem adott történelmi leírást annak ellenére sem, hogy az idegen tudósok egész sora megállapította, hogy a magyarok az ős-szabirok leszármazottai, és nem lehet valódi magyar őstörténelmet írni a szabirok figyelembevétel nélkül.

A III. Ur Dinasztia ékírásos agyagtáblái közül még be kell mutatnom azokat, amelyek babiloni isteneknek szánt áldozati állatokra vonatkozó feljegyzéseket tartalmaznak, lú SU, lú SU.A., vagy lú SU.A.ki megjelöléssel. Az itt bemutatott áldozati állatok mindig kis patásállatok, vagy lovak. A táblákon mindig megjelölik az áldozati állatok földrajzi eredetét. Így a Mart-tu amorita, a Ki-en-gi sumir, a lú SU.A.ki subar térkörből jött állatokról

tudósít és ugyanakkor megjelöli a különböző tartományok állatfajtaát is. E táblák segítségével az orientalisták összeállíthatják az ősmúlt történetét a feljegyzések apró mozaikdarabjaiból. Annak ellenére, hogy eddig legalább félmillió agyagtábla került elő, még mindig elég nehéz pontos képet alkotni e korai időszakok életmódjáról és pontos történetéről. De a már eddig megfejtett táblák és egyéb régészeti leletek tanúsága szerint semmi kétség nem fér ahhoz, hogy a subaroknak a priori szerepe volt ezeknek a hatalmas kultúráknak a kialakításában.

VII. KORAI BABILÓNIAI IDŐSZAK

Miután a sumir Ibi-Sin, Larsa elaggott uralkodója elvesztette a háborút és egyúttal az életét is, és miután Hammurábi (vagy Hammurápi) a 6. babiloni, vagy amurru király „Ur és Larsa kincseit Babelbe vitte”, akkor még kevesen gondolták, hogy a mezopotámiai nagy „sumir” hegemonia végleg megszűnik, és egy semita jellegű korszak veszi kezdetét. Az viszont már kezdetben látható volt, hogy Hammurábi terjeszkedési politikája miatt az ellenséges viszony Subartuval szemben hosszú évekre kiéleződik.

Babilónia, azaz akkádul BAB-IL-LA-NI kifejezés Hammurábi kódexében fordul elő legelőször, mint a sumir KA-DINGIR-RA-KI ideogrammacsoport akkád olvasata, jelentése: „Az Isten Kapujának Városa”.

Az e korból való információkat inkább az évfeliratokban találjuk, mint történelmi események leírásában. Mielőtt Hammurábi (i. e. 1955-1913) Babilon egyesítését elérte volna, számos háborút viselt, elsősorban Subartuval és Elammal. Erről az egyesítési eseményről szól a Hammurábi uralkodásának 30. évéből származó felírata, melyet S. Langdon mutatott be az Oxford Editions of Cuneiform Inscription II. (W-B 1923, 373.) alatt:

„mu ha-am-mu-ra-pí lugal-e á-gál ki-ág már-udug -ké á-kál mah dingir gal-gal-e-ne ugnim nim.ki-ma zag mar-ha-si.ki-ta su-bir.ki guti-um.ki es-nun-na.ki u ma-al-gi.ki nam-dugud-bi i-im-zi-zi-es-am gar-dar-a-bi i-ni-in-gar-ra-a suhas ki-en-gi ki-uri i-ni-in-gi-bi” Vagyis:

„Az év (amelyben) Hammurápi, az okos király, Marduk isten kedvence, a nagy isten magasztos hatalmának segítségével leverte Elam hadseregét, Marhasi területétől kezdve, miután nehéz küzdelem után leigázta Subartut, Gutiumot, Esnunát és Malgut és megerősítette Sumer és Akkád alapját.”

De a küzdelem ezzel sem ért véget, mert a következő évben Larsa uralkodója, Rim-Sin újabb szövetséget hozott létre Babilon ellenségei között, mely Hammurábi uralkodásának 31. évében Rim-Sin legyőzésével végződött.

Subartu hatalmát viszont ez a háború sem tudta megtörni és a következő évben már újabb háború tört ki, melyet a 32. évfelirat ekképpen tudósít:

„mu ha-am-mu-ra-pí lugal-e úr-sag u-ma di-di már-udug-ké tukul kala-ga ugnim es-nun-na.ki su-bir.ki guti-um.ki me-ta su bi-ib-sub-bi (ma-da) ma-an-ki-sum.ki u gu id-idigna en-ma ma-da su-bir.ki-se suni sá bi-dug-ga.” Azaz:

„Az év (amelyben) Hammurábi király, a hős, aki Marduk-nak győzelmet hozott, Esnunna, Subartu és Gutium hatalmas seregeit legyőzte, elfoglalta Mankisu városát és a Tigris folyó partját egészen Subartu földjéig.”

Hammurábi ekkor sem tudta teljesen legyőzni Subartut és kénytelen egyezkedésbe bocsátkozni. Hammurábi 33. évfelírata ezt akképpen írja le, hogy „Subartu városait barátságába fogadta”.

Két évvel később Hammurábi ismét Marival és Malguval hadakozik. Ebben a feliratban nincs arról szó, hogy Hammurábi harcolt volna Subartuval, annak ellenére, hogy Subartu ekkor is Babilon ellenségeinek oldalán állt.

Hammurábi következő Subartu elleni hadviselése a 37. évfeliraton látható:

„mu ha-am-mu-ra-pí lugal-e á-kal gal már-udug-ka-ta ugnim tu-ru-uk-kum ka-ak-mu-um.ki kur su-bir.ki-bi-ta me-ta bi-ib-sub-ba” Vagyis:

„Az év (amelyben) Hammurábi király Marduk nagy hatalmával legyőzte Tukukku, Kakmu hadseregét és Subartu földjét.”

A következő évben Hammurábi ismét hadban áll Esunná-val és egy újabb ellene alakult szövetséggel, amelynek Subartu is tagja volt. Ennek az eseménynek a leírása a 39. évfeliraton található. Ebben az esetben megkérdőjelezhető, hogy Hammurábi valóban legyőzte-e Subartut, mert a szövegben az áll, hogy: kur su-bir.ki-se, vagyis Subartu földjéig nyomult előre.

Hammurábi feliratain kívül az egyetlen Subartura vonatkozó történelmi feljegyzés egy UR városában talált táblatöredék szövegéből származik, mely kétségkívül Hammurábitól származik: Elam, Gutium, Subartu (Su-bir.ki) és Tukris „melynek hegyei messze vannak és a nyelvük komplikált”.

A Tell Hariri-ben talált levelek tanúsága szerint Subartu mindig veszélyt jelentett Hammurábi számára. Az egyik levél, amelyet Ibal-pi-El írt a Mari-i Zimri-Limhez arról, hogy Hammurábi miként ad parancsot az utóbbinak, hogy menjen el Subartuba (a-na ma-a-at.ki Subartin) és ösztönözze a subar királyt, hogy lépjen

szövetségre Babilonnal, de Ibal-pi-El megállapítja, hogy ez nem lehetséges, ha Zimri-Lim nem visz magával sok katonát. Egy másik, Mari-ból származó levélben Zimri-Lim arról panaszkodik Hammurábinak, hogy csak háromezer katonát adott neki a hegyvidéki háborúra. A hegyvidék (matum elitum) itt Subartura vonatkozik. A Mari levelekkel kapcsolatban Dossin megjegyzi, hogy Elam, mint Subartu szövetségese, erős hadsereget küldött Subartuba és feltételezhető, hogy Elam és Subartu együtt harcolt Hammurábi és szövetségese, a Mari-i Zimri-Lim ellen.

Végeredményben nem lehet pontosan megállapítani a Hammurábi idejéből származó feliratokból, hogy Hammurábi bármikor is teljesen meghódította volna, vagy végleg leigázta volna Subartut, a sok háborúzás ellenére sem. Hammurábi halála után (uralkodásának 43. évében) gyengekezű babilóniai uralkodók következtek a trónon, és többé nem írnak Subarturól. Feltételezhető, hogy már nem sok befolyásuk volt Subartura, s írott bizonyítékok hiányában arra is következtethetünk, hogy békés időszak köszöntött a térségbe.

Subartu történelmi és politikai helyzetének felméréséhez célszerű röviden áttekinteni egész Mezopotámia történetét.

A II. UR dinasztia vége felé egymás után nyerték vissza függetlenségüket az előzőleg UR-i királyok fennhatósága alatt álló területek, köztük Asszírria, Mari és Esnunna (csak azokat a tartományokat figyelembe véve, amelyek érintik Subartu helyzetét). Asszírria első politikai terjeszkedését Illusumma (megh. i. e. 1875) és I. Sargon (megh. i. e. 1800 kb.) uralkodása alatt érte el, majd I. Samsi-Adad (i. e. 1748-1716), egy amorita származású uralkodó vette át a hatalmat, és elfoglalta Szíriát, Marit és Esnunnát. Halála után fia, Isme-Dagan (i. e. 1715-1676) képtelen volt a nagy birodalmat egybentartani, így az feloszlott. Mari és Esnunna visszanyerte a függetlenségét.

Babilonban Hammurábi csillaga emelkedőben volt. Lassan uralma alá hajtotta a kisebb babiloni „hercegségeket”. (Az évszámok Gelb megjelölése szerint – a szerző megjegyzése) Nemsokára Mari és Esnunna is csatlósai lettek, majd bekebelezte őket a királyságába. Legnagyobb ambíciója Subartu meghódítása lett volna, de tartósabb eredményt csak uralkodásának 29-38. évében ért el. Subartu – mely Hammurábi idejében magába foglalt pl. messze hegyvidékeket és Asszirián belüli termőföldeket – nem volt politikailag egységes. Az, hogy Asszírria is Subartuhoz tartozott, megerősítik a következők: Assziriát nem említik a Mari-i szövegek, ez a terület Subartu megjelölése alatt szerepel náluk, és az ős-szabir királyokkal kapcsolatos ‘Subat-Enlil’ kifejezés az orientalisták véleménye szerint Assur városával egyenlő. Így tehát a Hammurábi évfelirataival kapcsolatos megjegyzés, hogy átvette az uralmat Asszírria felett, nem jelenthet mást, mint azt, hogy Subartu elvesztette a hatalmát ezen tartomány felett.

Amikor ennek az időszaknak a történelmi és politikai helyzetét vizsgáljuk, akkor két ténnyel állunk szemben, mely megváltoztatta az eddigi nyugodt mederben folyó mezopotámiai életet. Az egyik Babilon, vagy Amurru dinasztia megalapítása, és elsősorban Hammurábi megjelenése, mely az első semita államhatalmat hozta létre Elő-Ázsiában. A második tény a ló és lovaglás, a lovas hadsereg bevonulása az emberiség történelmébe.

Az első tény, amit figyelembe kell vennünk, hogy az első semitának tartott mezopotámiai uralom az akkád Sargonnal kezdődően csak kevesebb mint 150 évig tartott és utána ismét „sumir” felügyelet alá került ez a régió. Padányi Viktor Dentumagytaria c. könyvének 223. oldalán megemlíti, hogy az akkádnak nevezett Elam-vidéki „kad”, vagy ‘kudu’ nép sémi nyelvének ellenére sem szemita, szemben az általános történelmi felfogással, hanem csak a „sumir” térbe való betörés után szemita elemekkel egyesülve igyekezett a „sumir” ellenállást ellensúlyozni. Nyelvébe így kerülhettek be a sémi nyelvelemek. Természetesen a hipotézis még kivizsgálásra vár. Ezzel csak hangsúlyoztam, hogy az első igazi sémi mezopotámiai hatalmi befolyás Hammurábival kezdődött ebben a térségben. Amikor is az eddig évezredekig szunnyadó mezopotámiai életforma drámai dinamizmussal telítődött, melyet a bemutatott ős-szabirokkal való háborúk sorozata is igazol.

A másik fontos tény ebben az időszakban a lovasság és a lovashadsereg megjelenése ebben a régióban, amely több mint egy évezreden át döntő befolyást gyakorolt úgy a babiloni, mint az asszír hegemoniák idején. Ez a kassu-kassita-ú lovashadsereg verte szét a Babilont megdöntő hattí ‘árja’ népcsoport áradatát mintegy kétszáz évvel később, és ennek a lovashadseregnek a parancsnokai gyakorolják a hatalmat hatszáz éven át az egész Elő-Ázsiát ellenőrző babiloni, majd asszír uralkodók felett.

Subartu történelmi és politikai helyzetére a kassu lovashadseregnek döntő befolyása volt. Miután a Babilont ellenőrző kasszu-ú lovastársadalom önállósult, a politikai hatalom Assur-ba tevődött át. E város nevére ‘asszír’ elnevezett népcsoport hamarosan hódításba fogott, nem kímélve a vele részben rokon Subartu helyén megalakuló, de ‘Mitanni’-nak nevezett nagyhatalmat sem. Úgyhogy Kr. e. 1360-ban már ‘Mitanni’ csak területileg erősen megcsonkulva került ki az asszír-hetita támadásból és a hattita birodalom vazallusa lett. A küzdelmekben ‘Mitanni’ lovashadserege felbomlott és ‘negyven lovas nemzetség’ települt át a hattita birodalom területére, ahol ‘manda’ néven külön kasztot alapított.

A mitanni birodalom bukása utáni asszír kegyetlenkedésre – erre a történelmi tényre –, többek között a híres orosz régészkutató, Szergej Pavlovics Tolszov hívta fel a figyelmet, melyről Novotny Elemér Sumir nyelv – magyar nyelv c. könyvének 52. oldalán ír:

„A kiváló szovjet-orosz kutató Szergej Pavlovics Tolszov, 10 éves régészeti expedíciója során – a világ bámulatára –, az ősi Ku-ma-ar-iz-ma (Chorezm) nomádok lakta területén magas kultúrát és öntözéses csatorna-

berendezkedéseket fedezett fel. Szerinte az i. e. XIII. században hurrita népesség érkezett a szent Kanga (= Ki-en-gi) – (ez a nagyobb) illetve a Ku-ma-ar-iz-ma (ez a kisebb egység) területére.”

A sumirok jelenlétét itt igazolják – a korabeli nép és királynevek, valamint a földrajzi és országnevek! (Erre a jelentős körülményre Tolsztov akadémikusnak levél útján hívtam fel a figyelmét 1967-ben.) Tolsztov is ezt a népességet „kettős eredetűnek” nevezi! A szabarokból váltak ki később a hunok, mint e nép – jelentős – népcsoportja. Több munkámban és előadásaimban is részletesen foglalkoztam azzal, hogy a görögök által főleg szkitáknak nevezett népcsoportok és közülük is főleg a hunok, a SU-SUBAR népetnikumra vezetik vissza gyökereiket. A II. kötetemben részletesen írtam Tolsztov Nyugat-Turkesztán-i ásatásairól, a hunokra vonatkozó fontos megállapításairól és a régészeti leleteiről, bizonyítékairól. Az asszírok kegyetlenkedése a megvert és leigázott ellenséggel minden idők legembertelenebb gaztette. (A királyokat, közkatonákat, közembereket sorozatosan élve megnyúzták, amint a domborműveiken ábrázolják.) Semmi kétség sem fér ahhoz, hogy a ‘mitanni’ szabir-hurrita népesség megmaradt vezetőivel együtt hanyatt-homlok menekült az asszírok kínzása elől. Tolsztov régészeti leletei és történelmi konklúziói forrásadatok tömegével tárja eléink elődeink sokszor viszontagságos múltját.

Ugyanakkor fontos tény, hogy a Tolsztov akadémikus által megjelölt szabir-hunokból alakultak ki később – kutatásaim alapján – az östörök népek, majd az onogurok, akiknek késői unokái, helyesebben késői unokáik néhány törzse csatlakozik majd a vérszerződéssel Árpád szabirjaihoz – akik Észak-Mezopotámiában és a Termékeny Félhold északkeleti térségeiben éltek a babilóniaktól és asszíroktól zaklatott életüket az éppen tárgyalt periódus idején.

A megvert mitanni ellenségei közül a sok városállamból álló hettita birodalom nem sokáig örülhetett hatalmi helyzetének, mert úgy i. e. 1200 táján megjelentek az úgynevezett ‘Tengeri népek’, és megsemmisítették a hettita birodalmat. Ekkor a ‘Man-da’ kaszt ‘negyven nemzetsége’ a nagy tavak (Van-tó, Urmia-tó) vidékére, Uzzuba költözött nemzetségfőik, a ‘kál’-ok vezetésével.

Ugyanekkor az utolsó kasszu uralkodót egy szemita forradalom távolítja el Bábelben (i. e. 1171) és a menekülő kasszu lakosság valószínűleg a Van-tó környékén telepedett le, ahol már korábban megalakult egy ‘káld’ kultikus központ, mivel több mint két emberöltővel azelőtt I. Tukulti-Ninurta asszír király feldúlta Bábelt és Marduk isten szobrát Assurba szállította. A káld papok tehát a Van-tó környékén ütték fel sátraikat, ahol újból kultikus központot alakítottak ki, és ide menekült, vagy telepedett át a kasszu lovastársadalom. Ennek a Marduk-kultuszra alapozott káld kultikus központnak a maradványait a régészleletek pontosan bizonyítják, s ezt a magas fokú valláskultúrát nevezte a tudomány káld, vagy chaldeus civilizációnak. A hettita birodalom megszűnésével menekülésre kényszerült manda nemzetségek szintén csatlakoztak e kialakulófélben lévő civilizációhoz, de a Van-tótól keletre, az Urmia-tónál telepedtek le.

Fél évszázaddal később egy újabb hullám gyarapítja e térség lakosságát, amikor is I. Tukulti-apal-asszur király Assziriához csatolta Bábelt, és ugyanakkor a Van-tó déli részében meghúzódó Mitanni birodalom maradék részét is. A lakosság rémülten menekült észak felé, ahol a káldeusok között egyelőre biztonságot talált. Ugyanide menekült az egykori katonai kaszt maradványa is, és a korábban ide vándorolt manda rokonaik hívására szintén itt, a nagy tavak vidékén telepedtek le, és egy ‘köztársaságot’ alapítottak. Ebből a társadalmi formából alakult ki az asszírok által ‘Uartunak’ elnevezett királyság i. e. a 9. században.

Padányi Viktor *Dentumagaria* c. könyvének 226. oldalán ír arról, hogy miért éppen itt telepedtek le ezek a rokon népek: „A Bibliában is gyakran emlegetett chaldeus központ a mágus papjai révén igen fontos szerepet játszott az egész emberiség mitológiájában, valláskultuszaiban és természetesen a magyarság karakterének kialakításában. Hogy a különböző kasszu ‘mita’ és manda csoportok éppen ezt a területet választották ki letelepedésre, aligha véletlen, mert ezt a területet jóval a ‘káld’ kultúra itteni kezdete előtt, Kr. e. 14. századból való kútfők egyike ‘Uzzu’, másika ‘Hayasha’ néven említi, ez a terület tehát assza, -chus, -úz terület, vagyis a bábeli kasszu mágusok éppúgy, mint a manda és mitanni közvetlen rokonok által lakott területre jöttek.”

Hangsúlyozom Padányi rendkívüli nagy érdemeit a valódi magyar őstörténelem kutatása terén.

Az idézetből is kitűnik, hogy az ő-szabir leszármazott népek csoportjai visszaszármaztak ide. A szabir-magyarok őstörténete c. munkám elején részleteztem a 10. évezredtől az első földművelők terjeszkedését az agrárforradalom kapcsán. Az ő-szabirok keleti ága terjeszkedésének négy állomása közül az első az Urmia-tó medencéjében Hajji Firuz, Yanik Tepe és a Dalme Kultúra, (i. e. 5537). A terjeszkedési útvonalak, az újabb kultúrák hasonlóságával, azonosságával, a régészeti leletekkel igazolható, az építészet, a kerámiák, a kézművesség és az agrárforradalom vívmányai, az öntözéses kultúra, a kultikus szokások és tárgyak révén.

Az Urmia-tótól néhány kilométerre délre, a Solduz völgyében a Pennsylvánia Múzeum végzett próbaásatásokat több dombon, melynek az ad különös jelentőséget, hogy mindezek az őstelepülések a kontinensek közötti fontos összekötő útvonalak kereszteződésénél fekszenek. Ezek az ősi útvonalak kötötték össze a Kel-i-Shin szoroson át Anatóliát, Iránt és Mezopotámiát, de itt ment egy út a Kis Zab folyó felé is, a Rowanduz hegykatlanon át. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Közel-Kelet e fontos útvonalai már az írott történelem előtti évezredekben is lakottak voltak, és az ősi kultúrák között kapcsolatot tartottak.

Tehát a Van-tó és Urmia-tó körüli területek, ahol a káldok új birodalmat alapítottak, már igen régi őstelepülések voltak, az ő-szabirok kései unokái visszatelepültek ide az asszír nyomás elől. A menekülők

‘köztársaságából’ alakult ki az Urartunak nevezett királyság. Hogyan illeszkedett Subartu népe – az ős-szabir népetnikum központi ága – ebbe az őstörténelmi komplexumba, és milyen forrásadatokkal igazolható a szerepe?

VIII. MITANNI

A Hammurábit követő babiloni hanyatlás után sokáig nem található Subartura vonatkozó feljegyzés. Ennek oka lehet elsősorban az, hogy a Késő-Babiloni történelmi feliratokban a feljegyzések elég világosan Assziriára vonatkoznak. De eltűnt-e Subar-tu, vagy a subar nép Észak-Mezopotámiából? Az ős-szabirok számottevő része a babiloni és különösen a nagy asszír nyomás elől elvándorolt, elmenekült békésebb területekre. Egy részük egészen a Szir-Darja és Amu-Darja völgyéig jutott (i. e. 13. század), ahonnan a Tolsztov expedíció a hunokat származtatta az Aral-tó menti ásatások bizonyító erejére alapozva elméletét. Ez az időszak, és az ezt megelőző i. e. 14., 15. század az, amikor úgy tűnik, hogy a szabirok más néven szerepelnek a nyugati történelmi feljegyzésekben, elsősorban ‘mitanniak’ és ‘hurriták’. A magyar történelem szempontjából rendkívül izgalmas időszak, mert ebben a térkörben, ebben az időszakban – habár főleg a nyugati történetírók tevékenysége miatt, mert különféle nevekkkel illetik – kétezer évvel később szabir őseink leszármazottai hozzák létre Dentumagariát, ahonnan Árpád indul honviszasszerző útjára a Kárpát-medencébe. A Kárpát-medencét már Kr. e. a 6. évezredben benépesítették az ős-szabirok, a krónikák Atturájából és Evilathjából elindult földművelő-állattenyésztő nép. (Aik közé évezredek át letelepedtek a rokon testvérnépek: szkiták, szarmaták, hunok, avarok, stb.) Ezért üdvözlöttek Árpád fejedelmet és népét rokonaikként.

Térjünk vissza a mitanni és hurrita elnevezéshez, mert a kutatók fontos szerepet tulajdonítanak a magyarság kialakulásában Mitanninak és Urartunak.

Mitanni az i. e. 15-14. évszázadbéli Észak-Mezopotámia-i birodalom elnevezése.

Az 1887-ben El Amarna-ban, Egyiptomban talált Amarna táblának igen nagy szerepet tulajdonítanak a nyugati történészek a mitanni és a hurrita népnév megjelölésével kapcsolatban. Ezek a táblák III. Amenophis (i. e. 1415-1380) és IV. Amenophis (i. e. 1380-1363) egyiptomi fáraó híres diplomáciai levelezését tartalmazzák, a palota romjai között találták, és az egész korszakot, amellyel a levelezés foglalkozik, Amarna Korszaknak nevezték el.

Az egyik ékírásos tábla Tusratta mitanni király levele (Kr. e. a 14. század közepéről) egy ‘rejtélyes’, de olvasható nyelven íródott. P. Jensen ezt a nyelvet az asszír nyelvvel hozta rokonságba és ‘Mitani-nyelvének’ nevezte el. L. Messerschmidt és F. Bork megfejtették és megállapították, hogy a kaukázusi nyelvekkel rokon és nem csak Mitanni szűkebb területén használatos, hanem sokkal nagyobb régiókban is. Ennek ellenére a mai napig fennmaradt a Mitanni ország elnevezés P. Jensen megjelölése alapján. A mitanni megjelölést az egyik legkorábbi mitanni urakodótól, Saussatar-tól származtatják, aki magát sar-ma-i-te-ni’-nek (szarmata) nevezi. (E. Speiser is JAOS 49, 1929, S. 269, A király levele vazallusához, Arapha királyához, Ithija-hoz.) De előfordul a ‘sarr Mitanni’, azaz ‘Mitanni királya’ megjelölés I. Suttarna Saussatar, Tusratta és Mattiwaza királyokkal kapcsolatban is.

Egyes orientalisták szerint a Mitanni megjelölés inkább politikai terminusnak számít arra a területkörre vonatkoztatva, amely magába foglalta magát Mitannit Mezopotámiában, és Mezopotámián kívül Araphat és Kukist (Észak-Szíria).

Az Amarna táblák ‘Subartu földjéről’ három nagyon fontos feljegyzést tartalmaznak. Irqata népének a fáraóhoz küldött megjelölésű levelében az áll, hogy harminc lovat és (lovas)harckocsit adtak ‘a subarok földjének’, (-na) mat Subari. (Ungnad olvasása itt lehet Zu-ba-ri is.) Egy másik levélben Rib-Addi, Gubla kormányzója arról értesíti a fáraót, hogy Abdi-Asirta, az Amurru-i király fiai lovakat, (lovas) harckocsikat és embereket zsákmányoltak és átadták azokat ‘a subarok földjének’ (Ungnad, Subartu 50. o.) Ebben az esetben a szöveg a-na mat Su-ri-t ír, amely valószínűleg SU-ba-ri-t akar jelenteni. És a harmadik levél, amely szintén Rib-Addi-től származik, arról szól, hogy egy tisztet adtak „a subarok földjének”, (i-na mat Su-(b)a-ri).

Most felmerül a kérdés, hogy miként lehet a ‘subarok földjét’ Mitanni-val társítani? Weber az Amarna táblák e levelével kapcsolatban megállapítja, hogy Mi-ta-na = Subartu Közép Mezopotámiával (EA 1194. o.) Ugyanezt állapítja meg Speiser is (Mes. Or. 129. o. ASOR XIII 23 és Ungnad, Subartu 49-51. o.) Ős-szabirokra vonatkozó kutatásaikat arra alapozták, hogy az orientalisták általában a subarokat a hurritákkal azonosítják (Gelb: Hurrians and Subarians, 48. o.). Ennek a kijelentésnek tehát nagy jelentősége van a szabir-magyar őstörténelem szempontjából, ezért foglalkozunk kissé bővebben Mitanni történelmével.

Először is nézzük a Mitanni uralkodók összegyűjtött ékiratos szövegeit (Gelb):

„...dirta, Suttarna I. Mittani királya, Parsasatar, Saussattar, Maittanni királya, I. Artatama, Mittani királya, fia II. Suttarna, Mittani királya és egy lánya, aki IV. Thutmose fáraóhoz ment férjhez, majd II. Suttarna után II. Artatama, Hurri királya, utána Tusratta, Mittani és Hurri királya, Tusratta testvére, Kelu-Hepa, III. Amenhotep fáraó felesége, aztán III. Suttarna, II. Artatama fia, utána Tusratta fia, Mattiwaza, Mittani királya, Tusratta

leánya Tatu-Hepa III. Amonhotep és később IV. Amonhotep felesége. Ezután következik I. Sattuara, Hani-galbat királya, majd Wasatta, Hanigalbat királya és végül II. Sattura, Hanigalbat királya.”

A királylistából először is a ‘Hanigalbat’ megjelölést kell tisztázni. Tusratta király a levelezésében kivétel nélkül a ‘Mitanni királya’ címet használja, csak két levélben Hanigalbat-ot, olyan formában, hogy ez alatt a kifejezés alatt saját országát érti. I. Assur-uballit (i. e. 1362-1327), Asszír királya arra hivatkozik, hogy az apja hűbérura ‘Hanigalbat királya’ volt, és ez a megjegyzés arra az időszakra vonatkozik, amikor Asszír még Mitanni fennhatósága alatt állott. Vagyis ez újból megerősíti azt a tényt, hogy Mitanni = Hanigalbat. Ez megerősíti azt a tényt is, hogy a későbbi asszír király, I. Adad-ninari (i. e. 1304-1273) a Hanigalbat elleni háborúban olyan városokat foglalt el, amelyek korábban Mitannihoz tartoztak.

A mitanni királyok Felső-Mezopotámiában uralkodtak, fővárosukból, Washsuganni-ból (valahol a Felső-Khabur folyó közelében). A mitanni királyok uralkodása a Szíria birtoklásáért folytatott küzdelem jegyében telt el, de szinte az egész mezopotámiai területre rányomja a bélyegét a Szíriáért folyó küzdelem, sőt Egyiptom is csatlakozott ehhez a hatalmi politikához az i. e. 15-14. században.

A Szíria birtoklásáért való küzdelemnek komoly gazdasági okai voltak, mert fontos kereszttutaknál fekszik, Közel-Kelet és Mezopotámia között kelet felől és Anatólia és Egyiptom között dél felől. Anatólia és Mezopotámia nyersanyaghiányban szenvedett, amit kereskedelem útján kellett pótolnia. Azonkívül Szíriának jó kikötői voltak, de jó szárazföldi és tengeri összeköttetésben állt az őskori civilizációk egy másik nagy központjával, Egyiptommal is.

A különböző hatalmak Szíria ellen irányuló igyekezetét megkönnyítette Szíria etnikai és szociális helyzete. Az amoriták Szíriában apró, feudális alapon szervezett városállamokat hoztak létre, ez a politikai és társadalmi szervezet még nyilvánvalóbbá vált, amikor az ún. (szabir) hurriták Felső-Mezopotámia felől nyugat felé terjeszkedve leigázták őket, a ‘hurrita lovagok’ átvették a hatalmat az amorita ‘hercegektől’, megszállták az ország legjobb részeit, és egy új társadalmi rendet (kaszt) hoztak létre (Cambridge Ancient History, Part. I. Vol. II. Chap. XVII.) Kr. e. a 15. század végén és a 14. század elején, amikor új erővel lángolt fel a küzdelem Szíria birtoklásáért. Különösen a nagy III. Thutmosis fáraó uralkodása alatt, a fáraó halála után kissé alábbhagyott Egyiptom befolyása, amit a Mitanni birodalom igyekezett kihasználni saját politikai céljaira.

A magyar őstörténelem szempontjából fontos megállapítani, hogy kik is voltak a hurriták. A szabir magyarok őstörténete c. munkám I. kötetében részletesen foglalkoztam ezzel a kérdéssel. A szabir-hurriták egy része az ős-szabir népnek. Tusratta, mitanni király III. Amenhotep fáraóhoz írott levelének téves fordításából ered, magát Tusratta Hurwuhe erwine címmel illette, ami nem a népének az elnevezése, hanem egy politikai fogalom, mint pl. szövetség feje. Némelyik nyugati történész a ‘hurwuhe’ kifejezés téves fordítása miatt nevezi a szabir népetnikum egy részét hurritának.

A CAH szerint a mitanni királyok egy „hurrita szövetséget” hoztak létre, amelyet a mitanni fővárosból irányítottak az i. e. 14. század elején. Ez az időszak a Mitanni birodalom hatalmának fénypontját jelentette, háttérbe szorítva a hettiták egyeduralmát. A hettiták ugyan megpróbálták visszaszerezni az elvesztett Szíriai régiókat, melyet az előző nagyhatalmi politikájuk juttatott a kezükre, de III. Tudkhaliash királyuk uralkodása idején szinte minden oldalról megtámadták őket, ezért kénytelenek voltak visszavonulni Szíriából. Az i. e. 14. század elején Egyiptom, Mitanni és a hettiták küzdöttek egyidőben Szíria birtoklásáért.

A legtöbb információ az Amarna lelőhelyről, Tusratta, mitanni király levelezéséből maradt fenn, aki III. Amenophis fáraóval hosszú ideig barátságban áll, sőt a lányát, Tatu-Hepát is feleségül adta hozzá (pontosabban a háremébe küldte). Tusratta i. e. 1385 táján lépett trónra, miután a bátyját, Artassumarát egy Utkhi nevű magas rangú állami tisztviselő megölte. Miután Tusratta ekkor még kiskorú volt, az Eufrátesztől keletre eső ‘Hurri föld’ királya, II. Artatama nem ismerte el uralkodónak, és az akkori vallásszemlélet szerint ‘e peres ügyet az istenek elé vitték döntés végett’. Nem ismerjük pontosan annak a területnek a nagyságát, amely felett II. Artatama uralkodott, de annyit tudunk, hogy ebben az időben Tusratta még az egész Mitanni felett gyakorolta a hatalmat.

A Mitanni birodalomhoz tartozott még Asszír, a kelet felé hozzá csatlakozó tartományokkal, Felső-Mezopotámia és Szíria egyes részei, észak felé Cilicia és a Földközi-tenger partját érintő Kizzuwadna. Az utóbbi hol Hati, hol Mitanni uralmát ismerte el, addig, míg a hetita hatalom III. Tudhaliash alatt össze nem omlott, és Mitanni fennhatósága alá került. Szíria térszögéből a Karkemish és Aleppo királyság tartoztak Mitannihoz, míg délebbre Mukish (Alalakh fővárosa) és Ugarit, az ekkori periódus legfontosabb Földközi-tenger-i kikötője volt Tusratta birtokában. Ugarit esetében feltételezhető egy baráti alapon való megegyezés Egyiptom és Mitanni között, mely némi önállóságot is biztosíthatott e fontos kikötővárosnak. Az Eufrátesz kanyar és az Orentes között fekvő Nukhash szintén Tusratta birodalmához tartozott.

Tusratta uralkodásának elején békés viszonyban volt az északi nagy szomszédjával, a hetita birodalommal, amely az anatóliai térszögben meghúzódva örült, ha a többi szomszédja támadásait vissza tudta verni. Egyiptommal is békében élt, a két uralkodóház között több házasság jött létre, ezt a mitanni királylista is mutatja. Már Tusratta nagyapja az egyik lányát a fáraóhoz adta feleségül, és Shuttarna, az apja szintén feleségül adta a lányát, Kelu-Hepát (Gilu-Kheba) III. Amenophis fáraóhoz. Tusratta szintén követte ezt a politikát, és Tatu-Hepát (Thadu-Kheba) küldte a fáraó háremébe.

A jó viszony politikai téren abban mutatkozott meg, hogy Egyiptom Ugariton kívül a szíriai tengerpart és a mai Palesztina fennhatóságát is magának tartotta meg, míg Szíria egyéb részei a Mitanni birodalom alá kerültek.

Amint III. Tudkhaliash halála után a fia, Shuppiluliumash került Hatti trónjára, megváltozott a békés viszony Mitannival. Az erőskező, fiatal király a régi nagy hetita birodalom visszaállítására törekedett, a háború kitérőse elkerülhetetlenné vált.

Az első összecsapás Tusratta győzelmével végződött, erről egy III. Amenophis fáraóhoz írt levele tanúskodik, valószínűleg ez a két uralkodó közötti levelezés fennmaradt első példánya.

Ezután a hetita király óvatosabb lett, és előbb a Mittanival határos területeket igyekezett megszerezni. Előbb elfoglalta Ishuwát, amelyet apja vesztett el, és egy akkád és egy hetita írásból is értesülünk arról, hogy Kizzuwadnával egy szerződést kötött, melyben megszerzi magának a hűbéri jogot e királyság felett. Azonkívül Shuppiluliumash a 'Hurri Föld' királyával, Aratamával is kiegyezett, akinek mint tudjuk a 'peres viszonya Tusrattával' még 'az istenek előtt volt döntés ügyében'. Ez a megegyezés nem hozott ugyan szövetséget a hetita király és Artatama között, de az elkövetkező harcok idejére semlegességet ígért. Egyiptommal szintén igyekezett jó viszonyt fenntartani a hetita király, IV. Amenophissal trónrakerülése után több udvarias levelet váltott.

Mitanni szíriai tartományai ellen támadást indított, és rövid időn belül elfoglalta az Eufrátesz és a Földközi-tenger közötti térkört. Egy korabeli történelmi tudósításból arról értesülünk, hogy Tusratta ellentámadást intézett és a tengerparti Byblost (Gubla) ostrom alá vette, végül mégis fel kellett adnia Szíria nagy részét, de még egy ideig Tusratta tovább uralkodott Felső-Mezopotámia és a keleti tartományok felett.

A hetita király sikere ellenintézkedésre kényszerítette Tusrattát, aki természetesen a hatalma visszaállításán munkálkodott. Először elmozdította a trónjáról Nukhash uralkodóját, és megtámadta Ishuwa-t, erre Shuppiluliumash végső támadásba lendült. A hetita király kijelentette, hogy Nukhash és, Mukish és Neya lázadók, és Tusratta 'öntelt szemtelenséggel viseltetett iránta'. A hetita király ekkor békeszerződést kötött Ugarittal, hogy biztosítsa jobbszárnyát, és csapattestet küldött Nukhash ellen, saját maga pedig belépett Ishuwába és Tusratta ellen fordult. Alshe királyától, Antaratal-tól engedélyt kért az átvonulásra, és megérkezett Mitanni északnyugati határára. Bevette Kutmár és Suta erődjét, és egy gyors hadmozdulattal Washshuganniba, Mitanni fővárosába érkezett. Tusratta addigra elmenekült. A hetita király nem üldözte, hanem Szíria felé indult. Mire Szíriába ért, egyik kis királyság, 'hercegség' a másik után jutott a birtokába, ahonnan elüldözte a 'hurrita' 'városi uralkodókat', a Mitanni birodalom helytartóit, és saját embereit ültette a helyükbe. Elfoglalta Aleppot, Mukisht, Neyát, Arakhtut, Quatnát, Nukhasht és Kinzát. Az ékiratokon talált felsorolás valószínűleg a birtokbavétel sorrendjében történt. A hadjárat Alpinában (Damaszkusz) ért véget.

Ez a második Szíriai háborúnak nevezett hadjárat (kb. i. e. 1360) végképp megváltoztatta a térkör politikai helyzetét. Felbomlott a hatalmas Mitanni birodalom, és bár Tusratta még tartotta magát, végül összeesküvés áldozata lett, amelyben a fia is részt vett. Az akkori idők hiedelme szerint Teshub (Mittani főistene) döntött az Artatamával való peres ügyben, és Tusrattát trónbitorlónak nyilvánította a közvélemény.

De a Mitanni birodalom felbomlásából nem Artatamának lett előnye, hanem az Alshe királyságnak, és főleg Assziriának. Egymás közt felosztották a Mitanni birodalom nagy részét, Alshe az északnyugati, Asszíria az északkeleti részt vette el magának. A hetita győzelem után Mitanni fennhatósága alól felszabadul Asszíria királya ekkor Ashuruballit volt. Ekkor még nem játszottak jelentős szerepet az asszír királyok, de a későbbiek folyamán, amikor az ún. Tengeri Népek a hetita birodalmat leverték és megszüntették, Asszíria vetélytárs nélkül maradt.

Tusratta halálával azonban nem szűnt meg teljesen a Mitanni birodalom. Egy rövid ideig fia, Kurtiwaza (Mattiwaza) uralkodott az erősen megcsonkított Mitanni felett, míg II. Artatama halála után fia, Shuttarna el nem üldözte a trónról, mondván, hogy a csonka Mitanni a 'Huru-föld' hűbértoka. Kurtiwaza előbb a Kasszita Babilonban, majd a hetita birodalomban keresett menedéket és Shuppiluliumash segítségét kérte trónja visszaszerzéséhez.

A hetita király nem sokáig váratott magára, hogy a hurritákkal is leszámoljon, de inkább hatalomvágyból, mintsem hogy Kurtiwazát visszaültesse a Mitanni trónra. Shuppiluliumash Mitanni legyőzése után Szíriát apró vazallus államokra osztotta, majd támadást indított Amqa ellen, amely laza függésben egyiptomi fennhatóság alatt állt, és megtámadta Karkemisht is az eufráteszi frontvonalon. Karkemish, mely valószínűleg segítséget kapott a keleti tartományoktól, ellenszegült a hetita támadásoknak és ez ideig sikerült megőriznie függetlenségét. Karkemish ellen a hetita király a fiát, Telepinusht küldte, aki el is foglalta Arziyát és Karkemish tartományát, kivéve annak hasonló nevű fővárosát. A tél beálltakor Telepinush visszament Kumanniba, papi teendőinek ellátására, míg a katonái Kurmurigánál téli szállásukra vonultak. A herceg eltávózása kellő okot szolgáltatott a hurriták támadására. A hetita király a következő tavaszon hadseregével felmentette az ostromlott kumurigai tábornak és Karkemish ellen vonult, mely rövid küzdelem után a kezére került.

És ekkor a hetita királynak egy újabb ellenséggel gyűlt meg a baja, a Mitanni birodalom fennhatósága alól felszabadult asszirokkal. Ennek az új fordulatnak az ellensúlyozására a hetita király az udvarában időző Kurtiwaza Mitanni-i herceget mostmár felhasználta akként, hogy visszaküldte Washshuganni trónjára. Ezt, az asszír-hurrita ellenállás miatt nem könnyű feladatot Suppiluliumash fia, az új karkemishi király, Sharre-Kushukh hajtotta végre. A visszavonuló asszír-hurrita erőket utánpótlás hiányában nem tudta üldözni, így Shuttarna

hurrita király kisebb csatározások után a Felső-Eufrátesz folyó mögé vonult vissza. Ez a folyamszakasz Kurtiwaza új birodalmának északkeleti határvonala lett. A hettita király és Kurtiwaza közötti szerződésről két különböző okirat is fennmaradt. A szerződés pontjai között szerepelt az a kitétel is, hogy Kurtiwaza feleségül veszi a hettita király lányát.

Ekkor érte el a hettita birodalom uralmának a tetőpontját. Shuppiluliumash i. e. 1346 körül meghalt, de a hettita birodalom még vagy ötven esztendeig uralta a térkört, míg lassanként Asszíria meg nem erősödött – és a Tengeri Népek támadása következtében – átvette a hegemoniát a régió felett.

IX. A KASSZITA ÉS A KÉSŐ-BABILONI PERIÓDUS

A kassziták, vagy kasszuk Hammurábi bukása után fontos szerepet játszottak Babilónia történelmében. Nem csak Bábel, de szinte az egész Elő-Ázsia felett átvesszik és közel hatszáz éven át tartják a hegemoniát. De kik is voltak a kassziták?

A lovaglás, a nyereg és a kengyel feltalálása az emberiség történelmében az egyik legfontosabb mérföldkő. Mégis milyen keveset olvasunk erről a történelemtényekben! Ennek az az oka, hogy mindez a kasszita nép találmánya. A kasszita népről viszont megállapították a nyugati tudósok, hogy sem nem indogermán, sem nem sémi, hanem az „ősturáni” népcsoportokhoz tartozó népetnikum. Nem csoda tehát, hogy az indogermanista történetírás a mai napig sem méltányolta a lovas fegyvernem megszületésének és hatalmas történelmi fontosságának a tényét. Sőt ehelyett ma is mindig ázsiai hordákról, nomád, barbár és turáni alacsonyrendűségről beszél (kassziták, hunok, avarok, mongolok, stb.).

Amennyiben az ékírást szövegek literális és fonetikus rekonstrukciója helyes, akkor a kasszita népcsoport „kasszu” elnevezés alatt kerül az őskori történelem lapjaira az i. e. 2. évezred első századaiból. Erre az időszakra esik az amoriták uralomra jutása, amikor is az elagott Larsza-i sumir uralkodót az amoriták vezére, Hammurábi legyőzte. Ekkor került az akkád-sémi város, Bábel (Babilon) is az új állam élére. Hammurábi idejében vezették be a lovasságot és a lovas harcoksi használatát. A lovakat és a lovasszakértőket egyaránt a kasszitáktól vették át, és a „sumirok” feletti győzelmüket is jórészt ennek a haditechnikának köszönheték. Hammurábi és utódai több ékíratos feljegyzésben dicsekszenek lovaik és lovas harcoksijaik számával. Pedig csak néhány száz lovuk és lovas harcoksijuk volt. Ebből is láthatjuk a ló hadászati jelentőségét. Ebből következik, hogy milyen nagy volt az új harcászati módszerek és mestereik – a kassziták – befolyása a kor politikai életére. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a Hammurábi dinasztia bukása után a Babilon feletti vezetés teljesen a kassziták kezébe került mintegy hatszáz esztendeig. Ők nem Babilonnak, hanem „Kur-ten-iz”-nek, Teniz országának nevezték a birodalmukat. Gandás volt az első uralkodójuk (i. e. 1746-1731).

A kasszuk vérségi köteléket tükröző törzsekre, nemzetségekre felépített társadalmi szervezetekben éltek, a Tigris és Eufrátesz folyók forrásvidékétől kissé délre. Központjuk a Nagy Zab folyó partján épült Asszur városa volt. Ez az őszabirok legrégebbi időpontból igazolható őshazája, hétezer évvel a kasszuk előtt.

Az asszur szó sumirul: „assza-úr” = „Lóváros”. Meg kell jegyezni, hogy a kasszu nép nem olvadt be Babilon sémi lakosságába, legfeljebb az urbanizálódó kasszu dinasztia lassan elvesztette a kapcsolatát a vidéken élő lovashadsereggel, így aztán a hadsereg a saját vezetőire volt utalva. A hadsereg vezetése apáról-fiúra szállt, de az egész hadsereg hierarchiája ugyanígy öröklődött apáról-fiúra. Azért is fontos ezt tudnunk, mert ennek a lovashadseregnek a későbbi utódai, az úz-besenyők, a hunok és egyéb rokon népek is ezt a lovastársadalmi felépítési formát követik a későbbi időszakokban.

A kasszu lovashadsereg teljes önállóságra tett szert saját vezetői alatt, és saját belső életüket éltek. Babilon kasszu uralkodóinak mindinkább több engedményt kellett adniuk a lovashadsereg vezetőinek, idővel egy-egy főparancsnok már szuverén, szinte társuralkodói rangot és egyúttal politikai hatalmat szerzett magának, egyre több gondot okozva a királynak. II. Burnaburias i. e. 1530-ban már kénytelen önálló területnek elismerni a katonai tartományt, és IV. Puzur-Asszur már afféle fejedelem (lovashadserege történetéhez később még visszatérek).

A kasszita periódus szövegeiben kevés említést találunk a subarokról. A Su-ba-ru-u és a SU-bu-ri-i személynév többször előfordul, de Subartu ország megjelölésére csak egy jó példát találni – eddigi ismereteink alapján. Ez a megjelölés egy országhatárkö feliratáról származik III. Kastilias (i. e. 1249-1242) uralkodásának idejéből. Ez a felirat arról szól, hogy egy korábbi kasszita király, Kurigalzu (i. e. 1344-1320) földadományban részesítette az egyik alattvalóját, akire felfigyelt a Subartu elleni harcban. Ennek az alattvalónak a neve Uzub-Sipak. A felirat erre vonatkozó része így szól (A. Ungnad, Subartu, 52. oldal):

„Ú-zu-ub-si-pa(k) i-na si-il-(ti) sa su-bar-(ti) kuri-gal(zu) i-mu-úr-su”

„Uzub-Sipa(k) a Subartu elleni csatában elnyerte Kurigalzu figyelmét.”

Ebből a periódusból maradt még egy ékírástos felirat Malamir-ból (Elam) is, amely megjelölt egy Ú-du-uk-ki-la-la marat Hu-ut-ra lú SU nevű tanút.

A későbbi babiloni szövegekkel kapcsolatban érdekes megfigyelni, hogy ekkor jelenik meg először a feliratokban Subartu és AsszírIA azonosítása. Ez a történelmi feljegyzés a fiatal asszír birodalom királya, Enlil-Ninari (i. e. 1326-1317) az uralkodása alatt történt.

X. A KÖZÉP- ÉS KÉSŐ-ASSZIR PERIÓDUS

Ebből az időszakból a feliratok elég gyakran tudósítanak a Subartu és AsszírIA között vívott harcokról. Mindezek a források arról tanúskodnak, hogy Subartu lakossága nagy területeken élt AsszírIától északra.

Az őszabirokra, subarokra vonatkozó asszír történelmi okiratok között találjuk azt a fontos feliratot, amelyet I. Asszur-Uballit (kb. i. e. 1381-1340) asszírIAi királyról jegyeztetett fel ükunokája, I. Adad-Ninari (1310-1280):

„li-ip-li-pi sa asur-uballit sarri dan-ni ...mu-si-pi-ih el-la-at mat su-ba-ri-i ra-pal-ti mu-ra-pi-is mi-is-ri ú ku-du-ri.” „Utódja a hatalmas királynak, Asszur-Uballitnak ...aki megverte a nagy területen lakó subarokat és országának határát és területét kiterjesztette.”

Földrajzi szempontból igen fontos az AsszírIA és Babilon kapcsolatairól szóló Synchronistic History megjegyzése. Miután a fentebb említett asszírIAi király, Enlil-Ninari legyőzte III. Kurigalzu kasszita királyt, megosztottak azon a térkörön, amelyik Sasili (a subarok földje) és Kardunias (ul-tú Sa-si-li mat Su-ba-ri-i adi mat Kar-du-ni-ás) között feküdt, és meghúzták a határvonalat. Sasili ebben a szövegben egyenlő SÁ-si-la-val, amely I. Tukulti-Ninurta feliratában szerepel és amely a felirat szerint az Alsó-Zab folyó (e-be-er-ti Za-be su-pa-li) másik oldalán, vagyis a déli részén feküdt. Így tehát az orientalisták elismerik azt, hogy Subartu ebben az időpontban az Alsó Zab folyótól délre eső területkörét is magába foglalta.

Meg kell említenem, hogy repülőgépes és műholdas megfigyelések az Alsó Zab folyó mindkét partján nagy öntözőcsatornákat fedeztek fel a vastag homokrétég alatt. Fontos ez az adat, mert az első öntözőcsatorna-rendszerek megjelenését a régészet a Hassuna időszakra teszi, az i. e. 6. évezredre. Csaknem kétezer évvel a „sumirok” megjelenése előtt. Hassuna régészeti lelőhely a Tigris folyó jobb partján fekszik, nem messze onnan, ahol a Nagy Zab folyó ömlik a Tigrisbe, úgy 35 kilométerre Mosultól délre. A legkorábbi őszabir település a Nagy Zab folyó felső folyásánál Shanidar Zawi Chemi viszont a Nagy Zab folyónak ez a felső szakasza igen meredek hegyek között folyik, és lejjebb sem alkalmas csatornázásra, ezért az Alsó Zab folyón építettek ki öntözőcsatorna-rendszert. Innen terjedt át az öntözőesés földművelés Mezopotámia alsó vidékére, Eriduba is, majd a hatalmas civilizáció többi térkörére.

Tehát a Tukulti-Ninurta asszír király feliratán szereplő Alsó Zab folyóra és a folyótól délre eső területkörre vonatkozó leírás fontos bizonyíték arra, hogy ezen a területen az őszabirok éltek, tehát mindazok az őstörténetkutatók, akik a mezopotámiai térkörre teszik a magyarság egyik őshazáját, kétségbevonhatatlan bizonyítékot könyvelhetnek el ebben az asszír dokumentumban. De több hasonló subarokra vonatkozó asszír agyagtábla-feliratot is találtak:

1. Adad-Ninari (i. e. 1304-1273), Enlil-Ninari unokája a kassziták, gutiak, lullumiak és subarok (um-ma-an Su-ba-ri-i) elleni harcokról tudat. Fia, I. Salmanasar (i. e. 1272-1243) pedig a „hullumiak és subarok (Su-ba-ri-i) legyőzőjének” tartotta magát.

Az őszabirokra vonatkozó asszír feliratok közül a legtöbb és legmeghatározottabb I. Tukulti-Ninurta fiának, Salmanasar-nak az idejéből származik. (i. e. 1242-1206) Az egyik feliratban megtaláljuk a király titulását, amelyet a következőképpen írtak (Kol. I. Z. iff):

„tukul-ti ninurta sar kissatti sar mat as-sur sar kib-rat arba – i sam-su kissat nisi sarru dan-nu sar mat kar-du-ni-as sar mat su-me-ri ú ak-ka-di-i sar tamti eleniti sapliti sar hur-sá-ni ú na-me-e rapsuti sat mat su-ba-ri qu-ti-i ú sar kul-la-at matati ni-i-ri”. Vagyis:

„Tukulti-Ninurta, a népközösség királya, AsszírIA királya, az emberi közösség napfénye, a hatalmas király, Kardunias királya, Sumer és Akkad királya, a felső és alsó tengerek királya, a hegyek és hatalmas alföldek királya, a subarok, gutiak és minden nairi föld királya”.

Ez a megállapítás arra enged következtetni, hogy ebben az időszakban Subartu a gutiak és a nairiak földjének közelében feküdt.

Tukulti-Ninurta több feliratából arról értesülünk, hogy ez a híres asszír király elfoglalta Papahi, Katmuhi, Bussi, Mummi, Alzi, Madani, Nihani, Alaia, Teburzi és Burukuzzi földjét is. Ezek a földek mind a nagy kiterjedésű Subartuhoz (mat Su-ba-ri-i) tartoztak ekkor.

Ezután mintegy száz esztendeig hiányoznak a Subartura vonatkozó feliratok az asszír forrásokból. A következő felirat I. Tukulti-Apil-Esarra (Tiglatpilesar) uralkodásának kezdetéről való. Arról tudat, hogy az asszír király megszállta „az elnyomó” subarok földjét, akik leigázták Alzi és Burulumzi(?) lakóit és sarcot szedtek, és adófizetésre kötelezték őket. De most fordult a kocka, és a nagy asszír király kényszerítte ugyanerre a subarokat.

Most ismét kétszáz esztendőös hiátus következik, míg a subarokról értesülünk az asszír feliratokban. II. Tukulti Ninurta (i. e. 890-884) uralkodásának idejéből talált, erősen megrongálódott feliraton az uralkodó arról dicsekszik, hogy a fia, Asur az ő dicsőséges hatalmának kezébe adta a subarok földjét a hegyvidéktől kezdve, valamint Gilzanut és Nairi földjét.

Az utolsó asszír király, aki a subarok elleni háborúról tudat bennünket, II. Assur-Nasir-Apil, (i. e. 883-859), II. Tukulti-Ni-nurta fia, aki több feliratában említi, hogy elfoglalta Nairi, Kirhi és Subartu földjét.

Ezután már csak Asszur-ah-iddina (Asarhaddon i. e. 680-669) említi Subartut. Miután magát Babilon királyának is nevezi, tekinthetjük akár babiloni, akár asszír királynak is. Címeit, titulusait így sorolja fel:

„(sarru) kisatti sarru mat as-sur (amél) sakin (d)en-lil (amél) sangu (d)assur (sa-ak-ka-na-ak) bab-li-ki sarru mat su-me-ri u ak-ka-de-e sar mat SU.BIR-ki mat amurri mat gu-ti-i mat hat-ti rapastim (...) sarru sarri (mes) tilmus-ki mat makkan mat meluhhe sarru kib-rat ir-bit-tim” Vagyis:

„(királya) a Közösségnek, Asszír királya, helytartója Enlil istennek, Asur isten papja, (alkirálya) Babilonnak, Sumer és Akkád királya, Subartu, Amurru, Gutium, valamint a nagy kiterjedésű Hetita Földek királya, Tilmun, Makkan és Meluhha királya, a Négy Világész királya”.

A felsorolt mintegy kétezer évet átfogó, ős-szabirokra vonatkozó ékirásos feliratok olvasásakor, tanulmányozásakor szinte ökölből szorul a kezünk, mert mindig a subar őseink legyőzéséről, letiprásáról olvasunk. Magától értetődő, hogy itt valami nincs rendben. Hogy maradhatott fenn annyi ideig Subartu, a subar népetnikum, ha mindig csak legyőzték? Hogy háborúzhattott a subar nép újra és újra ha közben nem volt felemelkedésre, erőtgyűjtésre és az elkövetkezendő háborúkra felkészülési módja? Sértő az a fölényes, lealacsonyító mód, ahogyan a nyugati történelem beállítja a subarokkal kapcsolatos eseményeket. Azt sejthetjük, hogy a királyok csak a győzelmeikkel dicsekedtek, és ha Subartu fennhatósága alól elfoglaltak egy kis területet, úgy döngették a mellüket, mintha az egész régió került volna a hatalmukba.

Végképp érthetetlen, hogy a magyar kutatók miért nem foglalkoznak a magyarok ősmúltjával a finnugoriztika áltudománya helyett. Miért nem fordítják a külföldi múzeumok pincéiben porosodó sok százezer agyagtáblát, miért nem böngészik a régészek ásatási leírásait, hogy dokumentumokat szerezzenek az ősi kultúránkról, miért nem teszik közzé kutatásaik eredményeit?

A finnugorizmus áltudományát ma már egyre többen kétségbevonják, és pl. közülük is sokan elismerik, hogy a Kárpát-medencébe Árpáddal érkező magyarok egy része a besenyők támadása következtében kettészakadt szabir eredetű népcsoport, akik nyugat felé húzódtak. A tárgyilagos finnugorista szakemberek elismerik az ásatások eredményeit, tudományosan bizonyított tényeket, és publikálják is. Ezért írtam A finnugorizmus bukásának előjelei című tanulmányomat, és ezért idézek nagytudású szaktekintélyek tollából. Meg kell ismernünk őseink valódi történelmét. Tudnunk kell, hogy a népünkről alkotott kép az utóbbi évszázadokban nem a valóságot tükrözi, a politikai elnyomás hatására. Külföldön már nem kell arról a szomorú tényről előadást tartani, hogy mennyit ártott a magyarságnak világszerte az idegen elnyomók által százötven éve ránk erőszakolt eredetelmélet. Öröndöztök, hogy egyre több újság közli a világ tudósainak őstörténelmünkre vonatkozó kutatási eredményeit. Pl. dr. Bakay Kornél: Hogyan lettünk finnugorok? A neves magyar szakember részletesen felsorolja mindazokat az idegen és 'magyar' történelmszövegeket és írókat, akik főleg a magyarok iránti gyűlöletből tákolják össze a teljesen alaptalan és meghamisított finnugorista magyar eredetelméletet.

Bakay Kornél felsorolja a 18. századi, többségükben német-osztrák magyargyűlölőket: Philip Johann Strahlenberg, Johann Eberhard Fischer, August Ludvig Schlözer.

Érdemes e két utóbbi magyargyűlölőre vonatkozó néhány sort idézni Bakay cikkéből:

„Csak öt esztendő telt el azóta, hogy egy magyar(!) elfoglalta Berlint, 310 ezer forinttal megsarcolta, sok foglyot elhajtott. (A 18. század derekán, Mária Terézia uralkodása alatt, a huszártábornok a katonáinak szigorúan megtiltotta a fosztogatást – a szerző megjegyzése).

Skandalum! Gyalázat! Ki ez a Hadik András? Kik ezek a magyarok? Az Európát legyőző hunok és avarok rokonai volnának? Bizony nem véletlen, hogy a Szentpétervárra került német Johann Eberhardt Fischer (1697-1771) és kiváló barátja August Ludwig Schlözer (1735-1809) nekiment a francia Deguignesnek és még inkább a magyar tudósoknak.”

Bakay Kornél ezután felsorolja és elmarasztalja Schlözer német iskolájának magyar követőit is. Sajnovics Jánost (1735-1785), Gyarmati Sámuel (1751-1830) és az 1848-49-es szabadságharcunk leveretése utáni hírhedt Hunfalvy Pált (1810-1891) és Budenz Józsefet (1836-1892). A II. világháború utáni magyar emigráció részletesen foglalkozott a finnugorizmus kezdetével és terjesztésével, valamint a káros befolyásával nemzetünkre nézve. Feladatom, hogy ezt a népünkre nézve gyalázatos eredetelméletet bővebben bemutassam. Bakay Kornél írásából azért idéztem, hogy tanúsítsam a magyar szakemberek bátorságát. A magyar nép kezdi felismerni a finnugorizmus áltudományának káros hatását, és igyekszik tanulmányozni az ősi történelmet. Sajnos nem áll rendelkezésre elegendő könyv, folyóirat.

Egyre inkább észlelhetők olyan jelenségek, hogy a finnugorista történelemszemléletű kutatók látványosan elkanyarodnak az eddig hirdetett elméletüktől. Az új kutatási eredményeket pedig sajátjukként igyekeznek feltüntetni.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem a magyarországi tudományos élet egyik központja, az ELTE-vel kapcsolatban idézek az Őshonosság c. folyóirat 1992. évi 8-9-10. számából:

Klima László (Budapest, ELTE Finnugor Művelődéstörténeti Tanszéki Szakcsoport):

„Ezen a konferencián egymás között vagyunk, bevallhatjuk nyugodtan, hogy ez a finnugor rokonság nekünk gyanús. Ugyan ezt tanultuk az iskolában, majd később az egyetemen is, de akkor is gyanús. A finnugor népek rokonítása nem a régészek nevéhez fűződik, azt a nyelvészek állapították meg a finnugor nyelvek közös vonása alapján, mi pedig a nyelvészetben járatlanok lévén, ezt a tézist – mi mást tehetnénk, elfogadjuk –, és megpróbáljuk egyeztetni a magyarság őstörténetéről valló régészeti, történeti adatokkal. Régészként ugyanúgy visszanyúlunk a finnugor rokonság tételéhez, mint az átlagos kívülálló értelmiségi. A finnugor rokonságnak a magyar közvéleményben ma is sok ellendrukkere van, de az ellendrukkerek már a 18. század óta folyamatosan hangot adnak véleményüknek.

Lássunk ezek közül csak az illusztráció kedvéért néhány példát. Virág Benedek egy levelében ezt írta Kazinczy Ferencnek: Olvasd meg itt, édes Kazinczy, Sajnovics-t...’ s nem borzadsz-e vissza? –’ S nem érted-e mi boldogtalan időszakáról szóll, és mely aluszékony magyarok éltenek akkor? Jókai Mór 1885-ből való Kiskirályok című művében így vitatkozik két szereplő: ‘De én nem akarok semmi testvériséget sem a finnekkal, se a lappokkal, se a csuvaszokkal, se a többi rongyos riha pereputtyal. Nekem Atilla volt ősapám! Az Isten ostora’.

Még lehetne idézni tovább a példákat, de ebből a kettőből is látszik a lényeg: a finnugor rokonság az érdeklődő kívülállók szerint nem elég méltó a magyarsághoz, és főleg nem méltó a dicső múltunkról kialakított képünkhöz. És a finnugor rokonság ellen tiltakozók erősen el kezdtek gondolkodni azon, hogy miért erőltették néhányan annyira a finnugor rokonság elméletét. A magyarázat hamar készen lett: ezen nézet képviselői nem magyar emberek, őket idegen hatalmak küldték és küldik folyamatosan a nyakunkra, hogy ezzel a lealacsonyító rokonsággal tovább alázzák, gyötörjék az amúgy is meggyötört magyarságot. Ez a nézet egyidős a finnugor rokonság elméletének magyarországi terjedésével, azzal, hogy Sajnovics János 1769-ben a lappoknál járt.

Példaként említhetjük Orczy Lőrincet, aki Tsillag néző Sajnovics című versében utal arra, hogy Sajnovics nem magyar ember, és Sajnovicsot, valamint Hell Miksát, a lappföldi expedíció vezetőjét azzal vádolja, hogy pánszláv érdekeket szolgál. A 19. század kiemelkedő finnugor nyelvészeit, Hunfalvy Pált, Budenz Józsefet is azzal gyanúsítják, hogy német származásuk miatt pártolják csupán a finnugor rokonságot.”...

Majd kissé később Klima László így folytatja cikkét:

„Az ellenérzések valós alapjául szolgál az a tény, hogy egy nem nyelvész kívülálló, de különösen egy régész számára a magyar nép finnugor rokonságára utaló jegyek igen csekély számúak. Ezért meg kell próbálnunk körüljárni azt, hogy mit is jelent a finnugor rokonság a magyarság történetében. Már az első viták idején is leírtak olyan véleményt, mely jó kiindulási alapot nyújt a számunkra. Pázmándi Horváth Endre jelentette meg Tudományos Gyűjteményében ‘A Magyar Nemzet nem finn származású’ című cikkét”...

S Klima László aztán ekként fejezi be cikkét:

„Mindebből az következik, hogy a honfoglalás régészeti emlékeit vizsgálva nem mutathatók fel a magyar nép finnugor eredetének bizonyítékai, és nem az ilyen bizonyítékok keresése a honfoglalás-kori régészet főfeladata.”

S ezután a sorsdöntő változást jelentő cikk után nézzük, találunk-e hasonló változásra utaló írást a finnugorista történészeknél?

A finnugorisztika jelenleg két kiemelkedő magyarországi történésze, Györffy György és Bartha Antal utóbbi munkáiban is fedeztem már fel olyan megállapítást, amelyekről a rideg finnugorista áltudomány tételeinek megmásítására, sőt feladására lehet következtetni. Mindkét történész határozottan megállapította ugyanis azt, hogy közvetlenül a honvisszafoglalásunk előtti időben az ekkor szabirnak nevezett magyarság két részre szakadt a besenyők nyomása következtében, s az egyik ág kelet felé, a Kaukázus lejtőire húzódott, míg a másik része később Árpád vezérlete alatt elfoglalta a Kárpát-medencét. (Itt jegyzem meg, hogy a fenti két történészen kívül még sok magyarországi történész állapította meg ugyanezt. Pl. Dümmerth Dezső, Czegléd Károly, Moravcsik Gyula stb.)

Nos, de mi ebben az eget-földet megrengető? Hiszen eddig is tudtunk már arról a jól dokumentált történelmi tényről, hogy a besenyők támadása következtében kettészakadt a népünk a 9. század második felében. A meglepő az, hogy a fenti finnugorista történészek megállapítják azt, hogy ezeket az őseinket szavárdoknak, szavartü aszfalúnek, szaviroknak, azaz szabiroknak nevezik, megbízható kútforrások bizonyító erejére támaszkodva. De lássunk egy néhány bizonyítékot.

A magyarok elődeiről és a honfoglalásról: „Kortársak és Krónikások híradásai”, (3 kiadás, sajtó alá rendezte Györffy György) című munkának a bevezetésében Györffy így ír:

„A magyar törzsek Konstantin császár szerint korábban a Levediről elnevezett Levédiában éltek, s a kangar besenyők támadására kettészakadtak. Egy részük, az ún. szavardok a perzsa partvidékre költözött, más részük nyugatabbra vonult az Etelköznek nevezett hazába.”

Meg kell jegyeznem, hogy Györffy mintha még azt a benyomást igyekezne kelteni, hogy csak a perzsa határvidékre költözöttek lettek volna szavárd magyarok. Miután más hazai történésznél is észrevettem ehhez

hasonló fogalmazást, szükségesnek tartom megjegyezni: mint ahogyan a kettévágott alma mindkét fele alma marad, és ha ez így van, és Györffy – Konstantin írása alapján – szavárdoknak (szabiroknak) nevezi elődeinket, akkor Árpád fejedelem népének is szabirnak kellett lennie. Mint ahogyan ezt a tényt Padányi Viktor *Dentumagytaria* c. munkájában, adatok tömegének bizonyító erejével alátámasztotta. (Természetesen figyelembe kell vennünk a vérszerződés csatlakozó onogur-kabar törzseket is.)

Bartha Antal: *A magyar honalapítás*, Budapest, 1987, című könyvének 54. oldalán e témával kapcsolatban már tisztábban fogalmaz:

„Biborbanszületett Konstantintól arról értesülünk, hogy a kazárok szomszédságában megtelepedett magyarokat szavartü aszfalünek, rendíthetetlen szaviroknak nevezték. A kazárok szövetségeseit az akkor kangarnak nevezett besenyők megtámadták és legyőzték. A megvert magyarok egy része Levidi vajdájuk vezetésével Etelközbe távozott, egy másik részük a Dél-Kaukázus vidékére költözött.”

Meg kell jegyezni, hogy a szavartü aszfalü kifejezés egy igen szerencsétlen műfordítás eredménye. Ugyanis a magyar történészek, műfordítók is elkövették azt a hibát, amellyel a görög történétírókat vádoljuk, hogy a népek neveit saját szájízük szerint akarták átírni. (Nem tudjuk, kitől származik ez a ködösítésre alkalmas fordítás, az egyébként kiváló Moravcsik Gyula professzor *Biborbanszületett Konstantin: A birodalom kormányzása*, Bp. 1950 c. munkájában láttam először – aki a valódi magyar őstörténelem kifürkészése szempontjából nagyszerű munkát végzett.) Konstantin eredeti szövege így hangzik: „non Turcae, sed Sabartoasphali dicebantur”, tehát helyesebb lett volna a sabartoi asfaloi forma, amelyből a görög utórag elhagyása után marad a sabar népnév és az asfal jelző, mely arabul alsót jelent, és kétségtávol az Alsó Zab folyóra vonatkozik. Ez a területkör az, ahol a szabirok őstörténete kezdődik, mely Konstantin uralkodása alatt arab megszállás alatt állt. Ezért az asfal jelzőre vonatkoztatott „erős”, „rendíthetetlen” fordítást indokolatlannak tartom.

Bartha Antal tehát a besenyők támadása következtében kettévált magyarság mindkét ágát egyaránt szabir népetnikumnak tartja. Sőt ezt megerősíti könyvének 63-64. oldalán: „Több mint érdekes, hogy a szabir magyarok régi szavartü nevével rokon, ha nem azonos.” A 74-75. oldalon pedig ezt írja: „Boba Imre feltételezi, hogy 800 és 895 közötti időben a megyeri magyar nép, más néven szavartü aszfalü, és az Al-Duna mentén élő onogurok szövetsége léptek.”

Ha most szemügyre vesszük, hogy Hóman Bálint, a két világháború közötti vezető történész a hatalmas „Magyar Történet” című munkában még csak annyit említ az e korabeli szabirokkal kapcsolatban, hogy Árpád hadai „szabir elemeket is hoztak magukkal”, ezzel szemben a mai magyarországi vezető történészek közül is vannak már olyanok, akik már félremagyarázhatatlanul megjelölik a szabir népetnikum nevét, mint az etelközi magyarság régi nevét. Ez pedig döntő fordulatot jelent a magyar ősmúlt kutatásában. Ezután már csak a szabir népetnikum dél-délkeleti származásának, magas fokú ősi kultúrát kialakító mivoltának a bizonyítása hiányzik. Ez a bizonyítás Padányi *Dentumagytaria*-jával és az új régészeti eredmények publikálásával és az új tudományos módszerek felhasználásával jó úton halad.

Annak igazolására, hogy az új, kialakulóban lévő történelem-szemléletünk egyre közeledik a valósághoz, bemutatok még egy idézetet Bartha Antal *A magyar nép őstörténete* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988) című könyvének 233. oldaláról:

„Törökös berendezésünkhöz szorosan illeszkedik a magyarok három, kútfőkben említett neve: a szabartoi a Szibériából előjött szabir nép, az ungri (ongroi) az onogur bolgárok, türk pedig – magától értetődően – török nép emlékét őrzi. A két utóbbi név nyilvánvalóan török eredetű, a szabirokról feltételezhető, hogy török népnév. Viszont a szabirokról oly keveset tudunk, hogy eredetük rejtélye még megfejtésre vár.”

Minek nevezhetjük ezt a magállapítást másnak, mint határozott eltérésnek az Észak-Uralból való származásunk finnugorista elméletétől, és mintegy lassú bevezetésre irányuló törekvésnek a keleti-délkeleti török (türk) érdekkörbe, illetve a szabirokkal attól is délebbre, a mezopotámiai tékörbe? Az a tény, hogy Bartha Antal – saját bevallása szerint – a szabirokról oly keveset tud, és eredetük rejtélye előtte, ma már nem sokat nyom a latban. Ugyanis a nagynevű történész és finnugorista munkatársai egy kis szorgalommal áttanulmányozhatják A. Ungnad, I. Gelb, E. A. Speiser, valamint Padányi V. (és a magam szabirokról írt) munkáit, melyek megtalálhatók a Széchenyi Könyvtárban. Határozottan kijelentik a tudósok – az ékírással agyagtáblák szövegei alapján is – hogy az ő SA-SU-SUBAR népetnikum azonos Árpád honvisszafoglaló szabirjaival (P. Dhorme: *Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale*, VIII, 1911, Subartu-Mittani alcím, Patkonov: *A szabirok nemzetisége*, 1900, Jelena Halikova (Erdélyi István: *Volgai Bolgárok, Élet és Tudomány*, 1975. november 1-i cikkéből), Djakonov: *Szabirok Története*, Bobula Ida: *Origin of the Hungarian Nation*, 1966, stb.)

Ha történészeink nem csak az idegenek által a múlt században rákerőszakolt finnugorizmus elméletének szentelnek figyelmet, hanem minden más, ősmúltunkra vonatkozó forrásadatot is gondosan megvizsgálják, rá kell jönniük, hogy a magyar őstörténelem-kutatás eddig téves úton haladt, zsákutcába jutott. Őstörténelmi szemléletünk kialakítása attól függ, lesz-e elég erkölcsi erejük beismerni a tévedésüket. Csak idő kérdése, mikor dől meg végleg a finnugorizmus, nemzetünk őstörténetét lealacsonyító áltudománya.

Hogy a finnugorizmus bukása rövidesen be fog következni, azt az utóbbi időszakban, 1999. július, augusztus hónapban a Magyar Televízióban bejelentett hírek is igazolják. Ugyanis Magyar Kálmán, a Kaposvári

Múzeum régésze, korábbi munkatársam, bemutatta az ásatása révén felfedezett egy kb. 100 évvel a honfoglalásunk előttről származó vasolvasztó kemence fűvókáját, amire székely-magyar rovásírással – rovásírás-szakértő fordítása szerint – a funák = fűvó szó volt vésve. A tv-műsorvezető bejelentésekor azt a kijelentést tette, „hogy akkor a történelmet át kell írni”. A szabir-magyarok őstörténete c. munkám egyik fő mondanivalója, hogy a történelmet át kell értékelni. Az augusztusi tv bejelentéskor ugyanebben a témában pedig, egy másik tv bemondó szerint, „akkor Árpád honfoglalása második honfoglalás volt”, mert magyarok már a honfoglalás előtt is éltek a Kárpát-medencében. Munkáimban és előadásaimban mindig Árpád honvisszafoglalásáról beszéltem.

Ez a rovásírásos tárgyi bizonyíték és az ugyancsak feltárt húsz vaskohó László Gyula Kettős honfoglalás elméletét megerősíti, és jelentősen közelebb visz az avar, savar, szabar, szabirokhoz is, de közelebb visz a magyarok szabir-magyar eredetéhez is, amely egyúttal a finnugorisztika elméletének a bukását is jelenti.

XI. SUBAROKRA VONATKOZÓ ADATOK MEZOPOTÁMIÁN KÍVÜLI FORRÁSOKBAN

Nagyon kevés és megrongálódott subarokra vonatkozó dokumentum maradt a Mezopotámia területén kívüli kasszita periódusból.

Az Amarna táblákon három subarok földjére vonatkozó megjelölést találunk:

Egy levélben Iqata népe azt írja a fáraónak, hogy harminc lovat és lovas harckocsit adtak „Subartu földjének” (ana mat Su-ba-ri).

Gubla kormányzója, Rib-Adi arról értesíti a fáraót, hogy Amurru királyának, Adbi-Asirtának a fiai lovakat, lovas harckocsikat és embereket adtak át a subaroknak. Az adomány leszállítási helye „a-na mat Su-ri”, valószínűleg Su-ba-ri nevét hibásan írták.

A Rib-Addi harmadik levele egy subaroknak átadott tisztról szól (i-na mat Su-(b)a-ri).

A keleti tudományokkal foglalkozók feltették a kérdést, „mi ez a subarok földje”, amely annyiszor szerepel az ékiratokban?

Weber pl. az Amarna táblákkal kapcsolatban minden különösebb nehézség nélkül megállapította, hogy az abban szereplő „subarok földje” = Mitannival. De ugyanezt állapította meg Speiser és egy kissé óvatosabban Ungnad is. És ezt inkább az általánosan elismert megállapítás alapján tették, hogy a subarokat a hurritákkal azonos népetnikumnak tartották. Ez a meghatározás döntő fontosságú a magyar történelem szempontjából, mert az ő-szabirok őstörténetét összekapcsolja a hurriták őstörténelmével.

Ugaritban (Ras Shamra) a következő, Mezopotámián kívüli terület, ahonnan subarokra vonatkozó felirat került elő. A szíriai Ugarit az egyik legfontosabb kikötő a Földközi-tenger partján még az ókorban is. C. F. A. Schaeffer francia régész negyven esztendőn át ásatott, így az ősi Ugarit kétharmad részét pontosan feltárta. Az ékiratos agyagtáblák tartalmaztak szótárakat, glosszáriumokat és lexikográfiai szövegeket is iskolai használatra. Az egyik ilyen tábla háromszor is említi a következő népetnikumokat: Qts (kadeshi), Dmil (didimeai), Hr (hurrita), Hti (hitita), Alsi (alasiai), Sbr (subar). Miután a Sbr (subar) és a Hri (hurrita) két különböző elnevezése ugyanannak a népnek, többek között ennek is köszönhető a subarok és hurriták azonosságát bizonyítani próbáló vita.

Ugaritban egy észak-kánaáni nyelven beszéltek, ez volt a lakosság nagy hányadának a nyelve, de a jelentős hurrita népcsoport részére több kétnyelvű glosszáriumot is készítettek. Ugyanis a hurriták igen fontos szerepet töltöttek be a lakosság életében: katonák, kézművesek voltak és a király szolgálatában alkalmazták őket. Megtarthatták nemzeti sajátosságaikat, gyakorolhatták vallásukat, stb. Rap'anu – egy magas rangú királyi tisztségviselő – könyvtárában egy négynyelvű: hurrita, ugariti, sumir és babiloni szótárt is találtak.

Fontos Ungnad szabirok őstörténetére vonatkozó megállapítása, hogy Ugaritban és környékén (kb. i. e. 1400) „a szabir nyelv volt otthonos. (A. Ungnad: Subartu, 28. o.) Ezzel kapcsolatban azt a fontos következtetést vonhatjuk le, hogy az ő-szabirok évezredek óta lakhattak ebben a területkörben. Az I. kötetemben Jerikóról írtam, hogy eredete észak felé keresendő, amit az utóbbi idők ásatásai Tell Ramadnál és Ugaritnál be is bizonyítottak. Ugarit V-C. rétegét a C 14-es vizsgálat i. e. 6700-6400 körüli időpontra teszi...” Az újkőkori őslakosok ezeken a hatalmas területeken a subarok voltak.

A közép-anatóliai Bogazköy lelőhelyet Hugo Winkler 1906-ban kezdte feltárni. A hetita nép ásatási rétege alatt egy korábbi, de rokon, ún. ‘mittani’ népcsoport leleteit találta, sőt még egy másik, gyakran előforduló népetnikumot is, melyet ‘charri’, „charru”, „horita”, „harri”, „harrita” néven azonosítottak, amelyet B. Hrozný a jobb hangzású „hurritára” változtatott, és így került sor a subar népetnikum egy részének hurritára keresztelésére. Nem csoda hát, ha Bogazköy-ben szabir-hurrita nyelvm emlékeket és rájuk vonatkozó feliratokat találunk.

Egy töredezett feliratról arról értesülünk, hogy valaki Kizwatná-ba, Halpá-ba, Subartu-ba (mat Su-ba-ri-i) és Kinzá-ba megy. Ha a szöveg sorrendjét fontosnak találjuk, akkor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Subartu

egy része valahol Halpa (a mai Aleppó) és Kinza (Kadesh az Ó-testamentumban, a mai Tell Nebi) között volt. Egyébként e két utóbbi város Észak-Szíria térköre.

Hattusilis (kb. i. e. 1282-1260) hetita király levelében, melyet II. Kadasman-Enlil, babiloni uralkodóhoz intézett, megemlít még egy Zu-pa-ri-i megjelölést is, bár a szöveg rongálódása miatt nem pontosan értékelhető.

Bogazköy-ben egy hetita vallásos szövegben találták a „sarr mat Su-bar-ti” kifejezést az orientalisták.

A legrégebbi időszakoktól kezdve bemutattam az eddig fellelhető köoszlopokra, agyagtáblákra ékírással rótt subar, ős-szabir népetnikum megjelenítéséről, őstörténelmi szerepéről szóló adatokat. Bár ezek a „sumir” nyelvű agyagtáblák és kőbe vésett feliratok jórészt a királyok subarok feletti győzelmeiről dicsekszenek, és saját felmagasztalásukról szólnak, mégis bizonyítják a subar, vagyis ős-szabir nép és nyelv őshonosságát, folyamatos jelenlétét, vezető szerepét a hatalmas területek felett, és bizonyítják azt is, hogy a subarok teremtette ősi civilizációra telepedtek rá az egyéb, említett népetnikumok, akiknek a subarok voltak a tanítómesterei. Elég hiányosak ezek a tudósítások, mert a nyugati történelemírás általában csak azokról az eseményekről tájékoztatott, amiről céljai elérése érdekében jónak látott. Agyagtáblák százai várnak még megfejtésre vagy nyilvánosságra hozatalra, melyek valószínűleg igen sok, subar ősainkra vonatkozó forrásadatot tartalmaznak. Ezért lenne fontos, hogy történelmünk, nyelvészeink, régészeink felhagynának az egyoldalú finnugorista beállítottságú megközelítéssel, és más megközelítésből is szorgalmaznák őstörténelmi kutatásaikat. Fontos lenne a megfejtett agyagtáblák tanulmányozása, a meg nem fejtett szövegek feldolgozása, így megismerhetnénk az ős-szabir ősaink eredetét, jellemét, hitszemléleti felfogását, magas fokú kultúráját – kézműves, gazdasági, művészi, államszervező tevékenységét.

XII.

SUBAROKRA VONATKOZÓ EGYÉB ÉKÍRÁSOS ADATOK

Subartu a geográfiai szövegekben

A század eleje óta, az utóbbi évtizedek alatt százezer-száma találtak agyagtáblákat, ezeket kategorizálták, megszámozták. A leggyakrabban használt ideogramma a korai Subartura a K 4337-es (II R 50, 60 c. d.) a geográfiai-lexikai szövegekben található:

„KUR SU.EDEN.KI.KUR su-bar-ti” alakban.

Egy korai babilonai földrajzi szöveg, Text IV R 36, Nr.1 minden különösebb sorrend szerint a következő hely- és országneveket sorolja fel (Vs., Z 16 ff.):

„An-sa-an.ki, mar-ha-si.ki, ha-mar. ki, nim.ki, GAB.GAB.NI.ki, kis.ki, su-bir ki, su-ti-um.ki (TIN.SU).ki, gu-ti-um.ki, HA.A:ki,”

„Ansan, Marhasi, Hamar, Elam... Kis, Subartu, Sutium,...Gutium, Subaru(?), Tuba...”

A keleti tudománnyal foglalkozó idegen tudósok fontosnak tartják azt az A. Chierra által összeállított Tárgylistát (Sumerian Lexical Text, Chicago, 1929, Nr. 216), amelyben a ma-da = föld megjelölés szerepel (Kol VZ. 9 ff.) országnevek előtt. Így: „ma-da.ki (ma-da mu-un-gi-en.ki), ma-da Su-bir-ki, ma-da uri.ki, mada min.ki-ma.ki, ma-da ki-en-gi-en.ki”. Subartu Föld (ország), Akkád Föld, Elam Föld (és) Sumer Föld. Ez a Kr. e.-i 2000. évből származó sumir felirat is fényesen igazolja, hogy ebben az időszakban is Subartu egyenrangúnak számított Sumerral, Akkáddal és Elammal. De szerepel itt a mada szó is, ez nekünk magyaroknak különösen azért fontos, mert ebből a kifejezésből származik a híres ókori mád – velünk rokon – népcsoport etnikumi megjelölése, de a Nyírmada nevű falu kétségkívül a mezopotámiai térkörrel köt össze bennünket. Előszeretettel nevezték el az őskorban Mezopotámiából a Kárpát-medencébe települt ősaink régi szülőhelyükről újabb hazájuk földrajzi helyeit. Erre a szóra is szláv eredetet erőszakolnak a finnugoristák, de ez a ténykedésük már annyira nevetséges, hogy foglalkozni se érdemes vele.

A következő Subartura vonatkozó földrajzi leírást egy sumir költeményből idézem, amelyben különböző városok és országok nevét sorolták fel (RM 349, Z. 24F. = CT XVIII, Tf. 28, kiegészítve RM 36393, Rs. 3f = LT II S. 16, Nr. 6-tal). Ebből a Kol. VIII, Z. 21 f. = LT II, S. 4 alatt a következőket találjuk (A. Ungnad: Subartu 27-28. o.):

(m)i(?)-ir su-bar-tum

nu-ha-DU II.

(m)ir (jelentése) Subartu

nu-ha-DU (jelentése) ugyanaz

Ezekből a megjelölésekből most csak a nu-ha-DU kifejezést nézzük, mely nu-ha-sa-ként is olvasható. Ebben az esetben azt gondolnánk, hogy a Nuhasse Föld Szíriában fekszik, E. F. Weider megjelölése szerint, keletre a Hamath-Homs vonaltól, valamint Ugarittól délkeletre, ahol ugyanakkor azt is megállapítja Ungnad, hogy a Nuhasse térkör is „régisزابir nyelvterület” volt („als altsubaraische Sprachgebiet”).

Fontosnak tartom még bemutatni A. Schröder KAV 183 alatt kiadott négysoros szövegét egy Asszurból származó későbbi időpontból:

(ma-da kar)-du-ni-as (ma-da kár (!)-dun-já-as.ki (II) mat a(k-ka-di-i)

(ma-da-ás(!)-sa-an (ma-da an-sa-an.ki (II) mat el-la(m)-ti)

ma-dasu-bir.ki su(!)-bar-ti-mat as-sur.ki

kur mar-tu.ki / mat amur-rim / mat as-sur.ki

kur gu-ti-um.ki / mat gu-ti-i / mat (m)a (?) da-da-ni.

Kardunias = Akkád, Ansam (kiejtése Assan) = Elam, Subartu = Asszír, az Amurru Föld = Asszír (ezután kissé tisztázatlan szöveg) és Gutium = Média(?).

Látszik, hogy ez az asszír szöveg abból az időből származott, amikor Subartu és Amurru is asszír megszállás alatt volt, az asszírok fénykorában.

Subartu a vallási szövegekben

Az Assurbanipal könyvtárából való ékirásos vallásos irodalom arról tájékoztat, hogy a hegyeket szentnek tartották, és azok a bűnöktől megválthatták az embert (II R 51, Nr. 1, Kol. Kol. Z. 19 ff.):

„sad hi-hi (lipsur) sad a mur-ri-i sad te-me-en-na (lipsur) sad elam-ti.ki

sad ma-ma-nu (lipsur) sad SU-BIR.ki sad si-kur-ra-bi (lipsur)” Azaz:

„A Hihi hegy megvált (üdvözít) minket

A Temenna hegy Amurruból megvált minket

A Mamanu hegy Elamból megvált minket

A Sikurrabi hegy Subartuból megvált minket”

Egyébként Subartu ritkán szerepel a vallásos szövegekben. A subarokra vonatkozó legrégebbi vallásos szöveg egy ősbabiloni „istenoszlopról” származik (kb. i. e. 2000), mely eléggé meg-rongálódott állapotban került elő (CT XV 2, Ko. VIII, Z. 3 ff) és amelyben Inana (Istar) istennő az apjához, Anu-hoz beszél:

„Anu-nu um sa-al-lat-t su-mi-r(i-i-im) e-li-is a-a i-l(i) su-ba-ru-um lu-ú ir-si-it ka-sa-si-im-m(a) sa-at-ti-sa-am-ma su-mi-ru-um li-ik-ta-sa-as-si”. Azaz:

„Anu, a sumirok zsákmányát nem lenne szabad nagyon felértékelni! A subirok annak az elhurcolását tervezik. Inkább a sumiroknak kellene onnan egész évben zsákmányt hozni.”

A megrongálódott szöveget nehéz pontosan fordítani, de az kivehető, hogy az istenek elhatározták, hogy több zsákmányt nem szabad engedni a hegyekbe, azaz Subartuba vinni. Inkább a sumirok hozzanak onnan zsákmányt.

A következő vallásos szöveg ugyancsak Assurbanipaltól származik, amely egy különös babiloni szükségéről beszél (CT XIII 49, Kol. II. Z. 4 ff.), egy meghatározhatatlan időszakból:

„rubu su-ú ma-ru-us-ta im-mar

ul i-ta-ab libba-su

a-di sar-ru-ti-su

tahazu u qab-lum

ul ip-par-ra-su

i-na pale su-a-tu ahu aha-su ikkal

ni-su, mes mare, mes si-na

a-na kaspi ipassaru, mes

matati, mes is-te-nis in-nis-sa-a

etlu ardata (iz-z)-i-ib

u ardatu iz-zi-ib etla

ummu eli marti bab-sa-id-dil,

namkur bab-ili.ki

a-na qé-reb SU.BIR.ki

u mat as-sur.ki ir-ru-ub

sarru bab-ili.ki

a-na rube as-sur.ki busa ekalli-su

namkur-su a-na qé-reb (...ki)

us-te-es -se (a többi eltörött)”.

„Ugyanezek az uralkodók majd szomorú dolgokat érnek meg: az ő szívük nem lesz boldog; uralkodásuk alatt a harcok és csapások nem szűnnek. Minden kormánykorszakban egyik testvér a másikat fogja felfalni, az emberek a gyermekeiket ezüstért fogják eladni. Az országok mindenkor zavaros állapotban lesznek. A férfiak elhagyják az asszonyokat, az asszonyok a férfiakat. Az anya a lánya előtt bezárja az ajtaját. Babilon javait Subartuba és Asszírba fogják vinni. A babiloni király hagyni fogja, hogy az asszír uralkodó palotájának a

vagyonát ...országba vihesse.” A megrongálódott táblán a szövegből nem vehető ki tisztán, hogy Subarturól vagy Assziriáról van-e szó.

Igen fontos Ungnad közleménye (Subartu, 64. o.), hogy egy Assurbanipal könyvtárából származó felirat „istenek-listája” K 4340 stb. (CT XXIV, Vs, II 5) szerint a babiloni főisten, Enlil elnevezése Subartuból származik. Sajnos maga a név töredezett formában jelenik meg a táblán, s így olvasása körülményes:

„(...) do.SUBIR.ki”

A késő-asszíriai időszakban olyan feliratokat is találunk, amelyekben megjelölik és összehasonlítják a környező országok isteneit is. Ebben a felsorolásban megjelennek itt az ún. Négy Világtáj istenei – amelyhez természetesen Subartu, Elam (NIM.MA.ki) és Amurru (MAR.TU.ki) is hozzátartozott. Ezzel kapcsolatban bemutatok a ku-mar-bi kifejezést, mely Babilonban Enlil isten nevének kiegészítésére szolgált. A hetita-akkád KUB IV I. Ko. IV 22 és 24 jelzésű felirat szerint ku-mar-bi(is) található, míg a nagy „Istenek-katalógusa, III R 6, Kol. VIII 37, ku-mar-bi, Tedi (te-di, Taidi) Mitanni egyik főhelységének isteneként van feltüntetve. Ezt a kifejezést ugyancsak megtaláljuk egy Bogazköy-i mitológiai szövegben is, ahol Kumarbi és vezére Sukallu van feltüntetve.

F. Thureau-Dangin: „In Syria XII” (Paris 1931) c. munkában egy lista olyan isteneket sorol fel, akik kenyéráldozatot, NINDA-SIG, kaptak: „Undurumman isten, Sauska istennő vezére, Tenu isten, Tesup isten vezére, Mukisanu isten Kumarbi isten vezére, Izzumi isten, Aja istennő vezére, Lipparuma isten, Simike isten vezére és Hupusdukarra isten, Hisu isten vezére.”

A CT XXV 16 tábla az időjárás isteneinek nevét sorolja fel tees-su(!)-up II SU.ki = Tessup ugyanaz Subartuban.

KAV 173-ban megtalálható Istar istennő neve. A megjelölés itt Z. 23 ff.:

„(...)us-ka KI.MIN SU.”

Ezzel kapcsolatban a CZ XXV 17, Kol. II, Z. 4 szöveg, ahol csak sa-us(...) megjelölés van, Ungnad szerint a következőképpen egészítendő ki:

„(sa-)us-ka KI.MIN SU,

„Sauska ugyanaz Subartuban.”

Különösen fontos a CT XXV 18, Rs., II. felirat, ahol az i-(lum) = isten szó van feltüntetve. Z II alatt olvasható:

„e-ne II SU.ki nap II NIM.ki”

„Subartuban ene, Elamban nap.”

Nem mehetünk el szótlánul a felirat mellett. Ebben a vallásos szövegben jelenik meg ugyanis a számunkra mérhetetlenül fontos NAP szó egy isten nevével kapcsolatban. Ismeretes a magyar történelmi körökben, hogy az ősmagyarok napimádók voltak, s ez a felirat egyértelműen bizonyítja a NAP szavunk jelenlétét az ékírásos szövegekben. Szükséges-e ennél nagyobb nyelvi bizonyíték arra, hogy őseink ott voltak ragozó nyelvükkel a mezopotámiai ősi földön, a Biblia Édenkertjében. Vagy a finnugoristák a NAP szavunkat is szláv eredetűnek nyilvánítják? Mennyi bizonyíték kell még ezeknek a nyelvész-történészeknek, hogy higgyenek a magyarság déli-délkeleti eredetében?

Az idézetben a NAP = isten Elámban nem változtat a tényen, mert amint részletesen bemutattam könyvem első kötetében, hogy az elámiak őszabirok voltak, sőt a subarok terjeszkedésük során a szabir őshazából először ebbe a térségbe jutottak, itt telepedtek le.

Az őszabir istenek között az ékírt szövegek említik as-ta-pi-en istent, a Bogazköy szövegekben (z.B.KUB X. 92, Kol. V, Z, II.) Astapinu nagy tiszteletnek örvendett az ősrégi Kis városában, Ilbaba néven.

Ugyanebben a szövegben találjuk:

„zi-za-nu min-urta ina SU”. Azaz

„Zizanu Subartuban = Nimurta”

Zuzan Dér városának istene volt.

Ugyancsak ebben a szövegben Z. 37. szám alatt találjuk a subar isten, Lahurati nevét:

„la-hu-ra-til II ina S(U)”

„Lahuratil ugyanaz (ti. Nimurta a neve) SU (bartu)-ban.

Az Alvilágnak subar istenei voltak, Lugal-girra és Meslam-tae. Tediből még két istennév van feltüntetve: na-pár-bi és DI-ma-nu-ha (KBo 12, Rs, Z. 32) Miután a DI megjelölés sá hangértékkel is olvasható, így a di-ma-nu-ha istennév sá-ma-nu-ha formában olvasható. Annak eldöntését, hogy ez az utóbbi megjelölés milyen formában egyeztethető a magyar sámán szóval, azt a mitológusokra bízhatjuk.

Subar őseink szellem- és hitvilágának jobb megismerése céljából Arthur Ungnad, Subartu c. könyvének 187., 188., 189. és 190. oldaláról bemutatok egy szemelvényt (a szerző szabadfordítása):

„Annyi már mindenesetre tisztán áll előttünk, hogy Subartu a történelem-előtti időkben nem volt elszigetelve a világtól. Létezett egy tartós, kétirányú forgalom az anyagi javak kicserélésére. Ami ebben az időben a szellemi kultúra alapját képezi, arról megállapítható, hogy nem alkotott egy meghatározott egységet. Viszont ezek a különbségek inkább formálisak, mint tartalmiak voltak.

Az Ős-Subar hitvilágról ez idő szerint igen keveset tudunk a 3. évezredig. A többszínű kerámiák már a Tell Halaf korszaktól vallanak a subar valláskultusz főisteneiről. Sok a bikafejes és bikafigurás ábrázolás, melyek az istennő jelképei, és a napábrázolás.

Az istenek világát jobban megismerhetjük, ha tudjuk, hogy a subarok vallása ugyanolyan antropomorf szemléletű volt, mint a babiloni vallás, szerintük az istenek emberformájúak, akik nagy hatalommal és tehetséggel rendelkeznek, házasodnak, gyereket nemzenek. Az isteni társadalom élén Tesup, az Ég és Föld ura áll. Amikor a babilóniaiak az időistennel, Adad-dal azonosították, akkor a természetének csak egy bizonyos tulajdonságát állapították meg, amely viszont elég jelentőségteljes volt. Azokon a földeken, ahol kevesebb eső hullott és kiegészítésképpen mesterséges öntözésre volt szükség, a lakosság boldogulása a mennyei esőtől függött. Eső nélkül nem termett gyümölcs az embereknek, zöldségtermény a teheneknek. A föld termékenysége az esőtől függött. Az ember már korán felismerte ezt a természeti összefüggést, és az Ég istene és az Anyaföld istennője közötti házassággal magyarázta. Ezt a számára megmagyarázhatatlan természeti erőt ez a korai ember különbözőképpen képzelte el. A Tell Halafból előkerült leletek között nem csak Tesup és Hepet, az isteni házaspár, hanem Simike, a nagy tiszteletnek örvendő napisten képmása is előkerült. Többször találkozunk ezzel az isten-hármassal Tell Halaf város kulturális célú épületeiben, különösen a templompalota hatalmas szobraiban, ahol az istenek a szent állataikon állnak. Ez a kép, amit Freiherr von Oppenheim bemutatott, már a Gebelet el-Beda területéről adatolható, vagyis a subar kultúrkörből származik, de a „sumir” (babiloni) kultúrkörben már nem honos. Miután ezeket a hetita birodalomban, Jasylykájában is megtaláltuk, arra azt a magyarázatot találtuk, hogy az űs-szabirok befolyásából kerültek oda, különösen III. Hattusil uralkodása alatt, aki fiatal korában még a Sauska papja volt (Samuhában, mely subar település volt), és egy Putu-Hepa nevű subar nőt vett feleségül, aki egy pap lánya volt Quiswadnából. Rajta és elődein keresztül Suppiluliumáig kizárólag subar szokások terjedtek el. Hattusil mindig előtérbe helyezte a Samuha-i Sauskát az istenek között. Egy fogadalmi felirat a hetita király egy álmáról szól, amikor egy oroszlánon álló istenség jelent meg előtte, megtaláljuk leírva az álmofejtő nevét: hé-pa-SE-t, aki csakis subar nő lehetett, bárhogyan is igyekszik beállítani az indogermanista elmélet.

Az emberalakú istenek Egyiptomot kivéve az egész Elő-Ázsiában jellemzőek. De találunk még olyan őssubar egyes alakzatú ábrázolásokat többszínű edényeken, és szobrokat, ahol állati végtagokkal ábrázolják az isteneket. Különösen Tell Halafban találtak sok félig ember-, félig állat-ábrázolást. Ezek a egyes-alakzatú ábrázolások szintén a vallás területkörébe tartoztak, de ezek kiértékelése és magyarázata még nehézségekbe ütközik, de azt kell mondanunk, hogy nem fejezhetnek ki észlelhető természeti jelenségeket (mint pl. vihar, szél, betegség, stb.). Az efféle ábrázolások a babiloni hitvilágtól sem idegenek, azonban itt állandó formákra korlátozódnak, mint Egyiptomban is, miközben Subartuból tömegesen és nagy variációban kerültek elő. Azonkívül ezek az ábrázolások metodikusan uralták az űs-szabir képzőművészetet és csak Subartura jellemzők. Már csak ez okból is el kell ismernünk, hogy ezeket az ábrázolásokat a subar képzőművészeknek kellett először előállítani.

Jelenleg nincs módom a subarok egyéni képzőművészetének mélyebb analizálására, de már Herzfeld is tudomásunkra hozta, hogy ez a teljesen egyedülálló kultúra, amit a subarok teremtettek, és a babiloniak a subaroktól vettek át, még ma is megállná a helyét.

Sajnálatos, hogy Babilonnal szemben az űs-szabir térkörnek csak kis hányadát tárták fel eddig a régészek. Ezért ismételtelen hangsúlyozom az ásatások folytatásának szükségességét, melyet Freiherr von Oppenheim a Khabur folyó térségében elkezdett. De Mezopotámián, Észak-Szírián kívül még nagy mennyiségű űs-szabir ásatási periódushoz tartozó domb létezik. Miközben még nem vagyunk abban a helyzetben, hogy minden űs-szabir települést meg tudnánk jelölni, és azokat feltárni, viszont tényként állapíthatjuk meg, hogy a babiloni kultúra előtt már létezett az őssubar kultúra. De az őssubar kultúra igazi nagy jelentőségét csak ezeknek a szisztematikus ásatásoknak a befejezése után mérhetjük fel igazán.”

Hogy megérthessük a sokszor nehézkes, de annál fontosabb űs-szabirokra vonatkozó megállapításokat tartalmazó szemelvényt, mely űs-szabir őseink hitszemléletére és az azt tükröző képzőművészetére vonatkozik, értelmeznünk kell. Ezért bemutatom Arthur Ungnad űs-szabirokra vonatkozó főbb munkáit.

Arthur Ungnad már 1909-ben (BAVI) elhintette a „pán-szabir” (Pan-Subarian) elmélet magvát, melyet a későbbi munkáiban fejtett ki bővebben. 1915-ben azt indítványozta (OLZ XVIII 240), hogy a Tusratta levél nyelvére és a levélben szereplő személynevekre vonatkozó ‘mittanni’ megjelölést töröljék, és helyébe a ‘szabir’ (Subaraer, Subarian) kifejezést használják, mert bebizonyosodott, hogy ‘Mittanni’ csak egy politikai és nem nyelvi egységet képviselt. Az első igazi képet Ungnad pánszabir elméletéről valójában az 1923-ban megjelent tanulmányából vehetjük (A. Ungnad: Die ältesten Völkerwanderungen Vorderasien. Ein Beitrag zur Geschichte und Kultur der Semiten, Arier, Hethiter und Subaraer. Kulturfragen, Helf 1, Breslau, 1923). Ebben a tanulmányában Ungnad kifejti, hogy kutatásai folyamán már a Kr. e. 2500-2000-re tehető időpontból talált olyan ékírásos feljegyzéseket, amelyek szabir kereskedők és rabszolgák jelenlétét igazolják az e korabeli Babilonban. Ugyanebben a tanulmányában megállapítja, hogy Assurt, az asszirok híres fővárosát a szabir Uspia és Kikia építette. Ungnad az ún. Amarna korszakban szinte mindenütt szabirokat talált a Közel-Keleten, így Anatóliában, Szíriában, Palesztinában és Egyiptomban is. És miután Subartu a „sumir”-akkád tradíció szerint felosztott akkori világ egyik negyedét alkotta, így Ungnad arra a messzemenő következtetésre jutott, hogy a Palesztinától a

Kaukázusig terjedő nagy térkör őslakossága (Uhreinozhner, aboriginal population) szabir volt és talán a „sumirokat” is megelőzték Mezopotámiában. Undnad ugyancsak szabir eredetűnek vélte az eddig hetitának tartott művészetet is, sőt a 'hetita hieroglif'-nek nevezett írást a szabirok legősibb írásának tartotta.

Ungnad az 1936-ban megjelenő Subartu c. könyvében a szabirokat teljes egészében azonosította a hurritákkal. A legrégebbi ékírásos szövegek fordításával a lehető legrészletesebben igazolja a subar népetnikum létezését, már az újkőkori, történelem-előtti időszakról kezdve, bemutatta a valláskultuszának, kézművességének, kereskedelmének fejlődését, és az egyedülálló képzőművészetének kialakulását. Nem csoda, hogy az orientalista kortársai 'pánszabiristának' nevezték el. Nézzük, hogy Ungnad subarokra vonatkozó megállapításai milyen mértékben támasztják alá a Kárpát-medencébe 896-ban bevonuló magyarság nagyobbik részének szabir eredetét, és milyen kapcsolatba hozható Ungnad őszabirokra vonatkozó munkássága a szerző kutatásaival.

Amint láttuk, Ungnad ebben a szemelvényben hivatkozik Freiherr von Oppenheimre, aki a Tell Halaf kultúra időszakát tárta fel. Itt mindjárt meg kell jegyeznem, hogy a német régészek, történészek, nyelvészek nagyon érdeklődtek az új ásatások iránt, és ha új leletek kerültek napvilágra bárhol a világon, de különösen a Közel-Keleten, akkor ők mindjárt megjelentek a helyszínen. Ennek oka elsősorban az indogermanizmus elméletének megszilárdítása volt, hiszen ez az elmélet az ásatások nagyobb mérvű megkezdéséig igen gyenge, és főleg a nyelvészetre épített alapokon nyugodott – és nyugszik ma is –, annak ellenére, hogy a régészek leleteinek bizonyítékai sorra megdöntötték e koholt elméletet. Így a német tudósok egész sora – pénzt és áldozatot nem kímélve – dolgozott azon, hogy a Mezopotámiában felszínre került régészeti anyagot teóriájukba beépíthessék. És mindez azelőtt történt, hogy a pontos kiértékelések ezt az anyagot odatartozónak jelentették volna ki. Így nevezték el a „sumirokat” és a „sumir” nyelvet is indogermán ősnyelvnek, és ugyanezt tették az őszabirokkal és nyelvükkel is. Később aztán kiderült, hogy elhamarkodott lépés volt, és a három nagy népcsoportból (amelyet szintén ők neveztek így el) a ragozó nyelvű, általuk „turáni”-nak nevezett népcsoport tartozik a szabir és „sumir” népetnikumba, nem az „árja”, nem az „indogermán”. Így aztán a nyolcvanas évek közepén megállapíthattam, hogy az „árják”, németek, angolok stb. nekünk ástak a Közel-Keleten, és másutt is, és a mi ősiségünk legmélyebb alapjait hozták nyilvánosságra.

Ungnad megállapította, hogy az i. e. 3. évezredig keveset tudtunk a subarok vallásáról, de már a Tell Halaf-i kultúrkörben jelentkeztek – főleg kerámiadíszítéseken az őszabir matriarchális hiedelemvilág nyomai, melynek főszimbóluma a bika. Az istennő, a Földanya, vagy a Termékenység istennőjének szent állata viszont a párduc.

Meg kell jegyeznem, hogy már az Ungnad megállapítása előtti időkből is megtaláljuk a Termékenység istennőjének szimbólumait a Jarmo-i kultúrkörben is (kb. i. e. 7000-ben). Itt a kerámia előtti ásatási rétegben agyagból készült apró, köldök-domborulatú asszonyszobrocskákat találtak a régészek, amelyeket Anyaistennőnek neveztek el, és bennük az ősember megtermékenyülésbe vetett hitének szimbólumát vélték felfedezni. Ezek a kis szobrocskák indították el a Termékenység Istennőjébe vetett hiedelemvallási kultuszát, amelyek a mitológiák Maga Materéit adták, ez a hitviláguk, vallásuk már magas fokra emelkedett a „sumir” hitszemlélet és a magyarok népek szülőboldogasszony kultuszában, amely máig fennmaradt.

A hármas istenség, Tesup, Hepet és Simike ábrázolását a Halaf periódussal egyidőben a Catal Hüyük-i híres őszabir kultúrában is megtaláljuk, hasonló ábrázolások, főleg freskók és mészkőből, alabástromból faragott szobrocskák formájában. Ezek főistenséget, egy istennőt ábrázolnak anya vagy hajadon képében, a férfi istent gyermek, ifjú, vagy szakállas apa alakjában. A bika, kos, szarvas és a párduc a férfi-istent jelképezi (itt már észlelhetjük a vallásfúzió jeleit), a párduc és a keselyű az istennő szent állata. A Catal Hüyük-i II. szintről előkerült nagy agyagfigura egy gyermeket szülő nőt ábrázol, akit macskafajta állatok támogatnak.

Ungnad szemelvényében fontos megállapításokat találunk az eső nagy jelentőségével kapcsolatban az újkőkori ember életében. Ismeretes, hogy a mai emberiség civilizációja az utolsó eljegesedés után kezdődött a Közel-Keleten. A korszak legfontosabb tevékenysége az áttérés a gyűjtögető-halászó-vadászó életformáról az élelemtermelésre, ennek az alapja a növények meghonosítása és az állatok megházasítása. Sok történész kapcsolja ezt a neolitikus forradalmat az őszabirok nevéhez. Természetes, hogy a mezőgazdaság eredményessége az időjárástól függött, nem véletlen tehát, hogy az ősember az isteneitől várta az esőt.

A Termékenység Istennőjének szobrocskáját a régészek a Termékeny Félhold minden területén megtalálták az újkőkori korban. A későbbi, Al Ubaid időszakban a szabirok már dokumentumokkal igazolhatóan ERES-KI-GAL-nak, Nagy Föld Erős-ének nevezték a Termékenység Istennőjét, a kifejezéssel mintegy hivatkozva a nagy területkörre, mely érdekkörükhöz tartozott, és ahol a valláskultuszuk szimbólumát is mindenütt megtalálták a régészek.

A Kárpát-medencében az istenanya neve „ERES, ERŐS, a Körös-kultúrkör legfontosabb települése, ERŐSD őrzi a nevét. Itt több mint negyven helyi agyagból formált Földanya istennő-szobrocskát találtak, míg Méhteleken, a Tiszától délre egy csoportban vagy hatvanat.

László Gyula régész írja, hogy az első földműves rajok Elő-Ázsiából indultak útnak és egészen a Körösig jutottak, emlékeiket Körös-csoport néven tartják számon. Hitszemléletükkel kapcsolatban pedig azt írja, hogy a „házaik szentélyébe” helyezett kis szobrocskákban pedig a Termékenység jelképe, a nő válik uralkodóvá.

Ungnad igen gyakran hangsúlyozza, hogy csak az őszabir nép lehetett, elsősorban a földművelés elindítása révén az első „istenségek” megalkotója. Ahogyan a művészi kerámiák készítése, az építész, a

kézműves találmányok, tehát a társadalmi civilizáció kialakulása és fejlődése mind a megváltozott, letelepedett életforma által vált lehetővé.

A sumir hitvilágot tükröző költemények ékírással írt szövegeiben (Jóslás-Szövegek) gyakran szerepelnek a subarok.

Ős-szabir ipari, kereskedelmi és gazdasági jellegű kifejezések agyagtáblákon

Bőséges ékírással adatot találunk az ős-szabirok ipari, kereskedelmi és gazdasági életére vonatkozóan, különösen Assurbanipal könyvtárából. Pl. a gyapjútörő szisztematikus megjelölései (V R 14, Z. 14 c. d. ff.) „SIG MA.ERI(!)ki = ma-er(!)-a-, SIG SU.BIR.ki = s(u-b)i-(a-tum), SIG NIM. MA.ki = elamma-tu)m, SIG MAR.TU.ki = ammurra-tum, SIG HÉ.A.NA.ki = hana-tum. Azaz: maretii, subar, elámi, gutii amuri és hanatii gyapjú”.

Subartu gazdasági életében igen fontos szerepet játszottak a különböző társzekerek. Ma már nem vitatott tény, hogy az első kerek az ő-szabirok készítette.

A Van-tó környékén, Mezopotámiában, Subartuban, Tepe Gawra-ban (Kr. előtt 4000-ből) négykerekű fedeles kocsi agyagmakettje került elő. Badiny Jós Ferenc: Káldeától Istergámig I. c. könyvében a kocsi fényképét is közli.

Idézem A. Ungnad szavait Subartu c. könyvének 95. oldaláról:

„Auch bei der Aufzählung verschiedenartiger Lastwagen, wie sie der Text C 4564 beitet, werden Kol. II. Z. 32. ff. aufgeführt.” Azaz:

„Amint a különböző társzekerek felsorolásánál a 4564-es szöveg, Kol. II. Z. 32. ff. bemutatja:”

„GIS.KI.MIN SU.BIR.ki s)u-bu-ri-tu

GIS.KI.MIN NIM.MA.ki e-la-mi-tu

GIS.KI.MIN GU-TI-UM.ki qu-ú-ti-tu”

„Das sumerische Ki.MIN bezieht sich, wie der Zusammenhang zeigt, auf das Wort MAR-GID-DA, das den Lastwagen, akkadisch eriqu, bezeichnet. Es gab also besondere Typen subarischer, elamischer und gutischer Lastwagen.”

Vagyis:

„A sumir KI.MIN összefüggésben van a MAR-GID-DA szó-val, míg a társzekér akkádul eriqu. Ezenkívül vannak különböző subar, elami és guti társzekerek is.”

Meissner: „Assyriologisches Forschungen I (Berlin 1916) c. művében szintén megtaláljuk S.22-S.58 Text C. 4564 Kol. II.Z. 32. ff. számú agyagtáblán a társzekerek felsorolását. Majd Meissner hozzáfűzi, hogy úgy a szabiroknak, mint az elámiaknak és gutiaknak (e két utóbbi nép szintén őseinkhez tartozott) különféle speciális szekerek, kerékrendszeren alapuló teherszállító eszközeik voltak.

Friedrich Delitzsch Sumerisches Glossar-jában (89. o.) is megtaláljuk a szekér szót: GIGIR = szekér.

László Gyula: Emlékezzünk régiekről, c. könyvében egy ábra aláírása:

„A budakalászi-péceli (bádeni) temető nagy meglepetése ez a kocsi formájú edény (fogója letörött). Közép-Európában ez a legrégibb kocsibrázolás.”

Megjegyzem, hogy az lett volna meglepő, ha a Kárpát-medencében nem találtak volna ilyen kocsi formájú kerámiát (a fából készült szekerek, talicskák régen elporladtak), mert ahol az öntözőcsatornákat építő ő-szabirok éltek, ott mindenütt megtaláljuk, a többi híres kerámiájukkal együtt. A Kárpát-medencében már kb. 7500 esztendővel ezelőtt kiépítették a csatorna-rendszereket ő-szabir őseink, és ez a munka különböző eszközök, pl. társzekerek nélkül lehetetlen lett volna.

A subarok kerámiája

Az első kötetben részletesen bemutatam az ő-szabir települések kerámiáit, melyeket a régészek a különböző korszakokban a lelőhelyről és jellegzetességeiről nevezték el. Ezek a kerámiák az ő-szabir nép földműveléssel kapcsolatos terjeszkedése folytán jutottak az őshazától távoli területekre, a Közel-Keletről Belső-Ázsiába, a Kárpát-medencébe, a Nílus völgyébe, az Indus völgyébe, stb. A kerámiát készítő népetnikum azonos eredetét igazolja a kerámiák jellegzetessége, és az a tény, hogy mindenütt helyi agyagból készítették – tehát nem kereskedelem útján terjedt.

Az ő-szabir nép létezésének igazolására az ékírással írt feliratok előtti korszakból bizonyító erővel bírnak e tehetséges nép alkotásai, pl. a használati edénykészítésből kifejlődött fazekasművészet tárgyai. Már a neolitikumbeli Közel-Keletről kontinensekre terjeszkedő ő-szabirok útját nyomon követhetjük a kerámiakészítő művészetük régészeti leleteivel. Így a térképre felrajzolhatjuk a településeiket. A több ezer éves terjeszkedési folyamat szakaszait is megfigyelhetjük, a kézzel készített, egyszerű edényektől a gyönyörű, többszínű

kerámiákig. A megmunkálás és a dekorálás módjából is azonosítható a kerámiák kora – de modern kormeghatározási módszerekkel is –, amiből következtethetünk a terjedő civilizáció újabb telepeinek korára.

A kerámiafejlődés első állomása Jarmo (i. e. 7000), a lelőhelyen még csak egyszínű főzőedényeket készítettek, égetett agyagból.

A Tigris folyó partján elterjedt kerámia-kultúrát Hassuna-kultúrának nevezték el a tudósok. Az archaikus típusú még a jarmoira emlékeztet, de a rovásírásunkra emlékeztető egyenes, keresztezett, párhuzamos vonalakkal díszítik. A standard típusú óriási formai és dekorációs fejlődést mutat. A Shanidar Zawi Chemi csontfaragásokat utánozó bevések – főleg háromszögek – festéssel váltakoznak. Östörténeti jelentősége, hogy nagy területen elterjedt, Ugaritban, Eriduban, Susában, a Jeitun kultúrában (Nyugat-Turkesztán), a Kárpát-medencében.

A Samarra-stílusú kerámiafajta megmunkálása és díszítése és a festési módja nagy szakmai hozzáértésről, művészi tehetségről tanúskodik, mértani formákat, élethűen megfestett állatokat, madarakat, halakat és embereket is ábrázolnak.

A Halaf időszak kerámiaja igen magas művészi fokot ért el. Még kézzel formálják, vasércszínű agyagból és kissé fényezik a nagyon vékony falú edényeket. A matriarchális valláskultusz szimbólumaival díszítik, (bika, bikafej, kos, kosfej, kígyó, a „máltai kereszt” rajzolat, párdúc), amely még az ókori népek hiedelemvilágában is nagy szerepet tölt be.

A fokost is ábrázolják a kerámiákon. Egy ötezer éves „sumir” költemény, a „Fokos szövetség” szerint Isten tökéletes alkotásában Enlil elválasztotta az Eget a Földtől, akkor az Ég és a Föld szövetségesévé a fokost avatta.

A fokos a legrégebbi idők óta a hatalom jelképe is – amit az eblai dokumentumok is igazolnak –, a királyi jogar és a vezérbot is a fokos hatalmi szimbólumból ered. A réz- és bronzkorszakból a fokosok tömkelege került felszínre a Kárpát-medencéből, a görög szigetvilágból, az Ibériai- és Appenini-félszigetről, stb. Harcászati jelentőségét nemzettörténetünkben ismerjük, a havasi székely pásztorok és az alföldi pásztorok munkaeszköze máig.

Arthur Ungnad Subartu című könyvében (177., 178., 179. old.) ír a Halaf időszak kerámiájának ős-szabir és magyar őstörténelmi jelentőségéről.

„Annak a területnek a kultúrfejlődését, melyet a babiloniak Subartunak jelöltek, külön bírálatnak kell alávetnünk. A kultúrtörténelem előtti időkben (kb. i. e. 5000) a fazekasművészet egészen magas fejlettségét találjuk e térségben, mely egy tehetséges faj különleges szellemi adottságáról tesz tanúbizonyságot. Itt különösen a többszínű kerámiára gondolunk, mely nem lehet sem sumir, sem semita eredetű alkotás már csak azért sem, mert azok egy sokkal korábbi időpontból származnak, amint amikor a sumirok és semiták megjelentek a szóbanforgó régióban. Miután ezt nem tudjuk másképpen megérteni a nagy ismeretlenben való próbálkozások után, így nem marad más lehetőségünk, mint kijelenteni, hogy csak ezt az elő-ázsiai-subar fajtát tekinthetjük a többszínű kerámia megalkotójának és elterjesztőjének saját otthonától távolabbi területekre.

Tell Halaf többszínű kerámiaja több évezredes fejlődés eredménye. R. Dussand megállapítása, hogy ez a fejlődés csak a Kr. e. 2. évezred végére következett be, nem fedi a valóságot, melyet az egész Közel-Kelet fejlődésére kell vonatkoztatnunk: mert a Halaf periódus fazekasművészete nem a mi időnk előtt háromezer évvel történt, hanem hatezer évvel ezelőtt. Ezt bizonyítják M. E. L. Mallowan szisztematikus ásatásai Ninivében és a közelében lévő Arpachiyahban.

A Ninive II. ásatási szint kerámiaja pontos azonosságot mutat a Tell Halaf-i leletekkel. Viszont amikor Mallowan Ninive I. és II. szint kerámiáját idősebbnek tartja a Halaf-i kerámiánál, akkor téved, mert neki még nem álltak rendelkezésére azok a Tell Halaf-i leletek, amelyeket jelenleg a Berlin-i Tell Halaf Múzeumban (Franklin Str. 6. sz. alatt) őriznek, és ugyanezt bizonyítja H. Schmidt publikációja is, mely Freiherr von Oppenheim (Tell Halaf feltáró régésze – a szerző megjegyzése) munkásságát mutatja be. A szóbanforgó időszak ugyancsak jóval az i. e. ötezerre becsült babiloni Ubaid-periódus előtt van. Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy Tell Halaf volt az a központ, ahonnan a mezopotámiai – mondhatjuk: ős-szabir – kerámiaművészetet a Niniveh-i és Arpachiyah-i kerámiával bizonyítani tudjuk, és ugyancsak a későbbi fejlődését is nyomon követhetjük e pontból kiindulva.

Most nem az a feladatunk, hogy ezeket elszigeteljük és velük foglalkozzunk, még mielőtt az Oppenheim-i nagy publikáció napvilágot lát. Viszont azt kell vizsgálnunk, hogy miképpen történhetett ennek a hirtelen oly korán és nagy tökéletességben előforduló többszínű kerámiának a megjelenése. Amikor mi ilyen hatalmas alkotással találkozunk és semmi más újat előhozni nem tudunk, akkor nincsen más út nyitva számunkra, mint az ilyen fazekasművészet egyedülálló fejlődési folyamatát az őslakos subarok javára írni. A subar kerámia értékét és nagy fontosságát mutatja az a tény, hogy még Hammurápi idejében is, amikor már ez a kerámiakészítés hanyatlásnak indul, importálnak kerámia edényeket Karkemischből Babilonba. Abban az időben a fényezett subar kerámia is nagy közkedveltségnek örvendett.”

Ungnad ebben a szemelvényében megcáfolhatatlanul bizonyítja, hogy a híres mezopotámiai kerámia – amelynek nagy történelmi jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy azokról nevezték el a nagy közel-keleti periódusokat – a megalkotói sem nem a sumirok, sem nem a semiták, hanem az ősszabirok.

Ennek a megállapításnak nagy jelentősége van, ha tudjuk, hogy az indogermanista orientalisták általában a „sumirokat” igyekeznek előtérbe helyezni az őslakos subarokkal szemben az első nagy ősi mezopotámiai

kultúrák kialakítását illetően. Háttérbe szorítva az ős-szabirok nagy szerepét. Érdekes elmélyednünk egy kissé ebben a problémakörben.

Ismeretes, hogy az indogermanista őstörténelem-szemléletet a szanszkrit nyelvre építették fel. A szanszkrit a 18. század vége felé kezd ismert lenni Európában, amint az Indiából átszivárgott (az angol gyarmatosítás folytán). Az indogermán, ma indoeurópainak nevezett elmélet mindjárt magyarázatot talált arra, hogyan került ez a művelt nyelv Indiába. Az ún. „indo-európai faj” teóriája abból a „felfedezésből” alakult ki, főleg a XIX. század folyamán, hogy a szanszkrit és ‘európai’ nyelvekben – különösen a kelta nyelvekben – sok alaphasonlóság van. Ebből a felismerésből létrehozták az ún. ind népvándorlás hipotézisét, mely szerint az indusok úgy Kr. e. kétezer táján a mai Európa térköréből, fajrokonaikból kiszakadva Indiába vándoroltak. Tehát ennek a feltevésnek az alapját a szanszkrit nyelv adta.

Padányi Viktor *Dentumagaria* c. munkájában részletesen foglalkozott azzal, hogy a ‘késői sumir’ nyelv hogyan jutott be a szanszkrit nyelvbe, így tehát megvan a magyarázat arra, miként vált a szanszkrit nyelv olyan nagy jelentőségű kultúrnyelvvé és az Indiát meghódító angolok könnyű zsákmányává. Természetesen a sumir nyelvet kutató és először megfektető angolszász tudósok is rájöttek erre, főleg a huszadik századi ásatások révén. De akkor már készen volt az indogermán faj és ősnyelv teóriája és nem volt más választásuk, mint a „sumir” nyelvet holtta nyilvánítani, a „sumir” népet pedig eltüntetni a népvándorlások sűrűjében. William Jones (1746-1794) már a 18. század második felében zengte dicshimnuszait a szanszkrit nyelvről, míg Franz Bopp (1791-1867) 1816-ban rakta le a szanszkrit nyelvre felépített összehasonlító nyelvtudomány elméletének alapját.

De az utóbbi évtizedek közel-keleti ásatásai új bizonyítékokat hoztak napvilágra az indogermán faj- és nyelvelmélet hátrányára. Nem csoda, ha roskadozik ez a téves alapokra és inkább faji gögre és politikai hatalomra felépített elmélet. De nem egykönnyen adják fel ezt a fajtájukat minden nép fölé helyező elméletet. Mindenesetre ma már érezhető a megosztottság közöttük is a történelem megítélésében, a tárgyilagos szemléletűek elfogadják a konkrét adatokat, bár abban még általában megegyeznek, hogy a „sumirokat” az őstörténelem színpadáról letüntette nyilvánítják, a subarokat pedig igyekeznek elhallgatni.

Ungnad idejében még az indogermanizmus a fénykorát élte, és szokásukhoz híven kényük-kedvük szerint osztották be, és nevezték el az ásatások révén újonnan felfedezett népcsoportokat.

A subar-sumir elsőbbségi vitát is érdemes közelebbről megvizsgálni. Ugyanis úgy tűnik, mintha a történelmi folytonosság eltemetése lenne a céljuk, a „sumirok” mezopotámiai megjelenését sokkal korábbra igyekeznek tolni (pl. Seton Lloyd régész i. e. 4500-5000-re), így mintegy kiszorítva a subar kultúrát. Ezért fontos bizonyítani a „sumirok” későbbi (i. e. 4000 táján) megjelenését Mezopotámiában.

Az ős-szabir, Shanidar-Zawi Chemi-ben (i. e. 9217±300 év) keletkezett kezdetleges földművelő kultúra a Zagros hegység nyugati lejtőire, a Kerka folyó völgyébe terjedt tovább először. Ganj-i-i-Dareh és Tepe Asiab (i. e. 8700), Tepe Sarab (i. e. 6300-6000), Tepe Guran (i. e. 6500-5500), Ali Kush (i. e. 7200-5700) Tepe Sabz (i. e. 6000), majd a híres Susiana kerámiát előállító kultúra már Eriduba, Mezopotámia legdélibb részébe vezet, ahol e kerámiák pontos mását megtalálták. Vagyis a Kerka völgyében dél felé haladva jutottak el az ős-szabirok Eriduba, nem a forró sivatagon keresztül. A sivatagokba csak akkor merészkedtek, amikor öntözőcsatorna-rendszerrel termékenyítették. Tepe Sabzban találták a fontos adatot, hogy ez az ősnép már lent természetett Dél-Mezopotámiában is, ami bizonyítja, hogy már öntözőcsatornákat építettek (i. e. 6. évezred derekán!), mint ahogyan a Hassuna periódusban is hasonlóan állapították meg a lentermesztésből az öntözőcsatornák jelenlétét Észak-Mezopotámiában is. Bizonyítást nyert, hogy ez a subari-Susiana-i népetnikum alakította ki, és terjesztette el a kultúráját, technikai tudását, művészetét a Kerka-völgyi őshazából Eriduba, és távoli területekre a vízözön előtt, i. e. a 6. évezredben, és erre a kultúrára épült rá a sumirnak elnevezett civilizáció a későbbi periódusokban.

A nyugati történetírók az ős-szabir népet általában csak telepéseknek, földművelőknek nevezik, pedig mennyire szeretik elkeresztelni a különböző népeket, főleg földrajzi élőhelyükről, még a százezer évvel ezelőtt élt neander-völgyi ősembernek is adtak nevet.

Eridu és környéke régészeti leleteiből (Al Ubaid, Ur, Uruk stb.) állapítható meg, mikor érkezett egy másik népcsoport a vízözön után megritkult lakosság területére, akiket „sumiroknak” keresztelt el a történetírás.

Ma már nem kétséges, hogy Eridu ős-szabir eredetű volt, már a legrégebbi ékírásos szövegek is subarnak, subarnak nevezik a várost. A régészek bebizonyították, hogy a „sumirok” csak a vízözön táján (kb. i. e. 4000 után) érkeztek Mezopotámiába, ezzel eleve megdőlt az az álláspont, hogy már a 6. évezredben itt éltek volna. Sir Leonard Woolley Ur városának ásatásainál (közel Eriduhoz) bizonyította, hogy a vízözön iszaprétege előtti népetnikum más volt, mint az utána következő (sumir), mert a Jamdet Nasr periódusnak nevezett kultúrrétegben az új hitszemléletének szimbólumaival találkozunk. Excavation at Ur c. könyvében (az Al Ubaid-i ásatások leletei alapján) a temetkezési szokások szembevető változásáról ír, és levonja a következtetést, hogy „a temetési szertartás” (pl. a testhelyzet, ahogyan a halottakat eltemették) a hitszemlélet része, és abban bármiféle változás valláscserét jelent, a különbség tehát a Jamdet Nasr és az Al Ubaid sírok között és a Királyi Temető sírjai között az ország történelmének folyamatosságában az idegen megszállás bizonyítéka, de sok más tény is alátámasztja ezt a következtetést.

Tehát minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy az özönvíz utáni, Jamdet Nasr periódus népe más, mint az azt megelőző Al Ubaid kultúra népe, más a temetkezési formája, tehát más a valláskultusza is. Miután a

híres angol régész, Sir Leonard Woolley terrakotta istennő figurákat talált Ur ásatásakor az Al-Ubaid-i sírokban, a matriarchális hitszemlélet bizonyítékait, a Jamdet Nasr periódusban már a patriarchális hitszemlélet szimbólumait, bikát üldöző oroszlánt. A Jamdet Nasr kerámiákra, domborművekre, kővázakra kost, kosfejet faragtak, festettek, a napimádó kusok fő szimbólumait. A két nép fúziójából alakult ki a hatalmas, sumirnak nevezett civilizáció Dél-Mezopotámiában. Erről az antropológiai és kulturális keveredéstről írja Leiden:

„Kaldeában a turániak és kusiták összekeveredtek és két birodalmat alkottak, Kaldeát és Elámot.”

S. N. Kramer, korunk egyik kiemelkedő sumirologusa pontosan leírja a sumirok Mezopotámiába vándorlásának időpontját:

„Az ubaidiak az elsők az emberiség történetében, akiknek etnikumi megjelöléséről és a kulturális teljesítményéről nyelvészeti bizonyítékokat tudunk felmutatni. Azt nem tudjuk pontosan, hogy hogyan nevezték magukat, miután az írás még ismeretlen volt az ő idejükben, de a későbbi korok agyagtábláinak dokumentumai nyilvánvalóvá teszik, hogy nem voltak sumirok. Pl. az elnevezések, mint például a Tigris és Euphrates-Idigna és Buranu folyó neve nem sumir szavak és a tudomány ubaidi neveknek ismeri el. Ubaidiaknak kellett lenniük azoknak is, akik Eridu, Ur, Lagas, Nippur és Kis települések nevét adták, melyek később lenyűgöző városokká fejlődtek. Valószínűleg ettől a sikeres és gazdag néptől kölcsönözték a sumirok az olyan kulturális szavakat, mint földművelő, pásztor, eke, fémmunkás, szövő és ács... Annak a civilizációnak az építői, a sumirok, nem érkeztek i. e. 3500 előtt a színre (Mezopotámiába – a szerző megjegyzése) és valószínűleg Közép-Ázsiából jöttek Iránon keresztül. Ennek a harmadik fontos csoportnak a megérkezésével egy olyan etnikumi és kulturális fúzió jött létre, amely alapjaiban befolyásolta az egész emberiség eljövendő rendjét.” (S. N. Kramer: *Cradle of Civilization*, 32., 33. o.)

Az Al Ubaid népcsoport az ős-szabirok, a Termékeny Félhold eredeti őslakói – az ékírásos táblák és a régészeti leletek tanúsága alapján.

Az ős-szabirok sumiroknál korábbi őshonosságára, ipari, szellemi és művészeti téren kialakított elsőbbségére vonatkozóan szilárd bizonyítékokat találtak a régészek Eriduban is. 18 egymásra épített templomot ástak ki a CAH megállapítása szerint (Vol. I. Part I. 343. o.). A legrégebbi 6 szint templomán semmiképpen sem mutatható ki egy idegen népetnikum megjelenése, csak a 12. szinten jelenik meg egy új alaprajzú templom, mely a későbbi nagy sumir zikkurátok alapjául szolgál majd. Vita tárgyát képezi, hogy a sumirok hozták-e magukkal az újfajta templomépítési tervet, vagy a már meglévő ős-szabir terveket igazították ki közösen, különös tekintettel a lakosság számbeli fejlődésére, a technika előrehaladására. Ez a feltételezés annál is valószínűbbnek látszik, mert az építészet, mezőgazdaság ugyanúgy, mint a kerámiakészítés fejlődése „természetesen követte azt, ami előtte volt” – mármint az eridui korábbi kultúrétegekben – a szerző megjegyzése. CAH Vol. I. Part 1.343. o.

A gondolatot mintegy konklúzióképpen kibővítve megjegyzem, hogy az emberi civilizáció agrártelepüléseinek népessége szüntelenül növekedett, és mire a neolitikumbeli Zab folyók menti őshazából a mezolitikum kora-újkőkori kultúra kifejlődött és elterjedt Észak-Mezopotámiában, évezredek verejtékes munkája áll mögötte. Woolley Al Ubaid-i ásatásai igazolják, hogy a sumirnak elnevezett nép csak több ezer évvel később érkezett Mezopotámiába, akkor már az ős-szabirok agrártevékenysége és kultúrája kifejlődött a Termékeny Félhold térségeiben, sőt a subarok agrárforradalma már el is terjedt az iráni, indus-völgyi, khorezmi és a kárpát-medencei régiókba. A sumirnak elnevezett civilizáció tanítómestereitől, a subaroktól vette át és fejlesztette tovább az újkőkori neolitikus forradalom vívmányait, csak a patriarchális hitszemléleti változást hozták magukkal, de a két hitszemlélet összeecsapása, majd eggyéolvadása után mindkét hitszemlélet isteneit megtaláljuk.

A nagy sumir őstörténeti rejtélynek ez a megoldása egyúttal magyarázatot ad a subar-„sumir” problémára is, beleértve a közös nyelv kérdését is. Samuel Noah Kramer híres orientalista az Oxfordi Ashmolean Múzeumban elhelyezett ékírásos táblák egyikéről idézi a felsorolást, azokat az országokat, ahol „egy-ugyanazon nyelven imádták az Istent”. A tábla hatodik sora: SU-BIR-KI és HAMAZI, a hetedik sor: KI-EN-GI és KAL-DA, a nyolcadik sor: KI-URI és kilencedik: MARTU. (Ash. 1.924.475.)

Badiny Jós Ferencet idézve (Káldeától Ister-Gamig I.) „SU-BIR föld lakói is beletartoztak ebbe az egynyelvű területbe és Subirföld, Káldeából és Ki-en-gi-ből mindig feltöltődött az ‘egy nyelven beszélőkkel’. Ugyanis ez a nép, amit a magyar történelem elérhető távlataiban már szabirnak neveznek. A szabirok nyelve és a sumirok nyelve ugyanaz. Lehet, hogy az évezredek folyamán nyelvjárásbeli különbségek mutatkoznak – hiszen a mai kutatók 9 sumir nyelvjárásról beszélnek, de majd látni fogjuk, hogy ezek mind összetartoznak és pl. a két legfontosabb sumir nyelvjárás –, az EME-KU és az EME-SAL között éppen a magyar nyelv mutatja a középhelyzetet. Az egy azonos nyelv tehát Sumeriában is megvolt valamikor és ezt az ‘egy nyelvet’ egy összetartozó ‘egy nagy nép’ beszélte. Ennek emléke maradt fenn abban a szóban, ahogy ez a nép önmagát KU-MA-GAR-RI-nak nevezi az ékiratokon, vagyis ‘NAGY-HATALMAS NÉPNEK’”.

Így válik érthetővé számunkra az agyagtáblákra ékírással vésett NAGY NÉP és NAGY NYELV fogalma, és így kapcsolódik elválaszthatatlanul a „sumir” ősmúlt az ős-szabir történelembe.

A subar népetnikum kulturális jelentősége

Az utolsó eljegesedés utáni periódusban, a Kr. előtti 10. évezredben elkezdődött az emberiség történetének legfontosabb szakasza, a neolitikus forradalom.

Arthur Ungnad Subartu című könyvének 193. oldalán:

„Az nem a mi feladatunk itt, hogy a subar kultúrának mélyebben utánanézzünk, mert az sok egyéni elszigetelt vizsgálatot kívánna. Az ős-szabir területek minden egyes új ásatási helye kibővítsé látókörünket és olyan változásokat kell, hogy hozzon, amelyek ez időbeli nézeteinket sok helyen megváltozathatná. Arra a kérdésre vonatkozólag, hogy egységes álláspontot állíthassunk fel a problémák megoldására, még arra is ügyelnünk kell, hogy a már eddig megfejtett egyedi problémákat el ne veszítsük. Maga Tell Halaf egyedül olyan nagy mennyiségű anyagot szolgáltatott, hogy Herzfeld joggal jegyezte meg: 'Ami újat (Tell Halaf) eddig a felszínre hozott, az annyira sok és hatalmas, hogy a Keletnek csak kevés ásatási területe hozott még ehhez hasonló felszínre, és amelyik közvetlenül ne érintette volna az egész régió problémáját!' De Tell Halafot még nem tárták fel teljesen, és ki tudná megmondani, hogy Mezopotámia térségéből Tell Halafon kívül még mennyi régészeti lelet kerülhet elő! Azt az általános véleményt kellene kialakítani, hogy egyelőre jobb lenne csak az anyagot gyűjteni és várni, hogy mit hoz a jövő. De valóban kénytelenek lennénk-e így korlátozni magunkat? Mert a rendelkezésünkre álló, kutatásaink során feltárt történelmi és nyelvi anyagot kénytelenek leszünk nyilvánosságra hozni.

1923-ban már bemutattam az álláspontomat (Die ältesten Völkerwanderungen Vorderasiens, Kulturfragen, Helf 1, Breslau, 1923, S. 8. – a szerző megjegyzése). A subarok, akik magukat fajtájuk, nyelvük, kultúrájuk és politikai fejlődésük révén a szomszédaiktól élesen elválasztották, kell, hogy az őseik legyenek nem csak a mezopotámiai, hanem nyugat felé, a Földközi-tengerig és Kappadóciáig, és kelet felé a perzsa határhegységekig nyúló területeken lakó népeknek is. Északon Örményországnak is ehhez a térséghez kellett tartoznia. A subar faj a mai napig is él ezeken a területeken, vagy pedig más fajtákkal való keveredés folytán is mindig kimutatható a subar fajta jellege...”

Ezután Ungnad különböző, subarokkal való keveredéseket mutat be ebből a régióból, majd így folytatja: „Még a tiszta decimális rendszer használata is subar eredetre vezethető vissza asszír dokumentumok alapján, a babiloni hatos számrendszerrel szemben. Babilonban a tízes számrendszert különösen a Gemdet Nasr időszak dokumentumaiban találjuk és ebben a periódusban, Babilonban a subar befolyás igen nagy a kerámiakészítés és a művészet terén.”

Az ős-szabir nyelv dialektusai

A subarok (az utolsó eljegesedés utáni) első, földművelésre felépített kultúra megalkotása közben megalkották az ősi nyelvet is, miközben nevet adtak a növényfajtáknak, amelyeket nemesítettek, az állatoknak, amelyeket megszelídítettek, az általuk készített tárgyakkal, eszközökkel, építményeknek, házaknak, templomoknak, a kifejlődő kézművesség munkamódszereinek, a művészeti, vallási és kereskedelmi fogalmaknak, a földműveléssel és a letelepedettséggel, a családi és társadalmi léttel kapcsolatos fogalmaknak, mint az államszervezési, közigazgatási, rendfenntartási, védelmi fogalmaknak. Ez a kultúra olyan magas szintű volt, az öntözőcsatorna-rendszerek és víztározók megépítése és állandó karbantartása, a templomok építése olyan mesterségbeli tudást igényelt, és olyan mérvű társadalmi szervezettséget, amit még évezredek múlva sem értek el az ókori és újkori társadalmak. Így alakult ki a társadalmi érintkezést lehetővé tevő nyelv és írás.

Ma is megtaláljuk – már az újkőkorkorban – a kontinensekre szétterjedő ős-szabir nép és nyelv maradványait, mely legtovább a magyar nyelvben maradt fenn. Elsősorban földrajzi nevek és családnevek formájában (Vámos Tóth Bátor Tamara gyűjteménye). Az orosz nyelvészek megállapították, hogy létezett egy ősn nyelv az eurázsiai kontinensen, amely a Termékeny Félhold térségéből eredt, és az utolsó eljegesedést követően alakult ki, ahonnan az ős-szabirok indultak történelmi útjukra (W. Illitch-Switytch, Djakonov, A. B. Dolgopolszk stb.) Ezt az ősn nyelvet a subar-„sumir” nyelvű agyagtáblákon EME-KU, Nagy, Hatalmas Nyelv-nek nevezik (a British Múzeumban őrzött 14.013. sz. agyagtábla).

Az ős-szabirok írásmódjáról vallanak a tudomány által számontartott első jelek a pecsétnyomokon, pecséthengereken. Különösen a Halaf időszakból hoztak napvilágra rengeteget a régészek. Ezek hasonmásai a 7000 éves Tatárlaka-i táblácskák. Badiny Jós Ferenc bemutatja az ős-szabirok egyik elnevezését képirással: SA-PIR vagy BAR (L. 353). A SA-PIR népmegjelöléssel még a klasszikus történetírók munkáiban is gyakran találkozunk, mint a görögök által szkitának nevezett népcsoport egyik tagjával.

A tudomány szerint a képirásból fejlődött ki az ékírás, a SA-SU-Subar népetnikum nevéhez fűződik az írásbeliség kialakítása, a pecsétnyomokat és pecséthengereket a régészek megtalálták a sumirnak elnevezett kultúrák előtti időszakban. A vízözön körüli időkben fejlődött ki a képirás, majd ebből az ékírás (a subar-„sumir” fúzió idején).

„A magyar rovásírás része annak az írásrendszernek, amely a mezopotámiai sumér képirásból és az egyiptomi írásból fejlődött ki” (Forrai Sándor: Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig, Lakitelek, 1994).

Az ős-szabir nép egy másik ékírásos megjelölése KU-MA-GA-RI, azaz Nagy Erős Nemzetség, nyelve pedig Mat KAL DA-ME, vagyis Káldea nyelve. A Ungnad a subar nyelvről és annak dialektusairól Subartu c. könyvének 163. és 164. oldalán megállapítja:

„A subar nyelv speciális dialektusainak megállapítására még nincs biztos alapunk. Azt viszont bizonyosan megállapíthatjuk, hogy a subar nyelv az évezredek alatt nagy változáson ment keresztül, úgyhogy Kelet-Subartuban másként beszéltek, mint Nyugaton. A rendelkezésünkre álló kevés anyagból megállapíthatjuk a lényeges tulajdonnevek közötti különbséget a harmadik évezred és a Tusratta levelek között (i. e. 1400 – a szerző megjegyzése), valamint ez utóbbi és a hurritának nevezett Bogazköy szövegek között.

Máskülönben az ugariti nyelv nagyon mélyre nyúló változást mutat a subar nyelvemlékhez képest, úgyhogy azok az igen korai gyökerektől különböznek, ami valóban politikai fejlődéssel magyarázható. Ezért kell megkülönböztetnünk a keleti és nyugati subar nyelvet. A legrégebb nyelv első megjelenése a Kelet-Tigris térből való (Ungnad ezt a megjegyzését a Samarrából felszínre került kb. i. e. 2400 bronztábla feliratára alapozza, ahol az Ari-sen /a-ri-si-en/, Sadar-mat /sá-dar-ma-at/ fiának a neve van feltüntetve). A subar névnek számító Ari-sen szógyöke, ar = adni, sen = testvér, mindkét szó gyakran szerepel a Tusratta levelekben is – a szerző megjegyzése). De amikor a második évezredben ugyanezzel a nyelvvel találkozunk a Mitanni birodalomban és még attól nyugatabbra, akkor már ez a nyelv nem képviseli a legkeletibb részét ennek a centrális nyelvterületnek, hanem a sokkal nyugatabbra fekvő térből nyelvet, amelyet a harmadik évezredből eddig még nem találtunk meg. Ameddig egy „hurrita népvándorlás” elméletét nem tudjuk megalapozni, addig nem marad más hátra, mint azt a területet, amelyben ez a nemzeti nyelv még a második évezredben is használatban volt, azt a régiót a subar nyelv és kultúra központjának kell elismerni, vagyis a Kabur forrásvidékét, amelyben Tusrattának a fővárosa, Wasukanni is volt. Itt, ahol Freiherr von Oppenheim ásatásai egy ősrégi kultúra kiásását siettetik, és amíg máshol kulturális áttörés meg nem valósul, el kell ismernünk, hogy Subartu szíve nem Nuziban, Kerkuk közelében volt (amint azt Speiser állítja – a szerző megjegyzése), hanem egyenesen Kelet-Subartuban, ahonnan a babiloni uralkodók hódító hadjáratok elindultak, és amikor ők az Akkád idejéből való Szövegeket találták, akkor azokból kevés subar nevet mutattak be, így jön itt előtérbe a politikai helyzet: a legyőzöttek nagyon ritkán játszanak szerepet annak az időszaknak a politikai és gazdasági életében. Ez újból és újból előjön, amikor a legyőzöttek az új rezsimekhez csatlakoznak és többé-kevésbé beolvadnak, mint ahogyan ez a III. Ur Dinasztia esetében is történt.”

Ungnad fontos megállapításai megerősítik bennünk a szabir nyelv ősiségének a tudatát, és egyúttal azt a fontos történelmi tényt is, hogy azok, akik ilyen ősi művelt nyelvvel és írással rendelkeztek, és annak az alapjait lerakták ebben a régióban, nem csak egyszerűen őslakosok voltak ott, de a kulturális fejlődés alapjait is ők rakták le és fejlesztették tovább.

XIII. URARTU

Az agrár, ipari, kereskedelmi, művészeti, vallási és egyéb szellemi és kulturális vívmányok bemutatása után ismét visszatérünk a szabirok őstörténelméhez, az asszirok által Urartunak nevezett térből, és abba a fontos időpontba, amely már elvezet bennünket az Árpád, nagy fejedelmünkkel hont alapító szabir-magyarok közvetlen őseihez. Annál is inkább fontosnak tartom Urartu történelmének bemutatását, mert a magyar történészek általában igen keveset foglalkoznak e régióval. Különösen az áldatlan finnugorista történelemszemlélet XIX. századbeli megszületése óta, mely aztán – jogtalanul – teljesen kizárta a magyarság régmúltjának e térből keresését és kizárólagosan az urali hideg rengetegeket primitív életmódját jelölte ki ősmúltunk kutatási területévé. És tette ezt annak ellenére, hogy a XIX. század eleji, reformkori történészeink a kaukázusi és attól délre levő térből nagyon fontosnak tartották a magyar ősmúlt kutatás számára. Az ősi hagyományaink és mondáink szintén e régió felé igyekeznek fordítani a valódi magyar ősmúlt kutatóinak figyelmét.

Azért is fontos számunkra Urartu ősmúltjának közelebbi megismerése, mert ez a területkör összeköt bennünket a Kaukázus térségével, ahol ősünk és rokonaink hosszú évezredek alatt fontos történelmi és politikai alapot építettek ki, ahova gyakran visszahúzódtak veszély, vagy vesztes háborúk idején. Eredje, hogy a IX. századi besenyő támadás következtében a kettészakadt szabir-magarság egy része a Kaukázus lejtőire vonult vissza, míg a másik csoport később – egy hadászati szempontból kifogástalan előkészítés után – Árpád vezetésével visszafoglalta a Kárpát-medencét.

Urartu asszir elnevezésén kívül az ősi subar-magyar Ararát, Káldea, Van királyság néven is szerepel a történelemben. Ararát természetesen a hasonló nevű híres bibliai hegyről, Káldea a 'kald' papokról, a Van királyság a hasonló nevű tóról kapta a nevét. Urartu magába foglalta a későbbi Örményország területét és a három tó: Van-, Urmia- és Sevan-tó környékét. Nyugaton az Eufrátesz folyó felső szakasza képezte a határt, míg

keleten Irán. A Kis-Kaukázus északkeleten, a magas, erdős hegyvonulatok a Fekete-tenger partvidéke felől szolgáltattak természetes védelmet az Urartu-i királyságnak. A déli határ viszont Asszíria felé sok alkalmat adott az ellenségeskedésre, még akkor is, amikor mindkét országnak érdekében állt volna a békesség. Urartunak a tenger felé nem volt kijárata, így a szomszédaira volt utalva a távoli kereskedelem lebonyolításában. Körülbelül így fogalmazhatjuk meg Urartu földrajzi leírását az i. e. 9. század közepén, Urartu hatalmának tetőpontján.

A régi ősi népetnikumáról és régészeti leleteiről az Urmia-tótól és Hasonlu városától kissé délre fekvő Hajji Firuz és a hozzá csatlakozó Tabriz város melletti Yanik Tepe lelőhelyek vallanak. E két lelőhelyről az újkőkorból nincsenek számottevő adatok, kivéve a kerámia. Az épületmaradványokból viszont az állapítható meg, hogy házaik döngölt földből, az őszabirokra jellemző téglalap-alakú terv szerint épültek, nyitott udvarok mellé. A házakban nyitott tűzhelyeket és a már Jarmoból ismert nagy tároló edényeket találunk (C. A. Burney: *Excavation at Yanik Tepe, Azerbaijan, Iraq*, 26, 1964). Hajji Firuz 6 ásatási rétegéből a legmélyebb i. e. 5537-ből való a C 14-es datálás szerint. A korábbi rétegeket víz borítja, ezért azokról közelebbit nem tudunk. A II. szintről származó közös sír halottait (ellenséges mérszárlás áldozatai lehettek) vörös festékkel öntötték le, ugyanúgy, ahogyan az újkőkori temetkezéseknél, az őszabiroknál csaknem kivétel nélkül megtaláljuk ezt a rituális temetkezési eljárást.

Yanik Tepe régészeti leletei jellemzőek az egész Urmia-tó keleti partvidéke kerámiájára. Ez az általában egyszerű, festett jellegzetes kerámia hosszú időt képvisel az újkőkorból, de még a fémkorszakban is. Vörös sávok, egyszerű geometriai mintákkal dekorálták, de pl. egy tál pereme alatt emberi arcot formáltak meg, vulkáni üvegből illesztették bele a szemet, melyet valószínűleg a Sahend nevű hegyből bányásztak. Innen nem messze, az Araxes völgyében jelentős réz, ón, arany és ezüstlelőhelyek voltak már a fémkorszakok kezdetének korai időpontjában is. Később, az ókorban is az ősmagyarság fontos központja volt. Az Urmia-tó menti Geöy Tepe ásatásainál az egyszerű kerámiákon fémes díszítési motívumokat találtak, amely az Al Ubaid periódus legutolsó fázisával hozható kapcsolatba. A Solduz-völgyi kerámia (az Urmia-tótól délre, néhány km-re), amelynek a régészek a Pisdal-i kerámia nevet adták, szintén az Al Ubaid kerámiával rokonítható.

Tehát megállapíthatjuk – többek között e leletek segítségével is –, hogy e térségben ugyanaz a népetnikum élt ebben az újkőkori periódusban, amelyik a híres Al Ubaid-i subar kerámiát készítette Al Ubaidban, már a „sumirok” megjelenése előtt. Újból kell ismételni ezeket a tényeket, mert a nyugati történetírás ma is hézagos és felületes az urartui térséget illetően. Általában azt írják, hogy Urartu elődei ismeretlenek, jelentéktelenek, stb. Még az eléggé tárgyilagos CAH egyik cikkírója is így kiált fel a Yanik Tepe-i őslakosok etnikumát illetően: „... az ásatók ezzel kapcsolatban azt kérdezték, hogy ki volt ez a nép és honnan származtak. Nincs okunk arra, hogy másként neveznénk őket, mint irániaknak, és ki tudná megmondani, hogy nem voltak-e valamilyen törzsi kapcsolatban némely asszíriai földművelőkkel. Hiszen a kurdok éppen ezen a területen vannak szétszórva ma is.” Csak annyit kérdeznék a cikkírótól, hogy hol voltak még ekkor az asszirok, akik csak az i. e. 1400-ban jelentek meg a színen?

A *British Encyclopedia* legalább megjegyzi, hogy: „Az urartui ékírásos feljegyzések írását az assziroktól vették át, de miközben az asszír egy semita nyelv, addig az urartui sem nem semita, sem nem indoeurópai. Az urartuiaknak vagy káldeusoknak nyugatról kellett bevándorolniuk ebbe a térségbe, amelyet abban az időben Nairi-nak neveztek.”

Az i. e. 3. évezred, újkőkor utáni periódusok archeológiai leletei a legutóbbi ásatások szerint egységes kulturális fejlődést mutatnak a Kaukázus déli lejtőin és az Araxestől északra, a Van-tó körüli területeken, Kelet-Anatólia és az Urmia-tó vidékén. Ennek a kultúrának az alapja a földművelés és állattenyésztés volt, eleinte a folyók és hegyi patakok mentén, de az i. e. harmadik évezred második felében ez az agrártevékenység tovaterjedt a hegyaljai dombvidékekre is, így egyre nagyobb területeket munkáltak meg. Ugyanakkor állandó összeköttetésben álltak az örmény magas fennsík szabir-hurrita lakosságával a Habur folyó menti, Észak-Szíria és a Dél-Kaukázus rokon népetnikumával.

Az i. e. 17 és 16. századból urartui térségből bemetszéssel díszített, finoman megmunkált arany és ezüst kelyhek, bronz fegyverek kerültek felszínre az ásatások során (Trialeti, Kirovakan) a vidék kurgánjaiból (temetkezési domb), melyek kisázsiai és Szíriai rokonságra mutatnak.

Az i. e. 15. és 14. század kurgánjaiban Lehashen falunál, a Sevan-tó nyugati partján, és Artik falu temetőjében, az Aragats hegy lejtőin a Mitanni királyság utolsó fázisából való pecsétnyomókkal azonos pecsétnyomókat találtak. Ezek a leletek pontos ősi kulturális kapcsolatokat bizonyítanak.

Amikor i. e. 1360-ban a Mitanni birodalom áldozatul esik a koncentrált asszír-hetita támadásoknak, a nagy tavak környéke és a hozzá csatlakozó felvidék továbbra is fenntartotta a kapcsolatot a hetitákkal, akik ebben az időben kezdték hódításaikat Észak-Szíriában. Ez és a többi subar területtel fenntartott kapcsolat az urartui térség magas fokú kulturális és társadalmi fejlődését tette lehetővé, mikor is a 'tengeri népek' i. e. 1200 táján elpusztítják a hetita birodalmat. Ekkor már Urartu erős katonai szövetséget hozott létre a rövidesen meginduló asszír hódító hadjáratok ellen. A *British Encyclopedia* szerint az urartuiak vagy káldeusok nyugatról vándoroltak be, Padányi Dentumagyarica c. könyvének 224. és 225. oldalán azt írja, hogy: „A Babilont előzőnlő kasszu lovastársadalom politikai önállósulása után a hatalmi súlypont Asszurbába tevődik át és ez azonnal megmutatkozik abban, hogy a kasszu birodalommal a jelek szerint baráti és fajrokonni viszonyban lévő szomszéd nagyhatalom,

‘Mitanni’ Kr. e. 1360-ban már áldozatul esik az éppen csak, hogy önállósult és központjának Asszurnak, neve után az utókor által ‘asszirnak’ nevezett katonaállam hódításvágyának. ‘Mitanni’ területben nagyon megcsonkítva került ki a koncentrált asszír-hetita támadásból, amennyiben nemcsak birtokállományának legnagyobb része és ‘nagyhatalmi’ állása veszett oda, hanem a megmaradt csonk is a hetita birodalom vazallusa lett. Lovashadrendje – amely a kasszuéhoz lehetett hasonló – felbomlott, s talán ez is vezetett megsemmisítő vereségéhez. Legalábbis erre mutat az az egykorú adat, hogy Mitanniból ‘negyven lovas nemzetség’ költözött át a hetita birodalom területére, ahol a kútfők szerint igen megbecsült helyet, egy külön katonai kasztot alkottak ‘manda’ néven.

A sok kis városállamból összetevődött hetita ‘birodalom’ azonban nem nagyon sokáig örvendezhetett területnyereségeinek – még nem tudjuk mi okból – Elő-Ázsiába törő – vagy talán oda visszatérő – népek, az ún. ‘Tengeri népek’ inváziója 1200 körül megsemmisíti ezt a birodalmat. Ebben az időben a Manda ‘negyven nemzetsége’, vagy annak jelentékeny része elhagyja ezt a területet és Szubartu szívében a nagy tavak vidékén, Uzzu-ban telepedik le nemzetségfőinek a ‘káldoknak’ vezetése alatt.

Körülbelül ugyanerre az időre esik az utolsó kasszu uralkodót eltávolító szemita forradalom Babelben (1171), ami a város üldözött kasszu lakosságának elköltözését vonja maga után. A menekülő ‘kasszu’ lakosság is valószínűleg a Van-tó környékére költözik s ennek a hipotézisnek komoly alapja van. Mintegy nyolcvan évvel korábban ugyanis I. Tukulti-Ninurta asszír király, miután megostromolta és elfoglalta Babelt, elszállította Marduk isten szobrát Asszurba. Ezzel a bábéli kultikus központ megszűnt s annak kiterjedt papi szervezete testületileg elhagyta Babelt és a Van-tó mellé költözött, ahol egy új kultikus központ alakult ki. Igen valószínű, hogy a szemita uralomváltozás után a bábéli kasszu lakosság egy része is papjai után vándorolt.

Az itt kialakult theokratikus kulturális és politikai képződmény archaeológiai maradványai mindenesetre a bábéli Marduk-kultuszra emlékeztetnek és ezt az egyébként igen magasfokú civilizációt és kultúrát nevezi a tudomány káld, vagy chaldeus civilizációnak. A Kisázsiból érkező manda nemzetségek ennek a civilizációnak a keretében, de a másik, a Van-tótól keletre fekvő Urmia-tó környékén helyezkedtek el.

Két emberöltővel később újabb hullám gyarapítja a tér egyre növekvő lakosságát. Mikor I. Tukulti-apal asszúr király 1101-ben Assziriához csatolta Babelt és ugyanakkor a Van-tó déli szomszédságában fekvő maradék-Mitannira került a sor, annak lakossága hanyatt-homlok menekült az elviselhetetlen asszír uralom elől. A menekülők egy része, az egykori katonai kaszt maradványa – talán az innen egykor hetita birodalomba települt s onnan három emberöltővel előtte a nagy tavak vidékére vándorolt manda rokonai hívására – szintén erre a vidékre költözik, ahol a ‘negyven nemzetséghez’ csatlakozva egy különös, nemzetségi ‘tanácsköztársaságot’ formálnak Kr. e. 1070-ben. Ez az alakulás – melyet talán a két évezreddel későbbi európai lovagrendek által alapított ‘rendtartományokhoz’ lehetne hasonlítani – talán káld birodalmi keretben létesült.

Ebben a keretben azonban nem sokáig marad, mert öt emberöltővel később, Kr. e. a 9. század végefelé már önálló királysággá alakul. Ezt a királyságot nevezik el az asszírok ‘Urtunak’.

Hogy a különböző kasszu, ‘mita’ és manda csoportok éppen ezt a területet választották ki letelepedésre, aligha véletlen, mert ezt a területet jóval a ‘káld’ kultúra itteni kezdete előtt, Kr. e. 14. sz.-ból való kútfők egyike ‘Uzzu’, másik ‘Hayasha’ néven említ, ez a terület tehát assza-chus-úz terület, vagyis a bábéli kasszu mágusok éppúgy, mint a manda és a mitanniak közvetlen rokonok által lakott területre jöttek.

Az első manda kirány neve Urami (valószínűleg tőle nyerte a tó is a nevét), az utódjáé Lutibir.”

Ebből a Padányi-idézetből megállapíthatjuk, mennyire ismertek és jelentősek voltak urtunai őseink. Padányi szintén Szubartunak nevezte ezt az ősi területet. Hangsúlyoznom kell, hogy a Mezopotámiából áttelepülők tudták, hogy rokon népek élnek Subartuban, és védelmet találnak a világtörténelem egyik legkegyetlenebb elnyomóival, az asszírokkal szemben.

Az asszír nyomás elől húzódtak keletre azok az őszabirok is, akik i. e. a 13. században Nyugat-Turkesztánba érkeztek. Vezérük Szijávus, az ősi chorezmi dinasztia mitikus hőse és megalapítója.

Urtu asszírok elleni küzdelme

Urtu és Asszír első összecsapásáról az i. e. 13. századi asszír dokumentumokból értesülünk. I. Shalmaneser (i. e. 1280-1260) asszír király feliratában találjuk egyébként az Urtu megjelölésre vonatkozó első feljegyzést is. Uruatri egy csoport olyan országra vonatkozott, amelyek ellen az asszír király hadjáratot indított mindjárt az uralkodása kezdetén. Nyolc hegyvidéki ország legyőzéséről értesít, melyek a Van-tótól délkeletre és talán a Nagy Zab folyó felső szakaszának térségében feküdtek. Az is lehetséges, hogy a Van-tó környéki lakosság is részt vett az asszírok elleni harcban. Az Uruatri megjelölés nem népetnikumi leírásra vonatkozhatott, hanem csak egy földrajzi kifejezés, mint pl. ‘hegyvidék’.

Tukulti-Ninurta és I. Shalmaneser asszír király felirataiban még másutt is találunk arra vonatkozó feljegyzést, hogy a hegyvidéki törzsek közösen léptek fel az asszírok ellen. Ebben az időben az Uruatri kifejezést a ‘Nairi országa’ megjelölés váltja fel kb. száz esztendeig. Az asszírok mintegy ötszáz kilométer mélységben nyomultak előre Urtu régiójába. Az asszír évkönyv így írja le ezt a hadjáratot:

„Asszur, az én uram és mesterem a távoli királyok földje ellen küldött engem, aki a Felső-tenger (Fekete-tenger) partján lakik és akinek nincs mestere, odáig mentem én. Fárasztó ösvényeken és meredek hegyszorosokon – ahol előttem még más király nem járt –, rejtett csapásokon és járatlan utakon át vezettem hadseregemet. Ahol az előrehaladás könnyű volt, ott harci szekeremen utaztam, ahol nehéz volt, ott bronz fokosommal utat vágva haladtam előre. Huszonhárom nairi király gyűjtött harci kocsikat és fegyvereket hazájában és ellenem fordultak háborúban, halálos küzdelemben. Előretörtem ellenük az én félelmetes fegyverzetemmel és mint Adad árvice, úgy megsemmisítettem a hatalmas seregüket. Nairi földjének hatvan királyával szemben, azokkal együtt, akik segítségünkre jöttek, törtem előre lándzsámmal egészen a Felső-tengerig. Elfoglaltam a terjedelmes városaikat, elvittem a gazdagságukat és zsákmányoltam és felgyűjtottam lakóházaikat. Nairinek minden királyát élve fogtam el. De mindegyik királynak kegyelmet adtam, meghagyván életüket Shamas, az én uram és istenem színe előtt, és megszabadítottam őket rabságuktól. Aztán megesketttem őket az én nagy isteneimre, hogy ők ezután szolgálni és engedelmeskedni fognak, és a fiaikat, királyságuk örököseit túsul ejtettem szavuk betartásáért. Ezután hadisarcot vettem tőlük, ezerkét száz lovat és kétezer tehenet, és visszaengedtem őket hazájukba.”

Egy i. e. 11. századi asszír feliraton szintén az uruatri elnevezést találjuk, míg az i. e. 9. század második negyedében már használatos az Urartu kifejezés, anélkül, hogy bármilyen különbséget mutata a Nairi névvel szemben.

Jellemző az i. e. 9. század közepére a közel-keleti térségben, hogy az asszirok katonai hatalmukat megerősítve szörnyű hadjáratokat indítottak a környező országok ellen. Az anatóliai és örmény felvidéket is megtámadták. A környék apró törzsei és kis országai kénytelenek voltak szövetségre lépni a támadó asszirokkal szemben, ekkor alakult egységes állammá Urartu is.

Az első nagy asszír támadást III. Shalmaneser (i. e. 869-825) indítja Urartu ellen mindjárt az uralkodása elején. E hadjáratról nem csak az asszír évkönyvek emlékeznek meg részletesen, de bronzkapukon is megörökítették. Az első ilyen bronzkaput az Imgur-Enlil nevű ősi város romjai között találták, Balawat dombján, Ninivétől délkeletre.

Az egyik bronzkapun III. Shalmaneser következő feliratát találjuk i. e. 860-ból: „Közel értem Suguniához, az urartui Aramu erődtényéhez, körülzártam a várost, majd elfoglaltam, harcosaiból sokat megöltem és sok zsákmányt elvittem. Fejükből gulát raktam a város fala előtt, tizennégy települést felégettem. Ezután elhagytam Suguniát és lementem a Nairi-tengerhez, ahol lemostam fegyvereimet és áldozatot mutattam be isteneimnek”.

Az idézett Aramu király neve Padányi Dentumagvariájában Urami, Padányi azt is megjegyzi, hogy valószínűleg az Urmia-tó (Urami) is tőle kapta a nevét. Egyébként Urami volt az első urartui király, akinek a nevét feliratokon ez idáig megtalálták.

A bronzkapukon képsorozatok, domborművek is bemutatták az eseményeket a feliratokon kívül. A jelenetek sorban következnek, pl. a bal alsó sarokban látható az asszír katonai tábor, mely lovas harci kocsikból és gyalogosokból áll. Egy másik jelenetben a hadsereg felvonul a Sugunia erőd ellen. A következő képen már lánggal ég a dombon lévő erőd, és az asszír katonák ostromlétrákat támasztanak a falakhoz. Az erődben lándzsákkal és íjakkal védekeznek az urartui katonák. A jelenet felirata: „Legyőztem Suguniát, az urartui Aramu városát.” A jelenettől jobbra egy csoport urartui fogoly. A felső sorban az asszír hadsereg három hegyszoroson át vonul a Van-tó felé. A bal felső sarokban Shalmaneser áldozatot mutat be a tó partján, és a királyt ábrázoló emlékoszlopot állítanak fel. Az asszír király mellett két pap áll, s a király sajátkezűleg mutatja be az áldozatot. A háttérben zenészek és áldozati állatok láthatók.

A bronzkapu többi jelenete Shalmaneser későbbi hadjárataiból közöl részleteket. Az egyik szín bemutatja Shalmaneser uralkodásának harmadik évéből Arzashku-Aramu király városának elfoglalását. Ebben a hadjáratban az urartui királynak a hegyek közé kellett menekülnie a hatalmas asszír haderő elől. Az évkönyvben ennek a hódításának a történetét írja le, mint egy vad bika, úgy gázolt Urartu földjén, városait leégette, 3400 katonát megölt és vérükkel megfestette a hegyet, mintha gyapjút festett volna, és elfoglalta az ellenség táborát. Aztán az asszír király felment Eritna hegyére és ott felállította a saját szobrát, majd a Van-tóhoz ment, ahol fegyvereit lemosta és egy újabb emlékoszlopot állított fel saját képmásával és áldozatot mutatott be.

Ez az asszír évkönyv az első hivatalos írott-történelmi adat arra, hogy őseink, rokonaink a Kaukázus lejtőin és hegyvonulatain bűvőhelyet találtak az ellenség üldözése elől, de számtalanszor menekültek a Kaukázus rengetegeibe.

Az i. u. 9. századi szabir-magyar kettészakadáskor ide húzódott a nép nagyobbik része, míg 895-96-ban a másik csoport birtokba veszi a Kárpát-medencét.

A balawati bronzkapun látjuk, mint ég Atzashku erődje, a „csata Urartu ellen” feliratú jeleneten urartui és asszír katonák harcolnak, a háttérben egy égő erőd, és asszír katonák pusztítják a vidéket, fákat vágnak ki, stb. Egy másik, kisebb erőd előtt a legyőzöttek feje gúlába rakva, a többi karóba húzva. Egy négykerekű, zsákmánnyal telt szekeret húznak ki az erődből.

A balawati rézkapu jelenetei a lehető legrészletesebben mutatják be Urartu katonáinak ruházatát és fegyverzetét, térdig érő rövidujjú tunikát viseltek, valószínűleg bronz övvel, a fejükön jellegzetes alacsony bóbítás sisak, fegyverzetük íj, dárda és egy kisebb, kerek pajzs, mely a közepén kidomborodott. Öltözkük

különbözött az assziroktól, de hasonlított a hurriták és hetiták öltözkékére. Ez érthető, hiszen mind ős-szabir leszármazottak. Később, a 8. század közepén az asszirok átvették a bőbitás sisakot az urartuiaktól. Az sem véletlen, hogy évszázadokkal később a görög és római harcosok is hasonló sisakot viselnek. Ne tévesszük szem elől, hogy a görögök és rómaiak neveznek bennünket és őseinket is a legszívesebben barbárnak. Azok a görögök és rómaiak, akiknek az ősei, az ionok, dórok, achájok nagyrészt ez idő tájt még erdőlakó vademberek voltak. A görög és római kultúrát valójában a mezopotámiai kultúrából elindult pelazgok és etruszok alapították, az ő kultúrájukra telepedtek rá.

Az asszír évkönyvekből azt is megtudjuk, hogy Urartu nagy kiterjedésű terület volt, ezt főleg a feliratokban felsorolt elpusztított települések, városok és erődítmények igazolják. Megtudjuk azt is, hogy Shalmaneser nem vezetett több nagyobb támadást az uralkodása első és harmadik évi hadjárata után, egészen uralkodásának tizenötödik évéig, de erről csak igen szűkszavúan ír, és egyáltalán nem említi, hogy a hadjárat kiterjedt volna Közép-Urartura, a Van-tó környékére. Ez csak azzal magyarázható, hogy lényegesen megnövekedett Urartu hadereje és a támadók nem kockáztatták meg az esetleges vereséget.

Shalmaneser uralkodása 27. évében még egy újabb hadjáratot vezetett Urartu ellen, de Daian-Ashurt, a tábornokát nevezte ki a hadjárat parancsnokául. Az évkönyvek úgy emlegetik ezt a hadjáratot, hogy amikor az asszirok átlépték az Arzani folyót (Aratsani), akkor: „Siduri, Urartu uralkodója meghallotta ezt és magabiztos lévén hatalmas hadserege erejében, megindult előre, a harc elfogadására.”

Megjegyzem, hogy Urami (Aramu) királyt halála után fia, Lutipri (Lutibir) követte a trónon, az ő fia az asszír szövegben említett Siduri, azaz I. Sardur (i. e. 844-828). A Sardur név ezután gyakori az urartui dinasztiában.

Az i. e. 9. század harmadik negyedéből származó írott források említik először az urartui helyneveket. Legfontosabb I. Sardur sziklavára a Van-tó nyugati partján. Itt találták meg az urartui főváros, Tushpa hatalmas falait, melyet óriási, 75 cm vastag és hat méter hosszú kőtömbökből építették. Valószínűleg egy móló vagy kőgát is csatlakozott az erődítményhez, mely messzire benyúlt a tóba. A falon három asszír nyelvű felirat, melyeket I. Sardur nevében írtak, és az eredetét évkönyvek i. e. 834-re teszik:

„Ez Sardur, Lutipri fiának a felirata, a fennkölt király, hatalmas király, a világmindenség királya, a Nairi Föld királya, a király, akivel senki sem egyenlő, a csodálatraméltó pásztor, aki a csatától nem fél, a király, aki megalázta azokat, akik nem akartak behódolni neki. Én Sardur, Lutipri fia, királyok királya, aki minden királytól sarcot vett. Sardur, Lutipri fia mondja: ‘Ezt a mészkövet Alniunu városából szereztem, Én építettem ezt a falat.’”

A Van-tó környéke földrajzi és stratégiai helyzete kedvező, ide költöztek a mágusok Babiloni kiűzetésük után és itt állították fel vallási központjukat, így nem meglepő, hogy I. Sardur, miután egyesítette a törzseket, királyságának központjává választotta.

Sardur uralkodása alatt Urartu hatalmas fejlődésnek indult, olyannyira, hogy a rettegett asszír ellenségnek nem maradt más választása, mint elismerni Urartu hegemoniáját egész Nyugat-Ázsia felett. A fejlődés töretlen, sőt az elkövetkező kétszáz esztendőben Urartu Nyugat-Ázsia legnagyobb királysága volt.

I. Sardur után fia, Ishpuini (Iszpenik) lépett trónra. Az asszír évkönyvek először i. e. 824-ben említik a nevét. Az ő uralkodásának idejéből említik a nyugati források az első urartui nyelven írott feljegyzéseket. A nyugati források arról írnak, hogy a növekvő Urartu az asszirok fejlettebb írásmódját vette át. Ez az állítás egyszerűen képtelenség, mert Asszíria még sehol sem létezett, amikor a subar-sumir nyelv és ékírás már évezredek óta használatos volt. Az asszirok csak i. e. 1360-ban, Mitanni legyőzése után kerültek a történelem lapjaira. Ahhoz sem fér semmi kétség, hogy ezek a keverék asszír semiták átvették a subar-sumir-akkád civilizációt nyelvével, írásmódjával együtt.

Amikor Marduk isten szobrát éppen az asszír király, I. Tukulti-Ninurta elvitte Assurba, akkor megszűnt a bábéli kultikus központ és az igen magas műveltségű mágus papi szervezet testületileg áttette székhelyét Babilonból a Van-tó környékére, és a lakosság nagy része is velük költözött. S ez az ősi civilizációt megöröklő papság és népcsoport magával vitte minden tudását, beleértve a nyelvét és írástudását is. Nem kellett az ékírás tudományát néhány évszázaddal később az assziroktól kölcsönöznie. Éppen fordítva, az asszirok vettek át mindent az urartuiaktól.

Az urartui nyelv az ősi szabir nyelv keleti dialektusa az egész Urartu területén használatos volt, és a kaukázusi nyelvek alapját képezi. Arthur Ungnad Subartu című könyvének 164., 165., 166. oldaláról idézem a bizonyítást:

„Még további nagyobb keleti és nyugati subar nyelvi különbségek mutatkoznak a kaukázusi nyelvek dialektusai között, itt elsősorban az urartui nyelvre gondolunk, az Urartu Birodalomnak a nemzeti nyelvére, mely országnak nagy nehézségei voltak az asszirokkal i. e. a 8. századtól a 640-ben bekövetkező felbomlásáig. (Más források szerint i. e. 585 – a szerző megjegyzése.)

Az urartui nyelv összehasonlítása az eddig bemutatott subar nyelvmaradványokkal elég nehéz, majdnem reménytelen feladatnak látszik, azért, mert mindezeket a nyelveket jelenleg csak kezdetleges körvonalakban ismerjük és értjük. A szókincsből megértjük, hogy az urartui nyelv más benyomást tesz ránk, mint az eddig megismert subar dialektusok. Azonban ez részben annak a következménye, hogy csak korlátozott anyag áll rendelkezésünkre. Ugyanolyan nehéz lenne az összehasonlítás az ős-indogermán nyelvet illetően is, hogyha csak

egy levelünk lenne Cicerótól, vagy csak néhány írás állana rendelkezésünkre a görög dialektusokból. Mindamelllett az urartui szókincs legalább két hasonlóságot mutat, amely alig lehet véletlen: a subar gyökér 'ar' = adni, az urartui nyelvben 'aru', és a subar ewri = király 'euri' az urartui nyelvben, és jelentése 'úr'. A csatorna szó ugyancsak mindkét nyelvcsoporthoz megközelíti a hasonló urartui 'pili'-t. Ugyanez Ugaritban 'pala' (III = akk. pal-gu). Nos ez a 'pala' egy kölcsön szó az akkád palag-ból és egy régebbi formáját alkotja a 'pili' kifejezésnek. Ez utóbbinak mégis a 'pala'-ból kellett kifejlődnie az urartui nyelv történetében.

Egy mondat, pl. mint az urartui: „Haldi-se aru-ni” = „Haldi isten adott” Tusratta levelében így hangzott: „Haldi-s ar-osa”. Az 'aru-ni' formában tehát csak a gyökök azonosak. Azonban Ugaritban az 'e-d(i)-ni = adott, forma már egy másik gyökérből, az 'et'-ből származik, amely az 'ar'-ral kell hogy egyenlő legyen. Itt találjuk ugyancsak az 'in' végződést is, amely Tusratta nyelvében nem található, nem úgy, mint az urartui nyelvben. A szóösszetételekben, mint: 'Ispuni-se Sardure-hini-se' = 'Én, Sardurnak a fia', (wörtlich Ispuni + Subjektspartikel, Sardure + zugehörig + Subjektspartikel, also grob gefasst der Sardurische Ispuni). Az (s) viszonyzó ismétlése jellegzetes a subar és kaukázusi nyelvekre. A részeshatározó -e az ugariti nyelvben (ti-is)-di = 'az ő szíve', (akk. liba-ba-su), (ti-is)-di-e, vagy = ana lib-bi-su.

Ezek a hasonlóságok, amelyeket itt röviden példaként bemutatam, nem lehetnek véletlenek, különösen ha a rendelkezésre álló anyag olyan kevés. Hangsúlyozzuk, hogy ezek az egyeztetések hasonlóak Ciceró leveleinek az attikai feliratokhoz való egyeztetéséhez, abban az esetben, ha az embernek más latin vagy görög anyag nem állna rendelkezésére.

Kétség kívül a subar és az urartui nyelv közötti különbség ahhoz hasonlít, mint amikor az ugariti nyelv rokonságát a Tusratta levelek nyelvvel hasonlították össze. Ugyanígy az urartui isten Tesebe (te-e-i-se-ba-a-se) nem lehet egy egyszerű átvétele a subar Tesup-nak, hanem annak őssubar eredetűnek kell lennie, különösen, amikor ez az isten idegen hitszemléletekben sehol sem található.”

Ungnad idézetéből határozottan kitűnik a subar és az urartui nyelv rokonsága. Ungnad az egyik legfontosabb orientalista és subar-„sumir”-akkád nyelvészektől és ékírásos táblamegfejtő, semmi kétséget nem hagy számunkra, hogy a.) a subar népetnikum és nyelv a legősibb a közel-keleti térségben, b.) minden más népetnikum ebben a régióban az őszabiroktól vette át annak kultúrvívmányait, elsősorban nyelvi és írástudományát és valláskultuszának főbb motívumait, és ebből az alaptól kiindulva fejlesztették saját kultúrájukat tovább, c.) az urartuiak úgy nyelvi, írásbeli, mint hitszemléleti hagyományait a subaroktól örökölték és az assziroktól csak a legkegyetlenebb üldözést és bosszút kapták kultúrájukért cserébe.

Valódi ősmúltunk igazolása szempontjából az az igen fontos történelmi tény, hogy a sumir hegemonia bukása után (Hammurábi idejében) Észak-Mezopotámiába tevődött át a turáninak nevezett közel-keleti népetnikum hatalmi központja, majd Mitanni felbomlása után és a későbbi babiloni zavargásokat és az assziri birodalom megerősödését követően a nagy tavak vidékére és a Kaukázus lejtőire, kelet felé tolik ez a központ. És ez a központ lesz majd a kiindulópontja az őszabiroktól származó népetnikumok ókori szétterjeszkedésének. Innen indul el egy subar népcsoport Nyugat-Turkesztán felé. És ettől a népcsoporttól, az Amu-Darja és Szir-Darja folyó régi közös deltájának tájáról származtatja a híres orosz régész, Tolszov a hunokat, akiknek őseit szabir-hurritáknak nevezi. Ezek a hunok Urartu fénykorában Urartutól északra, a Káspi-tengerig nyúló nagy alföldön éltek, egészen a Kaukázusig. Ezeket a hunokat nevezi majd Herodotosz – a történelemírás atyja – egy fél évezreddel később 'szkitáknak', 'masszagétáknak'.

Sardur fia, Ishpuini uralkodása alatt folytatódott Urartu gazdasági, politikai és katonai fejlődése. A feliratok tanúsága szerint sok templomot, erődöt és egyéb épületet épített nemcsak a fővárosban, Tushpa-ban, de a környékén is, ma már mindez rom, néha előkerül egy-egy kő ékírásos felirattal. A köveket egyrészt beépítették az örmény templomokba is, de az utóbbi időben a Van Múzeumban helyezik el azokat a köveket, amelyeken feliratokat találnak. Az eredeti helyén fellelt kövekből megállapítható egy-egy időszak vagy király uralkodása alatti régió nagysága.

Az Ishpuini uralkodása idejéből fennmaradt kétnyelvű „Kelishin” emlékoszlopon az assziri nyelvű feliraton a király címe: „Nairi Föld királya” a nyugati őstörténelmi források szerint.

A nyugati források szerint az urartuiak a „Biaini Föld” kifejezést az i. e. 9. századtól kezdve használták a saját hazájuk megjelölésére. De miután az Urartu kifejezés az egész Közel-Keleten elterjedt a Van-tó királyság nevére, így ez a kifejezés maradt fenn történelmi körökben.

A Kelishin emlékoszlopot egy magas hágón építették a mai Irak-Iráni határon, amiből arra következtethetünk, hogy az urartui birodalom határa és Urartu hegemoniája az Urmia-tótól az Irán határáig jelző hegyekig terjedt.

De nemcsak emlékoszlopot állított Ishpuini Musairnál, a Kelishin szorosnál, hanem egy káldeus tartományt is létrehozott az Encyclopedia Britannica szerint. Ebből is láthatjuk, hogy a nyugati történelemírás hol Urartunak, néha Van királyságnak, máskor Káldeának (Chalden) nevezi ezt a térséget a tárgyalt időpontban.

A Kelishin szorosnál Ishpuini fia, Menua, a következő urartui király ezen a területen építtetett egy erődöt, Kalatgar néven, mely az Ushnu völgyet ellenőrizte. Nemrégiben találtak egy feliratot azon a helyen, ahol ez az erőd állt.

Ishpuini asszír uralkodó kortársa IV. Adad-Ninari, III. Shalmaneser fia volt, akinek a felesége Shammuramat 'Semiramis' néven ismeretes a történelemben és a zenevilágban. A két uralkodó gyakran harcban állt egymással, mert az asszír királynak igencsak érdekében állott a Zagros hegységen átmenő szorosok birtokbavétele kereskedelmi szempontból is. Azon kívül erről a környékről szerezték be a lovakat. Lovakra pedig nagy szüksége volt az asszír hadseregnek, miután II. Tukult-Ninurta (i. e. 890-84) megalapította az asszír lovashaderőt. Az urartuiak bővelkedtek ugyan lovakban, de ők is ismerték a lovak stratégiai jelentőségét, és az Urmia-tó környékének a jelentőségét. Ishpuini élete végére birtokba vette ezeket a fontos területeket, úgyhogy fia, Menua már egy erős és fejlett országot örökölhett.

Menua uralkodása alatt Urartu hatalma méginkább megerősödik. Az asszirokkal folytatott háborúban az előny kezd Urartu javára eldőlni, úgyhogy kisebb határösszetűzéseket kivéve komoly ütközetre, hadjáratra nem került sor. Különösen az asszirok nem kockáztattak meg nagyobb hadi vállalkozást az alig járható hegyvidéken keresztül, amely a két birodalmat elválasztotta egymástól.

Menua nem töltötte tétlenül az időt a békés időszakban. Hatalmas építkezésbe kezdett, városokat, erődöket, palotákat és templomokat építtetett, kerteteket, szőlőket telepített – az ékirások feljegyzések szerint. A 75 km hosszú csatorna, a Shamiram, 'Semiramis folyója' lehetővé tette a Van-völgy öntözését és a Van-tó keleti partjának ellátását ivóvízzel (a tó vize nem iható). Felépítette 'Menua városát'. A csatornaépítésnél hatalmas köveket kellett kiemelni a mederből, a nehezebb szakaszokon feliratokat találunk, amin feltüntetik az építő nevét, megátkozva emlegetik azokat, akik a csatornát elrontanák, vagy a csatorna építését magukénak nyilvánítanák.

A gazdasági fejlődéssel egyidőben Menua megerősítette és kiterjesztette a közigazgatás szervezetét is, melyet központi felügyelet alá helyezett, így kialakult egy uralkodó réteg.

A különböző törzsek egybeolvasztásával együtt járt a valláskultusz megerősítése is. Menua kibővítette az istenek körét a csatlakozó törzsek isteneivel. A Van-tó környéki hegyekben felfedezett felirat Mheri-Dur ('Mhera Kapuja') a 9. század végéről 79 istent sorol fel, és előírja, hogy milyen áldozatot kell bemutatni az isteneknek (bikát, tehenet, juhok stb.).

Urartu három fő istene Haldi, Tesebe és Sivini. A főisten, Haldi szerepel legtöbbször az urartui feliratokban, néha szakállasan, néha szakálltalan férfi alakjában, oroszlán hátán állva ábrázolták, mint a többi istent is. Haldi volt a Hadúr, akihez a király győzelemért imádkozott a hadjárat előtt és akinek hálát adott a győzelem után. Haldi fő jellemvonása a fegyverkultusz: kardok, lándzsák, íjak, nyilak és pajzsok voltak templomának falára függesztve. A ránk maradt feliratok a templomát a 'fegyverek házána' is nevezték. Haldi felesége Arubani istennő.

Tesebe, a vihar istene foglalta el a második helyet, aki azonos a subar-hurrita Tesup-pal és az asszír Adad-dal. Ezt az istent egész Kisázsiaiban imádták és egy bikán álló emberrel szimbolizálták, aki sokszor villámokat tartott a kezében. Felesége Huba, aki a subar-hurrita Hepet-tel egyenlő.

Sivini a nap istene, a subaroknál Simike, az assziroknál Shamash, akit „térdelő emberként” ábrázoltak, aki egy szárnyas szoláris tányért tart a kezében. Úgy tudjuk, hogy Tushpuea, Sivini felesége a harmadik helyet foglalta el a Mheri-Dur-i feliratokon az istennők sorában. A kultikus üstökön talált szárnyas istennő-ábrázolások valószínűleg ennek az istennőnek a szimbólumai.

Ezeket a szárnyas istennő-ábrázolásokat megtaláljuk az archaikus görög templomokban és az etruszk sírhelyeken is (Boris B. Pitrovskij: *Ancient civilization of Urartu*, New York, 1969). Az első kötetemben írtam, miként terjedt el az őszabir-sumir műveltség a görög szigetvilágban (pelazgok) és miként alkotta a mineói és mikénei kultúrák alapját. Pl. a mikénei síremlékek pontos másai az évezredekkel korábbi, Halaf periódusi tholoi stílusú épületeknek, a görög szigetvilág bikakultusza, ugyanúgy a görög pantheon istenei is hasonmásai a mezopotámiai hitszemléletnek. Ami pedig az Appenini-félsziget etruszkjait illeti, azt már több magyar őstörténetkutató megállapította, hogy ők szintén őseink mezopotámiai térszéből indultak el, írásuk a magyar rovásírással csaknem megegyező, stb. Padányi két angol nyelvű tanulmányában: *A New Aspect of the Etruscan Provenance*, Sydney, 1963 c. nyújt kimerítő igazolást a magyar-etruszk rokonságról.

Az urartui istenek között megtaláljuk a leigázott törzsek és országok isteneit is, valamint a totemállatokkal asszociált isteneket is. Pl. 'Arda város istene', 'Kumanu város istene', 'Tushpa város istene' és 'Haldi város istene'. Ezek a városok hitszemléleti központok voltak. Az istenek között megtaláljuk a föld, tenger, víz, hegy és barlang istenét is.

Urartu Nyugat-Ázsia nagy térszereire kiterjedő birodalmát az azonos hitszemlélete egységbe foglalja. Megállapítható, hogy ez a hitszemléleti komplexum az őslakos subar népetnikum ősi valláskultuszára épült.

Menua fia, I. Argisti (Urgisztik) követte a trónon az i. e. 8. század első negyedében. 14 éves uralkodásának főbb mozzanatait a Van-tó fellegvárának nagy sziklás kamrájának falára vésette ékirással, 'Horhor Krónika' néven vált ismeretessé. Megismerjük belőle I. Argisti Urartu területét kiterjesztő számos hadjáratának történetét. Célja a földközi-tengeri kikötők és a kereskedelmi útvonalak birtoklása, de elfoglalta és a birodalmához csatolta az Araxes völgyétől északra fekvő területeket, a Transz-Kaukázus régióját is.

Uralkodásának negyedik évében Észak-Szíriában Hatti és Melita ország ellen indított hadjáratot. A következő évben még északabbra indult és az elfoglalt területen felépítette Erebus városát, hogy „kijelentse a

Biani Föld hatalmát és félelemben tartsa ellenségeit”. Az elfogott 6600 hadifoglyot az új városban telepítette le. A Sevan-tó környékén, az Araxes völgy dombos vidékének szélén épült város gazdag szarvasmarha tenyésztő vidék hírében állt, de megtalálhatók itt a subar-hurrita mezőgazdaságra jellemző egyéb nyomok is.

Az erebuni fellegrárra az urartui építészeti jellegzetességek jellemzők. A régészek tizenöt esztendeig ástak ezen a lelőhelyen, így elég részletes képet kapunk a fellegrárról. Háromszög alakúra építették, a nagy várudvaron volt a királyi palota, a kaputól balra a templom, jobbra a tároló helyiségek. Falfelirat hirdeti, hogy I. Argisti és fia, II. Sardur építette a várat. A hosszú főtemplom előterében két oszlopsor, ettől balra egy torony, a falakon festmények, domborművek és Haldi isten oroszlánon álló szobra.

A várudvar északi részén gazdasági épületek álltak, itt bort is tároltak padlóba sülyesztett, hatalmas, nyolcszáz literes agyagedényekben. Az első ilyen edényeket az i. e. 7000-ből, a jarmoi őszabir kultúrából találták a régészek, de az újkőkori településeken mindenütt megtalálták ezeket a földbe sülyesztett gabonátároló edényeket. Az erebuni fellegrárban a borpincék melletti kisebb épületekben tárolták a gabonát. Egy jó állapotban maradt épület falán színes vadászjelenet a gulya hajtását és áldozatok bemutatását örökíti meg.

Erebuni az újonnan megszállt területek fontos közigazgatási és katonai központja lett, egy ideig a király innen intézte az országa ügyeit. Idegen követeket fogadott és követeket küldött a szomszédos országokba. Az Araxes völgye igen termékeny, ezért Erebuni mezőgazdasági központtá vált.

Argisti fia, II. Sardur apja külpolitikáját folytatta, építkezett, megerősítette a közigazgatást, új kereskedelmi központokat létesített és sok gondot fordított a hadsereg nevelésére és kiképzésére. Érdemes megfigyelni, ahogyan a nyugati történetírás beállítja az i. e. 9. századi urartui hadsereget: a hurrita törzsek színvonalán állóknak nevezte, pedig már Argisti uralkodása alatt a modern haditechnika, katonai felszerelés jellemezte. Az ásatásoknál sok assziri katonai felszerelést találtak, ebből arra következtettek, mintha átvették volna az assziri haditechnikát és felszerelést, arra nem is gondoltak, hogy hadiszákmány is lehetett. Az őszabirok már az i. e. 7. évezredben ismerték a rézöntés technikáját (a rézöntő kemencéket megtalálták a Hassuna kultúra területén), és az őszabirok már a 7. évezredben készítettek öntöttérszerszámokat és fegyvereket (az égetett agyag csákány öntvényformát megtalálták az Uqair-i lelőhelyen). Hol voltak még ekkor az asszirok? Csak az i. e. második évezred közepe után léptek színre Mezopotámiában! Ötezer évvel később! Az őszabirok urartui leszármazottainak nem kellett az assziroktól átvenni a fegyverkészítés tudományát, itt is fordított a helyzet, az asszirok vették át a subar-„sumir” őslakosság fegyverkészítő tudományát és kultúráját.

Sardur uralkodása alatt továbbra is Tushpa volt Urartu fővárosa, emlékoszlop szól az asszirok elleni eredményes háborúiról. A Tigris folyó felső szakaszának vidékéről egy másik emlékoszlop arról tudósít, hogy Arme Földön – az urartui birodalom bukása után – az örmény törzsek összefogása létrehozta Örményországot. Ez az östörténelmi mozzanat azért fontos a magyar ősmúlt szempontjából, mert az örmény források igen sok őseinkre vonatkozó forrásadatot tartalmaznak. Gondoljunk csak az örmény származású Lukácsy Kristóf plébánosra: A magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei 1870 c. munkájában örmény kútfők alapján bizonyítja a magyarok keleti, délkeleti származását. Különösképpen fontos ez számunka azért is, mert tudjuk, hogy az örmény népetnikum a mai napig állta az idők viharát és nagyon sok ősi történelmi forrással rendelkezik.

II. Sardur assziri kortársa Assur-Nirari (i. e. 755-745) és III. Tiglath-Pileser (i. e. 745-727). A későbbi uralkodó jelentősen átszervezte hadseregét, javította ütőképességét, és a hajdani assziri területek visszafoglalását tűzte ki célul. Az első hadjáratot Észak-Szíria ellen intézte és Árpád városánál legyőzte Agusi, Melita, Gurgum és Kummuh országokkal megerősített II. Sardur hadseregét. Az asszirok sok foglyot ejtettek – akikkel a legkegyetlenebbül bántak – és III. Tiglath-Pileser az urartui királyt az Eufrátesz folyóig üldözte.

Észak-Szíria így az asszirok kezébe került, de III. Tiglath-Pileser nem érezte magát eléggé erősnek Urartu központjának megtámadására egészen i. e. 735-ig, amikor is az assziri király ellenállás nélkül Tushpa alá érkezett és megostromolta a sziklavárat, ahol II. Sardur a védelmet vezette. Az assziri király nem is tudta elfoglalni a várat, de az alatt fekvő város lakosságában nagy pusztítást végzett, a környéket feldúlva vonult vissza.

A hadjárat után meggyengült Urartu hatalma, egyik területet a másik után veszítette el, úgyhogy II. Sardurnak egymás után kellett visszaszereznie ezeket a tartományokat.

Sardur után fia, I. Rusa következett az urartui trónon (i. e. 735-714) Egy emlékoszlop szerint (amelyet ma a Berlini Múzeumban őriznek), fővárosát egy dombra helyezte át, amelyet a modern időkben Toprakkalah-nak neveznek. Itt mesterséges tavat ásatott, amelyből a domb oldalát és az az alatt lévő völgyet öntözhetette és megalapította Rusa városát. Eleinte II. Sargon assziri király erős ellenfelének bizonyult (i. e. 722-705). Nyugat-Ázsia országai között szövetséget hozott létre, amelyhez valószínűleg Mardukka-Baliddin (a bibliai Merodach-Baladin) is hozzátartozott. Ugyanakkor hozzálátott a szélső területeken uralkodó engedetlenségek megfékezéséhez. A kormányzókat királyi helytartókkal cserélte fel, és tovább építette a határszéli erődítményeket, amelyek közül több elpusztult az assziri támadások következtében. A Sevan-tó környékén két erődítményt épített, az egyiket a tó nyugati, a másikat a déli oldalán. A nyugati erődítmény sarokkövén olvasható a következő ékirásos felirat: „Rusa, Sardur fia mondja: ‘legyőztem az Uelikuhi Föld királyát és rabszolgává tettem, kiüldöztem országából. Utána egy alkirályt tettem helyébe és megépítettem Haldi isten kapuit és egy hatalmas erődöt, melyet Haldi isten erődjének neveztem el.”

De a látszólagos békés időszak nem sokáig tartott. Rövidesen újabb asszír veszély fenyegette Urartut. Miután II. Sargon elnyomta a belső viszályokat és hadseregét megerősítette, újabb hadjáratba kezdett. Legyőzte Shabaka egyiptomi fáraó hadait Szíriában és Palesztinában, utána figyelmét Urartu felé fordította. Ékirásos feliratok tanúskodnak arról, hogy asszír kémek Urartu nagyobb városaiban adatokat gyűjtöttek és pontosan értesítették az asszír királyt az urartui katonai és politikai helyzetről. II. Sargon a hadjáratát a szíriai szövetség fejének, Karkemischnek az elfoglalásával kezdte, és így az Eufrátesz útvonala asszír kézbe került (i. e. 717). Ezzel a győzelemmel az asszírok kettévágták a szövetséges erőket. Ezután Rusa a keleti frontra, Minni tartományba összpontosította a csapatait, de ezek a szövetségesek sem nyújtottak nagy segítséget, úgyhogy Sargon diadalmaskodott ezen a frontszakaszon is. Ezután Sargon ismét nyugat felé fordította a figyelmét, és felszámolta ezeket az erőket is, így Szíria teljesen a kezébe került (i. e. 715), Szíria erős forrásait magáénak tudván minden akadály nélkül megindulhatott Rusa központja ellen.

A keleti front összeomlása után Rusa maradék csapataival a Van-tó fellegrárába húzódott vissza. Sargon sikertelenül megostromolta a várat, de kegyetlen öldöklések közepette vonult vissza, majd hirtelen elhatározással Musasir felé indult, hogy megszerezze Rusa itt felhalmozott leírhatatlan mennyiségű és értékű kincseit.

Erről a vállalkozásáról 'egy Ashur istenhez írott' levelében számol be Sargon. Könnyűszerrel elérte Musasir városát, ahonnan a vazallus Urzana király a családját és a lakosságot a sorsára bízva elmenekült. Az asszírok előbb kifosztották Haldi templomát, majd lerombolták. A kincseket hosszú sorokban sorolta fel, arany, ezüst, értékes fa és kő, elefántcsont, gazdag bútor hullott az asszírok ölétébe. Mindenféle bronz és vas tárgyak, festett és bíbor szövetek estek zsákmányul 'Ararából és Kurkuból'. A templom kincstárából nagy mennyiségű arany, ezüst, réz, egy hatalmas arany kard, ezüst dárdák, íjak, nyilak, arany betétes ezüst harckocsik és 393 ezüst pohár, arany berakásos elefántcsont és keményfa nyelvű török kerültek a kezére. Haldi (a Hadúr) templomának oldalfaláról két hatalmas aranypajzsot szakítottak le, elvitték a hatalmas arany 'Árvíz-sárkány' bálványt, amely a kínai 'Dagály-sárkányokra' emlékeztet. Elvitték a templomból Haldi isten és Bagmastu istennő ezüst matracos elefántcsont ágát, amelyen a hitszemlélet szerint az 'istenpár' aludt. Az urartui királyok képmása szintén a fosztogatók kezére került.

A feliratok szerint Sargon kijelenti, hogy a kincs megszerzésének és istenei 'fogságának' híre annyira megrendítette Rusát, hogy kardjába dőlve öngyilkosságot követett el. Ezt kétségbe vonják a történészek, valószínűbbnek tartják, hogy Rusa a hegyek közé menekült maradék kis csapataival, és ott inkább öngyilkosságot követett el, mintsem élve kerüljön az asszírok kezébe.

Egyébként ez volt az asszírok utolsó hadjárata, amelyben területi nyereséget értek el, ezután már hanyatlak a birodalom, és i. e. 612-ben végleg leáldozik a napjuk a történelem égboltján.

Rusa fia, II. Argisti i. e. 714-ben követte apját a trónon, de Musasir és a királyi kincstár elvesztése Urartu birodalmának végleges bukásához vezetett (i. e. 585).

Sargon ezután már nem háborgatta Urartut, mert előnyösebbnek látta, hogy az észak felől – a Kaukázus hágóin át – meg-meginduló törzsek támadásait Urartu fogja fel. De ezek az észak felől támadó kimmerek, és a Herodotosz által szkítáknak nevezett törzsek Urartu bal és jobb oldalán özönlöttek le, dél felé. A kimmerek viszont Lídiában állapodtak meg, elkerülve Urartu és Asszíria régióit is.

II. Argisti aránylag békés körülmények között tartotta fenn a rendet hazájában, habár területben és gazdagságban eléggé megfogyatkozott Urartu. A politikai helyzet nem is változott addig, amíg Sennacherib (i. e. 705-681), Sargon utóda nem került az asszír trónra, aki az egyik feliratában említi, hogy Argistivel szemben óvatosnak kellett lennie és a határőrségét gondosan meg kellett erősítenie.

II. Argistit fia, II. Rusa (i. e. 685-645) követte a trónon. Egy Adeljevasnál, a Van-tó északi partján talált emlékirat szerint II. Rusa elfoglalta Mushkit, leigázta a hetitákat és Khalitut, megszállta Melazgert és Alzit. Minniben szintén elismerték az uralmát és egy táblán egy herceg azt írja, hogy munkásokat küldött és egyéb sarcot fizetett II. Rusának a Toprak Kaleh-i templom építéséhez.

Ebben az időben II. Rusának nem akadt különösebb gondja az asszírokkal, ahol közben Esarhaddon (i. e. 681-668) lépett trónra, uralkodásáról csak annyit tart érdemesnek feljegyezni a nyugati történetírás, hogy Khubushkiánál megverte a kimmereket és nyugat felé, Kisázsia felé szorította vissza őket.

Ezután egy érdekes fordulat következik az urartui-asszír történelmi viszonyban. II. Rusa asszír kortársa, ekkor már Ashurbanipal (i. e. 668-624), akinek az elámiakkal gyűlik meg a baja. Úgy tűnik, hogy Rusának is tartania kellett az elámiak támadásától, úgyhogy amikor Ashurbanipal győzedelmeskedett az elámiak felett, akkor Rusa követet küldött az asszír királyhoz és gratulált a győzelméhez.

Néhány évvel később még érdekesebben alakult a két gyengülő hatalom egymáshoz való viszonya. Ugyanis Ashurbanipal arábiai hadjárata után – ekkor már II. Rusa utóda, III. Sardur – ismét követet küldött Ashurbanipalhoz, aki egy feliratában azt írja, hogy 'az ő királyi atyjai' szövetséget kötöttek az asszír király 'királyi atyjaival'.

Sardur után egy Erimena nevű király következett, akiről keveset tudunk, legfeljebb annyit, hogy fia, III. Rusa követte a trónon, aki befejezte a káldeusok templomát Toprakkalahban. Ennek a templomnak a jellegzetessége, hogy a kör alakú domborművek félkörökre vannak osztva, amelyeken az állatok különböző

irányba mennek anélkül, mintha azt a látszatot keltenék, hogy a fejükön állnak. Ez az ábrázolás megtalálható az archaikus időbeli harcosok pajzsain is.

III. Rusa uralkodása idejéből Toprak és Kaleh-nél is találtak leleteket a régészek a király egyik építkezéséről, különböző bronz tárgyakat, pajzsokat, boráldozati tálakat, emberfejú bikákat stb. Úgy tűnik, hogy ez az építkezés és az innen felszínre került leletek Urartu királyságának utolsó napjaiból valók.

Ezután még egy Sardur hagyott maga után emlékoszlopot az Erivan-tó déli részén, de nem nevezi magát Urartu vagy Tushpa királyának, így a történészek ebből arra következtetnek, hogy valószínűleg herceg lehetett, akinek a birtoka az északi régiókban volt.

De nemcsak Urartu, hanem az asszír birodalom is a végnapjait élte. Ebben az időben ugyanis a rokon mada, méd törzseket Dajakku erős birodalommal egyesíti, majd fia, akit a görögök 'Phraortesnek' és Padányi Bar-avar-tu-nak literál, már hódító politikába kezd, bár csak majd az unokája foglalja el, vagy helyesebben foglalja vissza Ninivét i. e. 612-ben, és véget vet az asszír birodalomnak.

Az urartui királyság viszont még Jeremiás próféta idejében is fennállt. Jeremiás (51. fejezet 27.) azt írja, hogy Ararat (Urartu), Minni és Ashkenáz királyságait segítségül hívták a médek Babilon elpusztítására.

Ezután már csak Xerxes Van-tó sziklájára vésett feliratában találunk említést az urartui királyságról. Közben gyorsan peregnek az események Nyugat-Ázsiának ebben a térségében. A médek hegemoniáját a perzsák váltják fel, következik Cyrus (Kurás), Dárius, majd Xerxes uralma. Ekkor alakul az örmény királyság is a hajdani urartui birodalom Kaukázus alatti hegyvidékein.

Az asszír (i. e. 612), majd az urartui birodalom felbomlását (i. e. 585) követő közvetlen időszak igen fontos őstörténelmünk szempontjából, mert ebben az időben is jelentős szerepet játszanak közvetlen őseink vagy rokonaink ebben a térségben. Elsősorban a szkíták és a szabiropok. De ebből a térségből, és ezekből a népcsoportokból tevődik majd össze az a népcsoport, mely Árpád vezérlete alatt több mint egy évezreddel később visszafoglalja a Kárpát-medencét.

Az asszír birodalom összeomlása után teljesen megváltozik a Közel-Kelet politikai képe. A több évszázados asszír elnyomás helyett a subar etnikumú népek újabb felemelkedése következik, ha nem is tart tovább néhány emberöltőnél. Majd a médek hegemoniája következik, akik a rokon szabiropoknak szabad kezdet adnak egy újabb Subartu kialakításához. Ezt a békés fejlődést egyelőre csak a kimmer (gomer) és örmény csoportok érkezése zavarja meg, melyek szabir csoportokat szorítanak ki, és kénytelenek a hunok által kiűrt Káspi-tenger felé eső térségekben letelepedni. Az örmények gyorsan szervezkedtek ebben a térségben, ugyanakkor a szabir etnikum kettészakadt.

Az asszirok bukása után Babilon is újból visszanyeri függetlenségét és újra helyreáll a káld papi kaszt Marduk isten szent városában, ahol most a 'káld' Nabuapal-assur a király. De az Urmia-tó vidéki manda központ is helyreáll, és hamar kifejlődik az újabb szabir birodalom, ahová szívesen visszatérnek az elvándoroltak. A médek rokonszenves álláspontja mellett kifejlődő szabir birodalmat aztán az i. e. 6. század közepén újabb csapás éri, azáltal, hogy a homályos származású Cyrussal a méd birodalom perzsa vezetés alá kerül és ezzel újabb világhódító törekvés, véres területszerző hadjárat indul. Ez igen szerencsétlen helyzetet teremt az éppen megerősödő új szabir birodalom számára, amelynek ekkor a legendás hírű Tamár királynő a vezetője. A roppant nagy erejű perzsa sereggel szemben el is bukik a királynő és újabb nyugati szabir rajok indulnak a Kaukázus-Káspi térségbe. Időközben a perzsa Cyrus hódításvágya ezt a térséget is eléri, de a szabiropok mozgékony törzseit nem képesek legyőzni, számtalan kísérlet ellenére sem. Egy-egy hadjárat idején ezek a törzsek egyszerűen elhúzódtak védett, és a nagy hadsereg számára járhatatlan területekre, majd a veszély múltával visszatértek. Az évszázadok, sőt évezredek folytán e népetnikum és ivadécai már számtalanszor menekültek meg e jól bevált stratégia által, biztosítva a fennmaradásukat.

Cyrus fellépésével a perzsa imperializmus véres korszaka indult, mely perzsa, macedon, örmény, római, újperzsa és bizánci szakaszával egy évezredet fog át. Ez az imperializmus sok küzdelmet okoz a tér subar-, „sumir” örökösének, a szabiropoknak, hunoknak, pártusoknak, úzoknak, avaroknak, stb., akiket a nemsokára színrelépő Herodotosz és a későbbi görög-római történétírók 'szkitáknak' neveznek.

Miután Herodotosz és a későbbi történétírók az őszabir származású őseinket és leszármazott népeit, sok meg nem nevezett és tévesen elkeresztelt rokon népet mind együttesen 'szkitáknak' neveztek, szükségesnek tartom a subar-szabir-szkita (szittyá) kapcsolatok bemutatását. Annál is inkább, mert az ókori történétírók által homályban hagyott történelemből csak e népcsoport közös ősei, a subarok, őszabiropok történelmének ismeretében igazodhatunk el. Érdekfeszítő ez a feladat annál is inkább, mert Wallis E. A. Budge, a Hieroglyphic Dictionary-jében (szótár) az ősembert US-BAR-nak (US = ősz, BAR = ember) az ősi hangátvitel értelmében SU-BAR-nak nevezi. Ősi hagyományaink, gestáink is kapcsolatba hozzák a magyarok őseit a szittyákkal, a finnugorista történészek foglalkozni se mertek ezekkel, sem a szabiropokkal = subarokkal, sem a szittyákkal, mert egyáltalán nem illettek bele az elméleteikbe.

De szükségesnek látom még a szkítákon kívül az agyonhallgatott pártus, azonkívül a hun, az avar, az ó- és középkori szabir, valamint az onogur folytonosság rövid bemutatását is. Annál is inkább, mert véleményem szerint a magyarság nem finnugor, hanem szabir-onogur eredetű. Ez tehát az őstörténelmi örökségünk folytonossága.

XIV. ŐSTÖRTÉNELMI ÖRÖKSÉGÜNK

Szkiták

A nem finnugorista, tehát a valódi magyar őstörténelem-kutatók hamar felismerték azt a tényt, hogy őseinket és rokonainkat különböző névvel jelölték őstörténelmük folyamán. Su, subar, sumir, saka, méd, mittanni, urartui, káld, úz, daha, besenyő, szkita-szittyá, pártus, hun, kun, türk, jász, avar, szabir-magyar stb. Azért nem írhatom mindegyiket, mert csak az ókori görög történetíróknál legalább hetven megjelölést találunk őseinkre, rokonainkra. Kutatásaim során megállapítottam – adatokkal igazolhatóan –, hogy a felsorolt népcsoportok, őseink, rokonaink közös töről erednek, és pedig az ékírásos agyagtáblákon SA, SU, SUBAR néven megjelölt népetnikumtól származnak, mely az utolsó eljegesedés utáni első nagy agrárkultúrát kialakította.

A 'szkita' görög elnevezés, a szívünkhöz közelebb álló szittyá kifejezést pedig először a reformkorbeli Horváth István 1825-ben megjelent Rajzolatok a magyar nemzet legrégebb történeteiből című művében találtam és ugyanebből az időből Körösi Csoma Sándor munkáiban is, aki életét szentelte őseink kutatásának.

A szkita szó pedig nem más, mint a régmúlt SAKA-SA-SUBAR népnév elgörögösített formája. A görög történetírók a legnagyobb előszeretettel torzították az ősi népek nevét. Ez a tény felkeltette a tudósok érdeklődését is. Bobula Ida sumirológus Sumir-magyar rokonság című könyvében fejtegeti azt a folyamatot, a példát a 14. oldalról idézem:

„Az ormokat sumirul UR és AR szavakkal nevezték – a vidék legmagasabb helye Ararát volt. Sumirul URU-KI-nek (KI = hely) hívták Észak-Mezopotámiát, a hegyvidéket. Azt a népet, mely itt lakott, és külön dialektust beszélt, az ókorban AZ, vagy AR, vagy SA (hangátvetés) népnek hívták és tekintélyére mutat, hogy valószínűleg róluk nevezték el Ázsiát. Valószínű, hogy az AR hegyi ősnép volt a bányászat és első fémművesség gyakorlója, fémekből készített fegyverek biztosították uralkodó helyzetét. Az állati szarv neve sumirul SI volt. Fémekből készült (AG) mesterséges szűrő eszköz SIAG, szeg, szigony. Akik ilyet készítenek, SI-AG-TU – szkíták, szittyák (Székely = SI-AG-LU, fegyveres, dárdás ember).” Bobula Ida megjegyzéséből, hogy valószínűleg az AR hegyi ősnép volt a fémművesség első gyakorlója, ma már elhagyhatjuk a valószínű szót, mert a The Cambridge Encyclopedia of Archeologie közlése szerint a Hassuna melletti Yarim Tepe lelőhelyről már a hetedik évezredből származó rézöntő kemencéket találtak.

Az AR vagy SA népetnikumot a sumir agyagtáblákról gyakran SU változatban fordították, amelyből a SUBAR, magyarosított formájában a szabir népnév alakult ki. A SA népcsoport származéka a későbbi SAKA népcsoport, mely igen fontos szerepet tölt be az ókori történelemben. Több magyar történész szerint a SAKA szóból származott a székely népnév. Calvin Kephart Races of Mankind című könyvének 310. oldalán a székelyeket a magyarság legősibb és legtisztább ágának tartja.

Kiváló sumirológusok szerint az AZ, AR, vagy SA népetnikum tekintélyére vall, hogy valószínűleg róluk nevezték el Ázsiát. Erre vonatkozóan sok utalást találunk külföldi történészeknél is, sőt még a finnugoristáknál is.

A szkita-szittyá név eredetéről igen fontos adatokat találunk Bobula Ida egy másik, angol nyelvű könyvének az Origin of the Hungarian Nation-nak a Scythia fejezetében is:

„Elismerőleg, még több kutató munkára van szükség, mielőtt még tisztán láthatjuk a szkita népekre vonatkozó problémákat. És mégis anélkül, hogy egy pontos listát nyújtanánk és csak jövőbeli kutatás céljaira szánjuk, meg fogjuk nevezni azokat, akiket a szkita család főcsoportjainak tartunk.” Bobula Ida két csoportra osztja az ő-szkítákat: 1/ AR, AZ, SA vagy SU népcsoportra és 2/ Sumir népcsoportra, amelynek alcsoportjai: a./ médek, b/ dahák, c/ hunok, d/ avarok, e/ törökök.

Közülük nézzük az első fő csoportot:

„Az AR, AZ, AS, vagy SU népcsoport Kisázsia népesítette be a korai újkőkorszakban. Ezek lehetnek a primitív földművelői a Termékeny Félholdnak. Ezek a népek meg vannak örökítve az ékírásokban: úgy tűnik, hogy nevük fennmaradt a későbbi úz, osszet, jász népek neveiben.

Feltételezik azt is, hogy a későbbi, nyelvileg elszemélyesedett assziroknak egy etnikai eleme szintén ebből a fajtából adódott, valamint az AZ népcsoport volt a kassziták és a kazárok őse is. Azt is feltételezhetjük, hogy ez a SA nép volt Mezopotámiának a régóta keresett elő-sumir őslakossága is. Ennek a tehetséges népnek az ágai lehetnek az újkőkor nagy kultúrfejlődésének a megalapítói is az északi hegyek alján. Arpachiyá egy fejlett kultúrközpont volt a Kr. e.-i 5. és 4. évezredben. Itt kövezett utcákat, középületeket és rendkívül művészi kerámiákat találtak. Az egyik SA csoport lehetett még a gyönyörű többszínű kerámiát alkotó El Ubaid kultúrájának a népe. A sumirok megérkezése után úgy tűnik, hogy a SA nép észak felé, a hegyek felé lett felnyomva, abba a térségbe, amelyet a sumir világ ékírásos dokumentumai Subarnak jelöl meg. A közelmúlt irodalma ezt a népet gyakran subaroknak nevezi.”

Láthatjuk, hogy Bobula Ida nemcsak a sumir-magyar rokonságot hirdette, de ő is elég meggyőző formában tételezi fel, hogy a szittyák legmélyebb gyökerei a nagy SA-SUBAR-ÖSSZABIR néphez nyúlnak vissza.

A SA nép ősiségére és annak összíttya kapcsolataira vonatkozóan fontos adatokat találunk az Ősi Gyökér magyar kulturális szemle 1985. évi szeptember-októberi számában, Badiny Jós Ferenc tollából:

„Így máris megnevezhetünk egy népet, mely a legrégebb írással leírta a nevét. Akármilyen furcsán is hangzik, de a Tatárlaka-i tábla alsó, jobboldali felében találjuk meg ezt a népnevet.

Az első jel: SA (L. 353)... jelentése: orca, arc.

Második jel: PIR (L. 381)... Jelentése: napfény, pír.

Itt van tehát leírva a SA-PIR, vagy SA-BAR népnév, mely istenfényű arcút, napbarnított arcút jelent”.

„A SA népnév azonban sok helyen hangtani módosulást mutat – valószínűleg a hatalmas nép nyelvjárásainak eredményeként. Így találjuk SU változatát is. Ez azonban a jelentésén nem változtat, mert későbbi kútfők a népi egybetartozást bizonyítják.

Ezt megerősíti Strabo, amikor a saját koráról így ír: ‘A Káspi-tengertől délkeletre azok a skiták élnek, akik a SU törzshöz tartoznak (Geographia Vol. II., II. szakasz 2. fejezet).

Káld sumir ékiratok is ugyanezt bizonyítják, hiszen Mezopotámiától északkeletre volt SU-BIR-KI, a SU-BIR szabirok országa. Ez a föld azonos a Strabo által a Káspi-tó délkeleti részén megnevezett területtel, ahol Strabo szerint a SU-Szkiták éltek.”

Tehát semmi kétség nem fér ahhoz, hogy a szkiták az ő SA, SU, SUBAR nép leszármazottjai.

Körösi Csoma Sándor érdekes adatra bukkant a szittyákkal kapcsolatban a Kah Gyur-ban (Sakya Buddha tanításainak 100 kötetes összefoglalásában). Sakya Buddha a hatalmas SAKA nemzetségből származott, melynek nevét is viselte. Hiszen Buddha erkölcs- és vallástanában ezt olvashatjuk:

„XIV. Shakiának szittyai eredete.

Én Shakya, szittyai nemzetségből való vagyok, szeplőtelen családból születtem. Az emberi lényeket oly hitben oktatom, mely elvezeti őket oly hazába, ahol a fájdalom nem létezik...”

Az Idézet Duka Tivadar Körösi Csoma Sándor dolgozataiból (1885 MTA kiadásában) könyvének 182. oldaláról. Körösi eredeti angol nyelvű munkájában az idézet első mondata a következő: „I, Shakya, was born in the clearest Scythia nation”.

Egy másik idézet Duka Tivadar könyvének 306-313. oldaláról: A Shakya nemzetségnek eredete című fejezetből igazolja, hogy Körösi előszeretettel foglalkozott azzal a néppel, melyből Sakya Buddha született, mely népnevet – korának legnagyobb nyelvésze lévén – minden kétséget kizáróan kapcsolatba tudta hozni a sumir és az őstörök nyelvek ‘sa’, ‘sag’, ‘saag’ és ‘sagg’, a görög scythia = saka, a magyar szak (rég = fajta) valamint a szok/szeg/szék szógyökökkel, melyből a ‘szék’ gyök a székely szónak a gyökerét képezi. Külföldi szakértők is megállapították, hogy a székely szó és népcsoport a sa-saka szó és népcsoport származéka, és hogy a székely népcsoport „a legtisztább képviselője a magyar fajnak” (Calvin Kephart: Races of Mankind, 310. o.), akkor miért ne tudta volna Körösi is ugyanezt? Körösi nem csak a szanszkrit nyelvet hozza kapcsolatba a magyar nyelvvel, de gyanakodott az olyan szavak nyelvünkhöz való kapcsolatain is, amelyeket határozottan mezopotámiai eredetűnek tartott. A sa-sag, -sa-ka szavak először a sumir ékiratos agyagtáblákról kerültek nyilvánosságra.

Nem mehetünk tovább anélkül, hogy rá ne térnénk a szkita szó keletkezésének a körülményeire. Padányi Viktor Dentumagaria c. könyvében találjuk a legpontosabb leírást:

„A nép szó abban az értelemben, hogy vérségileg, vagy egyéb alapon összetartozó embercsoport sumirban éppúgy, mint az összes őstörök nyelvekben szak, szaka, saag, sagga. A sumir alapszó SA annyit jelent, hogy gyülekezni, csatlakozni, rendeződni, a saag, sagga pedig ellenállni, támadni, rohamozni. A szaka emberekből összetevődő szerves kötelék, nép, törzs, nemzetség, had.

Amellett, hogy az ősmagyar had, amely nemzetséget, a vérségileg összetartozó családok kötelékét jelentette, pontosan megfelel a szak, szaka szónak, maga ez a szó is ugyanúgy mint az összes őstörök nyelvekben, megvan a magyarban is, ma is szék, szeg formájában, csak jelentése, mivel mindkét szónak van egy másik jelentése is, homályossá vált.

Székely, székváros innen ered s nem valami trónra, vagy hivatali székre való utalás. Ősi települési falvaink szeg-ei, (Alszeg, Felszeg, Kovács-szeg stb.), mind egy-egy nemzetség, had által lakott falu, vagy városrészek szintén erre utalnak, de erre utalnak falu és városnevek is (Szeged, Besenyszög, Kunszeg, Szeghalom). Sőt maga a székely népnév is az ősi szaka szó elhomályosodott értelmű származéka.”... Majd Padányi kissé később így folytatja:

„A szaka szónak, lám igen gazdag családja él a mai magyar nyelvben is, annak ellenére, hogy eredeti honfoglalás-kori szabir szókincsünk egy részét onogur szókinccsel cseréltük fel.

Mivel népekről általában többszámban beszélünk, és így volt ez a múltban is, a káspi-vidéki népeket is többesben emlegették, s a többszám őstörök ragja pedig -t, így hát népek, szakit. Ezt a szót a Kr. e. évezred görögjei, akik a szó jelentésével láthatóan nem voltak tisztában, hallomás alapján írták le skutas, scyth, és azt gondolták róla, hogy ez valami népnév. Így jött létre egy görög íróvesszőből egy őskori nép, a szkita, amely soha nem létezett. Annak az öt különböző népnek, amelyre ezt a furcsán átgörögösített szót ráakasztották – mely öt nép a következőkben további ágakra oszlott szét a Kr. e. 1000-tól Kr. u. 500-ig terjedő másfélszer évtized alatt –,

fogalma sem volt róla, hogy őket így nevezték. Ők magukat hún, dah, avar, chus (vagy úz) és szabir néven nevezték.

Hogy a dolog még furcsább legyen, az egyébként már többszámot jelentő szakit-scyth szót még egyszer többszámiban használták (Scythae, Die Scythen, stb.), ami igazában annyit jelent, hogy szkiták, vagy pontosabban szakák.

Itt van tehát előttünk Padányi precíz elemzése arra vonatkozólag, hogy egy görög történetíró hogyan hozta létre a szkita szót. Gosztonyi Kálmán, a párizsi Sorbonne egyetem híres sumiológusa – a *Dictinaire d'etimologie sumerienne et grammairre compare* szerzője – a szkita szót szintén a saka szó elgörögösített formájának tartotta.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a szkita szó a saka, szaka szóból, az pedig az agyagtáblák SA, SU népetnikumának a nevéből származik, de ugyanakkor azt is határozottan megállapíthatjuk, hogy a szkita népcsoport is a SA-SU-SUBAR-Összabir ősnépetnikumból származott, s ma már az is bizonyítható, hogy a magyarság nagy része szintén ebből a népcsoportból ered.

Ennek az összabir-saka-szkita népcsoportnak igen nagy szerepe van az indiai alkontinens történelmében is.

A hivatalos hindu-„preárja” történelemszemlélet India autochton ősnépetnikumát Turáni-Sakának nevezi (The Encyclopedia of India, third edition). Ezek az ősnépek Tibetből és Nepálból ereszkedtek le Közép-Indiába a történelem-előtti időkben. Ezeknek az összaka-szkita népeknek a történetét a brahman papok szájhagyománya őrizte meg az utókor számára. De ugyancsak megtaláljuk azokat a védák és puránák vallási szertartásokkal is telített könyveiben is, valamint a Mahabharata nevű hatalmas hőseposzban is.

Különösen figyelemre méltó, hogy a védák történelmi korát bemutató Brahmalisták nevezetű szentkönyv Ősindiát a bharátok földjének nevezi és a hivatalos hindu történelmi állásponttal megegyezően lakóit összakáknak-összskitáknak jelöli meg.

Ez a népetnikum hozta létre a hatalmas Indus folyó völgyi Mohenjo Daro és Harappa virágzó kultúráját is, melynek az árja pusztítás vetett véget – írja Bill Ballinger angolszász író a *Lost City of Stone* c. könyve 81. oldalán. Az árjak – harcias barbár nomádok – lerohanták Észak-Indiát, majd a Ganges folyó völgyében délfelé, a Bengáli-öböl felé húzódtak. I. e. 1700 és 1650 között támadhatták meg és dúlták végig Harappát, de még úgy 150 évig eltartott, ameddig Mohenjo Daro is erre a sorsra jutott. Az őscivilizáció elpusztult, habár egyes csoportok még emberöltőig fennmaradtak. A árjak által megszállott területeken a kultúránívó erősen csökkent, az árjak átvették a kasztrendszer és valószínűleg a két vallást is egyesítették. Majd Ballinger azzal folytatta, hogy az árja hódítás után az írás használata is lecsökkent évszázadokig, sőt írott bizonyíték ebből az időszakból nem maradt fenn, mert a pálmafából készült papír nem sokáig tartott a szélsőséges klíma és a rovarok pusztítása miatt. Még megemlíti könyvében, hogy i. e. 300-ban már volt egy árja abc használatban Indiában, a görögök útján átformált föníciai abc-re alapozva. Megállapítja Ballinger azt is, hogy az árjak előtti indiai ősnépek a dravidák voltak, helybeli nevük és nyelvük tamilként ismert. A tamil nyelvről viszont tudjuk, hogy Bálint Sándor a magyar nyelv szanszkritjának nevezte.

Az első kötetben bemutattam, hogy B. Hrozný, a Mohenjo Daro kultúrában talált archaikus hieroglif írásokat a hurrita-subar nép ősrésének tartotta, amit V. Sztruve akadémikus megerősített. Ez a sokatmondó tény megfellebbezhetetlenül igazolja a saka-subar-szkita nép jelenlétét Indiában e korai periódusban, még évezredekkel az említett árja pusztítás előtt. A Rigvéda arról is tudósít bennünket, hogy a szent-hagyományok szerint a nem árja Barata nevezetű király leszármazottai között egy ‘szabar’ nevű nép is található volt. A Kr. e. I. századból pénzérméken találunk két királynevet a szaka-urak uralkodása idejéből. Az egyik király neve Turan-Kountos Eracy, az érem hátlapján Saka Kogganoy, némelyik érmén Saka Koyyanoy. Egy másik érmén pedig ez áll: Yrkodoy Makkaroy és a hátapon Sa’wr, vagyis szakaur. Nem szükséges külön hangsúlyoznom, mennyire fontos itt a makar szó előfordulása a saka szóval kapcsolatban.

Tehát külföldi és magyar őstörténetkutatók SA, SU, SUBAR, SAKA, SZKITA-SZITTYA régmúltból való és ókori népetnikumi elnevezésére, származására utaló megállapításait, értékeléseit láttuk.

A szkita népcsoport későbbi és újkori történelmi szerepére vonatkozó leírásokat, feljegyzéseket a nyugat-európai történetírás Herodotosztól vette át. Kr. e. az ötödik században járt Szkítiában, és szívós barbár, kegyetlen vadász és harcos, alkoholista, civilizálatlan jelzőkkel illette a szkitákat. Tipikus lélektani fogás a politikai ellenfélről lealacsonyító képet festeni. De az európai történészek kritika nélkül átvették a véleményét, és e hatalmas népcsoportra csak a 18. században feltárt ukrainai Litó-i kurgán szkita törzsfő aranyleleteinek napvilágra kerülése után kezdtek felfigyelni. Ezek a főként az i. e. I. évezredből származó leletek mindenütt megtalálhatók a Jeniszej folyótól a Dunáig.

Elsősorban az orosz régészek nevéhez fűződik ezeknek a kurgánoknak a feltárása a 19. és a 20. században, ma már több ezerre tehető a számuk. (Először a nagy temetkezési dombokat tárták fel, melyek közül a chertomlyki kurgán 19 m magas és 330 m területű.) Tiszta képet alkothatunk a szkita népcsoport életmódjáról. A törzsfők, fejedelmek és királyok temetkezési kurgánjában eltemették a szolgálkait, állataikat, főleg a lovaikat is. Legjellemzőbb példa a Tuva hegység szkita lelete, ahol egy törzsfő sírjában 160 lócsontvázat találtak a régészek. A férfiak mellé temették a fegyvereiket, lándzsát, rövid kardot és a híres szkita íjat. Az utókor számára az íjakból csak a csontlemezek, a nyílvevőkből pedig csak a bronz nyílhegyek maradtak fenn. A nőkkel

temették az ékszereiket, fülbevalót, karkötőt, fejdísz. Jellemző a temetési szertartásnál az áldozati üst, amit szintén a halottakkal temettek el. Híresek a Fekete-tenger melléki Kr. e. 7-5. századból való szkita leletek, és a Szir-Darja, az Aral-tó, a Chilitka völgy és az Alma-Ata melletti Issyk kurgánok szkita leletei. Az Issyk-i kurgánban a törzsfőt teljes ceremóniális köpenyben temették el, melyet több ezer kisebb nagyobb aranylemez borított, süvegét lófigurák és egyéb állatalakok, arany nyílhegyek díszítették.

A szkíták legnyugatibb ágának kárpát-medencei leletei az i. e. 6. századból valók, ekkor telepedtek le a szkita birodalom területéről származó népcsoportok hazánk területére. Az egyik szkita fejedelem sírját Mezökeresztes-Zöldhalompusztán találták a régészek. A fejedelmi sírból előkerült aranyszarvas és oroszlánfigurákkal díszített lánc megegyezik a sztyeppéken talált szittyá leletekkel. A Tápiószentmártonból előkerült szarvasalakot aranylemezből, domborítással készítették. A szarvas megformálási módja igen nagy jelentőségű a szabir-magyar ősmúltat kutatók számára, mert a határozott vonalakkal határolt felületek, a fa vagy csontfaragások az őszabirokra jellemző művészi sajátosságok, amik a szkita ötvösművészetben élnek tovább. A tápiószentmártoni és a zöldhalompusztai aranyszarvas is valaha fejedelmi pajzsokat díszített, és ugyanakkor rangjelzést is szimbolizált. A Szentos-Vekerzug-i temető arany borítású rézlemezei és ékszerei a Dél-Alföld szkita lakóinak gazdagságáról tesznek tanúbizonyságot. Rendkívül izgalmas számunkra a szkíták művészete, hiszen ez a minden idők egyik legszebb ötvösművészete a legősibb subar motívumokat idézi. Arany és ezüst lemezeken állatfigurákat, párdúc, őz, szarvas, vaddisznó, madár motívumokat ábrázol.

Nagy örömmre szolgálnak a napjainkban is állandóan napvilágra kerülő állatfigurák, csontfaragások, melyek megegyeznek az őszabir művészi és hitszemléleti felfogás által táplált motívumokkal. A Shanidar Zawi Chemi kezdetleges földművelő kultúrában, a szerszámok nyélre faragott motívumok a szabir civilizáció ősi telepein, csontfaragásokon, a híres mezopotámiai különböző kerámia-korszakokban a cserépedényeken, művészi kerámiákon az őszabir nép matriarchális hitszemléletének szimbolikus ábrázolásai nyolcezer év távlatából jellemzően fennmaradtak a leszármazott népek művészetében. A hatalmas szkita népcsoport őszabir örökségét is kutatások igazolják, nem csak a motívumok, hanem a különböző anyagok, de a fémek megmunkálási módja is. Ma már csak mosolyogni lehet az angolszász történészek megalapozatlan állításain, miszerint a szkíták e művészi alkotásokat a görögöktől szereztek be kereskedelem útján. A nyugati világ elfogulatlanabb történészeinek csodálatát váltja ki a vadnak, civilizálatlannak, barbárnak tartott szkita népcsoport csodálatos kultúrája. Ezért jól bevált szokása szerint a szkítákat is 'indo-szkita, indo-iráni-szkita' néven saját őseként igyekszik beállítani az indogermán történetírás. De az utóbbi időben már megkezdődött a szkíták őstörténelmének kedvezőbb színbeni átírása is. Főként az orosz régészek járnak elől ezen a téren – akiknek a nevéhez a legtöbb kurgán feltárása fűződik –, közülük többen származtatják őseiket a szkítáktól. Azon viszont már elgondolkodhatunk, hogy miért csatolják ők is az 'árja' népcsoporthoz a szkítákat. Úgy látszik, még a tények sem változtatják meg ezeket az indoeurópai történészeket, politikai hatalmuk tudatában szabir őseinktől szeretnek minden kulturális, gazdasági, történelmi, vallási, művészeti alkotást kisajátítani maguknak, és felsőbbrendűségük fényében sűtkérezni.

Nézzük, hogyan mutatja a nyugati történetírás a szkíták őstörténetét.

Herodotosz írásai alapján a szkíták Ázsiából jöttek a Fekete-tenger környékére, ahol nemsokára a szarmaták – egy rokon népcsoport – vették el tőlük a hegemoniát. Az ékírásos agyagtáblák is megemlékeznek arról, hogy i. e. a 8. és 7. századfordulón a szkíták a kimmereket a Kaukázuson túlra szorítják. A kimmerek üldözése közben a szkíták is a Kaukázus déli lejtőire kerültek és aktívan részt vettek az ez időbeli közel-keleti történelmi eseményekben. Hol az asszirokkal találjuk őket szövetségben a médek ellen, hol csapataik egészen Egyiptomig is előretörnek. Később aztán, több vereség következtében ismét a Fekete-tenger partvidékére költöznek. Herodotosz megemlékezik Dárius szkíták elleni hadjáratáról. Írja, hogy Dárius panaszkodik, mert a szkíták mindig kitérnek a döntő csata elől, csak beljebb és beljebb csalják a perzsákat az idegen vidékre. Herodotosz szerint a szkíták azzal magyarázkodnak, amiért a döntő csatát nem fogadják el, mert nekik nincsenek városaik, termőföldjeik, amelyeket védelmezni kellene. Ez nem fedi a valóságot, mert más forrásokból tudjuk, hogy a szkítáknak gazdag termőföldjeik, kulturált városaik és nagyszerűen képzett iparosaik, kézműveseik voltak, a mai napig folyó ásatások bizonyítékai szerint.

A szkítákat kissé jobb színben feltüntető történészek megemlékeznek egy Atheas nevű királyról, aki Kr. e. a 4. században hatalmas szkita birodalmat hozott létre. Birodalmának fővárosa a Dnyeper alsó folyásánál volt, melynek megerősített várában lakott a király. Itt a híres szkita kézműveseknek külön utcái voltak. Atheas pénzerméket is veretett, mely egy szkita lovas harcost és Herakles arcát ábrázolta. Uralmának macedóniai Fülöp vetett véget i. e. 339-ben, amikor a 90 éves király elesett a csatában. A szkíták Dnyeper-vidéki birodalma a szarmaták támadásának esett áldozatul, de ez nem jelentette a szkíták letűnését. Az utóbbi évtizedekben az orosz régészek ezerszámra ásták ki a kurgánokat az Aral-tó környékén, a Szir-Darja völgyében, Kazahsztánban stb. Ezek mind a szkíták nagy gazdagságát, a korhoz viszonyított magas fokú kézműves-ipari képzettségét, művészetét és hatalmas régiókra kiterjedő hegemoniáját bizonyítja. Tehát az ókori történetírók munkáira alapozott indoeurópai történetírás tévesen állította be a történelmüket, amint láttuk, több őszabir eredetű népet sorolt a szkita népcsoportba, a hasonló megjelenésű és harcmódorú, vagy nyelvű népeket, egyszerűen szkítáknak jelölték meg. Még nagyobb keveredést okoz a történelemben, hogy sokszor az ugyanabban az eseményben

szereplő népeket is saját véleményük szerint nevezték el, mint pl. Cyrus szkiták elleni hadviselésében Herodotosz (Historiam I.) a perzsa 'ellenségeket' masszagétáknak nevezi, míg Strabo (De situ orbis L. XI.) saca néven említi őket, Justinus (Historiam L. I.) pedig szkitáknak.

Ez a történetírói stílus csak megerősíti bennünk a tudatot, hogy a szittyák tovább éltek más 'östuráninak' is nevezett népekben, és ma is jelentős népcsoportok, ide számítva a magyarokat is, vezetnek vissza ősiségüket a szkitákhoz. De valóban, visszavezethetik származásukat egyúttal az őszabirokig is.

Pártusok

Az Eufrátesztől Indiáig terjedő Pártus birodalomról azt állítja a nyugati történetírás, hogy 'ismeretlen eredetű népek', uralkodóit sem tartja számon.

Az ókori görög birodalom hanyatlása után kialakult Róma világhatalmával csak a Szkitiából kialakult Pártus birodalom tudott dacolni öt évszázadon át. A pártusok különösen őseik földjéért, Mezopotámiáért vívtak ádáz küzdelmet a rómaiakkal és legalább kétszer verték tönkre Róma 40000 fős seregét. Ezután évszázadokig háborgatni sem merték a rómaiak a pártusokat.

Számos tárgyilagossá szemléletű kutató mégis történelmileg megbízható képet rajzolt a pártusok birodalmáról, melyet már i. e. 263-ban így neveztek a káldeus mágus papok és Zoroaszter Zend-Avesztája tanainak terjesztői. Chorenei Mózes történetíró tudósítása szerint hatvan évvel Nagy Sándor halála után a hős Arsák lerázta a macedónok uralmát, és Arial Bahl városában 31 évig uralkodott a pártusok felett. Sebeos (Heraclius történetei 10. o. 1851, Konstantinápoly) szintén pontos adatokat közöl: „Antiochus országlásának tizenegyedik évében a pártusok lerázták a macedónok igáját, és az euthaliták királyának fia lett a királyuk, kinek nemsokára Kelet- és Észak-Ázsia minden népei behódoltak”. (Az euthaliták a fehér húnok, akik a szakirodalomban eftalita néven szerepelnek.) Az első pártus király, Arsák felosztotta négy fia közt a birodalmát. Az elsőnek az eftalita hunok országát, a másodiknak az indusok, a harmadiknak a pártusok-perzsák, a negyediknek az örmények országát adta. Ez a felosztás természetesen csak úgy képzelhető el, ha országainak népei testvér vagy rokon népek voltak. A pártusok letűnése után majd a hun uralkodók kovácsolják egygyé ezeket a népeket hatalmas birodalommá. Természetesen ilyen hatalmas területen ennyiféle népcsoport csak azért érthette meg egymást, és dacolhatott 500 évig a római birodalommal, mert közös őstől származtak, és értették egymás nyelvét. Kutatásaim szerint ezek az ősök már i. e. a tizedik évezredtől igazolható subar ősnépcsoportokhoz tartoztak.

A pártus birodalom utánozhatatlan, jellegzetes harcmódorú lovas nemzet volt. Könnyűlovasságuk fergeteges gyorsasággal körüllovagolta és vágatában nyílzáporral tizedelte meg a római sereget. Amikor a római hadsereg támadott, akkor a nehézlovasságuk áttörhetetlen páncélfalába ütközött, mert ló és lovas egyaránt páncélba volt öltözve, és előrszegezett kopjával és dárdával várták az ellenség támadását. Ez a páncélfal elzárta a rómaiak előrenyomulásának az útját, ugyanakkor a pártus könnyűlovasság hátulról nyilatkozta a támadókat, és elzárta a visszavonulás lehetőségét.

Ha egyáltalán szó esik a pártusokról a történelemkönyvekben, művészetüket görög stílusúnak és eredetűnek állítják be, holott az ősi mezopotámiai díszítési alapotívumokat alkalmazzák sajátos, új, pártus stílusban. Városaik közül csak Hatrára mondhatjuk, hogy bizonyosan pártus alapítású, de Kis, Uruk és Assur ásatásai is gazdag pártus leleteket tártak fel. Palotáik lenyűgözően szépek voltak. Díszítési formáik között új motívum a gránátalma, a szőlőfürt és a napraforgóvirág. A pártusok művészeti igényeit és gazdagságát mutatja, hogy Görögországból színésztársulatokat is szerződtettek. És ebből a hatalmas birodalomból – mint utódok – lépnek majd a történelem színpadára a hunok és avarok, akiket aztán a nyugati történetírás barbárnak, ázsiai hordának nevezett.

A trónöröklés a pártusoknál is az ún. ázsiai szokás szerint történt, vagyis nem a király fia, hanem az uralkodó törzs legidősebb tagja örökölte a trónt.

A pártusok vallásáról nem tudunk pontos képet festeni. A keleti népek szívesen vették át a leigázott népek, vagy elfoglalt területek népének vallását is. Kétségkívül megtartották elődeik hitszemléletét, vagyis áldoztak a subar-sumir vallásfúzió isteneinek, hallgattak a mágus papok útmutatásaira, és érdeklődtek Zoroaszter tanításai iránt is.

Az arszakidák perzsi uralmát Kr. u. 226-ban a rómaiak és a perzsák döntötték meg, és ezután már csak idő kérdése volt a nagy pártus birodalom teljes bukása. Mindenesetre a birodalom bukását nem belső viszályok okozták, hanem külső erők támadása. Az arszakida királyok uralkodása a kulturális fejlődés jegyében telt el, és híven elődeikhez, sok művészi és ipari alkotást hagytak az utókorra. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy az arszakidák örmény ága több császárt is adott Bizáncnak: Basilius, VI. Leo, Konstantinos Porphyrogenitos, II. Romanus és VIII. Konstantin személyében, akik a legnagyobb mecénásai voltak a pártus művészet görög kultúrába való átmentésének.

A magyarság kialakulása történelmi folytonosságának szempontjából a pártus birodalom letűnése után a hunok veszik át a vezető szerepet, és Atilla, nagy király vezetése alatt a világtörténelem addigi legnagyobb birodalmát kovácsolták össze Kínától az Atlanti-óceánig.

Hunok

A hunok eredete az ős-szabir népetnikumból vezethető le, és a 895-96-os honvisszafoglalók származása is visszavezethető ezen ősnépetnikumra. A történetírók (főleg az ókori, görög) előszeretettel igyekeztek a népek neveit összekeverni, sőt miközben saját nyelvükre fordították, helyrehozhatatlan fordítások, torzulások, zavarok keletkeztek a történetírásban.

A hun név- és népmegjelölés már igen korán megjelenik az őstörténelemben. Az ősegyiptomi feliratokon, vagy Dáriusz Hystaspes sziklafeliratán is unnu, unut formában. De még ennél is korábban a sumir asztrológiai térképeken is megtaláljuk lu-hun-ga formában. Ez a kifejezés sumirul földművest jelent (Labat 536. sz. ékjele), melynek értelme: hatalom, fegyver, „Kun” és „Hun” formában is kiejthető, míg a „ga” települést, lakóhelyet jelent (Labat 231. sz. jele). A sumirok észjárása szerint úgy is mondhatnánk, hogy a lu-hun-ga egy olyan hatalmas népnek a neve, amelyik földműveléssel foglalkozik. A subarok őstörténelmét – akik a hunoknak és a magyaroknak is ősei voltak, kutatásaim alapján – az i. e. 10. évezredből indítottam útjára az észak-mezopotámiai térkörből. Ez a subar népcsoport volt az első földművelő nép, amelyik a növények meghonosításával és az állatok megházasításával elindította az ún. agrárforradalmat. Nem véletlen tehát, hogy a hun szó jelentése = első, kezdeti, legrégibb is. Szolgáljon ennek igazolására Badiny Jós Ferenc professzor magyarázata a hun névvel kapcsolatban: „Kos csillagkép neve ősi – ma sumirnak nevezett nyelvünkön: mul LU-HUN-GA... azaz Hun Ember Csillagháza. Itt a „HUN” ugyanaz az ékjel, mint a „KU” (Labat 536.).

A HUN kifejezése filozófiai tartalma és szellemi értelme tehát: első, kezdeti, legrégibb és égből való.”

A kínaiak a hunokat és a magyarokat is hasonló ideogrammával jelölték, melynek a jelentése: ész, értelem, tehetség (xiong).

A subarok és a hunok viszonyára vonatkozóan nagy jelentőséggel bír a következő idézet Novotny Elemértől: „A kiváló orosz kutató, Sz. P. Tolszov tízéves expedíciója során – a világ bámulatára – az ősi Ku-ma-ar-iz-ma (Chorezm) nomádok lakta területén – magas kultúrát és öntözéses csatornarendszereket fedezett fel. Szerinte a Kr. e.-i XIII. században – délről és nyugatról (nyilván az asszirok nyomására) szabar-hurrita népesség érkezett – a szent Kanga (ez a nagyobb), illetve a Ku-ma-ar-iz-ma (ez a kisebb) területére.

A sumirok jelenlétét itt igazolják – a korabeli nép- és királynevek, valamint a földrajzi és országnevek! Tolszov is ezt a népességet ‘kettős eredetűnek’ nevezi! A szabarokból váltak ki később a húnok – mint e nép jelentős népcsoportja.”

A szabir-hun-magyar őstörténelem szempontjából döntő fordulatnak számít az a történelmi mozzanat, amikor a Kr. e.-i XIII. században megjelenik a khorezmi térkörben az „isteni hős”, Szijávus és szabir népe Subartuból. Ettől a népetnikumtól számítja Al-Biruni a khorezmi birodalom megalapítását, mely a Kr. u.-i X. századig állt fenn.

A Tolszov-expedíció egyszer s mindenkorra szétfoszlatta a hunok nomád-barbár-horda-csűrhe téves megbélyegzését, melyeket a nyugati történészek akasztottak e népcsoportra. De ezek után érkezett az ideje annak is, hogy a finnugorista történészek is átértékeljék a hunokról alkotott fogalmaikat.

Tolszov ásatásai a khorezmi területkörben azért is rendkívül fontosak a magyar őstörténelem szempontjából, mert szinte lépésről-lépésre jutunk el itt az ős-szabiroktól (jeituni, anau, kultúrák kb. i. e. ötezer, aztán a kelteminári, tazabagjai, szujurgáni kultúrák, majd a Szijávus dinasztia stb.) a szabir-hunokig, akikről aztán egyenes az út honvisszafoglaló Árpád Nagy Fejedelmünk szabir-onogur eredetű magyarjaihoz.

Sz. P. Tolszov szerint a fehér hunok (eftaliták) eredetének színhelye valószínűleg Khorezm északkeleti határvidéke volt. Tolszov Az ősi Chorezm című könyvében a következőképpen ír a hunokkal kapcsolatos ásatásokról: „1946-ban végzett ásatásaink során ezen a területen néhány rendkívül sajátos részletet tártunk fel. Közülük a legnagyobb Keszken-Kujukkala, mely a régi delta most már kiszáradt, bokrokkal sűrűn benőtt egyik mellékágának déli partján fekszik. Nagy kiterjedésű, kerekded, 500x700 méter méretű, keletről nyugatra húzódó telep ez. Ennek közepe táján, az északi falhoz közelebb 210x210 méter nagyságú, négyzet alakú fellegrvár dombja terült el, mely a telep szintje fölött három méter, vagyis a környező síkság fölött öt méter magasságban emelkedik. A fellegrvárban jól kivehető alaprajzú, tömör helyiségeket építettek. Ezek fala négyzet alakú nyerstéglából készült.

A négyzetes alap szélein kb. 1,5 méter széles folyosó fut körül. A négyzet alakú belső részt rézsútosan mintegy három méter széles utca osztja ketté. Ebből az utcából, különféle irányban és különféle szögben ferde mellékutak ágaznak szét, melyek a fellegrvár egész területét szabálytalan alakú és különböző méretű épületekre tagolják. Ezeket az épületeket viszont két-tégla szélességű kis közfalak 4x4 métertől egészen 23x23 méterig terjedő, négyzet alakú szobákra osztják.

A telepen talált gazdag kerámiaanyag igen világos és sajátos képet nyújt. A telep legkésőbbi időszámításunk elején keletkezett és egészen a kora középkorig fennmaradt. A kerámia túlnyomó része azonban tisztán helyi formájú, durva, plasztikus kerámia, reliefszerű, gazdag díszítmenyekkel, melyeket a Don-melléki telepekről ismerünk. A díszek főleg az edény száját övező, fenyő formájú rajzokból állnak, részben pedig buja, növényi díszek. E díszítések ősi formáit már Mongólia és a Szemirecsje hún emlékein megtaláljuk, melyeket a Kr. e.-i I. századtól a Kr. u.-i I. század közötti időre datálunk.

Hasonló anyagot gyűjtöttünk két más vizsgált telepen, Kujukkalán és Dzsankenten is. Ilyen formán teljes joggal tételezhetjük fel, hogy az Aral-tó menti 'mocsári telepek' éppen az eftalita kultúra emlékei. Ez a nép, mely jellegzetes komplex, állattenyésztő-, halász-, földművelő gazdálkodást folytatott, s ebben az állattenyésztés játszotta a vezető szerepet, mégsem volt nomád jellegű, hanem letelepült, vagy legalábbis félig letelepült életmódot folytatott, és megerősített közösségi telepeken, 'városokban' lakott. Az eftaliták városi életéről állandóan olvashatunk a bizánci íróknál, így a kaiszakreiani Prokopiosznál és Menandrosznál is".

Az orosz régészek a múlt évszázad negyvenes éveiben intenzívebb ásatásokba kezdtek, melyek igen értékes régészeti leleteket hoztak felszínre a hunokra vonatkozóan. A Khorezmen kívüli, az Altáj-térben és a Bajkál-tó környékén és az Aral-tótól északra elterülő vidéken való ásatások szerint az i. e.-i VI. évszázadra teszik az első hun építkezéseket ebben a térségben. A L. Mingait orosz régész közlése szerint az ásatások földsáncokkal, vizesárokokkal körülvett, őrtornyokkal megerősített, kapubejáratokkal ellátott erődítmények maradványait hozták felszínre, amelyeken belül a várúr lakásán és a gazdasági épületeken kívül számos kisebb lakás is épült, amelyeket – az északibb Altáj régióban – egy központi kazánból, a föld alatt vezetett agyagcsövek rendszerén át központilag fűtöttek. (Munkám első kötetében beszámoltam arról, hogy a Mezopotámiából a Kr. e.-i VI. évezredben áttelepülő ős-szabirok az Olt folyó völgyi „Körös kultúrkörben” hasonlóan fűtötték lakásaikat.) Az orosz régészek által a jelen század negyvenes éveiben feltárt sírok fényűző hun temetkezésekről adnak számot. A gerendavázzal bélelt sírkamrákat felszerszámozott lovak (hattól-tízennégyig), egész szekerek, és egyéb használati tárgyak veszik körül. Találtak háztartási és fényűzési cikkeket is a sírokban.

A régészeti ásatásokból és a kínai évkönyvek adataiból megállapítható, hogy a hunok egy feudális felépítésű monarchiában éltek már e korai időszakban is. Nos, ez teljesen megcáfolja az ókori görög-római, sőt a jelenkori nyugati történészek állításait is, miszerint a hunok vérengzők vagy barbárok, valamint Ázsiából elszabadult néphordák lettek volna.

A szabir-hun kapcsolatok megértésére és megerősítésére fontos még egy forrásadatot szolgáltatni, szintén Novotny Elemér fentebb említett könyvéből: „A sumuh-ger, sumer-magyar törzseknek vezető törzse a szabarszabir törzs volt, mely utóbbit – amint Németh Gyula turkológus írja – egyes történészek azonosnak tartanak a húnokkal...”

Tehát igen fontos szem előtt tartanunk a valódi magyar őstörténelem megoldásának a szempontjából, hogy a szabir-hun magyar népetnikum ugyanabból a közös ősi subar népcsoportból származik. Ami pedig a szabiroknak és a hunoknak a magyar névre való változását illeti, arról úgy az idegen (Priszkhosz Rétor, Prokopiosz stb.), mint a magyar (Moravcsik Gyula, Dümmerth Dezső stb.) történészek már részletesen beszámoltak. Ez utóbbiak munkáiból legyen szabad röviden a következőket megemlíteni: Atila halála után fia, Irnik vagy Irnák (Csaba) vette át az uralmat a hunok felett, majd egy Busan nevű hun király következik, akit Atilának Irnik fiától való dinasztijába sorol a szakirodalom. Dümmerth Dezső (Az Árpádok nyomában 36. o.) szerint:

„Ezt a dinasztíát követhetjük nyomon a bizánci krónikák gyér, de egy fokon igen jellemző adataiban is. Busán és Mundó (Atilának a fia, a gepidák királyának lányától született – a szerző megjegyzése) után ugyanis e Szkítia-melléki húnok uralkodói között szerepel 534 körül egy testvérpár, görög írás szerint Gordasz és Muagerisz. Ez utóbbiról a kutatás már megállapította, hogy eredeti neve, ha a görögösítő képzést elhagyjuk: Muager, Mager, illetve Moger (Moravcsik Gyula)”.

Moravcsik Gyula Bizánc és a magyarság (Bp. 1950) c. könyvében erről a sokatmondó magyar történelmi mozzanatról azt írja, hogy a húnok fejedelme, Gordasz, Jusztiánusz császár uralkodása idején 527-28-ban Bizáncban áttért a keresztény hitre, majd hazatérése után, erőszakos módon igyekezett a népet megtéríteni. Amikor a nemesfémből készült kis bálványokat is összeszedette, beolvasztatta, majd bizánci pénzt veretett belőle, akkor a nép fellázadt és eltávolította Gordaszt a fejedelmi székből, és helyébe Mogeriszt, a lázadás vezérét választotta fejedelmévé. Ettől kezdve szerepel a vezértörzsünk Moger-Megyer néven, s amikor Anonymus feljegyzése szerint a 9. század végén megalakul a „Hetumoger” – „Hétmagyar” hét törzsből álló szövetség, vezető szerepe folytán nevét átadta az egész nemzetnek.

Avarok

Atila hatalmas hun birodalmának szétesése után rövidesen egy újabb subar, „östuráni” származású népcsoport, az avarok viszik tovább származásunk folytonosságát. Az avarok szerepe történelmünkben László

Gyula professzor A kettős honfoglalás című munkája után 1978 óta jól ismert tény Magyarországon is. Ez a korszakalkotó munka alapján rengeteg meg a finnugorizmus magyarság származására vonatkozó elméletét.

Oláh Imre A Ninmud hagyomány című könyvének 76. oldalán a következőket olvashatjuk: „Ezek szerint az örmény geográfusok véleménye az volt, hogy az addig ephlita, kidarita, stb. nevet viselő fehér-húnok a tőlük sabar-(s)avar néven ismert szabir-húnoknak, vagy (a)var-húnoknak azon felekezetéhez tartoztak, akikben az I. Dárius perzsa király feliratain szereplő, egykor hatalmas humavarkák (homurgák) nemzetségének késői utódait kell látni...” Ebből az idézetből világosan kitűnik, hogy az avarok nevüket a savaroktól, vagyis a subar-szabiroktól kapták, mely ugyanakkor származásukat is megjelöli. Mind a szabiroknak, mind az avaroknak igen sokféle népetnikumi névmegjelölése volt: abar, aparni, abaorta, parni, parthus, var, obar, obor, zapaorta, stb. Az avar népcsoport is a sumir őshazából, Közel-Keletről vándorolt a Káspi-mediterráneumba, és a Kr. e.-i 5. századtól kezdődően már köteteket megtöltő adataink vannak róluk. Az avar név- és népetnikum-eredettel kapcsolatban a The Encyclopedia Britannica IX. ed. (1878) arról tudósít, hogy Elam nevét már az akkádok gyakran Subari, Subartu, és a helybeliek Avar, Var-nak mondták. (Elam a Zagros hegység nyugati lejtőjén, már a sumir uralom alatt nagy jelentőséggel bírt őstörténeti szempontból.)

Herodotosz viszont Atai-nak nevezi Irán ősnépességét, melyről ma már bebizonyosodott, hogy az valójában az Afarti (avar) népcsoport nevének egyik elgörögösített formája. Ez pedig nem más, mint a subar népetnikum későbbi Var, Abar, Abeiri, Aparni és Parni változata, mely népcsoportokat a görögök a nagy szkita népcsoportba sorolták történelmi munkáikban.

Mikhond, perzsa történész Razut-uz Safa (1832) című munkájában írja, hogy a fehér húnok Khorezm-ben laktak, és négy hatalmas nemzetségből: az avar, a khazár, az uz (oghuz) és a petsenyeg (besenyő) törzsekből álltak. Gyárfás István az avar és uz törzsekre vonatkozóan A jász-kunok története c. könyvében azt írja, hogy „... maga a turkok fejedelme Turxanth az avarokat oarchonita (avar, kun) néven említi ... az ogor, ogur, onugor ugyanaz, egy hún törzs neve... általában az avarok hún eredetét a római és görög írók egyezően állítják. Az ogur törzsek között leghatalmasabb valának a várkunok, majd a közel-ázsiai avarok ... a vitéz várkunok is hatalmuk alá jutottak.”

Az ókori népek közül az avarok (szabarok, subarok) voltak, akik a leghatalmasabb kultúrát megteremtették a Káspi-mediterrániában. Először az avarok a Káspi-tó déli térségében telepedtek le, miután elhagyták a mezopotámiai régiót. Később, külső nyomásra az Aral-tó déli partján, a Szir-Darja és Amu-Darja folyók mentén. Itt alapították meg híres birodalmukat, az „ezer városú” Baktriát. A Baktria elnevezést később kapta Baktra nevű fővárosáról, amelynek ősi avar neve ‘Szara’ volt, mint a Szir-Darja mellékfolyójának és a hegynek a neve, amelynek a lábánál épült. Baktria a mágus papok vallási központja is. Maga a birodalom hét részből állt, Tokharisztán, Bamján, Bakhlán, Badaksztán, Andekhut, Szuburgán és Balk tartományból.

Balk volt a központja az Egy Istent tűz jelképében tisztelő mágus vallásnak. Ott íródott az Aveszta nevezetű szent könyv, a méd nyelv raghai dialektusában. A baktriai subar avarok az Istent a tűz jelképében imádták, mint általában az „ősturáni” népek. A mágus hit lényege voltaképpen az volt, hogy az Élő Isten földi megjelenését az emberben élő isteni szikra hasonmásának tekintette. Történelmi források szerint a mágus hit központja még Dárius uralkodása idején is Balkban volt.

Baktriának számtalan városa volt, ahonnan élénk kereskedelmet folytattak. Hajóik a Szir- és Amu-Darján, valamint az Aral- és Káspi-tavon bonyolították le az áruforgalmat. A Káspi-tavon és a Volga folyón keresztül az Ural folyó térségébe is eljutottak, és így több milliónyi négyzetkilométeren nem csak kitűnő árucikkeket, de műveltségüket és subar-sumir nyelvüket is terjesztették. Kétségtől ilyen formában jutott el az ősi subar-sumir nyelvelerakódás a ‘finnugornak’ elnevezett volga-urali ősnyelvekbe is, és ez szolgált alapul az urali és magyar nyelv rokonságának is, melyre a finnugorizmus nyelv- és „fajrokonság” elmélete felépült. De nem csak a nyelvet tanulták el ezek az urali ősnépek, hanem azoknak – az orosz régészek által „gorodicsének” elnevezett – kis földváraknak az építését is, amelyek a jellegzetes ókori és középkori avar gyűrűváraknak az ősi és primitív rokonai.

Padányi Viktor Dentumagyarica c. nagy munkájában részletesen bemutatta a sumir ‘igar’ és ‘ékur’ szó analízisét, mely körülkerített lakhelyet, telepet, várost jelent az ósumir nyelvben. Padányi bemutatta ugyanott az ‘igar’ szó „város” értelmében való roppant időbeli és térbeli kiterjedését, az ósumir Ékurtól a magyarországi Egerig, meg Győrig, mely a sumir ‘igar’ bázis és az avar körsánccal körülvett tipikusan avar lakótelepeket hozza kapcsolatba. Itt tehát ismét igazolódik a subar-sumir-avar azonosság és folytonosság.

Az avar kultúrkisugárzás nem csak északi irányban terjedt el, hanem behatolt Indiába is. De az Indiai-óceán és a Perzsa-öböl térségében is ők alapozták meg a kultúrát, pl. a perzsákét is. De vallást (napimádás) és prófétát (Zoroaszter) is adtak a perzsáknak.

Az ős-avarok vallása a sumir vallás egyik változata volt. Az égistek, különösen a Nap, a természetfölötti Lény megjelenése náluk, aki a fényben (napsugár, tűz) jelentkezik, és akit „Zonuz”, „Tanuz”, „Teniz”, „Izten” (azaz a sumir nyelvben tűz) néven ‘tisztelnek’ – írja Padányi.

Az i. e. 2. évezred folyamán a mezopotámiai térségben egyik hatalom a másikat váltja (sumir Larsza, amorita Babel, a lovas Kasszu birodalom, majd Mitanni és Asszírria), addig a magyarok nyugodtan fejlődhetnek a Nyugat-Káspi térségben. Majd i. e. 900-800 táján megjelentek a madák, médek, és ezután a két nagyhatalom

ádáz küzdelmén 550 táján a perzsa Cyrus kerekedik felül, és mintegy két emberöltőig a perzsák uralkodnak a térségben, majd Nagy Sándor törli le a perzsa uralmat i. e. 331-ben. Nagy Sándor korai halála után a macedón uralom sem tartott sokáig, és az avarok nagy szabadsághősei, Arsziák vezetésével Aparda, Parda – egy újabb történetírói torzítással Parthia (Parthus) – néven ismét hatalmas birodalmat kovácsoltak össze. Ez volt a pártusok királysága. A pártus birodalom összeomlása után az avarok a kök-türkök (kék törökök) uralma alá kerültek, mintegy másfél évszázadra (a korábbi dák-hun-szabir elvándorlások leszármazottai). A kök-türkök támadása következtében vándorol el az avar birodalom egyik népcsoportja, a kunok, avar-kunok, akiket vár-kunoknak is neveznek, Baján nevű kagánjuk vezetésével, és a Kárpát-medencében megalapítják az újabb avar birodalmat (i. e. 568). A kök-türk birodalom összeomlása után a visszamaradt avarok a fehér-hunokkal, úzokkal és egyéb szomszéd népekkel újabb birodalmat alapítanak (Kusán birodalom), amelynek a mongol Dzsingisz kán vet véget.

Baján kagán avar-kunjai a Kárpát-medencében vetették meg lábukat, ők László Gyula A kettős honfoglalásának avarjai.

László Gyula 1944-ben, A honfoglaló magyarok élete c. könyvében leírja a régészeti tapasztalatait, hogy a „kései avarok” és a honfoglalók szállásterületei nagy tömbökben kiegészítik egymást, az avarság tehát nem szlávósodott el, hanem megérte a magyar honfoglalást. Az 1955-ben megjelent avar könyvében pedig megállapítja, hogy 670-680-ban újabb nagy tömegű avar népcsoport áramlott a Kárpát-medencébe, ezt a megállapítást elfogadta régéstudományunk. 1963-ban pedig a budapesti nemzetközi régészeti konferencián kifejtette, hogy a kései avar kultúra határai egybeesnek az Árpád-kori magyar nyelvhatárral, és végül 1970-ben a Valóságban megjelent Kérdések és feltevések a magyar honfoglalásról c. cikkében, a negyedik fejezetben 4 térkép kíséretében kifejti a kettős honfoglalásról kialakult feltevését. Ilyen előzmények után – mind hazánkban, mind külföldön – nagy örömmel fogadták az 1978-ban kiadott A kettős honfoglalás c. könyvét, mert népünk keleti-délkeleti származását igencsak megerősítette. Kutatásaim eredményeit igazolják a tételei, mert az avar-savar-szabar-szabir származás történelmi folytonosságát megerősíti.

Nemrégiben levélben kért meg Horst Friedrich professzor, a történelem- és filozófiatudomány doktora, egy bajor őstörténelmi társaság elnöke, hogy készítsek számukra tanulmányt a savar-szabar-szabir kutatásaimról. Könyvéből és a Lech-Isar-Land (1944) című folyóiratban írott cikkéből (Das Ratsel der Entstehung des baierischen Volksstammes, azaz: A bajor népetnikum keletkezésének a rejtélye) kiderült, hogy hisz az avar-szabir-hun és bajor rokonságban. Etimológiailag is, pl. még Bajorország nemzetközi neve: Bavaria, Avaria is erre enged következtetni. Tehát nem vagyunk rokontalanok Európában sem, csak próbáljuk megérteni a múltunkat, és ne a finnugorizmus téves következtetései, hanem a történelmi tényekre, régészeti felfedezésekre alapozzuk a kutatásainkat! Friedrich professzor leveléből az is kitűnik, hogy Németországban, de több angolszász országban is szépen növekszik az ún. nonconformist (nem alkalmazkodó) tudósok száma, akik az indogermanisztika-indoeuropaisztika tévtanait elutasítják.

Szabirok

Célszerűnek látom a magyar történelmi folytonosság érdekében e helyütt is néhány sorban megemlíteni a szabirokat, és bemutatni, hogy miként kapcsolódik egymáshoz a többi testvér és rokon népetnikum a honvisszafoglalást megelőző időpontban.

Szabir-magyar őshaza már az i. e.-i tizedik évezred utolsó harmadától létezett a Tigris folyótól keletre, a Nagy és Kis Zab folyók mentén. Felsoroltam mindazokat a településeket, városokat, ahol a subarok, az ősszabirok megtelepedtek, az utolsó eljegesedés utáni évezredekben miként alapozták meg, és fejlesztették ki a hatalmas kultúrájukat – melyet a tudomány agrárforradalomnak nevez - a sumirnak nevezett civilizáció előtt, tehát miként lettek a sumirok tanítómesterei. A „sumir” birodalom megszűnése után sokan észak felé menekülve hogyan találtak hazát Subartuban, ahol a subarokba olvadtak. Ezután már a subarok vitték tovább az ősi civilizációt: az elkövetkezendő évszázadokban a kasszu lovastársadalom, a Mitanni és Urartui, és később a szkita, parthus, hun, avar birodalomban.

A SA, SU subar ősnépről már a legrégebbi ékírásos agyagtáblák írnak. A subarokat az agrárforradalom kezdetétől az újkőkorszakon keresztül az ókorba tudjuk vezetni az agyagtáblák segítségével (Schaeffer régész ásatásai alapján).

Az agyagtáblákon subarnak megjelölt népet P. Dhorme azonosítja a klasszikus történetírók Saspeires, Sapeires, Sabeires, Sabiroi és Saberoi (vagyis szabir) elnevezések alatt feltüntetett népnevekkel. (Revue d'assyrologie et d'archaeologie orientale VIII., 1911, című őstörténelmi folyóiratban 'Subartou-Mittani' alcímen). Ez a megállapítás fényesen igazolja, hogy Mezopotámia autochton (eredeti) őslakos subar népe az ókori történetírók szabir népcsoportja, amely sokféle elnevezéssel bár, de egyértelműen a mi honvisszafoglaló szabirjainkat jelenti. Az ősi Subar területet és népet az ókorban nevezték még Szupri, Supri, Szaparda, Sparda, Szapardina, Szibár, Siparn, Siavara és Szabir néven stb. is.

Az orosz Patkonov A szabirok nemzetisége című könyvében a honvisszafoglaló magyar népnek legalább egy törzsét a subar-szabir néppel azonosítja.

A szintén orosz Halikova régész megállapítja, hogy a volgai Bolgárország Szuvartu nevű városának a neve a magyarok őseivel függ össze, mivel a magyarok ősi neve szavar volt, mely eredetileg a szabir-szavir népnévre vezethető vissza (Erdélyi István, Volgai Bolgárok, Élet és Tudomány, 1975. november 1.).

Bobula Ida az Origin of the Hungarian Nation c. könyvének 50. oldalán azt írja, hogy amikor a magyarok a 9. század közepén a meotiszi mocsárvilágban – krónikásaink Dentumogerében – laktak, akkor még magukat szabi-roknak nevezték.

Badiny Jós Ferenc az Ősi Gyökér magyar kulturális szemle 1990. május-júniusi számának 59. oldalán a következőket írja: „Előbb, vagy utóbb azonban minden magyar kutatónak el kell ismernie azt a tényt, hogy a tatárlakai írásbeliségtől (Kr. e. 5200) kezdődően a Kárpát-medencében írás emléket visszahagyó SA-SAPIR nép történetét kell kutatnunk.” Az istenes honfoglalók (1986) című könyvének 16. oldalán pedig ezt írja Badiny professzor: „Árpád ükunokáiról – Tormásról és Bulcsuról – írja a Bíborban született bizánci császár – aki az Árpád-fiaknak ‘a bizánci császár vendégbarátja’ méltóságot ajándékozta –, hogy az Árpád-fiak magukat a ‘szabir’ nemzetségből valónak vallották. Innen visszafelé haladva megtaláljuk Szabiriát ott, ahol Padányi Dentumagariát sejtette. Ma már tudjuk, hogy a mezopotámiai su-bar, su-bir, szabir azonosságot még Djakonov professzor is elismeri A szabirok története c. könyvében.”

A magyarság őseit a szabi-rokkal köti össze Dümmert Dezső is, aki Az Árpádok nyomában c. könyvének 33. oldalán így ír: „Jordanes és bizánci írók említik a húnokhoz tartozó népek között a Szkítában, a Meotisz (a mai Azovi-tenger) mellékén lakó szavirokat is. Krónikáinkban ez a név nem szerepel. De 948 körül Bizáncban Bulcsú vezér és Árpád dédunokája, Tormás úgy informálja Bíborbanszületett Konstantin császárt, hogy a magyarokat régen ‘erős szavir’-nak (szavartü aszfalü) nevezték.” Konstantinnak A birodalom kormányzásáról (De administrando imperio) szóló munkája tehát hitelesen örizte meg azt a valóságot, hogy a magyarok őseit – legalábbis a nép egy részének őseit – a szavirok között kell keresnünk. Könyvének 32. oldalán pedig ezt találjuk: „Ha tehát az onogurok és a szavirok már Attila idejében is Szkítiában maradt ‘húnoknak’ számítanak, akkor a magyar krónika hún történetének magja a Szkítából ide-, s visszaköltöző Attila családdal, valamint a Szkítában hagyott más húnokkal együtt történeti valóság.”

A magyarországi legtekintélyesebb történészek közül idézek két véleményt. Györffy György A magyarok elődeiről és a honfoglalásról c. munkájának előszavában ezt írja: „A magyar törzsek Konstantin császár szerint korábban Levedi vezérről, törzsfőről elnevezett Levédiában éltek, s a kangar besenyők támadására kettészakadtak. Egy részük, az ún. szavardok a perzsa partvidékre költözött, más részük nyugatabbra vonult az Etelköznek nevezett hazába.”

Bartha Antal A magyar nép őstörténete c. könyvének 233. oldalán így szól: „Törökös berendezkedésünkhöz szorosan illeszkedik a magyarok három, kútfőkben említett neve: a szabartoi, a Szibériából előjött szabir nép, az ugri (ongri), az onogur bolgárok, türk pedig – magától értetődően – török eredetű, a szabirról feltételezhető, hogy török népnév. Viszont a szabi-rokról oly keveset tudunk, hogy eredetük rejtélye még megfejtésre vár.”

Látjuk tehát, hogy a Kárpát-medence honvisszafoglaló magyarsága történetéből a szabi-rokat kihagyni már nem lehet. Padányi Viktor Dentumagaria c. könyvének 240. oldalán így foglalja össze idevonatkozó megállapítását: „A szabirság történetével lehetetlen foglalkozni anélkül, hogy annak feltűnő komplexumát tárgyalás alá ne vegye az ember, és ez a komplexum a modern formában ‘magyar’ névnek feltűnő és évezredek át állandó előfordulása a szabir földdel és szabir néppel kapcsolatban.”

Amikor az ős-subar népetnikum és Árpád honvisszafoglaló magyarjainak kapcsolatát elemezzük, meg kell vizsgálnunk a szabir magyarok ősi nevét. A magyar történészek Konstantinos Porphyrogenitos görög császár-történész-től vették át a „Sabartoi-Asphaloi” népmegjelölést és ebből egy igen szerencsétlennek nevezhető fordítást készítettek: ‘szavartü-aszfalü’ = erős szavir (először Moravcsik Gyulánál). De a történészek használják a rendíthetetlen szabir kifejezést is. Kutatásaim alapján a következő megállapításra jutottam: A sabartoi szó a szabir népnév görög utóragos változata, az asfal szó pedig arabul alsó-t jelent, melynek görögös változata asphaloi. Az Alsó Zab folyó – a mezopotámiai Tigris mellékfolyójának – a neve Zab-el-Asfal arabul. Amikor Konstantinos ezt az igen fontos megjelölést írta – Bulcsu és Tormás közlése után – ez a területkör évszázadok óta az arabok kezében volt, tehát a Zab-el-Asfal kifejezés akkor helyénvaló volt, mert az Alsó Zab folyó arab elnevezése. Azért kell annyiszor ismételnem ezt a történelmi bizonyítékot, mely a szabir-magyarokat megcáfolhatatlanul a mezopotámiai Alsó-Zab folyó melléki szabir őshazába helyezi már tizenegyezer évvel ezelőtt! Az ‘erős, rendíthetetlen’ stb. az asfal szóra vonatkozóan csak a finnugorista történészek félrevezető, vagy megtévesztő, zavarkeltő fordítása.

A régészeti leletek is igazolják, hogy a Felső és Alsó Zab folyó vidékéről – a szabir őshazából – i. e. a 10. évezredből indul útjára a szabir-magyarok őstörténete.

Padányi Viktor megállapítása szerint: „Az ötödik mezopotámiai hullám tulajdonképpen nem is ún. ‘elvándorlás’, hanem inkább egyszerűen északi és északkeleti irányú tágulás és terjeszkedés a Kaukázus és az Észak-Káspi régió irányába. Ez a terjeszkedés nem a szó szoros értelmében vett Mezopotámiából, hanem annak északi térségéből, a Tigris és Eufrátesz forrásvidékét, mondáink és krónikáink ‘Evilath’-ját is magában foglaló

Subartuból, Zabaortéból indult ki, ... a Kr. e.-i 3. évezred folyamán fokozatosan szétömlve eláraszti előbb az egész forrásvidéket, majd a Rus (Araxes) és annak északi testvér-folyója a Kur (Cyrus) által öntözött és a Kaukázus alatt elterülő Nagyalföldet is egészen a Káspi-tengerig kelet, és a Fekete-tengerig nyugat felé, óriásivá kiterjesztve ezáltal az ősi Subartu fogalmát.”

Ebből a hatalmas térkörből tovább vándorolva és terjedve szinte egész Ázsiát bejárták, és róluk nevezik el Szibériát is. Majd az újabb népvándorlás következtében a honvisszafoglalásunk századában a Donyec és Dnyeper folyók között találjuk szabir őseinket, a Don és a Donyec folyókban élő három-négy onogur törzs szomszédságában. Majd 889 és 892 között ezekkel a kazár nyomás elől visszavonuló onogurokkal kötnek vérszerződést a szabirok, a Kárpát-medence elfoglalása előtt.

Onogurok

A valódi magyar történelem megírásának fordulópontját jelenti annak a ténynek a felismerése, hogy Árpád fejedelem vezetése alatt a Kárpát-medencét a vérszerződéssel egyesült szabir és onogur haderő foglalta el.

Megjegyzem: történelemtudományunk a Bach-korszak óta a három kisebb, gyengébb onogur törzsre igyekezett felépíteni a honvisszafoglalás előtti történetünket az egyenesági szabir vonal helyett! Padányi szerint is, az onogur vonal ugyanis az urali őserdők felé vezet, míg a a szabir vonal a Közel-Kelet, Mezopotámia felé. Árpáddal – és a Megyer törzsszel – az élén a szabírság volt az erősebb, civilizáltabb. Az onogurokkal való egyesülés után nyelvük is összeolvadt az idők folyamán, és egy néppé, a szabir-onogurból magyarrá kovácsolódott össze. Ez időtől kezdve hívják népünket magyarnak. A legnagyobb nyugati történészek, elsősorban Burry, Marquart és Grégoire sokat foglalkoztak a magyar történelem honvisszafoglalás előtti időszakával, különösen Lebédiával. Ha ezeknek a tudósoknak tudomásuk lett volna az őskori és az ókori szabir-magyar népazonosságról, és annak mezopotámiai nyelvi és népetnikumi múltjáról, akkor ők írták volna meg a magyarság hiteles, honvisszafoglalás előtti történetét. Különösen Burry és Marquart foglalkozott az onogur Lebédiával. Marquartnak kétségei vannak a 9. századi kazár-magyar vazallusi viszonyt illetően is, amit a hivatalos finnugorista „magyar” történetírás olyan egyszerűnek lát. Mert „nem veték észre” azt, hogy ebben a térkörben, ebben az időpontban két népetnikum élt, a szabirok Dentumagvariában és az onogurok Lebédiában. És csak az onogurok voltak a kazárok vazallusai!

A finnugoristák csak az onogurokra építették fel a magyarok eredetelméletét, és figyelmen kívül hagyták a szabirokat. És így kizárták a magyarság dél-kaukázusi és mezopotámiai eredetét.

Burry – ha időbeli spekulációi tévesek is – állt volna legközelebb a magyar ősmúlt megoldásához, ha tudta volna, hogy a Don régiójában ekkor két különböző „magyar” népetnikum élt: a Don és Dnyeper között a szabir (Dentumagaria), és a Don és Donyec között az onogur (Lebédia). A szabir magyarok és az onogurok két különböző nép volt, habár valamikor az őskorban egy közös töről eredtek (subar). De sok évszázadnyi különélés után a nyelvük is megváltozott, a közösen elfoglalt Kárpát-medencében olvadt ismét egy nyelvvé.

A kínai évkönyvek megemlékeznek arról, hogy hunok már igen régen élnek Ázsia területén, a kínai birodalom közelében. A legelső értesítés a hunokról az i. e.-i 318-ban, Észak-Szansziban lefolyt hun-kínai csatáról szól, amelyet a kínaiak nyertek. Később azután a hunok nagyon megerősödtek, úgyhogy a Cin-dinasztia kénytelen volt a Nagy Falat megépíteni ellenük. I. e. 170 táján Mao-tun uralkodása alatt élte a fénykorát az ázsiai hun birodalom. I. e. 58-ban Hu-han-szi hun uralkodót elűzte a bátyja, aki Csi-csi néven új hun birodalmat alapított (a mai Turkménia). Ez a birodalom i. e. 36-ban bomlott fel, amikor is a győztes kínaiak elől a hunok északnyugati irányba menekültek. A kínai évkönyvek Csi-csi népet ting-ling (prémkereskedő) néven emlegetik, de igazolható, hogy földműveléssel is foglalkoztak. A hunok birodalma i. u. 93-ban dőlt meg, és török-fajta népek veszik át a hegemoniát ebben a térségben, akik távoli rokonságban állnak a hunokkal. Így a két népfajta barátság, házasság és szövetségek révén keveredik. A kínai történetírók ting-ling elnevezésű népcsoportja aztán eltűnik. Majd i. e. a 3. évszázadban onogur néven tűnnek fel Európában. Azonosításuk nem ütközik nehézségbe az előbbi néppel, írja Bendefy László Kunmagyaria című könyvének 10. oldalán. Az onogur névmegjelölés tíz onogur törzset, még helyesebben tíz ogur, azaz bolgár-török törzscsoportot, annak együvértartozását, szövetségét jelenti. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy kutatásaim alapján mind a bolgár, mind a török népcsoport is subar, ős-szabir népetnikumi töről ered, de évezredekkel korábbi. Így nem csoda, hogy nyelvi eltérések voltak a honvisszafoglalás idején a vérszerződéssel csatlakozó szabirok és onogurok között a nagy területi és időbeli távolságok miatt is. A honvisszafoglaló magyarokat ugyanis kétnyelvűnek tartják a történészek.

Bendefy László is ezt az i. u. 3. évszázadi onogur népet tartja a „történelmi magyarság őseinek”. Természetesen ezzel a megállapítással nem értek egyet, mert véleményem szerint, és kutatásaim alapján ez a népcsoport nem foglalja magába a Kárpát-medencét elfoglaló magyarság hatalmasabb, nagyobb, erősebb szabir törzseit.

Priscus Rhetor írja, hogy az 5. században az onogurok a népvándorlás idején lassan a Kaukázus északi lejtőire érkeznek.

Chorenei Mózes – akit az örmény Herodotosznak neveznek – említi, hogy Szarmáciában a kazárok, hunok, bolgárok, alánok és az abházok mellett ott laknak a kum vagy kuma magyarok és a massagéták is.

A kum ősi hun szó, innen származik a Kuma folyó neve, amely a hunok folyóját jelenti. Eszerint a Kum-magyar jelentése hun-magyar. Tehát a kumai onogur-magyarok a hun népközösség tagjaként jelennek meg a Kaukázus vidékén zárt egységben és nagyobb tömegben.

Innen nyugat felé húzódva Onoguria néven nagy birodalmat alapítanak, mely 680-ig áll fenn, 50 éves kieséssel (570-620), amikor az avarok vetik őket uralmuk alá. 680 után a kazároktól vereséget szenvednek és határvédőknek a Don és Donyec folyó közé telepítik őket (Lebédia). Ezen az alföldön három-négy onogur törzs élt a 8. és 9. században.

Kapcsolatba kerültek Dentumagyararia állandóan erősödő szabir népességével. Ez a három onogur törzs, a Nyék, Kér és Keszi, amelyik vérszerződést kötött 892 táján, és 895-96-ban a szabir Megyer, Tarján, Jenő és Kürt-Gyarmat (szabir-onogur egyesült törzs) törzsszel együtt elfoglalták a Kárpát-medencét.

A Nyék törzs (a nyék jelentése: elővéd, előőr, vigyázó) élt a gyepon legnyugatabbra, a szabirok szomszédságában. Az onogurok már hosszú idő óta igyekeztek lerázni a kazár rabigát, és a dentumagyariai szabirok szomszédsága jó esélyt adott nekik a felszabadulásra. A kazárok féltek, hogy a szomszédságukban Dentumagyararia és Lebédia egyesülésével egy erős hatalom fejlődhet ki, annál is inkább, mert a 825-ben, az araboktól elszenvedett vereségüket sem tudták kiheverni. A kazár kagán – hogy ellensúlyozza az onogur-szabir közeledést – feleségül adta a lányát az onogur kenduhoz (kende). De mégis erősebbnek bizonyultak a szabir-onogur kapcsolatok, mert Árpád feleségül veszi a Nyék törzs kánjának a lányát. Később Árpád lesz a Nyék törzs kánja, ez végképp megpecsételi a két nép egyesülésének sorsát. A 862. évi pannóniai hadjáratot Árpád mint a Nyék törzs kánja vezeti. Ezeket az onogurokat nevezi Hinkmár érsek „ungar”-nak. Miután Árpádot fejedelemmé választják (kazár módra pajzsra emelik), és a törzsszövetség feje lett, fia, Levente veszi át a Nyék törzs vezetését, majd fia, Bogát, annak fia, Bulcsu, majd annak fia, Szerén, végül Koppány.

Hogy az onogurok végleg mikor váltak ki a kazár keretből, pontosan nem tudjuk, Burry szerint 860 és 862 között, míg Konstantinosz azt állítja, hogy 889-ig, a besenyők megjelenéséig maradtak kazár kötelékben.

A magyarság kettős eredetével Bartha Antal is foglalkozik. Az ismert történész A magyar honalapítás című könyvének 12. oldalán Boba Imrétől azt közli, hogy a honfoglaló magyarság fogalma nem etnikai egységet, hanem politikai szövetséget fed, amelyik a 9. század végén jött létre. Az egyik nép az onogur török (hungarus), amelyik a 830-as években az Al-Duna mentén lakott ebben az időben, a másik nép a meyer-magyar (szavartü aszfalü). Nos, ez nem más, mint a szabir nép.

Magyarok

A több ezer éves subar-sumir-szittyá-pártus-hun-avar-szabir-onogur származásunk folytonossága a IX. században a kárpát-medencei magyarság kialakulásához vezetett. A szabir-onogur törzsekből álló szövetség – a vérszerződés és Árpád pajzsra emelése után – Álmos és Árpád vezető, szabir Megyer törzsétől kapta a nevét.

De mikortól nevezik a szabirok magyarnak magukat?

Erre a fontos kérdésre a bizánci történelmi források adnak kielégítő magyarázatot, és ugyanakkor megerősítik a Padányi-Bíró-féle szabir-onogur származás-elméletet.

Moravcsik Gyula professzor Bizánc és a magyarság (Budapest, 1950) c. művében részletesen foglalkozik az Atilla halála utáni időszakban a Boszporusz környékét benépesítő hunokkal. Többek között elmondja, hogy a hunok fejedelme, Atilla unokája, Gordász Jusztiniánusz görög császár uralkodásának első évében, Kr. u. 527-28-ban áttért a keresztény hitre, és maga a császár volt a keresztapja. A bizánci udvar jól bevált taktikája volt ez a környező nomád, „barbár” (idegen) népek támadásainak elhárítására. Gordász fejedelem Bizáncból visszatérve erőszakkal igyekezett keresztény hitre téríteni a népet. Az ősi hagyományaihoz és vallásához ragaszkodó nép papjai vezetésével fellázadt, Gordászt megölte és testvérét, Mageriszt (Moger), a lázadás vezérét választotta fejedelemmé.

Novotny Elemér Sumir nyelv – magyar nyelv c. könyvében írja, hogy: „Magerisz népe vette át a törzsszövetség vezetését, és a magyar nép neve Anonymus szerint Dentu Moger, vagyis Döntőmagyar lett.”

...,sumuh-ger – sumer-magyar törzseknek vezető törzse a szabar-szabir törzs volt, mely utóbbit – mint Németh Gyula turkológus is írja – egyes történészek azonosnak tartanak – a húnokkal. Ez volt a helyzet az Uraltól keletre, vagyis Ázsiában. Ezt alátámasztja egy ősi város neve Nyugat-Kazahsztánban: Subarkuduk. Sumirul: Su-bar-kud-uku. ... kud = dönt, eldönt, ok, uku... = nép, nemzetség. Jelentése: Szabad, döntő nép. Ez tulajdonképpen azt jelentette, hogy szabar (szabir-hún) és moger (Muhger v. Mah-ger) törzsszövetségének – vezetőtörzse – az Uraltól keletre Ázsiában a szabarok (szabirok) voltak...”

Dentumagyariban, a Meotisz-i mocsárvilágban, a IX. század közepén ősünk még magukat szabiroknak nevezték (pl. Bobula Ida: Origin of the Hungarian Nation).

A magyarság dél-kaukázusi és mezopotámiai eredetére vonatkozó bizonyítékokat már felsoroltam a szabirok c. fejezetben.

Az új régészeti leletek mellett a földrajzi nevek sokasága is a magyarság dél-kaukázusi-mezopotámiai eredete mellett tanúskodik. Ebben a térkörben találjuk Ptolomeusnál a Mazara nevű várost a Tigris és Eufrátesz forrásvidékén, van egy Matsar nevű erőd Pejbart mellett, Madzar nevű város a Kuma és Bybala összefolyásánál az Észak-Káspi-i térkörben, az ószláv források a Kaukázust Magyar Hegységnek jelölik, a Fekete-tengernek Magyar-tenger a neve a XVII. századig, Mazar vagy Magior tenger. A különböző örmény történelmi munkákban említik a Madzar-völgyet és Madzar faluját. Ezek a nevek – a Kuma-menti Madzar kivételével – Subartu-i nevek. Padányi a Dentumagaria c. munkájában írja, hogy „Feltűnő jelenség az is, hogy ezek a nevek kivétel nélkül szabir viszonyosságban, sőt igen kevés kivétellel a ‘szabir’ szó társaságában jelennek meg, mintha a ‘szabir’-nak valaminő alcsoportját jelentenék.

Feltűnő az is, hogy Subartutól északra a ‘szabir’ a Kaukázus Hegység mindkét végén megjelenik (Keleten ‘Szipéria’, nyugaton ‘Zaporogje’), és Keleten éppúgy ott van a társaságában a Kuma-menti Madzar, mint ahogy a nyugati térségben is ott van a ‘Mare Mazari’, vagy Mar Magior.”

Az Észak-Kaukázusba, majd Lebédiába vándorolt onogur és a szabir törzsek vérszerződése néhány évvel a Kárpát-medence elfoglalása előtt történt (892?). Megállapítható, hogy a két népcsoport különböző nyelven beszélt, és majd a Kárpát-medencében olvadnak egymelyvűvé.

Azt, hogy a finnugorista történelem-szemlélet az onogur törzsek egymás közötti vérszerződéséről beszél, ma már nem lehet komolyan venni. Ha egy nép már előzőleg is közös kötelékben, háború esetén közös vezetés alatt élt, már nincs szükség vérszerződésre. Arra – a keleti népek szokása szerint – csak előzőleg egymástól külön élő, külön népetnikumú és nyelvű népcsoportoknak van szükségük, hogy egy nemzetté kovácsolódjanak össze, különösen külső támadások idején, vagy új haza keresése és elfoglalása előtt. Őseink új honszerzése idején mindkét tényező közrejátszott.

A két nép fúziójával, a vérszerződéssel és az új haza megszerzésével kapcsolatban döntő kérdés, hogy a törzsszövetség vezértörzse, a Megyer törzs szabir volt-e, vagy onogur. Ez dönti el ugyanis, hogy melyik vonal jelenti a magyar nemzet történetének a folytatását. A szabir vonal ugyanis Mezopotámia és a Dél-Kaukázus felé, az onogur vonal pedig az Ural felé vezet. Bár mindkét rokon népcsoport valamikor ugyanarról a törzsről eredt, Mezopotámiából és a dél-kaukázusi térkörből magukkal hozták ős- és ókori kultúrájukat. A finnugoristák szerint ugyanis a magyarok csak az onoguroktól származnak, a Megyer törzset is onogurnak tartják. A Megyer törzs lett a vérszerződéssel létrejött törzsszövetség vezető törzse, és így a törzs feje lett az új törzsszövetség vezérlő fejedelme is. Atilla fia, Irnik (Csaba) és annak fia, Maugersiz (Moger) lett a VI. század első felében a szabir-hunok fejedelme, és utódai a róla elnevezett Megyer törzs vezérei (kán, Anonymus Hunor-Magor mondája). Így lett aztán Ügek, Álmos és Árpád is a Megyer törzs vezére, és Árpád a megalakult törzsszövetség fejedelme, és az összeolvadt nép a magyar nevet vette fel. Tehát látjuk, hogy a Megyer törzs nem az ázsiai, majd a Kaukázus északi lejtőire és Lebédiába vándorolt onogurok, hanem a Boszporusz környéki, majd Dentumagariába költözött szabir-hunok vezető törzse volt. Árpád ükunokái, Bulcsu és Tormás azt mondták Konstantinosz Porphyrogenistosz görög császárnak, hogy őseiket nem türköknek, hanem asfali (Alsó Zab folyó menti = Zab El Asfal) szabiroknak hívták. (Tehát nem voltak sem türkök, sem onogurok.) A törzsszövetség létrehozásakor a Megyer törzs volt a legerősebb, leggazdagabb és legnagyobb. Az a pusztán tény, hogy az újonnan alakult törzsszövetség a Megyer törzs vezérét választja fejedelmévé, minden vitát eldönt.

A honvisszafoglalással, a Kárpát-medence megszállásával, az ott kialakuló magyarsággal kapcsolatban fontos leszögeznünk, hogy Árpád hadai és népe nem menekült a besenyők elől, amikor új hazát keresett, amint azt a finnugorista történelem-szemlélet előadja, hanem előre megtervezett stratégiára felépített terv szerint, szervezeten haladt.

Az úzok nyomására a besenyő zaklatások egyre sűrűsödtek, mire a Don-Kubán-Azovi tékör lakossága egyre nagyobb számban vándorolt, védelmet keresve, a Kaukázus menti ősi földre.

A szabirok szintén megindulnak, és átkelnek a Dnyeper folyó nyugati oldalára. A folyót jól ismerik, tudják, hogy hol vannak az átkelőhelyek (csaknem minden falunál). Az asszonyok, öregek és gyerekek is átkeltek ökrös társzekereken, jurtákat is magukkal viszik. A legnagyobb rendben, tervszerűen vonultak, hiszen a törzsszövetség ebben az időben Eurázsia leghatalmasabb harci erejét képviseli. A szabirok szomszédságában az onogur Nyék törzs is megindul, majd követi őket a többi onogur törzs is. Ők is átkelnek a Dnyeper nyugati oldalára. Riadt, fejvesztett menekülésről szó sem lehetett, amint azt a finnugoristák állítják. Így jutnak a Kárpát-medencébe: a hadsereg, asszonyok, öregek és gyerekek. A Nyék törzs elő-, a Keszi törzs utóvédként. A Keszi törzs vív csupán kisebb utóvédharcokat a besenyőkkel. Árpád nem lenne korának a legnagyobb hadvezére, ha nem tervszerűen vezette volna népét az új hazába. A területet jól ismerték az előző hadműveletekből, az őslakos rokon népek az avarokkal együtt örömmel fogadták és segítették őket, így könnyedén verték le a kárpát-medencei ellenállást. Majd Pusztaszeren országgyűlést tartottak, igazságosan osztották fel az ország földjét a törzsek között, és lerakták az új ország alkotmányának az alapját. Az Árpád vezérletével megszerzett új haza hatszáz éven át Európa egyik döntő nagyhatalma volt. Nem volt még egy olyan vezére, királya a magyar hazának, aki többet tett volna a népéért, mint Árpád Nagy Fejedelmünk – a honvisszafoglaló.

FORRÁSADATOK

- Albright, W. H.: The Archaeology of Palestine, London, 1960.
- Badiny Jós Ferenc: The Sumerian Wonder, Buenos Aires, 1974.
- Az Ister-Gami oroszlánok titka, Buenos Aires, 1979.
- Káldeától Ister-Gamig I. Buenos Aires, 1971.
- Káldeától Ister-Gamig II. Buenos Aires, 1981.
- Baldwin, J. D.: Pre-historic Nations, New York, 1971.
- Ballinger, Bill. S.: Lost City of Stone
- Baráth Tibor: The early Hungarians, Montreal, 1983.
- A magyar népek őstörténete I. Montreal, 1973.
- A magyar népek őstörténete II. Montreal, 1975.
- Bartha Antal: A magyar honalapítás, Budapest, 1987.
- A magyar nép őstörténete, Budapest, 1988.
- Bíró József: A szabirok őstörténete I., Buenos Aires, 1986.
- A szabirok őstörténete II. Denver, 1990.
- Szabir-magyar őstörténeti örökségünk, Cleveland-Szeged, 1993.
- A szabirok őstörténete III. Colorado Springs, 1995.
- Kőrösi Csoma Sándor és a szabirok, Budapest, 1998.
- Őstörténelmi örökségünk, Budapest, 1999.
- Berlitz Charles: Atlantis, the eight continent, New York, 1984.
- Bobula Ida: Origin of the Hungarian Nation, Gainseville, 1966.
- Kétezer magyar név sumir eredete, Gaffney, 1970.
- A sumir-magyar rokonság, Buenos Aires, 1982.
- Sumerian affiliations, A plea for reconsideration, Washington, 1951.
- Braidwood, R. J. and Howe, Bruce: Prehistoric investigations Iraqi Kurdistan (S. A. O. C. N. (31), Chicago, 1960.
- Breasted, James: Ancient Times, Boston, 1944.
- Budge, E. A. Wallis: The book of the dead, London, 1956.
- Burney, C. A.: Excavation at Yanik Tepe, Azerbaijan. In Iraq, 26, 1964.
- Burney, Charles – David Marshall Lang: The peoples of the Hills, New York.
- Cambridge Ancient History, Vol. I. and. II. Cambridge, 1970.
- Cambridge Encyclopedia of Archaeology, The, New York, 1980.
- Childe, Gordon V.: The Danube in Prehistory, New York, 1980.
- Conteneu, G. – Ghirsmann R.: Fouilles du Tepe Giyan, pres de Nihavend, Paris, 1932.
- Deimel, P. Anton: Sumerisches Lexikon, Rome, 1927-37.
- Delitzsch, Friedrich: Wo lag das Paradies? Leipzig, 1881.
- Dolgopolski, A.: Boreisch, Urschprache, Eurasiens, Das Bild der Wissenschaft, Stuttgart, 1973.
- Dümmert Dezső: Az Árpádok nyomában, Budapest, 1988.
- Encyclopedia Britannica, The (9th edition) Philadelphia, 1878.
- Finegan, Jack: Archaeological History of the Ancient Middle East, New York.
- Friedrich, Horst: Das Ratsel der Entstehung des baierischen Volksstammes, Wörthsee, 1994.
- Gelb, Ignace J.: Hurrians and Subarians, Chicago, 1944.
- Ghirshmann, Roman: Az ókori Irán, Budapest, 1985.
- Gottwald, Norman K.: The tribes of Jahweh, New York, 1979.
- Götz László: Keleten kél a nap, Wien, 1984.
- Györffy György: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról, Budapest, 1986.
- Haberlandt, Michael: Ethnology, London, 1920.
- Hartner Willy: Oriens-Occidens, Hildesheim, 1968.
- Hay, W. R.: Two years in Kurdistan, London, 1921.
- Hawkes, Jaquetta and Woolley, Sir Leonard C.: Prehistory and the Beginnings of Civilization, London, 1963.
- Herzfeld, E. E.: Die Ausgrabungen von Samarra, v. Die vorgeschichtlichen Töpfereien von Samarra, Berlin, 1930.
- Hole, F. Flannery, K. V. and Neely J.: Early agriculture and animal husbandry Deh Luristan, Iran. In Current Anthropology, 6-1965.
- Hóman-Szekfü: Magyar Történet, 3. kiadás, Budapest.
- Horváth István: Rajzolatok a magyar nemzet legrégibb történetéről, Budapest, 1825.
- Hoyt, R. S. and Chodorow S.: Europe in the middle ages, New York, 1974.
- Jestin, Raymond: Races of Mankind, New York, 1960.
- Kádár István: Urartu emlékek memorabilia
- Kenyon, Kathleen M.: Digging up Jerico, London, 1957.

- Kephart, Calvin: *Races of Mankind*, New York, 1960.
- Kiszely István: *Sírok, Csontok, Emberek*, Budapest, 1959.
- Kramer, Samuel N.: *The Sumerians, Their History, Culture and Character*, Chicago, 1963.
- Kroeber, A.: *Antropology: Biology and race*, New York, 1963.
- Lang, David Marshall: *The Georgians*, New York, 1979.
- László Gyula: *Emlékezzünk régiekről*, Budapest, 1979.
- Kettős honfoglalás*, Budapest, 1979.
- A honfoglaló magyar nép élete*, Budapest, 1944.
- Régészeti tanulmányok*, Budapest, 1977.
- Lenormant, Francois: *Ancient History of the East*.
- Lloyd, S. and Safar F.: *Eridu*. In *Summer*, 4. 1948.
- Lloyd, Seton: *Ur, Al Ubaid, Uqair and Eridu*. In *Iraq* 22 1960.
- Lukácsy Kristóf: *A magyarok őselei, hajdankori nevei és lakhelyei*, Kolozsvár, 1870.
- Mallowan, M. E. L.: *Mezopotámia and Iran*, New York, 1965.
- Marquart: *Osteuropäische und ostasiatische Streifzüge*, Leipzig, 1903.
- Maspero, G.: *History of the Ancient Peoples of the Classic East*,
 Dawn of Civilization,
 Struggle of Nations,
 The passing of the Empires, London, 1965.
- Melgaard, J. Mortensen, P. and Thrane, H.: *Excavation of Tepe Guran, Luristan*, Copenhagen, 1964.
- Mellaart, James: *Earliest Civilizations of the Near East*, London, 1965.
- Catal Hüyük: A neolithic city in Anatolia*, London, 1966.
- Moravcsik Gyula: *Bizánc és a magyarság*, Budapest, 1950.
- Murray, Margaret: *Splendor that was Egypt*, New York, 1963.
- Németh Gyula: *Attila és hunjai*, Budapest, 1940.
- Nogel, W.: *Die Bauern und Stadtkulturen in vordynastischen Vorderasien*, Berlin, 1954.
- Novotny Elemér: *Sumir nyelv – Magyar nyelv*, Buenos Aires, 1978.
- Oláh Imre: *Nimrud hagyomány*, Buenos Aires, 1985.
- Oppenheim, Max von: *Der Tell Halaf*, Leipzig, 1931.
- Padányi Viktor: *Dentumagytaria*, Buenos Aires, 1963.
- Horaha.-harku-horka. Notes to the Menes question*, Sidney, 1963.
- A new aspect of the Etruscan Provenance*, Sidney, 1963.
- Tér és Történelem*, Melbourne, 1956.
- Radics Géza: *Eredetünk és őshazánk*, Oak Forest, 1988.
- Roux, George: *Ancient Iraq*, New York, 1963.
- Safar, F.: *Third Season of Excavations at Eridu 1948-49*. In *Summer* 5, 1949.
- Sandars, N. K.: *The epic of Gilgamesh*, Middlesex, 1972.
- Schaeffer, C. F. A.: *Ugaritica (Mission de Ras Shamra)*, Paris, 1939-69.
- Schmidt, E. F.: *Excavation at Tepe Hissar, Damgham*, Philadelphia, 1937.
- Scrutton R. J.: *The other Atlantis*, Jersey, 1977.
- Sitchin, Zecharia: *The 12th Planet*, New York, 1978.
- The Starway*, New York, 1983.
- The Wars of Gods and Men*, New York, 1985.
- Solecki, R. S.: *Prehistory in Shanidar valley, North Iraq*, In *Science* 18, 1963.
- Speiser, E. A.: *Mezopotamian Origins*, Philadelphia, 1930.
- Szülejmanov, Olzeasz: *Sumér és Ázsia*, Garfield, 1977.
- Tolszov, Sz. P.: *Az ősi Chorezm*, Garfield, 1986.
- Ungnad, Arthur: *Die ältesten Völkerwanderungen Vorderasiens*, Breslau, 1923.
- Subartu*, Berlin und Leipzig, 1936.
- Woolley, Sir Leonard C.: *Excavation at Ur*, New York, 1965.
- A forgotten Kingdom*, Baltimore, 1953.
- Ur of the Chaldees*, London, 1954.
- Zebisch, H.: *Pelasgisch, eine Iberische Sprache*, Scharding, 1988.

TARTALOMJEGYZÉK

I. kötet

BÍRÓ JÓZSEF	1
A szerző előszava.....	1
I.	3
BEVEZETÉS	3
II.....	5
A BARLANGTÓL A HASSUNA-SAMARRA IDŐSZAKIG	5
Zawi Chemi-Shanidar	6
Karim Shahr	8
M'lefaat	9
Jarmo	9
III.	10
A NEOLITIKUS FORRADALOM	10
IV.	12
A HASSUNA – SAMARRA IDŐSZAK.....	12
V.	15
SZABIROK AZ ÚJKŐKORI KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	15
Öntözőcsatornák.....	18
Embertani megfigyelések.....	21
A Kárpát-medence őstörténetének áttekintése	26
VI.	28
HALAF IDŐSZAK.....	28
A sumir dinasztiák előtti (presumir) őslakosság Mezopotámiában.....	32
A vízözön-táji szabir-sumir nép- és vallásfúzió Mezopotámiában	33
Arpachiyah és az Árpád név eredete	38
VII.....	40
ÖSSZABIR TELEPÜLÉSEK A TERMÉKENY FÉLHOLD TÉRKÖRÉBEN (A paleolitikumtól a Halaf-időszak végéig)	40
VIII.....	41
A TERMÉKENY FÉLHOLD NYUGATI TÉRSÉGÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI.....	41
Jeriko	41
Tell Ramad	42
Ugarit (Ras Shamra).....	44
Újkőkori Ugarit	47
Byblos.....	47
Buqras.....	48
A Halaf időszak kora Szíriában és Libanonban	48
IX.....	49
A TERMÉKENY FÉLHOLD KELETI TÉRFELÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI.....	49
Ganji-I-Dareh Tepe és Tepe Asiab.....	50
Tepe Sarab.....	50
Tepe Guran.....	51
A korai-újkőkori Elam őstelepei	52
Ali Kush	53
Subari (Elam, Susiana) a korai neolitikumban.....	54
Tepe Sabz	54
Susiana A-B kerámia.....	55
X.	56
A TERMÉKENY FÉLHOLD ÉSZAKI TÉRFELÉNEK ÚJKŐKORI TELEPÜLÉSEI	56
Dél-Anatólia a neolitikumban	56
Hacilar	57
Subarda (Suberde)	57
Catal Hüyük.....	58
XI.	64

A SZABIR ŐSTÖRTÉNETI ADALÉKOK ÉS KIÉRTÉKELÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA	64
I.	83
BEVEZETÉS A II. KÖTETHEZ	83
II.	83
IRÁNI-FENNSÍK	83
Hajji Firuz	85
Yanik Tepe	85
Dalme kultúra	87
III.	87
TEPE SIALK	87
Tell-i-Bakun	92
IV.	94
TEPE HISAR	94
V.	98
A HÁRMAS SZABIR-MAGYAR ŐSHAZÁNK	98
VI.	105
ŐS-KHOREZM – NYUGAT-TURKESZTÁN	105
Jeitun kultúra	106
Anau kultúra	108
Namazga I. kultúra	108
Namazga II. kultúra	108
VII.	110
KHOREZM MEZOPOTÁMIAI KAPCSOLATAI	110
VIII.	121
ERIDU	121
IX.	128
TELL AL-UBAID, UR ÉS URUK AZ UBAID KORSZAKBAN	128
FÜGGELÉK	131
I.	134
SUBAR – ÓKORI SAPIR ÉS ÁRPÁD SZABIRJAINAK KAPCSOLATAI	134
II.	137
SUBIR-KI – SUBARTU AZ ÍROTT-TÖRTÉNELEM KEZDETÉN	137
III.	139
A SUBAR KIFEJEZÉS ELSŐ MEGJELENÉSE AZ ÉKÍRÁSOS TÁBLÁKON	139
A.Ha-ki Dinasztia	139
Fara (Shuruppak)	140
IV.	141
SUBAR KIFEJEZÉSEK AZ ÉKÍRÁSOS SZÖVEGEKBEN	141
AZ AKKÁDOK ELŐTTI IDŐSZAKBAN	141
V.	145
ÖSSZABIROK A KORAI AKKÁD IDŐSZAKBAN	145
VI.	146
UR III. IDŐSZAK	146
VII.	150
KORAI BABILÓNIAI IDŐSZAK	150
VIII.	153
MITANNI	153
IX.	156
A KASSZITA ÉS A KÉSŐ-BABILONI PERIÓDUS	156
X.	157
A KÖZÉP- ÉS KÉSŐ-ASSZIR PERIÓDUS	157
XI.	161
SUBAROKRA VONATKOZÓ ADATOK MEZOPOTÁMIÁN KÍVÜLI FORRÁSOKBAN	161
XII.	162
SUBAROKRA VONATKOZÓ EGYÉB ÉKÍRÁSOS ADATOK	162
Subartu a geográfiai szövegekben	162
Subartu a vallási szövegekben	163
Ős-szabir ipari, kereskedelmi és gazdasági jellegű kifejezések agyagtáblákon	167

A subarok kerámiája.....	167
A subar népetnikum kultúrális jelentősége	171
Az ő-szabir nyelv dialektusai.....	171
XIII.....	172
URARTU	172
Urtu asszirok elleni küzdelme	174
XIV.	182
ŐSTÖRTÉNELMI ÖRÖKSÉGÜNK.....	182
Szkíták	182
Pártusok	186
Hunok	187
Avarok	188
Szabirok.....	190
Onogurok.....	192
Magyarok	193
FORRÁSADATOK	195